

Turhan Tan

Aşık mı, Hain mi ? *Hüzzem*

Tarihi Roman

maya

Kadınlar Saltanatı 2

Hürrem

Osmanlı'da Kadınlar Saltanatı
Roman Serisi: 2

Korkunç bir intikam planı mı?
Yoksa yüzyılın aşkı mı?

Hüzzem

Turhan Tan

Maya Kitap: 22, Roman: 13
1. Baskı, İstanbul Şubat 2011

ISBN: 978-605-5675-20-2

Yayına Hazırlayan: Tahir Malkoç
Editör: Serdar Soydan
Düzelti: Selen Çalık
Mizanpaj: Vedat Ateş
Kapak: Ali Doğan

Maya Kitap
Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4
34381 Şişli / İstanbul
Tel: 0212 296 97 12
e-mail: info@mayayayinlari.com
www.mayayayinlari.com

Sertifika: 14079

Matbaa: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No:123 Kat:1
Topkapı / İstanbul
Tel: 0212 482 36 01

KIRIM SULTANI'NIN YOLLADIĞI GÜZEL CARIYE

Üstüne Başkalfanın zoruyla, Bursa işi hareli kumaştan bir kısa kaftan, onun altına sırmalı kadifeden bir yelek giymişti. Ne bu yelek, ne ipekli ve üç yırtmaçlı entarisi, gümüş göğsünün lekesiz beyazlığını örtüyordu ve omuzlarından bu yarı açık göğse doğru dökülen saçlar, olgun bir aya sarılmış hafif yıldız gölgelerine benziyordu.

Hafsa Sultan oğlunun yanı başında oturuyor, Haseki Mahidevran ayakta duruyordu. Ortada birçok eşya yığılıydı. Genç Hünkâr, isteksiz bakışlarla uzun bir süre bu yığınları seyretti, sonra yüzünü anasına çevirdi.

“Valide,” dedi, “şu samurları Hazinedara yolla. Kakımları sen al, zerdevaları Mahidevran’a ver, ipeklileri halayıklara paylaşır.”

Sözlerini bitirince yerinden kalktı, kapıya doğru yürüdü. Geniş ve ileriye doğru çıkık alını kırıştı. Esmer yüzünde karışık düşüncelerin izleri seziliyordu. Gözlerinin üstüne kadar inen, iki balıkçıl kuşu tüyüyle süslü yusuflî kavuk, bu sert yüzü enikonu korkunçlaştırıyordu.

Hafsa Sultan, uzunca boyuna mağrur bir edayla bambaşka bir hava vererek uzaklaşan oğluna hayran hayran baktı ve seslendi.

“Aslanım, Kırım Hanı’ndan gelme bir de canlı armağan var.”

Oğlu durdu ve yürüyüşünü sendeleten bu haberdan hoşlanmadığını hissettirmek ister gibi ters ters baktı.

“Bir halayık, değil mi? Görmeye değmez. Kime dilersen bağışlayabilirsin.”

“Fakat güzel kız, hele alımına hiç diyecek yok. Bir gören bir daha görmek ister.”

Haseki Mahidevran kıpkırmızı kesildi. Hiddetten titreyen bir sesle Valide Sultanın sözünü kesti.

“Çirkinlere güzel denildiğini yeni işitiyorum. Neresi güzel o Moskof tutsağının? Gözü paslı, yüzü yaşlı... Üstelik burnu da eğri! O güzel sayılırsa size, bize ne demeli bilmem!”

Genç Hükümdar yavaş yavaş geri döndü. Gözdesi ve ölü diri birkaç çocuğunun annesi olan kısıkanç Hasekinin yanına geldi. Bir elini onun omzuna koydu.

“Elması,” dedi, “kuyumcu, altını sarraf anlar. Validemin gözü de güzelliğin mihenk taşıdır. Ne şaşar, ne aldanır.”

Ve annesine döndü.

“Kırım Hanı’nın canlı armağanını görmek isterim. Emret de getirsinler.”

Terbiye sınırını bilinçsiz bir küstahlıkla aşmış olan Hasekiyi cezalandırmak fırsatı yüz göstermişti. Hafsa Sultan, bir kaynana insafsızlığıyla bu fırsattan yararlandı ve Mahidevran’ın kışkandığı kızı yine ona çağırttı.

“Yavrum, dışarı çık da şu Urus kızını istet. Bizi de biraz yalnız bırak.”

Darbe ağırdı, güzel Haseki iliğine kadar titriyordu. Fakat ne yapabilirdi? Kendisi birkaç şehzade doğurmuş olmasına rağmen nihayet bir halayıktı. Burada, bu sarayda ise söz söylemek hakkı ancak Padişahın ve sonra anasınındı. Onlar dil birliği yapınca kendisine susmak, kalbini de susturmak düşerdi.

Bununla beraber ümitsizliğe kapılmış değildi. Padişahın Kırım’dan gelen kızı beğenmeyeceğini, şöyle bir görüp geri çevireceğini ve geceleyin yine kendine geleceğini umuyordu.

İşte bu ümitle ayaklarını sürüye sürüye odadan çıktı, kapı önünde nöbet bekleyen haremağasına Valide Sultanın emrini ilettili.

“Hani Kırım’dan bir murdar kız gelmişti ya, işte onu istiyorlar. Git Başkalfaya söyle, alıp buraya getirsin. Fakat kahpeyi süsleyip püslemeye kalkışmasın, ne kılıktaysa el değdirmesin, öylece iletisin.”

Zenci hizmetkâr cariyeler koğuşuna doğru yürürken, Haseki ilâve etti.

“Başkalfa odasına dönmeden beni de görsün!”

Şimdi yüreği çimdiklenmiş, beyni yumruklanmış gibi garip bir acı içinde kendi dairesine gidiyordu Mahidevran.

Duyduğu azap, yüreğinde ve beyinde kanayan ıstırap büyüktü. Bununla beraber, isteyip de elde edemediği şekerlemenin hayalini anasından dayak yerken bile nemli gözlerinden uzaklaştıramayan hırçın çocuklar gibi, Kırım'dan gelme Halayığın yüzünü göz bebeklerinden kovamıyordu. Onunla birlikte yürüyordu.

Odasına da aynı hayali taşıyarak girdi ve bir köşeye yığılarak hüngür hüngür ağlamaya koyuldu. Kaynağını anlayamadığı bir duygu, on yıldan beri kendinin olan erkekten artık uzaklaşacağını sezdiriyordu ona ve bu sezgi onun gür siyah saçlarının her teline terden birer dizi inci işliyordu.

Bir aralık, yaş dolu gözlerinin önüne oğlu Mustafa'nın sevimli yüzü geldi ve benliğini altüst eden acılar azalır gibi oldu.

Henüz beş yaşındaki bu çocuk, elinden kaçacağını sanarak üzüldüğü taç sahibi erkeğin veliahtıydı. Babası ölünce saltanat, kudret, taç, taht ve bütün devlet onun eline geçecekti. Şu hâlde gelecek, valide sultan olacağı için kendisinin demekti ve o mutlu günü sabırla, tahammülle, tevekkülle bekleyip şimdi ses çıkarmaması gerekti.

Haseki Mahidevran bu düşünceyle biraz soluklandı. Er veya geç valide sultan olduğu gün, kendine şu acı dakikaları yaşatan ve kim bilir daha ne ağular yutturacak olan Rus kızıdan hıncını çıkarmayı kurarak gözlerini sildi. Dudaklarına acıyla ümidin birleşmesini temsil eden, gamlı ve tatlı bir tebessüm işledi, oğlunun odasına geçti. Hain görünen hâli kendi odasının eşliğinde bırakıp, çok şeyler vaat eden geleceğin kucacağına koşuyordu. Artık memnundu ve kalbine yayılan sıcak heyecandan saçlarının teri bile kurumuştu.

Oğlu, kendini haremağası yerine koyup, yere yatırdığı sekiz on yaşlarındaki yavru bir zenci halayığı kamçılama, arada sırada da, "Seni satılık et seni! Kapı dinlersin, söz uğrulamaya çalışırsın ha!" diye haykırmakla meşguldü. Onu azat kâğıdını kucaklayan yorgun bir cariye gibi kolları arasına alan Haseki, kelimeleri çılgın öpücüklerle karıştırarak deli deli söyleniyordu.

“Sen yaşı oğlum, yaşı, beni de yaşat. Varsın, baban kucaktan kucağa dolaşsın. Bir gün olur, o da yorulur, şu bulanık sular durulur, yeni yeni meclisler kurulur, şimdi vuranlar o gün vurulur!”

O sırada Hafsa Sultan'ın odasında da başka bir sahne görü-lüyordu. Başkalı, Kırım Hanı'ndan gelme canlı armağanı odaya getirmiş ve anayla oğlu beklemeden harıl harıl şikâyetle girişmişti.

“Kız değil, Sultanım, bu bir afet. Dün geldi, ayağının tozuyla koğuşu fesada verdi. Deli desem yanlış olacak. Çünkü gözlerinde zekâ ışığı yanıyor. Akıllı desem yakışmayacak. Çünkü yaptıklarını hiçbir akıllı yapmaz. Boyuna ağlıyor, boyuna çırpınıyor. Gözyaşlarını sil diye mendil uzatsak alıp yırtıyor, yanağını okşayacak olsak elimizi ısırtıyor. Koğuşta tırmalamadığı yüz, tekmelemediği bacak bırakmadı. Hani, konuktur, yurdundan ayrı düşmüş bir zavallıdır diye düşünüp acımasam ağalara yalvarıp kamçılatacaktım. Anamdan emdiğimi burnumdan getirdi yirmi dört saat içinde. Ya geceleyin yaptıkları? Hepimiz tatlı tatlı uyurken onun boğazlanıyormuş gibi acı acı böğürerek bir sıçrayışı, kapıya pencereye bir saldırışı var ki, Edirne tımarhanesindeki zincirli deliler yapmaz. Ferman Sultanımın, Şevketli Efendimindir ama cariyenize kalırsa bu kızı bir baltacıya filan verivermeli, saraydan uzaklaştırmalı. Adam olacağını ummuyorum.”

Başkalı, sözlerini Hafsa Sultan'ı muhatap alarak söylüyordu ve kendini dinleyen de yine oydu. Padişahın bu gevezelikle ilgilendiği yoktu. Kulağını sağırlaştırarak bütün hassasiyetini gözlerinde toplamış, Kırım'dan gelme canlı armağanı süzüyordu.

Kız, şu soyu sopu belirsiz kız, İstanbul Fatih'i'nin düşüreceği Belgrad Kalesi'ni tahta çıkar çıkmaz zapt eden bu genç hükümdarı, Osmanlı İmparatorluğu'nun henüz yirmi yedi yaşındaki yegâne hâkimini derin derin meşgul edecek, oyalayacak ve hatta sağır bırakacak bir değerde miydi?

Görünüşe göre hayır. Bir Rus köyünde doğmuş, papaz

olan babasının İsa namına verilegelen basit sadakalara dayalı dar bütçesine ağır bir yük teşkil ederek yarı aç ve yan çıplak yaşamış, kiliseyle kulübesi arasında sürünen kısa yoldan başka bir ufuk görmemiş, yazma ve okuma öğrenmemiş olan bu genç kız, üzerinde uzun uzun durulacak hiçbir güzel nokta, hiçbir güzel hat ve hiçbir güzel özellik taşııyordu. Çirkin değildi, fakat şahane güzellerden de sayılamazdı. Çok beyazdı, etine dolgundu, endamlıydı. Burnunun garip bir biçimi vardı; yüzüne çevrilen bakışları daha uzaktan yakalamak ister gibi kalkıktı. Şahlanmış bir gurura, canlı ve duygulu bir kısıka benziyordu. Saçlarıysa kalın ve açık kumraldı. O gün iyi taranmadıkları için, henüz çile haline konmamış bir ipek kümesini andırıyordu bu saçlar. Kalınca dudaklarında hırçın bir kıvrılış, koyu mavi gözlerinde bulutlanmaya uygun gamlı bir gökyüzü vardı. Üstüne, Başkalfanın zoruyla, Bursa işi hareli kumaştan bir kısa kaftan, onun altına sırmalı kadifeden bir yelek giymişti. Ne bu yelek, ne ipekli ve üç yırtmaçlı entarisi gümüş göğsünün lekesiz beyazlığını örtüyordu ve omuzlarından bu yarı açık göğse doğru dökülen saçlar, olgun bir aya sarılmış hafif yıldız gölgelerine benziyordu.

O sırada henüz kırk beş yaşında bulunan Hafsa Sultan'la bu on yedi yaşındaki Moskof kızı yan yana konulursa, geçkin kadın iyi tıraş edilmiş elmas bir top, genç kız da toprak altından yeni çıkarılmış ve yamru yumruluğu giderilmemiş bir yakut parçası gibi görünebilirdi. Biri o kadar olgun, öbürü o kadar hamdı.

Fakat Rus kızında anlaşılmaz bir hayat sırrı, nereden ve ne şekilde fışkırdığı belli olmayan bir cazibe vardı. O darmadağın saçlara, o gamlı gözlere, o kalkık burna, o kıvrık ve kalın dudaklara, hatta o bakımsız kıyafete rağmen bu sır, bu cazibe işi Sultan Süleyman'ı da büyülemiş, tatlı bir hayret içinde bırakmıştı.

Belgrad'ın genç fatihi, dar görünüp de geçit vermeyen, berak fakat esrarlı bir dere önünde bulunuyormuş gibi şaşkıındı. Dalgasız, sessiz, hatta ensiz görüldüğü hâlde böğründe aşıl-

maz, geçilmez bir derinlik saklayan bu derenin sırrını yakalamak, özünü bulup ortaya koymak için zekâsını yoruyor, iradesini zorluyordu. Bu kızın neresi ve nesi güzeldi? Niçin gözlerini ondan ayıramıyordu ve neden yüreği hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı? Genç Hükümdar, bakışlarını Kırım'dan gelme canlı armağanın gamlı gözlerinden, kıvrık dudaklarından ve özellikle kalkık burnundan ayırmamakla beraber hep bu sırrı taşıyordu. Kızı güzel bulamamıştı, ancak beğenmiş, candan beğenmişti, şu kadar ki beğenişinin sebebini anlayamıyordu ve bu belirsizlik onu üzüyordu.

Sultan Süleyman, bakışlarını büyülemiş, yüreğine eşini görmediği bir heyecan aşılarmış olan şu körpe kızın cinsel bir kudretten ziyade ruhsal ve manevî bir güç taşıdığına iman getirmek üzereydi. Çünkü o, cinsî cazibenin her yönünü ve yüzünü bilen bir adamdı ve sarayında yaşayan üç yüz kadın da bunu kendisine her gün, her dakika hatırlatıyor ve yeni baştan öğretiyordu. Bu sebeple bu kumral güle bambaşka bir değer vermişti. Onda sınanmış hakikatlerden de, hayalî hazlardan da üstün bir zevk kaynağı, bir neşe pınarı, ilâhî kucaklamalar püskürtecek bir zekâ denizi bulmuştu.

Fakat bir şeyler söylemek de gerekiyordu. Küçük bir mırıldanışı kürenin her bucağında sürekli akisler yapan şu ağız, genç bir esir kızın esrarlı cazibesi önünde uzun müddet kapalı kalamazdı. Krallıkları, imparatorlukları ve koca koca kıtaları karşısında eğilir görmek için yaratıldığına inanan bu kafa, uzun dakikalar sersem ve kendinden geçmiş bir hâlde eğilip duramazdı. Mutlaka uyanmak, kudretine ve büyüklüğüne yakışan bir şekilde durumu anlamak lazımdı.

Biraz geç olmakla beraber Sultan Süleyman bunu kavradı, görünmez bir sihir ocağından tel tel süzölüp kalbini saran sihirli ağdan iradesini kurtarmaya çalıştı ve tatlı bir rüyadan sıyrılır gibi gözlerini anasına doğru açtı.

"Hakkın var, valide," dedi, "küçük Rus çok alımlı şeymiş. Tülle örtülü elmasa benziyor. Değeri, biçimi pek belli olmuyor

ama ışığı göz kamaştırıyor. Bu tülü yırtmalı, cevheri açığa çıkarmalı.”

Kırım’dan gelme Halayığı bir saray bostancısına layık gören ve bu fikrini açıkça da söylemiş olan Başkalfanın korkudan rengi uçup dudakları titrerken, Süleyman şu emri verdi:

“Küçüğün ayrı odası, ayrı sofrası, ayrı kalfası ve lalası olacak. Sandığı sepeti bir hasekininki gibi hazırlanacak, üstüne toz kondurulmayacak. Üst tarafını validemle görüşürüm.”

Başkalfa iliğine kadar yayılan korkudan kendini kurtaramamıştı. Deminki patavatsızlığı için alacağını sandığı cezanın bildirilmesini bekliyordu. Hünkâr, onun alık alık ve acıdan kıvranarak beklediğini görünce sesini sertleştirdi.

“Ne duruyorsun be, eksik etek,” dedi, “Küçüğü alıp götürsene.”

Beriki, yeniden hayat bulmuş bir ölü gibi sersem bir sevinçle eğildi ve kekeledi.

“Ayak öpmesin mi, Efendim? Ummadığı lutfı erdi, dün gelmişken bugün kereminizi gördü.”

Süleyman omuzlarını silkti, Rus kıza baka baka cevap verdi.

“El öpmeyi, ayak öpmeyi ne bilsin yavrucak. Hele dinlen sin, dillensin, yanını yönünü öğrensın... Ondan sonra kendisini saray adetlerine alıştıırırız. Bugünden zavallıyı sıkımayalım, ürkütmeyelim.”

Başkalfa bir kere daha eğilip Hünkârı ve anasını ayrı ayrı selamladıktan sonra esir kıza döndü, bir haseki karşısındaymış gibi saygıyla kapıyı gösterdi.

“Buyurun, Efendim,” dedi, “Gidelim, odanızı hazırlayalım.”

Türkçe anlamayan kız, yapılan işareten kendisine söyleneni kısmen anladı, odadan çıkmak gerektiğini sezdi ve oraya girdiği dakikadan beri ilk defa gözlerini Padişahın yüzüne çevirdi, uzun bir bakışla o esmer yüzü süzdü. Padişah da ona baktığı için gözler karşılaşmış, bakışlar çarpışmış ve yürekler

selamlaşmıştı. Rus topraklarından, Galiçya'nın adı anılmaz, sanı bilinmez bir köyünden yakalanıp Tatar akıncılarının haşın pençeleri arasında sürüklene sürüklene ovalar aşmış, dağlar dolaşmış ve denizler geçmişti küçük esir. Yeryüzünde en büyük kudret diye tanınan muhteşem Hükümdarın bakışında kısa süre içinde kendisine esir olacak bir kalbin ebedî hayranlığını ve Sultan Süleyman da onun bakışındaki gönül selamında sihirli bir gücün hâkimiyetini sezmişti.

* * *

İşte Hürrem Sultan'ın Topkapı Sarayı'na gelişi, Sultan Süleyman'la ilk karşılaşması böyle oldu. Hünkâr, Kırım Hanı Mehmet Giray'dan gelen mektup sayesinde bu kızın Galiçya köylerinden Rogatino'da doğduğunu, babasının papaz bulunduğunu öğrenmişti. Fakat bu bilgilerin dikkate değer tarafı yoktu. Çünkü büyük oğlunun anası Mahidevran Kafkasyalıydı ve soy sop bakımından kimin nesi olduğu belirsizdi. Dalmaçya'dan, Macaristan'dan, Almanya'dan, Lehistan'dan, İspanya'dan, Portekiz'den yakalanıp getirilmiş olan bütün öbür kızlar, sayıları üç yüzü bulan o renk renk halayıklar da aşağı yukarı aynı durumda bulunuyorlardı. Bu sebeple Hünkâr, yeni ve pek körpe esirin geçmişiyle, almış olduğu kilise terbiyesiyle ilgilenmedi, onun taşıdığı gizli kişiliğe ilgi gösterdi. Kızın gözden çok yürekle, ruhla sezilen manevî güzelliği, büyüye benzeyen ve varlığı hissolanup da içeriği sezilmeyen gücü onu bir anda büyülemiş gibiydi.

Bununla beraber acele etmedi, yılda üç beş kız için yaptırdığı gibi onun hemen hamama sokulması, güzelce temizletirildikten sonra yanına getirilmesi için emir vermedi. Çünkü tahta çıkmadan önce babasından yüksek işler başarmadıkça ve hele mensup olduğu sülâlenin en büyük şahsiyeti sayılan Fatih Sultan Mehmet'in mağlup kaldığı yerlerde galip olmadıkça saray eğlencelerine bel bağlamamayı vicdanına karşı vaat etmiş bulunuyordu. Hâlbuki saltanata kavuşalı iki yıl ol-

duğu hâlde sözünü henüz yerine getirmiş değildi. Bir yıl önce Belgrad'ı almakla Fatih'i bir adım geçmişti, fakat benzetmek istediği o ünlü hükümdar zamanında meydana gelen Rodos bozgununun intikamı hâlâ alınmamıştı. O ünlü kaleyi düşürmedikçe ve Fatih'in adaya kadar yollayıp da diktiremediği Türk bayrağını şövalyeler sarayının tepesine asmadıkça içmiş olduğu ant yerine gelmiş sayılmazdı.

Bu, vicdanî bir gereklilikti. Fakat kendisini körpe esirden şimdilik uzak tutan başka sebepler de vardı ve bunların başında kızın Türkçe bilmemesi geliyordu. Gerçi aşkın dili dünyanın hiçbir yerinde değişmez. Medenî, bedevi veya vahşî, hiçbir erkek tesadüf edip de hoşlandığı bir kadınla anlaşmakta güçlük çekmez. Tabiatın bir zorunluluğunu olan cinsel yaklaşımlarda kelimelerin yeri yoktur. Çünkü ağızların görevi böyle vaziyetlerde konuşmak değil öpüşmektir. Bunun içinse sözlüğe, dillere ihtiyaç duyulmaz.

Sultan Süleyman, Türkçe bilmeyen pek çok kıza aşkını hissettirmiş ve onların sundukları aşkı, yine kelimesiz bir uyum içinde pekâlâ anlayarak kabul etmişti. Fakat şu Rus kıızıyla insanlığın o ortak dilini kullanarak ve dilsiz kalarak görüşüp anlaşmak istemiyordu. Çünkü kıza karşı kalbinde uyanan çekim ondaki yüz güzelliğinden, ten tazeliğinden ileri gelmiyordu. Anlaşılmaz bir özün eseri idi bu. O özü çözmek ise ancak kelimeli, cümleli bir dile dayalı uzun sohbetlerle, tartışmalarla mümkün olabilirdi.

Hünkârın nefesine karşı dahi itiraf etmek istememesine rağmen kafasında dolaşan belirsiz bir düşüncenin de bu ağırdan almada yeri vardı. O, girdiği kalpte hâkim olmak becerisini sezdirenen küçük esirin bu ruhsal gücüne karşı kendi benliğinde bir denge kurmak, onu mağlup etmese bile nefsinin de yendirmeyerek, galibi ve mağlubu olmayan bir aşk hayatı yaşamak kaygısına düşmüştü. Babadan, dededen kalma bir gücün değil, bizzat yaratılmış bir haşmetin sahibi olarak küçük esirle temasa geçmek istiyordu. Bunun için de yeni savaşlar, yeni zaferler kazanmak lâzımdı.

İşte kısmen açık, kısmen belirsiz olan bu düşüncelerin etkisiyle genç Hükümdar iradesine hâkim oldu, kalbine düşen kıvılcımı yavaş yavaş ateş olmak üzere yine kalbinde sakladı, küçük esiri yanından uzaklaştırdı ve sonra annesine döndü.

“Valide,” dedi, “kızı beğendim. Yakında o da Mahidevran gibi senin gelinin olacak, sana torunlar doğuracak. Fakat şimdilik sana yakın, bana uzak kalsın. Çünkü dil bilmiyor, yol bilmiyor. Benim hatırım için zahmet edip de kendisini terbiye edersen çok memnun olurum.”

Hafsa Sultan, her yıl bir iki yeni gözdenin sarayda yer almasına rağmen Hünkâr üzerinde kuvvetli bir nüfuz yürütebilen Mahidevran'ı hatırlamaktan geri kalmadı.

“Baş üstüne, Aslanım,” dedi, “Küçük kızı senin hizmetine uygun bir hâle korum. Fakat Hasekiden korkarım. Biliyorsun ya, o densizdir, huysuzluk eder, senin aziz başını ağrıtır.”

“Sen ona kulak asma, dediğimi yap. Şayet Hasekinin bir densizliğini görürsen bana haber ver, haddini bildireyim. On yıldır kahrını çektiğim yetmez mi onun?”

Sultan Süleyman sözlerini bitirip ayağa kalktı, gitmeye davrandı. Annesi de genç bir sıçrayışla peşinden fırlamıştı. Onu kapıya kadar geçirmeye hazırlanıyordu. Eşiğin önünde ikisi birden aynı düşünceye kapıldılar ve aynı zamanda birbirlerine sordular.

“Kızın adı ne olacak?”

Bu gerçekten önemli bir meseleydi ve saray hayatında halayık adlarının oynadığı rol büyüktü. Çünkü ismin gökten indiğine, uğur ve uğursuzluk getirdiğine inanılırdı. Gerçi analarından babalarından aldıkları adı unutarak sarayda yeni isimlerle çağrılmaya alışan kadınlar, Arapça ve Acemce kelimelerin birleştirilmesiyle yapılan kendi adlarını doğru söyleyemezlerdi. Garip değişikliklere uğratırlardı. Ancak o adın anlamını mutlaka bilir ve bu anlamdaki kuvvete, zarafete göre övünürlerdi. Adında zarif ve güzel bir taraf bulunmayan kadınlar ise adeta üzüldü, yeni bir isim alma çaresi aramaya koyulurlardı.

Hafsa Sultan işte bu düşünceye uyarak, Hünkâr da yüreğini büyüleyen kızı güzel bir isimle anmak zevkini kuruntulayarak bir anda aynı şey düşünmüşlerdi. Anne, dalgın bir hâldeki oğlunu memnun edeceğini umarak acele etti.

“Yavrucağıza Gülbahar diyelim. Rahmetli büyük annenin adı... Uğur gelir belki.”

Süleyman dudaklarını büktü, dalgın dalgın mırıldandı.

“Babamın anası Gülbahar öldüğünde ben on beş yaşındaydım; boyuyla posuyla, kaşıyla gözüyle kafamda dipdiri duruyor. Güzeldi, ama bu Rus kızı kadar alımlı değildi.”

“Şanslıydı ya, yeter. Baban gibi bir aslan doğurmuştu.”

“Her Gülbahar bir Yavuz doğurmaz, anne. Başka bir Gülbahar da dedemi doğurmuştu.”

“Yeri nur olsun, dedenin nesi vardı ki?”

“İki büyük arasında bir küçüktü o, valide. Fatih’in oğlu, Yavuz’un babası? İkiisiyle de ilişkisi yok gibi bir şey!”

“Deme Aslanım, böyle deme, dedenin ruhu incinir, bugüne bugün onun kanını taşıyorsun. Ben de duyarak, işiterek biliyorum. Rahmetli deden, cennetlik baban gibi yavuz kişi değildi ama Allahlıktı. Ona ‘veli’ diyorlar.”

“Deli dememek için, anne, deli dememek için. Sen bu halkı tanımazsın. Onlar, bir kelimeyle koca bir padişahı maskaraya çevirirler. Dedeme veli demelerinin sebebi budur, onunla eğlenmektir. Padişahlardan veli çıkar mı hiç?”

Ve ağzı açık kalan annesinin hayretini önemsemeyerek konuya döndü.

“Kızın adı,” dedi, “Hürrem olsun.”

“Ne demek Hürrem, evlâdım?”

“Gönül açıcı, yürek ferahlatıcı, sevinçli, güleryüzlü, mutlu demek!”

“Hay ağzını seveyim Aslanım. Ne de uzun anlattın bir tek Hürrem’i!”

“Bir tek, doğru anne... Ancak bine bedel!”

Hünkâr hızlı hızlı yürüdü, odadan çıktı, kendi dairesine

doğru gitmeye koyuldu. Dalgındı, farkında olmadan boyuna şu beyiti tekrar ediyordu:

*Eğerçi yeryüzü hürremdir, ey dost,
Veli sensiz gönül pür gamdır, ey dost.*

Yatak odasının eşiği önünde bu şiir dudaklarından silindi, kelimelerin yerine geniş bir tebessüm geldi ve için için söylendi.

“Küçüğü korumak için büyüğü avutmalı. Böyle yapmazsak gülü dalında kuruturlar, yüreğime dert düşürürler.”

Bunu söyledikten sonra odaya girmekten vazgeçti, adımlarını Mahidevran’ın dairesine çevirdi ve onu küçük Şehzade’nin yanında buldu. Ana, gürbüz yavrusunu dizine yatırmış, saçlarını okşuyordu. Karşısında el pençe divan duran Başkalfa da alı al, moru mor bir yüzle bir şeyler anlatıyordu.

Genç Hükümdarın odaya girmesiyle beraber Başkalfanın dili tutuldu, yüzünün rengi değişti, dizlerine titreme geldi. Bayılacak ve bulunduğu yere düşüp yığılacak gibiydi. Süleyman, suç üstünde yakalanmışa benzeyen bu kadının acıklı telaşını sezmemiş gibi göründü, yavrusunu kucaklayıp yerinden sıçrayan Hasekinin yanına gitti.

“Gönlüm,” dedi, “seni özledi, geldim. Mustafa’yı valide-min yanına yolla, biraz baş başa kalalım.”

Ve onun cevabını beklemeden Başkalfaya çocuğu gösterdi.

“Bunu al götür, soframın da burada kurulmasını kilerci kadına söyle.”

Bir saniye sonra odada yalnız kalmışlardı ve genç Hükümdar, on yıllık gözdesinin yanı başına oturarak tatlı tatlı konuşmaya girişmişti. Daha beş dakika önce Rus Halayık için verilen emri haber almış ve ruhundan yaralanmış olan Haseki, şu ziyaretin kendini avutmak maksadıyla yapıldığını sezmekle beraber, uyuşturucu almış bir hasta gibi acıdan sıyrılıyor, yavaş yavaş neşeleniyordu. Milyonlarca insanın hayatını, ka-

derini belirleyen, bir tek sözüyle dilediği kişiyi alçaltan veya yükselten bu güçlü adamın, ikiyüzlü bir hesaba da dayansa kendi dizinin dibinde sevgiden, vefadan bahsetmesi hoşuna gidiyor ve bu yalandan bile mutlu oluyordu.

Hünkâr da gerçekten canlı ve heyecanlı konuşuyordu. Şairliği coşmuştu; boyuna nükteler sıralıyor ve birbiri ardınca kıvrak beyitler okuyordu. Bir aralık bu heyecan son haddini buldu ve genç Sultan, Mahidevran'ın ellerini yakalayıp, "İnan kadın, inan," diye bağırdıktan sonra sesini birden alçalttı, dudaklarını onun kulağına yaklaştırdı, bayıltıcı bir ahenkle fısıldadı:

*Harimi cenneti hüsnün yeter penâh bana,
Haramdır dahi bir gayri secdegâh bana.*

Mahidevran, iç yaralarından tamamıyla kurtulmuştu. Beyni döne döne ve kalbi eriye eriye efendisine sarılıyordu. Bu bir yıkılıştı, bir harap oluştu. Fakat onun için bir mutluluktan ve birkaç saatten beri çektiği acı hep bu saadeti elden kaçırma korkusundan doğuyordu. Hünkâr, muhtemel densizliklerinin önüne geçmek için avutmak istediği kadının uzun günler ayılamayacak kadar sarhoş olduğunu görünce, yavaş yavaş ciddiyetini ve sertliğini takındı, parmaklarını güzel Hasekinin saçlarından ayırmamakla beraber sesine başka bir ahenk verdi.

"Mahidevran," dedi, "yüreğimin içini görebiliyor musun?"

Kadın, yarım kalmış tatlı bir rüyanın hasretini taşır gibi şaşkın ve acı içinde başını kaldırdı, efendisinin gözlerine baktı. Oradan, o iki sarı elâ köşeden yol ve ışık alıp söylenilen yere, Hünkârın kalbine inmek istedi. Fakat umduğu, aradığı yolu ve ışığı bulamadı, sarı elâ gözlere kumral bir yüzün, beyaz bir endamın yerleştiğini görür gibi oldu, sendeledi ve inledi.

"Yüreğinde o Rus kızı oturuyor!"

Süleyman güldü.

"Demek ki sen bana bakıp onu görüyorsun!"

Ve iki uzun öpücük arasında ekledi.

“Ben sana bakıp onu unutmak istiyorum. Buna inanmalısın!”

Tam bu sırada kilerci kadın içeri girdi, sofraya kurmaya girdi. Mahidevran, yine ümitsizlikle ümit arasında sallanıyordu. Fakat yemekten sonra ümit yıkıldı, hayal kırıklığı başladı. Çünkü Hünkâr, “İşim var, artık ayrılalım,” deyip dairesine çekilivermişti.

Bu görüşmenin, bu baş başa kalışın son olduğunu tahmin etseler acaba böyle mi ayrılırlardı?

ATEŞ HATTINDA AŞK

Artık o isim, Hürrem ismi, âşık Padişahın ağzında efsunlu bir meze, bir çerez halini almıştı. Her şarap kadehi sonunda bu ismi çiğniyordu, şarap zevkini onunla olgunlaştırıyordu.

Sadrazam Piri Paşa, yer öpüp geri çekildi. Hünkârın yüzünü biraz solgun gördüğü için endişelenmişti. Önüne bakar gibi davranarak gizlice bu soluk yüzün sakladığı düşünceleri araştırıyordu. Süleyman, uzunca bir süre sessiz kaldıktan sonra, odanın bir kenarında serili duran Bursa ihramını gösterdi.

“Otur, Lala,” dedi, “Ayakta durma.”

Piri Paşa, yere kadar eğildi ve telaşla cevap verdi.

“Estağfurullah, Efendim. Kul haddini bilir.”

“Uzun etme Lala, otur. Çünkü konuşmamız hayli uzun sürecektir. Yorulur, rahatsız olursun.”

Sadrazam bu sefer, “El’emrû fevkal edeb,” dedi, işaret olunan yere oturdu ve Hünkârın sorduğu soru üzerine anlatmaya koyuldu.

“Kurtoglu, Rodos işini dilinden düşürmez oldu, hakkı da yok değil. Mısır’a gidip gelecek gemilerimizin güvenliği için adanın alınması gerek.”

Hünkâr, Sadrazamın sözünü kesti.

“Eski hıncı çıkarmak için de bu işi başarmak lazım.”

“Doğrudur, Şevketli Hünkâr. Hınc meselesi de var. Fakat biz, öç almak için değil, Akdeniz’i de Türk yapmak için Rodos’a el atmak isteriz. Şövalyeler yol kesenlik ediyor, şu koyda, bu koyda pusu kurup silahsız yolcuları yakalıyor, küreğe koyuyorlar. Hainlerin elinde binden fazla tutsak bulunduğunu sanıyorum. Onlar, bizim yardıma koşmamızı bekliyor.”

“İyi ya, hemen yürüyelim. Ne bekliyoruz böyle?”

“Kurtoglu kulun da öyle diyor. Vezir Mustafa kölenise oturamaz oldu, elinden gelse tek başına Rodos’a koşacak.”

Hünkârın kaşları çatıldı.

“Ben de telaş içindeyim, bir an önce savaşa girişmek istiyorum. Fakat sen, yalnız sen, büyük falından ayrılmıyorsun.”

“Merhamet buyur Hünkârım, celallenme. Olay büyüktür, düşünmek ve çok düşünmek ister. Makamı cennet olsun, پدرiniz merhum gibi bir sahipkiran, Rodos üzerine yürümeyi ağırdan aldı, acele eylemedi. Ben kulun o zaman Kurtoğlu gibi, Mustafa Paşa gibi davranıyordum, hemen yürüyelim diyordum. Merhumdan kötü söz işittim. Ancak o haklıydı, biz kısa düşünüyorduk.”

Ve önemli bir hatıranın zihninde kımıldanmasıyla kendinden geçmiş gibi sesi değışe değışe anlattı Sadrazam.

“Rahmetli Efendimin emriyle yüz elli gemi yapmaya başlamıştık. Yüz kadirga da hazırda, Hünkârın küçük bir işaretini bekliyordu. Orduyu da hemen sefere çıkacak hâle koymuştuk. Merhum, bu durumda bir gün bizi huzuruna çağırttı, sordu.

‘Beni Rodos’a götürmek istiyorsunuz, değil mi?’

Ben, sevine sevine cevap verdim.

‘İznin olursa öyle, Hünkârım.’

‘Peki, ne kadar barutunuz var?’

‘Dört ay sürecek bir muhasaraya yeter miktarda!’

‘Bu kadar barutla Rodos alınmaz. Siz ata gemsiz binen, yola azıksız çıkan gafillersiniz. Benim de alnıma kir sürecek-siniz. İlkın hazırlığınızı tam yapın, sonra orduyu sefere sürün.’”

Piri Paşa, Yavuz’la yapılan bu konuşmayı aktardıktan sonra, o günün hâlâ yaşayan utancını silmek ister gibi elini alnına götürdü.

“İşte,” dedi, “bu söz bana ders oldu. Bol gemi, bol barut, bol azık sağlamadıkça, adayı alacağımıza inanç getirmediğçe bu yaman işe el vurmaya doğru bulmuyorum.”

Süleyman sinirlenmişti. İhtiyar vezirin ağırdan alma ve tedbir tavsiye eden sözlerinden huylanmıştı. Onun Rodos işini başarılması çok güç bir iş şeklinde tasvir etmesi, aynı zamanda gururuna da dokunuyordu. Bu sebeple hırçınlaştı.

“Kanın sulanmış,” dedi, “eski ataklığın kalmamış. Fakat ben henüz gencim, atılғанım. Böyle de olmasam Rodos’un Belgrad’dan daha sarp olmadığını biliyorum. Orada Macarları nasıl yendiysen, burada da şövalyeleri berbat edeceğime eminim.”

Ve yerinden fırladı, Piri Paşa’yı da sıçrattı.

“Rodos’ta binden fazla Türk’ün küreğe konduğunu söyleyen sensin. Onların daha birçok günler inlemesini isteyen yine sensin. Bu ne hâldir, ne çirkin duygusuzluktur? Bin Türk zincirde inlesin de sen sarayında güle güle yatasın, öyle mi? Ayıptır Lala, ayıp. Sana yakışan, küreğe konmuş Türklerin her biri için bir Rodos yıkmaktır. Şövalyelerin Rodos’unu korumak değil.”

Oda içinde geziniyor, homurdanıyor, eliyle koluyla bir takım işaretler yapıyordu. Piri Paşa, Fatih’in mağlup olduğu ve Yavuz’un gitmek istemediği bir yere esaslı ve etraflı hazırlıklar yapmadan koşmak hevesi içindeki genç Hünkârın sinirlerini yatıştırmak için ter döke döke bir çare araştırırken, o, ansızın durdu.

“Belgrad dönüşünde ve yarı yolda oğlum Murat’ın öldüğünü duydum, İstanbul’a yaklaşınca bir kızımın toprağa verildiğini işittim. Saraya adım atınca büyük Şehzadem Mahmut’un cenazesıyla karşılaştım. Fakat bu üç ölüm senin şu durumun kadar yüreğimi yaralamadı. Sen bana bu kafayla mı hizmet edeceksin?”

Piri Paşa kekeledi.

“Durumu inceleyelim demek istedim. Yanlış anlamayın Hünkârım.”

“Durumu incelemek mi? Sen yalnız korkak değilsin, ahmaksın da. Çünkü benim uluorta hareket ettiğimi sanıyorsun. Acaba ben çürük tahtaya basar mıyım, benden evvelkilerin başaramadıkları bir işe el vururken kör gibi davranır mıyım? Senin inceleyelim dediğin durumu ben didik didik ettim, özüne kadar inceledim. Rodos’a gitmek istiyorsam kazanacağımı bildiğimdendir. Kale beni bekliyor!”

Piri Paşa bu sözlerin neye dayandığını anlamaya savaşıırken, Hünkâr, koynundan bir tomar kâğıt çıkardı.

“Bak,” dedi, “Hekim Salamon’la Almaral ne yazıyorlar?”

Sadrazam şaşkın bir aceleyle kâğıtlara el uzattı ve korkak korkak mırıldandı.

“Bu adamları ben kulun tanımıyorum, adlarını yeni duyuyorum.”

“Çünkü uyuyorsun, çünkü seferin yalnız barut işi olduğuna inanmışsın.”

Ve Hünkâr, çok şeyler bilen bir adam gururuyla anlattı.

“Salamon, Rodos’un gözü açık, kulağı delik hekimlerindendir. Almaral, şövalye tarikatının başkanıdır; asıl adı Andre’dir ama Almaral diye anılıyor. Bunlar, benim Rodos’u şövalyelere bağışlamayacağımı senden daha iyi anladıkları için hizmetime can atıyorlar, kale hakkında mükemmel bilgi veriyorlar ve oraya bir an önce varmam için yalvarıyorlar. Sense gitmeyeyim diye yalvarıyorsun. Anla durumun ne olduğunu!”

Belgeler gerçekten önemliydi. Adanın en ücra noktasına kadar çizilmiş haritası ile kalenin planlarını da içeren bu kâğıtlarda, şövalyelerin elindeki kuvvetin nitelik ve niceliği, cep-hane ve erzağın miktarı ayrı ayrı yazılıydı. Her iki casus da adaya hücum için en uygun zamanın gelmiş olduğunu söylüyordu.

Piri Paşa, İtalyanca asıllarına Türkçe çevirileri iştirilmiş olan bu önemli belgeleri dikkatle gözden geçirdi ve tecrübeli bir vezir gibi davranarak onların ne dereceye kadar güvenilir olduklarını anlamak istedi.

“Kerem buyur, küstahlığımı hoş gör Padişahım. Bir noktayı öğrenmek isterim. Bu kâğıtları kim getirdi size?”

“Mısırlı Pir Ali Reis!”

“Efendimi de gördü mü bu Pir Ali?”

“Hayır, bizim Hasodabaşı İbrahim’i tanır o.”

“Demek İbrahim Ağa bu yazıp çizme işini idare ediyor. Ben kuluna da haber vermeye lüzum görmüyör.”

“Vay, kıskandın mı İbrahim’i?”

“Kıskanmadım, kıskanmam da. Fakat Padişahımın birinci hizmetkârı benim. Devleti savaşa götürecektir işleri herkesten önce benim bilmem gerekir. Bugün İbrahim, yarın Ahmet, öbür gün Hüseyin devlet işlerine perde arkasından parmak uzatırlarsa düzen bozulur. Efendime bunu söylemek istedim.”

Süleyman, mahcup ettiğini sandığı ihtiyar Vezirin birden saldırmaya ve hakaret etmeye başladığını görünce kızmıştı, fakat onu yerinde ve zamanında cezalandırmayı daha uygun bularak hiddetini yendi, sesini biraz tatlılaştırdı.

“Senden saklı bir iş yapılmış değildir. İşte, kâğıtlar hep elinde. Sonra düşün ki İbrahim’in maksadı bana ve devletime hizmettir. Eğer o, adadaki Rum kızlarından biriyle denizci Mahmut Reis’in seviştiğini haber almasa, Pir Ali Reis’ten de faydalanmayı düşünmese, biz ne Almaral’ı ne de Hekim Salamon’u elde edebilirdik.”

Piri Paşa bariz bir hayretle sordu.

“Arada bir Rum kızı da mı var?”

“Evet, var. Bu kız, genç şövalyenin kapatmasıdır. Herifi sever görünür ama bizim Mahmut Reis’ten iki piç kazanmıştır. Şövalye bu çocukları kendinin sanıyor. Varsın, yine öyle sansın. Orası bize gerekmez.”

“Gerçekten kocamışım, bunamışım Padişahım. Şu kıssadan bir şey anlamadım.”

“Dur anlatayım, Lala, kıssa çok nefistir. Mahmut Reis iyi Rumca bilir. Bizim İbrahim’in de dostu. İbrahim onu Moralı kılığına soktu, bezirgânmış gibi birkaç kere Rodos’a yolladı. O, mal alıp satmak bahanesiyle orada bize casusluk edecek adamlar arıyordu. İlk bu kızla tanıştı, çarçabuk sevişti, iki yıl içinde onu iki kere ana yaptı. Bir yandan da onu kılavuzlukta kullanıp Hekim Salamon’la Almaral’ı elde etti.”

“Pir Ali Reis nereden çıktı?”

“Mahmut Reis adadan ayrılışlarında İstanbul’a gelmiyor, hep Mora’ya gidiyor. Çünkü şövalyelerin de İstanbul’da casusları var. Onun için ihtiyat etmek lâzım. Pir Ali Reis ise, İbrahim vasıtasıyla benden aldığı emir üzerine, Mora sularında dola-

şıyor, Mahmut Reis döndükçe kendisiyle görüşüyor, getirdiği kâğıtları alıp buraya yolluyor.”

“Şu hâlde kale içinden alınmış demektir. Ferman buyurursanız harekete geçelim.”

“Mümkünse şimdi!”

Piri Paşa yer öpüp çıktıktan sonra Sultan Süleyman, Manisa’da bir dul kadından satın alıp kendine nedim edindiği, tahta çıktıktan sonra da hasodabaşı yaptığı İbrahim’i çağırttı.

“Sadrazam,” dedi, “Rodos’a yapılacak seferin vaktinin geldiğini anladı. Fakat kendinin atılma vaktinin geldiğini anlamadı. Bu işi hemen yapayım mı, yoksa Rodos dönüşüne kadar bekleyeyim mi? Sözü sana bırakıyorum.”

Hasodabaşı, sevinçten kıpkırmızı kesilmekle beraber hırsını tatmin etmekte ve ettirmekte acele etmedi, efendisinin elini öperek yalvardı.

“Beni şimdi vezir edinirsen kem nazara uğrarım, hizmetinde bulunmak şerefinden uzak kalırım. Belki sen de dile gelirsin. Onun için kerem et, Rodos dönüşüne kadar beni yerimde bırak.”

* * *

Rodos’a gidecek ordu ve donanma hazırlanıncaya kadar Süleyman hareme girmedi, kadınlarla ilişki kurmadı, Hasodabaşıyla baş başa yaşadı. Birlikte yiyor, birlikte içiyor ve birlikte yatıyorlardı. Hükümdar, savaş hazırlıklarının tamamlanması işini Piri Paşa’ya bırakmıştı. Kendisi, zeki ve sanatkâr nediminin yanık sesini, kıvrak sazını dinlemekle ve şarap içmekle vakit geçiriyordu. Hürrem adını taktığı körpe halayık hakkındaki duygularını, düşüncelerini İbrahim’e de anlatmıştı. Artık o isim, Hürrem ismi, âşık Padişahın ağzında efsunlu bir meze, bir çerez halini almıştı. Her şarap kadehi sonunda bu ismi çiğniyordu, şarap zevkini onunla olgunlaştırıyordu.

Yalnız şarap değil, saz da Hürrem’i anmak ve andırmak

için vesile olup gidiyordu. İbrahim yaya el vurup sazının tellerini,

*Beni senden sanema kimse cüda eyleyemez,
Meğer ol gün ki gele, canı yerinden ayıra,*

diye yanık yanık söyletince, Süleyman padişahlık kibrinden sıyrılır gibi oluyordu. “Öyledir İbrahim, öyle. Teller doğru söylüyor,” diye inim inim inliyordu. Bazen yüreğinde alevlenen aşkın etkisiyle çılgına döner, İbrahim’e söylediği besteyi yarıda bıraktırarak haykırırdı.

“Bırak dedikoduyu, bırak ruhsuz sözleri. Bana benim anlayacağım şeyi oku.”

Hasodabaşı bu emri alır almaz nağmeyi değiştirir ve gözlerini efendisinin süzgün gözlerine dikerek sazını şu biçimde ağlatırdı:

*Dağı gamın ki mihr ü muhabbet nişanıdır,
Sinemde saklarım ki saadet nişanıdır.*

Pargalı sanatkâr, efendisinin ara sıra pek üzüntü gösterdiğini görünce ayaklarına kapanıp yalvarırdı.

“Sana bir değil, bin değil, yüz bin can feda; niye gam çekersin? Çekil halvete, dilediğin kâdı al. Önünde engel mi var?”

O vakit Hünkâr acı acı gülümserdi.

“Bu bir sırdır, ruh sırrıdır. Ben ona başka türlü âşığım. Gel desem geleceğini bilirim, hatta öl desem öleceğini bilirim. Çünkü ben padişahım, o bir halayıktır. Fakat bu, durumun dışıyuzüdür. İyüzüne gelince yerlerimiz değişiyor. O sultan oluyor, kölelik bana düşünüyor. Böyle olunca da gel demek, öl demek onun hakkı!”

“Siz işaret buyurun, o gel demekten çekinmez, çünkü had-dine düşmez, Hünkârım.”

“Çekinmez belki. Fakat âşıklar mezhebinde teklife yer yok-

tur. Sevgili, zamanında merhamet eder, âşığı ölümden kurtarır.”

Ve kendi kendini teselli etmek istiyormuş gibi davranarak şöyle bir örnek gösterdi.

“Rahmetli babamla elbette ölçülemeyiz. Onun kadar ne zorba, ne de kahrediciyiz. Hâlbuki aşk, o gerçekten yavuz kişiyi de hâlden hâle düşürmüştü. Acı ve gözyaşı içinde,

*Şîrler pençe-i kahrımda olurken lerzân,
Beni bir gözleri âhûya zebûn etti felek,*

diyen babam değil miydi?”

Hasodabaşı İbrahim, bu gamlı gamlı söylenişlere, bu acı acı dert yanıışlara karşı, yine efendisinden dinlediği ve onun meclislerinde duyduğu felsefi sözlerle karşılık verirdi.

“Haklısınız, Hünkârım,” derdi, “Aşk önüne geçilmez bir kudrettir. Allah’ın büyüklüğünden süzülüp yüreklerle sinen bir nur zerresidir. İmansız vicdan gibi aşksız irfan da karadır, kap-karadır. Sevin, daima sevin. Fakat,

*Aşk odu evvel düşer maşuka andan âşıkâ,
Şem’i gör kim yanmadan yandırmadı pervaneyi,*

sözünü unutmayın. Sizi yakan güzellik, güneş de olsa mutlaka sizden önce yanar. Buna inanın!”

İbrahim çok zeki bir gençti. Kürenin yarısını elinde tutan, öbür yarısını da yüceliğinin velvelesiyle sersemleştiren şu taş sahibi âşığın ruhunu kavramıştı. Huyunu bütün incelikleriyle öğrenmişti. Kendi görevi onun nabzına göre şerbet vermektir. Çünkü yarı kürenin Süleyman’dan sonra en kudretli adamı olmak için böyle davranması gerekti. Ancak, nabza göre şerbet vermek, gerçeklere yüz çevirmek değildi. O, vereceği şerbetin şekerini, sezdiği hakikatin rengine ve içeriğine göre belirlemeyi de gerekli bulurdu.

Aşk işinde de bu yolu tutmuştu. Padişahın mizacındaki

çoşkunluğu gözeterek dil kullanıyordu. Yoksa tahtın güzellik önünde hasıra çevrilmeyeceğini, yerlerde sürünmeyeceğini biliyordu. Taç, bir küme altın saç önünde belki eğilir, fakat bu eğiliş o saçı kendine tuğ yapmak içindir! Taht da, emsalsiz bir güzelliğe karşı duygu gösterir, çekilir ve açılır. Lâkin maksadı, o güzelliği içine atmak ve eritmektir.

İbrahim bütün bu gerçekleri biliyordu, hatta Sultan Süleyman'ın Hürrem'e gösterdiği çılgınca bağlılığın neden ileri geldiğini de anlıyordu. Sarayında üç yüz kadın bulunduran ve binlercesini daha bulundurmaya gücü yeten bu genç Hükümdarın Rusya'dan getirilmiş esir bir kıza ilk görüşte bu kadar bağlanması, başkalarını hayrete düşürse bile Hasodabaşına şaşkınlık vermezdi. Çünkü o, Padişahın sınırsız bir güçten, her dilediğine ermekten, her istediğini yapmaktan, her aradığını bulmaktan bıkarak acze, acıya hasret kaldığını, kolaylıklardan usanıp güçlükler aradığını çoktan sezmiş bulunuyordu. Zeki gencin düşüncesine göre, Padişahın Hürrem'e yanıp yakılması, hele de onu kendine hemen mal etmeyip uzakta bulundurarak ortaya sunî bir hicran koyması hep o ruhsal sebepten, acı duymak ve güçlüklerle pençeleşmek ihtiyacından ileri geliyordu. Şu hâlde kendisine düşen görev, Padişahın bu ruh hâlini okşamak, hayali üzüntülerini körüklemek, şimdilik uydurma olan aşkını beslemektir.

İbrahim, kendi geleceğini ve mutluluğunu düşünerek nedimlik görevini ince bir ustalık ve beceriyle yaparken, Sultan Süleyman'ın gelip geçici isteklerinin yanında yaşayan öz benliğini de gözden uzak tutmuyordu. Ne şarap ne de saz o özü uzun müddet sarhoş tutabilirdi. Aşk da, şimdi görünen hastalıklı şekliyle de olsa, o benliği boyuna uyutamazdı. İbrahim bu sebeple hiçbir fırsatı kaçırmıyor, şaraptan biraz gına geldikçe, saza biraz ara verildikçe sözü devlet işlerine ve o günün en büyük meselesi olan Rodos seferine getiriyordu.

Sultan Süleyman, savaş için ata bineceği güne kadar Hürrem'in hayaliyle oyalanmak ve yakınlık içinde yaratılmış şu hicran âleminin üzücü zevkine benliğini vakfetmek istemekle

beraber, nediminin değindiği konulara ilgi göstermekten de geri kalmaz, hemen düşüncelerini, kararlarını sıralamaya koyulurdu. Fakat o halvet demlerinde bu çeşit sohbetler, iki kadeh arasındaki ara kadar kısa sürerdi ve söz yine saza verilerek konu hızla değiştirilirdi.

Günler birbiri ardına işte bu biçimde geçti, Sultan genç nedimiyle uzun bir halvet âlemi yaşadı. Yüreğini bütün genişliğiyle kendisine verdiği kızı, yanı başında olmasına karşın görmedi fakat adını da dilinden düşürmedi. Emeli, uçar bir pervane gibi değil, ruhu dudağına gelmiş bir hasta misali ona yaklaşmak ve bu ölüme yakın ruhu, sevgilisinin tebessümünden alacağı şifayla yerine çevirmekti.

Piri Paşa, bütün hazırlıkların tamamlandığını bu durumda Hünkâra haber verdi.

“Padişahım,” dedi, “üç yüz gemi yelken açmak, yüz bin asker de yürüyüşe geçmek için emrini bekliyor!”

O, uzun sürmüş bir rüyadan uyanır gibi şöyle bir silkindi, ruhsal zindeliği bir anda gözlerine toplandı, herhangi bir zaafın izlerini taşımayan gür sesiyle kararını bildirdi.

“Yarın ordunun başındayım. Donanma iki gün sonra çıksın!”

Hafsa Sultan, “Bize duayı unutmayın,” diyerek elini öpen oğlunun alnına dudaklarını koyarken fısıldadı.

“Hürrem’i bir kez görmek istemez misin, Aslanım?”

“O, yüreğimde ve göz bebeklerimde. Demek ki her saniye kendisini görüyorum. Hüner, beni ona göstermektir. Sen kendisini yanına al, Üsküdar’a geç. Doğancılar Sarayı’ndan onunla birlikte alay gör.”

Ve annesinin kulağına eğildi.

“Hürrem’in beni tanımasını, ilkin padişah ve sonra âşık olarak tanımasını isterim. Bu zahmet de sana düşer.”

Sultan Süleyman, Haseki Mahidevran başta olmak üzere birkaç saraylıyla hiç konuşmadı. Oğlu Mustafa’yla da ancak bir saniye oyalandı. Doğru kıyıya indi, kayığa bindi. Bu inişte ve binişte, saraydan kaçış gibi bariz bir acele seziliyordu. Ma-

hidevran, yüreğini bastıra bastıra, Şehzade Mustafa nemli gözlerini aç a aç bu hâle hayretlerini ortaya koyuyordu. Yalnız Hürrem, Padişahı Valide Sultan'ın dairesinin bir köşesinden kayıtsız gibi görünen bakışlarla takip edip uğurlayan Hürrem, şu kaçışa benzeyen uzaklaştaki sırrı apaçık görüyordu. Henüz on yedi yaşında bulunan esir, bu kudretli erkeğin kendisiyle karşılaşmaktan korktuğunu anlamıştı ve için için gülmüştü. Çünkü, aşktan kaçanların sevgililerini daha çabuk bulmak için koştuklarını her kadın gibi o da biliyordu.

Hürrem'in böyle görüp böyle düşünmekte hakkı vardı. Süleyman onunla yüz yüze ve göz göze gelmekten tam anlamıyla korkuyordu. Tanınmamış âlemlerin esrarını taşıyan o gözlerin önünde, sınanmamış zevklerin tadını vaat eden o dudakların karşısında sersemleşip kalıvermekten ve padişahlık büyüklüğüne yakışmayacak şeylere tenezzül etmekten ürküyordu. O sebeple gözlerini önüne eğerek dehlizleri aşmış ve saraydan kaçır gibi uzaklaşmıştı.

Fakat kayığa biner binmez korkudan ve telaştan sıyrıldı, tabii rengini alan gözlerini etrafa çevirdi. Şimdi bir ruh değişikliği geçiriyor, yeri ve göğü bambaşka görüyordu. İçinde oturduğu saltanat kayığı benliğini hızla uçuruyor, yükseltiyor ve baş döndürücü bir miracın heyecanına kavuşturuyordu.

Bu değişiklik ve bu hissi yükseliş, deniz üzerinde serilip uzanan haşmetli manzaradan ileri geliyordu. Önünde, ardında, sağında, solunda dizi dizi kayıklar vardı ve onların taşıdığı alay alay insan, yekpare bir kalp gibi kendini selâmlıyor ve apaçık bir köle bağlılığıyla kendine karşı boyun kırıyordu.

Daha ötede filo, onun geçişini renk renk alay bayraklarına sarılarak selam vaziyetinde bekliyordu. Başlarda, Türk gücünün harekete geçişini seyretmek için ölçülmez derinliklerin böğründen fırlayıp çıkmış bir deniz perisi gibi göz alıcı bir ihtişam içinde nazlı nazlı sallanıyordu. Kapudaneler, patronalar ve riyalalar, yelpazeler gibi zarif bir ahenkle yavaş yavaş kırmıldanıyordu. Güneş, bu görkemli filoyu yakından görmek ve onun bağrından genç Sultanın köpüklerle bezenmiş yoluna

dökülen alkışları yakından duymak için sanki yere ağıyor ve kamaşmış bir göz gibi sahnenin üzerinde yanıyordu.

Miğferler, zırhlar, kalkanlar, mızraklar, altın ve gümüş kitabeler, renk renk bayraklarla çeşit çeşit fenerler, Türk donanmasına başka bir heybet veriyordu. Süleyman, işte bu haşmet ve heybetin içine getirdiği ferahlıkla hakiki bir göğsüne yükseliş zevki alıyordu. Bir aralık gözünü geriye, Sarayburnu'na doğru çevirdi ve gururlu bir güvenle gülümseyerek için için söylendi.

"Hürrem işte bu aynada beni görecek, beni tanıyacak!"

Donanma toplarının velvelesiyle uğurlanarak Üsküdar'a adım attığı, ordunun alkışlarıyla karşılandığı anda yine Hürrem'i düşünüyor ve onun hayalini selamlaya selamlaya ata binerek asker safları arasından otağına doğru yürüyordu.

Üsküdar o tarihte pek bakımsızdı. Ne bugünkü camileriyle hamamları, ne de yüz yıl önceye kadar yaşayan kervansarayları, imaretleri vardı. Meşhur olan çeşmeleri, sebilleri de o devirde henüz yapılmamıştı. Şemsipaşa ve Salacak semtleri de boştu, yaz günlerinde yüzmeye gelen gençlerden başkasının uğrağı değildi. Doğanclar'da bir saray bir de han vardı. Han, doğan besleyip satan kimselerin barındıkları yerd, saraysa mirî binalardandı.

Rodos'a gidecek ordu işte bu kasabanın dört yanını işgal etmişti ve Albahadır, Secah, Kadıköy bağlarının çevreleri hep çadırla bezenmişti. Hünkârın otağı da şimdi Orta Valide Camisi'nin bulunduğu bayır üzerine kurulmuştu. Doğanclar Sarayı buradan görülebiliyordu.

Sultan Süleyman, yeniçeri ve sipahi alaylarının arasından geçerek otağına ulaştı ve ilk emir olarak Sadrazama şu tebliğde bulundu.

"Validem gelecek. Yanında bulun, menzile ilet, kendisini iyi gözet. Sakın sıkılmasın."

Onun sıkılmamasını istediği anası değil, Hürrem'di. Fakat ötekinin adını anıp berikini kastediyordu ve bu mahrem hatırlatmadan ayrıca bir zevk alıyordu. Bununla beraber oraya Hürrem'le meşgul olmak için gelmediğini de unutmuyordu. O

sebeple Piri Paşa'yı savdıktan sonra "İki Mustafalar" dediği paşaları yanına çağırttı.

Bunlardan biri vezirdi ve kendisinin eniştesiydi. Öbürü henüz vezir değilse de paşa unvanını almış, Yaylak lakabıyla anılan bir yiğitti.

Süleyman, yer öpüp divan duran iki Mustafa'dan ilkin eniştesi olana yüzünü çevirdi.

"Bak, Paşa," dedi, "bu sefere serasker oldun, gözünü dört aç, adımlarını tarta tarta at. Büyük atam Fatih, Rodos bozgunundan dönüşte Mesih Paşa'yı asmamış, üç tuğlu vezirlikten çıkarıp Gelibolu'ya yollamış. Ben böyle yapmam, adadan bozguna uğrayıp dönecek olan paşaların derisine saman doldururum. Bunu bil de iyi davran!"

Ve sonra Yaylak Mustafa Paşa'ya döndü.

"Serasker Paşa hem adaşın, hem yoldaşıdır. İkiniz de saraydan yetiştiniz. Birbirinize yan bakmayın, kardeş gibi davranın. Donanmayı sana, öncü orduyu da ben gelinceye kadar ona bırakıyorum. El ele verin, candan çalışın, adayı bir iyi sarın."

Onlar el ve yer öpüp filoya katılmak üzere ayrıldıktan sonra, Hasodabaşı İbrahim huzura girdi. Zeki nedim, efendisinin önüne bir yığın kâğıt koyarken çapkın bir tebessümle soruyordu.

"Sofra kurulsun, etraf çevrilsin mi Efendim?"

Süleyman bu soruya cevap vermeden kâğıtları gözden geçirmeye koyuldu. Bunlar, menzil cetveliyle Mahmut Reis'ten son gelen raporlardı. Rodos'ta kalbini ele geçirdiği Rum kızının yardımıyla çok önemli bilgiler toplayan cesur denizci, bu sefer de kırk iki yıl önce yapılan Rodos kuşatmasına ait kroki-leri, planları yollamış ve o kuşatmada Türklere casusluk edip, sonunda birer suretle felâkete uğrayanların hatıralarından Hekim Salamon'la Almaral'ın endişeye düştüklerini, kendilerinin dile ve ele verilmemesi için yalvardıklarını da uzun bir mektupla bildirmişti.

Hasodabaşı İbrahim, Hünkârın dikkatini bu mektup üze-

rine çevirmeye çalıştı.

“Mahmut Reis’in,” dedi, “haklı var. Salamon’la Almaral’ın bize yâr olduklarını kimseye sezdirmemek gerekir. Çünkü bu sır ortaya çıkarsa heriflerin başına bela gelmekle kalmaz, bizim başka yerlerde casus bulmamız da güçleşir.”

Süleyman, bu düşüncenin tam tersini ileri sürdü.

“Bence,” dedi, “bu değersiz bir meseledir. Casus dediğin bizim kanunnamedeki köftehordan da murdar kimselerdir. Bu gibilerin yokluğu, varlığından iyidir. Zorunluluk hâlinde köftehorun hizmeti kabul olunur, lakin eliöpülmez; casusların da hizmeti ödenir, fakat gayreti çekilmez. Salamon’la Almaral’ın bize sözleri gerek, kendileri değil. Casuslukları duyulursa bana ne?”

Ve sonra menzil cetvelini gözden geçirdi.

“Kırk günde mi,” dedi, “Marmaris’e varacağız? Uzun, çok uzun yol. Ben şöyle bir ağıştta Rodos’a ulaşmak isterdim.”

Hasodabaşı, savaş yolculuğunda mesafe meselesinin bahse mevzu olamayacağını herkesten iyi bilmesi lâzım gelen Hünkârın şu sözünde nasıl bir hayıflanış saklı olduğunu hemen kavradı.

“Sultanım,” dedi, “sonu hayır olsun da varsın yol uzun sürsün. Donanmayla gidilseydi Rodos’a daha çabuk varılırdı. Fakat karadan gidişin zevki başka. Mülkünüzün bir parçasını göreceksiniz, halkın derdi varsa dinleyeceksiniz ve her gün geriden haber alacaksınız. Valide Hazretleri elbette gün başına bir ulak çıkarır, İstanbul’da olup bitene dair size haber ulaştırır.”

Zeki nedim, parmağını Hünkârın yüreğindeki sırta basmıştı. O, yolun uzunluğunu ileri sürmekle, sarayda kalan Hürrem’den günlerce uzaklaşmanın üzüntüsünü açığa vurmuştu. Hasodabaşı da, kara yolculuğunda gerilerden sık sık haber alacağını söylemekle o üzüntünün merhemini müjdelemiş oluyordu. Hünkâr, bu ince düşünüşten haz aldı ve nedimini minnettar bir bakışla okşadıktan sonra en büyük takdir kelimesini sarf etti.

“Aferin!”

Şimdi seferle ilgili şeyler üzerine konuşuyorlar ve elde edileceğine iman besledikleri zaferden sonra yapılacak şeyleri düşünüyorlardı. Süleyman, bir aralık dalgınlaşır gibi oldu ve gamlı gamlı nedimine sordu.

“Şövalyeler üzerine şu seferi açışımın öz sebebi nedir, bilir misin İbrahim?”

“Eski bozgunluğun hıncını almak!”

“Bu, görünen sebep. Sana ben görünmeyen, konuşulmayan sebebi soruyorum.”

“Rodos, Akdeniz’in kilitlerinden biridir. Bizim elimizde bulunması gerekir.”

“Bu da herkesin bildiği bir şey... Bana sen, başkalarının bilmediği sebebi söyle!”

“Başka bir sebep bulamıyorum.”

Hünkâr yerinden kalkmıştı. Otağ içinde ağır ağır dolaşıyordu. Uzun müddet bu durumda gezdi, düşündü, bıyığını karıştırdı ve sonra nediminin karşısına dikildi.

“Babam,” dedi, “yüreğinde olanı diline çıkarmazdı, kimseye sezdirmezdi. Hatta, *İçimdekini bıyığım sezse onu kıl kıl yakarım*, derdi. Ben bu kadar ileri gitmek istemem, bir sırdaş tutmaktan çekinmem. Seni de kendime sır ortağı, dert ortağı yaptım. Onun için Rodos’a gidişimdeki asıl sebebi anlatacağım. Fakat bu, canın gibi gizli kalmalı.”

Ve kulağına fısıldar gibi davrandı.

“Büyük amcamın oğlu Rodos’ta! Onun bir gün olup babası Cem gibi Frengistan’a gitmesinden, başıma dert açmasından korkarım. Babam, Frenklerle hoş geçinmişse bir sebebi de bu çıbanın delinmesinden korkmasıdır. Ben onun gibi hareket etmek istemedim, yılanı saklandığı kovukta yakalamayı kurdum.”

Hasodabaşı, herkes tarafından bilinip de kimse tarafından ağza alınmayan bu sırrı yeni duyuyormuş gibi davrandı, biraz da telaş gösterdi.

“Ya şövalyeler amcanızın oğlunu kaçırlırsa?”

“Bunu yapmazlar, yapamazlar. Çünkü bana yenileceklerini anlayınca konuklarını adayla değiştirmek isteyeceklerdir. Kendisini şimdiye kadar alıkoymaları, beslemeleri de hep bu düşünce yüzündendir. Onlar, amcamın oğlunun başını adaya tercih edeceğime inanırlar. Yarın bunun doğru olmadığını anlayacaklar, çünkü ada da, amcamın oğlu da elime geçecek!”

Ve birden sözü değiştirdi.

“Haydi, git, validemin Üsküdar’a geçip geçmediğini öğren. Lalama kalırsa bu haberi çok geç alırız. Dönüşte sofrayı kurdur. Yola çıkmadan biraz eğlenelim, ferahlanalım.”

İbrahim, saziyla beraber beklenen haberi de getirdi, Valide Sultanın Salacak yoluyla Doğancılar Sarayı’na geçtiğini müjdeledi. Müjde diyoruz, çünkü Hünkâr, anasının Üsküdar’a gelişini bir müjde olarak görüyordu. Nitekim bu haberi alır almaz neşelenmişti. Parlaklığı artan gözlerini süze süze tatlı hülyalara dalmıştı. Burnunda da garip bir hareket belirmişti; havadan bir şeyler emmek ister gibi titreyip duruyordu.

Hasodabaşı, Sultanın, Hürrem’in kokusunu aramakta ve bütün eşyada yine Hürrem’i görmekte olduğunu sezdi.

“Valide Hazretlerine,” dedi, “selam yollamak gerekmez mi?”

O, hülyalı bakışlarını değiştirmeden cevap verdi.

“Hele Piri Paşa gelsin, valideden haber getirsin. Sonra biz görevimizi yaparız. Sen telleri şöyle de gör.”

O gece de geç vakte kadar saz ve sözle geçti. Valide Sultandan selamlar, dualar getiren Piri Paşa çarçabuk savuldu. Efendiyle köle baş başa kaldı. Kadehler boyuna dolup boşaldı, teller fasılasız inledi ve gece yarısı, coşkunun otağa sığmaz hâlde gelen Hünkâr tarafından Valide Sultana uzun bir mektup yazıldı. Yeniden vedalaşmak maksadıyla kaleme alınmış gibi gösterilmeye çalışılan bu kâğıdın hemen her satırında Hürrem’e ithaf olunmuş bir kelime vardı ve sonu da onu Hafsa Sultan’ın korumasına bırakmaktan ibaret kalıyordu. Mektubu götürmekle görevlendirilen ulak, üç sırmalı bohça dolusu armağanı da Doğancılar Sarayı’na taşıma emri almıştı.

Midesini şarapla şişirmiş, kafasını dumana boğmuş, sinirlerini gerginlikten rehavete ve rehavetten gerginliğe geçirerek harap etmiş olmasına rağmen, Hünkâr gün doğmadan önce ayaktaydı. Gecesini yatakta sakin bir uykuyla geçirmiş gibi zinde görünüyordu. Otağ kapısına geldikleri haber verilen devletin önde gelenlerini huzuruna sokmadan iradeleriyle karşılaştırdı, ordunun hareket ettirilmesini ve kendi atının da hazırlanmasını emretti.

Biraz sonra pırlıtlı bir mahşer uğultulu bir akışla harekete geçmiş, çadırılı ordugâh inanılmaz bir hız içinde atlı ve yaya gruplarına dönüşerek Maltepe yönünde yol almaya başlamıştı.

Bütün Üsküdar zaten ayaktaydı. İstanbul'dan da binlerce kişi orduyu uğurlamaya geldiğinden, yürüyen mahşerin yanı başında sabit görünen ikinci bir mahşer daha oluşmuşa benziyordu. Kalanlar, gidenleri alkışlarla uğurluyor ve avuçlarda alkış olup saygı haykıran yüreklerin sesi, yürüyen mahşerin uğultusu arasında garip bir şekilde yankılanıyordu.

İşte Türk gücünün sayısız canlı sahnelerinden biri de ordunun Üsküdar'dan bu çıkışıdır. Buna çıkış demek gerçekten ayıptır, günahıdır. Ordu, bir şehirden çıkıp başka bir şehre giden veya bir noktadan kalkıp başka bir noktaya geçen askerî bir küme değildi; başka ve çok başka bir varlık olup, ona yürüyen bir tarih, ayaklanmış bir cihan ve yüz bin yıldızlı bir kâinat demek hiç de abartı sayılmazdı. Bu yürüyen tarihin, bu ayaklanan cihanın, bu pırl pırl parlayan kâinatın özü Türk, dili Türk'tü. O sebeple yeri ve göğü imrendiriyordu.

Hünkâr henüz otağındayken ordu harekete geçmişti. Fakat seyircilerden kimse Hünkârı aramıyordu, aramaya gerek görmüyordu. Çünkü her nefer bir hünkârdı. Bu hakikat, eğere şanlı bir taht yüksekliği vererek ve mesafeleri gerçekten şahane bir güçle devirerek at süren her süvarinin muhteşem endamında, kuvvetle güzelliğin seçme bir örneği olduklarından şüphe edilmeyen yayaların adımlarında canlanıp duruyordu.

Çamlıca, doğdu doğal göğşe dikilen başını yere eğerek ve bütün Boğaz, ezelden beri derinliklere, enginlere bakan göz-

lerini Üsküdar sırtlarına yükselterek ordunun bu göz kamaştırıcı yürüyüşüne dalkarken, Sultan Süleyman da çadırından çıktı. Sürü sürü peyklerin, solakların, baltacıların, çavuşların oluşturduğu bin renkli hale içinde orduyu takip etmeye başladı. Atlı yaya yüz bin askerin ve Hünkârın yürüyüşünü seyrederek kendinden geçen halk bu kahramanları çılgınca alkışlıyordu.

Sultan Süleyman, başındaki miğferle üstündeki zırhtan daha sert bir yüz taşıyordu. Bununla beraber gözlerinde gururun kapayamadığı bir telaş vardı. Bu peçeli iç endişesi, Doğancılar Sarayı'na yaklaşınca büsbütün arttı ve o gururlu gözler, sadaka arayan keşküller gibi açık bir niyaz halinde sarayın duvarlarına çevrildi. Hürrem oradaydı, fakat görünmüyordu. Padişah ise onu aramakta olup bulamadığı, göremediği takdirde can evinden yaralanmışa dönecekti. Hâlbuki yüksek duvarlar, ardında bulunanları kıskanç bir sertlikle gözlerden saklı tutuyordu. Hünkârın kaderi değiştiren, kazayı yenen kudreti şu duvarlara şeffaf bir yüz veremezdi.

Süleyman, atını biraz daha yavaş sürmeye başlamış, oradan uzaklaşmamak ister gibi görünür olmuştu. İşte o sırada ve saray kapısının tam önünde, ihtiyar bir kadın kalabalık arasından fırladı, peykleri ve solakları geçerek Hünkârın yanına kadar geldi, üzengisine yapıştı.

“Dur,” dedi, “beni dinle!”

Padişahın etrafında yürüyenler bu cüretin nasıl cezalandırılacağını tahmin etmeye çalışırken, Süleyman dizginleri çekti. Kendini orada alıkoymakla mutlu eden kadının ellerini öpmek ister gibi davranarak şen şen sordu.

“Söyle anacığım, söyle. Kulağım sende, derdini sıkılmadan anlat.”

Üsküdarlı kadın, elini üzengilerden çekmedi, yanık yanık söylenmeye koyuldu.

“Bu gece yatağıma girerken üç keçim, iki koyunum, birkaç bakırım, bakracım, kilimim, minderim vardı. Uyandığım vakit bunları aşırılmış gördüm. Şimdi ne sağıacak malım, ne sarına-

cak şalım var. Beni soydular, soğana çevirdiler, kuru hasır üzerinde bıraktılar. Elim böğrümde kaldı. Allah diyorum, başka bir şey demiyorum. Erim yok, dölüm yok. Kimsesiz bir eksik eteğim. N'ideyim, nasıl geçineyim?"

Süleyman, bu saf şikâyeti dinlerken gözlerini saray kapısından ayırmıyordu. Bir aralık, kapıdaki kafesimsi iki üç gözetleme deliğinin kımıldanır gölgelerce kapanıp açıldığını sezdi, için için titredi. Demek ki kapının ardında insanlar vardı ve bu minimini deliklere gözler yapıştı. Kendisi Hürrem'in alay seyretmek üzere bu saraya getirilmesini emrettiğine göre deliklerde oynayan gözlerin bir çifti de onun olsa gerekti. O hâlde Hürrem oradaydı ve kendini görüyor, dinliyordu.

Bu seziş onu sarhoş ettiğinden şikâyetçi kadınla eğlenmek istedi. Maksudı kapı önünde biraz daha oyalanmak ve Hürrem'e biraz daha yakın kalmaktı. O sebeple sordu.

"Evine giriyorlar, koyunlarını keçilerini melete melete alıp götürüyorlar, ne bulurlarsa bohçalayıp aşırıyorlar. Sense duymuyorsun. Bu kadar ağır uyku olur mu ya?"

Bu şakayı bir hakaret sayan bağı yanık kadın, ellerini üzüngiden çekti, gözlerini Hünkârın yüzüne dikti.

"Uyuyordum," dedi, "çünkü seni uyanık sanıyordum!"

Sert ve yüksek bir sesle savrulan bu cevabın ağırlığı dinleyenlerin başlarını göğüslerine eğdirirken, Sultan Süleyman bir kahkaha patlattı.

"Hakkın var," dedi, "biz uyumasak bu işler olmaz. Suç hırsızlarda değil bizdedir. Çalınan malı ödemek de bize düşer."

Ve haremağalarından birine emir verdi.

"Bu kadını valideme götür, ona bir kese altın verilsin, bir de ev bağışlansın."

Süleyman, Hürrem'e doya doya yüzünü göstermiş olmak-tan ve minimini deliklere yapışık gözlerinden sızan ışığı ruhuna sindirmekten doğma bir ferahlık içindeydi. Evi soyulan kadına bir ev değil, bir ülke bağışlasa az bulacaktı. Kadın da memnundu; dili döndüğü kadar dua ve teşekkür ediyordu.

Halk ise Hünkâra ders veren kadını imrene imrene alkışlıyordu.

* * *

Ordunun Üsküdar'dan sonra ilk menzili Maltepe'ydi. Sultan Süleyman orada donanmanın Marmara'ya süzülüşünü seyretti. Üç yüz parça gemi, şişirilmiş yelkenlilerle bir sürü kuğu kuşu gibi denizi yarıp gidiyordu. Bu gidişte, yarın alev olup düşman kalelerini yakacak beyaz ve kudretli bir tebessümün uçuşu seziliyordu. Ordu, o her neferi bir hükümdar kadar heybetli görünen ordu, ardından koştuğu zafer perisinin konakladığı bucakları denizden sarmaya giden gemileri "Yaşal!" sesleriyle Maltepe zirvelerinden uğurlarken, Padişah da otağına çekildi, menzil cetvelini bir daha gözden geçirdi, sonra başını ellerinin içine aldı, uzun uzun Hürrem'i düşündü ve birden kaleme sarıldı. Anasına heyecanlı bir mektup yazdı, küçük kıza iyi bakmasını rica etti ve kâğıdın sonuna şu satırları kondu:

"Yeniçeri kullarım, sipahilerim, bütün askerî tayfa sevinç içinde. Yarın yapılacak savaşlar bu yiğitleri şimdiden mest ediyor. Ben de sabırsızlanıyorum, bir an önce Rodos'a varıp düşmana saldırmak istiyorum. Fakat yarını bugüne getirmek elimizde değil. Biz güne hâkim olamıyoruz, günler bizi yönetiyor. Bundan da canım sıkılıyor, içime gazel düzmek hevesi çöküyor. Bizi duayla anmanıza vesile olsun diye kaleme aldığımız beyitlerden birini işte yazıyorum. Hürrem Türkçe öğrenmiş olsaydı sizinle okur ve aşka gelirdi. Bununla beraber, kendisine beyitimizin tadını hissettirmeniz iyi ve hoş olur. Yüreğimizden taşıp kağıda dökülen söz şudur:

*Sûre-i velleyl okurdum dün namazı şâmda,
Zülfi'n andım dilberin, nittim, ne kıldım bilmedim."*

Süleyman, dilber yerine açıkça Hürrem diyemediğinden

dolayı enikonu hayıflanıyordu. Fakat Yavuz'un karısı olduğu için şiirin inceliklerini kavrayabilecek kadar olgunlaşan annesinin, dilberden maksadının ne olduğunu anlayacağını umarak teselli oluyordu.

Bir yükten kurtulmuş gibi seviniyordu. Çünkü yazdığı şu beyitle Hürrem'e aşkını ilân etmişti. Bir aşkın itirafı ise bir hükmüdar için bile büyük bir yükten kurtuluş demektir. Söylenilmeyen, açığa vurulmayan aşk, ışığı hapsolünmüş aleve benzer. O alevin özgür bir şekilde yanması ve bulunduğu yeri yakması için mahpusluktan kurtulması gerekir. Aşkların itirafı işte bu neticeyi verir ve sevgilisine aşkını itiraf edebilen adam, bir yükten kurtulmuş gibi sevinir.

Süleyman da seviniyor, hürriyete kavuşmuş gönül alevinin yaktıkça sevinç doğuran ateşini doya doya duyarak tatlı bir acının zevkini yaşıyordu. Annesinin onun hislerine tercüman olacağından ve mektuba sarılı arzularını Hürrem'e damla damla tattıracağından emindi ve bu rahatlıkla belirsiz hüylara doğru kollarını açarak geriniyor, geriniyordu.

Bununla beraber, üzerinde yürüdüğü yolun kendisine yüklediği görevleri de unutmuyordu. Her gün Piri Paşa'yı huzuruna kabul ederek ordu işleri hakkında görüşüyor, en basit meselelere kadar bilgi alıyor ve güvenlikle ilgili önemli emirler veriyordu. Yine her gün köylülerle temas ediyor, onların dertlerini dinliyor ve bol bol para dağıtıyordu. Saray adamları, biraz fazlaca yapılan bu bahşişleri onun cömertliğine, fukara severliğine hamlederek şaşkınlıkla karışık bir sevinç duyuyorlardı. Hâlbuki o, eski Süleyman'dı. Para işlerinde dengeli davranmayı ihmal etmezdi. Fakat, "Hürrem'in sağlığı, gönlünün mutluluğu," için eşsiz bir bonkörlik gösteriyordu.

İşte bu şekilde Maltepe'den Çukurçayır'a gelindi, oradan Hereke'ye varıldı. Süleyman bu menzilde sabırsızlık gösterdiğinden, iki günlük yol bir günde alınarak Çınarlı'ya ulaşıldı, sonra sırasıyla Yıldızköprüsü, Kazıklı, Dikilitaş, Pamukçu, Yenışehir, Akbıyık, Zincirliköy, Derbent, Kızılkaya ilçeleri aşıldı ve Kütahya Ovası'na konuldu. Hünkârın titizliği ve sabırsızlığı

ara sıra nüksettiğinden bir kısım konak yerleri geçiliyor ve iki menzil bir ediliyordu.

Savaş kokusu, zafer kokusu, şeref kokusu bütün orduyu kanatlandırmıştı. Her neferde uçuş isteği görülüyordu. Bundan ötürü Hünkârın iki konaklık yeri bir günde aşmak için sık sık gösterdiği arzuya hemen herkes katılıyordu.

Kütahya Ovası'nda geçit resmi yapıldı, bu yüzden bir gün duruldu. Sonra Altıntaş Ovası, Pınarbaşı, Ece Köyü, Sıçanlı Düzlüğü geçildi, Sandıklı Ovası'na varıldı. Burada, donanmayla Rodos'a ulaşarak yanındaki fırkaları adaya çıkarmış bulunan Serasker Mustafa Paşa'dan uzun bir rapor geldi.

Cenk eri Vezir, şövalyelerin uzlaşmaya yanaşmadıklarını bildiriyordu. Bu haber, bilinen bir şeyi tekrarlamaktan ibaret gibi görünmekle beraber Süleyman'ın dikkatini çekmekten geri kalmadı. Hele Seraskerin, "Adadan artık kuş dahi uçup kaçamaz, kafeste kalanlar yine kafeste can vereceklerdir," şeklinde bir cümle yazmış olması o dikkati arttırdı. Çünkü bu rapordan o, Cem Sultan'ın oğlunun adadan kaçırılmadığını ve şövalyelerin de ondan yararlanmayı henüz düşünmediklerini anlamıştı.

Süleyman şimdi daha sabırsızdı; durmadan yürümek ve orduyu da yürütmek istiyordu. Hâlbuki yol güçleşmiş, geçilmesi kolay olmayan bir bataklık hâlini almıştı. Her güçlüğü yenmek kudretini taşıyarak doğan Türk kahramanları, o sıra sıra bataklıkları, o dizi dizi uçurumları ve bayırları da yaman bir süzülüşle aşmayı başardılar. Üç gün ağızlarına bir katre su koymadan, koyamadan yürüdüler, İlpınar önüne vardılar. Artık yolun çoğu alınmış, azı kalmıştı.

Rodos, İstanbul'dan daha yakındı ve asker neşe içinde zafer destanları söylemeye koyulmuştu. Ladikya'yla Tunca arası aşılıp Çoban Ilıcası'na varılınca tatlı haberler de yağmaya başladı. Bu haberlerin başında, Hersek Beylerbeyi Mahmut'un Dalmaçya'da Scardorna Kalesi'ni bir kanlı baskınla zaptetmiş olması vardı. Akdeniz'in en büyük zümrütlerinden birini Türk hazinesine mal etmek için merhaleler aşan dilâverler, Adriya-

tik kıyılarında at oynatan kardeşlerinin kazandığı zaferlerden kıvanç duyuyorlar ve bayram yapıyorlardı. Rodos ve Dalmaçya... En küçük bir harita üzerinde bile bu iki noktayı birbirine yaklaştırmak imkânı yoktur. Fakat Türk gücü o imkânsızlığı işte gideriyor ve Dalmaçya'da koşma okuyan Türklerden Rodos'ta şarkı ırlayan kardeşlere zafer müjdeleri gelmesini mümkün kılıyordu. Ordu, selim bir sezişle bu olaydaki inceliği kavradığından, haklı bir gurura kapılıyordu. Dalmaçya kahramanlarına Çoban Ilıcası Karargâhı'ndan selâmlar uçuruyordu.

Sultan Süleyman da bu menzilde bir gönül muhasebesi yaptı, anasına yazdığı mektuplarla ondan gelen kâğıtları karşılaştırdı. İstanbul'dan çıkmalı beri kendisi tam yirmi yedi mektup yollamış ve o kadar da mektup almıştı. Şu hesaba göre her gün karşılıklı olarak birer mektup alınmış ve verilmiş oluyordu. Bu, Hürrem'in bütün yol merhalelerinde anıldığını ve Hürrem tarafından da her gün doğuşunda Rodos yolcusunun hatırlandığını gösteriyordu. Demek ki yürekler durmadan işliyordu ve gönül işleri yolunda gidiyordu.

Bununla beraber İstanbul'dan gelen mektuplarda henüz açık bir işaret, aşka yorulabilecek bir kayıt yoktu. Valide Sultan bütün kâğıtlarında ilkin kendi sağlığından ve oğluna karşı taşıdığı hasretten bahsediyor, sonra Hürrem'le candan ilgilendiğini, onu yanından ayırmadığını, Türkçeyi çabuk öğrenmesi için onu zorlamaktan geri kalmadığını anlatıyordu. Hürrem ne diyor, ne yapıyor ve Padişahın vaziyetini nasıl buluyordu? Valide Sultan hiç bu noktalara değinmiyordu. Yalnız, son mektuplarının birinde, "Küçük Rus çok akıllı. Leb der demez leblebiyi anlıyor. Türkçeyi çabuk öğrenecek. Şimdi, 'Efem' filan demeye başladı. Aslanımın mübarek adını öğrendi. Bana her gün, 'Aslanınızdan ne haber?' diye soruyor. Galiba düşünde de sizi görüyor ki dün, 'İyi o, çok iyi,' diye sevinç gösteriyordu," şeklinde bir açıklama yapmıştı.

Süleyman, edebî bir bilmecenin özünü açmaya çalışır gibi, Hürrem'den uzunca bahseden satırları on kere, yüz kere oku-

muş ve her kelimededen bir anlam çıkarmaya savaşırmıştı. Kızın, kendisini anarken Valide Sultana karşı “Aslanınız” demiş olmasında tadına doyum olmaz bir incelik buluyor ve şimdi “Aslanınız” diyen ağzın bir gün alevli bir arzuyla “Aslanım” diye inleyeceğini düşündükçe heyecanlara kapılıyordu.

Sözün kisası Hürrem ve savaş, Süleyman’ın yüreğini paylaşılan iki büyük kuvvetti. Biri harekete geçince öbürü susuyor ve ardından susan taraf ortaya çıkarak berikini sessizliğe davet ediyordu. Toplar gülemeye, kılıçlar işlemeye başlayınca Hürrem’i temsil eden kuvvet belki uzun bir zaman hareketsiz kalacaktı. Süleyman, pek yakınlaşan o dakikaları düşündükçe üzülmüyordu. Ancak savaş sonunda kalbini tamamıyla Hürrem’e vereceğini hatırladıkça üzüntüsü geçiyor ve benliğine garip bir huzur geliyordu.

Süleyman, ordu ve hükümet işleriyle beraber bu gönül muhasebesini de düzen içinde yürütmekten geri kalmayarak hedefe doğru yürüdü, yol aldı, Kırksöğüt menziline vardı. Orada akrep çoktu ve bir çocuk pençesi büyüklüğünde bulunan bu zararlı yaratıklardan hayli sıkıntı çekildi. Onun için çadırlar erken yıktırıldı, iki menzil bir yapılarak Bozdoğan Suyu’na gelindi.

Süleyman, bu konak yerine gelinceye kadar merhametli, şefkatli, cömert bir hükümdar görünmüştü. Herkese karşı nazikti, çünkü gün doğarken Hürrem’i anıyor ve bu anısla neşeleniyordu. Gün batarken ise mutlaka İstanbul’dan bir ulak gelip yâr-ı can dediği kızın sağlığını müjdeliyordu. Bozdoğan Suyu menzilinde bu haber gelmedi ve Süleyman’ın da rengi, tavrı, hâli değişti.

İlk defa olarak o, gurubu tatsız, geceyi tatsız ve hayatı tatsız buluyordu. Annesinden gelen ve Hürrem’den bahseden her yeni mektubu okuya okuya dolaşırken engin sahralar kadar geniş bulduğu otağ, o gün gözüne mezarlar kadar dar ve karanlık gelmişti. İpekli ve yaldızlı perdeler, benliğini sarmaya savaştan kefen parçaları gibi sinirine dokunuyor, zarif oymalı direkler bağrına saplanmak için hazırlanmış birer mız-

rak gibi gözüne hain görünüyordu.

Genç Hünkâr eski mektupları okumakla bu sinir buhranından kurtulmak istedi, başaramadı. Geriye sıra sıra atlılar çıkarak İstanbul'dan gönderildiğine emin olduğu ulaşı arattı ve gidenlerin geri gelmesini ümit içinde bekleyerek oyalanmaya çalıştı, yine buhrandan sıyrılamadı. İçinde kırmak, yıkmak ve devirmek ihtiyacı hâkimdi; zincirden boşanmış, fakat yine kafeste kalmış bir pars hırsıyla otağında dolaşıyor, boyuna homurdanıyordu.

İşte bu sırada Piri Paşa huzuruna geldi.

"Kocaları seferde olan eksik etekleri rüşvet alıp başkalarına nikâhlayan, akçesiz hüküm vermeyen, koca bir şehri haraca bağlayan Kara Kadı, Konya'dan geldi. Şikâyetçileri de beraber. Ne ferman buyrulur?"

Süleyman şöyle bir duraladı, nefsiyle mücadele eder gibi göründü ve sonra gürlledi.

"As bir ağaca teresi, sallansın dursun!"

"Ordu kadısından fetva alsak, uygun olmaz mı?"

"İlkin herifi asarsın, sonra kendine gerekse fetvasını alırsın."

Kara Kadı'yı suçlayan Piri Paşa'ydı. Fakat o, suçlunun mesleğinden çıkarılmak ve bir yere sürülmek yoluyla cezalandırılacağını umuyordu. Hünkârın ulu orta idam hükmü vermesi üzerine koca Vezir şaşırdı, bir şeyler söylemek istedi, beceremedi, süklüm püklüm huzurdan çıktı, mahkûmu cellâtlara yolladı. Süleyman onun arkasından homurdanıyor ve hayaletlere sesleniyormuş gibi boşluklara baka baka söylüyordu.

"Hele ulaklar geciksin, hepiniz, hepiniz Kara Kadı'ya dönersiniz, ağaç dallarında sallanırsınız."

Onun bu zalim isyanı, hiç şüphe yok, hain neticeler verecekti. Bereket versin ki beklenen ulak geldi. Valide Sultanın küçük bir rahatsızlık geçirmesinden dolayı günlük raporu yollamadığı anlaşıldı ve mektuplaşma meselesi yine düzene girdi. Süleyman, Hürrem'in sağlık haberini almadan Bozdoğan Su-

yu'nu terk etmemiş ve bir gün orada kalmak Kara Kadı'nın idamına halkın tepkisini anlamak bakımından faydalı olmuştu. Ordu ve civar köyler ahalisi bu olayda, adalet kaygısının her şeye tercih edildiğini görerek Hünkârı takdir ediyordu. Bir ağaç dalında cüppesiyle, kavuğuyla sallanıp duran ölünün şahsında rüşvetçiliği, haksızlığı, zulmü cezalandırılmış bularak bu olayı candan alkışlıyordu. Yalnızca Hasodabaşı İbrahim işin içyüzünü anlıyor ve Kara Kadı'nın Hürrem'den haber gelmemesi uğrunda gittiğini apaçık seziyordu.

Yine bu Bozdoğan Suyu menzilinde, Rodos'u uzaktan yakından beneklemekte olan küçük adalardan Halke'deki Herek Hisarı'nın lâğımlar yürütülerek düşürüldüğü haberi alındı ve hayra yorularak şenlikler yapıldı. Her çadırda şu ilk zafer şerefine meşale yakılıp destanlar söylenirken Süleyman kendi otağı önüne çıkmıştı. Askerin pırıltılı ve gürültülü neşesine gözünü, kulağını vererek Hürrem'i düşünüyordu ve bu nurlu sevinç içinde can dediği, canan dediği kadınla kendi kalbini kucaklatırıyordu.

Bozdoğan Suyu, ordu için uğurlu gelmekle beraber savaş sahnesine bir an önce varılmak arzusu da bütün gönüllere hâkimdi. Bu sebeple, İstanbul'dan gelen ulağın uzun bir mektupla geri çevrilmesinin ardından göç borusu çalındı, kösler inledi ve çadırlar yıkılarak yola çıkıldı. Tamla, Şah Medresesi, Şahna Ovası, Gökbeli Derbendi ve Bozöyüğü geçildi, Muğla civarındaki Karabağ Sahrası'na gelindi. Orada Menteşeoğulları'ndan İlyas Bey, Hünkârın şerefine büyük bir ziyafet hazırlamıştı ve uzunca bir yola kıymetli kumaşlar, şallar, halılar döşemişti.

Süleyman, Belgrad seferine giderken yoluna dökülen bütün peşkeşler için yaptığı gibi, İlyas Bey'in sunduğu armağanları da, "Aldım, kabul ettim, yine sana bağışladım," sözleriyle geri verdi. Lâkin Muğla bölgesinde bir zamanlar hüküm süren Menteşe Bey'in bu civanmert varisine bol bol iltifat etti. Vaktiyle tahtta oturmuş, taç giymiş, sikke kestirmiş ve saltanat sürmüş olan bir adamın torunuyla yüzleşmek onu heye-

cana düşürmüştü. İlyas Bey'e yurduna dönmek emrini verdikten sonra nedimi İbrahim'e içini açtı.

"Biz," dedi, "iki yüz elli yıldan beri tahtlar deviriyoruz, ocaklar söndürüyoruz. Tanrı'nın yardımını gördükçe bundan sonra da oğullarımız, torunlarımız bu yolda yürüyecektir. Fakat mutluluk ve şans sonsuza dek sürmez, her olgunluğun ardından bir çöküş gelir. Bir gün bizim soyun da sonu gelir, yarattığımız saltanatın yerinde yeller eser."

Ve biraz düşündü, sonra içini çekti.

"Şu Menteşe oğlunu görünce işte böyle düşündüm. Onun dedesi bir hükümdardı. Kendisi şimdi çiftçilik ediyor. Dünyanın kararı yok İbrahim, dönüyor, boyuna dönüyor. Vay bunu anlamayanlara, fâni bir mutluluğa bel bağlayanlara!"

Belki gerçek mutluluğun aşk sayesinde ortaya çıkacağını, sevip sevilmenin ve kendi gönlünde bir güzele taht kurup karşılığında da o güzelin yüreğinde tahta oturmanın hükümdarlıktan değil cihangirlikten daha yüksek bir mutluluk olacağını söyleyecekti. Fakat bu derece hayıflanmayı kibrine yakıştırmadı, kendi şiirlerinden olan şu beyiti okumakla yetindi:

*Mülk-i dünya kimseye kalmaz sonu berbad olur,
Ey Muhibbi, şöyle farz et kim Süleyman olmuşuz!*

Zeki nedim, efendisinin böyle acı acı söylenmesindeki hakikî sebebi kavramakla beraber bilmezden geliyordu, zemine ve zamana uygun sözler bulup hünkârın coşkunluğunu gidermeye çalışıyordu. Fakat Padişah, kendi hayalinin geniş ufuklarında dolaşarak nedimini dinlemiyordu. Nitekim üzüntüden kurtulmak çaresini de yine o ufukların bir köşesinde buldu ve birdenbire sordu.

"Son menzile hangi gün ulaşacağız?"

İbrahim, hayalden hakikate, aşktan savaşa bir anda geçiveren Hünkârın bu garip değişimlerine alışkın olduğu için hayret etmedi, hemen cevap verdi.

"Yarın değil, öbür gün!"

“Öyleyse yüreğimizi kapayalım, gözümüzü açalım. Kalemı bırakalım, kılıca yapışalım.”

Ve gerçekten böyle yaptı. Gökova ve Kargasekmez yoluyla Marmaris Limanı'na varıldığı gün, o tamamıyla değişmişti. Aşkını ve acısını kalbine hapsederek bütün benliğini savaş işlerine vermişti. Marmaris'ten Rodos'a geçen büyük ordunun her askeri, onu yük hayvanlarının ve sayısız denklerin arasında dimdik durmuş görüyor ve bu duruşta adayı uzaktan yakalamak isteyen kudretli bir büyüklük seziyordu.

* * *

Rodos Adası'nı bademe benzetirler, görünüşü de gerçekten öyledir. Fakat herhangi bir Türk için bu ada, evini bulamayıp avare kalmış bir gözbebeğine benzer. Çünkü Anadolu'nun yanı başındayken o mübarek buradan ayrı düşmüştür. İşte bu ayrılık ona, evsiz bir gözbebeği yetimliği verir. Marmaris de, bu vaziyette, bebeden bir göz gibidir. Adayla liman, birbirini tamamlamak için yaratılmıştır ve Marmaris, adayı bağrına basmak iştahıyla daima açık duran bir kucağı andırır.

Dört yüz on beş yıl önce de durum böyleydi. Ada, yerleşmek için muhtaç olduğu evi arayan bir gözbebeği gibi acıklı bir durumdaydı. Marmaris, bebeğini kaybetmiş bir göz gibi görünüyordu. Üsküdar'dan yürüyüşe geçip şimdi Marmaris'ten kayıkla, çektirilerle akın akın Rodos'a dökülen ordu, işte bu birbirini arzulayan ve birbirine muhtaç iki coğrafya yetimini aynı bayrak altında birleştirmek ülküsünü taşıyordu.

Anadolu'yu ezelden beri ellerinde tutan Türklerin Rodos'u da benimsemek istemeleri tarihî bir zorunluluktan doğuyordu. Anadolu'ya hiçbir zaman ayak atmalarına imkân olmayan, Kudüs'ten kovulma şövalyelerin Rodos'ta oturmalarıysa korsanlık yapmak için orayı uygun bulmalarından ileri geliyordu. O hâlde Türk ordusu hakkın silâhı, şövalyeler haksızlığın siperiydi ve o silâhın bu siperi parçalaması insanlık onurunu yükseltecek bir hadise olacaktı. Fakat hak-

kın güç verdiği kol kadar hırsın, çıkarların harekete geçirdiği bilek de hassastır. Ondandır ötürü şövalyeler yaman davranmayı tasarlamışlardı. Adanın biricik kasabası ve kalesi olan Rodos'u aşılmaz siperlerle çevrelemişlerdi. Her siper, yekpare bir üçgen gibiydi. Bununla beraber şövalyeler, Türk gücünün taşı toza çeviren yüksekliğini de düşünmüyor değillerdi. O sebeple başlarına topladıkları kalabalığa manevî bir kuvvet aşılacak isteyerek hurafeler tarihinden destanlar düzenliyor ve bunları birer ilâhî gibi kiliselerde söylüyorlardı. Yüreklere birer istihkâm hâline koymak için uydurulan bu destanlara göre Rodos, güneşle denizin sevişmesinden doğmuştur ve daima onların koruması altında kalacaktır.

Güneş ve deniz, şüphe yok, yenilemez. Ancak on altıncı asırda Avrupa, bütün Asya ve yarı Afrika, Türklerin güneşe de denize de söz geçirebileceğine akıl erdiriyordu. Şövalyeler, kendi askerlerinin düşüncelerini de etkileyen bu gücü gidermek için, Rodos'un birçok istila ordularını geri çevirdiğini ileri sürüyordu. Kırk iki yıl evvel Mesih Paşa kumandasındaki Türk kuşatma ordusunun dönüşü de bütün bu masalları ciddileştiriyordu. Rodosluların bir kısmı o inanılmaz geri dönüşü gözleriyle görmüşler, görmeyenler de analarından, babalarından dinleyerek gerçeği öğrenmişlerdi. Bu, şövalyelerin uydurdukları hikâyelerin doğru olabileceğini zannettiren bir delildi ve halk, siperlerden ziyade o vazgeçip dönüşü düşünerek Türklerle savaşa hazırlanıyordu.

Yaylak Mustafa Paşa kumandasındaki Türk donanmasının 7 Haziran 1522'de ada önünde görünmesi üzerine şövalyelerin savaş bayrağını çekmeleri, ikinci vezir Mustafa'nın karaya asker dökmesine önem verilmemesi, hatta Sultan Süleyman'ın 8 Temmuz 1522'de muhteşem bir ordunun ardından adaya çıkmasından da telaşa düşülmemesi şövalyelerin masallarla halkı kandırması yüzündendir.

Eğer adada oturanlar, Mesih Paşa'nın şövalyeler tarafından vazgeçirilerek değil, askeri yağmadan alıkoyduğu için genel bir isyana hedef olarak çekildiğini bilselerdi, kesinkes

bir felâketin gafil kurbanları durumuna düşmez, şövalyelerin elinde oyuncak olup kırılmazlardı.

Gerçeğin yanlış anlatılması ve halkın da kandırılması yüzünden güzel Rodos acı günler geçirdi, Türk'ün gazabına uğrayıp temeline kadar sarsıldı.

Burada savaşın tam bir tarihçesini yapacak değiliz, yalnız romanımızla ilgili sahneleri sıralamakla yetineceğiz. Ancak Türk kılıcının, taş, mermer ve demir de olsa önüne çıkan her engeli nasıl yerle bir ettiğini anlatmış olmak için Rodos'un savunma sistemini kısaca anlatmayı gerekli buluyoruz.

Türklerin Rodos'a gelecekleri duyulur duyulmaz, şövalyelerin "Üstad-ı Azam" diye anılagelen reisleri Villiers de L'isle-Adam, bütün köyleri ateşe vermiş, kale varoşlarını yıkmış, ada halkını şehre toplamıştı. Büyük birlikler, farklı milletlere mensup şövalyeler arasından seçilmiş bir cenk erinin kumandasına verilmiş bulunuyordu. Bu yolla sekiz milletin onuru, şerefi ortaya atılmıştı. Hangi savuma hattı iyi müdafaa edilmezse bir milletin namusuna kir getirilmiş olacaktı. Şu hâlde Türk ordusunun karşısına yalnız güçlü bir kale değil, Fransa'nın, Almanya'nın, İngiltere'nin, İspanya'nın, İtalya'nın, Portekiz'in, Provans'ın izzetinefsi de dikilmişti. Her savunma birliğinin başında bu milletlerden birine mensup ünlü bir şövalye vardı ve bunlar, kaleyle beraber kendi milletlerinin şerefi için de savaşıacaklardı.

Üstad-ı Azam Villiers de L'isle-Adam, Meryem'e bağlı zafer kilisesinin yanı başındaki galipler kapısında yer almıştı. Şehrin kuzey girişini oluşturan bu kapının solunda Alman, biraz ilerisinde de Fransız burcu bulunuyordu. İngiliz burcu şarkta, Sen-Ambrovaz Kapısı'nın yanındaydı. Güney cephesini Provans ve İtalya şövalyeleri, deniz kapısını da Portekizliler koruyorlardı. Liman zincirlerle kapalıydı ve iki büyük kulenin koruması altındaydı.

Serasker Mustafa Paşa, kuşatma için gerekli olan keşifleri yapmış, gelecek askerin barınacağı yerleri hazırlamış, fakat hücumu kalkışmamıştı. Toplar bile gelişigüzel dağıtılmıştı. Sü-

leyman işte bu durumda adaya çıktı, yüz bir pare top atılarak selâmlandı ve Seraskerle karşılaşır karşılaşmaz birliklerin kuşatma planına göre yer almaları emrini verdi. Bu plana göre, Fransız ve Alman burçları karşısında Rumeli Beylerbeyi Ayaş, İspanya ve Portekiz burçları önünde Üçüncü Vezir Ahmet, İngiliz burcuna paralel hâlde ve merkezde Serasker Mustafa Paşalar bulunacaktı. Sol cenahta Anadolu Beylerbeyi Kasım ve bu cenah solunda Sadrazam Piri Paşalar yer almakta olup karışlarına Provans ve İtalya burçları düşüyordu. Hünkârın otağı, serasker karargâhının arkasına düşen bir tepe üzerindeydi.

Türkler Alman burcuna yirmi bir, Sen Nikola Kulesi'ne yirmi iki topla ateş açacaktı. İngiltere ve İspanya burçlarına karşı da her biri üç toptan oluşan on dört batarya yönlendirilmişti. Şövalyeler bütün ümitlerini Venedikli mühendis Gabriyel Martinengo'ya bağlamıştı. Bu adam sanatında çok ustaydı; bir yığın ilmî projelerle Girit'ten Rodos'a gelmişti. O asırda Türklerin lâğım yürütmekte ve yer altı yoluyla kale devirmekte büyük bir şöhreti vardı. Gabriyel Martinengo, işte bu şöhreti kendi zulmünce köreltecek bir alet keşfetmişti ve onu Rodos savaşlarında denemek istiyordu.

Bu mühendisten sonra şövalyelerin bel bağladıkları askerî zekâlar, topçu Generali Guyot de Marselle ve alemdar Hanri Mauselle'ydi. Şövalyeler onları mitolojik devirlerin yarı ilâh tanrıları gibi tabiatın üstünde güç sahibi tanıyorlardı ve onlar da Türkleri denize dökmeyi vaat etmiş bulunuyorlardı.

Türk ordusu ne topa ne mancınığa bel bağlamıştı. Bunların kuşatmada gerekli olduğunu bilmekle beraber bütün gençleri kendi nefislerindeydi. Her nefer, gülleye karşı göğüs gerebilen duvarların da sırası gelince aşılacağına emindi. Onun için palalarını, yatağanlarını, kılıçlarını, baltalarını bilemişler, metrislere yan gelip uzanmışlar, hücum emrini bekliyorlardı.

Sultan Süleyman, savaş bilimi dairesinde hareket olunmasını kumandanlara bırakmış ve kaledeki casuslarla temas çareleri aramaya da Hasodabaşı İbrahim'i memur etmişti. Kendisi, hâkim bir noktaya kurulmuş olan otağından metris-

leri, top yerlerini ve bilhassa kaleyi izleyerek vakit geçiriyordu.

En çok meşgul olduğu yer kaleydi. O sıra sıra duvarlar, o yüce yüce burçlar, o dizi dizi hendekler; kendisine varılması, ulaşılması ve kazanılması güç bir kadın kalbi gibi karışık, derin, geniş ve korkunç görünüyordu. Bununla beraber ordusunun şu kaleyi devireceğine imanı vardı. Bu iman ona, gururlu, lakayt ve hırçın bir kadın kalbinin de er geç elde edileceğine dair güven veriyordu.

İlk ateş emrini verdiği dakikada bütün ömrünce unutamayacağını sandığı bir heyecan duymuştu. Topların ağzından kızıl bir fırlayışla çıkıp dumanlı bir uçuşla burçlara doğru süzülen güllerde, ateş kesilmiş gönül dileklerinin ahlara, oflara sarılarak kayıtsız güzellerin taş gibi ruhsuz yüreklerine çarpmasını andıran bir hâl seziyor ve için için titriyordu. Aşk kabul etmeyen bir kadın yüreği gibi hain bir durum taşıyan kaleyi, bazen kendi eliyle yumruklamak hevesine kapılıyor ve o vakit otağında duramayarak metrisler arasına iniyordu.

İlk çarpışmadan sonra savaş kızışmış, top düellosu cehen-nemi bir şiddet almıştı. Rodoslular gerçekten iyi nişan alıyorlar, Türk siperlerini altüst ediyorlardı. Süleyman, aşka benzettiği bu savaşta lehinde gelişmeler hızla gerçekleşmediği için tecellilerine sinirlenip sık sık vezirleri azarlıyor, hücum imkânlarını çarçabuk yarattırmak için korkunç titizlik gösteriyordu.

Onun boyuna sarf ettiği sert sözlerden Hasodabaşı İbrahim de bol bol hisse alıyordu. Herif, İstanbul'a bir an önce dönmek isteyen efendisinin sevgisini kaybetmemek için geceyi gündüzüne katıyor, kaledeki casuslarla bağlantı kurmaya çalışıyordu. Önceden kararlaştırılmış parolalara, işaretlere rağmen bu iş kolaylıkla yapılamadığından, İbrahim'in telaşı, Süleyman'ın da titizliği artıp duruyordu.

Nihayet bir gün kaleden ilk dost selamı alındı. Hekim Salamon, Sen Jan Kilisesi'nin çan kulesinden top ateşlerini daha etkili bir şekilde idare etmeye yarayacak işaretler vermeye başladı. Almaral da, Sultan Süleyman'a bir kadın göndermek yo-

lunu buldu ve savunma planlarının sakat taraflarını bildirdi. Ufak tefek çarpışmalarda, kaledekilerin ara sıra sınamaya yeltendikleri çıkış hareketlerinde ele geçirilen esirlerden alınan haberler de casusların sağladığı bilgiyi kuvvetlendirdiğinden, çarpışma şekli şövalyelerin aleyhine olarak değişmeye başladı. Bu değişikliğin ilk eseri, Rodoslularca yüz batarya toptan daha kıymetli tutulan mühendis Gabriyel Martinengo'nun vurulması oldu. Casusların verdikleri haberle onun hangi mazgal deliğine gözünü dayayarak top ateşini idare ettiği öğrenildiğinden, nişancı bir Türk neferi eliyle o deliğe yağlı bir kurşun yollamış ve mühendis tam gözünden vurularak öldürülmüştü.

İcat ettiği hassas davullarla Türklerin yeraltından yürüttükleri lâğımları kolaylıkla keşfeden zeki ve cesur mühendisin ölümü şövalyelerin gözlerini açtı ve kale içinde casus bulunup bulunmadığı aranılmaya başlandı. Hekim Salamon'un böyle bir kuşkulanma ve uyanmadan haberi yoktu; yine çan kulesinden işaretler vermeye devam ediyordu. Bir gün bu vazifeyi daha cesur bir şekilde yapmak istedi, bir oka mektup sararak Türk siperlerine atmaya kalkıştı ve yakalandı.

Üstad-ı Azam ve bütün şövalyeler, Türk zaferine kılavuzluk etmeye çalışan Yahudi'yi didik didik didikleme istiyorlardı. Fakat suç ortaklarını meydana çıkarmak için işi ağırdan alıyorlar, herifi ağır işkencelere sokup söyletmeye çalışıyorlardı. Salamon, casusluk yaparken gösterdiği cesareti işkence çekerken gösteremezdi; Almaral'ı ele verdi ve onunla birlikte parçalandı.

Her iki mahkûm da kendilerini baştan çıkarmış olan Rum kızının adını dile almamıştı. Bu sebeple casusluk yine devam edebilirdi, lâkin bir olay bu imkânı da ortadan kaldırdı.

Pek garip ve o oranda da acıklı olduğu için açıklayacağız... Bu Rum kızı, bilindiği üzere, gemi süvarilerinden Kara Mahmut'a âşıktı. Rodos'un alınmasıyla beraber onunla evlenme hülyasını taşıyordu. Kara Mahmut ise, Hâkim Salamon'la Almaral'ın parçalandıkları sırada, Piskopya Adası'ndaki Illık Hissarı'nı almakla görevlendirilmişti. Yiğit denizci, mert bir

hamleyle görevini yaptı, Ilık Kalesi'ni ele geçirdi. Fakat bu sırada yaralanıp öldü. Üstad-ı Azam, bütün şövalyeleri ve halkın ileri gelenlerini Eelemonitra Kilisesi'ne toplayarak casusların nasıl ele geçirildiğini, nasıl cezalandırıldığını tebliğ ederken, Piskopya Adası'nın Türkler tarafından zapt olunduğunu da söylemiş ve nutkunu şu kelimelerle bitirmişti:

“Piskopya düştü, fakat Kara Mahmut da düşürüldü. Bu adam Türklerce bin kaleye bedel tutulurdu. Demek ki biz küçük bir palankadan mahrum kaldık, Türkler bin kale kaybetti. O hâlde acınmayalım, sevinelim. Rodos elimizde kaldıkça Piskopyaların yine bizim demek olduğunu unutmayalım!”

Kara Mahmut'un âşığı olan Rum kızı da metresliğini yaptığı İngiliz şövalyesiyle beraber bu toplantıda hazırды. Üstad-ı Azam'ın nutkunu dinliyordu. O, kendisine candan bağlı olduğu Kara Mahmut'un ölümünü duyunca çıldırıyazdı, müthiş bir sinir buhranına tutuldu, ağlaya ağlaya ve çırpına çırpına evine geldi. Aziz sevgilisinden yadigâr kalan iki çocuğunu kucaklayarak, “Sizin artık neniz kaldı,” diye kendilerini öpüp koklamaya koyuldu. Gözlerinde cinnet parlıyor, sözlerinde cinnet çınliyordu.

Kadının kiliseden saçlarını yolarak çıkması, sokakları inleye inleye aşırp evine gitmesi, şüphe değilse bile dikkat uyandıracak bir durumdu. Fakat kimsenin bu hâlde ilgilenmesine vakit kalmadı. Türklerin İngiliz burcuna hücum ettikleri haberi kilisedekilerin akıllarını başlarından aldığından bu çıkış ve gidişi düşünen olmadı, herkes savaş yerine koştu.

Rum kızının âşığı olan İngiliz şövalyesi de korku ve telaş içinde metresini unutmuştu. Koruması gereken burca gitmişti. Orada, durumu kavramaya bile zaman bulamadan bir Türk kurşunu geldi, beynini parçaladı. Şimdi Rum kızı hem Kara Mahmut'tan, hem İngiliz şövalyesinden dul kalmış oluyordu. O, burçlardan sokaklara ve sokaklardan evlere yayılan felâket haberini alır almaz büsbütün fenalaştı, tam manasıyla delirdi. Bir aşk gecesinde Kara Mahmut'un belinden alıp evinin bir köşesinde saklayageldiği hançeri yakaladı, iki çocuğunun kal-

bine soktu ve onların ölümlerini bir yana bırakarak İngiliz burcuna koştu. Kendini erkek tanıtmak fikriyle, beyni parçalanmış âşığının mantosunu sırtına geçirdi, kılıcını eline aldı.

“Kara Mahmut’un diliyle konuşanların eliyle ölmek ve ona kavuşmak isterim!” diye haykırdı, burcun hendeklerinde pala sallayıp duran Türklerin arasına atıldı.

Bir dakika sonra o da ölmüştü. Fakat yere düştükten sonra saçlarının dağılıp açılması, gerçek kimliğini meydana çıkardı ve Türk hücumunu sendeletti. Yiğit Türkler, bir kadının kendilerine saldırmış ve kendi palalarıyla ölüp gitmiş olmasını üzerinde durulacak bir konu saymışlar, hücumu bırakarak kadının cesedi etrafında kümelenmiş ve tartışmaya koyulmuşlardı. Bu duruş, o gün için İngiliz burcunun kurtulmasına sebep oldu ve âşığına kavuşmak emeliyle ölümü göze alan kadın, şövalyelere de hizmet etmiş oldu.

Sultan Süleyman, neredeyse kesin bir zaferin elden kaçırıldığını görünce küplere binmiş, dört yanına ateş püskürtmeye koyulmuştu. Kalenin günlerce, haftalarca, hatta aylarca düşmemesinde, kendi aşkının güçlüklerle karşılaşacağını temsil eden bir uğursuzluk seziyordu. Hürrem’in kalbiyle bu kale arasında bir benzerlik kurduğu ve ateş hattında hep aşkını düşündüğü için İngiliz burcunun şövalyelere bağışlanmasını bir türlü hazmedemiyordu. Bu üzüntüyle Rumeli Beylerbeyi Ayaş Paşa’yı görevden alarak hapse attı, donanmayı savaşta etkin bir şekilde kullanamayan Yaylak Mustafa’yı bir kazığa bağlayıp kepazeye çevirdi, amiralliği Behram Bey’e verdi.

Fakat İngiliz burcu önünde öldürülen Rum kızının, ele geçmiş esirlerin sorguya çekilmesi sırasında kimliği anlaşıncı o da olayı tuhaf buldu, Ayaş Paşa’yı yine yerine geçirdi, Yaylak Mustafa’yı da kazıktan çıkarttı. Yalnız eniştesini seraskerlikte bırakmadı, Mısır Valisi yaparak adadan uzaklaştırdı, kuşatmayı idare etme görevini Üçüncü Vezir Ahmet Paşa’ya yükletti.

Hekim Salamon ile Almaral’ın parçalanması, Kara Mahmut Reis’in ardınca denilecek kadar kısa bir zamanda Rum kı-

zının ölümüne kavuşması, Hünkârın kafasında bir kargaşalık yaratmıştı. Bütün bu hadiselerde kötülüğe bağlanan işlerin uğursuzluğunu gösteren bir işaret bulunuyordu. Düşüncelerini sevgili nedimine de açtı.

“Bak İbrahim,” dedi, “casusluk edenler birer birer cezalarını görüyor ve onların yüzünden bize de zarar geliyor. Zaten casus dediğin gidiler haber verebiliyorlar ama kale veremiyorlar. Bunu şu sınavıyla da anladık. Şimdi gayret bize düşüyor. Göreceksin ki casuslarımız varken başarılmayacak işler şimdi kolaylıkla yürüyecektir. Bu, kulağına küpe olsun. Bir daha casus yardımına bel bağlama. Onları kullan, fakat kuvvetine güvenme!”

Hünkârın görüşü doğrudu. Salamon’dan işaret, Almaral’dan haber beklemek kumandanları serbest hareket etmekten alıkoyuyordu. Kaleyle ordu arasındaki gizli münasebet kesilince durum değişti ve savaş, Türk’e yakışan ahengi buldu. Artık her gün bir burcun temeli Türk yumruğuyla sarsılıyor ve kalede barınmak imkânı gittikçe azalıyordu.

Bununla beraber hiçbir burç henüz düşürülmemişti. Denizle güneşin çocuğu Rodos, bu kuşatmadan da kurtulmak ümidini yine kuvvetle taşıyordu. İkinci Vezir Mustafa, kolayca zapt olunacağını söylediği adadan uzaklaştığı için Padişahın sillesinden şerefini kurtarmış sayılabilirse de, onunla fikir ortağı olan Kurtoğlu, Hünkârın gözü önünde bulunuyordu ve her saniye ölümüne mahkûm edilmeyi bekleyip duruyordu.

Padişahın sabırsızlık yüzünden birçok hırçınlıklar göstermesi gerçekten umulabilirdi. Fakat onun ateş hatlarında dolaşırken de küllenmeyen aşkı, bir yandan sabırsızlık doğursa bile öbür yandan ruhuna dayanma gücü aşıyordu. Çünkü kaleyi düşürmekle kudret ve şöhret bakımından Fatih Sultan Mehmet’i geçeceğini, Hürrem’in de kalbine hâkim olacağını düşünüyordu. Kaleyi düşürmek içinse densizlik, titizlik ve terslik değil, tedbir ve tahammül gerekti. O sebeple bazen sert, bazen yumuşak davranıyordu. Gönül kıracak taşkınlıklardan uzak kalmaya çalışıyordu.

Yalnız mektup işinde son derece titizdi. Her gün İstanbul'a kâğıt yolluyordu ve her gün kâğıt bekliyordu. Anasının mektubu bir saat gecikse sinir buhranları başlıyor ve işte o vakit vezirlerin, yeniçeri ağasının, topçubaşının vaziyetleri güçleşiyordu.

Şurası kesin ki o, hastalıklı denilebilecek bir ısrarla yaratmayı başardığı sabit fikri artık makul bir şekle sokmuştu. Hürrem her zaman elindeyken yersiz bir hicrana katlanması, zevki kanıksamış bir kalbin kaprisi sayılabilirdi. Kaprisler, biraz aşermeyi andırır ve ekseriya gayrı tabii olur. Fakat Süleyman, yarı kuruntu, yarı yersiz olan aşkını şimdi mantığa da oturtma yolunu bulmuştu.

Ona bu imkânı veren, Kara Mahmut'un aşkına kendini ve iki çocuğunu feda etmiş olan kadındı. Süleyman, Hekim Salamon gibi, kançılar Almaral gibi o da bir casus olduğu için bu kadının ölümüne ilkin o kadar ilgi göstermemişti. Fakat gün geçtikçe düşüncesi değişti ve bu macerada aşkın kahredici gücünü görmeye başlayarak adeta imrenir oldu. Artık açıkça görülmüyordu ki kendisinin de istediği, aradığı aşk, böyle ölümü yerinde nimet saydıracak bir bağlılıktır!

Süleyman, kendi kendine yaratıp yaşattığı aşkın nasıl bir ihtiyaçtan doğduğunu böylece anladıktan sonra, Hürrem'i daha fazla sever olmuştu. Çünkü kendini Kara Mahmut Reis'ten aşağı görmüyordu ve onun bir anayı evlât katili yapacak, bu katili güle güle ölüme koşturtacak kadar aşkıta başarılı olmasını kıskanıp, aynı kudreti Hürrem üzerinde canlandırmak istiyordu. Genç Sultanın düşünmediği, düşünemediği nokta kaderdi. Acaba, perdeler arkasında boyuna hadiseler işleyen o gizli kuvvet, Osmanlı İmparatorunun hayatına neler takdir ediyordu? Süleyman, bunu hiç düşünmüyor ve Hürrem'e, her çılgınlığı kabul ettirecek bir aşk telkin edebilmek hülyasıyla nefsinin her çılgınlığı kabule uygun bir hâle sokuyordu.

Bununla beraber yerinde kalbini kapamayı, gözünü açmayı, savaş ve devlet işleriyle samimi şekilde ilgilenmeyi

ihmal etmiyordu. O korkunç savaşlar, o cehennemi top ateşleri arasında bir gün bile divan kurdurmamazlık yapmamıştı. Sabah namazı kılınır kılınmaz divan kendi gözü önünde kurulur, imparatorluğun dört yanından gelen kâğıtlar okunur, mühim davalar görülür ve yığın yığın emirler verilir. Bu toplantıların birinde rüşvetçiliklerinden şikâyet olunan yirmi beş kadıyı birden görevden almış ve Piri Paşa'ya bu adamları Kara Kadı gibi astırmadığının sebebini şu sözlerle açıklamıştı:

“Dedem Yıldırım merhum, bütün kadıları yakmak isteyince, mahkemeler için kâfiristandan papaz getirilmek lâzım geleceği kendisine anlatılarak emri geri aldırılmıştı. Bana da böyle bir fikir sunmanızı istemedim, heriflerin ekmeklerini ellerinden alıp canlarını bağışladım.”

Süleyman, savaş sırasında gezmekten de geri kalmıyordu. Sık sık Sen Eremo bahçesine gidiyor, Hasodabaşı İbrahim'e orada saz çaldırıyordu. Cem Sultan'ın adını taşıyan mesireyi de birçok defa ziyaret etmiş ve onun Rodos'ta bulunan oğlunu yakalarsa bu bahçeye gömdürmeyi tasarlamıştı. Aynı zamanda bayındırlık işleriyle meşgul oluyordu. Şövalyeler, eski Rodos köyünü taş taş üstünde kalmamacasına yıkmışlardı. Süleyman bu harabeden Türk zevkini temsil edecek bir mamure çıkarılmasını istedi ve Defterdar Abdüsselâm'ı görevlendirerek yapıya başlattı. Türk toprakları Rodos Kalesi'ni aman bilmez bir hırsla yıkarken Türk mimarları eski Rodos'u yeniden canlandırıyorlardı.

Uzun günler işte bu şekilde ve daimî savaşlarla geçip dururken bir yağmur afeti yüz gösterdi. Metrislerde değil, çadırlarda bile barınmak imkânsızlaştı. Bütün ordu bu tatsız ıslaklığın uyandırdığı hoşnutsuzlukla homurdanıyordu. Yalnız Süleyman, gökten yağmur değil de damla damla nur yağıyormuş gibi sevinç içindeydi, ruhî bayramlar geçiriyordu. Çünkü anasından son gelen mektubun yanında, “Ayaklarınızı öperim” kelimeleri vardı ve bunları Hürrem yazmıştı.

Ayağına bir taç kıymeti getiren bu sözler genç Hükümdarı gerçekten sevinç delisine çevirmişti. Hürrem'in Türkçeyi oku-

yup yazacak kadar öğrenmiş olması zaten kendini mutlu etmeye kâfiyken, onun ilk selâmını bir öpücükle göndermesi içine enikonu sarhoşluk getirmişti. Hep o kelimeleri tekrar ediyor ve “Ayaklarınızı öperim,” diyen dudakların tadını bulmaya çalışarak boyuna mektubun o parçasını yüzüne, gözüne sürüyordu.

O gece kasım ayının sonuydu ve muharrem ayının onuncu günü akşamına tesadüf ediyordu. Orduya, adet olduğu gibi aşure dağıtılmıştı. Şövalyeler de Sen Andre yortusunu kutlamaya hazırlanıyor, kilise çanları boyuna çalıyordu. Süleyman, aralıksız düşen yağmurda, kendi mutluluğunu gülsuyuyla yıkayan geleneksel bir ilgi; çanların sesinde yine kendini bilerek veya bilmeyerek çağıran bir davet nidası sezdi. Hürrem’in selamını bir hamle işareti saydı ve bütün kumandanları otağına çağırarak genel saldırı emrini verdi.

“Artık,” diyordu, “yeter. Düşmana insaf bu kadar olur. Onlar bizim yavaş davranmamızı galiba kudretsizliğimize veriyorlar. Yarın bu zan giderilmeli, kaleye ne pahasına olursa olsun girilmeli.”

Siyasî hesaplar, idarî düşünceler bu şekilde bir yana bırakılıp da orduya dilediği gibi yürümek imkânı verilince tabii olan netice gecikmedi. Türk şahbazları, Tarihçi Hoca Sadettin’in bütün Frenk tarihçilerince alıntılanan tabirinde de dediği üzere, zincirden boşanmış aslanlar gibi ileri atılarak hendekleri aştı, duvarları tırmandı, burçlara yükseldi. İspanyol, İtalyan, İngiliz şövalyelerinin savunduğu siperler birer birer düşürüldü, kalenin çeşitli yerlerinde Türk bayrağı dalgalandı.

Türk gücünün Rodos semalarına astığı bu bayraklar, o yağmurlu havada, Tanrı’nın bile eşini henüz yaratmadığı birer gökkuşağı gibiydi. Şimdi yağmur, Türk gücünün büyüklüğünü toprağın göğsüne nakşetmek için süzülen tarih satırlarını andırıyordu.

Süleyman, kalenin bağrına el sunulduğunu görünce hücumu durdurdu.

“Kale,” dedi, “bizimdir. İstedığımız anda içeri girebiliriz. Bu durumda boş yere kan dökmeyelim. Heriflere teslim olmalarını teklif edelim.”

Bu fikir yerindeydi. Çünkü bir tepeye benzetilebilecek kalenin aylardan beri eteğinde duran Türk ordusu şimdi zirveye yükselmişti ve şövalyeler ordusu tepenin öbür tarafındaki eteğine sürülmüştü. Etekten zirveye yükselen aslanların aşağı süzölmeleri kısa bir zaman işiydi ve bu süzölüşe hiçbir kuvvet engel olamazdı. Bu durumda son bir şefkat hamlesi yapmak Türklüğün hoşgörüsüne uygun düşecekti.

Ordu, kendi özündeki insanî ve medenî olgunluğa pek yakışan duraklamayı memnuniyetle kabul etti ve yeni mevzilerine yerleşerek bekleme durumuna geçti. Fakat şövalyeler, şaşkınlıktan doğma bir inatla şehri teslim etmemişti ve Cem Sultan'ın oğlu Prens Murat'ı da bir pazarlık konusu yapmak için Türk karargâhına yollamamışlardı. Bunun üzerine Süleyman şu ültimatı gönderdi.

“Üç gün daha beklerim. İrademe uyulup da şehir kapıları orduma açılmazsa, Rodos'un insanları değil kedileri de ölüme mahkûmdur.”

Şövalyeler dilediklerini yapmak kudretini taşıyan Türklerin bu korkunç açıklaması karşısında bütün ümitlerini kaybetmişti. İliklerine kadar titremeye koyulmuşlardı, ancak diplomasi entrikaları çevirmeye yeltenmekten yine geri kalmıyorlardı. Çünkü papadan yardım bekliyorlardı. Avrupa'nın harekete geçeceğini umuyorlardı. Bu sebeple iki yüzlü davranmak yolu tutuldu, Sultan Süleyman'dan beş on gün daha süre istendi ve bu izin alınır alınmaz, henüz Türkler tarafından işgal olunmayan yerlerin savunulmasına girişildi.

Şövalyeler, Cem Sultan'ın oğlu Murat'ı Rodos Adası'yla değiştirmek istiyorlardı. Hünkârın buna razı gelmeyeceğini ve gelse bile ordunun adadan çıkmayacağını sezince fikirlerini değiştirmiş, Prens adadan kaçırılmasının çaresini aramaya koyulmuşlardı. Gerçekleşir gibi görünen felâketin kesinleşmesi hâlinde bu prensten yararlanarak Türklerden intikam al-

mayı tasarlıyorlardı.

Her gün Hürrem’den mektupla bir öpücük alarak yaman bir kavuşma, bir araya gelme arzusuna kapılan Hünkâr, bek-leme devresinin sonunu iple çekiyordu. Şövalyelerin işi yine savsaklamak ve yeniden süre almak istediklerini görünce, so-ğukkanlılığını koruyamadı, haykırdı.

“Söz artık ordunundur. Ben susuyorum, şövalye gidilerle gaziler konuşsun.”

Gaziler, düşmanla konuşmak için zaten küçük bir işaret bekliyorlardı. Hünkârın şu sözüyle o işaret verilmiş oldu ve ordu zafer yoluna atıldı. Şimdi yükseklerden aşağıya doğru bir süzülüş başlamıştı. Evvelce yerden göğe çıkar gibi imkân-sızlıklar yine yine kalenin hâkim noktalarına yükselen şah-bazlar, bu sefer gökten yere ağıyorlardı. Manzara, bir baş üstünde kümelenmiş bulutların kalbe doğru inişini andıracak biçimdeydi ve kale şeklinde şekillenen bu kalp, çarçabuk yıl-dırımlarla örülüvermiş bulunuyordu.

Ortada artık ne burç, ne hendek vardı. Türkler şehrin ka-pılarına dayanmışlardı ve bu kapıların gerçekten mucizeler yaratan Türk kılıcına dayanmasına imkân yoktu. Üstad-ı Azam, bu durumda yarım ilâh çalımını satan General Guyot de Marsehac’la kendi Alemdarı Hanri Mauselli’ye yalvararak on-lardan bozgunu zafere çevirecek strateji harikaları bekliyordu. Türklerin sert bir hamlesi onun yalvarışlarına ve umuşlarına nihayet verdi; Generalle Alemdar, başlarında bulundukları fır-kalarla beraber bir çukurun içine gömüldü. Rodos artık düşü-yordu. Bunu yüksek bir noktadan heyecanla seyreden Hünkâr da, sığındığı son siperden ağlaya ağlaya olanı biteni izlemeye dalan Üstad-ı Azam da anlamıştı. Fakat beklenen hadise, umu-lan anda meydana gelmedi ve bin bir renkli dalgalarla kabara kabara, önüne tesadüf eden her şeyi parçalaya parçalaya yü-rümekte olan coşkun su, ansızın durdu. Dalgalar yine kaba-rıktı, lâkin yürüyordu.

Hünkâr, şehre girmek üzere bulunan ordunun birdenbire duraladığını görünce şaşırılmıştı. Yanı başında yer alıp kendisi

gibi hayret içinde kalan Hasodabaşı İbrahim'e telaşla sordu.

"Ne oluyor böyle?"

İbrahim'den önce ağalardan biri cevap verdi.

"Beyaz bayrak çekildi, ordu yürüyemez artık."

Doğru söylenmişti; taştan, demirden, kazıktan, zincirden yapılmış bütün engelleri silip süpürerek, canlı ve cansız tesadüf ettiği her şeddi söküp atarak ilerleyen Türk dilâverlerine karşı konulmayacağını anlar anlamaz, şövalyeler yer yer beyaz bayrak çekmişlerdi. Galip ordu, işte bu durumda önüne aşılmaz bir uçurum açılmış gibi hareketten kalmış, yerinde sayıyordu.

Yekpare taşlardan yapılma piramidi andıran duvarların, içi su dolu geniş hendeklerin yürümekten alıkoyamadığı bir orduyu üç beyaz bayrağın hareketsiz bırakması garip görünür. Fakat bu hâlde garabet değil büyüklük ve saygı vardı. Çünkü zaafa, acze ve yalvarışa değer veren insan kuvveti fani olmaktan çıkar, semavî ve tanrısal bir kıymet alır. Türk ordusu da Rodos kıyılarında yıkıcı, ezici, mahvedici bir coşkun sel olmaktan ansızın uzaklaşmış, her zerresinde medenî olgunluğun ışığı yanan bir hoşgörü abidesi hâline geçmişti. Cesur şövalyeler, koca bir bahadırılık tarihi ve bütün Rodos, kendilerini temsil eden üç beyaz bayrağın gölgesinde diz çökerek bu abidenin eteklerini öpüyordu.

Hünkâr, zaafa, acze ve yalvarışa karşı şefkat gösteren orduyu artık hiçbir kuvvetin yürütemeyeceğini takdir ettiği için Sadrazama bir çavuş yolladı, şövalyelerin teslim olmak hakkındaki ricalarını dinlemesini emretti. Rodos burçlarını yıkan, hendekleri aşan Türk ordusu, şimdi şövalyelerin hayatını bağışlamış oluyordu ve Sadrazam, kalelerden gelen temsilcilerle görüşürken o hoşgörüyü sürdürmeyi borç tanıyordu.

Rodos'a ilk Türk güllesi 8 Temmuz 1522'de düştü, beyaz bayraklar ise 21 Aralık 1522'de çekildi. Demek ki kale tam beş ay Türklere karşı koydu ve Türkleri yordu. Bu yüz elli gün içinde Kara Mahmut Reis gibi, Elbasan Alay Beyi Murat gibi her biri bir Rodos değerinde birkaç düzine kahraman Türk

şehit olmuştu. Yeniçeri Ağası Bali Bey gibi tek damla kanının değeri yüzlerce şövalye eden yiğitler ağır yaralar almışlardı. Yakılan burçların yanında Türk şehitlerinin mezarları yükseliyordu. Harcanan para hesapsızdı; kantarlarla barut sarf olunmuş ve binlerce gülle heder edilmişti. Şövalyelerden diri kalanlar ve şehir halkından onlara uyanlar bütün bu hesapları ödemeye mahkûm bulunuyorlardı. Fakat düşmanı yenen ordu, düşmanı affetmek büyüklüğünü de gösterdi ve Rodos'u koruyanların hayatını bağışladı.

Teslim anlaşması hazırlayan Sadrazam Piri Paşa gibi o senedi imzalayan Padişah da ordunun dileğine boyun eğmek zorundaydı. Bu sebeple anlaşma, mağlupların lehine oldu ve Türk hoşgörüsü, resmî belgelerle de tespit edildi. İmza edilen belgelere göre bütün şövalyelerin eşyalarıyla beraber adadan çıkmaları için Türkler tarafından gemiler sağlanacaktı. Adada kalacak Rum ve Lâtinlerin şahıslarına, mallarına, mülklerine ve mezheplerine saygı gösterilecekti. Herhangi bir korkuya mahal vermemek için ordunun, eşğinde bulunduğu şehir kapılarından bir mil geri çekilmesi de ayrı bir maddeyle vaat edilmişti.

Hünkâr, ada temsilcileriyle görüşme sırasında Cem Sultan'ın oğlundan bahis olunmamasını Sadrazama emretmişti. Adadan yalnız şövalyelerin çıkmasına rıza gösterdiği için Prensın nasıl olsa ele geçeceğini tahmin ediyordu. Şövalyelerse onun adını ağza almaktan tamamıyla çekinmişlerdi. Çünkü Hünkârın, amcasının oğlunu bağışlamayacağını biliyorlardı ve Şehzadeyi gizlice kaçırmaya hazırlanıyorlardı.

Ordu, siyasî konuşmalarla, senetleşmelerle ilgilenmiyordu. Fakat Rodos'ta esir hayatı yaşayan binden fazla Türk'ün hürriyete kavuşabilmesi için şövalyelerin selâmete ermesinin şart koşulduğunu duyunca, bu ilgisizlik heyecana dönüştü, müthiş bir coşkunluk yüz gösterdi. Yiğit askerler, merhamet edip de canlarını bağışladıkları mağlup şövalyelerin, mazlum Türk esirlerini beş on gün daha zincirde inletmek gibi gerçekten çirkin bir hareketi yapmaktan çekinmediklerini görüp son derece

üzülmüşlerdi.

Şahbazların yerden göğe kadar hakları vardı. Çünkü Rodos'u almak emeli oradaki Türk esirlerini kurtarmak kaygısından doğduğu gibi bu uğurda aralarında binlerce kurban vermişlerdi. Yeryüzünde ancak hür olarak yaşamaya alışkın olan Türklerin, ırktaşlarından bir tekini bile esir durumunda görmeye tahammül etmelerine imkân yoktu. Ordu işte bu imkânsızlığın kudretli bir örneği olarak Rodos'a gelmiş, burçlar devirmiş, hendekler aşmış ve kurtarıcılarını bekleyen ırktaşlarına kurtuluş müjdesini muhteşem bir zaferin kucağına sarıp sunmuştu. Bu hâle rağmen, yenilenlerin şöyle hoyrat bir hâl almaları elbette isyan duygusu uyandıracaktı.

Başta yeniçerilerle sipahiler olmak üzere bütün ordu, mağlup düşmana gösterdikleri şefkati yine korumakla beraber, esir Türkleri hemen hürriyetlerine kavuşturmak için harekete geçmiş, şehre doğru yürümüşü. Hepsi silâhsızdı ve bu halleriyle mağlup düşmanı ezmek için değil, millî bir borcu yerine getirmek için hareket ettiklerini göstermek istiyorlardı. Lâkin şövalyeler, bu silâhsız yürüyüşten de telaşa düştüklerinden bütün şehir kapılarını kapamışlar ve ellerinde bulundurdıkları esirleri de ayaklanmalarına meydan vermemek için Aziz Yahya Kilisesi'ne doldurmuşlardı.

Silâhsız askerlerin şehir kapılarını kırmaları beş on dakikalık bir iş oldu ve ırktaşlarına hürriyet getiren dilâverlerle bu hürriyeti sarsılmaz bir imanla bekleyen esirlerin kavuşması Tanrı'yı da sevinçten ağlatacak bir manzara oluşturdu. Kurtarılanlarla kurtulanlar boyuna kucaklaşıyordu. O sırada bir sipahi, Türk'ün hiçbir yerde esir kalmayacağını bir kere daha ispat eden bu tarihî sahnenin heyecanını şehir dışına da aksettirmek istedi. Aziz Yahya Kilisesi'nin çan kulesine çıktı, gür sesle ezan okudu. Bir yeniçeri de Sen Nikola Kulesi mazgallarında bulunduğu davulu çalarak manzaraya şen bir ses daha kattı ve o ezanı tarihin kulağına haykırması oldu.

O gün Noel sabahıydı. Papa Ardiyen, Sen Piyer Kilisesi'nde kutsal dualar okuyordu. Pencere kenarından ansızın bir

taş düştü. Yuvarlana yuvarlana Papanın ayağı altına geldi. Kardinaller ve kilisede bulunanlar hayret ve dehşet içinde kalmışlardı. Yazısız bir mektuba benzeyen taşta bakıyorlardı. Papa, acı acı gülümsedi.

“Evlâtlarım,” dedi, “kilisenin dayanak noktalarından biri bugün düşmüş olacak. Bu taş, o düşüşü haber veriyor.” Ve sonra ellerini yüzüne kapayarak ilâve etti.

“Rodos için kana kana ağlayalım!”

Şövalyeler, çektikleri korkunun yersiz olduğunu anlamışlardı. Çünkü şehir ellerinde sade birer değnek olduğu hâlde giren askerler, kimsenin burnunu bile kanatmamışlardı. Bu da gayet tabiiydi. Türk, kendi dileğiyle verdiği sözden dönmez. Askerler de, evvelce bağışladıkları ve Hünkârâ da bağışlattıkları canları incitmeyi hatırlarına bile getirmemişlerdi. Emelleri, esir Türkleri kurtarmaktı. Bu emele erince sevinmişler ve ezanlı, davullu bir gösteriden sonra geri dönmüşlerdi.

Bununla beraber, Hünkâr, Üstad-ı Azam’ın büyük korkular geçirdiğini düşünerek ona teselli ve güven vermek istedi. Kendisini huzuruna davet etti. Haçı kılıca eş yapmış, dini silâh kuvvetiyle yaşatmayı ülkü edinmiş bir tarikatın reisi olan Üstad-ı Azam, kendi karakterine göre kıyas yürüterek korktuğundan mı, yoksa şaşkınlığından mı bilinmez, bu davete olumlu yanıt vermekten çekinmişti. Fakat şehri değnekle işgal edip de bırakan ordunun ne kendisine, ne başkasına işkence ettiğini düşünerek akıllı davranmak yolunu tuttu, Türk ordu-gâhına gitti.

Hünkâr divana başkanlık ediyordu, memleket işleriyle meşgul oluyordu. Büyük otağın kapısı önünde on beş gemici, zincirler içinde titreşip duruyordu. Bunlar, Rodos halkından birkaç kişiydi. Anadolu yakasına geçmeye çalışan bedbahtlardı. Üstad-ı Azam, uzun süre onların yanında kaldı, divanın dağılmasını bekledi. Aralıksız yağan yağmura rağmen o, içine düştüğü sahneyi hayran hayran inceliyordu. Kapıcılar, çavuşlar, divana girmek nöbeti bekleyen beyler, paşalar hep yağmur altındaydı. Fakat kimse yüzünü ekşitmiyordu. Açık havada

bulunuyorlarmış gibi sakin görünüyorlardı. Yağmur, piramitler üstüne düşen jaleler gibi bu demir vücutlu Türkler üzerinde hiçbir ıslaklık oluşturamıyor gibiydi. Üstad-ı Azam bu duruma ve her Türk'ün endamında beliren büyüklüğe, güzelliğe karşı derin bir imrenme seziyor ve bu imrenişin hararetiyle kış yağmurunun soğukluğunu duymaz oluyordu.

O sırada divanda heyecanlı bir tartışma yaşıyordu. Vezirlerden bir kısmı suçlu gemicilerin üçer yüz değnek vurulmak suretiyle cezalandırılmasını, bir kısmı da küreğe konulmalarını istiyorlardı. Hünkâr, iki tarafın da fikrini anladıktan sonra kaşlarını çatı.

“Onları,” dedi, “kendi kadırgalarının serenlerine asmalı!”

Sadrazam Piri Paşa, sıkıla sıkıla fikrini ortaya attı.

“Tanrı'nın merhameti gazabından yüksektir. Efendimin de şefkati hiddetinden galip olmalıdır. Bu bedbahtlar gerçi ağır suç işlemişlerdi. Fakat bizi beş ay burada alıkoyan, binlerce askerimizi şehit eden düşmanın hayatını bağışladınız. Bunların da kuşça canlarına kıymayın.”

Hünkâr sert bir işaret yaptı.

“Lala,” dedi, “yanlış düşünüyorsun. Acze düşen düşman affolunur. Lâkin bizi acze düşürmek isteyen dost affolunmaz, olunamaz. Bu gemiciler adadan adam kaçırıyorlardı. Henüz zapt olunan bir yerden adam kaçırmak, kazanılmış zaferi küçültmeye çalışmak demektir. Asılmalı hainler!”

Süleyman'ın bu ağır hükmü niçin verdiğini divanda oturanların hepsi seziyordu. O, adadan adam kaçırmak yolunun kapanmaması hâlinde amca oğlunun da bir yol bulup savuşacağını düşündüğünden sert davranıyordu. Bununla beraber dayandığı mantık da yerindeydi. Henüz düşman vaziyetinde bulunanlara el uzatmak ve onları Anadolu'ya kaçırmak gerçekten kabul edilebilir suçlardan değildi. Piri Paşa bir söyleyip de iki dinlemişti, yersiz bir fikir yürüttüğünü anlayarak sıkılmıştı. Hünkâr,

“Düşünüp durma, Lala,” dedi. “Mahkûmları gebert, kapıda bekleyenleri de yanıma getirt.”

Üstad-ı Azam, on beş gemicinin ölüm hükmünü nasıl bir sakinlikle kabul ettiklerine de şahit oldu. Onlara, “Öleceksiniz,” diyen ağız kadar bu emri dinleyen kulaklar da titremek bilmiyorlardı. Bu, hâkimin kendini âdil bulduğu kadar mah-kûmun da nefsinin haksız ve suçlu gördüğünü gösteriyordu.

Üstad-ı Azam, kılıç vuruşları, kale devrişleri gibi giyiniş-leri, bakışları ve konuşmaları da ayrı ayrı birer büyüklük eseri olan Türklerle nasıl olup da boy ölçüşmeye yeltendiğini kendi kendine soruyor ve yaptığı işi rüyada geçmiş sanarak için için hayret geçiriyordu.

Üstad-ı Azam birkaç teşekkür kelimesi mırıldanırken, Hünkâr gerçekten şefkatli bir sesle sordu.

“Benden bir dileğiniz varsa söyleyin. Mümkün olan her yardımı yapmak, sizi memnun etmek isterim.”

L’isle Adam boynunu büktü.

“Hayatımızın bağışlanmasını dilerim.”

“Ordu zaten bu lütfu yaptı. Size kıymadı ve kıydırtmadı.”

“Teşekkür ederim, başka bir dileğim yok.”

“Öyleyse sarayına dön, yolculuğa hazırlan. Bir kılına ziyan, tek malına zarar gelmeden istediğin yere gideceksin.”

Hünkâr, az kaldı dayanamayıp soracak, amcasının oğlunun nerede olduğunu ona söyletmek isteyecekti. Fakat kendini topladı, dudaklarına kadar gelen bu soruyu dişleri arasında çiğnedi. Bununla beraber bütün adayları sıkı bir abluka altına almaktan geri kalmadı. Cem Sultan’ın oğlunu kuş olsa uçurtmayacaktı. Biricik düşüncesi artık onu yakalamaktan ibaretti. Hürrem’in lâtif, zarif ve cazip hayalini bile bu emele feda ediyor, ara sıra gözünden uzaklaştırıyordu.

Üstad-ı Azam da ayak sürüyor gibi bir vaziyetteydi. Bir türlü hazırlığını tamamlamıyordu, yola çıkmıyordu. Hünkâr, onu sezdirmeden zorlamak için şehre kadar gitmekten çekinmedi ve kendisi at üstünde olduğu hâlde şövalyeler evi önünde tembel yolcuyla görüşerek gemilerin hazır bulunduğunu müjdeledi.

L'isle Adam'ın bu vaziyetten ve bu müjdeden sonra ayak sürümesine imkân kalmamıştı. O da vaziyetin nezaketini kavradı, pılı pırtı topladı, 1523 yılının birinci gününü hareket tarihi olarak belirleyip Padişaha bildirdi ve o gün dört altın vazodan ibaret olan hediyesiyle birlikte Hünkâr otağına geldi, el öpüp vedalaştı.

Üstad-ı Azam o tarihte henüz altmış yaşındaydı. Fakat son altı aylık hayat onu müthiş surette yıprattığından yetmişini aşmış gibi görünüyordu. Padişahın elini öperken titriyor ve hüngür hüngür ağlıyordu. Süleyman, yurdundan ebedî surette ayrılan şu mağlup düşmanın gözyaşlarından dolayı üzüldü ve iyi Rumca bilen Ahmet Paşa'ya yüzünü çevirdi.

"Bu ihtiyar," dedi, "gurbet illere sürdüğüm için üzgünüm. Bana değil, talihine küsmesini kendisine tatlıca anlat."

L'isle Adam bu iltifata da teşekkür ettikten sonra otağdan çıktı, arkadaşlarıyla birleşerek kıyıya indi, gemiye binmeye hazırlandı. Padişah namına bir çavuş onu uğurlamaya memurdu. Mısır gemicilerinden Pir Ali Reis de çavuşa arkadaşlık ediyordu. Bu denizcinin oraya gönderilmesi, Cem Sultan'ın oğlunu şahsen tanımasından dolayıydı. Mısır'ın Yavuz tarafından alınmasından önce Şehzade Murat, kölemenler sarayının konukuydu. O saray Yavuz'un hücumuyla ortadan kalkınca, derbeder Prens de çoluğuyla, çocuğuyla Rodos'a kaçmıştı. Pir Ali Reis, işte o konukluk yıllarında onu görmüş, iyiden iyiye tanımış bulunuyordu.

Cem'in oğlu hakikaten şövalyeler tarafından kaçırılmak isteniyor muydu? Hünkârın buna tam inancı vardı. Çünkü amcasının oğlunun Rodos'ta kalmak isteyeceğine asla ihtimal vermiyordu. Böyle bir hareket, göz göre göre ölümü beklemek olurdu. Hâlbuki Cem Sultan'ın oğlu, ölümüne susamış bir adam değildi. Öyle olsa İstanbul'un fethi sırasında Bizans Sarayı'nda bulunan şehzade Orhan gibi davranır, kendi kendini yok ederdi. Bunu yapmadığına göre kurtuluş çareleri aradığına şüphe edilmezdi ve bu çare de şövalyelere katılıp kaçmak olabilirdi. Rodos'tan kovulan silahlı papazların galipten öç almak

için bu yurtsuz prensten yararlanmak istemeleri de büyük bir ihtimal olduğundan, Sultan Süleyman ihtiyatlı davranmak gerektiğini duymuştu. Pir Ali Reis'i sahile yollamıştı.

Olanlar, Hünkârın doğru düşündüğünü ispat etmekte gecikmedi. Prens Murat, gerçekten kaçmak istiyordu ve şövalyeler de kendisini teşvik ettiklerinden İspanyol papazı kıyafetine girerek göçmenler kafilesine katılmıştı. İki kızıyla bir oğlu ve karısı da onunla beraberdi, kendisi gibi kılıklarını değiştirmişlerdi. Üstad-ı Azam, bu kaçma ve kaçırma işleminde önemli bir rol oynadığı hâlde, ne olur ne olmaz düşüncesiyle alarga bir vaziyet almıştı; Prens Murat takımından uzakta bulunuyor, onlarla ilgili değilmiş gibi görünüyordu. Berikiler de, bütün harp müddetince ve harpten sonraki günlerde kendi adlarının Hünkâr tarafından dile alınmamasından doğma bir ümitle, pek telaş göstermiyor, kayığa atlamak üzere sahilde sıra bekliyorlardı.

Rodos'un artık Türk vatandaşı sayılan halkı, dişili erkekli, hep birden kıyıya dökülmüş, denizin kucağında yeni bir yurt aramaya giden mağlupları seyrediyorlardı. Bu güzel adaya haksız olarak yerleşmiş ve oradan haklı olarak kovulmuş olan şövalyeler halkın yüreğinde hiç de yer tutmuş değillerdi. Onlar, doğruyu gösterip kendilerine yol açan ve fakat açılan yolda kılıçla yürüyen baskıcı bir zümreydi. Tanrı'ya dua yerine kesilmiş insanlardan küme küme kurban sunuyorlardı. Kiliseleri dindar Hristiyanların gönül hoşluğuyla verdikleri nezirlerle, sadakalarla süslemek istemezler, korsanlık yapıp çaldıkları Türk malıyla doldurmaya savaşırldı. Kendilerine yer veren, saygı gösteren halkıysa ancak köle gibi kullanırlardı.

Bu sebeple Rodoslular için için seviniyorlardı ve şövalyeleri Rodos'tan atan Türk pençesinde, kendilerinin de ruhlarına vurulmuş zincirleri kıran bir kurtarıcı kuvvet görüyorlardı. Kıyıya dökülüşleri işte bu kurtuluşu kutlamak ve zalimlerin denize sürülüşünü sevine sevine seyretmek içindi.

Karadan ayağını ilk çeken Üstad-ı Azam oldu. Hünkârın

gönderdiği çavuş ona birkaç nazik kelime söyledikten sonra geri çekildi, şövalyelerin kayığa binmelerini seyrediyormuş gibi bir vaziyet aldı. Pir Ali Reis de aynı durumdaydı, fakat gözleri boyuna hareket ediyor, dört yanını gözetim altında bulunduruyordu. İşte bu sırada Prens Murat'ın kafilesi görüldü. Murat, karısıyla çocuklarını ardına takmış olarak geliyordu. Pir Ali Reis, geniş siperli papaz başlığının altında, kiraza ağmış şahin gagasını andıran tarihî burnu daha uzaktan sezdiği için yanı başında duran çavuşa fısıldadı.

“Şehzade geliyor!”

Fatih Sultan Mehmet, taht ve tacını bırakmadığı oğluna miras olarak meşhur burnunu terk etmişti. Bu burun Cem'den Murat'a geçmiş bulunuyordu. Ne makyaj, ne başka bir şey bu mirası örtebilirdi. Prens Murat, sırtına geçirdiği papaz kıyafetine, beline sardığı zünnara, boynuna astığı haça ve taşıdığı başlığa güveniyordu. Bu kılıkla tanınmayacağını umuyordu. Başta Süleyman olmak üzere o sırada adada bulunan bütün Türklerin de kendisini hiçbir yerde görmediklerini düşünerek bu ümidini kuvvetlendiriyordu. Hâlbuki o gagamsı burun, bir kanıt gibi gerçeği haykırıp duruyordu. Nitekim Pir Ali Reis de o delili yirmi metre mesafeden okumakta güçlük çekmedi, bulunduğu yerden yavaşça ayrılarak kalabalığa karıştı ve Prens'in kafilesinin arkasına düşecek surette davranarak onlara yetişip, henüz sekiz yaşında bulunan kız çocuğunun kulağına doğru eğilerek Türkçe fısıldadı.

“Nereye gidiyorsunuz, Sultanım?”

Önde giden Prens değil, karısı ve öbür çocukları da kızın kulağına böyle bir şey fısıldandığını sezmemişlerdi. Çocuksa kendi ana diliyle söylenen sözlerden tatlı bir hayrete düşüp hemen cevap vermişti.

“Başka memlekete, dostum!”

Tarihî burnun ortaya koyduğu gerçeği şu üç kelime desteklemiş oluyordu. Türkçe konuşan şu yavru, bir şövalyenin veya şövalyeler hizmetinde bulunan herhangi bir rahibin çocuğu olamazdı. Bu sebeple Pir Ali Reis hemen atıldı, Şehzade

Murat'ın koluna girdi.

"Şevketli Hünkârın," dedi, "selâmı var. 'Papazlar ardına düşmesin, benim yanına gelsin,' diyor."

O sırada çavuş da onların yanına gelmiş, Prens'in eteğini öptükten sonra aynı sözleri tekrar etmiş ve bir de tavsiyede bulunmuştu.

"Sultanım, şu halkın saygısızlık göstermesinden korkarım. Sırrınız ortaya çıkmadan ben kulunu takip edin, Şevketli Hünkârın yüce gölgesine sığının. Kurtuluş orada, hayat oradadır. Şüpheye kapılıp mekânı cennet olan babanız gibi kâfiristanda rezil rüsva olmak, hele şu masumları o hâle düşürmek şanınıza yakışmasa gerek!"

Şehzade Murat hafakanlar geçiriyor, bayılmak üzere bulunuyordu. Kurtuluş yolunun eşiğinde ecelle karşılaştığını görerek ruhî bir sendeleyişe uğramış, sararıp soluyor, iki yanına sallanıp duruyordu. Karısıyla yetişkin oğluysa feryadı koparmış, kayığa binenlerin ve kıyıda kümelenenlerin gözlerini kendi üzerlerine çekecek surette haykırmaya başlamışlardı.

Saray çavuşu, işin tatsız bir biçim alacağını anladığından yüzünü ekşitti.

"Sultanım," dedi, "sana telaş yakışır mı? Düşmanı hâline güldürürsen, babanın ruhunu ağlatırsın, Şevketli Hünkârın da gazabına uğrarsın. Mert ol, lütfedip bizimle gel."

Murat'ın gözü denize dikilmişti; kayıklarla gemilere doğru açılan şövalyelerden yardım umuyordu. Şuurunun o sırada tamamıyla darmaduman olmasına rağmen, kayıkların geri dönmekte değil, ileriye doğru çala kürek koşmakta olduğunu sezmiş, tam bir ümitsizliğe düşmüştü. Pir Ali Reis onun sezişini kuvvetlendirmekten geri kalmadı.

"Şehzadem," dedi, "şövalyeler senden uzaklaşmak için küreklere yelken takmışa benziyorlar. Mübarek gözünü onlara dikip durmanın ne zevki var? Yürü, Şevketli Hünkârın otağına. O, seni bekliyor!"

Murat kendini bekleyen bahtın huzuruna çıkmazlık edemeyeceğini anlamış, ümitsizlikten tevekküle geçerek hüznü

bir gülümsemeye bürünmüş, karısıyla çocuklarına teselli veriyordu.

“Ömür ne azalır, ne çoğalır. Alın yazısı da bozulmaz. Boş yere çırpınmayın, cesur olun, ardımdan gelin.”

Fakat şu kılıktayken koca bir ordunun önüne ve amcası oğlunun huzuruna çıkmaktan utanıyordu. Taşıdığı kıyafet, papalara kafa tutan babasının hatırasını da incitecek kadar kötüydü. Bu sebeple çavuşa yalvardı.

“Şehre dönüp üstümü değiştireyim. Hünkârla bu biçimde buluşmak doğru değil.”

Çavuş, kendi fikrine göre yol gösterdi.

“Hanım sultanların Pir Ali Reis’le saraya dönmesi, cenabınız ve oğlunuzunsa doğru otağı hümayuna gitmeniz gerek. Şevketli Hünkâr, kıyafetinizi mazur görür. Şövalyeler katında tören kavuğu yahut kallâvi bulunacak değildi ya. Elbet size zünnar kuşandıracaklar, siyah elbiseler giydireceklerdi. Bunun için üzülmeğin.”

Çavuş da, Pir Ali Reis de bir Şehzade huzurunda bulunduklarını unutmuyor, çok saygılı davranıyorlardı. Fakat Şehzadenin bir siyasî suçlu olduğunu da hatırlarından çıkarmıyor, saygılarını açık bir haşinlikle meze ediyorlardı. Murat, divan durur gibi görünen bu ellerin kelepçe olmakta gecikmeyeceklerini takdir ettiğinden yine tevekkül gösterdi.

“El hükmüllâh,” dedi, “kazaya rızadan gayri elimizden ne gelir!”

Ve Pir Ali Reis’le şehre dönecek olan karısına, kızlarına birkaç teselli kelimesi fısıldadı, oğlunu yanına aldı, çavuşun önüne düştü, ordugâha doğru yürümeye koyuldu.

Sultan Süleyman, Hürrem’i kendine bir kere daha unutturan heyecanlı bir telaş içinde çavuşu bekliyordu. Onun geldiğini ve Cem’in oğlunu da getirdiğini haber alınca hemen yerinden fırladı, tutsakların yanına sokulmaları emrini verdi. Üç beş saniye sonra, Fatih Sultan Mehmet’in iki ayrı babadan üremiş olan üç torunu karşı karşıya gelmiş bulunuyordu.

Süleyman, evvelce de işaret ettiğimiz gibi, dedesi Beyazıt’ı

değersiz bulacak kadar kıymet bilir bir adamdı. Yavuz'un oğlu olmasa kendini pek şanssız sayacaktı. Büyük amcası Cem'i de bu hissiyat dolayısıyla takdir ediyor ve hatta seviyordu. Fakat tahtın geleceği uğruna birkaç kardeşiyle bir düzine yeğenini fedadan çekinmeyen babası gibi, kendisi de aynı kaygıyla aynı cinayeti işlemek kararını vermişti.

Yalnız utanıyordu, kolu ve kanadı kırık bir adamı yok etmek kendine çok çirkin geliyordu. Hele o adamın bir felâket destanı yaratmış, adı talihsizliğe örnek olarak dillere düşmüş biçare Cem'in oğlu olması, içine bambaşka bir acıma veriyordu. Ordunun ve memleketin yapılacak cinayeti sessizce lanetleyeceğini düşününce, tahtın geleceği adına canı olmaktan uzaklaşmayı kabul etmek derecelerinde zaafa düşüyordu. Rodos'u, biraz da bu amca oğlunu yakalamak için aldığını âdeta unutmak üzereydi.

Ancak Prens Murat'ı bir papaz kıyafetinde görünce bütün bu düşünceler zihninden silindi, sınırlarına ateşli bir gerginlik geldi ve amcasının oğluna ilk hitabı bir haykırış oldu.

"Bre sütü bozuk adam, nedir bu kılık, nedir bu kıyafet?"

Ve el öpmek için ilerlemeye yeltenen Murat'ı sert bir işaretle yerinde alıkoydu.

"Düşman ayağı öpen bir ağzın elime değmesini istemem."

Beriki can havliyle kendini müdafaaya çalışıyor, dengesiz bir ifadeyle ayetler, hadisler okuyarak halini mazur göstermeye savaşıyordu. Pek uzun süren şanssızlıklarla dolu bir ömrün acılıklarını okumakla geçirdiği anlaşılan Cem oğlu, Tanrı ağzıyla, peygamber ağzıyla konuşarak Tanrı'nın gölgesi, peygamberin vekili olduğunu söyleyen Hünkârı merhamete getirmek istiyordu. Onun bu şekilde yalvarışı Süleyman'ın acıma duygusunu harekete geçirmekten geri kalmadı, çünkü bu, bilgi sezdirenen bir ağlayıştı ve ilmi seven Süleyman, ilmin gözyaşı oluşuna karşı kayıtsız kalamıyordu.

Murat, kudretli amcazadesinin biraz yumuşar gibi olduğunu görünce cesaretlendi.

"İnsaf et, Ulu Hünkâr," dedi, "insaf et. Tehlikeden kaçma-

nın peygamberler sünneti olduğunu söyleyen, halifesi olduğun zat değil midir? Musa'nın peygamberliği yurdundan firar edişinden sonra olmadı mı? Muhammed'in kızı Rukiye, damadı Osman, halazadesi Zübeyr, Habeş iline göçmediler mi? Halife Osman'ın katli olayında sahabelerin bir kısmı Medine'den savuşmadılar mı? Atan ve amcam Beyazıt, babamın ölüsüne saygı göstermedi mi ve bir firari olduğu hâlde bütün ülkede adı rahmetle anılmadı mı?"

Murat, ileri sürdüğü hadiselerin çoğunu ayetle veya hadisle desteklediği, Arabî ve Farisî beyitler okuyarak konuyu heyecanlandığı için Süleyman tatlı tatlı dinliyordu. Fakat Cem'in oğlu yere diz çöküp, henüz bıyıkları terlememiş olan oğluna da diz çöktürtüp,

"Bir lokmaya razıyım. Göstereceğin yerde yaşayayım, candan duacın olayım. Suçumu bağışla, temiz elini kirli kanıma sokma," diye yalvarmaya başlayınca vaziyetini değiştirdi.

"İyi ama," dedi, "bu saydığın adamlar kötülüğü iyiliğe çevirmek için gurbet ellere savuştu, yurtlarından uzaklaştılar. Babanın vatanından çıkışı iyiliği kötülüğe çevirmek içindi. Onun ölüsüne saygı gösterilmekle bir fitnenin sönmesi kutlanmıştı. Sen, yirmi sekiz yıl önce sönen o fitnenin sürünür gölgesisin. Aslına kavuşmalısın ki memleketin rahatı bozulmasın, yüreklerde nifak tohumu kalmasın."

Ve Süleyman, fitne gölgesi dediği sefil, zavallı ve perişan varlıktan üstüne bir şey bulaşmasından korkuyormuş gibi otağın bir kenarına çekildi.

"Kalk, bedbaht," dedi, "kalk. Boynundaki haçı at, belindeki zünnarı çıkar, ağzını bir iyi yıka, imanını tazele, babanın yanma bir Frenk şövalyesi gibi değil, bir Osman oğlu gibi git! Tanrı yardımcın olsun."

Murat da, oğlu da düştükleri yerden kalkabilecek durumda değillerdi. Hünkârın verdiği işaret üzerine, kendilerini otağa getirmiş olan çavuş koştu, her iki Prensi ayağa kaldırdı ve dışarı çıkardı. Cellât otağın önündeydi, mahkûmları yere kadar eğilerek selamlıyordu. "Buyurun Sultanım, şu çadıra

buyurun," sözleriyle kendilerini mezara açılan kapıya doğru sürüklüyordu.

* * *

Süleyman kendini artık mutlu sayıyordu. İstanbul Fatihî'nin mağlup olduğu iki önemli yerde, o galip olmuştu, zafer kazanmıştı. Belgrad elinde, Rodos elindeydi. Hükümdarlığa geçer geçmez kazandığı bu iki muhteşem zafer, iki kuvvetli meşale gibi istikbal yolunu aydınlatıyor ve kendisine sayısız zaferlerin hayalini seyrettiriyordu.

Cem Sultan'ın oğlu meselesini kökünden hallettiği, bir tarih pürüzünü temizlediği için de ayrıca memnun oluyordu. Frenkler elinde bir Osmanlı şehzadesi, tahtın selâmetini gece gündüz tehdit eden bir kâbus demektir. Şimdi o kâbus o yavrusuyla beraber mezara gömülmüştü. Artık taç ve taht emin ve rahat yaşayabilirdi. Ne toz, ne bulut onun ışığını incitecekti.

Şimdi sıra kalbin zaferine gelmişti. Rodos'u nasıl topla döve döve, burçlarını yıka yıka ele geçirmişse, yar-ı canının kalbini de ateşli kelimelerle sara sara ve o yürekte bulunması mümkün olan her türlü direniş imkânını devire devire, bir aşk zaferiyle elde edecekti. O, henüz on üç yaşındayken "kadın" yenmeyi sınamıştı. On dört yıldan beri aynı sınavı tekrar ediyordu. Fakat zaman geçtikçe anlamıştı ki kadını yenmek başka, kazanmak başkadır. Sayısını pek de hatırlayamadığı mağlup kadınların hepsi, kölelerin efendilerine gösterdikleri miskin uyumla ona boyun eğmişlerdi. Küçük bir işaret görür görmez diz çöken kadın ise kuşatmasız, hücumsuz ve zahmetsiz ele geçen kale gibidir. Galibini mutlu etmez, belki mahcup eder.

Süleyman da kadınlar üzerine on dört yıldan beri kazandığı zaferlerden haz değil, utanç duyuyordu. Onlar daima etlerini vermişler, gönüllerini kendilerine saklamışlardı. Çünkü kendisi hiçbir kadının yüreğine girmeyi denememişti ve böyle bir zahmete katlanmayı da düşünmemişti. Hürrem'i görüp beğendikten sonra ansızın "mücadele" kararı işte bu sebepler-

den ve kadın eti üzerinde arsız bir sinek gibi dolaşmaktan artık utanç duyuyuşundandı.

Evet, aşk sahnesinde sinek rolü oynamaktan bıkip usanmıştı. Şimdi heyecanlı bir pervane olup Hürrem'in yüreğine kapanmak istiyordu. Bunun için o yüreği evvela açmak gerekli. Bir kadın yüreğini açabilmekse iyi müdafaa olunan bir kale kapısını açmaktan daha zordu. Belgrad'la Rodos'u düşüren genç Hükümdar, belki de henüz sınamadığı bir işle karşılaştığı için bu kanaatleydi ve kendini hayal yahut kuruntu ürünü güçlülere karşı hazırlamak kaygısına kapılmıştı.

Her şeyden, her hamleden önce şiiriyle Hürrem'i ateşlemek azmindeydi. Bütün şairler gibi o da şiirin sihir olduğuna inandığı için, her kelimesinde gönül ateşinden bir kıvılcım yanan gazellerle sevgilisinin kalbinde sönmez yangınlar tutuşturabileceğini umuyordu. O güne kadar yendiği kadınlara yalnız elini ve ağzını uzatmıştı. Hürrem'e kalbini, ruhunu, vicdanını uzatmak ve onların sesini de şiir hâlinde kıza duyurmak istiyordu.

Heyecanı daima coşkundu, fakat dudaklarını ve düşündüklerini bir türlü kâğıda geçiremiyordu. Bu sebeple, Rodos'un alındığını ve Cem Sultan'ın oğlunun yetişkin oğluyla birlikte katledildiğini anasına müjdelerken, Hürrem'e okunmak için yepyeni bir şiir yazamamış, eski şairlerden birinin şu gazelini mektubuna ilâve etmişti:

*Sername-i muhabbeti cânâne yazmışam,
Hasret risalesin varakı cânê yazmışam,
Nâişlerini derd ile biçâre bülbülün
Bâdisabâ ehle gülistâne yazmışam.
Zülfün hikâyetini gönülde misal edip,
Gam kıssasını levhi perişâne yazmışam.
Resmetmişem gözümde hayalini gûyâ,
Nakşı nigân sağıari mercane yazmışam.*

Lâkin kanmıyor, kanamıyordu. Gözünü kapatıyor, Hürrem'i kendinden gelen mektupları dinlerken düşünüp, onun

bu şiirdeki hasret ateşini azımsadığını, dudağını büküp durduğunu görür gibi oluyor ve bunu görmekten üzülerken hemen beraberinde taşıdığı divanları karıştırmaya, aşkını ve hicranını daha canlı surette hissettirecek şiirler aramaya koyuluyordu.

Rodos'tan sonra gemilere bindirilerek yollanan müfreze-lerin Leryos, İstanköy, Gelmez, İncirli, İleki ve Sombeki adalarını işgal etmeleri üzerine anasına yazdığı başka bir mektuba da, işte o arayışlar arasında beğenip seçtiği şu manzumeyi koydu:

*Kıldım belâyı aşk ile ben müptela sefer,
Meşhurdur ki âşık ya sabr, ya sefer!
Hayretteyim ki böyle havadar iken sana,
Çün erdi kûyine niçin ede saba sefer?
Gitmez kapından ol ki görüp zülfü haddini,
Akereb de olsa mâh değildir reva sefer!
Katî alâyık eyleyip bizler gibi kalır,
Sevdayı zülfüyâr ile müsgi hatâ sefer!*

Bunda, bu şiirde kendi dileğine uygun bir anlam açıklığı görüyordu ve Hürrem'in maksadı sezip duygulanacağını umuyordu. Fakat bir yandan da sabırsızlanıyordu. Savaş bitmiş, zafer kazanılmış olduğu hâlde henüz Rodos'tan ayrılmamak sinirine dokunuyordu. Gözü ve yüreği İstanbul'da, ayağı Rodos'ta olarak yaşamak neşesini geçiriyor ve yapılması gerekli işlerin hızla görülmesi için Sadrazamı boyuna sıkıştırıyordu.

Nihayet bu işler bitti; fethedilen yerlere muhafızlar konuldu; bayındırlık işleriyle uğraşacak memurlar seçildi; Kırım Hanı'na, Mekke Şerifi'ne, Venedik Doğu'na zafernameler yollandı ve adadan ayrılmak zamanı geldi. Bu, bayram sevinci veren bir hadise olmakla beraber, Hükümdara ihmal edilemeyecek şeyleri de meydana çıkarıyordu. Adadan çıkmadan önce orada kalan şehitlere veda etmek lâzımdı. Süleyman, bu büyük vazifeyi çok tantanalı bir törenle yaptı. Zaferin bütün

şerefi kendine ait olan ölülerin işgal ettiği sahaya, orduyu beraber alarak gitti, Hürrem'i kendisine bir kere daha unutturan uzun bir heyecan saati geçirdi. Sonra Cem Sultan'ın oğlu ile torununun mezarlarını ziyaret etti, bol bol gözyaşı döktü, avuç avuç para dağıttı ve ayağa kalkıp da ıslak mendilini koynuna koyar koymaz Marmaris'e hareket emrini verdi.

O, orduya karşı büyük bir cemile göstermek istiyordu. Bu maksatla, şehit Kara Mahmut Reis'in kadirğine bineceğini vezirlere söyledi. Rodos'un alınması için çalışanların başında bu yiğit denizci vardı. O, tam iki yıl, dalgalar arasında mekik dokumuş ve bu adaya gidip gelerek savaşın planlarını hazırladığı gibi kanını da bu ülkü uğrunda dökmüş, düşmanla çarpışa çarpışa şehit düşmüştü. Süleyman, bu bahadır Türk'ün hatırasına saygı göstermekle orduyu hoşnut edeceğini düşündüğünden, mübarek bir yetim gibi limanda boynunu büküp duran kadirgayı hazırlattı, donattı ve onunla adadan ayrıldı.

İçinde şimdi uçmak ve orduyu da beraber uçurmak ihtiyacı tutuşmuştu. Bu ihtiyacın zoruyla menzil cetveli üzerinde boyuna düzeltmeler yapıyor ve merhalelerin çoğunu geçerek dönüş yolunu kısaltmaya çalışıyordu. Ordu da, kazanılan büyük zaferin şerefine, ona uysallık gösteriyor ve yorucu bir yürüyüşü kabul etmekten çekinmiyordu. Netice gerçekten parlak oldu, Rodos'a gelinirken kırk üç günde alınan yol, bu sefer yirmi günde aşıldı ve Muğla, Kuduş Köyü, Alaşehir, Torasili, Torahanlı, Paşaköyü, Susıgırlık, Kemedi, Subaşı, Anafar, Kurşunlu ile Pazarköy merhaleleri hemen hemen hiç durmadan geçilerek Dil İskeleyi'ne varıldı. Orada Hünkârı Sarayburnu'na çıkaracak bir gemi hazır. Süleyman, kalbini arayan heyecanlı bir göğüs gibi çırpına çırpına gemiye atlarken, bir haremağası ona anasının son mektubunu sundu. Bu kâğıdın bir köşesinde şu satırlar ve altında da "Cariyeniz Hürrem" imzası vardı:

"Hoş geldiniz Sultanım, Velinimetim Efendim."

HAVVA ROLÜNÜ DEĞİŞTİRİYOR

“Aşk,” dedi, “rüyaymış Efem!”

“Neden?”

“Elde, avuçta bir şey kalmıyor da ondan!”

“Yürekte de kalmıyor mu bir şey?”

“Orada tatlı bir sızı var Efem.”

“İşte aşk budur, Hürrem. Seven yürek daima sızlar. Fakat bu sızlayış, başka yanıklar gibi olmaz. Hoşa gider.”

“Sizin de yüreğiniz benimki gibi sızlıyor mu, Efem?”

Sarı, kumral, kıvrıcık ve esmer üç yüz baş, kızıl bir tutku içinde yerlere kadar eğildi; elâ, mavi, yeşil ve kara üç yüz çift göz, kapandıkları noktada tek bir heyecanla titredi. Hünkâr geçiyordu. Sarı, kumral, kıvrıcık ve esmer üç yüz baş, acılı bir hayret içinde yükseldi; elâ, mavi, yeşil ve kara üç yüz çift göz, nemli bir arzu içinde saray dehlizlerinin loşluğuna dikildi. Hünkâr uzaklaşmıştı.

Bu üç yüz güzel baş, iki yüz otuz uzun günden beri şu geliş bekliyordu; bu üç yüz çift göz, yedi buçuk aydan beri şu mutlu günün doğuşunu hayal ediyordu. Barut kokusu, is ve duman içinde aylar geçiren Padişahın, saraya adım atar atmaz yorgunluk giderici şen bir gece yaşamak ihtiyacına mağlup olarak kendilerine ilgi göstereceğini uman bu başlar ve öyle bir gecenin kucağında iki mutlu yıldız olmak hülyasını ayrı ayrı taşıyan bu gözler ansızın hüsrana uğramışlar, güzel bir şaşkınlık eseri gibi bulundukları yerde buhran geçiriyorlardı. Çünkü Hünkâr tek bir saniye bile kendileriyle ilgilenmemiş, gül ve sümbül kümelerini okşamadan geçen bir rüzgâr gibi uzaklaşıp gitmişti. O renk renk güller, zarif uğultusunu duyup da serinliğini sezemedikleri rüzgârın arkasından bükük boyunlarını uzatarak bu umulmaz kayıtsızlığın matemini yaşıyorlardı.

Acının büyüğünü duyan Haseki Mahidevran'dı. O, renkten ve ışıktan yapılmış canlı birer top dizisi gibi yol üstünde uzanan üç yüz başı birer tebessüm sadakasıyla okşaya okşaya geçecek Hünkârın, kendi yanına gelir gelmez muhabbet, iltifat kesilerek dinleneceğini, bülbülleşeceğini ve sonra açık bir kucak hâline çevrilerek yan yana durduğu oğuluyla birlikte

kendisini sarıp sürükleyeceğini umuyordu. Hâlbuki Hünkâr, bütün o başlar gibi kendi başına da gözünü çevirip bakmadan, oğlunu öpüp okşamadan yürümüş, geçmiş, dairesine kapanmıştı.

Bu bir cilve olabilirdi. Fakat Valide Sultanla Hürrem'in Hünkârla beraber yürümüş ve yine birlikte gözden kaybolmuş bulunması, hadiseyi mağrur bir erkek cilvesi olmaktan çıkarıyor, tehlike hissettiren bir hâle sokuyordu. Yedi buçuk aylık bir ayrılıktan sonra gözdesine göz ucuyla bakmayan, oğlunu okşamayan Hünkârın yaman düşünceler taşıdığına şüphe yoktu.

Mahidevran bu durumda ilkin sarardı, ardından iradesini kaybedecek kadar sendeledi, yüzlerine bakılmayan şu halayıklarla bir seviyede bulunmayı nefesine yediremeyerek bir şeyler yapmak istedi ve hemen oğlunun eline yapışarak Hünkârın izine düştü. Onu kapandığı yerde yakalamak, ihmal olunmuş görevlerini hatırlatmak kaygısıyla hareket ediyordu. Fakat sonunu düşünmeyerek alıvermiş olduğu bu karar da biraz sonra kırık bir hülyaya dönüştü. Çünkü Padişahın dairesi önünde duran iki haremağası, siyah birer uçurum gibi onun önüne dikilmişler ve beyaz dişlerinin ördüğü kısa bir zincirle zavallının adımlarını kösteklemişlerdi.

"Şevketli Hünkâr halvette!"

Efendiden sonra kölelerin takındığı ağır tavır, gözdelik ve analık haklarını aramaya gelen sinirli kadını büsbütün kızdırdı ve bağırttı.

"Ayağının tozuyla halvete girmez o. Siz çekilin, benim işime karışmayın."

Berikiler, aşılmaz birer siyah uçurum gibi görünmekte ısrar ettiler ve yalvardılar.

"Titizlenmeyin Sultanım, soğukkanlı olun. İçeride Valide Hazretleri var. Ferman dinlemeyip halveti bozarsanız gül hatırıma toz kondurmuş, bizim de ocağımızı söndürmüş olursunuz."

O da ayak diredi.

“Şehzadem babasını görmesin, mübarek elini öpmesin mi? Valide Hazretleri kendi aslanını koklayıp okşarken benim aslanım baba hasreti mi çeksin?”

Tartışma uzayıp gidecek gibiydi. Haremağaları da zor bir duruma düşmek üzere bulunuyorlardı. Hünkârın halvete çekildiğini söyleyen Valide Sultandı. Onun emrini çiğnemek ve çiğnetmek ellerinden gelemezdi. İçeri girmek isteyen de Padişahın o güne kadar gözbebeği sayılan nazlı gözdesi olup yanında Şehzadesi bulunuyordu. Bu zorlu ziyaretçileri zorla geri çevirmek de çok tehlikeliydi. Ağalar, her iki tarafı bir anda korumak ve kollamak imkânını bulamadıklarından yalvarmaya başlamışlardı; Mahidevran'ın eteğini bırakıp elini, elini bırakıp ayağını öpüyorlardı.

Fakat onun gözleri enikonu kararmıştı; halvet denilen âlemin esrarını yırtmak ve çiğnenmiş gördüğü haklarını elde etmek kaygısıyla ter ter tepiniyordu. Nihayet haremağalarını yenmenin yolunu hatırladı ve Şehzade Mustafa'ya kalın perdeyle örtülü yaldızlı kapıyı gösterdi.

“Gir yavrum,” dedi, “İçeri gir, baban orada; koş, ayağına kapan, elini öp!”

Çocuk bu sözlere uyacak, iki engeli aşacak ve anasının işaret ettiği hedefe ulaşacaktı. Yarının efendisine bu zavallı köleler engel olamazlardı. Kendisini yolundan çeviremezlerdi. O, Hünkârın kutsal varlığından bir parçaydı; dil ve el uzatılmaktan uzaktı.

Haremağaları bu sebeple ince boyunlarını bükmüşler, küçük Şehzadeye yol vermeye hazırlanmışlardı. Mahidevran da, her engeli devirmek kudretini taşıyan oğlunun izine basa basa halvet âleminin bağrına sokulmak için sabırsızlanıyordu. Orada nasıl karşılanacağını ve nelerle karşılaşacağını bilmemekle beraber her şeyi göze almıştı. Efendisi tarafından tek bir bakışla olsun okşanmamak felâketini tamir uğrunda bütün ömrünü yıktırmaya rıza gösteriyordu.

Fakat oğluna karşı açılacağına emniyet beslediği halvet kapısı, onu ve kendisini içeri almak için değil, belki büsbütün ka-

panmak için açıldı ve beslenen ümitler eşik önünde eriyip gitti. Valide Sultan önlerine dikilmişti.

Mahidevran, böyle bir şeyi hatırına getirmedeği için şaşır-mış, küçük Şehzade ise büyük annesini görünce geri çekil-mişti. Haremağaları memnun bir eğilişle iki büklüm olmuşlar, kendilerini tehlikeden kurtaran meleği selamlıyorlardı.

Hafsa Sultan ilkin torununun yüzünü okşadı.

“Burada,” dedi, “işin ne yavrum? Çağrılmadığın yere gel-mek sana yakışır mı? Bir daha böyle yapma.”

Ve sonra Mahidevran’a gözlerini dikti.

“Aslanımı rahatsız etmeye mi geldin? Ne cüret, ne cüret?”

Kadının bir şeyler söylemeye yeltendiğini görünce yürüdü, torununu da elinden tutup yürüttü.

“Düş ardıma,” dedi, “daireme gel. Orada konuşalım. As-lanım sesinizi duyarsa hâlin müşkül olur.”

Mahidevran, bir şehzade doğurmuş bulunmakla beraber, “emir kulu” olmaktan bir parmak bile yükselemediğini anladı. Dilediği vakit sormadan, rızasını bile almaya gerek görmeden yanına gelen, gelebilen ve bütün benliğini istediği şekilde kul-lanan, kullanabilen erkekle kendi arasında uzun mesafeler bu-lunduğunu gördü. Gözdeliğin, şehzade analığının şu perdeyi kaldırmak, şu eşiği aşmak hakkını da kendine vermediğini idrak etti. Hüngür hüngür ağlamaya koyuldu. “Her şey” sa-nılıp da “bir hiç” olmak kalbini yakıyor, canını yakıyor, ru-hunu yakıyordu. Fakat durumu olduğu gibi kabul etmek zorunda olduğunu da seziyordu. Ondan ötürü hıçkırıklarını savura savura Valide Sultanın ardına takıldı ve onun dairesine girer girmez yerlere kapanarak yalvardı.

“Haydi, o padişahı, bir kadına değer vermez, acımaz di-yelim. Sen ki kadınsın, anasın. Ne çektiğimi anlamaz mısın, bana acımaz mısın? Suçum ne? Kocadım mı, çirkinleştim mi, onu oyalayamaz mıyım?”

Hafsa Sultan bir mindere bağdaş kurup oturdu, torununu da yanına oturttu.

“Deli kız,” dedi, “saçmalıyorsun. Sana kocamış, çirkinleş-

miş diyen yok. Gençsin, dinçsin, nur gibi kadın, kadıncıksın. Fakat düşüncesizsin. Padişahların bir gülle yaz geçirmeyeceklerini bilmiyorsun. Bırak Aslanımı kendi hâline. Varsın, dilediği çiçeği koklasın. Burnu o çiçeğe yapışıp kalacak değil ya. Yarın canı çekerse seni de koklar!"

Mahidevran, kapandığı yerden başını kaldırdı, yaş dolu gözlerini kolunun yeniyle sildi.

"Ya," dedi, "Arada güller, sümbüller de var ha. Demek ki ben suyu sıkılmış limon gibi atılıyorum, şuna buna feda ediliyorum. Bunu Şevketli Hünkârdan ummazdım, beklemezdim."

Ve deli gibi sıçradı, ayağa kalktı, oğlunun kollarına yapışıp onu yanına çekti.

"Aslanınıza," dedi, "fare kılıklı Hürrem'i peşkeş çektiniz, değil mi? Tanrı sizi ettiklerinize bakıp ona göre sevindirsın, fakat ben yapacağımı bilirim."

Salondan oğluyla beraber uzaklaşırken Valide Sultan sordu.

"Yapacağını da söyler misin, Hanım Sultan?"

O, başını çevirmeden cevap verdi.

"Bana yakışanı!"

Sultan Süleyman, kendini harem dairesinin ilk eşiğinde karşılamaya koşan anasının yanında Hürrem'i görünce tepeden tırnağa kadar titremiş, sendelemiş ve sonra kıpkırmızı kesilmiş olmakla beraber, dişili erkekli beş altı yüz kişilik bir cemaat önünde sultanlığına aykırı düşecek bir iş yapmaktan korunabilmişti. O kalabalık olmasa anasını belki önemsemeyecek, Hürrem'i çılgın bir açlıkla kucaklayıverecekti; çünkü kızı, kalbinde yaşattığı hayalden daha güzel ve daha cazibeli bulmuştu. İyi bakım, iyi giyim ve kuşam, Rus dağlarından koparılıp İstanbul sarayına getirilen bu canlı goncaya bambaşka bir güzellik, bambaşka bir olgunluk vermiş benziyordu. Saçların rengi eskisine nazaran iki kat parlak görünüyordu. Endam, bir bakışta sezilecek kadar fark taşıyordu. Önceden yere eğili ve hırçın duran gözler şimdi sakın ve mütebessimdi. Yalnız burun, yine eskisi gibi şahlanmış bir ihtiras işareti ha-

lindeydi; kalkıktı ve üzerinde bulunduğu yüze çevrilen gözlerin hayretini uzaktan karşılıyordu.

Süleyman, goncalık güzelliğini korumakla beraber olgun bir gül cazibesi de hissettiren Hürrem'in, güzellik bakımından elde ettiği gelişimi baş döndürücü bir hayretle ve iliğine kadar işleyen bir hayranlıkla anladıktan sonra kıpkırmızı kesilen yüzünü anasının avuçlarına kapadı, kekeleydi.

"Çok teşekkür ederim, valide. Elması iyi işlemişsin, pırlıl pırlıl etmişsin. Üçümüz gidelim, halvette konuşalım."

Onun yol boyuna dizilen renk renk başlara ve onların serdarı gibi bir durum alan Mahidevran'a iltifat etmemesi, oğlunu da öpüp okşamak şöyle dursun, hatta görmemesi işte bu sebeptendi. Hürrem'i serpilip açılmış ve gerçekten ilâhîleşmiş bulmasındandı. Kızın ayak sesini duydukları heyecana kapıldığı ve yirmi adım ötede bekleyen halvet âlemini düşündükçe de heyecana düştüğü için yanını, yönünü görmüyordu, görmiyordu.

Kendi dairesinde anasıyla ve Hürrem'le yalnız kalınca ruhundaki sersemlik geçti, yerine alevli bir iştiha geldi. Küçük Rus kızını, bir cennet elması gibi dilim dilim soyarak yemek, ruhuna hazmettirmek istiyordu. Yedi buçuk ay süren meşakkatli bir perhizin vücuda getirdiği açlık manevî ihtiyaçları kamçıladığından, âşık Hünkâr, homurdanan bir kurt gibi görünüyordu.

Fakat maddeyle mananın birbirini tamamlamak suretiyle kendisine aşlamış olduğu bu kurt ihtirasını yenmekte gecikmedi ve birden soğukkanlılığını ele aldı. Çünkü Hürrem'in parlak bakışlarında aşk yoktu. Yalnız sevinç ve biraz da gurur vardı. Süleyman, damarlarını yakan ateşe ve gözlerini bürüyen dumana rağmen bunu sezince iradesini topladı, aylardan beri taşıyageldiği düşünceye döndü. Şimdi, avcunun içinde gibi duran güzellik goncasını uluorta koklamak hırsından uzaklaşmıştı; onun her yaprağına bir aşk kokusu işlemek ve bir goncadan, kokulu bir sevda kıvılcımı yaratmak isteğine kapılmıştı.

Valide Sultan, henüz seferber kılığını terk etmeyen, zırhı içinde demirden bir heykel gibi görünen oğlunun karışık düşünceler geçirdiğini sezdiğinden şefkatli sesiyle bir konu açtı.

“Aslanım,” dedi, “gazan mübarek olsun. Şanına şan kattın, fakat ben de burada az yorulmadım. Şu küçüğü adam etmek için çekmediğim zahmet kalmadı. Allah’a şükür, emeklerim boşa gitmedi, seni hoşnut olmuş gördüm.”

Ve, “Öp Aslanımın ayaklarını,” emriyle Hürrem’i secdeye kapandırdıktan sonra oğlunun zelzeleler geçirdiğini sezmek-sizin sözüne devam etti.

“Haspa çok akıllı şey. Mektuplarımda da yazıyordum ya. Bir sözü iki ettirmiyor, şıp diye belliyor. Türkçeyi benim kadar öğrendi. Okumada, yazmada ise beni fersah fersah geçti. Kaleminden kan damlıyor desem yalan değil. Neler yazmıyor, neler!”

Hünkâr, duyan, fakat anlamayan bir kulakla anasını dinliyordu. Hürrem’in ayaklarını öpmesi üzerine soğukkanlılığını yeniden kaybetmiş, yine aç kurt ihtirasına kapılmıştı. Ayaklarına sürünen dudakların ateşi, ta başına yükselmiş gibi beynini yakıyordu. Bu sebeple yalnız kalmak, ihtirasına biraz sükûn getirmek istedi.

“Tekrar teşekkür ederim, valide,” dedi. “Gerçekten iyi bir iş işlemişsin, nurdan oya yapmışsın. İznin olursa onu bir sına-yayım, neler öğrendiğini gözümle göreyim.”

Hafsa Sultan afallar gibi oldu, bön bön oğluna baktı. Seferden gelen oğlunun üstünü değiştirmeden, yüzünü yıkamadan, karnını doyurmadan Hürrem’le baş başa kalmak isteyişini garip bulmuştu. Gerçi Padişahın bu küçük kıza pek değer verdiğini biliyordu. Ondandır da kendisi gece gündüz demeden Hürrem’i terbiyeye çalışmıştı. Bütün bunlara rağmen oğlunun bu kadar sabırsız davranacağına ihtimal vermiyordu.

Kadıncağızın böyle bir ihtimale zihninde yer vermemekte hakkı vardı. Çünkü saray ananelerine göre padişahların yeni bir gözde seçmeleri özel törenlere bağlıydı. Onlar, o taç sahibi

hovardalar, kapı artlarında aşk yakalayan tesadüf avcısı çapkınlar gibi uluorta hareket etmezler ve edemezlerdi. Her bayram gecesi kendilerine anaları tarafından birer halayık sunulmak âdeti o zaman henüz gelişmemişse de, gözdeyi seçmek usulü çoktan kurulmuş bulunuyordu. Bu usule göre hünkâr, kalbî olmayan taze bir aşk yaratmak isteyince haremağalarının reisine fikrini açar, o da bütün kızları hazırlayıp efendisinin yolu üstüne sıralar ve hünkâr, içlerinden kimi beğenirse onun omzuna mendilini atarak seçim törenini tamamlardı.

Süleyman, bu geleneğe saygı göstermiyor ve anasının sadece terbiyesini gösterme düşüncesiyle odaya getirdiği bir kızı yanında alıkoymak istiyordu. Fakat ne denebilirdi? Hünkâr, gelenekten de üstün bir kudretti. Bu sebeple Valide Sultan, hayretini çabuk giderdi, hatta gülümsemeye çalıştı.

“Allah,” dedi, “safa-yı hatır versin. Umarım ki küçükten memnun kalacaksınız!”

İşte o sırada Mahidevran, haremağalarıyla dil kavgası yapıyor, içeriye girmek istiyordu. Hafsa Sultan, dışarıdaki gürültüyü, hassasiyeti bir nokta üstünde toplanmış ve Hürrem’den başka bir şey görmemek derdine düşmüş oğlundan önce duydu ve hemen perdeye koştu. Vaktinde yetişmiş ve halvetin zevkine balta asılmasına engel olmuştu.

O hırçın Hasekiyi oradan uzaklaştırmak, yine bir ananenin, bir kadınlık ananesinin hükmüne uygun oluyordu. Çünkü kendisi Valide Sultan olmakla beraber nihayet bir kaynanaydı. Mahidevran, gözde ve haseki adını taşıyan bir gelindi ve gelenek, kaynananın her fırsatta gelini üzmesini emrediyordu.

Onlar, beri yanda ve bildiğimiz şekilde karşılaşırken, Süleyman da Hürrem’in karşısına geçmiş, derin bir kendinden geçmeyle onu izliyordu.

Gerçekten kendinden geçmiş gibiydi; içinde yepyeni bir âlemin safha safha açıldığı ve bu âleme boyuna garip renkler, keskin ışıklar saçıldığını sanıyordu. Karşısında el pençe divan

duran kız, bütün bu işleri hareketsizlik içinde yapıyor ve bu yeni âlemi örüyordu.

Süleyman, uzun ve pek uzun bir an bu durumda kaldı; ye-riyle, göğüyle, yıldızlarıyla, güneşleriyle, çiçekleriyle, kuşlarıyla ruhunda beliren âlemin gelişimini safha safha seyretti ve sonra harikalar kuruntulamaktan yorulmuş, bunalmış bir hayal avaresi gibi silkindi, hakikatin kucağına atılarak dinlenmek istedi, Hürrem'in iki elini avuçlarına aldı.

"Kız," dedi, "sen yaman şeysin. Aslını bilmesem gökten indiğine inanırdım. Bu ne güzellik, ne güzellik!"

Şimdiye kadar hiçbir kadına şu şekilde iltifat etmemiş, "gü-zelsin" dememişti. Birlikte olduğu kadınların gördükleri en yüce lütuf ve en yüksek muhabbet nişanesi, yanaklarının okşanmasından, saçlarının biraz karıştırılmasından ibaretti. Sürekli aşk dakikalarının yegâne cümlesini de "hazzettim" kelimeleri oluştururdu. Fakat o okşanışı gören, o basit kelimeleri duyan kadınlar, yanakları mehtaba değmiş, saçları yıldızlarla örülmüş ve meleklerle dudak dudağa gelmiş gibi ışıkl bir sersemliğe kapılırlar; gülerek, ağlayarak şükranlarını terennüm ederlerdi.

Hürrem öyle yapmadı, yere kapanmadı, sevinç yaşları dökmedi, şükran kasideleri kekelemedi, sadece gülümsedi.

"İnsanın," dedi, "ayna gibi dostu var. Ben de kendi değeri o dost ağzından her gün dinliyorum, dediğiniz kadar güzel olmadığımı duyuyorum, Efem."

Hünkâr, eğilmek bilmeyen güzelliğe biraz hareket olsun vermek istedi. Hürrem'i göğsüne doğru çekti ve gözlerini onun gözlerine dikerek cevap verdi.

"Aynaya benim gözlerimle bakarsan ne kadar yanıldığını anlarsın."

"Buna imkân var mı, Efem? Ben sizin gözlerinizi kullanabilir miyim?"

"Aşka düşersen kullanabilirsin!"

"Aşk nedir, Efem? Yeni işitiyorum bunu!"

Süleyman, ne şaşırdı ne de kızdı. Kızın aşk cahili olmasını

tabii buluyordu. Yeryüzünde herhangi bir kimsenin kendini sorguya çekmesini havsalasına sığdıramamakla beraber, yapılan şu somdan heyecanlı bir haz alıyordu. Ondan ötürü şevkle aşkı anlatmaya koyuldu.

“Aşk,” dedi, “bir yüreğin başka bir yürekle kaynaşması demektir. Aşka düşüp de ikilikten çıkan yürekler, şeker karıştırılmış süte yahut güzel kokulu güle benzerler. O sütte şeker, o gülde koku neyse, birleşen gönüllerde de aşk odur, iki ayrı şeyi bir yapan kuvvettir.”

Hürrem gülümseyerek dinliyordu. Hünkâr, yaptığı tarifi eksik ve kendi düşüncelerini hakkıyla ifade etmek yeteneğinden uzak bularak, kızın da gülümsemesinden ilham alarak sözüne devam etti.

“Yıldızlar,” dedi, “niçin parlar, bilir misin? Güneşe âşık olduklarından. Ay niçin inceler, solar, erir? Aşktan. Çünkü yıldızlar gibi o da güneşe gönül vermiştir. Rüzgârlar, aşkın çocuğu ve aşkın esiri olan tabiatın sesidir. Kuşlar, hep aşk cıvıldar. Bülbülün bildiği tek bir beste varsa aşktır. Aşk olmasaydı yer olmazdı, gök olmazdı, hayat olmazdı, anladın mı küçük?”

Hürrem, ellerini Hünkârın avuçlarından çekmeden, gözlerini onun gözlerinden ayırmadan bir kelime söyledi.

“Hayır!”

Süleyman, hayretle karışık bir isyanla iki adım geri çekildi, kızı serbest bırakarak kollarını göğsüne kavuşturdu.

“Hayır mı?”

“Evet, Efem, anlamadım. Çok tatlı söylüyorsunuz ama ben bir şey anlamıyorum. Merhamet buyursanız da bana aşkın kendisini gösterseniz.”

Hünkâr, güç bir durumda kalmıştı. Kendisi aşkın bir tür yaratılış hastalığı olduğuna inananlardandı. Fakat aşkın sütte, şekerde, gülde kokuya benzemesini kavrayamayan Hürrem’e, vücudu mutlak, kemali mutlak, cemali mutlak, hayrı mutlak konularını nasıl anlatabilirdi?

Hâlbuki şu güç işi başarmaya mecburdu. Yedi, sekiz aydan

beri kurduğu hülyalara gerçekleşme yolunu açabilmek için her şeyden önce yar-ı canına aşkı anlatmak ve tattırmak lâzımdı. Şu gereklilikle işin ansızın aldığı çapraşıklığı uygunlaştırmak ise kaleler devirmekten çok müşküldü.

Süleyman, yaradılışındaki hükmetme meyline ve aldığı terbiyeye göre davrandığı zaman bütün güçlüklerin, hatta bir an içinde, sönüp gideceğini biliyordu. Aşk nedir diyen kıza bir yastık göstermek yeterdi ve şimdiye kadar düzinelerle halayığa aşkın kuştüyü yastıklar üstünde bir nakış olduğunu hissettirmekle yetinmişti. Fakat Hürrem'e karşı böyle davranmak istemiyordu. Onun konuşur gibi görünüp de safiyetle karışık masum bir sertlik göstermesi, kendisini sorguya çekmesi hoşuna gidiyordu. Bu durumda, biraz küçülme ve değişilmeden taşınan bir elbisenin ağırlığından biraz kurtulmak zevki seziyordu. Henüz beşikteyken endamına çizilen yaldızlı mevkiden ve ruhuna geçirilen altın zırhtan bıkıp usandığı için, Hürrem'in o mevkii yontup kısaltan, o zırhı hırpalatan sertliğinden mutlu oluyordu. Ona aşkı anlatmayıysa zaten istiyordu. Bu sebeplerle mutlu bir özenişe kapıldı ve aşkı yeni baştan tarife girişti.

"Gündüz," dedi, "her yanda ne görürsün?"

"Aydınlık!"

"O aydınlığı avuçlayabilir misin, mendile koyup taşıyabilir misin, teraziye atıp tartabilir misin?"

"Hayır!"

"Aşk da böyledir, çocuğum. Kuvvetli bir ışıktır, hatta ışıktan da üstün bir şeydir, ateştir. Sezilir, görülür, fakat tutulmaz, ölçülmez, tartılmaz."

Hürrem, anlamıyor gibi görünmekte ısrar etti.

"Güzel buyuruyorsunuz ama, Efem, gündüzün aydınlığı güneşten geliyor. Aşk ışığı nereden çıkar, nasıl görülür?"

Süleyman, bu çocukça soru üzerine dayanamadı, Hürrem'i yakalayıp bir endam aynasının önüne götürdü.

"Bak," dedi, "iyi bak. Ne var orada?"

"Cariyeniz Hürrem!"

“Yani bir güneş.”

Ve kızın cevap vermesine meydan bırakmadan başını bir kolunun üzerine yatırdı.

“İşte,” dedi, “aşk, senin gibi güzellerden doğar, karanlık gönüllere gecesi olmayan bir gündüz işler.”

Birbirlerini gözbebeklerinde görecektik kadar yakın bulunuyorlardı. Hünkâr, tantanalı kelimelerle anlatamadığı aşkı, harareti öpüşlerin açıklığıyla, ve kulaktan değil dudaktan kalbe inen yolla Hürrem’e hissettirmek üzere bulunuyordu. Fakat kızın gözbebeklerinde beliren kendi yüzünü görünce garip bir ürpertiye kapıldı ve kızı yan yatar vaziyetten ayırarak geri çekildi. Başındaki tuğla ve üzerinde zırhla aşk yoluna girmekten utanmıştı!

Hürrem, dudaklarına kadar yaklaşan sarhoş edici saadetin ansızın uzaklaşmasından şaşırılmıştı; açık bir kızgınlıkla Hünkârı süzüyordu. Onda, henüz işgal edilmiş ve tadı alınmadan kaybedilmiş bir taht hasreti baş göstermiş gibiydi. Hünkârın gözbebeklerinde kendini seyrederek kürenin en muhteşem bir tahtına yükseldiğini hayal ediyordu. Şimdi o yükseklikten ayrıldığını görerek demleniyordu. Fakat zekâsı hissine galip bir mahlûk olduğu için, kalbine çöken sızıyı sezdirmemeyi başardı, tabii bir duruma bürünerek sordu.

“Benim güneş olamadığımı siz de anladınız, değil mi Efem?”

Hünkâr, çılgın bir acele içinde tolgasını attı, zırhını çözüp çıkarmaya koyuldu ve homurdandı.

“Güneşten de parlak olduğunu anladım ve yandım Hürrem!”

Biraz sonra, Rus bozkırlarından gelen küçük Halayık, Osmanlı İmparatoru Sultan Süleyman’ın gözbebeklerinde yıkılmaz bir taht kuruyor ve bu tahtın temellerini haşmetli Hükümdarın kalbine atmış bulunuyordu. O, güzeller güzeli sayılan halayıkların yıllarca beklemek ve birçok üzüntüler çekmek şartıyla ancak erebildikleri bir saadeti yedi sekiz ay içinde ele geçirdiğinden dolayı değil, bu nimetin kolay kolay elden

çıkmayacağını anladığı için gurur duyuyordu. Tabiatın numunelik yarattığı kadınlardan biri olmak kuvvetiyle, Hünkârın duygusal durumunu çarçabuk kavramıştı ve onun aşkı tarif ederken olduğu gibi gösterirken de samimî davrandığını anlamıştı. Şimdi bu vaziyetten yararlanmak ve bir kalp kazandığını kuruntulayarak zafer sersemliği geçiren Padişahı o kuruntu ve o sersemliğin hazzı içinde bunaltmak istiyordu.

Tabiatın olgun bir çırağı olarak hayata gözlerini açmış bu çok hassas ve çok işvebaz kadın, hangi yolun başında bulunduğunu tamamıyla görüyordu. Bu yol, gelişigüzel gözdelik yolu değildi. Eğer kalbini dudaklarına alarak ve o kalbi bir öpücüğe çevirip kendine aşk ilân eden şu erkeği daimî bir heyecan içinde bırakabilirse, dünyanın hâkimi olacaktı. Önünde işte bu muhteşem hâkimiyet yolu açılmıştı. Hüner, başka kadınların bir türlü aşamadıkları ve ilk merhalesinde sendeleyip kaldıkları bu yolu aşmaktaydı ve bunun için yapılacak şey, öbür kadınları sendeleten sebeplerden uzak kalmaktan ibaretti.

Rusya'nın fettan çocuğu, Sultan Süleyman'la yaşadığı ilk mahrem temasının yorgunluğu arasında işte böyle düşündü ve bütün kadınları yorgunluğa düşürüp kendisi dinç kaldığı için gönülden gönüle dolaşmak kudretini koruyan Hünkârı o güçten uzaklaştırmayı planına temel yaptı. Sunulan gıdayı azımsamış bir kedi sokulganlığıyla, zaferin sersemliğini henüz gideremeyen erkeğe yanaştı.

"Aşk," dedi, "rüyaymış, Efem!"

"Neden?"

"Elde, avuçta bir şey kalmıyor da ondan!"

"Yürekte de kalmıyor mu bir şey?"

"Orada tatlı bir sızı var, Efem."

"İşte aşk budur, Hürrem. Seven yürek daima sızlar. Fakat bu sızlayış, başka yanıklar gibi olmaz. Hoşa gider."

"Sizin de yüreğiniz benimki gibi sızlıyor mu, Efem?"

Bunu söylerken Süleyman'ın ellerini yakalamış, sezdirmeye çalışır gibi görünerek boyuna öpüyordu. Hünkâr, böyle

sokulganlığı bütün hayatında ilk defa görüyordu. Hiçbir kadın kendisi tarafından işaret edilmedikçe yanına yaklaşmamış, hiçbir dudak böyle müsaadesiz teninde dolaşmamıştı. Hürrem, bu sınanmamış zevki ona tattırıyordu ve bir taraflı aşkların kıymetsizliğine şu haliyle tatlı bir örnek vermiş oluyordu.

Hünkâr gerçekten sarhoşlaşıyordu. Düşündüğü ve emel edindiği gibi Hürrem'e aşk aşılayıp aşılayamadığını henüz takdir edemiyordu. Daha doğrusu bu işin öyle bir hamlede başarılabilirliğine inanamıyordu. Fakat özel bir zekâ, özel bir hassasiyet ve bir cilvekârlıkla karşılaştığına inanmıştı. Düşüncelerini, duygularını, dileklerini, hatta yanıp yakılışlarını, sarsılıp yıkılışlarını saklamayı zevk sayan ve aşk mihrabına hislerini kefenleyerek yaklaşan kadınlarla; gözünü yüreklerde dolaştırmak, dudağını damarların ta içine sokmak isteyen Hürrem arasındaki engin fark içine hem haz, hem hayret yayıyor, beynini hoş bir sarsıntıya düşürüyordu.

Berikiler, o Mahidevranlar ve benzerleri nihayet birer kalıptı. Hürrem, coşmaya ve taşmaya müsait bir kalıptı. Onun bu özelliği, Süleyman'ın yüreğindeki kıvılcımı aniden bir yangına çevirip ruhundaki iştahı arttırdı ve o yangınla o iştah, bir haykırış olup Padişahın dudaklarında titredi.

"Yüreğimde oturuyorsun da onun nasıl sızladığını görmüyor musun? Gözünü aç, Hürrem, kalbime iyi bak. O yanıyor, senin için yanıyor!"

Kız sanki bu yanan kalbi avucuna alıp oynamak istiyormuş gibi sokuluyor, başını Hünkârın göğsüne dayayarak uzun uzun kokluyordu. Fakat hesaplı davranmaktan geri kalmıyordu. Emeli yanmadan yakmak, yıkılmadan yıkmak, incinmeden yenmekti.

Oyuncu zekâsının bütün inceliklerini kullanarak bu emeline erdi, genç Hükümdarı bozgundan bozguna uğrattı, okşaya okşaya yıprattı, rüyadan rüyaya geçerek tamamıyla sarhoşlattı ve sonra tek bir ter damlası taşımayan zinde alnını onun dizlerine dayayarak sordu.

"Ben sizin nenizim, Efem?"

“Aşkım.”

“Ya siz benim nemsiniz, Efem?”

“Aşkım!”

“Valide Sultan Efendimiz, Hasekiniz, halayıklarınız, köleleriniz, uşaklarınız da beni böyle mi tanıyacaktılar?”

Hünkâr sustu ve somurttu. Kendini iliğine kadar büyüleyen şu oynak kadına evet diyemezdi, çünkü ona sunduğu ve ondan karşılığını aldığına inandığı aşk, sınırsız bir zevk ifade etmekle beraber ne Hürrem’e bir hak sağlar, ne de kendisine bir görev verebilirdi. İkisinin kalbi şekerle süt gibi karışmış da olsa, sütün aslı başka, şekerin aslı başkaydı ve herkes Hürrem’i halayık, kendisini padişah tanıyacaktı. Aşk, esirle sahibi arasındaki farkı gideremezdi.

Süleyman bu hakikati düşünerek susuyordu, fakat dizine yapışık duran o parlak alın yavaş yavaş yükselerek gümüş bir levha gibi dudaklarının hizasına gelince dayanamadı, dudaklarını uzattı ve kekeledi.

“Sana hünkârın gözdesi, gözbebeği diyecekler, yavrum.”

“Başkalarına da öyle diyorlar, Efem. Ben, beni size bağlayan zincirin adını öğrenmek istiyorum.”

“Sevgi!”

“Onu yalnız biz görürüz. Beni, sevenlerin, sevmeyenlerin de görecekları bir bağla bağlamaz mısınız?”

Süleyman tepeden tırnağa kadar sarsıldı; kızın ne demek istediğini anlamıştı ve bu anlayış onun bütün benliğini hayret içinde bırakmıştı. Aşk yolunun ilk merhalesinde nikâha değişen Hürrem’i şimdi yalnız güzel, zeki, duygulu değil, tehlikeli de buluyor ve bir kat daha meşhur oluyordu. Çünkü kendisi yaradılış ve terbiye dolayısıyla savaş aşığı bir adamdı; bu aşk onu tehlike sever bir insan yapmıştı ve Hürrem’de tehlike sezince ona ait sevgisi de tabiatıyla çoğalıyordu!

Bununla beraber kadının masum bir sadeliğe sarıp ortaya attığı bu konu üzerinde durmayı şanına lâıyk bulmadı, bahsi değiştirmek istedi.

“Sen benim aşkımsın, kalbimin ışığısın. Başkalarının ne di-

yeceğini düşünme, ne yapacaklarını düşün.”

“Ne yapacaklar, Efem?”

“Önünde eğilecekler, eteğini öpecekler; kulun, kölen olacaklar!”

“Kula kul, köleye köle olmak? Onlara belki hoş gelir ama beni sıkar efem!”

Hünkâr, verdiği hazzın bedelini çok başka türlü ödetmek isteyen zeki kadını bir daha ve bütün aklını kullanarak süzdü, yeni baştan titredi. Öper gibi görünen, yalvarır gibi görünen o gözlerde derin ve pek derin bir kudret yanıyordu. Hünkâr, bu ateşten, zihnine bulaşacak yangından korunmak için gözlerini kapadı.

“Aşk,” dedi, “dilsizlikten de hoşlanır. Susalım ve sevişelim!”

* * *

O gece sarayda mumlar yorulup uyudu, nöbetçiler yorulup uyudu, bütün hayat uyudu, dört kişi uyumadı. Hünkâr, Hürrem, Hafsa Sultan, Haseki Mahidevran!

Süleyman’la sevgilisi yemeği unutmuşlar, içmeyi unutmuşlar, hatta kendilerini unutmuşlardı. Yüreklerini kanat yapıp kendinden geçme âlemine yükselmişler, bin bir heyecan merhalesi dolaşarak sabahı bulmuşlardı. Güneş iki genci erimiş bir durumda buldu ve onların dirilişi gerçekten yeni bir doğum oldu. İkisi de başka bir hayata göz açıyormuş gibi tatlı bir hayret içindeydi. Süleyman, dedeler mirası tahtıyla ölçülmesine imkân olmayan yüksek ve pek yüksek bir tahta sahip olmuş gibi ruhî bir yükseliş sezerek beyin dönmesi geçiriyordu. Hürrem, göz kamaştırıcı âlemlerin bir erkek kılığına dönüşüp koynuna sığıştığını sanarak benliğinde hudutsuz bir enginleşme, bir genişleme görüyor, gurur buhranlarına kapılıyordu.

Hünkâr, yanı başında uzanan kadının mesut bir sersemlik içinde bulunduğunu gördü, taze bir arzuya kapıldı.

“Hürrem,” dedi, “gün doğmuş! Senin yüreğinde bir şeyler doğmuyor mu?”

O, mahmur mahmur gülümsedi.

“Benim günüm dünden doğdu Efem, bir dahi kararmaz o!”

“Senin günün ne çeşit şey?”

“Göktekinden daha nurlu, daha güzel, daha kuvvetli!”

“Aşk mı bu?”

“Sizsiniz Efem! Ben aşkı sizin bakışınızda, sizin konuşmanızda buluyorum.”

“Demek ki aşkı artık gördün, anladın. Memnun musun bari?”

“İnsan, karanlıktan ışığa çıkar da sevinmez mi Efem.”

“Sevincini bana da tattır öyleyse!”

Hürrem'i ona eskisinden yüz kat fazla sevdiren de başkalarının sustuğu yerde konuşabilmesi, başkalarının uyuduğu dakikalarda uyanık görünmesiydi. Şimdi de onun bu hissî inceliklerinden damla damla haz almak ve derece derece sarhoşlaşmak istiyordu. Kadın, bu arzuya karşı uysal görünmekle beraber ilk karşılaşma deminden beri sahip olduğu gizli amaçlardan da vazgeçmedi. Zevkin yanında fikri de hareket ettirdi ve Süleyman hayatı kâinatı unutturken, o bir saniye bile emelinden uzaklaşmayarak eski mevzuya geçti.

“Şimdi beni kovacaksınız, odama yollayacaksınız, değil mi Efem?”

“Odana gideceksin, fakat akşama yine gelmek için!”

“Sizden koca bir gün ayrı kalacağım ya. Yeter bu acı bana!”

“Ben yüreğinde değil miyim? Niçin ayrılmış olalım?”

“Ben de sizin yüreğinizde olmalıyım ki üzülmeyeyim.”

“Bu böyledir Hürrem. İnan ve üzülme.”

“Beni avutuyorsunuz Efem. Yüreğinizde hasekiler var. Onlar bana yer verirler mi hiç?”

“Aldanıyorsun yavrum. Ben hasekilere şu odada yer verdim ama yüreğime girmelerine izin vermedim.”

“Odanıza giren yüreğinize de girebilir.”

“Şimdiye kadar giremediler, yine giremezler.”

“Buna inanamıyorum, korkuyorum Efem.”

“Seni nasıl inandırayım. Onu da söyle, sıkılma.”

“Beni onlardan ayırt ederek!”

“İşte ayırt ettim, seni yüreğime soktum.”

“Teşekkür ederim. Fakat yüreğinize girdiğimi ben bile görmüyorum. Başkaları nice görür?”

“Nasıl gösterelim bunu?”

“Kimseye yapmadığınız lütfü bana yaparak.”

Ve Süleyman’ın ellerine yapıştı, uzun uzun öptükten sonra cesur bir hamleyle fikrini büsbütün açığa vurdu.

“Beni halayık adından kurtar Efem! O vakit aşkın yalnız sevinç değil, saadet de getirdiğine inanırım.”

Kız, kendini azat ettirmek istiyordu; halayık adından kurtulmak için bundan başka çare yoktu. Fakat Hürrem için bin köle ve bin halayık azat etmeyi seve seve kabul edecek Pa-dışah, onun bu dileğine uluorta onay veremezdi. Çünkü azat edilmiş bir halayığın gözde mevkiinde kalması mümkün değildi. Azat olmak, hürriyete kavuşmak demekti. Hür kadınların ise, meşhur medrese tabirini kullanalım, odalık yapılmaları caiz olmazdı ve bu gibiler ancak nikâhlanabilirlerdi.

Hünkâr, tamamıyla kendinin olmak veya tamamıyla kendisinden uzaklaşmak isteyen Hürrem’in şu dileğini ret de edemiyordu, kabul de. Reddederse onu kendi sevgisinden şüpheye düşürmüştü ve üzüp incitmiş olacaktı. Kabul ettiği takdirde yıllardan beri devam edegelen bir gelenek yıkılacak ve sarayda “hak” sahibi bir adam vücut bulacaktı!

Süleyman, bu vaziyette savsaklama yolunu tuttu, kendine aşkın bütün zevklerini vaat eden kadını oyalamak istedi.

“Yavrum,” dedi, “telaş etme, sabırlı ol. Her şeyin çıkar bir yolu vardır. Bir gün, hayırlısıyla, ana olursun, bana senin gibi güzel çocuklar yetiştirirsin. O vakit yakışık alır, dediğin kolayca yapılır.”

Hürrem, ayak dirediği hâlde Hünkârı hiç olmazsa üzeceğini sezdi ve onun ellerini bırakıp ayaklarına sarıldı.

“Sizi,” dedi, “sınamak istemiştim. şimdi inandım ki beni seviyorsunuz. Sözüünüzde, hâşâ, durmazsanız da gam değil. Bana sizin halayığınız olmak, başkalarına sultanlık yapmaktan çok daha şerefli bir nimettir.”

Biraz sonra o, kendi odasına çekilmişti. Hünkâr da anasının yanına giderek şu açıklamada bulunuyordu.

“Hürrem’e bir gerdanlık, bir çift bilezik, üç yüzük vereceksiniz. Bunlar, hazinemizin en parlak elmaslarından seçilecektir. Onun hizmetine altı halayık, altı köle ayıracaksınız. Sizden sonra sarayda söz, Hürrem’indir. Bir dediği iki olmayacak, ne dilerse yapılacaktır!”

Hafsa Sultan, sabaha kadar uyku yüzü görmeyen gözlerini süze süze sordu.

“Hürrem sıraya da girecek mi?”

“Hayır, valide, girmeyecek. Çünkü gözdelerin nöbetini kaldırdım. Gece hizmetimi yalnız Hürrem görecek. Öbürleri dirlensinler artık.”

“Ya Mahidevran?”

“şimdilik o da oğluyla oyalansın!”

Hafsa gülümsedi.

“Küçüğü çok beğenmişe benziyorsun. Onun gözünü açan, ağzına dil koyan ben olduğum için kendisinden hazzetmen hoşuma gider elbet. Hatta bir densizlik eder de canını sıkır, emeklerim boşa gider diye bu gece gözüme uyku girmedi. Fakat sen padişahsın, o kul cinsi! Bu ayrı gayrılığı unutma, ölçülü davran. Çok sevsen bile az sever görün. Böyle yaparsan ona da iyilik etmiş olursun. Çünkü bugün taç, yarın pabuç olmak bir kadını öldürür Aslanım.”

Hünkâr, anasının karışık düşüncelere ve duygulara tercüman olan şu öğüdünü geniş bir tebessümle karşıladı.

“Valide,” dedi, “sen Havva anamızın hikâyesini bilirsin. O, şeytan şerrine uğradı, Âdem babamızı cennetten çıkardı. Bizim Hürrem, Havva kadar güzel ama yaptığı iş başka. Çünkü beni cehennem sıkıntısı vermeye başlayan hasekilerden kurtarıyor, yeni bir cennete sokuyor. Dünden beri cennetteyim, beni oraya

ulaştıran da Hürrem'dir. Böyle bir kılavuza eskimiş cananlar değil, can feda, cihan feda!"

Hafsa Sultan, kendi eliyle yetiştirdiği, dillenip güzelleşmesi için emekler sarf ettiği kızın bu kadar sevilmesinden, yine kendi iktidarı için tehlike sezinledi ve şaka yapar gibi görüne-rek endişesini açığa vurdu.

"Aman Aslanım, bu ne ateşleniş böyle. Sözlerini dinlerken içime korku çöküyor. Seni cennete sokan melek, bir gün beni senden ayrı düşürmek isterse hâlim nice olur?"

Hünkâr sürekli bir kahkaha savurdu, anasının omuzlarını okşadı.

"Melekler arasında gelinlik, kaynanalık yoktur valide. İkiniz kolay uyuşursunuz."

Yirmi yedi yıl süren hasekilik hayatında eşi ve efendisi olan Yavuz Sultan Selim'in yüzünü belki yirmi yedi kere görmemiş ve hele oğlunun Hürrem'e gösterdiği ilginin binde birini o sert adamın ağzında bulmamış olan eski gözde ve güzel Hafsa, hayran hayran bakınırken genç Hükümdar yürüdü, salondan çıktı. Hasodabaşi İbrahim'i bulmaya ve saadetini ona da hikkâye etmeye gidiyordu.

şimdi Valide Sultan, emeklerinin ödölünü Hürrem'in dudaklarından almak, onu geçirmekte olduğu rüyadan ayırarak ayaklarına kapandırmak istiyordu. Kendince bu, gerekli bir işti. O, Osmanlı Sarayı'nda esir bir kadına verilebilecek mutlulukların en büyüğüne kavuşan Hürrem'e, bu saadeti kendisinin ihsan etmiş olduğunu belli etmek ve aynı zamanda, gözde olmakla Valide Sultana halayıklık etmekten kurtulamayacağını anlatmak kaygısını güdüyordu. Kızın gerdekten çıkar çıkmaz kendi yanına gelmemesine, etek öpüp şükranını sunmamasına zaten mim koymuştu. Bu kayıtsızlığı biraz acı biçimde tamir ettirecek ve sonra oğlunun yeni gözdeye verilmesini emrettiği elmasları, halayıkları, köleleri kendisinin bahşişleri olarak ona sunacaktı.

Bu düşünceyle odasına bir kız yollayıp Hürrem'i çağırttı. Fakat Rus Halayığın daha önce edilen davet üzerine Mahi-

devran'ın dairesine gittiğini haber alarak şaşırdı. Haseki, bu yeni rakibini niçin çağırtmıştı ve onunla neler konuşmak istiyordu?

Valide Sultan derin bir merakla bu noktayı tahmin etmeye savaşıyor ve Hürrem'i Mahidevran'ın odasından getirmenin uygun olup olmadığını kestirmeye çalışırken başka bir kız koşarak geldi.

"Efem," dedi, "Hasekinin odasında kan gövdeyi götürüyor. Hürrem'le o, saç saça, baş başa geldiler, dalaşıyorlar. Sultanım lütfedip görünmezse birinden biri ölecektir. Şimdiden ortada kan var!"

Hafsa, ilkin şaşırdı, sonra kendini topladı; "it dişi, domuz derisi," diye yavaşça mırıldandı ve şu emri verdi.

"Sen koğuşa git, beni görmemiş ol. Böyle kepezeliklerin duyulması, yapılmasından daha kötüdür."

Ve kız çıkarken sert bir sesle ilâve etti.

"Onların dalaştığını benim duymuş olduğumu duyarsam dilini söktürür, köpeklerle yediririm."

Yalnız kalınca uzun uzun gülümsedi; Hasekiyle Hürrem'in paylaşamadıkları erkeğin bu dalaşmalardan iğrenerek yüreğini ana kucağında barındırmak isteyeceğini düşünüyor ve seviyordu. Fakat kaynanalık duygularının yanında kadınlık hisleri de kımıldanıp durduğundan kavganın nasıl başlayıp nasıl bir netice aldığını öğrenmek için sabırsızlanıyordu. Bununla beraber dişini sıkı ve dövüşün bitmiş olacağını hesapladıktan sonra bir halayık çağırdı.

"Git," dedi, "Hürrem'e söyle yanıma gelsin!"

Haberci üç beş dakika sonra geri geldi, küçük gözdenin odasına kapandığını, kapıyı açmadığını söyledi. Hafsa Sultan hayret ve hiddet göstermeden kızı Mahidevran'ın dairesine yolladı, onu istetti. Ancak davete Haseki de icabet etmedi, hasta olduğu cevabını gönderdi.

Valide Sultan bu durumda gururunu değil, merakını tatmin etmeyi tercih etti. Her iki kızın hadlerini bildirmeyi oğluyla yapacağı görüşmeye bırakarak, hadisenin iç yüzünü

öğrenme çarelerini aradı ve Mahidevran'ın ağalarından Sümbül'ü çağırttı. Bu, orta boylu, açık kaşlı, boğazı ve ellerinin üstü damgalı bir zenciydi. Validenin emrini alır almaz, siyahlığı beyaza çevirmiş gibi görünen bir yüzle koşarak geldi, etek öpüp divan durdu. Gözleri nemliydi, dudakları titriyordu. Hafsa Sultan, ilkin onun bu hâline ilgi gösterir gibi davrandı.

"Ne o Sümbül," dedi, "dayak mı yedin? Rengin bozuk, gözün yaşlı. Kim dövdü seni?"

Köle, hıçkıra hıçkıra cevap verdi.

"Keşke dövülseydim, keşke öldürülseydim de bu günü görmeseydim Sultanım."

"Beni de meraklandırdın herif, ne oldu, çabuk söyle!"

"Hürrem densizlik etti, Haseki Efendimizi kızdırdı."

"Tasalandığın şeye bak. Aslanımın iki kedisi hırlaşmışsa kıyamet mi kopar. Varsınlar, dalaşsınlar. Yarın yine yalaşırlar, bir yalaktan su içerler."

"Öyle demeyin Sultanım. Kavga yaman oldu. İki boğaz boğaza geldi. Bir daha barışmazlar."

"Vallahi tuhafıma gitti. Nasıl dalaştılar bu kızlar? Eksiksiz gediksiz anlat bana."

Sümbül, pek mühim gördüğü vakayı, bir kitaptan okur gibi itinayla hikâyeye girişti.

"Bu sabah," dedi, "erkenden Haseki Efendimiz beni, Reyhan'ı, İsmail'i, Mercan'ı, Bosnalı Hüseyin'i, Frenk Rıdvan'ı huzuruna çağırttı. Gittik. Yanında Ehlidil, Çilsenem, Macar Ferahşad, Moskof Abide, Boşnak Pervane, Çerkez Emine, Abaza Hümayun, Bodur Zeynep, Kızıl Şakire, Pepe Kamer, Sırık Hurşit, Gökgözlü Dilruba, Çakır Mehpeyker vardı. Biz de bu halayıkların karşısına sıralandık.

Haseki Efendimiz çok titiz görünüyordu. Boyuna homurdanıyordu. Neden sonra yüzünü halayıklarla bize çevirdi.

'Siz,' dedi, 'benimsiniz. Canınız elimdedir. Sizi istersem yaşıtırım, istersem öldürürüm. Bunu düşününüz, soruma öyle cevap veriniz.'

Biz susuyorduk. O hepimizi ayrı ayrı süzdükten sonra sordu.

‘Bir düşmanım var, onu boğmak istiyorum. Bana yardım eder misiniz?’

Kimimiz tınmadı, duymazlığa geldi. Kimimizin ağzından isteksiz bir ‘evet’ çıktı. Fakat o, kendini dinliyordu; bizim iç yüzümüzü görecektir, sesimizi duyacak hâlde değildi. Onun için sık dokuyup ince elemedi, Bodur Zeynep’e emir verdi, Hürrem’i çağırttı.”

Hafsa heyecan gösterdi.

“Sonra?”

“Sonra Sultanım, küçük Moskof kızı geldi. Ama ne geliş... Cenabın da görse dayanamazdı, celâllenirdin.”

“Allah, Allah. Nasıl geldi bakayım o kız?”

“Salına salına!”

“Genç kız, güzel kız. Elbet salınır. Suç mu bu?”

“Yalnız salınmıyordu Sultanım, dudağını da büküyordu. Haseki Efendimizi önemsemiyordu. Köleyiz, kuluz ama bizim bile o geliş gücümüze gitti. Yol var, erkân var. Bir halayık, şehzade anası hasekilerin yanına öyle çalım mı gelir!”

“Gevezeliği bırak da dövüşü anlat!”

“Evet, Sultanım. Hürrem, sanki Haseki Efendimizle eşitmiş gibi bir durumdaydı. Odaya girer girmez başköşeye gözünü dikti, el öpmeyi, etek öpmeyi, doğruca beğendiği yere gitti, oturdu, ayağını ayağının üstüne attı, ‘Mahidevran, beni istemişsin. Benden yolda eski, yaşça büyük olduğun için işte geldim. Nedir bakayım dileğin,’ dedi.”

“Sahi, böyle mi dedi, Sümbül?”

“Evet, Sultanım. Böyle dedi, hepimizin ağzını bir karış açık bıraktırdı.”

“Mahidevran ne yaptı?”

“O da ilkin belinledi, bön bön bakındı; sonra gazaba geldi, köpürdü. ‘Bre kaltak, bu ne çalım? Sen kendini adam mı oldum sanıyorsun. Gözünü iyi aç, terbiyeni takın. Senin şu halayıklarımın farkın yoktur. Karşımda onlar gibi ayakta du-

racaksın!’ diye haykırdı.”

“Hürrem ne dedi ona?”

“Ne diyecekti, Sultanım? Elbette teşekkür etmeyecekti, karşılık verecekti. Nasıl ki verdi, hem de bol bol verdi. ‘Kaltak sensin,’ dedi; ‘Hoşt murdar,’ dedi; ‘Halt etmişsin kepaze,’ dedi; ağzına geleni söyledi.”

“Sonra?”

“Sonra, Sultanım, Haseki Efendimiz deliye döndü, ‘Vay satılmış et, bana dil de uzatıyorsun ha!’ diye bir nâra savurdu, Hürrem’in üzerine atıldı, yüzünü tırmaladı, saçlarını yolup kopardı, ellerini ısırды, belini tekmeledi, iler tutar yerini bırakmadı.”

“Siz put gibi duruyor muydunuz?”

“Hürrem, Haseki Efendimize el kaldırmadığı için bize karışmak düşmedi, Sultanım.”

“Haseki dövülmedi, dövdü. Öyle mi?”

“Dövülmedi amma sövüldü, Sultanım.”

“Onun zararı yok. Eğer dayak yeseydi hâli yaman olurdu, Aslanımın yanında değeri çok küçülürdü.”

Ve birden ciddileşti, kaşlarını çatı.

“Haydi, git, geçmiş olsun dediğimi Mahidevran’a söyle. Yoldaşlarına da tembih et, gevezelik edip bu sırrı açık etmesinler. Gördüklerinizi, duyduklarınızı unutun.”

Valide Sultan, Sümbül çıktıktan sonra ellerini ovuşturdu, kendi kendine söylendi.

“Bu iş çok iyi oldu. Aslanım, Mahidevran’a kızacak, yüzü gözü tırmık içinde kalan Hürrem’den soğuyacaktır. Bir yenisi daha gelinceye kadar at benim, meydan benim.”

Fakat oğlunun emirlerini de unutmadı, Hürrem’e verilecek elmasları hazırlattı ve onun hizmetinde bulunacak halayıkları, köleleri seçtirip, beklemeye koyuldu. Hasekiyle Hürrem’in Hünkâr tarafından sorguya çekilişlerini seyretmek için hazırlanıyor ve o muhakemenin heyecanını şimdiden hissediyordu.

Hünkâr, Hasodabaşı İbrahim'e kendi mutluluğunu kısa bir cümleyle müjdeledi.

"İyi bir gece geçirdim, sefer yorgunluğunu giderdim. Hayatın tatlı tarafı da varmış İbrahim."

Ve şu cümlelerin ima ettiği kıvrak sahnelere geçit resmi yaptırmak ister gibi gözlerini kapadı, uzun bir hayal dakikası geçirdi. Sonra şen bir gülümsemeyle başını doğrulttu.

"Şimdi," dedi, "sıra iş görmeye geldi. Ne var, ne yok bakalım!"

Zeki nedim, bir devlet adamı ciddiyetiyle anlatmaya koyuldu.

"İran elçisi Üsküdar'a geldi. Piri Paşa kulun telhis sunuyor, beş yüz atlıyla gelen elçinin hangi gün İstanbul'a geçmesine ferman buyuracağınızı soruyor."

"Beş yüz atlıyla mı gelmiş elçi?"

"Evet, Padişahım!"

"Bir barış mektubunu, bir dost selâmını taşımak için bu kadar atlı fazladır. Lalama söyle, elçiye yirmi atlıyla yarın İstanbul'a geçirsin, kalabalığın üst tarafı Üsküdar'da kalsın. Başka ne var?"

"Şirvan Şahı'ndan mektup!"

"Tahta çıkışımı mı kutluyor? Biraz geç kaldı. Biz de cevabımızı geç verelim. Ödeşelim. Başka?"

"Moskova Kinazı bir elçi yollamış, adı Jan Morosof. Vezir kulunla görüşmüş. Efendisinin efendimle dayanışma yapmak istediğini söylemiş."

"Dayanışma mı? Neye iyi bu?"

"Kulun da anlamadım. Kazan'ı, Ejderhan'ı paylaşmak için olsa gerek."

"Gülünç bir teklif. Lalam herifi yürütsün ve zayıflara yaradım seversem de onlarla ava çıkamayacağımı anlatsın. Şahinle serçenin uçuşu bir olmaz. Kinaz Vasili'ye bu nükte tatlılıkla anlatılmalıdır! Başka?"

“İkinci Vezir Ahmet kulun, ben kölene uzun bir mektup gönderdi.”

“Lalamı çekistiriyor, değil mi?”

“Keramet buyurdunuz Padişahım, öyle yapıyor.”

“Ne diyor?”

“Cennetmekân pederinizin Mısır’dan İstanbul’a sürgün ettiği adamlardan rüşvet aldı, kendilerini serbest bıraktı, diyor.”

“Bu eski hikâye. Ben tahta çıkınca bir iyilik yapmak istedim, o altı yüz Mısırlıyı yurtlarına yolladım. Lalama sormadım bile.”

“Ahmet Paşa, Rodos’a gidişi Sadrazamın hoş görmediğini hatırlatıyor.”

“Bu da malûmu ilâm değil mi ya? Adaya gitmezden önce Lalamla konuşan benim. Herifceğiz gizli kapaklı davranmadı ki. Ne düşünüyorsa yüzüme karşı açıkça söyledi. Fakat ben kendisini azarladım, seferi açtım. Allah göstermesin, ceddim Fatih devrinde olduğu gibi elimiz boş döneydik ne olacaktı? Lalamı, ‘İyi gördün,’ diye asacak mıydık? Devlet işidir bu, herkesin düşüncesi bir olmaz. Hüner, önümüze açılan sekiz on yoldan en temizini, en kisasını ve en doğrusunu seçmektir. Bu da bize düşer. Ahmet zırvalıyor.”

“Ben kulun da öyle görüyorum. Fakat bana yazılanı efendimize arz etmek borcumdur. O sebeple Ahmet’in dediklerini birer birer dile alıyorum.”

“Başka ne diyor o?”

“Rodos’tan Anadolu’ya, Anadolu’dan Rodos’a geçirilecek halk işinde de para dönüyormuş, Lalanız hayli çimleniyormuş!”

“İşte bu yeni bir iftira, taze bir kara çalma. Fakat sessiz kalınarak geçiştirilemez. Kazasker Fenarizade Muhittin’e haber yolla Ahmet’i görsün, dinlesin. Bir ipucu, bir tutamak bulursa durumu incelesin, sonunu bana bildirsin.”

Ve Sultan birden deli gibi gülmeye başladı. İbrahim hayretler içindeydi; efendisinin savurduğu kahkahalar arasında belinlemiş, bön bön bakıyordu. Hünkâr, uzun bir müddet gül-

dükten sonra sert bir çehre aldı.

“Bre İbrahim,” dedi, “kendi kendimizi niçin aldatıyoruz? Daha Manisa’da bulunurken sana söz vermiştim, tahta çıkar çıkmaz seni vezir edineceğimi söylemiştim. Rodos’a gitmeden önce teklif ettim, erkendir dedin, temkin gösterdin. Şimdi acele ediyorsun, sözümü yerine getirtmek istiyorsun. Fakat beni haksızlıktan güya korumak kaygısını da atamıyorsun. Ahmet kepazesinin yalanlarını ele alıp Lalamı künededen attırmaya çalışıyorsun. Hâlbuki bunlar boş şeyler; Piri Paşa, ben padişah olmadan azle mahkûm edilmişti. Bu hüküm şimdi yerine getirilecek, sadrazamlık sana verilecektir. Ancak açık olalım, adamcağızı hem görevinden, hem şerefinden mahrum etmeye çalışmayalım. Fenarizade kılı kırk yarsa dahi, göreceksin ki Lalama suç bulaştıramayacaktır. Hiç Yavuz gibi bir padişaha bir buçuk yıl sadrazamlık yapan adam, kolay kolay tuzağa düşer mi?”

Hasodabaşı, lütufla kahrın bir arada sunulmasından gelme neşeli bir acıyla kekeleydi.

“O hâlde Lalanız yerinde kalsın, Fenarizade de teftişe çıkmassın, Efendimiz.”

“Olmaz, İbrahim, olmaz. Ben sözümü tutacağım. Halkın dedikodusuna yer vermemek için de böyle teftişler yaptırmak, göz boyamak lâzımdır. Yalnız aramızda riya istemem. İkimiz de Lalamı niçin feda ettiğimizi biliyoruz. Bildiğimizi bilmez görünmek neye iyi?”

Ve adalete önem veren vicdanını susturmak için şöyle düşündü.

“Ahmet, Lalamı düşürüp kendisi sadrazam olmak istiyor, iftiralar düzüyor. Kötü maksatla yapılmak istenilen iyilikler bile kötüdür. Bu sebeple Ahmet gözümünden düşmüştür. Mevkiinden de düşecektir. Lalama gelince... Ona acımıyor değilim. Lâkin benim vezirim olarak kalmasına imkân yok. Yavuz’un beğendiği bir adamda, Yavuz’u biraz olsun andıran huylar ve görünüşler bulunması tabiidir. Nitekim ben Lalamda bu varlıkları seziyorum ve babamı görmüş gibi karşı-

sında küçülüyorum. Onu görevden almak isteyişimin hakiki sebebi işte bu küçülüştten kurtulmak kaygısıdır. Tahtın hakkı yalnız azamet, yalnız ceberuttur, İbrahim. Vay bu hakkı bile-rek, bilmeyerek tanımayanlara!”

Nediminin bu felsefeyi tamamıyla kavramadığını zanne-derek açıklamaya girişti.

“Lalamda babama benzer görünüşler bulduğumu söyler-ken şaşırdın, değil mi? Hâlbuki şaşılacak bir şey yoktur. Ben insanların ancak kendilerine benzeyenleri, benzer görünenleri ve hiç olmazsa benzeyecek olanları sevdiklerine, sevebilecek-lerine inanırım. Fikir uygunluğu denilen halet de bundan başka bir şey değildir. Eğer babam kendi düşüncelerinin, kendi duygularının birçoğunu Piri Paşa’da bulup sezmeseydi, onu vezir edinmezdi ve hele kafasını koparmadan yıllarca yanında bulundurmazdı. Ben de senin şahsında bana biraz benzerlik bulsam nedim olmak şerefini sana vermezdim, sadrazam-lığı da omzuna yükletmeyi düşünmezdim.”

İltifat büyüktü; bunu İbrahim kadar Süleyman da kavradı ve düzeltme gereği gördü.

“Senin bana benzerliğin yaş bakımındandır. İkimiz yaşıtız ve bu, seni bana yaklaştırıyor. İhtiyarlığın Lalamı benden uzaklaştırması gibi!”

Hasodabaşı, kıymeti büyük oranda küçültülmüş olmakla beraber yine cihan değer bir mahiyette kalmış olan şu iltifattan dolayı şükranını sunmak istedi, efendisinin ayaklarına ka-pandı.

“Ben,” dedi, “senin kölenim, azat kabul etmez kölenim. Emrinle, lütfunla yedi düvele birden hükümdar olsam eşi-ğinde hizmetkâr olma-taki saadeti bulamam, yine kapından ayrılmam.”

Süleyman, gerçekten beğenip takdir ettiği kölesinin sözle-rini bariz bir kayıtsızlıkla dinliyordu. Çünkü topuklarına ka-sideler işlenmesini ve eteğine şiirler asılmasını kanıksamıştı. Aynı zamanda zihnini Piri Paşa meselesi işgal ediyordu. Onu görevden almak kendince zorunlu bir durumdu. Fakat adalet

bakımından bu işi mazur gösterecek sebep yoktu. İleri sürmek istediği ihtiyarlık sudan bir bahane oluyordu. Çünkü zekâsı yerinde, sağlığı yerinde, çalışma gücü yerinde olan bir adamı, hele bir veziri ihtiyarlık yüzünden atmak, yaş olgunluğunu uluorta suç saymak akidesine yol açacaktı. Bu akidenin genel-leştirilmesi hâlinde, bir gün kendisini de tahttan atmak isteyenlerin çıkmayacağını kim temin edebilirdi?

Hünkâr, işte bu fikirleri zihninden geçiriyor ve nediminin sözlerini duymuyordu. Neden sonra kendini topladı.

“Teşekküre gerek yok,” dedi, “kader böyle istiyor. Yeni idareye yeni adamlar gerek.”

Bunu söylerken Hürrem’i hatırlamaktan geri kalmadı ve tatlı bir heyecan geçirdi. O da, şüphe yok ki, gönül bakımından bir yenilik sunuyordu. Demek ki taht üzerinde meydana gelen değişiklik devam edip gidiyordu ve bu, kaderin cilvesinden başka bir şey değildi.

Süleyman, bu kuruntuyla vicdanında kımıldayan üzüntüleri giderdi, kararını kesinleştirdi. Tahtta kendisi, kalbinde Hürrem, Kubbealtı’nda İbrahim, yeniliğin göstergesi olacaklardı ve bu şekilde her şey yeni bir kuvvet, yeni bir kudret, yeni bir macera alacaktı. O, zihninde canlanan bu yenileşme sahnesinin mutlu neticelere varacağına da kanaat getirdiğinden neşelenmiş, nedimine yeni baştan iltifat ediyordu.

“Bana sadakatle hizmet edeceğine, devletime yarar bir vezir olacağına kuşku yoktur. İyi ve akıllı bir vezir, kuvvetli bir ayak demektir. Hükümdar o ayakla yorulmadan yürür, durmadan yol alır.”

Ve İbrahim’in yine bir şükran kasidesi okumasına meydan vermeden kapıyı gösterdi.

“Sen git, dediklerimi yap. Ben de biraz kitap okuyup eğleneyim. Akşama doğru yine gelirsın, sazını bile getirirsin.”

Biraz sonra eline bir kitap almış, dalgın dalgın sayfaları çeviriyordu. Gözünün önünde hep Hürrem dolaştığı için, kimi kırmızı, kimi siyah mürekkeple yazılmış, kimi de yaldızlanmış satırlar, hiçbir şey ifade etmeden silik bir akışla yapraklar

arasından süzülüp geçiyorlardı. Fakat sık sık tekrar eden bir kelime, Hünkârın dalgın bakışlarına bir uyanıklık getirdi ve gözü bir sayfa üzerinde dikili kaldı. Piri Paşa adının birkaç yerde yazılı bulunması bu uyanıklığı yapmıştı.

Süleyman, gözbebeklerinde alevlenip duran Hürrem'in hayaline bile hükmeden şu arsız kelimeyi uluorta geçemedi ve kitaba ünlü vezirin olmak üzere kaydedilmiş olan şiirleri dik-katle okumaya koyuldu. Bunlar, âşıkane yazılmış gazeller olup, şimdi Padişahın hoşuna gidiyor ve her mısra, dudakla-rında besteli bir ahenk alıyordu.

O güne kadar şairliğine hiç de değer vermediği Sadraza-mın yanık yazar bir ehli-dil olduğunu anlamak, Süleyman'ı âdeta sevindirdi. Kıymetli birkaç elmas elde etmiş gibi hazla bu şiirleri incelemeye koyuldu. Gazelin birisi şöyleydi:

*Şeb-i zülfünde kalanlar zulûmat ile yürür
Erişen lebleri âbine hayat ile yürür
Zahidi hasreti mey şöyle zayıf eyledi kim
Elde tespîh ü asası salâvat ile yürür
Remzi ya! Kaddine benzer nice serv ola ki ol
Salınır şiveler ile harekât ile yürür.*

Süleyman bu gazeli birkaç kere okudu ve birkaç kere içini çekti.

"Herif," dedi, "âşık. Öyle olmasa böyle söylenmez, söylenemez."

Yine Piri Paşa'nın olmak kaydıyla kitaba geçirilen şu be-yiti daha çok beğendi:

*Ney yine feryada başlar her nefes,
Var iken la'lin gibi feryâd – res!*

Şimdi, görevden almak istediği ihtiyar Vezir için yüreğinde bir acı duyuyor, onu incitmemek ve yerinde bırakmak arzu-suna kapılıyordu. Lâkin kitabı kapayıp da düşünmeye dalınca

o dilek söndü, eski azmi tazelendi ve dudaklarında bir felsefe belirdi.

“İhtiyar kadın dudağında tebessüm ne ise, kocamış şair ağzında da şiir odur. Biri gözü, biri de kulağı incitir. Ben gencim ve yanımdakileri de genç isterim. Koca Piri’ye yakışan bir köşeye çekilmek, kendi kendini avutmaktır.”

* * *

Büyük, hayli büyük bir saz âleminde sonra hareme giren Süleyman, henüz gerdek görecektir bir güvey gibi heyecan içindeydi. İbrahim’in yayı, o gece teller üzerinde değil, onun yüreğinde kıvranmış ve bu yüreği inim inim inletmişti. Şimdi o iniltilerin yorgunluğunu Hürrem’in berrak sesiyle yıkamak istiyordu.

Özlemek haddini birden aşarak tahammül olunmaz bir arzu derecesi alan coşkun bir ruh hâli içinde bulunduğundan, anasını görmeyi ihmal etmişti. Doğruca kendi dairesine girip Hürrem’i çağırtmıştı. Ellerini ovuşturarak odada dolaşarak ve yar-ı canının eşikte görünmesiyle beraber söyleyeceği hasret şiirinin ezberini yapıyordu. Hürrem’in, bir gece evvel tattığı mutluluğun yorgunluğunu taşıyarak, o gün sahip olduğu şahane bahşişlerin şükranını tekrar ederek koşa koşa geleceğini kuruntuluyor ve onu konuşturmadan yeni bir haz âlemine sürüklemek için planlar hazırlıyordu.

Fakat beklenen güneş doğmadı. Hürrem gelmedi ve ona davet müjdesini götüren kadın, iliğine kadar işlemiş bir hayretin sersemliğini kekeleye kekeleye şu haberi getirdi:

“Küçük cariyeniz gelmiyor, *gelemem* diyor.”

Süleyman, yanlış duyduğunu sandı, alıklaşacak kadar şaşırıp ve kadının otuz iki dilime ayrılmış saçlarını yakalayarak haykırdı.

“Gelmem mi diyor, gelemem mi diyor? Bir daha söyle bakayım lanet olasıca, bir daha söyle!”

Kadıncağzın aklı birkaç bin zerreye ayrılmış ve her zerre

bir damla ter olup saçlarından bir kılın dibine akmış gibiydi. Acılı ve perişan tekrar ediyordu.

“Gelmiyor, *gelemem* diyor.”

Hünkâr, bileğine doladığı otuz iyi örgüyü hırsla çekti, kadının başını insafsızca sarstı.

“Nasıl gelmez, kâfir? Nasıl *gelemem* der, habis? Ona iftira edip kanına girmek istiyorsun, değil mi? Dur öyleyse, sana iftiranın ne demek olduğunu öğreteyim.”

Gözü dönmüş, belinden hançerini çıkarmaya savaşıyordu. Fakat kırılmış hülyalardan yüreğine ve sarsılmış sinirlerinden bütün benliğine bulaşan acı sebebiyle eli ayağı titrediği için hançeri kınından çıkaramıyordu. Gülünç bir telaş içinde bocalıyordu. Kadın, hayatının gerçekten tehlikeye düştüğünü sezerek ağlıyor, yalvarıyordu.

İşte bu sırada Valide Sultan içeri girdi, delirmiş gibi görünen oğlunun hançer kabzasına yapışık elini yakaladı.

“Aman Aslanım,” dedi, “Nedir bu hâl? Şimdi inmeye uğrayıp ayaklarının dibine yıkılacağım. Kendinden geçmişsin, sararıp solmuşsun. Cihan bir yana, sen bir yana. Bu fânî dünyada ne olabilir ki seni böyle zıvanadan çıkarsın, sağken hasta etsin?”

Süleyman hızlı bir tepki verdi, aşkta uğradığı hayal kırıklığını ana şefkatiyle tamir etmek isteğine kapıldı, ölüm teri döküp duran kadının saçlarını bırakarak Hafsa Sultan'ın ellerine yapıştı.

“Bilsen, ah bilsen,” dedi, “ne kadar kızgıyım.”

Ana, sesini biraz daha tatlılaştırdı ve oğlunu okşar gibi bir edayla sordu.

“Ne oldu Aslanım? Tatsız bir haber mi aldın?”

“Daha ne olacak, valide. Şu lanet olası kadın, bizim Hürrem'e iftira ediyor.”

“Nasıl iftira?”

“Buraya gelmesini söyletmiştim. Güya gelmem, *gelemem* demiş. Hiç Hürrem bu haltı eder mi? Ben gel derim de koşa-

rak gelmez mi? Şayet gelmezse başının kopacağını bilmez mi?"

Hafsa Sultan, gamlı gamlı başını salladı.

"Şu halayığın boş yere kalbini kırmışsın, Aslanım. Çünkü sana duyduğunu söylemiştir. Hürrem gelmez, gelemez!"

Süleyman yeniden alevlenmek üzereyken, Hafsa, yüzünü halayığa çevirdi.

"Hürrem niçin gelemeyeceğini de söyledi mi?"

"Söyledi, Efem!"

"Ya sen Aslanıma niçin söylemedin?"

"İzin vermediler, celallendiler, Efem."

"Haydi, ayak öp, suçunu bağışlat!"

Hünkâr, yürekleri altüst edecek bir sesle gürlledi.

"Ben kabıma sığmıyorum, yerimde duramıyorum; sen edep, erkân sayıklıyorsun valide! Şimdi ayak öpmenin, öptürmenin sırası mı? Bırak şu uğursuzun yakasını. Ne bilirse söylesin, ben de ne yapacağımı bileyim."

Kadıncağız, ölümden kaçır gibi bir telaşla anlattı.

"Hürrem kız, 'Efendimizin huzuruna çıkacak yüzüm kalmadı. Ben satın alınmış et parçasıymışım. Öyleyse Şevketli Hünkârın yanında işim ne. Yüzüm gözüm de yara içinde, bere içinde. Saçlarım yoluk, kopuk. Bu biçimle Efendimin yanına gitmekten utanırım. Mübarek gözlerini kanlı yüzümle, hırpalanmış saçlarımla niçin inciteyim,' dedi."

Padişah, hayretten acıya, acıdan hiddete geçiyordu. Bu sözleri dinlerken sararıp kızarıyor, kızarıp bozarıyordu. Hürrem'in ağır bir hakarete uğradığını artık anlamıştı. Müthiş bir kızgınlık buhranına kapılacak gibi oluyordu. Fakat hakaretin derecesini henüz takdir edemediği için köpürüp coşmamak için sabır gösteriyordu. Zihninde zalim bir endişe de yüz göstermişti. Anasının davetsiz yanına gelişini, haberci kadını öldürmekten kurtarışını, Hürrem işini bilir görünüşünü düşünerek, kendini zıvanadan çıkaracak olan vaziyette onun ilgisi bulunduğundan kuşkulanmaya başlamıştı. Eğer Hürrem'i döven, inciten ve ağlatan anasıysa ne yapacaktı?

Hünkâr bu çok zalim endişeden hızla kurtulmak istediğinden, Hürrem'in ne suretle değil, kimin tarafından dövüldüğünü anlamayı tercih etti ve korka korka sordu.

"Onu kim dövdü valide?"

Alacağı cevabın kendisini bütün ömründe ve hatta ahrette bedbaht edecek bir şekilde olmasından ürktüğü için kulağını tıkayacak gibi davranıyordu ve bunu yapamayınca gözlerini kapamıştı. Valide Sultan'ın, "Mahidevran!" demesi üzerine içi ferahladı ve dudaklarından bir sevinç feryadı fırladı.

"Oh, hele şükür."

Artık kızmakta, dilediği gibi kızmakta hürdü. Hürrem'i inciten anası olmadıktan sonra, vereceği cezanın büyüklüğünden endişelenmeye gerek yoktu. Bu sebeple soğukkanlılığını ele aldı, benliğindeki coşmak, taşmak ihtiyacını yendi, masum olduğu anlaşılan halayığın küçük bir tebessüm sadakasıyla yüreğini okşadıktan sonra şu emri verdi:

"Hürrem'e söyle, mutlaka gelsin!"

Fakat kadın çıkarken bir şey hatırlamış gibi davrandı, "Gel, bre alık," diye onu geri çağırdı. Sert ve pek sert bir uyarıda bulundu.

"Demin, Hürrem'e, 'Hürrem kız,' dediğin kulağıma çarptı. Bir daha bu haltı edersen dilini koparırım. Hürrem, kadın efendidir. Ona göre davran, yanına varınca da eteğini öpmekten konuşma. Anladın, değil mi? Haydi yürü!"

Beş on dakika sonra fattan Rus Halayık eşiğin önünde göründü. Ne kılığını düzeltmiş, ne saçına başına düzen vermişti. Yüzündeki tırmıklardan sızan kanları da yıkamadığı için semavî bir çarpışma sonunda berelenmiş, kızıl çizgilerle bezenmiş aya benziyordu. Fakat bu ay ağlıyordu da. Odaya girer girmez bir elini en yakın bulunduğu duvara dayamış, bir elini kalbine basmış, hıçkırıksız bir ağlayışla gözyaşı dökmeye başlamıştı. Kurumuş kanları sile sile dökülen yaşlar, o beyaz yüze soluk mürekkeple yazılmış hazin bir dilekçe biçimi veriyordu. Süleyman, felâketini anlatmak ve uğradığı hareketin tamirini rica için en yüksek kâtipler kaleminden dahi çıkması imkânsız

böyle güzel bir dilekçe sunan gözdesini kucaklamamak, göğsüne bastırmamak ve yaman bir açıklıkla derin bir mazlumluk anlatan o akışkan incilerden yapılmış satırları diliyle, damağıyla okumaya koşturmak için büyük bir iç zahmeti çekti, yerlere kapanmak isteyen iradesini üzüle üzüle zorladı.

“Gel bakalım Hürrem,” dedi, “beri gel.”

Anasının ve henüz huzurunda bulunan davetçi kadının yanında bir âşık gibi değil, bir padişah gibi konuşmak istiyordu. Fakat sevgilisinin yüzüne baktıkça, hele o sessiz gözyaşlarını gördükçe yüreği şahlanıyor, iradesi sarsılıyor ve benliğinde lâvlarını püskürtmeye istekli bir yanardağ kabarmaya başlıyordu. Hürrem’in dağınık saçları gibi onun da aklı darmadağın olmak üzereydi ve kızın yüzündeki kızıl izlerin her biri, yüreğinde kanayan bir eş yaratıyordu.

Bununla beraber nefsinin hayrete değer bir ısrarla zorladı ve metin görünmeye devam etti. Üç beş adım ilerleyerek karşısında divan duran sevgilisinin yoluk saçlarını okşamadı, yırtık yüzünü öpmeyi, ağlayan gözlerini silmedi, gamlı bir sessizliğe bürünerek sordu.

“Ne oldu, neler oldu, seni bu hâle kim koydu?”

Hürrem, derin ve çok derin bir bakışla efendisini süzdü, elinin tersiyle gözlerini sildi.

“Ne olacak, Efem,” dedi, “aşkın cezasını çektim. Meğer size kul olmak, size gönül vermek suçmuş. Hele sizden iltifat görmek masum bir kıza ölüm getirmiş. Bunu dün bilmiyordum, bugün öğrendim. Sövilerek öğrendim, dövülerek öğrendim. Kaderimde Efendimi dünya gözüyle bir daha görmek olmasaydı çoktan geberip gitmiş olacaktım. Size kulluğumu suç sayanlar, yanlışlıkla canımı bağışladılar. Niyetleri beni döve döve öldürmekti. Nasılsa işi yarım bıraktılar, beni yarı ölüye çevirmeyi yeter buldular. İşte olan, biten bu!”

Hürrem bu nutku on saatten beri kelime kelime hazırlamış, ayna önünde okuya okuya ezber etmişti. Ancak yüreğinden taze kopmuş bir feryat gibi tabii olarak söylüyor, dinleyenlere heyecan veriyordu. Süleyman, yumruklarını sı-

karak, dişlerini dudaklarına geçirerek, içinden yükselip gelmekte olan öfkeyi hapsedmeye çalışıyordu. Kızın sustuğunu görünce, sorusunun cevapsız kalan kısmını tekrarladı.

“Kim yaptı bu işi?”

“Mahidevran!”

“Ya sen? Eli kolu bağlı kurban gibi durdun mu, ona had-dini bildirmedi mi?”

Hürrem, güzelliğinin en şuh silâhını kullandı, dudaklarını kendine gerçekten bir sihirbaz kudreti veren biçimde büktü.

“Ben bir halayığım, o bir haseki. Üstelik oğlunuzun anası. Nasıl olur da ona dil uzatırım, el kaldırırm? Kendimi tutmayıp da Mahidevran’a karşılık verseydim, Efendimi de gücendirmiş olmaz mıydım?”

Süleyman, hükmünü vermek isteyen bir hâkim gibi davrandı, Hürrem’e cevap vermedi, sahneyi korkak bir hayretle izlemeye dalan halayığa döndü.

“Git,” dedi, “Mahidevran’ı çağır. Fakat yanımda kimler bulunduğunu sakın söyleme.”

Şimdi yapacağı işi kararlaştırmak için kafasını yoruyor ve yorula yorula odada dolaşıyordu. Aşkını silleleyen, aşkını tırmalayan, aşkına gözyaşı döktüren Mahidevran’ı, işlediği suça uygun düşecek biçimde cezalandırmak istiyordu. Macerayı duyar duymaz hatırına ilk gelen yol, bu yolsuz kadını zenci kölelere dövdürtmek ve onun çıplak sırtına inecek kamçıların sesiyle Hürrem’e bir özür şarkısı dinletmek olmuştu. Ancak yıllarca sevip okşadığı ve bu şekilde kıymetlendirdiği bir vücudu kölelerin gözü önünde açmak içine bulantı getirdiğinden o şekli beğenmedi, başka bir ceza tarzı aramaya koyuldu. Hürrem’in acıklı hâli, hele ağlayışı ve felâketini yana yakıla anlatışı, bütün benliğini ateşli bir kızgınlığa sürüklemiş olmakla beraber vereceği cezanın, mahkûm kadına şerefsizlik getirmesini istemiyordu. Çünkü suçlu, oğlunun, yarın tahta çıkması çok muhtemel bir şehzadenin anasıydı. Onu şerefsizlendirmek oğlunu da kirletirdi. Bu sebeple acı bir asabiyetle zihnini zorluyordu. Hürrem’le beraber kendi vicdanını da

memnun edecek bir hâl çaresi arıyordu.

Bir aralık gözünün önüne oğlu Mustafa geldi. Bu çocuk, anasına yardım dilenir gibi yalvaran bir ifade taşıyordu ve o haliyle Padişaha hiç tatmadığı, daha doğrusu tanımadığı bir duygu aşıyordu. Evlat sevgisi! Birinci Murat'ın oğlu Savcı Bey'i öldürdüğü günden beri Osmanoğulları Sarayı'nda evlat sevgisi, çekinilecek, korkulacak bir afet gibi görülüyordu. Kardeş katilliği kanun hâline konulduktan sonra, evlât sevgisi dahi kayda, şarta bağlandı. Padişahlar, kardeşleri kadar evlatlarından da kuşkulanıyorlardı. Yavuz, babasına karşı silâh çekmekle ve onu tahtından, hayatından mahrum etmekle bu kuşkunun boş olmadığını ispat ettiğinden; Süleyman, evlat sevgisini hesaplı ve ihtiyatlı olarak yaşatmayı ilke edinmişti. Ölen çocuklarını yaşayanlardan daha çok severdi. Mustafa'yı ise kendi yerine geçmeye aday olduğu için hiç sevmezdi.

Onun minimini şahsiyetinde, Yavuz gibi davranması muhtemel bir devrimci evlat düşünmemek için çocuğu sık görmekten çekinirdi. Makul ve insafli düşündüğü zamanlarda da, Mustafa'nın varlığında kendi ölümünü ve saltanatın ona geçişini gördüğünden yine huylanır, babalık şefkatine kapılmaktan uzak kalırdı.

Fakat ömrünün en acılı ve belki en heyecanlı dakikasını yaşarken gözlerinin önüne dikilen çocuk hayali, kendine çok sevimli geldi. Saltanat hırsıyla uyutulan babalık şefkati ayaklandı ve içine bir acıma yayıldı. Şimdi Mahidevran'ı oğluna bağışlamak istiyordu.

İşte bu sırada suçlu Haseki odaya girdi. Hürrem'in dar-madağın bir kılıkla ve ağlayan bir yüzle ayaküstü durduğunu, Padişahın somurtarak dolaştığını, Valide Sultanın sinsi sinsi gülümsediğini gördü. Hırsından kıpkırmızı kesildi, kısa bir eğilişten sonra soru beklemeden gürledi.

"Bu şıllık, bu şırfıntı, bu süprüntü beni Efendime mi çekiştirdi? Eğer bunu da yaptıysa gerçekten yüzüzmüş, hayâsızmış, yırtıkmiş, kepazeymiş."

Hünkâr hızlı hızlı yürüdü, gözü kararmış, ağzı köpürmüş

olan kıskanç Hasekinin bir kolunu yakaladı, kıracak kadar şiddetle sarstı.

“Kendini,” dedi, “külhanda mı sanıyorsun kadın? Ağzını topla, edebini takın. Yoksa denizi boylarsın.”

Ölüm tehdidi değil, Hünkârın Hürrem’e hak verdiğini hissettirmesi Mahidevran için ruha inen bir kamçı tesiri yaptı ve rakibine karşı yenilirken güçlü görünmek istedi.

“Beni,” dedi, “denize atabilirsin. Fakat şu Urus kızı yine şıfırtı kalır, pis kalır. Beni boğacak olan deniz onun kirini yıkamış olmaz ki.”

Süleyman’ın kuvvetli eli yıkıcı bir sille olmak için kalkmak üzereydi, lâkin Valide Sultan araya girdi, yalvardı.

“Aslanım, bu bir deli. Hem de zırdeli. Minbere tüküren, güneşe balçık atan divanelere benziyor, ne yaptığını bilmiyor. Kendini üzme, bırak yakasını gitsin, köşesinde çırpınsın.”

Hünkâr, sevgilisinin yüzünde sıralanan berelerin iki mislini Mahidevran’ın suratında yaratmak, onun siyah ipekten örülmüş taca benzeyen saçlarını tel tel yolmak emelinden nefsinin zorlayarak vazgeçti ve biraz geri çekilerek anasına sordu.

“Ya Hürrem’e yaptığı iş bu habisin yanına mı kalsın?”

Valide Sultan durumu koruyacak birkaç tatlı söz bulmaya çalışırken, kolunu cendereden kurtarmış olan çılgın Haseki yine şirretliği ele aldı.

“Yaptığım azdır, çok azdır; onu ben çiğ çiğ yemeliyim, murdar vücudunu ortadan kaldırmalıyım. Fakat ben, bu can tende oldukça hıncımı unutmam, Efendime göz koymanın, yerimi kapmaya çalışmanın ne demek olduğunu ona öğretirim.”

Sultan Süleyman, serçe yerine koyduğu ve her bakımdan o kadar cılız bulduğu eski gözdesinin kartallaştığını görünce, yalnkılıç sipahilerini saldırtmak istediği bir palankanın ansızın geniş hendekli, yüksek burçlu, kalın duvarlı bir kaleye istihale ettiğini görmüş gibi şaşırılmıştı. O müthiş hiddetinden sıyrılıvererek, hayran hayran Mahidevran’ı süzüyordu. Kadının dövölmekten ve hatta öldürölmekten çekinmeyişi hoşuna gidiyordu. Hele o anda, o tehlike anında aşkını ileri sürmesi ve

yaptığı işin yerini korumak kaygısından ileri geldiğini söylemesi, yüreğine yumuşaklık getirmişti. Hürrem'in öcünü almak kaygısından kurtulamamakla beraber, şu kadını da biraz mazur ve biraz mağdur görüyordu.

Evet, bir anda düşüncesi yeni bir mecra almıştı. Ortada sürenen suç, onu işleyenden çok kendisinin eseri gibiydi. Çünkü suçluyu tahrik eden kendiydi. Hürrem'i sevmese ve Mahidevran'ı aşk dulu, aşk yetimi hâline koymasa bu olmayacaktı. Tatsızlık, kıskançlık ve rezalet, daha önce Mahidevran'a verilmiş olan bir kalbin şimdi ondan alınıp başkasına verilmesinden ileri geliyordu. Gerçi kendisi, hiçbir zaman Hasekiye aşktan bahsetmemişti. Ancak bu sözü geçmeyen şeyi, canlı bir hakikat olarak ona hissettirmiş, tanıtmıştı. Şehzade Mustafa da bu söylenmeden verilmiş aşkın gezip dolaşan şahidi demekti.

Sultan Süleyman, bu insafli düşüncelerle vicdanını ve irfanını hissine hâkim etmek yoluna girerken, garip bir zihin akışıyla Rodos'ta kendini aşka feda eden Rum kızını hatırladı. Sevgilisine toprak altında kavuşmak için iki kere evlat katili olmaktan çekinmeyen o kadınla Mahidevran arasında enikonu benzerlik bulunuyordu; o nasıl çocuklarını ve kendini öldürmüştü, Mahidevran da ikbalini ayaklar altına almaktan, aşkına ortak çıkan kızı öldürmeyi ve sonunda kendini öldürtmeyi gözüne kestirmekten çekinmiyordu. O hâlde ortada suç yoktu; gönülleri ve iradeleri altüst eden bir aşk vardı. Mahidevran'ı cezalandırmak o aşkı kısmen hırpalamak olacaktı.

İnsafli ve "aşk"a karşı saygılı olmak kaygısı bundan sonra sersemleşiyordu. Hünkârın düşüncelerine bir sendeleyiş geliyordu. Çünkü mantık ve vicdan, seven bir kadının kıskançlığını hoş görmeyi kendine telkin ederken; bizzat aşk, yüreğinde yaşayan aşk dile geliyor ve kendini hak eden güzelliğin elemi haykırmaya başlıyordu.

Hünkâr, bu karışık durumda Hürrem'den yardım almak zorunda olduğunu düşündü, yavaş yavaş onun yanına gitti, ellerini avcunun içine aldı.

“Görüyorsun ya, bu kadın deli. Delilerle uğraşmak akıllılara yakışmaz. Razi olursan yüzünü öpsün, suçunun bağışlanmasını dilesin, mesele de tatlılıkla kapansın.”

Fettan Hürrem, Padişahın olmayacak işlerle meşgul olduğunu hemen sezdi, vaziyetini kuvvetlendirmek fırsatını kaçırmadı.

“Emir,” dedi, “sizindir. İsterseniz beni döven eli, bana söven ağzı ben öpeyim, Efem!”

Süleyman, sitemli bir uysallık ifade eden bu cevabın tadını ve acısını bir anda sezdi, sert bir işaret yaparak geri çekildi, homurdandı.

“O kadarı fazla, Mahidevran dediğimi yapsın, yeter.”

Ve hiddetinden, hırsından, cinnetinden bir zerre kaybetmemiş olan Hasekiye döndü.

“Sağırılaştın mı kadın, ne söylediğimi duymuyor musun? Haydi koş, Hürrem’e sarıl, yüzünü gözünü öp, suçunu bağışlat!”

Hünkâr, büyük bir lütufta bulunduğunu ve ağır bir cezadan kurtulan Hasekinin şu şahane yiğitliği takdir ederek hemen Hürrem’e atılacağını, sarılıp öpmeye koyulacağını umuyordu. Ondan sonra sıra doğal olarak kendi ayağına kapınmasına ve anasının eteğini öpmesine gelecekti. Fakat suçlu kadın, emir edilen ve yapılması beklenen şeyi yapmadı, deli deli Hünkârın yüzüne baktı ve birden gülümsedi.

“Bir dakika izin,” dedi, “Emrinizi istediğinizden daha iyi yerine getireceğim.”

Ve salonda bulunanları hayretler içinde bırakarak kapıya doğru koştu, perdeyi koparır gibi açtı. Hâlinde ölüm aramaya giden bir hayat düşmanı hâli vardı. Nitekim Süleyman da, anası da öyle anlamış, düşüncelerini şaşkın bakışlarla paylaşılmaktaydılar. Fakat Hürrem hiç de onlar gibi düşünmüyordu. Rakibinin yaman bir oyun oynayacağını kavrayarak için için kıvranıyordu.

Onlar düşündüklerini açığa vurmadan ve hele Süleyman, şu vaziyette ne yapılmasının lâzım geleceğini kararlaştırmaya

vakit bulmadan, Haseki geri geldi, odadan içeri girdi. Başı dik, boynu gergin, gözleri sertti. Gerçekten haşmetli bir edayla yürüyor, oğlunu da elinden tutarak birlikte yürütüyordu.

Hünkâr, biraz önce kafasında beliren hayalin şimdi hakikate çevrildiğini görerek belinlemişti ve Mahidevran'ın, oğlunu yalvartmaya getirdiğini sanarak üzüntüye kapılmıştı. Minimini Şehzadenin, "Anamı hor görme, incitme," diyerek ellerine yapışması hâlinde vaziyetin güçleşeceğini seziyor, önüne bakıyordu. Valide Sultan da tıpkı Hünkâr gibi düşünüyordu. Mahidevran'ın bu alçalmadan kurtulmak için oğlunu ortaya koyduğunu sanarak bu zekâ cilvesine parmak ısırıyordu. Fakat Hürrem, bambaşka bir düşünce içindeydi. Hasekinin yeni bir rezalet çıkaracağını anlıyordu ve böyle bir durumda gafil yakalanmamak için zihnini uyanık tutmaya sa-vaşıyordu.

Mahidevran, ne yapacağını tamamiyle kararlaştırmış bir adam pervasızlığıyla yürüdü, doğru Hürrem'in önüne geldi ve oğluna onu göstererek şu sözleri söyledi:

"Oğlum, eğil, şu kadının ayağını öp. Çünkü şevketli baban beni ona halayık verdi. Demek ki sen de onun kölesisin."

Ve çocuk masum bir hayretle dört yanına bakınırken, yüzünü Padişaha çevirdi.

"Benim başımın eğildiği yerde oğlunuzun da başının eğilmiş olacağını düşünmediniz, Aslanım. Bunu bari gözünüzle görün de insaf edin."

Bardak artık taşmış, Hünkârın sabrı, tahammülü tükenmişti. Birden kızıllaşan gözlerini aç aça küstah kadının üstüne yürüyordu. Hürrem işte bu anda inanılmayacak bir hamle yaptı, yere kapanarak küçük Şehzadenin ayaklarını öpmeye koyuldu. Dudaklarını hem onun sırmalı çedikleri üzerinde gezdiriyor, hem söyleniyordu.

"Hâşâ Şehzadem, hâşâ Sultanım. Ben senin cariyenim. Canım da, kanım da yoluna feda."

Mahidevran, davayı kaybettiğini anlayarak ağlamaya koyulmuştu. Hünkârı mahcup, Hürrem'i mağlup etmek için

ortaya attığı kozun kendi aleyhine kullanıldığını görünce tabiatın her kadına verdiği keskin silâha, gözyaşına müracaat etmiş, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Süleyman şaşkındı. Hürrem'in takındığı jest, haykırdığı söz, adımlarını sendelettiği gibi hiddetini de hayrete çevirmişti. Mahidevran'ı öldüresiye dövmek için hazırlanan elleri, şimdi okşamaya hazırlanıyordu. Kızın gösterdiği zeki kıvraklıktan sonra o kadar memnun, o kadar hoşnuttu.

O, işte bu hissî hâlet içinde hırçın Hasekiyi hırpalamaktan vazgeçti ve Hürrem'e, "Berhudar ol yavrum," diye iltifat ettikten sonra Mahidevran'ın omzuna elini koydu ve itiraz kabul etmeyen kararını bildirdi.

"Ölüme bir değil, on kere lâyıksın. Şu küçük kızı hakkın ve haddin değilken dövdün, incittin. Sonra karşımda densizleştin, kepazeleştin. Üstelik oğlumu yüz tutamağı yapmaya kalktın, çirkin bir duruma sürükledin. Bunların cezası ölümdür. Fakat eski hizmetlerini düşündüm, divaneliğine acıdım, zaten kuş kadar olan canını bağışladım. Seni öldürmüyorum, hapse mahkûm ediyorum. Odadan sofaya dahi çıkmayacaksın, mezara atılmış bir ölü gibi yaşayacaksın. Yüzünü gören, sesini duyan olmayacak. Bir gün yanılır da bana yüzünü gösterir yahut sesini işittirirsen babamın ruhuna yemin ediyorum, merhamet etmem, seni o anda çuvala koydurur, denize attırırım. Haydi, yıkıl, mezarına gir!"

Mahidevran, kasırgaya tutulmuş bir fidan gibi hıçkırımlar içinde sallanıyordu. Hünkârın susup da sırtını çevirmesi üzerine çılgin bir sayha kopardı.

"Ya oğlum? Onu da görmeyecek miyim?"

Hünkâr, yüzü Hürrem'in yüzüne ve arkası mahkûma dönük olduğu hâlde cevap verdi.

"Halayıkların ancak efendileri olur, evlatları olmaz. Mustafa da benimdir, senin değildir!"

Haseki, bu zalim hükmün ağırlığına dayanamayarak bayıldı, yere yığıldı. Valide Sultan, kendine de hakiki konumunu hatırlatan son hükümden utanç ve acı duydu, başını önüne

eğdi. Hürrem, sevincini kalbinde saklayarak gülümseyen gözlerini kapadı. Yalnız Mustafa, o küçük çocuk, anasının yanına koştu ve baygın kadının yüzünü, gözünü öperek ağlamaya başladı. Hünkâr kollarını kavuşturmuştu; düşünen anasını, bereli yüzüyle ve darmadağın saçlarıyla perişan bir güzellik temsil eden gözdesini, hüngür hüngür ağlayan oğlunu süzüyordu.

Biraz sonra, bu sahnenin başka bir sahneyle değiştirilmesi vaktinin geldiğini hatırladı, yerdeki halı veya kapıdaki perde gibi cansız bir şey sayılarak kendine hiç ilgi gösterilmeyen, bir köşeye büzülüp duran halayığa emir verdi.

“Bir iki kız çağır, şu divaneyi sırtına yükle, odasına götür.”
Annesine döndü.

“Siz de Mustafa’yı avutun, uyutun!”

Hürrem, gözlerini kaldırmadan bu emirleri dinliyor ve yine o kapalı gözlerle, çok geçmeden açılacak halvet âlemini temaşa ediyordu.

O velveleli gecenin sabahı fettan Hürrem için yeni bir mutluluk şafağı oldu. Hünkâr, yorulmak bilmeyen bir özenle onun berelerini iyileştirmiş, saçlarını tarayıp örmüş, elemi gidermiş, neşesini tazelemiş ve *kadın efendi* olacağını da yeni baştan müjdelemişti. Sultan Süleyman, aşk yüzünden dayak yiyen, hırpalanan sevgilisinin gönlünü hoş etmek için bu müjdeyi verirken üzüntü içindeydi. Çünkü kaynana, kaynata, kayınbirader gibi akraba vücuda gelmemesi, saltanat hanedanına yakınlık iddia edecek kimseler bulunmaması için Türk kızı almayı yasak eden saray kanunu, Osmanlı sülalesini yaşatacak esir kadınlara çocuk makinesi olmaktan fazla bir kıymet vermiyordu. Makinelik rolünü iyi yapan bir halayık, bahtı yaver giderse valide sultan olabilirdi, ancak padişah kararı olamazdı. Yetmiş yıllık bir gelenek bu yazısız kanunu yaratmış, Fatih devrinden beri sarayda nikâh yapılmasını imkânsızlaştırmıştı. Hünkâr, işte bu sebeple üzüntü duyuyordu. Babasının, dedesinin tuttukları yoldan ayrılmayı acı buluyor, fakat uğrunda oğlunun anasını kurban ettiği Hürrem

için garip bir zevk duyuyordu. Onun düşünüşüne göre Hürrem, bir cennet çiçeğiydi. Böyle bir lahuti çiçeği eğilerek koklamak günahtı; onu yerden kaldırıp göğse ilıştirmek ve kokusunu kalbe attırmak gerekti. Nikâh işte bunu sağlayacak, onu halayıklıktan uzaklaştırıp padişahlığa yaklaştıracaktı.

Bununla beraber nikâh gününü tayin etmiş değildi. Yalnız söz veriyor ve ilk fırsatta sözünü yerine getireceğine ant içiyordu. Mahidevran'a karşı kazandığı zaferle sarhoş olan Hürrem, efendisinin bütün gece saçtığı iltifatlarla kendinden geçecek hâle geldiği için nikâh meselesi üzerinde ısrar edecek gücü kaybetmişti. Padişah bu lütfu da kendiliğinden yapıyor ve istenilmeyen şeyi vermeye kalkışyordu. Fettan kız, şöyle bir durumda gaflet veya müsamaha göstermenin doğru olmadığını kavradığından, yorgunluğunu, ruhsal hazlardan doğan sersemliğini gidererek nazlı sordu.

"O güzel gün çok uzak mı, Efem?"

"Değil, çok uzak değil. Ana olmadan kadınefendi olacaksın. Yalnız biraz bekleyeceksin. Çünkü yapılacak işlerim var."

"Beni size unutturacak işler de var demek Efem?"

Sultan Süleyman, kelimelerinin bir kısmını sıcak bir sokulganlıkla kalbine fısıldayan Hürrem'in saçlarını okşayarak anlattı.

"Seni ben ateş hattında unutmadım, düşündüm. Bundan sonra ateşin içinde olsam unutmam. Fakat halk bizim adımlarımız sayar, ağızımızdan çıkan her söz teraziye vurularak miskal miskal tartılır. Hele vezir gidileri fırsat bulunca kâhya kesilir, yaptıklarımıza ve yapmak istediklerimize karışmaya kalkışır. Onun için biz, hesaplı davranmaya ve bir kanunu yıkmak yeni bir kanun kurmuş olacağımızı düşünmeye mecburuz."

Hürrem, maddî bir varlık olmaktan çıkıp da bir tutam ışık olmak ve efendisinin yüreğine akmak istiyormuş gibi ona biraz daha sokuldu.

"Size," dedi, "kim karışır? İstemezsen güneş doğmaz, hoşlanmazsan yel esmez."

“Öyle değil Hürrem, öyle değil. Bize gün ışığını göstermeyecek, yelin estiğini sezdirmeyecek kuvvetler var. Meselâ ocaklı! Onların her biri benim kulumdur, kölemdir. Fakat hepsi bir araya gelince durum değişiyor, kuvvet bizden onlara geçiyor. Ben dilediğim işi yaparım. Hakkımdır. Ancak ocaklının hoşuna gitmeyecek bir iş yaparsam sıkıntıya düşerim. Ben sıkılırsam elbet sen de üzülürsün. Onun için tedbirli davranmak gerek. Ne yaparsam ses çıkarmayacak bir vezir buluncaya kadar sabredeceksin. Öyle bir vezir, ocakları da idare eder.”

“El altında böyle bir köle var mı, Efem?”

“İbrahim var. Hasodabaşı. Onu vezir edineceğim, ardından seni nikâhlayacağım. İbrahim bana candan bağlıdır. Kendisini yoktan var ettiğim gibi varken yok edeceğimi de bilir, her işime göz yumar, her dedikoduya siper olur.”

“Ona çok güveniniz var, Efem? Sevginiz de güveniniz kadar çok mu?”

“Severim külhaniyi Hürrem, çünkü akıllıdır, anlayışlıdır, okuyup yazması kuvvetlidir. Birkaç dil bilir. İyi keman çalar, güzel şarkı söyler.”

Hürrem yüzünü ekşitti.

“Demek, yüreğinizde bu çalgıcıya da yer veriyorsunuz. Hani o yürek yalnızca benimdi Efem?”

Sultan Süleyman, bütün hassasiyetiyle sevip de riyasız ve sınırsız bir samimiyetle okşayıp durduğu kadın tarafından şu soruyla geleceğin büyük bir faciasına temel atıldığını seze-medi, sürekli bir kahkaha kopardı.

“Aman Hürrem,” dedi, “İbrahim’i de mi kıskanacaksın? O benim maskaram, dalkavuğum, eğlencemdir. Yarın vezir olacak ama duruşu değişmeyecek, yine saziyla sözüyle beni eğlendirecek. Sen cansın, canansın. Sana bir değil, bin İbrahim feda.”

Üzerine abandığı göğsün çarpıntısını, kulağına yapışan dudakların ateşini duymayarak zihnini gelecek günlerin karanlığına kaptıran ve karışık, çok karışık düşüncelere dalan

Hürrem, efendisinin bu yüksek iltifatına karşı sadece mırıldandı.

“Var olun Efem, sağ olun Efem.”

Ve sonra canlanıverip Hünkârın ellerine sarıldı, dayanılmaz pırıltılarla bezenen gözlerini onun mest ve meftun gözlerine dikti.

“Bu sözleri unutmayın Efem. Bir gün gelecek, onlar benim işime yarayacak.”

Sultan Süleyman, gözdesinin geleceği hesaplayarak ve yaman düşüncelere sarılarak istediği teminatı, ileride ihmale uğramak korkusuna yorarak üzüldü, bir dakika önceki sözlerini kelime kelime tekrarladı.

“Sen cansın, canansın, sana bir değil bin İbrahim feda!”

“Size de bir değil, bin Hürrem feda, Efem!”

Hünkâr dışarı çıkmak, Hürrem de dairesine çekilmek üzere ayrılırlarken eşit iki şahsiyet gibi selamlaşmış, kucaklaşıp vedalaşmışlardı. Lahuti çiçek artık yerde değildi; layık olduğu yeri bulup yükselmişti ve onu yükselten âşık adam, yaptığı işten zevk alıp mutlu oluyordu. Hatta saadetini anasına da hissettirmek arzusunu yenemedi. Hürrem’i uğurladıktan sonra Hafsa Sultan’ın yanına gitti.

Yavuz’un dul hasekisi düşünceli görünüyordu; taç sahibi oğlunu bozuk düzen bir yüzle karşılamıştı. İçinde coşup taşan sevinci, ferahlığı ve mutluluğu anasına göstermek ihtiyacına kapılarak oraya gelen Hünkâr, anasının bu gamlı hâlini görünce şaşaladı.

“Ne o, valide,” dedi, “tasalısın. Bir şeye mi canın sıkıldı?”

“Öyle Aslanım, iyi sezdin. Bugün sıkıntılıyım.”

“Sebep?”

“Sen bu sabah hamama girmişsin. Gömleğinin üstünde bıraktığın elmaslı pazıbent yere düşmüş, parçalanmış.”

“Farkında bile değilim valide.”

“Onu ben de anlıyorum. Yeni gözden seni iyi büyüledi. Pazıbendini değil, gömleğini kaybetsen farkında olmayacaksın.”

Sultan Süleyman kaşlarını çatı.

“Kıssayı yarım koydun, siteme başladın, beni de kuşkuya düşürdün. Seni gamlandırان pazıbent mi, Hürrem mi? Anladım valide.”

“İkisi de.”

“Öyleyse açık konuşup anlaşalım. Pazıbent kırılmışsa canın ve canım sağ olsun. Böylesi ziyanlar, esenlik zekâtıdır, hoş gitmelidir. Hürrem’e gelince ona gönül verdim valide, bir padişahın gönül verdiği kadıнаysa herkes, hatta valide sultanlar saygı gösterir. Şanına, şerefine toz konmamasını istersen sen de Hürrem’i sev benim kadar sev. Onu sevmek, beni sevmek; onu saymak, beni saymak demektir. Anladın, değil mi valide?”

“Onu Havva anamıza benzettiğin gün zaten her şeyi anlamıştım, Aslanım. Fakat bu Havva, seni cennete sokmakla kalmadı, cennetteki melekleri de kovdurmaya başladı. Mahidevran işte ortada. Yarın beni de senin gözünden düşürmeye kalkışmayacağını ne biliyorsun?”

Hünkâr, şimdi çatık kaşlılığı bırakmış, anasının ellerini okşayarak ona teminat veriyordu.

“Hürrem iyi bir kızdır, temiz yüreklidir. Seni incitirse beni de incitmiş olacağını bilir, böyle bir iş yapmaz. Onun için tasalanma, kıza da kem gözle bakma.”

Valide Sultan, oğlunun bu güler yüzlülüğünden faydalanarak geceden beri tasarladığı plana geçti.

“Aslanım sayesinde benim Hürremlerden filân korkum yoktur. Ancak kadın kısmı çabuk şımarır. Bu kız da senden yüz bula bula bir gün densizleşebilir. O vakit yine sen üzülsün. İyisi mi, şimdiden tedbir almalı, her densizliğin önüne geçmeli. Malum ya, ‘At başından gem, avrat sırtından yumruk eksik edilmemeli,’ derler.”

“Garip konuşuyorsun valide. Babam seni döve döve mi idare ediyordu?”

“Hâşâ rahmetli babandan bir fiske yemedim, kötü bir söz dahi duymadım. Lâkin o, dizimin dibinde oturup bana ninni söylemezdi. Halayıklara filan benim için kadınefendidir de-

mezdi, ayda yılda bir kere mübarek yüzünü gösterip geçerdi. Hâlbuki ben ona, senin gibi bir aslan doğurmuştum. Öyleyken böyle davranmadı. Sen, bir görüşte Hürrem'e vuruldun, Rodos'tan bana yolladığın mektuplarda hep onu andın. Bu raya gelince de kızı baş tacı yaptın, köşeye oturttun. İşine karışmak haddim değil, dilediğini yaparsın. Fakat dediğim gibi, kadın kısmına inan olmaz. Bir karış yüz bulursa üç arşın astar isterler. Onun için dikkatli olman lâzım."

"Ne yapalım valide?"

"Hürrem'i şımartmamak için başkalarına da iltifat etmelisin, hiç olmazsa öyle görünmelisin."

"Kime iltifat edeyim? Mahidevran'a mı, koğuştaki yılışık halayıklara mı?"

"Senin henüz görmediğin bir düzine kız daha var. Şuradan, buradan gönderilmişlerdir, terbiyeye verilmişlerdir. Bunlardan iki tanesi pek hoşuma gitti. Sen de görsen beğeneceksin. Hürrem'i sev, lâkin biraz da bu kızlarla oyalan!"

Sultan Süleyman, "Âlem bir yana, Hürrem bir yana," diyecek ve "Ben onun üstüne gül koklamam!" feryadıyla anasını susturup savuşacaktı. Ancak kafasında birdenbire beliren bir fikir onu sessiz ve yerinde sabit bıraktı. Hürrem'i sınamak, onun kıskançlığa düşünce nasıl güzelleşeceğini görmek istiyordu. Mahidevran, sevip de sevilmeyen bir kadının neler yapacağını göstermişti. Hünkâr, sevilen ve sevildiğini bilen Hürrem'in de "tehlike ihtimali" önünde nasıl bir durum alacağını merak ediyordu. İşte bu sebeple uysal göründü.

"Hay hay valide," dedi, "o kızları da göreyim. Fakat bugün değil, yarın değil. Üç beş gün geçsin de öyle. Daha iyisi ben sana haber yollarım, halayıkları hazırlatmanı rica ederim. Ondan sonra gelir kendilerini görürüm. Dediğin gibi göze hoş görünür şeylerse, dilediğini yerine getiririm, onlarla da oyalanırım."

Hafsa Sultan memnundu, uzun uzun gülümsüyordu. Âdem'i cennetten kovduran Havva'nın tersine bir yol tutup, ilgilendiği erkeğe cennet zevki verdiği iddia olunan, fakat gir-

diğı cennetteki melekleri dışarı artırmaya başlayan Hürrem'i, yıkılmaz bir kuvvet hâline gelmeden sendelettiğine hükmetmişti ve bu düşüncesi sürekli bir tebessüm hâlinde dudaklarında belirtiyordu.

Hünkâr da anasının kılavuzluğunda iyi bir sahne seyredeceğini düşünerek için için seviniyordu. Bu vaziyet onları bir ipte oynayan iki cambaza çevirmişti. İkisi de kendi maksatlarına göre hesap yürüterek birbirlerini aldatıyorlardı.

Biraz sonra ayrılmışlardı. Padişah, devlet işleriyle meşgul olmak üzere taşraya çıkmıştı. Hafsa, Hürrem'e rakip çıkarcığı kızları yanına getirterek güzelliklerini ölçüp biçiyordu.

* * *

Günler huzur içinde geçti. Padişah, içeride ve dışarıda mutlu bir hayat geçirmeye koyuldu. Kendisini ara sıra denge-sizliğe sevk eden aşk, iyi bir mecra aldığı ve coşkulu devrini geçirdiğı için kalbi rahat, fikri açıktı. Bütün zekâsını devlet işlerine vermiş bulunuyordu. Bu işler onu yoracak kadar olmamakla beraber vaktinin çoğunu işgal ediyordu. Hele Mısır ve Kırım o sıralarda dikkate değer birer durumdaydı. Süleyman, babası tarafından Mısır'a tayin olunan Hayrbay'ın ölümünü nimet saymış ve oraya eniştesi Mustafa'yı yollamıştı. Hayrbay, kölemenlikten kalma bir adamdı ve kölemenliği temsil ediyordu. Yeni vali, Mısır'ın Osmanlılığa bağlılığını kuvvetlendirmek vazifesiyle mükellefti. Fakat bu bağlılığı gevşetmek ve belki de çürütmek isteyen beyler, Hünkârın eniştesini silâhla karşılamaktan çekinmedikleri için, Mısır bir müddet sarsıntı içinde kaldı. Sultan Süleyman, bu vaziyette acımasız bir hükümdar gibi davrandı, asilerin mutlaka tepelenmelerini eniştesinden istedi.

Verdiği emir, başarısızlık hâlinde verilecek ağır cezayı da hissettirdiğinden, Mustafa her çareye başvurdu, isyanı kanla ve ateşle bastırdı. Asilerin kellelerini Kahire Kalesi'nin mazgallarına astırdı.

Hünkâr, aldığı emri canla başla çalışıp yerine getiren eniştesini uzun müddet Mısır'da bırakmak istiyordu. Fakat isyanın bastırıldığı haberini aldığı gece, Hürrem'le pek neşeli bir surette konuşurlarken sevgilisi ona şöyle bir soru yaptı.

"Siz bir gün sefere giderseniz ben ne yaparım?"

"Dua edersin, zafere kavuşup çabuk dönmemi beklersin!"

"Demek ki size kavuşmak için Allah'a yalvarmak gerek. Fakat eşinden ayrı düşen başka kadınlar da böyle mi yapar?"

"Onlar da sana, bana yalvarır!"

"Öyleyse Mısır Valisi kulunu İstanbul'a getir. Çünkü haremi Hafise Sultan bana geldi, gözyaşı döküp dert yandı. Şöyle bir düşündüm. Aslanımdan ayrı kalırsam nasıl yanacağımı hesapladım, kendisine acıdım. Beni sevindirmek istiyorsanız bu dileğimi kırmayınız."

Sultan Süleyman, devlet işlerinde kadınlardan söz dinlemeye alışkın değildi. Fatih'le Yavuz gibi o da hamurlu elle erkek işine karışmanın yakışsızlığını ve kadın sözüyle iş görenlerin kargayı kılavuz yapan adamlara dönüp er geç pişman olacaklarını bilen bir hükümdardı. Bu sebeple, Hürrem'in teklifinden irkildi. Hemşiresinin henüz yeni bir gözde olan şu kadına başvurup yalvarmasını ise hanedan haysiyeti bakımından nahoş bularak sinirlenecek oldu. Fakat fettan Hürrem, onun sert ve ters bir cevap vermesine meydan vermeden eline yapıştı, kelime yerine öpücük kullandı, gözlerine açık bir anlam verdi ve bu çift üslûpla uzun uzun yalvardıktan sonra diliyle konuşmaya koyuldu.

"Hafise Sultan," dedi, "bana gelmedi. Bende sizi bulacağınızı bilerek bana gelmiş göründü; dediği olmazsa yanlış düşündüğünü anlayarak benimle eğlenecek. Siz, sizi bende arayanların aldanmalarına razı olur musunuz? Daha dün kendimi sizde, sizi de kendimde bulacağımı söylemiştiniz."

Ve dudaklarını yine Hünkârın ellerinde gezdire gezdire sordu.

"Yoksa aşk gün geçtikçe değişiyor mu, yürekler birleşmişken ayrılıyor mu?"

Hünkâr gerçekten zor bir durumdaydı. Kalbine can damarına kan olarak yerleşen Hürrem'i kırmak istemiyordu. Fakat onun devlet işlerine, hatta hayırlı ve masum maksatlarla, karışmasını da doğru bulmuyordu. Mısır gibi önemli bir şehrin valisini bir kadın sözüyle kaldırıp İstanbul'a getirmek, ona devlet ülkesinden bir parçayı çeyiz olarak bir geline bağışlamak kadar çirkin geliyordu. Bu işi doğu ve batı hükümdarları daha önce yapmışlar, fakat zararını devletlerinin parçalanması ve batması şeklinde evlatlarına çektirmişlerdi. Kendisi de aynı şekilde gördüğü bir işi yaptığı takdirde vicdanının mutlaka incineceğini düşünüyordu.

Onun için kaşlarını çattı, düşünmeye daldı. Hem aşkını, hem içini memnun edecek yol arıyordu. İşte bu sırada gözü-nün önüne bir sahne geldi. Bu, babasının emriyle kafası kesilmiş ve bir hasıra sarılarak saray kapısı önüne atılmış bir cesetti. Üç beş haremağası korka korka geliyorlar, başsız cesedi ve bedensiz başı alıp bir öküz arabasına yükletiyorlar, mal uğralamış hırsız çekingenliğiyle uzaklaşıyorlar. Saraydan ötede, çok ötede büyük bir konak ve konağın her odasında bir bağırış... Araba oraya geliyor, cesetle baş çıkarılıp yıkanıyor, tabuta konuyor ve bir mezarlığa götürülüyor. Konaktaki bağırış da tabutu uğurluyor.

Sultan Süleyman, gözbebeklerinde canlanan bu sahnenin ardını gözünün önüne getirmekten sıkıldı.

"Hürrem," dedi, "Hafise'nin ilk kocası sarayımızda bostancıbaşıydı. Rahmetli babam onun bir suçundan celallendi, kafasını kestirdi. Kız kardeşim o sırada çok gençti, çiçeği burnunda bir gelincikti. Böyle vakitsiz dul kalıştan kederlendi, hasta düştü. Sonra babam onu Mustafa Paşa'ya verdi. Şimdi sen Hafise'nin dileğini söyleyince ben o eski macerayı hatırladım, ilk eniştem bostancıbaşının kesilişini düşündüm, bacıma da acıdım. Babam, kocasını keserek kendisini dul bırakmıştı, ben de şimdi kocasını Mısır'a yollayarak aynı acıyı zavallı kadına tattırmış oluyorum. Bu, gerçekten yakışsız ve haksız bir iş. Onun için dediğini yapacağım, Mustafa'yı İstanbul'a geti-

receğim. Hafise'ye müjde yolla, sevin sin."

Hünkârın böyle uzun açıklamalara girmekteki amacı, devlet işlerinde iltimas kabul etmeyeceğini nezaketle Hürrem'e anlatmaktı. Gerçi onun dediğini yapıyordu, fakat bu uysallığı kendince vicdanî bir sebebe bağlayarak her iltimasın aynı şekilde görülemeyeceğini hissettirmek istiyordu.

Bu, boşuna bir zahmetti. Hürrem de efendisinin boş yere yorulduğunu görerek için için gülüyordu. Ok, biraz acemice atılmış olmakla beraber hedefi bulmuştu ve onu atan el, bundan sonra daha hünerli davranmaktan geri kalmayacaktı. Fakat Hürrem, bir kere kabul olunan şeyin bin kere de kabul edilebileceğini takdir etmesine; padişah kızı, padişah kız kardeşi bir kadını kendine minnettar edecek derecede güç göstermesine ve bu hâlden derin bir gurur duymasına rağmen temkinli davranmayı da ihmal etmedi ve basit bir halayık gibi davrandı.

"Sultan Efendimiz," dedi, "bu lütfunuzu bütün ömrünce unutmayacaktır. İzin verirseniz onun ağzıyla ayağınızı öpeyim."

Hünkâr, dediğini yapmak için yere kapanan sevgilisini kaldırdı.

"Onun ağzıyla değil," dedi, "kendi ağzınla elimi öp. Bana bir iyilik yaptırın, sevabını paylaşacağız."

Hürrem, efendisi üzerinde kazandığı hâkimiyetin bir ağırlık, bir yük hâline gelmemesi veya öyle görünmemesi için cilve-kârlığa ağırlık vermişti. Hafise Sultan ve kocası işinde oynadığı rolü Hünkâra enikonu unutturmuştu. Hatta Padişah, Piri Paşa'ya emir vererek eniştesini Mısır'dan davet ettirdiği, yerine Güzelce Kasım Paşa'yı yollattığı sırada, bu değişikliği kız kardeşine hediye olarak kendiliğinden yapıyormuş gibi bir vaziyetteydi ve Hürrem'in iltimasına boyun eğdiğini zannetmekten çok uzaktı.

O, Mısır isyanını takip eden Kırım karışıklıklarını da kolayca yatıştırmıştı. Han Mehmet Giray'ın ve kardeşinin öldürülmeleriyle başlayan anarşi, Sultan Süleyman'ın sert bir

işaretiyle söndü, Kırım yine rahata erdi. Fakat bu olayın Hünkâr üzerinde bıraktığı his çok acı oldu. Çünkü Kırım Hanı'nı öldürenler, kendi oğullarıydı. İki hırslı kardeş, Osmanlı tah-tına bağlı bir mutluluk ve zenginlik postunu elde etmek için babalarını ve amcalarını öldürmekten çekinmemişler ve biri han, biri kalgay olarak, o kanlı postu paylaşmışlardı. Hünkâr, Kırım'ın sahibi ve hâkimi sıfatıyla vaziyete müdahale etmekle beraber, evlattan babaya atılan canı oklardan ders de aldı, hükümdarlar için ezeli ve ebedî düşmanın bizzat kendi çocuk-ları olduğuna yeni baştan iman getirdi. Mustafa'yı şimdi hiç sevmiyordu ve Kırım gürültüsü devam ettikçe onu görmekten adeta titizleniyordu. Baba ve amca katili Prensleri, ilkin affettikten sonra öldürtmesi de vaziyetle candan ilgiliydi. O, Kırım şehzadelerini parçalatmakla kendi oğluna sanki bir ibret dersi göstermek istemişti ve Mustafa henüz altı yedi yaşında bulunmasına rağmen, böyle bir kanlı ihtar yaratmaktan kendini alamamıştı.

İşte bu sıralarda Fenarizade Çelebi, Sadrazam hakkındaki teftiş işini bitirdi, raporunu Padişaha sundu. İkinci Vezir Ahmet Paşa'ya yâr olan Kazasker, Piri Paşa'yı şüphe altına sokmamakla beraber masum da göstermiyordu. Padişah, na-lına ve mihına vurmak gibi bir mahiyet taşıyan bu raporu be-ğenmedi, kendi derdini tatmin için yine kendi iradesini kullanmak istedi ve bir gün Piri Paşa'yı huzuruna çağırdı.

"Lala," dedi, "hizmetinden en yüksek mertebe şükran üzere olduğum bir kulumu taşra çıkarmak isterim. Bilmem, ne gibi bir ödülle çıkarsam?"

İhtiyar vezir, Padişahın kimi ve neyi kastettiğini hemen kavradı. Zaten çevrilen entrikalardan, yapılan haksız teftişler-den rahatsızdı, yüzünün akıyla vezirlik yükünden kurtulmak istiyordu. Bu sebeple, yapılan soruyu cana minnet saydı. Hemen yere kapandı, şu cevabı verdi:

"Öyle iyi ve az bulunur kuluna bendenizin yeri verilmesi uygundur."

Padişah ağır bir baba mirası olan Sadrazamın gösterdiği

zarif teslimiyeti beğendi, bir köşeye atılacak Vezirin omuzlarını okşadı.

“Hazzettim,” dedi, “gerçekten hazzettim. Kubbealtı’ndaki yerini bırakarak yüreğimde yer almış oldun. Sana iki yüz bin akçe maaş bağladım. Çiftliğine çekil, rahat et. Başımız sıkılınca yine seni hatırlarız, reyini alırız.”

Ve onun ayrılmasıyla beraber Hasodabaşı İbrahim’i yanına getirtti.

“Gözün aydın,” dedi, “koca Piri vezirlikten el çekti, oturaklığa rıza gösterdi. Artık sen sadrazamsın, vekili mutlaksın. Göreyim ne edersin, nasıl çalışırsın. Tanrı mübarek etsin.”

Ağalıktan paşalığa, kölelikten imparatorluğun en yüksek mevkiine geçen İbrahim, kendini yoktan var eden büyük kudretin önünde secdeye kapanırken o kudret, dalgın bir çift göz hâlinde Hürrem’i düşünüyor ve ona verilecek sadrazamlıktan da üstün görevin büyüklüğünü ölçüyordu. İbrahim’i, milyonlarca insanın hayatına hâkim olacak ve onların kaderiyle oynayacak bir dereceye yükseltmişti. Fakat kölelikten çıkarmamıştı. Milyonlarca Âdemoğlunun âmiri ve müdürü vaziyetine geçen bu adam, kendi önünde iki büklüm olmaya, secde etmeye, ayak öpmeye mecburdu. Fakat Hürrem, nikâhlanır nikâhlanmaz saltanatın kudretiyle haşmetini paylaşmış, yarı padişahlaşmış ve sadrazamları köle saymak hakkını kazanmış olacaktı. Acaba o böyle bir payeye değer miydi ve bu işi yapmak doğru muydu?

Bu soruya, yine Hürrem’in berrak ve kıvrak hayali, olumlu cevap verdi. Bin bir zevkin kaynağı olan kızıl dudaklardan, nuranî derinliği sonsuz lahuti gözlerden, her telinde bir safa âleminin pırıltılı satırı gülümseyen büklüm büklüm kumral saçlardan süzülerek Sultan Süleyman’ın ruhuna dökülen bu cevap, onu dalgınlıktan kurtardı, ayaklarına kapanan başla ilgilenmesini sağladı. Şimdi fani ilâh, yüceliğinden bir zerre bağıışlamak yoluyla en kudretli bir adamı hâline getirdiği köleye iltifat ediyordu.

“Yeter yerde süründüğün İbrahim. Şükranının üst tarafını

akşama sakla. Dilin yapamadığını saz yapar. Gün battıktan sonra olanca hünerini gösterirsin. Hem ırlar, hem çalarsın. Ben de bestelerinde sadrazamın sevincini, şükranını sezip memnun olurum. Bugün yapılacak işler var. Vaktini heder etme. Halka ve memlekete vezirim olduğunu ilân et, tellâl çığırt, ulak çıkart, divan kur. Haydi, Allah yüz aklığı versin, yardım-cın olsun.”

Yalnız kalmak, Hürrem’i düşünerek üzüntüsüz bir hasret saati yaşamak istiyordu. Aynı zamanda yeni Vezirini işe alış-tırmak kaygısını güdüyordu. Onu, anane ve usule saygı gös-termeyerek birden sadrazamlığa yükseltmekle vezirleri kıskandırmış, halkı da hayrete düşürmüş olduğunu biliyordu. Bu sebeple biraz meraka da kapıldı. İbrahim’in, kendini küçük görecekt, mühimsemeyecek olan Kubbealtı vezirlerine karşı nasıl davranacağını, halkın hayretini nasıl gidereceğini öğ-renmek için sabırsızlanıyordu. Onun zekâsına büyük bir gü-veni vardı. Devlet işlerinde kullanılmamış, tecrübe görmemiş olmasına rağmen kendinden önce o makama geçen vezirlerin çoğunu gölgede bırakacağını umuyordu. Bununla beraber yine meraktan kurtulamıyordu. Kubbealtı’nda alacağı ve halka karşı takınacağı vaziyeti kavramak için enikonu telaş ediyordu.

Bir yandan Hürrem’i, bir yandan İbrahim’i düşünmek Hünkârın kafasında yeni bir ışık da uyandırmıştı. Gözdesiyle Vezirinin, kendi varlığı için pek lüzumlu şeyler olduğunu artık açıkça anlıyordu. Onlardan biri kalbinin hâkimi, öbürü de zev-kinin hizmetkârıydı.

Hürrem’i kaybederse kalpsiz, İbrahim’den ayrılırsa zevk-siz kalacağını hissediyordu. O kadın ve bu erkek, bir çift ayak oluşturuyorlar gibiydi ve dünyanın en kudretli adamı bu ayaklara dayanarak yürüyecekti.

Sultan Süleyman, benliğiyle bu kadar ilgilenen ve hayatı için bu kadar gerçekleşen Hürrem’le İbrahim’e lâıyk oldukları şerefi sağlamanın bir borç olduğunu da kabul etmekten geri kalmadı. Zaten nedimine borcunu ödemişti; şimdi Hürrem’i

de dileğine, daha doğrusu makamına erdirecekti. Bununla beraber içinde garip bir acı vardı. Kendini bu durumda Harun Reşit'e benzetiyordu.

Bir zamanlar doğunun hâkimi olan o kudretli Hükümdar da yüreğini bir kadınla bir erkeğin sevgisi arasında bocalar görmüş ve iki sevgiyi bir anda tatmin için büyük külfetlere katlanmıştı. Gerçi Hürrem, bir Abbasî değildi ve hiçbir zaman onunla karşılaştırılamazdı. Fakat İbrahim'in Barmakoğlu Cafer'e benzeyişi çok kuvvetliydi. Kendinin de bu yeni Cafer'e karşı vaziyeti, Harun Reşit'in eski Cafer'le olan ilişkisinden farksızdı. Acaba, kız kardeşi Abbasî'den uzaklaşmaksızın Cafer'le birleşmeyi başaran Harun Reşit gibi kendisi de Hürrem'in yakınında kalarak İbrahim'i görmek çarelerini bulacak mıydı ve bu şekilde o Hükümdara benzeyişi daha da ilerleyecek miydi?

Hünkâr, düşüncesinin bu noktasında birden gülümsedi.

"İbrahim'i," dedi, "biraz daha yükselteyim, hareme girip çıkmasını mümkün kılayım. Bu durumda zevkim tamam olur."

Bir saat önce sadrazam yaparak yarı kürenin parmakla gösterilen şahsiyetlerinden biri hâline koyduğu nedimine, şimdi de kendi kız kardeşi Hatice'yi vermek kararını almıştı. Harun Reşit'i hatırlamak ona bu fikri ilham etmiş bulunuyordu. Abbasî'nin Bağdat Sarayı'nda Cafer'e temin ettiği ailevî konunun bir eşini, Topkapı Sarayı'nda İbrahim'e bağışlamak için böyle bir evlilikten uygun yol olamazdı. Hürrem'in kokusunu taşıyan bir hava içinde ve onunla aynı çatının altındayken, İbrahim'in nüktelelerini dinlemek ve kemanından süzülecek nağmelerle mest olmak için de ancak bu çareye başvurmak gerekti.

Hünkâr, aşkıyla zevkini, Hürrem'den ve İbrahim'den ayrı ayrı almak zorunda olduğu hazları kaynaştırmak yolunu bulduğundan dolayı memnun, ellerini ovuşturarak bu keşfinden dolayı kendini tebrik ediyordu. Gerçi Harun Reşit'in sonunu da düşünmüyor değildi. Fakat Harun, kız kardeşiyle

vezirini aynı mecliste birleştirmek için onları karıkoca hâline koyarken zıfayı yasak etmişti ve nikâhlılar bu tabiat dışı memuriyete isyan ederek meşru bir aşkın zevkini yaşadıklarından Harun'un gazabına uğramışlardı. Topkapı Sarayı'nda böyle bir facia ve trajedinin meydana gelmesine sebep yoktu. İbrahim'in damat yapılması, harem dairesine girip çıkmasını mümkün kılmak içindi. Hünkâr bu yolla onu geceleri de yanında bulunduracak ve bu yakınlık Hürrem'den uzaklaşmamayı sağlayacaktı. Sanatkâr vezir, hünerinin inceliğiyle efendisini sarhoş ettikten sonra karısının yanına gitmekte hürdü ve o vakit, Padişah da saz âleminde aşk âlemine kolayca geçip Hürrem'ine kavuşuverecekti. Şu hâlde göre düşünülen tedbir yerinde sayılabilirdi ve bu şekilde tehlike de yoktu.

Sultan Süleyman işte bu düşüncelerle oyalanırken Kubbealtı'ndan ilk rapor geldi. Yeni Sadrazam, efendisine sunduğu resmî tezkerede İkinci Vezir Ahmet Paşa'nın Mısır Valiliğine tayin olunmasını teklif ve rica ediyordu. Hünkâr, raporu okuyunca gülümsedi.

"Aferin," dedi, "akıllı davranıyor. Ahmet, Kubbealtı'nda kalamazdı, densizlik yapıp işleri altüst ederdi. Çünkü sadrazamlığa göz koymuştu. Onu oradan uzaklaştırmak, Kubbealtı'nı gürültüden korumak demektir. Beğendim İbrahim'in işini!"

Ve hemen onayladığını bildirmekle beraber Vezirin artık divanı bırakması, yanına gelmesi emrini verdi. Bir yandan da anasına bir pusula yollayıp, kendine beğendirilmek üzere terbiye olunmakta bulunan iki genç halayığı o akşam görmek istediğini anlattı. Bu işi Valide Sultan'a yazmakla, halayıkları odasına götürmek niyetinde olmadığını ve sadece görmek istediğini hissettirmiş oluyordu. Çünkü gözdeliğe aday olacak kızları padişaha sunmak vazifesi başkalarınınındı; Valide Sultanlara bu iş yaptırılmazdı. Sultan Süleyman, Hürrem'le tanışırken ve onu dairesinde alıkoyarken kural dışı olarak annesinin rehberliğinden faydalanmıştı. Ananeye aykırı düşen

bu tarzı bir daha düşünemezdi. Zaten maksadı da yeni gözdeleler bulmak olmayıp Hürrem'i denemektir. O sebeple halayıkları validesinin yanında görmek ve düzenlediği oyunu da yine orada izlemek istiyordu.

İbrahim Paşa, aldığı emir üzerine huzura geldikten ve devlet teşrifatına göre her divan sonunda Padişahla buluşmaları lâzım gelen divan erkânını da huzura çıkardıktan sonra vezirlikten nedimliğe geçti, hoş sözleriyle ve kıvrak sazıyla efendisini saatlerce eğlendirdi. İkisi de şaraptan, şarkıdan, nükteden sarhoş olmuşlardı ve hayattan diledikleri gibi zevk aldıklarını düşünerek hülyadan rüyaya, rüyadan hülyaya geçiyorlardı.

Padişah, zeki nedimini kendine damat edineceğini şimdilik tatlı bir sır olarak saklamaya karar vermişti. Fakat kıvrak bir beste, şuh bir nükteyle neşesi tazelandıkçe o sırrı bir merak hâlinde nedimine tattırmak istiyordu, anlamlı tebessümlerle belirsiz cümleler geveliyordu. İbrahim, bir aralık bu imalardan sabırsızlandı.

"Efendim," dedi, "dilinizin altında bir cevher var. Işığını sezdiriyorsunuz, kendisini saklıyorsunuz. Merhamet edip şunu açığa vurmaz mısınız?"

Sultan Süleyman, bu yalvarışı iri bir kadeh şarabı yudum yudum içerken dinledi ve yine gülümseyerek cevap verdi.

"Belki yarın, belki öbür gün, sen yeni baştan yükseleceksin, bana biraz daha yakın olacaksın. Sana bu taze bahtiyarlığı sezdirmek istiyorum."

İbrahim, o dakikada hayli sarhoştur. Sadrazamlığının ilk günü olduğu için ruhu da gurur sarhoşluğu içindeydi. Bundan ötürü Padişahın neler ima ettiğini kavrayamadı, kızıl bir sevinç buhranına kapılarak olmaz şeyler kuruntulamaya koyuldu. Kendisini Padişahın saltanatına ortak edilmiş görüyor ve bu kuruntusu yükselişin hazzıyla kendinden geçiyordu. Kulağına çarpan kapalı müjde üzerine hemen efendisinin ayaklarına kapanmıştı. Bu durumdan ayrılırken tahtalar üstünden tahta fırlamış gibi garip bir sersemlik duyuyordu ve

öptüğü ayaktan başına bir taç geçirildiğini tevehhüm ederek gözlerini yumuyordu.

Pargalı bir gemicinin oğlu, Türk korsanlarının köçegi, Manisalı bir dul kadının kölesi olan İbrahim, Bizans tarihini okumuştı ve bir tahtın iki hükümdar tarafından işgal edilebildiğini, bir tacın ikiye bölünüp aynı zamanda iki başa konulduğunu biliyordu. İşte bu bilgi, bir sarhoşluk deminde onu karışık hülyalara, kara ve çirkin emellere sürüklüyordu. Padişah, zeki nedimi ve sadık Vezirinin neler düşündüğünü sezememekle beraber sevinçten sersemlediğini görüyordu. Fakat sırrını açığa vurmamakta yine ısrar ederek işi şakaya çeviriyordu.

“Biraz üzül ki,” diyordu, “ereceğin mutluluk sana daha tatlı gelsin.”

İbrahim, ne kadar yalvarsa efendisini söyletemeyeceğini, müjdelenen yeni bahtıyarlığın şeklini ve kıymetini öğrenemeyeceğini anladı, hülyalarının zevkini içine sindire sindire kemanına yapıştı, telleri uzun uzun haykırttı. Padişah, vaktin geldiğini söyleyerek odadan ayrılırken; o, Osmanlı tahtının yarısına sahip olmak kuruntusunun sersemliğinden henüz kurtulamamıştı. Efendisinde kendi şahsının, nefsinde de onun yarımлаştığını görüyordu!

Hünkâr, haris ve çok haris Nedimini işte böyle bir durumda bıraktı, zihninde tasarlayageldiği kıskançlık sahnesini yaşatmak için hareme geçti. Hürrem’i bir iyi ateşlemek ve sonra o ateşli kucağında kendi aşkını cilalamak istiyordu. Hafsa Sultan, oğlunun neler düşündüğünü sezemeyerek kendi düşüncelerine göre hazırlanmıştı. Hürrem’e rakip olacak kızlar yanında, özenle işlenmiş birer elmas pırıltısıyla ilişecekleri kalbi bekliyorlardı.

Hünkâr, yuvasına ve eşine kavuşmak arzusuyla odasında çırpındığına emin olduğu Hürrem’i çağırılmadan annesinin yanına gitti, onun anlamlı tebessümüyle ve kızların heyecanlı secdeleriyle karşılandı. İki genç baş, iki hareketli taç gibi ışıklarını ayaklarına dökmüşlerdi. O, cevherleri görünmeyen bu

secde eden taçları bir işaretle yerden kaldırdı, usta bir kuyumcu gözüyle derin derin süzdü ve beğenerek annesini alkışladı.

“Gerçekten zevk sahibisin valide; güzelliği sezmekte, güzeli seçmekte eşin yok. Bu miniminiler pek hoşuma gitti.”

Hafsa Sultan, Hürrem’in pabuçlarını dama attırdığına inanarak tebessümünü genişletirken Hünkâr ilâve etti.

“Bakalım bizim küçük Kadınefendi ne diyecek, şu kızları nasıl bulacak?”

Hafsa’nın dudaklarından sevinç tebessümü silinmiş, kaşları çatılmış ve gözlerine bulanıklık gelmişti. Titreyen bir sesle soruyordu.

“Kızları Hürrem’e mi göstereceksin? Şaka yapıyorsun galiba.”

“Şaka değil valide, doğru söylüyorum. Bunları Hürrem de görmeli ve beğenmeli. Ancak o vakit kendilerini hizmetime alabilirim.”

“Aman Aslanım, ne diyorsun sen. Hürrem kendi ölümüne yine kendi eliyle fetva yazar mı, bu kızların sana yakın olmasına rıza gösterir mi?”

“Göstermez de ne yapar?”

“Densizleşir, huysuzlaşır, senin başını ağrıtır.”

“Bir sınavalım valide!”

Ve kadıncağızı hayret içinde bırakarak el çırpı, odaya giren haremağasına Hürrem’i çağırmasını emretti. Gülüyor ve güle güle dolaşıyordu. Sevgilisinin bu körpe kızları görür görmez afallayacağını, sararıp sarsılacağını göz önüne getirdikçe neşeleniyordu. Fakat bir noktayı henüz kestiremiyordu. Mahidevran, kıskançlık hırsıyla Hürrem’i dövmüş, hırpalamıştı. Acaba Hürrem, ondan gördüğünü bu kızlara yapacak mıydı? Hünkâr, işte bu kısmı biraz şüpheli buluyor ve şayet gözdesi böyle bir hırçınlık gösterirse, ses çıkarmamayı, sonunda birer avuç altın vererek Halayıkların gönlünü almayı tasarlıyordu.

Hafsa Sultan çoktan puta dönmüş, köşesinde gamlı bir sessizliğe bürünerek derin derin düşünüyordu. Oğlunu alet edip

Hürrem'e oyun oynamak isterken oğlunun kendini alet yaparak hatıra gelmez bir oyun oynamaya hazırlandığını artık anlamış, heyecanlar geçiriyordu.

Hürrem onları işte bu durumda buldu ve kendine pek yakışan gururlu yürüyüşüyle ilerleyerek efendisinin eteğini, Valide Sultan'ın elini öptü.

"Ferman buyurmuşsunuz Efem," dedi, "geldim. Zaten ayaktaydım, Efendimin emirlerini bekliyordum."

Hünkâr, her hattını, saçından topuğuna kadar her noktasını ateşten bir matkapla kalbine işlemiş, ruhuna nakşetmiş olduğu Hürrem'i, duvar dibinde el pençe divan duran kızlarla karşılaştırmak istedi. Onu, "Berî gel!" sözüyle yanına yaklaştırdıktan sonra uzun uzun süzdü ve onda bulunduğu güzelliklerle berikilerde göze çarpan nefis noktaları karşılaştırdı.

Netice tamamıyla Hürrem'in lehine çıkmıştı. O, Hünkârın takdirine göre, bir hazineydi. İnci, zümrüt, yakut, elmas, altın, gümüş ve her şey bu hazinede bol bol vardı. Valide Sultan'ın eşsiz birer meta diye ortaya çıkardığı kızlar ise nihayet birer elmas parçası sayılabilirlerdi.

Hünkâr, karşılaştırmasını şöyle bir sona bağlar bağlamaz bakışlarını Halayıklardan uzaklaştırdı, Hürrem'e sabitledi ve maksada geçti.

"Yavrum," dedi, "validem zahmet edip şu kızları terbiye etmiş, benim için yetiştirmiş. Fena parçalar da değil. Güzelce şeyler. Boyları yerinde, posları yerinde, fakat fikrimi açığa vurmada senin de onları görmeni istedim. Şöyle bir alıcı gözle bak da söyle. Hizmetime yarar mı bunlar?"

Hünkâr, kopacak fırtınayı izlemek için hazırlanıyor ve düşüncesini sezdirmemek için de ciddi bir tavır takınmaya çalışıyordu. Valide Sultan, saray hayatında hiçbir kadına lâıyk görülmemiş iltifatlarla şımartılmak istenen Moskof kızının şu garip durumda nasıl davranacağını anlamak için hasetle karışık bir merak içinde sabırsızlanıyordu. Halayıklar ise geleceklerini belirleyecek sözün Padişah ağzından değil de, kendilerine rakip olacak bir kadın dudağından çıkacağını an-

ladıklarından dolayı acılı bir hayretle bekliyorlardı.

Hürrem işte bu sahnede ömrünün en ince oyununu oynadı, kızların yüzüne şöyle bir baktıktan sonra gözlerini Hünkârâ çevirdi.

“Allah var,” dedi, “o, ağlayan yürekleri görür, kimsesizleri korur. Ben bir şey demem, Allah derim.”

Ağlar gibi konuşuyordu ve Allah’ın eteğine yapışmak ister gibi ellerini göğse kaldırıyordu. Padişah, acılı bir şaşkınlığa kapılmıştı. Silles ve pençe olacak pamuk ellerin dindar bir tevekkülle göklere uzanışını hayran hayran seyrediyordu. Hürrem, pekiyi başardığı teslimiyet tavrıyla efendisini hem üzgün, hem şaşkın bıraktıktan sonra bir iki kelime mırıldanarak yere yıktı, bayılıp kaldı. Hesaplı davrandığı için, düşerken başı Hünkârın tam ayağı ucuna denk gelmişti ve bir eli onun eteğine yapışmıştı.

Halayıklar, yardıma mı koşmak, dışarı mı kaçmak gerektiğini kestiremeyerek birbirleriyle bakışırken, Padişah yere eğildi, topuklarına sürünen güzel başı kaldırıp dizlerine yatırdı ve anasına dert döktü.

“Yok yere günaha girdik, kadıncağızı incittik. Benim dileğim onu kıskandırıp eğlenmekti. Şakadan facia çıktı. Allah vere de inmeye filan uğramasa.”

Hafsa Sultan, dudaklarını bükerek duruma kayıtsız görünmek istemekle beraber oğlunun hışmından çekindiği için sahte bir telaş gösterdi, sersem Halayıkları gülsuyu getirmeye koşturdu ve oğlunun yanına çömelerek Hürrem’in bileklerini, şakaklarını ovmaya koyuldu. Padişah, bayılmayı çok iyi bilen kadınların ayıltmayı da kolay başaracaklarını düşündüğünden, baygın gözdenin başını Valide Sultan’ın dizlerine devretmiş ve ayağa kalkarak odada dolaşmaya koyulmuştu. Gezerken gözlerini Hürrem’in solgun yüzünden ayırmıyor ve söyleniyordu.

“Mahidevran, kıskanınca öldürmek istedi. Bu, kıskançlık duyunca kendini feda etti. Demek ki öbürü nefsin; bu, beni seviyor.”

Hürrem, efendisinin sözlerini kelime kelime duyuyor ve için için gülüyordu. Valide Sultanın çevirmek istediği dolabı bir hamlede yerle bir ve Padişahı da bütün hislerini açığa vurmak zorunda bıraktığı için hadsiz bir sevinç içindeydi. Bununla beraber işi uzatmadı, üç beş avuç gülsuyuyla yüzünün, boynunun, göğsünün ıslatılmasına müsaade ettikten sonra gözlerini açtı, ağır bir uykudan uyanıyormuş gibi sersem sersem etrafına bakındı ve nefisini zorlayarak iki damla yaş dökmeyi de becerdikten sonra inledi.

“Sağım, Efendimin de yanındayım, değil mi?”

Hünkâr, bu inleyen sesi duyunca ve ona refakat eden inci tanelerini görünce dayanamadı, Hürrem’in başını anasının dizlerinden alıp kendi göğsüne yatırdı.

“Benim yanındasın, ben sağ oldukça yanımda kalacaksın. Bu ilk ve son şaka oldu. Haydi, gül, kahkahayla gül ki benim de gönlüm gülsün, ruhumda güller açılsın!”

Hürrem, eliyle genç Halayıkları gösterdi.

“Mümkün mü, Efem,” dedi, “Bunlar varken ben nasıl gülerim?”

“Düşündüğün şeye bak. Onların yeri çoktan hazır...”

“Sizin yanınızda, değil mi?”

“Hayır, çocuğum, hayır. Benim yanımda senden başkası yer alamaz. Bunları birer sancakbeyine vereceğim, yarın çeyizleyip saraydan çıkaracağım.”

Ve dudaklarını onun kulağına yaklaştırmak tadı ölüme kadar unutulmaz bir öpücük işler gibi yavaş yavaş fısıldadı.

“Yarın senin de nikâhın kıyılacak.”

İki genç Halayık, bütün insanlardan üstün gördükleri ve kendilerine yapılan telkin neticesi olarak Ulu Tanrı’dan bir parça sandıkları Padişahın şu durumuna karşı ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Karışık duygular içinde sarsıla sarsıla gözlerini önlerine eğmişlerdi. Valide Sultan, gerçekten ruh zelzelesi geçiriyordu. Önünde açılan manzara, göğün yere kapanmasına benziyordu. Haşmetine ve hatta güzelliğine rağmen kendine korku veriyordu. O, acemi halayık günlerinde

efendisini, yerden en uzak bir yıldızı hayran hayran izlemeye dalan, hasret çeken bir biçare gözüyle seyredebilmişti, Yavuz'un gözdesi olunca ışığa çok yaklaşmış bir pervane zevki duymuş ve tatlı tatlı tutuşmuştu. Oğlunun da her padişah gibi ya çok uzaktan görünür bir yıldız yahut değdiği her kadın ruhunu yakmadan tutuşturan ve sersemleştiren ilâhî bir ışık olduğuna inanıyordu.

Fakat bu iman, şu manzara karşısında sarsılıyor, yüreğine garip bir acı doluyordu. Bununla beraber sesini çıkarmayarak, elemli ve nemli gözleriyle yere kapanmış göğün heyecanını seyrediyordu.

Padişah sebepsiz ve gereksiz olarak incittiği kadını sevindirdiğine kanaat getirdikten sonra ayağa kalktı ve fettan Hürrem'i de birlikte kaldırdı. Kol kola girer gibi bir vaziyette yanına çekti.

"Artık," dedi, "gidelim. Validem şu kızcağızların çeyizini hazırlatır, seçilecek beylerle düğünlerini yaptırır."

Emreder gibi konuşuyor ve bir yandan da Hürrem'i kapıya doğru götürüyordu. Hâlinde iyi iş görmüş bir insan neşesi vardı. Kendine sunulmak istenilen kızları birer sancakbeyine vermeyi kararlaştırmakla şu sahnenin sonunu tatlıya bağladığını düşünüyordu. Hürrem'in neticeden memnun kaldığına şüphesi yoktu. Anasının da, terbiye edip hazırladığı kızların yeni baştan halayık koğuşuna sürülmemesini hoş bulacağını umuyordu. Bir kıskançlık sınamasına alet yapılan kızların ise, uzun yıllar sarayda yıpranmadan "bey" karısı olmayı en büyük nimet sayarak kendine minnettar kalacaklarını tahmin ediyordu.

Bu fikirler ona, annesiyle iki Halayığın gözleri önünde oluveren aşk sahnesinin çeşitli sahnelerini unutturuyor ve vaziyeti şahane idare ettiğini düşündürüyordu. Zaten o, padişahların yaptıkları her işin iyi görüleceğine ve hatta ayıp sayılan şeylerin bir padişah tarafından beğenilmesi yahut işlenilmesi hâlinde hüner sayılıp örnek tutulacağına inanç besliyordu. Bu sebeple, Hürrem'e karşı gösterdiği zaafın

küçüklük gibi algılanacağını hatırına getirmiyor ve şen adımlarla odadan ayrılıyordu.

Hürrem, kendini kucaklayan yumuşak aşk halesinin ardında çelikten bir ufkun uzanıp gittiğini ve o halenin şefkatli sarılışından sarhoşluğa kapılarak biraz düşüncesiz davrandığı takdirde, çelik ufkun hoyrat bir kımıldanışla harekete geçip yıkıcı sarsıntılar yaratacağını seziyordu. Onun için, yanı başında duran erkeğin kalbi kadar ruhunu da göz önünde tutuyordu. O kalp aşk sersemiydi ve bu sersemlikle ne yaptığını bilmiyordu. Zeki bir kadın onun şuursuzluğunu çoğaltmak yollarını bulabilirdi. Ancak padişahlık gururuyla yoğrulmuş olan ruh, şimdilik âşık kalbin mağlubu gibi görünse de kolaylıkla şahlanabilirdi. Zeki bir kadın işte bu şahlanmaya yol açmamayı özellikle düşünmeye mecburdu.

Kendi zekâsına büyük bir güven besleyen Hürrem, aşk perisinin koruması altında boyuna kazandığı zaferlerden bu düşünceyle gurlanmadı, nikâhlanacağı günün arifesini teşkil eden çılgınlıklar dolu gecede yine basit bir halayık gibi davrandı, efendisiyle denk görünmekten daima uzak kaldı. Fakat bu vaziyetin hesaba dayalı olduğunu da sezdirmedi. Padişahlık gururunu okşarken âşıklık ihtiraslarını olanca şuhluğuyla yelpazelemekten geri kalmadı.

Belki duygusal açıdan rahatsız oluyordu. Bir yandan yarınki nikâh töreniyle başlayacak yeni hayatın zevkini kuruntulamak, bir yandan Padişahın kalbini ve ruhunu okşayışlarla idare etmek içine üzüntü veriyordu. Ancak şu didinmelerin, fikrî ve hissî çalışmaların bir ekim olup, biçme saatleri çaldıkça çekilen zahmetlerin karşılığının bol bol alınacağını düşünerek nefsinin sendelemekten kurtarıyordu.

Fakat onu ara sıra dalgınlaştıran önemli bir mesele vardı. Uysal bir sevgili, vazifelerini iyi tanır bir dişi, hesabını unutmaz fettan bir kadın rollerini mükemmel şekilde ve bir anda oynamaya çalışırken bu meseleyle de bazen zihnini kaptırmak elinden gelmiyordu. O vakit de hakikatten hayale geçer gibi bir duruma düşüp dalgınlaşıyordu. Hünkâr, şimdi sokul-

gan bir kedi, biraz sonra kıvrak bir alev, daha sonra berrak bir çağlayan oluveren ve yaltaklanışında, yakışında, çağlayışında ayrı ayrı incelikler, güzellikler, sarhoşluk verici tatlılıklar bulunan sevgilisinin dalgınlaşmasını bir kere olsun sezemedi. Çünkü duygusunu tıpkı iradesi gibi aşkına bağlamıştı, düşünceyi tamamıyla uzak bir heyecan halindeydi.

Hürrem, Valide Sultanın odasında kulağına fısıldanıp şimdi içinde bulundukları yerde sık sık tekrar olunan müjdenin şükranını, zihninde ara sıra kımıldayan meseleyi ortaya dökmekle ödemek emelini güçlkle yeniyor ve zihninin o meseleye kaymasıyla beraber kendini toplayıp dalgınlıktan sıyrılıyordu.

Uzun bir gece böyle geçti ve ertesi gün, Sadrazam İbrahim Paşa, efendisinin ayağını öperken şu haberi aldı.

“Hürrem’i nikâhlıyorum. Zembilli Hocaya söyle, vekilim olup nikâhımızı kıysın.”

Sadrazam hiç ummadığı bu haberden yüzüne bulaşan şaşkınlığı yere doğru eğilmekle örtmeye savaşıırken, Padişah onu yeni baştan sersemletti.

“Hatice’yi de sana vereceğim. Nişan hazırlıklarını gör, bir de saray kurmaya bak!”

Eğik duran baş, kalkmadan yere kapandı, Hünkârın ayaklarını örttü. Fakat bu bir şükran vaziyeti olmaktan çok sersemlikten kurtulmak için dinlenmeye atılmak durumuydu. Çünkü İbrahim Paşa, silinmez bir rüya gibi kafasında yaşayıp duran sultanlık ümitlerinin şu yeni müjdeyle birden taşıp kopardığını görmüş, sevinçten bunalmış ve hercümerç içinde kalan başını parçalanmaktan kurtarmak ister gibi, ihtiyarsız efendisinin ayağına kapanmıştı.

AŞK, YALNIZ AŞK!

Fakat kimsenin bilmediği başka bir gerçek daha vardı. O, Hürrem'le Hünkâr arasında şimdilik bir sır olarak yaşıyordu. Nikâh gününün gecesi, üç yüz halayık tarafından nuranî bir alayla gerdeğe götürülen Hürrem, ellerini yüzüne kapamış ve yanaklarını pembe birer gülle çevirip şöyle bir müjde fısıldamıştı. "Galiba anne olacağım, Efem! İçimde böyle bir sevinç var!"

Düğünsüz bir nikâh, zaten kaynaşmış olan yürekleri bütünü birleştiren yeni ve kuvvetli bir bağ oldu. Saray kadınları, başta Hafsa olmak üzere, bu olayın kıymetini, önemini kavramışlardı ve Hürrem'in Padişahla eşitlendiğini görerek durumlarını değiştirmişlerdi. Artık düzene, dolaba yer yoktu. Hürrem'i devirmeye yeltenmek, Padişahı yıkmaya çalışmak demekti. Böyle bir hareketin sonu ise hüsrandan başka bir şey olamazdı. Herkes bu hakikati apaçık görüyor ve yine herkes emrivakiye boyun eğiyordu.

Fakat kimsenin bilmediği başka bir gerçek daha vardı. O, Hürrem'le Hünkâr arasında şimdilik bir sır olarak yaşıyordu. Nikâh gününün gecesi, üç yüz halayık tarafından nuranî bir alayla gerdeğe götürülen Hürrem, tazelenmiş bir zifaf sarhoşluğuyla kendine şiirler okuyan taç sahibi kocasını, güzelliği gibi tadı da değişmeyen zarif bir tebessümle uzun uzun dindikten sonra diz üstü gelerek ellerini yüzüne kapamış ve yanaklarını pembe birer güle çevirip şöyle bir müjde fısıldamıştı.

"Galiba anne olacağım, Efem! İçimde böyle bir sevinç var!"

Hünkâr, neden ve nasıl demeye gerek görmedi, bu müjdeyi sürekli okşayışlarla ödüllendirdi. Nikâhlı eşinden doğacak çocuk için şimdiden sevgi duyuyor ve o doğumun kendi saltanatına uğur getireceğini kuruntuluyordu. Bu hayal ona bir çocuk neşesi de getirmişti; Hürrem'i yanı başına oturarak hesaplar yürütüyor, ortak yavrularının sesini hangi gün duyacaklarını belirlemeye savaşıyordu. Hürrem'in Arabî ay isimlerine akli ermediği ve dili de kolay kolay yatmadığı için bu hesap işinde ancak parmak sayısına başvuruyordu, kocasını kahkahalarla güldürüyordu. Bununla beraber Hünkâr, kendi-

sine kamerî ayların sırasını öğretmekte ısrar etmekten geri kalmadı.

“Şimdi, dedi, “zilkade ayındayız. Bunu tam sayalım. Bir... Sonra kurban bayramı ayı gelecek. Ona zilhicce derler. Oldu, iki. Ardından sırayla muharrem, sefer, rebiyülevvel, rebiyülâhır, cemaziyülevvel, cemaziyülâhır, recep gelir. Demek ki yavrumuz recep ayı içinde doğacak. Çok iyi, çünkü recep üç aylardan biridir, uğurludur!”

Hürrem, kendi öz yurdunda, Galiçya köylerinde duyduğu kocakarı tekerlemelerine kıymet vermezlik edemediğinden doğumun kışa mı, yaza mı, ilkbahara mı düşeceğini anlamak istiyordu. Yüz türlü cilve içinde, garip muhakemeler yürütüyordu.

“Kış çocuğu cılız olur derler, Efem. Aslanımın yavrusu karakışta da doğsa yine aslan olur ama çocuğumuzun beşiğinin yaza doğru kurulmasını isterim. Hâlbuki şimdi yaz, hem de iyiden iyiye yaz. Bilmem, hesabımızı yaza nasıl bağlarız!”

Hünkâr bunun üzerine şemsî ayları ele alıyor ve şimdi ağustosa giriyoruz, diye başlayarak doğumun mayısa tesadüf edeceğini müjdeliyordu. Onlar, resmî mahiyette kurulan gerdeğin zevkini en çok bu mevzu üzerinde oyalanarak çıkar-mışlardı ve hesaptan yorulup da başka mevzulara geçerken şu mutlu hadisenin şimdilik gizli tutulmasını kararlaştırmış-lardı. Çünkü ikisi de nazara uğramaktan, mutluluklarının sağ-lıkla ilgili arızalarla veya umulmaz kazalarla bozulmasından korkuyordu. Kurbanlar kesilerek, sadakalar dağıtılarak, borç-tan dolayı hapsedilmiş zavallılara hürriyet verilerek ve bun-lara benzer iyi işler yapılarak manevî bir kaza, belâ siperi hazırlandıktan sonra işi açığa vurmak yine aralarında uygun görülmüş bulunuyordu.

İşte bu şekilde başlayan yeni aşk hayatı, alevi boyuna ço-ğalan bir ateş hâlinde sürüp gitti ve Hünkâr bu ateşin adeta semenderi oldu. Öldürmeyen bir yanısla bütün benliğini se-rinlete serinlete yeni ömrün hazzını yaşıyordu.

İşi gücü de İbrahim’in omuzlarına yükletmiş, divana bile

çıktığı yoktu. Gündüzlerini, çalışkan vezirine tezkere yazmakla ve ondan gelen cevapları okumakla geçiriyordu. Gün batımına yakın da yine onunla birleşip şarap içiyor, saz dinliyor ve sonra ateşten yatağını özleyen bir semender gibi Hürrem'in yanına koşuyordu.

Fakat Hürrem, kaplan kalbi, sırtlan hırsı ve tilki kafası taşıyan rengin bir örümcek rolü oynuyor, durmadan ağ örüyordu. Ana olacağını sezer sezmez kalbini cilalamış, hırsını bilemiş, zekâsını tamamıyla harekete geçirmiş ve sıra sıra planlar hazırlamaya koyulmuştu. Doğuracağı çocuğun erkek olması hâlinde vaziyeti feci olacaktı. Çünkü ortada veliaht tanınması lâzım gelen Şehzade Mustafa vardı. Kendini, "satılık et, kokmuş kahpe" diye aşağılayan ve döven Mahidevran'ın bu gürbüz ve çok zeki oğlu er geç padişah olacağına göre, yeni doğacak şehzadeler için hayat hakkı yoktu ve bu hak hiç olmazsa Sultan Süleyman'ın yaşamasıyla sınırlıydı. Onun ölümlüyle ve Mustafa'nın tahta çıkmasıyla beraber öbür çocuklar cellât elinde can vermeye mahkûmdu.

Hürrem, gebeliğinin ilk günlerinde işte bu sonu düşünmeye başladı ve henüz altı yaşında bulunan Mustafa'ya için için savaş ilan etti. Anasını ebedî mahpusluğa mahkûm ettirdiği gibi onu da padişah olmak imkânından mahrum etmeyi ve ettirmeyi tasarlamıştı.

O, kimseye sezdirmeden açtığı savaşın çok tehlikeli bir iş olduğunu biliyordu ve bunun için kendine yâr olacak eller arıyordu. Hedefe doğru yürürken hiçbir iz belli etmemek, Padişah'ta küçük bir kuşku uyandırmamak lâzımdı. Bu da başkalarını maksat uğrunda kullanmakla sağlanabilirdi.

Sultan Süleyman, bir yandan nediminin sunduğu sonsuz zevkle, bir yandan da sevgilisinin gün başına şeklini değiştirerek bol bol tattırdığı aşkıyla sarhoş olup giderken, Hürrem işte bu durumda, ana hatlarını çizdiği ağın kollarını, hücrelerini işlemekle meşgul oluyordu.

Zeki kadın, bel bağlanabilecek ilk dostu, Padişahın kız kardeşlerinden Hafise Sultan'ın şahsında buldu. Hürrem, onun

kocası Mustafa Paşa'yı Mısır'dan İstanbul'a getirtmişti. Hafise, bu iyiliği unutmaz görünerek kudretli yengesine candan bağlılık gösteriyordu ve hemen her gün ziyaretine geliyordu. Hâlbuki takındığı samimi dost tavrı, şükrandan ziyade hesaba dayalıydı. Zira ikinci vezir konumunu işgal eden kocasının sadrazamlığa yükselmesini sağlamak istiyordu ve bunun için de yine Hürrem'den yardım görmek fikrini güdüyordu.

Fettan Rus, kendine nasıl bir iş gördürülmeye çalışıldığını çarçabuk sezmişti. Lâkin anlamazdan gelerek görünmesine güler yüz gösteriyor ve onu yavaş yavaş planlarına alet ediyordu. Hafise, çevirmek istediği dolabın ters döndüğünü anlamayarak zeki yengesine hizmet edip gidiyordu. Hürrem işte bu gafil ajanın yardımıyla divan işleri, İbrahim Paşa'nın vaziyeti, ocaklıların iç ve dış durumu hakkında bir hayli bilgi edindi, Sadrazamın kimlere yüz verip kimleri sevmediğini öğrendi.

Hürrem gerçekten geniş bir ağ örüyordu; maksadı, asıl maksadı kendinden doğacak çocuklar için ölüm demek olan Şehzade Mustafa'yı ortadan kaldırtmak olmakla beraber, bu arada birçok adamları da yok etmeye karar vermiş bulunuyordu. O, işlemekte bulunduğu ağın her teline bir hayat asmak ve o ağı cesetlerle bezenmiş kanlı bir salkım hâline koymak azmindeydi. Henüz doğmamış bulunmasına rağmen tahta aday gördüğü oğluna, işte o korkunç salkım, ana armağanı bir taç olacaktı!

Sultan Süleyman, aşk gecelerinde akla sığmaz incelikler yaratan ve o gecelerin her birini başka bir renge boyayan karısının gündüzleri neler düşünüp neler hazırladığını düşünmeye bile lüzum görmeden alışılmış hayatını yaşıyordu. Yüreği gibi günlerini de ikiye bölmüş ve yarısını Hürrem'e, yarısını İbrahim'e ayırmıştı. Birinin yanında öbürünün arzusunu çekiyor ve birinin sohbetinde ötekinin hasretini merhemliyordu. Aynı zamanda şairliğe de hız vermişti. Sarayın bir köşesinde Hürrem'i düşünme düşünme nediminin Kubbealtı'na dönmesini beklerken ekseriya heyecana kapılır ve hemen kaleme yapışır

gazeller yazmaya koyulurdu. Bunlar, bu manzumeler hep aşkla ve daha doğrusu Hürrem'le ilgiliydi. Lâkin Padişah, yazdıklarının çoğunu sevgili karısına okumaz, kelimelerin kalbine hakkıyla tercüman olamadıklarını düşünerek garip bir çekingenliğe kapılırdı. Bununla beraber iki üç günde bir dayanamaz, şiirlerinden birini bir ipek mendile sarıp Hürrem'e yollardı. Bu yazılı iltifat, haremde sürekli telaşlar, fiskoslar, dedikodular uyandırmaktan geri kalmazdı. Çünkü Hürrem, kocasının yolladığı mendili alır almaz öpüp başına koyar ve sonra açıp içinden çıkan şiiri yanında bulunanlara okurdu.

Hafise Sultan, taç sahibi kardeşinin gazellerini dinleyenlerin başında yer alıyordu. Hürrem, bu aşk mektuplarını açıkça okumakla ve herkese dinletmekle yalnız bir maksat takip ediyordu. Padişahın kendine bağlılığının bilinmesi! Gazeller de o maksadın dayandığı hakikati gerçekten açığa vuruyorlardı. Zira her biri yanık birer aşk teranesiydi.

Hürrem, Hafise ve gazelleri dinleyen öbür saraylılar yüksek bir irfan seviyesine ermiş değillerdi, şiir dilini kolay kolay kavrayamazlardı. Hele Hürrem, eline aldığı manzumelerin başını gözünü yarıyor, veznini bozuyor, ahengini tarumar ediyordu. Buna rağmen gazellerdeki aşk kelimeleri ve aşk mazmunları kadın yüreklerinde fırtınalar yaratmaktan, Hürrem'i gurura ve dinleyenleri kıskançlığa sürüklemekten geri kalmıyordu.

Padişahın gazelleri, kadınlar arasında bir aşk dersi de oluşturuyordu. Onlar her beyitin ve hatta her mısranın ruhuna erbilmek için uzun uzun tartışıyorlar ve anlamadıkları nüktenin açıklamasını, Hürrem'in rehberliğiyle, daima Padişaha bırakıyorlardı. Böyle vaziyetlerde Hürrem, o belirsiz kalmış beyitleri hafızasına geçirir ve kocası saz âleminden ayrılıp da yanına gelince, ona kutsal bir ayet okuyormuş gibi huşuyla terennüm ederek anlamlarının tahlil edilmesini rica ederdi.

Yine tekrar edelim ki bu şiirler, Padişahın Hürrem için beslediği derin ve çok derin aşkı açığa vurmuş olmak bakımından dikkate değer şeylerdi. Hünkâr, sevgilisiyle baş başa

kaldığı demlerde nasıl coşkun ve samimiyse şiirlerinde de öyle görünüyor, kalbini riyasız bir açıklıkla ortaya atıyordu. O, şairlik itibarıyla babasına belki yaklaşılamamış, çok geri kalmıştı. Lâkin,

*Aşk ile ben talib-i canana oldum akıbet
Şem-i hüsne yanmaya pervane oldum akıbet
Beglalîdan dil, saçı zencirine divaneveş
Akl ü sabr ü hûş'dan bigâne oldum akıbet
Bir leb-i şirin gamı ferhade eş kıldı beni
Şükr kim nûş eyleyip mestane oldum akıbet
Ey Muhibbi istedin, buldun belâ-yı aşkı sen
Âh kim âlemlere efsane oldum akıbet,*

diye aşkını tasvir ederken veya,

*Olmuşum cam-ı lebinden ben senin ey yâr, mest
Nitekim bûy-i gül ile bülbül-i gülzâr, mest
Her kişi cam-ı mül ile mest olur amma ki ben
İçeli aşkın serabın olurum her bâr, mest
Sırrı aşkı faş ederse gözyaşı olmaz aceb
Gün olagelmıştır eyler sırrımı izhar, mest
La'lini andım fer ahdin yok yere kan ağladım
Gâh olur meclis içinde yok yere ağlar mest,*

derken babasından çok ileri derecede samimiydi ve duygusal gerçekler ortaya çıkartıyordu.

Bütün bunlar, Hürrem'le Hünkârın aşk hayatıyla ilgili şeylerdi. Fattan kadın bundan faydalanarak kendi planına göre neticeler hazırlamaya savaşıyordu, fakat ötede devlet işleri aksaklaşmış gibiydi. Ordu ağırlık içindeydi, savaş hazırlıkları yoktu, komşu hükümetlere karşı iyi, akılcı bir siyaset takip olunmuyordu. Halk ve özellikle ocaklı, sessiz bir hoşnutsuzlukla sarayın ve Kubbealtı'nın safa severliğini izliyordu.

İşte bu sırada Mısır hadisesi yüz gösterdi; oraya vali yapı-

lip gönderilen Ahmet Paşa, sadrazam olamamaktan doğan kırgınlıkla sultanlığını ilan etti, kendi adına hutbe okuttu, sikke kestirdi.

Hadise önemliydi; Mısır'da ayrı bir devlet kurulmak üzere bulunduğu apaçık görünüyordu. Bu yüzden İstanbul telaş ve dedikoduyla çalkalanıyordu. Hele yeniçeriler homur homur homurdanıyorlardı. Çünkü Ahmet Paşa, Kahire iç kalesini ele geçirir geçirmez orada bulunan bütün ocaklıyı öldürmüştü. Her bir yoldaşın başını ocak kazanı kadar kutsal sayan yeniçeriler, Mısır faciasını ne hazım ne affedebilirlerdi. Ondan ötürü "intikam" diye bağınıyorlardı.

Sultan Süleyman, bu vaziyette tutumunu değiştirmede, yaşıyış tarzını değiştirmeye gerek görmedi, aşkını ve zevkini devlet işinden üstün tuttu. Mısır'a Yiğit Kara Musa adlı bahadır bir Türk'ü vali yapıp göndermekle yetindi. Hain Ahmet Paşa'nın, görevden alındığını duyar duymaz sultanlıktan vazgeçeceğini ve koş a koş İstanbul'a gelip kendi merhame-tine sığınacağını umuyordu.

Fakat Ahmet Paşa, Mısır'da vaktiyle birer saltanat hanedanı kuran Tolonoğulları, İhşitoğulları, Eyüpoğulları, Aybeyler, Barkoklar gibi davranmayı kararlaştırmış, ordular kurmuş, kanlar dökmüştü. Kuru bir fermana pabuç bırakamazdı. Nitekim Yiğit Kara Musa'nın İstanbul'dan gemiyle yola çıktığını casusları aracılığıyla haber alınca mükemmel bir pusu kurdu, Valiyi ve onun memuriyet fermanını taşıyan saray çavuşunu yakalattı, öldürttü.

Halk ve ocaklı, Kahire'den İstanbul'a atılan bu ikinci tokadın acısını kıvrana kıvrana yaşarken, Sultan Süleyman yine aşkından ve zevkinden ayrılmayı göze alamadı, Hürrem'inden uzaklaşmak istemediği gibi İbrahim'ini de yanından ayıramadı, Mısır'a Üçüncü Vezir Ayaş Paşa'yı yolladı. Üç bin yeniçeri bu Vezirle birlikte yola çıkarılmış, Mısır asilerini ezmeye memur edilmişti.

Halk da, ocaklı da Padişahın aşkına ve zevkine mağlup görünüşüne mim koymuş, için için söyleniyorlardı. Belgrad

ve Rodos Fatihi, o iki muhteşem zaferle kazandığı sevgiyi, şöhreti kaybetmek üzere bulunuyordu. Onda Yavuz'un sert ve keskin şahsiyetini sezenler şimdi fikirlerini değiştirmişler ve Osmanlı tahtını yeni bir Beyazıt'ın, miskin bir vurdumduymazın işgal etmekte olduğunu söylemeye başlamışlardı. Bu dedikodu, gerçi açığa vurulmuyordu, kulaktan kulağa devrolunmuyordu, fakat Ayaş Paşa'nın Mısır'da başarısızlığa uğraması hâlinde vaziyetin değişeceğine şüphe yoktu.

Aşktan felâket doğacağı bu yolla belli olup dururken, Sultan Süleyman yine pervasızdı. Yine,

*Eğerçi zahiren baksan cihan mülkîne şahım ben
Nazar, mana yüzünden, ger kılarsan hâkirahım ben
Şeha! Gülzar-ı hüsn içre açılmış bir gül-i tersin
Yanaldan âteş-i aşka kararmış bir kiyahım ben
Beni mahv eyledi aşkın vücudumdan eser her giz
Görünmez kim nazar kılsa hemen bir dûd-i ahım ben
Gedayı kûyin olmaktır hemen âlemde maksudum
Sakin sanma ki âlemde Muhibbi izz ü câhım ben,*

gibi gazeller yazarak Hürrem'in aşkıyla yanıp kararmış otlara benzediğini, onun şefkat, muhabbet ve kavuşma sadakasına el açan bir dilenci olduğunu ilân edip duruyordu.

Bununla beraber baht yine âşıklara yâr oldu, Mısır beylerinden biri hain valiyi tepeleyerek isyan hadisesine son verdi, Ayaş Paşa da geri döndü. Halk ve ocaklı bu neticeden memnun olmuşlardı. Lâkin Padişahla Vezirinin savaşı unutup zevke düşmelerini ağır bir suç olarak görmekten geri kalmıyorlardı.

Ana dili olan Rumcadan başka İtalyanca bilen, Türkiye'ye getirildikten sonra kendini satın alıp terbiye etmiş olan hanımının teşvikiyle Arapça ve Farsça da öğrenmiş bulunan İbrahim Paşa, hayli tarih okumuş bir adamdı. Hannibal'le Julius Caesar'ı kendine örnek seçmiş, onlar gibi büyük işler başarmayı tasarlamaktaydı. Fakat maksadı kuru bir şöhret kazan-

mak değil, belki şöhrete dayanıp Padişah olmaktı. Bu sebeple daimî bir faaliyet içinde bulunmayı zararı görüyordu. Lâkin açılmasını gerekli bulduğu zafer yolunda şerefın kendisine özgü kalmasını istediğinden, Padişahı uzun bir müddet uyusuk bulundurmak istiyordu. Halkı ve ocaklıyı Hünkâr aleyhine lüzumu kadar tahrik ettikten sonra ortaya atılmak ve önemli işler görmek yoluyla hedefine ulaşmak azmindeydi. Efendisinin Hürrem'e olan aşkını körüklemesi de bu yüzündi.

Haris köle, geleceğe ait düşüncelerinin gerçekleşebilmesi için debdebeli bir hayat sürmenin gerekli olduğuna dair bir fikir taşıyordu. O, halkın düşünebildiğine değil, gözleyebileceğine ve gördüğüne bakıp hüküm vere geldiğine inanıyordu. Bunun için de tantana çıkarmaya gerek görüyordu.

Zevkinden ve aşkıdan başka bir şey düşünmeyen Hünkâr, Hürrem'in kara düşüncelerini sezmediği gibi Vezirinin de hain emellerinden şüphe etmiyordu. Hatta onu, İstanbul'da o güne kadar görülmemiş bir büyüklükte saray yapmaya yönlendiren kendisiydi. Yapı işi bittikten sonra İbrahim'i, yine İstanbul'un eşini görmediği bir debdebeyle evlendirmeyi kuruyordu.

Sonunda o iş bitti, Hürrem'in gebeliği saray halkına ilan olunup da doğum hazırlıklarına başlandığı sırada, İbrahim Paşa'nın Atmeydanı'nda yaptırdığı saray sona erdi. Artık düğüne başlanabilirdi.

Padişah da, nedimi de bu düğünün tarihte yer etmesini istiyordu. Ondan ötürü büyük harcamalar yapıldı, israf kelimesiyle de ifade olunamayacak bir bollukla hazineler saçıldı, tam dokuz gün gülündü, eğlenildi ve bütün İstanbul güldürüldü, eğlendirildi. Hatice Sultan'ın Topkapı Sarayı'nda kendisi için yapılan yeni saraya götürüleceği gün, Hünkâr da oraya gitti. Batı tarihçilerinden birinin dediği gibi, o, altın ve ipekten örölme iki duvar arasından yürüyerek kız kardeşinin oturacağı yere varmıştı. Yol üzerindeki evler, bu sanıyı uyandıracak

bir şekilde kumaşlarla, şallarla, halılarla örtülmüş bulunuyordu.

Yine bu düğünde, Osmanlı tarihinin kaydettiği yüzlerce düğünün hiçbirinde yapılmayan bir şeye yer verildi. Maliye nazırı demek olan Defterdar Mustafa Çelebi tarafından Hünkârâ, Nuşirevan Hazinesi'nden gelme olduğu söylenen bir kâse şerbet sunuldu. Bin yıllık bir hayat taşıyan bu kâse, yekpare firuzedendi.

Tabağı ve kapağı da yine o kıymetli taştan yapılmış olduğu için, bu kâse milyonlar değerindeydi. Halk, Hünkârın bu kâseyle şerbet içişinde Nuşirevanlar devrini gölgede bırakan bir haşmetin tebessümünü sezerek heyecanlanmıştı.

Fakat bu güne tarihî bir değer veren ne o debdebeler, ne o görkemli eğlencelerdi. Sâsâniler hazinesinden gelme firuze kâsenin yeşil ışığı da tarihî bir önem taşımıyordu. Hürrem'in düğün sona erdiği gün bir oğlan doğurmasıdır ki o tarihî değeri sağladı ve düğün içinde başka bir düğün yarattı.

Hünkâr, sevgili karısının aylardan beri taşıdığı şerefli yükten kurtulup yeni bir şerefe ereceği günün yaklaştığını bilmekle beraber, bu önemli olayın düğün sırasında meydana geleceğini tahmin etmiyordu. Kız kardeşine Atmeydanı Sarayı'nda kendi eliyle kemer kuşatıp Topkapı Sarayı'na döndüğü vakit Hürrem'i çığlıklar içinde buldu ve şaşırdı. Fakat analık mutluluğunu çığlıklarla karşılayan hem mesut hem acılı kadın, teselli ve şefkat bekliyordu. Onun için şaşkınlığını çarçabuk giderdi, karısının başucuna geçerek dualar okudu, okşamalar saçtı ve sonra anasının dairesine çekilerek müjde beklemeye koyuldu.

O güne kadar birkaç kere baba olan Hünkâr, hiçbir doğumu böyle yakından takip etmemiş ve hiçbir gözdesinin çıglığını duymamıştı. Böyle bir ilgiyi ilk defa gösteriyordu ve ikide bir anasını sorguya çekiyordu.

"Zavallı Hürrem ağlar mı dersin valide?"

"Biçare yükün atıp rahata erdi mi acep?"

“Ne nazdır şu doğacakta? Annesin harap etmeden beşiğine inse olmaz mı?”

Valide Sultan, ardı arkası kesilmeyen bu sorulara uygun ve nazik cevaplar vermekten geri kalmıyordu. Fakat için için de homurdanıyordu. Oğlunun heyecanı Yavuz’dan dul kalan bu kadına nahoş geliyordu ve o heyecanın her zerresinden Hürrem’e bir yönetim hakkı geçtiğini sezerek zavallının içi allak bullak oluyordu.

Hünkâr, bir aralık yaman bir endişeye kapıldı, anasının ellerine sarılarak gamlı gamlı sordu.

“Hürrem’e bir hastalık gelir mi valide, zavallı kurtulmaz da ölür mü, böyle bir felâket olur mu?”

Hafsa Sultan, sesinde hıçkırık sezilen oğlunun şu zaafına dayanamadı.

“Ona,” dedi, “bir şeycik olmaz. Sen içini ferah tut Aslanım. Hürrem kadın her yıl yüzü dahi solmadan bir çocuk getirir.”

Ancak Hünkârın telaşı, endişesi, heyecanı ve hafakanı, ebe kadının bir yel gibi perdeleri paralayarak odaya girip de, “Müjde Padişahım. Bir şehzaden oldu!” diye bağırdığı dakikaya kadar geçmedi. Bu müjde, onun yüreğine yepyeni bir heyecan aşılamıştı. Anasının yanında duramıyor, oturamıyordu. Ebelerin, halayıkların, kölelerin kendini ayıplayacaklarını düşünmese hemen fırlayacak, loğusanın yanına koşup onu ve yeni doğan çocuğunu kucaklayacaktı. Fakat padişahlık vakarı, âşıklık arzusunun zincir vurduğundan içi yana yana bulunduğu yerde kalıyordu. Bununla beraber, haremağalarını üçer beşer dakika arayla loğusanın odasına yolluyor, boyuna sağlık haberi getirtiyordu.

O gün 930 yılı Recebinin yirmi sekiziydi. Evvelce Hürrem’e söylediği gibi, şimdi anasına da bu tarihin kutlu olduğunu ve yeni doğan Şehzadenin uğurlar getireceğini anlatmaya girişmişti.

“Yaşarsan,” diyordu, “görürsün. Bu çocuk cihangir olur. Onun için adını Selim koyacağım. Cihangir olacak bir padişaha ancak bu ad yaraşır!”

Hafsa Sultan, hayalinde bir aslan görkemi taşıyan efendisinin adını Hürrem'den doğan bir çocuğa verdiğinden dolayı oğluna kızıyordu. Hele, kendinden büyük bir kardeşi varken çocuğun padişah ve cihangir olacağından bahsedilmesini yakışksız bulup sinirleniyordu. Hünkârın bu mevzuyu bir kere daha dile alması üzerine dayanamadı.

"Bana sen gereksin Aslanım," dedi. "Yalvarırım sana, böyle tatsız konuşma."

O dakikadaki heyecanına ve ruhi buhranına rağmen Hünkâr belinledi, bön bön sordu.

"Sözlerimin nesi tatsız?"

"Yeni Şehzadenin bir gün cihangir olacağını söylüyorsun. Onun öyle olabilmesi için senin, Allah etmesin, yok olman gerekmez mi?"

"Her doğan ölür valide. Bir gün sen de ben de nöbetimizi savacağız."

Hafsa Sultan, şahlanmış hincından aldığı cüretle en ağır hakikate parmağını koydu.

"Sana ben de, bütün cihan da feda Aslanım. Ama ölüm hak, miras helâlse, ortada nur topu gibi Mustafa'n var. Onu unutmayı mübarek yüreğin nasıl kabul ediyor?"

Hünkâr, iğnelenmiş gibi acı dolu bir hareket yaptı ve haykırdı.

"Mustafa mı, Mustafa mı? O, Mahidevran'ın çocuğu; Selim ise Hürrem'in. Aralarında dağlar kadar, denizler kadar fark var."

Ve artık orada durmadı, padişahlık gururunun ayaklar altına alınmasına aldırmadı, aşka yenilip yürüdü, Hürrem'in odasına gitti. Kadın, incili bir yorgana bürünerek muhteşem yatağına uzanmış, uyur gibi görünüyordu. Ebeler yeni Şehzadeyi kundaklamışlar, anasının yanına yatırmışlardı. Som gülmüşten yapılmış olup üzerinde yumurta büyüklüğünde bir zümrüt sallanan beşik boş duruyor, yatağın biraz ilerisinde pırl pırl parlıyordu.

Hünkâr, koşar gibi yürüyerek loğusanın başucuna geldi ve

elini, onun beyaz bir ateşi andıran sıcak alnına koydu.

“Eh,” dedi, “sana da, bana da geçmiş olsun. İkimiz de işte kurtulduk, rahata erdik.”

Sevgilisine, doğum sırasında kendinin de sürekli acılar çektiğini anlatmak istiyordu. Bu hakikati, “Sen bir doğurdun, ben kırk doğurdum,” cümlesiyle ifade etmekten utanmakla beraber, bir iki saatten beri çektiği iç acıları, hâlinde, sesinin yorgun ahenginde tamamıyla görünüyordu. Fakat Hürrem dalgın, belki de baygındı. Taç sahibi kocasının teselli verir gibi görünüp teselli bekleyen tarumar sözlerini duymuyordu. Hünkâr, bu sessizlikten dolayı üzüldü, yatağa eğildi, dudaklarını loğusanın kulağına yanaştırdı.

“Ben,” dedi, “sana gönlümü verdim, sen bana hayat veriyorsun. Doğurduğun çocuğun kıymeti o kadar büyük!”

Bu sözler dalgın kadını birden kımıldattı, kapalı gözler açıldı ve solgun dudaklarda bir soru belirdi.

“Oğlunuzu gördünüz mü, Efem?”

Padişah, hayır diyemedi ve gözlerini yeşil bir duvakla örtülü olarak yatağın bir köşesinde uzanan kundağa çevirdi.

“Gördüm,” dedi, “çok şirin. Şüphe yok ki sana benziyor.”

“Ona acıyorsunuz, değil mi Efem?”

“Niçin acıyayım Hürrem? Acınacak nesi var yavrunun? Kolu mu eksik, budu mu? İçime şüphe koydun şimdi!”

“Bahtı kara bir çocuk. Oğlan olacağına kız olaydı keşke. Hiç olmazsa cellât elinde can vereceğini düşünmezdi, günde bin kez ölüp dirilmezdi!”

Sözünü, gözlerinden dökülmeye başlayan inci satırlarla tamamlıyor, sessizce ağlıyordu. Sultan Süleyman, ömrünün en mutlu dakikasında matem terennüm eden sevgilisini nasıl teselli edeceğini kestiremeyerek gamlı gamlı düşünüyordu. Kadının hakkı vardı; şu doğan çocuk er geç cellâtlar elinde can vermeye, kementle boğulmaya ve boğazı sıkılarak öldürülmüş bir kedi yavrusu gibi bir çukura atılıp gömülmeye mahkûmdu. Kendisinden büyük kardeşleri olan her şehzadenin sonu buydu, babasının tabutunu yine bir tabut içinde takip etmekte.

Bir ana, o kadar ıstıraplar çekerek dünyaya getirdiği yavrusunun gençliğine doymadan öleceğini bilip dururken loğusa döşğinde sevinebilir miydi, güler miydi, mutlu görünür müydü?

Evet, mutluluğu felaket sayan şu kadın haklıydı. Fakat tahta çıkan her padişaha kardeşlerini öldürmek hakkını veren kanun da söz götürmez bir idare zorunluluğuna tercüman oluyordu. Çünkü iki yüz yirmi yıllık tarihe sahip olan Osmanlı Devleti, kardeş kavgaları yüzünden büyük sarsıntılar geçirmişti. Her şehzade, büyüklük haklarına ve küçüklük borçlarına kıymet vermeyerek tahtı ele geçirmek istiyor ve isyanlar düzenliyordu. Fatih Sultan Mehmet, bunun önünü almak ve devletin parçalanmasına meydan vermemek fikriyle padişahların erkek kardeşlerini öldürmelerini kanunî haklar arasına sokmuştu. Bununla beraber, post kavgalarının önü yine alınmış değildi. Bizzat Fatih'in oğlu Cem, babası ölür ölmez büyük kardeşine karşı savaş açtığı gibi, Beyazıt'ın oğulları da daha babalarının sağlığında taht için mücadeleye girişmişlerdi. Saltanat, şu vaziyette, bileği pek olana ait görünüyordu. Nitekim Yavuz, yaşça en küçük olduğu hâlde kendinden büyük şehzadeleri ve hatta babasını gidermiş, taht ve tacı ele geçirmişti.

Demek ki dünyayı henüz gören, havayı henüz solumaya başlayan, gıdayı henüz alacak olan şu çocuk da bir gün ya kendinden büyük kardeşinin emriyle boğulacak yahut o sondan kendini korumak için silâha sarılacaktı. Onun, hayat kaygısıyla birlikte saltanat hırsına kapılarak, adını taşıyacağı Yavuz Selim gibi babasına karşı da isyan etmeyeceğini kim temin edebilirdi?

Hünkâr, henüz doğurduğu yavrusunun geleceğine ağlayan karısına nasıl teselli vereceğini düşünürken, ihtiyarsız bütün bu noktaları da zihninden geçirdi. Padişahlar için baba olmanın zevk değil üzüntü olduğunu yeni baştan anladı, yeşil duvaklı kundağa gözünü kaydırmaktan adeta çekinir oldu ve karısına, kırıgın bir sesle cevap verdi.

“Benimle sen sağ olalım, Hürrem. Biz öldükten sonra var-sın cihan yıkılsın!”

Şimdi orada da duramıyor, sinirleniyordu. Loğusayı okşama-k ve onunla uzun uzun konuşmak arzusundan sıyrılmış değildi. Fakat çocuk, kundaklanmış bir tutam ete benzeyen şu minimini mahlûk, içini sıkıyordu ve boş beşik gözüne, kollarını açarak ölüsünü bekleyen bir mezar gibi soğuk görünüyordu.

Bu sebeple ve hür havaya susamış bir mahpus heyecanıyla yerinden fırladı, kaçmaya hazırlandı. Lâkin Hürrem’i de ağlar bırakmak istemedi.

“Uyu,” dedi, “güzel güzel uyu. Delice kuruntuları kafan-dan at, yalnız bugünü düşün. Yarınla uğraşma. Bu, benim değil, Tanrı’nın da gücüne gider.”

Ve karısını sevindireceğini umarak müjde verdi.

“Yavrumuzun adını Selim koydum. Rahmetli babamın adı. İnşallah onun gibi cihangir olur!”

Hürrem, kocasının kendini bırakıp savuşmasından belki üzülecekti. Onun çocuğu kucağına almamasına da zaten kızgındı. Fakat son sözler, yüreğine tatlı bir ferahlama getirdi. Yavrusuna Selim adını veren kocasının, Yavuz’dan miras kalan tahtı da ona lâayık göreceğini sezdirmişti. Hünkârın dua gibi sarf ettiği kelimeler de bu kuruntuyu kuvvetlendirmekten geri kalmıyordu. Ondan ötürü kendini toplayarak gülümsedi.

“Tanrı,” dedi, “bir gününü bin etsin. Selim de, anası da sana feda olsun, Efem!”

O tebessümün tadını yarım yamalak sezen, yapılan duayı ise hiç duymayan Hünkâr, loğusa odasından ayrılmakta bariz bir acele ediyordu. Hürrem, bu yaman gidişin de farkında oldu, yeni baştan üzüldü. Kocasının yine sevgili nedimine koştuğunu anlıyor, için için köpürüyordu. O güne kadar yalnız gündüzlerini İbrahim’e bağlayan Padişahın, şu loğusalık devresinde gecelerini de ona vereceğini düşünmek yüreğine ağır bir sızı vermişti. Sadrazamı evvelce kuvvetli rakip görürken şimdi baş düşman sayar olmuş ve kocasını bunun elinden kur-

tarıp kendine hasretmek için her şeyi yapmaya karar vermişti.

Hürrem'in sezişinde isabet vardı. Padişah, her doğan ve doğacak olan çocuğun kendi tahtını, saadetini kanatan bir yara demek olacağını düşünmekten ileri gelen iç sıkıntısını gidermek için sevgili nedimine sığınmak istiyordu. Kulağını du-dağa değil, kalbe çevirmeyi bilen; dilin söylediklerinden çok, ruhun sessiz nutuklarından anlam çıkarmakta yetenekli olan nedimini görmekle ve onun sazını dinlemekle, bunalmış kafasını aydınlatacağını umuyordu.

Fakat İbrahim, yeni sarayında ve henüz yüz yüze geldiği eşinin yanındaydı. Kendisi de oraya mı gidecekti? Kısa ve çok kısa bir düşünceden sonra kararını verdi, nedimini gerdekten saraya getirtti. Verdiği emrin nedimine ulaştırılması ve onun giyininip kuşanıp yanına gelmesi için geçen zaman, kendine bitmez tükenmez gibi görünmüş ve İbrahim'in eşik üstünde görünüşü de sonsuzluğuna inanılan bir gecenin ansızın güneşe kavuşması gibi içine ferahlık getirmişti.

Hünkâr ilk defa olarak sevgili Vezirini, gözünün bebeği yerinde tuttuğu nedimini, gürbüz ve yakışıklı eniştesini harem dairesinde kabul ediyordu. Bu, o güne kadar hiçbir padişahın hiçbir vezire lâıyk görmediği bir güvenin eseri idi. İbrahim de vaziyetin inceliğini kavradığından büyük bir heyecan geçiriyor, yüzünü yerlere süre süre şükranını sunuyordu.

Sultan Süleyman, müdahale edilmediği takdirde sonu gelmeyeceğine emin olduğu bu secdelerden kurtulmakta acele etti.

"Bırak sürünmeyi," dedi. "Beni dinle. Yapacağın saray Hatice'nin olsun, sen her gece burada kalacaksın."

Gözleri sevincinden kararan İbrahim, kekeledi.

"Ferman Efendimindir!"

"Gündüz beraberiz, gece beraberiz. Yataklarımız da yan yana serilecek. Gönlüm böyle istiyor. Anladın değil mi?"

"Ferman Efendimindir!"

"Öyleyse, bir mindere iliş, yanıma yapış."

Hürrem'in loğusalığı işte böyle bir netice de verdi. İbra-

him'le Hünkârın ilişkisi ve birlikteliği büsbütün sıklaştı. Artık, "İçtikleri su ayrı gitmez" sözünü gerçekleştiren bir yakınlık içinde vakit geçiriyorlardı. Vücutla gölge gibi birbirlerinden ayrılmıyorlardı. Hünkâr, aşkından bir zerre bile kaybetmemiş, Hürrem'i yine eskisi gibi candan seviyordu. Lâkin onun kırkını çıkarıp da yataktan ayrılacağı ve şuhluğunu ele alacağı güne kadar yüreğini nedimine açmıştı. Kıvrak nükteler ve berak nağmeler dinleyerek, bol şarap içerek hayattan zevk almaya çalışıyordu.

Gerçi karısını ziyaretten geri kalmıyordu. Şu kadar ki yaptığı ziyaretler hep ayakta geçiyordu. Hâl ve hatır sormakla yetiniyordu. Bu, Sultan Süleyman'ın zevki aşktan üstün tutar gibi görüldüğü devirdi. Çocuklarını ve onların şahıslarında canlanan korkunç geleceği unutmak, onu böyle yapay bir hata sürüklüyordu.

Hürrem, efendisini kendinden uzaklaştıran ve Sadrazama yaklaştıran sebebi kavramakta gecikmemekle beraber dışını sıkıyor, ses çıkarmıyordu. Büyük bir soğukkanlılıkla planlarını hazırlıyor, çoktan temelini hazırladığı ağın işleyecek bir hâle gelmesi için savaşıyordu.

Şimdi İbrahim'i, Şehzade Mustafa'dan daha tehlikeli buluyordu ve ilk hücumu ona yapmak istiyordu. Çünkü Mustafa, oğlunun rakibiydi ama Padişah henüz genç olduğu için bu rekabetin yakın bir zamanda kötü bir netice vermesi pek de muhtemel değildi. Fakat İbrahim, doğrudan doğruya kendi haklarını tehdit ediyordu. Ve daha önce uzaktan yapılan bu taarruz, artık burnunun ucunda olmaya başlamıştı. Padişahla bir odada yatan adam, Padişahı karısından uzaklaştıran adam, Padişaha aşkını unutturan adam, yarın bizzat padişah da olabilirdi! Hünkâr, böyle bir sonu düşünemeyerek yılanı koyunda beslemekte mahzur görmese bile, kocasını korumak, aşkını korumak ve şahsî saadetini, geleceğini korumak yapması gereken bir şeydi.

Hürrem işte böyle düşündü ve yataktan çıkar çıkmaz harekete geçti. İlk yaptığı iş, oğluna bir sütnine getirmek ve be-

şığı başka bir odaya taşıtmak oldu. Bunu yapmakla kocasını sessiz bir yuvaya çağırılmış, eski çılgınlıklara hırslandırmış olacağını düşünüyordu. O, kanaatinde aldanmıyordu. Yeri darlaşmış, eşini hastalaşmış görerek avareleşen kartal, “Gel artık,” diyen ilk bakış üzerine yuvaya dönmekte, bir iki aylık hicran yüzünden baştan ayağa tutku kesilen yüreğini eşinin kollarına atmakta tereddüt etmedi. Aşk yeniden harekete geçmiş ve Padişah yeniden Hürrem’ine pervane olmuştu.

Fakat İbrahim’in vaziyetinde değişiklik yoktu. Fattan kadının kazandığı zafer, rakibini yıkmış değildi. Zeki ve haris Vezir, bir gün tamamıyla kendinin olacağını kuruntulayıp durduğu sarayda eskisi gibi el üstünde tutuluyordu ve divan biter bitmez efendisiyle birlikte hareme geçerek zevk-i safa âleminin kapısını açıyordu. Sözüyle ve saziyla Hünkârın benliğine zelleleler veriyordu. Yalnız birlikte yatmaya ara vermişlerdi. Sultan Süleyman, gece yarılarına kadar nedimiyle baş başa kaldıktan sonra dairesine çekiliyor, gözlerini eşliğine çevirerek ve kollarını dehlizlere açarak kendini bekleyen Hürrem’in yanında beyninin dumanlarını, ruhunun sarsıntılarını gideriyordu.

Hürrem işte bu durumu bir hamleyle değiştirmek istedi, görünmesi ve ikinci Vezir Mustafa’nın karısı Hafise’den aldığı haberlerden yararlanarak bir gece fırsat düşürdü.

“Efem,” dedi Sultana, “şu Mısır işleri hep böyle düzensiz mi gidecek? Yeni Vali de Defterdarla geçinemiyormuş, Aslanımı üzecek kertede densizlik yapıyormuş!”

Yalnız aşk tadı ve öpücük sesi verir gibi davranan gül dudakların birdenbire tatsız şeyler konuşmaya başlaması, yarı baygın Padişahı uyandırdı ve onun şarap sarhoşluğuyla kadın zevkinin karışmasından doğan garip bir bulantıyla dolu gözlerine hayretli bir açılış verdi. Karısının anlaşılmasız bir dille konuştuğunu sanıyor, bön bön bakıyordu. Fakat Hürrem, bu belinleyişten yılmadı, kelimelerine birer öpücük tadı işleye işleye, gözlerinde çeşit çeşit tebessümler pırıldata pırıldata tekrar etti.

“Efendimi üzüyor bu gidiler? Hadlerini bildirmek gerek, değil mi?”

Padişah, konunun tatsızlığıyla sesin tatlılığı ve hele o mütebessim bakışların büyüğü arasında sersemleşen zekâsını güçlkle toplayabildi, yorgun ve kırgın sordu.

“Kim dedi sana bunu? Divanda casusun mu var yoksa?”

Hürrem, ahengi öpücüklerle kıvraklaşan bir kahkaha patlattı.

“Efendimi üzecek işleri,” dedi, “ben düşümde görürüm. Sezişim, görüşüm bu kadarla da kalmaz. Uyanıkken bile sizin yüreğinizi Tanrı bana gösterir. Onun içinde sevinç mi var, tasa mı var, her gün görüp anlarım.”

Ve ciddileşerek açıkladı.

“Hafise Sultan’la görüşürken laf açıldı da Mısır işleri konuşuldu. Doğru mu, eğri mi bilmem ama canım sıkıldı. Vezir neden gözünü dört açmaz, efendimin mülkünü gözetmez? Divanda boy göstereceğine kalksın Mısır’a gitsin, işlere çekidüzen versin.”

Padişah gerçekten derin bir hayret içindeydi ve şuursuz bir şiveyle boyuna soruyordu.

“Mısır’a mı gitsin, Mısır’a mı gitsin? İbrahim, Mısır’a gitsin, öyle mi?”

“Elbet gitsin. Burada ne iş var ki?”

Ve kollarını pamuk bir kuşağa çevirerek fısıldadı.

“Biz de Edirne’ye gideriz. Biraz hava alırsız, eğlenirsiniz. Siz yorgunsunuz, ben kansız düştüm. Böyle bir gezintiden çok faydalanırsız.”

Hünkâr, Mısır işlerine aldırış etmiyordu. Vali Kasım Paşa’yla Defterdar Mehmet Emin arasındaki geçimsizlik onun için önemli bir konu değildi. Divan, er veya geç meseleyi halledebilirdi. Fakat Hürrem’in sözlerinde, altı yedi ay önceki isyan hadisesine sinsi bir hatırlatma vardı. Kadın, Mısır’da mutlak bir huzurun sağlanamadığını söylerken yarın yine bir isyan çıkabileceğini anlatmak istiyordu. Bu gerçekten tehlikeli bir ihtimaldi ve Hünkârı sinirlendirmişti. İbrahim’den ayrıl-

makla saltanat zevkinden bir kısmını feda etmiş olacağını sanıyordu. Hürrem'in Edirne'ye gitmek arzusunu ise çocukça bulup önemseymişti.

Onun düşünemediği, sezemediği nokta, karısının İbrahim'i künededen atmaya çalışmasıydı. Hürrem, Mısır ülkesinin kolaylıkla düzene girmeyeceğini, daimî bir karışıklık içinde sarsılacağını sanıyordu. Kulağına değen haberler ve birbirini takip eden hadiseler ona bu zannı vermişti. Kendisinin düşüncesine göre İbrahim de orada belli başlı bir iş başaramazdı ve bu başarısızlık onu gözden düşürebilirdi.

Zayıf ve pek zayıf bir ihtimal olmak üzere, Vezirin Mısır'a nizam ve intizam vereceğini de düşünmüyor değildi. Fakat bu neticeyi onun elde edebilmesi için Mısır'da aylarca kalması lâzımdı. Hâlbuki gözden uzak olanların gönülden de ırak düşmeleri tabiiydi. Demek ki İbrahim'i gözden düşürmese bile böyle bir önlemlerle Hünkârın gönlünden çıkarmak mümkündü.

Padişah, güzel karısının çevirmek istediği entrikayı sezmediğinden, İbrahim'i kendi zevkini bozmamak için yanından uzaklaştırmamak noktasına saplanmıştı. Bununla beraber, Mısır'ın bir çibanbaşı olabilmesi imkânını şimdi büyük bir açıklıkla görmeye başlamıştı. Sinirli bir kıvranaşla o çibanbaşını kurutacak çareler araştırıyordu.

Hürrem, pamuk kadar yumuşak olmakla beraber ateş kadar da sıcak bir kemer arasında kalmasına rağmen olumlu cevap vermeye yanaşmayan kocasının, istediği dışına çıkmasına meydan vermemek için civeye başvurdu. İlk yakıcı pamuk kemerin baskısını çoğalttı, sonra gözlerindeki büyüğü arttırdı, dudaklarını vazifeye şevketti ve bu yolla Hünkârın ruhu üzerinde bir kargaşalık yarattıktan sonra maksada geçti.

"Düşün Aslanım, bir Edirne gezintisindeki zevki! Orada sana yalnız Hürrem hizmet edecek. Gündüzleri vezir yüzü, kazasker yüzü görmeyeceksin; ocaklılarla karşılaşmayacaksın; külahını Veli'ye kaptıran Ali'nin yaygarasını duymayacaksın. Mübarek başın dinlenecek, gözün gönlün açılacak, şarabını ben sunacağım, şarkılarını ben ırlayacağım. Gece gündüz ya-

nında ben bulunacağım. Olur, a... Cariyenden bıcarsın, o vakit ava gidersin. Irmaklarda kayıkla gezersin. Ben de bir köşeye oturur, ışksız gecelerde gün doğumunu bekleyen hastalar gibi Aslanımı beklerim. Nasıl, böyle bir gezinti hoşuna gitmez mi Efem?"

Hünkârın gözü önünde şimdi İbrahim yoktu, Mısır yoktu, hatta taç ve taht yoktu, perde perde açılan bir âlem vardı. Bir yandan o âlemin ışıklı ve perde perde nefis sahnelerini seyrediyor, bir yandan da aşkın son mertebesine yükselmiş ve hayatın bütün gereklerini, olmazsa olmazlarını çiğneyerek, ezerek, hurdahaş ederek yalnız sevgililerine bel bağlamış olan ünlü âşıkları düşünüyordu.

Aşktan başka her şeyi unutmak... Bu, ne cihan değer bir şeydi! Zihni, kalbi ve ruhu tamamıyla aşka verip yaşamak... Bu, ne büyüğü bir hayattı! İşte karısı, insanlar için en uygun bir neşe olan aşkın esas gayesini anlamış ve o gayeye kılavuzluk yapmak istediğini anlatmıştı. Ona, bu dilber kılavuza uymamak, yine aşk bakımından büyük bir suç olmaz mıydı?

Hünkâr, kendini güçlü bir baskıyla saran zekâ ve cilve halesi içinde bir uçuş dakikası yaşıyor, bir ufuktan başka bir ufka geçerek hayal âlemini dolaşıp duruyordu. Bu uçuş sırasında gördüğü aşk, sezdiği aşk ve aradığı yine aşktı. Bazen Tanrı'yı düşünüyor ve onun aşkı kutsadığını hatırlayarak aşka bir kat daha ısınıyordu. Bazen peygamberi düşünüyor ve onun kurduğu büyük din kadar aşka da değer verdiğini göz önüne getirerek kendi aşkına yeni baştan sarılır gibi oluyordu.

Bu âşikane kendinden geçiş deminde ve aşkın son mertebesinde çılgınca hasret ve zevk duyma anında Hünkâr, gerçekten derin ve esrarlı düşünceler geçiriyordu. Harem sarayında uyuyup duran bütün varlıkların bu yokluk uykusundan nasıl uyanıp göz açtıklarını, hayat denilen muamma guncasının nasıl belirlendiğini, kâinatın nasıl yaratıldığını, varlık bağında ilk açılan gülü ve sonraki aşamaları hayal ederken, bunlara hep aşkın sebep olduğuna, daha doğrusu hayata da kâinata da ancak aşkın sahip olduğuna iman getiriyor ve Hür-

rem'i o büyük kudretin tek örneği sayarak benliğini onun avcunda eritmek arzusuna kapılıyordu.

Zeki kadın, kendinden geçmiş görünen kocasının, nefsinin bu yenilgiye ısındırmak için buhranlar geçirdiğini seziyordu. Düşünen, kıvranan, kalp değil ruhtu. Padişahlık gururundan bir şeyler feda etmek zorunluluğunu duyan bu ruh, uluorta bu fedakârlığı yapamaz, üzülp büzülmeden, sıkılıp terlemeden yenilmeyi kabul edemezdi. Fakat aşktan kudret alan kalp de bu tereddütlü ruhu gururunda serbest bırakmayacaktı... Ne yapıp yapıp onu mağlup edecekti.

Hürrem, bu sezişle iradesini bir kat daha kuvvetlendirdikten sonra hayal içinde dolaşan kocasının kulağına aşkının sesini tattırdı.

"Susuyorsunuz Aslanım. Yoksa Edirne sözü hoşunuza gitmedi mi?"

Hünkârın yalnız gözü değil, gönlü de açıldı ve dudaklarından şu şen cümle saçıldı.

"Hoşuma mı gitmedi? Nasıl olur bu, Hürrem. Seninle baş başa kalmak için ben neler feda etmem ki!"

Aşka boyun eğen padişahlık gururunu yeni bir baskıyla sıkırmak tehlike doğurabilirdi. Bunu keskin kavrayışıyla sezen Hürrem, İbrahim Paşa'nın Mısır'a yollanması meselesini artık kurcalamadı. Edirne seyahati kararlaştıktan sonra o işin de nasıl olsa yürüyeceğine emindi. Onun için, zekâsını Padişahın zevkine hizmetkâr yaptı, kısa bir teşekkürün ardından şuhluk faslına geçti, efendisine yeni bir zevk âlemi daha yaşattı. Bu sefer Hünkâr, esrarlı hülyalar içinde değil, sarhoş eden hakikatler arasında yüzüyor ve aşkın dünyevi cephesinde dolaşıyordu.

İşte bu gecenin ertesi günü Hünkâr, Mısır meselesine ait evrakları getirtmiş, Valiyle Defterdar arasındaki geçimsizlik sebeplerini bizzat inceliyordu. İbrahim Paşa, devlet işlerini tamamıyla kendi omzuna yüklemiş olan efendisinin Mısır sorununa gösterdiği ilginin sebebini kavrayamadı, telaşa kapıldı. Acaba Hünkâr, herhangi bir gammazın sözüne uyarak işlerin

bozuk düzen gittiğini mi düşünmüştü? Yoksa devleti Vezirine bağışlamış görünmekten huylanarak padişahlık vazifelerini bizzat görmeye mi kalkışıyordu?

Her iki ihtimal de iyi bir sonuç vaat etmezdi ve kendi hülyalarına ölüm getirebilirdi. Bu sebeple vakit geçirmeden Padişah nezdinde bir girişimde bulunmak istedi, Mısır evraklarının alındığı günün akşamı huzura çıkar çıkmaz sordu.

“Kasım Paşa’yla Defterdarın densizliği efendime de üzüntü mü oldu? Divanda duramadım, azap içinde kaldım. Maslahatın değeri yok. Korkum, Efendimin üzülməsi...”

Hünkâr gülerek cevap verdi.

“Yok be İbrahim. Düşündüğün gibi değil. Bu işin bir çekirdek dahi dolduramayacağını biliyorum. Fakat Mısır’a iyi bir çekidüzen vermek gerek. Orada vergi işleri karışık, halk mustarip ve müşteki, kanunlarımız, örfümüz, töremiz Mısır’a aykırı düşüyor, yürümüyor. Onun için düşündüm, seni Mısır’a yollamayı tasarladım.”

“Ferman Efendimindir, hemen yola çıkayım.”

“O kadar acele istemem; ilkin hazırlan, sonra yola düzül. Dairen mükemmel olmalı. Mısırlılar, senin debdebenden benim zenginliğimi sezmeli ve seni, eskiden tanıdıkları hükümdarlardan üstün bulup şaşırmalı.”

“Ferman Efendimindir.”

“Deniz yolu kısadır, çabuk aşılr. Sen de gemiyle git. Donanmayı dahi yanında götür. Yolda henüz bizim olmayan adalara da uğrarsan, saltanatımın şanını tanıtırısın.”

İbrahim, kendisi için ağır bir son kuruntularken, Mısır işlerinden hayır çıktığını görüyor ve yine karışık hülyalar geçiriyordu. İmparatorluğun bütün deniz kuvvetlerinin başında Akdeniz’i dolaşa dolaşa Mısır’a gitmek ve orada bir hükümdar gibi davranıp dilediğini yapmak, yarın için düşündüğü işlere şerefli bir başlangıç olacaktı. Fakat Padişahı İstanbul’da yalnız koymakta çekincesi vardı. Vezirler, kendi yokluğundan yararlanarak entrika çevirebilirlerdi.

Hırslı Vezir, o sevinçli dakikada bu noktayı da düşündü, Dimyat'a pirince giderken evdeki bulguru kaybetmekten korktu.

"İbrahim kulun," dedi, "Efendime hizmet için Mısır'a değil, dünyanın son köşesine dahi gider. Lâkin, Velinimetimin hasreti beni helak eder diye endişelenirim. Mübarek yüzünü görmemeye, ayağının tozunu gözümüne sürmemeye ben nice tahammül ederim? Yüce eşiğinden ayrıldığı gün, cansız kalıba döneceğimden şüphe edilmez."

Sultan Süleyman, teessürünü saklamaya çalıştı, kaşlarını çattı.

"Devlet işi müsamahaya gelmez, şaka götürmez. Ben de seni gözümünden ırak eylemek istemem ama bu bir zorunluluk. Gönlümün seninle olduğunu bilip güle güle git, yüz aklığ gösterip yine güle güle dön. Sayılı gün çabuk geçer, İbrahim!"

Ve Vezirinin endişelerini gidermek ister gibi davranarak ilâve etti.

"Ben de Edirne'ye gitmek, biraz hava alıp dinlenmek isterim."

Bu haber, hırslı Vezir için büyük bir müjde oldu. Tasadan kurtuldu ve hasret tekerlemelerini bırakarak devlet işlerine geçti, parlak fikirler yürüttü, uzun projeler çizdi, sonunda Padışahı sofraya davet etti. Artık gülerken, nükteler ederek içiyorlar, nağme ve şarap şelâleleri içinde mest oluyorlardı.

Hünkâr, ne kararını bildirirken ne de nedimiyle baş başa eğlenirken şu Mısır ve Edirne seyahatlerini kendine Hürrem'in telkin ettiğini sezdirmişti. Çünkü daha önce eniştesini Mısır'dan getirtirken olduğu gibi, bu sefer de karısının sözüyle hareket ettiğine inanmaktan çok uzak bulunuyordu. Onun düşüncesine göre bu işler dengeye bağlıydı. Hürrem'i loğusalık haftalarında iltifatından mahrum bırakıp gecesini ve gündüzünü İbrahim'e vermişti. Şimdi nedimini Mısır'a yollayarak günlerini, yine bir devir için, Hürrem'e verecekti. Bu suretle, aşkla zevk arasında bozulan dengeyi yeni baştan kurma yolunun açılacağına, arada ihtiyar olunan haksızlığın da tamir ola-

cağına inanıyordu.

Bununla beraber üzüldü. Edirne'de geçireceği aşk hayatına, ara sıra olsun İbrahim'in sesiyle tatlı bir değişiklik katmasını şimdiden özleyip üzülmüyordu. Aştan yok olmayı candan istiyordu, fakat o mertebeye yükselirken bile kulağında nediminin kıvrak nağmelerini bulmak dileğinden kendini kurtaramıyordu. Hürrem'in arzusuyla bu dileği uygunlaştırmaya ise imkân yoktu. Ondan ötürü kararında sabit kaldı, zevkini aşkına feda etmek yolundan dönmedi.

Ancak İbrahim'e candan bağlı olduğunu bütün cihana karşı göstermekten de geri kalmadı. Vezirinin büyük bir donanmanın başında İstanbul'dan ayrıldığı gün, ananeyi, tarihi ve padişahlık gururunu ayakaltına alarak onu uğurlamaya çıktı. Sadrazamları, tıpkı köle gibi, sık sık tokatlayan ve onları yine sık sık divandan kaldırtarak zincirler içinde Yedikule Zindanları'na atan Yavuz Sultan Selim'in oğlu, parayla satın alıp da üç beş yıl içinde başvezir edindiği kölesini, kendisiyle bir seviyedeymiş gibi uğurluyordu.

Bu, yalnız Osmanlı tarihinde değil, bütün doğu milletleri tarihinde eşi kayıtlı olmayan bir hadiseydi. Fatih Sultan Mehmet, o sırada henüz yürürlükte olan kanununa bir madde koyarak vezirlerin kendi sofrasına oturmalarını bile yasak etmişti. Süleyman'sa nedimiyle her gece beraber yemek yiyor, içiyor ve eğleniyordu. Fakat bu sıkı ilişki, sarayın yabancı gözlerle kapalı bir köşesinde meydana geliyordu. Şu uğurlama işiye ocaklının ve bütün İstanbul halkının gözü önünde olup bitmişti. İnsanlıkla yücelik arasında bir mevki işgal ettiğine inanılan Padişahın, Sadrazamla aynı kayığa binerek baştardaya gidişini, onunla birlikte merdiveni tırmanarak gemiye girişini, Adalar önüne kadar yol alışı ve orada nedimiyle birkaç kere kucaklaşıp vedalaştığını gören ve duyan halk, bu hâlde parmak ısırıp kalmıştı.

Hele Hürrem, kızgınlıktan çıldırmak tehlikesi geçiriyordu. Kocasının İbrahim'e gösterdiği bu yüksek ilgi, hırçın kadının yüreğine katmer katmer yara açıyordu. İyi saz çalmaktan,

güzel konuşmaktan başka bir hüneri olmayan ve devlete henüz ağza alınmaya değer bir hizmeti görülmeyen bu kölelikten gelme Vezirin, kendinden evvelki sadrazamlar gibi savaşlar yapıp zaferler kazanması, kaleler devirip ülkeler alması hâlinde elde edeceği konum acaba ne olacaktı?

Hürrem, içini kemiren kıskançlık ateşi arasında işte bu noktayı da düşündü ve İbrahim'in tek başına bir zafer kazanmaması için elinden geleni yapmak kararını aldı. Kündeden atmak ve ilk fırsatta yok etmek istediği bu başdüşmanın her adımını gözlemek ve gözlettirmek artık ona kutsal bir emel olmuştu. Topkapı Sarayı'nın bir köşesinden, Padişahla İbrahim'in vedaları şerefine atılan topların sesini dinlerken bu emele uygun planlar tasarlıyordu.

ACI BİR UYANIŞ!

Hürrem biraz sonra ona yetişti ve hemen güzelliklerinin sihrini harekete geçirip aralanan uğrayan rüyayı tazeledi. Artık zevk ve sefa âlemi bütün enginliğiyle açılmıştı. Aşıklar ikilikten tamamıyla ayrılarak bir fikir, bir gönül, bir ruh hâline gelmiş, hayatın ve kâinatın üstünde bambaşka bir ömür yaşıyorlardı.

İbrahim, beş bin yeniçeriyle yine o sayıda sipahi ve köle-menlerden oluşturulmuş birkaç alay atlının başında Kahire'ye doğru yol alırken, Padişah da Hürrem'yle bir arada Edirne'yi hedef tutup menziller aşıyordu. Sadrazam, ancak Rodos'a kadar deniz yolculuğuna tahammül göstermiş ve fırtınaların şiddetinden ürkerek kara yolunu tercih etmek zorunda kalmıştı. Ruhunun en karanlık köşelerinde yaşayan ve ilhamlarını Bizans tarihinden alan hülyalarına hayat vermek ister gibi bütün mızraklara mavi ve beyaz renkte bayraklar çektimişti. Yine o hülyalara uygun bir görünüş sağlamak için de ağalarına, kavaslarına, çavuşlarına, kölelerine, seyislerine; padişahın ağaları, kavasları, çavuşları, köleleri, seyisleri gibi sırmalı başlık ve elbise giydirmişti.

Fakat Padişah, debdebesiz bir kafiyle yolculuğa çıkmıştı. Ne süvari alayları, ne piyade ortaları görünüyordu. Maksadı, hükümdar gibi dolaşmak değildi, âşık olarak gezmek ve uçmaktı. Onun için de aşılın derelerle, geçilen çimenlik ve ormanlarla, tesadüf olunan pınarlar ve bayırlarla ilgilenmiyor, ruhunu üzerine attığı aşk atının mesafelere yabancı akışı arasında hayal ettiği menzile doğru yükselip gidiyordu.

Hürrem bu seyahat sırasında gerçekten bir peri rolü oynuyordu. Topkapı Sarayı'nın kalın duvarları arasında zehirleşen havadan kurtulmak onu birdenbire başkalaştırmış gibiydi. Şimdi daha oynak, daha kıvrak ve hatta daha berrak görünüyordu. Bakışı gülüş olmuşa, gülüşü kelimeleşmişe benziyordu. Bakarken büyümlü bir tebessüm şelâlesi yaratıyor, gülerken ilâhî neşidelerin coşku veren zemzemlerini hissettiriyordu.

Hünkâr, sabahtan akşama ve akşamdan sabaha kadar bu

başkalaşmış ve yepyeni güzelliklerin kaynağı hâline gelmiş olan kadının sihriyle kendinden geçiyordu, uykusuz bir rüya âlemi yaşıyordu.

Edirne'ye ulaştığını da bu rüya içinde gördü, canı sıkıla sıkıla arabadan ata geçti, şehre girdi. Halkın bütün yol boyuna serdiği halılar, adım başına kesilen kurbanlar ve her köşeden yükselen alkışlar gözüne çarpmıyor, kulağına varmıyordu. Boşluklar içinde yürüyormuş gibi üzülererek şehrin sokaklarını aşmış ve kovalanıyormuş gibi acele ederek saraya can atmıştı.

Hürrem biraz sonra ona yetişti ve hemen güzelliklerinin sihri harekete geçirip, aralanan rüyayı tazeledi. Artık zevk ve sefa âlemi bütün enginliğiyle açılmıştı. Âşıklar ikilikten tamamiyle ayrılarak bir fikir, bir gönül, bir ruh hâline gelmiş, hayatın ve kâinatın üstünde bambaşka bir ömür yaşıyorlardı.

Bu, belki aylarca, belki yıllarca sürecekti; fakat Padişahın Edirne'de esrarlı bir inzivaya kapanışı ve Sadrazamın Mısır'da kalışı devlet işlerini çığırından çıkarmış gibiydi. İmparatorluğun kuzey sınırlarını emniyet altında bulundurmak için elde edilmesi lâzım gelen Eflâk'ta boyuna çarpışmalar oluyordu. Fakat bu savaşları Mehmet Bey adlı yiğit bir Türk kendi başına idare ediyordu; merkezin bu şehre ilgi gösterdiği yoktu. Lehistan'dan, Fransa'dan gelen elçiler, konuşacak adam bulamayıp, elçi hanlarında pinekleyip duruyorlardı. Durup dinlenmeden Macaristan'da, Hırvatistan'da, Dalmaçya'da dolaşan akıncıların efsanevî destanlarıysa İstanbul Sarayı'ndan çok Avrupa saraylarında okunuyor, dinleniyordu.

Hoşnutsuzluk hızla büyüyor, yayılıyordu. Yeniçeri ocağı hani hani kaynıyordu. İki büyük yıla yakın bir zamandan beri hareketsizliğe mahkûm edilen bu savaş âşığı, zafer âşığı asker, sevgilisinden ayrı düşmüş gönüller gibi acılıydı, sızlanıp duruyordu. Belgrad ve Rodos savaşlarında aldığı yaralarla vücudu kalbura dönen Yeniçeri Ağası Mustafa'yla ömrünün dörtte üçünü savaşta geçirmiş olan Sipahi Ağası Mahmut, her gün birleşip dertleşiyorlardı. Her iki ocak halkının miskin bir hayata daha fazla tahammül edemeyerek ayaklanmaları hâ-

linde çıkacak kanlı ve korkunç hadiseleri düşünüp ağlaşıyorlardı.

Yeniçeri ve sipahiler arasında atılğanlar, ileriye geriye hesaplamaayanlar çoktu. Bunların birden coşarak Padişahı zor bir duruma düşürmeleri muhtemeldi. Mustafa'yla Mahmut, işte bu ihtimali göz önünde tutarak, aşkından başka bir şey düşünmez gibi görünen Sultan Süleyman'ı bilgilendirmek istemişler, Valide Sultana gizlice haber uçurup oğluna iş işten geçmeden, tamiri güç şey olmadan öğüt vermesini rica etmişlerdi. Hafsa Sultan, henüz on üç sene evvel meydana gelen ayaklanmaları unutmuş değildi. Savaşamayan bir adam olduğu için Sultan Beyazıt'ın tahttan nasıl atıldığını bütün safhalarıyla biliyor ve hatırında tutuyordu. Bu sebeple, ağaların yolladıkları haberi alır almaz telaşa kapıldı, ocaklının kötü dedikodular yapmakta olduğunu oğluna yazdı, hemen İstanbul'a dönmesini bildirdi.

Padişah, zevk dünyasının her faniye açılması imkânsız bir noktasında ve Tanrısal bir aşkın yaratıcısı olarak tanıyıp tapındığı karısının yanında neşeden neşeye geçip dururken anasının mektubunu aldı ve birden uyandı. O da, tıpkı Hafsa Sultan gibi, ocaklının Beyazıt aleyhine yaptıkları ayaklanmayı, dedesinin tahttan atılıp babasının padişah oluşunu hatırlamıştı. Beyazıt için ortaya konulan suçlama, kudretsizlik ve hareketsizlikti. Ocaklı, aynı suçlamayı kendisine de yöneltmekte şüphe yok haklıydı. Çünkü başkentten uzakta, divandan uzakta, halktan uzakta ve ordudan uzakta yaşıyordu. İki buçuk yıldan beri bütün hayatını aşka ve zevke vermiş bulunuyordu. Bu, savaşa ve zafere alışkın bir ordunun affedemeyeceği günahlardandı; cezası da pek ağır olabilirdi.

Sultan Süleyman, bir anda durumun nezaketini kavradı ve hayalden hakikate geçti. Artık kalbi susmuş, ruhu harekete geçmişti. Padişahlık ihtirası bir anda bütün hırçınlığıyla şaha kalkmış, aşkı geri iterek ona vazifeyi gösteriyordu.

Vazife? Anasının mektubunu avuçlarında buruşturan Padişahın dudaklarında da bu kelime dolaşıyordu. Çoktan

beri hatırlamak istemediği minimini kelime ne canlı bir kıvranısla, uzanısla, yayılısla beynini sarıyor, kaplıyor ve kapıyordu!

O güne kadar bütün zekâsını aşkla zevk, Hürrem'le İbrahim arasında bir denge kurmaya sarf etmişti. Şimdi o gayretin sakat bir düşünceye dayandığını apaçık görüyordu. Zira benliğini kaptırdığı aşkın ve zevkin yaşaması, Hürrem'in ve İbrahim'in kendine yâr olabilmesi, padişahlığının devamıyla mümkündü. Bu imkânsa ancak padişahlık vazifelerinin mükemmel şekilde yapılmasıyla gerçekleşebilirdi. Hâlbuki o, vazifelerini ihmal etmişti. Demek ki aşkını ve zevkini bilmeye bilmeye tehlikeye düşürmüştü.

Sultan Süleyman, bu acı uyanış sırasında korkulu hayaller de kuruyordu. Ocaklının hep birden ayaklanarak kendini tahttan attıklarını, küçük Mustafa'yı padişah yaptıklarını, Hürrem'den ayrıldığını, İbrahim'i kaybettiğini kuruntuluyor ve bu yolla vücut bulacak, şereften mahrum bir kimsesizlik âleminin felâketlerini göz önüne getiriyordu.

İki buçuk yıldan beri aşka ve zevke bel bağlamış, her şeyi unutmuş veya ihmal etmiş olmakla beraber, bu genç adamda kudretini kaybetmeyen bir ruh vardı. Ansızın harekete geçen bu ruh, ona vazifelerini bütün açıklığıyla hatırlatıyordu. İşte bu sebeple hemen kararını verdi, bir aşk rüyasının en tatlı deminde eşinden soğukluk görerek belinleyen Hürrem'i biraz geriye itti.

"Yarın," dedi, "İstanbul'a gidiyoruz!"

Genç kadın, gülü çıldırısıya seven bir adamın o çiçeği bayıla bayıla koklarken burnunu birdenbire çekmesini ve susadığını haykırarak haykırarak seraplar ardında koşan bir avarenin eline geçirdiği şarap kadehini boşaltmadan atmasını tabii göremezdi.

Fakat bu tabii olmayan şeyleri yapan kimsenin ne yaman bir zorunlulukla hareket ettiğini anlamayacak kadar da toy değildi. Zaten kocasının kalbini gözünden, ruhunu sesinden okumaya alışmıştı. Ondan ötürü hayret ve şikâyet etmedi, en

nazik vaziyetlerde kolaylıkla takındığı uysallığa sarıldı.

“Hay hay, Aslanım,” dedi, “gidelim. Sizin yanınızda olduktan sonra bana her yer cennet gelir.”

Fakat İstanbul görününce, Padişahın içini kemiren telaş huzura döndü, düşünceleri değişti. Şimdi ocaklıdan korkmuş, dedikodulardan ürkmüş bir adam konumuna düşmek sinirine dokunuyordu. Şehre ayak sürüyerek girmek ve iradesine sahip olduğunu herkese hissettirmek istiyordu. Bu sebeple, iki menzili bir yaparak eski ve yeni başkentler arasındaki yolu büyük bir hızla aşmışken, Davutpaşa’da istikametini değiştirdi, Kâğıthane’ye geçti ve oradaki köşkte geceledi.

Niyeti birkaç gün bu köşte kalmaktı. Edirne’den dönmekle ocaklının dedikodusuna nihayet verdiğini umuyordu. Kâğıthane’de kalmakla da sinsi tehditlere pabuç bırakmadığını anlatmış olacağını sanıyordu.

İşte bu yersiz gurur ve bu anlamsız gecikme bir ayaklanmaya vesile oluşturdu. Yeniçerilerle sipahiler, kendi kudretlerinin Padişah tarafından küçümsendiğine hükmederek kazan ve bayrak kaldırdı, yaman bir gürültü koptu.

Asker, Padişah’tan çok Vezirleri suçlu buluyordu ve özellikle İbrahim Paşa’yı, Hünkârın iyi huylarını kötüye çevirmekle suçluyordu. Onun için hücumda Sultan Süleyman’ın şahsı hedef tutulmadı, bütün hınçlar İbrahim’e ve bir iki arkadaşına yöneltildi. İsyanı hazırlayanlar, insafı da elden bırakmamışlardı. Yapılacak işlerin bir gözdağı olmaktan ileri gitmemesini kararlaştırmışlardı. Çünkü kulaklarda küpe olarak kalacak bir hamlenin Vezirleri akıllandıracağını, Padişahı da yola getireceğini tahmin ediyorlardı.

Ondan ötürü, daha sonraki devirlerde yapılan ayaklanmalarda olduğu gibi, şunun bunun kellesini istemiyorlar, Padişahın adınıysa ağızlarına almıyorlardı. Sadece yağma yapıyorlar, Sadrazamın ve Vezirlerin evlerini altüst ediyorlardı.

Bununla beraber manzara korkunçtu. Kaleler devirmeye, ülkeler yakıp yıkmaya, ordular sıdırmaya alışkın binlerce ye-

niçeriyle binlerce sipahinin, yalın pala sokaklara dökülüğü, savaş şarkıları okuyarak ve coşkun sular gibi uğuldayarak evlere hücum edişi, İstanbul halkının yüreklerini ağızlarına getirmişti. Gerçi halk, bu isyanın görev ve sorumluluk kaygısından ayrılmış görünen Padişahı korkutmak, zevke ve gaflete dalmış Vezirlerin akıllarını başlarına getirmek için yapıldığını biliyor, askerin hareketini doğru buluyordu. Lâkin her isyan bir coşkunluktur ve her coşkunluk, sınır tanımaz, gem almaz bir taşkınlık demektir. Yatağından taşıp sağına soluna yayılan sular gibi, düzenini kaybeden kitleler de kolay kolay huzura erdirilemez ve belli bir hedefe doğru yürütülemez.

İnsaflı düşüncelerle hazırlanan bu isyan da çarçabuk hedefini kaybetti, genişlemeye başladı. Elebaşılar, yalnız Sadrazamın, Vezirlerden Ayaş Paşa'nın ve o sırada İbrahim'le birlikte Mısır'da bulunan Defterdar İskender Çelebi'nin evlerini yağma ettirerek saraya gözdağı verdirmek isterken; yeniçeriler ve sipahiler kendiliklerinden isyan çevresini genişletmiş, gümrüğü yağma etmiş, Yahudi mahallesini hal-laç pamuğuna çevirmişlerdi.

Halk, işte bu hâlden korkup telaşa düşmüştü. Gözleri kararan isyancıların bütün şehri yağmaya kalkışmaları ve sonunda sarayı da ateşe vermeleri mümkündü. O vakit İstanbul kan ve ateş içinde kalacak, alevler püsküren bir mezbahaya dönecekti. Bu sebeple, İbrahim Paşa Sarayı'nın, vezir konaklarının pencere demirlerine kadar soyulup viranelere çevrilmesini zevkle seyredenler, gümrüğün ve Yahudi mahallelerinin yağma edilmesini izlemeye tahammül edememiş, evlerine kapanmışlardı. Artık sokaklarda birer gazap, birer korku abidesi gibi korkunç çığlıklarla dolaşan yeniçerilerle sipahilerden başka kimse yoktu. Keskin palalar ve şimşek pırıltılarını andıran beyaz kılıçlar, şehrin tarihine o günün heyecanını yazıyor gibiydi. İnık kafesler ardında kümelenmiş gözler bu müthiş satırları okurken korkudan nemleniyordu.

Valide Sultan hafakanlar içindeydi. Bayılıp ayılıyordu.

Henüz boyaları kurumayan muhteşem sarayından, güçlkle yol bulup yarı çıplak bir hâlde kendi yanına geldikten sonra titreye titreye yatağa düşen kızıyla, İbrahim Paşa'nın karısı olan Hatice'yle, ilgilenmeye bile gücü yoktu. Yalnız oğlunu düşünüyordu ve deniz yoluyla adam üstüne adam, kayık üstüne kayık uçurarak onu Topkapı'ya çağırıyordu. Bütün saray da heyecanlı bir nöbet geçiriyordu. Köleler, bostancılar silâhlanmışlardı. Mazgallarda nişancı okçular yer almışlardı. İsyancıların muhtemel saldırıları karşılanmaya hazırды. Yalnız bir kadın, dairesinde mahpus hayatı yaşayan Haseki Mahidevran bu hercümerç içinde bambaşka bir düşünce taşıyordu; o, ellerini göğ'e kaldırarak Allah'a yalvara yalvara asilerin saraya gelmesini bekliyordu. Böyle bir geliş, onun oğluna saltanat ve saadet, Hürrem'le âşığına düşüş ve felâket getirecekti.

Sultan Süleyman, yine sevgilisiyle yan yana ve can cana bulunurken ilk uğursuz haberi aldı, iliğine kadar titreyerek yerinden fırladı, endişeli bir telaş içinde silahlanmaya başladı. Bir taraftan kılıcını kuşanıyor, bir taraftan homurdanıyordu.

"Beni dedem sanıyorlar, ensemde boza pişirmek istiyorlar. Fakat yanılıyorlar, ben Beyazıt değilim, hiçbir gün de Beyazıt olmayacağım."

Hürrem, ayaklanmış bir orduyla tek başına mücadele etmek kararını alan âşığını yolundan alıkoymak için hiçbir girişimde bulunmadı. Çünkü vaziyetin ağırlığını çarçabuk kavramıştı ve Padişahın korkak görüldüğü takdirde saltanatını, belki de hayatını kaybedeceğini anlamıştı. "Her şey" olan şu adamın bir "hiç" olmamak için ateşe atılmasını, ölümlerle pençeleşmesini gerekli buluyordu. Aynı zamanda âşığını çok güzel bulmaya ve candan sevmeye başlamıştı. Zevkin daima mahmur ettiğı gözlerin birdenbire sertleşmesi, aşk buhranları arasında eğilip bükülen şu yumuşak erkek endamının bir anda çelikleşmesi hoşuna gitmişti. Samimi bir hayret ve ruhsal bir hayranlıkla bu muhteşem değişiklikleri seyrediyordu.

Topkapı Sarayı'ndan uçurulan haberler birbirini kovalayarak geldiğı için Padişahın da heybetli telaşı artıyordu. Daha ilk

anda ve giyinmeye başladığı dakikada kayıkların hazırlanmasını emretmişti. Miğferini başına koyarken emrinin yerine getirildiğini duydu ve hemen deniz kıyısına indi. Hürrem'i kucaklamadan eliyle selâmlamış, "Hoşça kal yavrum, gün batmadan seni saraya aldırırım," deyip yürümüşü. Kadın, bu kısa vedaya uzun ve sevgi dolu bir bakışla karşılık verdi. Yalnız kalınca da yere kapandı, ağlamaya koyuldu. Kocasını ve debdebesini kaybetmekten korkuyordu.

Hünkâr, arkada bıraktığı yanık yüreği artık düşünmüyordu; gözü hep ileride ve fikri yalnız isyancılardaydı. Haliç, o küçük ve sakın havuz, ona en büyük denizlerden daha geniş görünüyordu. Yedi çiftte kayığın martılar gibi süzülüşünde suya düşüp de çırpınan kuşların aczini sezerek kürekçileri boyuna sıkıştırıyordu. İçinde kanatlanmak, mesafeleri çılgın bir kasırğa hızıyla aşmak ihtiyacı vardı. Saraya asilerden önce varamazsa çok zor bir duruma düşeceğini biliyordu ve bu başarıyı elde ederse galibiyetin kendinde kalacağına emin bulunuyordu. Çünkü saray bir kaleydi ve binlerce köle tarafından müdafaa edilecek olan o kaleyi devirmek kolay değildi.

Hâlinden telaş içinde olduğu apaçık sezilmekle beraber korku taşımadığı da belliydi. Belki de, İran seferi sırasında çadırı kurşuna tutulurken pervasız bir atılışla asiler arasına girerek, "Beni yolumdan kimse döndüremez," diye haykıran babasını taklit etmek istiyordu. Yahut Belgrad, Rodos kaleleri önündeki savaş ve zafer arkadaşlarının, ne kadar kırıgın ve kızgın da olsalar onun yüzünü görünce, sesini iştince eski şerefli günleri hatırlayarak utanacaklarını, gürültüden vazgeçeceklerini umuyordu.

Neye güvenmiş olursa olsun, sertti, korkusuzdu. Bir an önce saraya varmak için gösterdiği telaşa rağmen mücadeleyi göze almış kuvvetli bir adam gibiydi. Fakat kendini yarım düzine kayık içinde takip eden ağalar, köleler hiç de sakın ve emniyetli bir yürek taşımıyorlardı. İsyân haberi onların dillerini felce uğratarak, iliklerini kurutmuş, fakat yüreklerini acılı bir heyecan içinde bırakmıştı. Efendilerinin izinde yürüdükleri

hâlde gözleri gerilere dönüyor, bir selâmet noktası araştırıyordu. Hepsi, istisnasız olarak hepsi, Padişahın öncülüğünde ölüme doğru giden bir kılavuz sersemliği sezip sersemleştirmiyorlardı.

Valide Sultan, Ahırkapı önüne lüzumu kadar at ve birkaç bostancı gönderdiğini bildirmişti. Padişah bu sebeple kayıkları oraya yanaştırttı ve karaya çıkar çıkmaz atlanarak saraya doğru doludizgin yol almaya başladı. Ortalıkta garip bir ıssızlık ve ıssızlığın üstünde karışık bir uğultu vardı. Sessizlik, boğuk bir sesle ve kendi kendine konuşuyor gibiydi. Fakat Ayasofya önüne gelince ıssızlık birden silindi ve o uğultu, koyu bir kargaşanın sesi oldu. Yol kapalıydı!

Sultan Süleyman, bilincini yitirmiş görünen kalabalığın dalgalanışını ancak bir an seyretti ve bağırdı.

“Açılın!”

Bu tek kelimedede, koca orduyu yüksek duvarla, aşılmaz hendeklerle çevrili kalelere doğru şevkle yürüten heyecanlı eda vardı ve onu duyanlar, harp sahnelerinde kendilerine zafer yolunu gösterip “Atılın!” diyen ağzın kudretini sezerek hemen açılmışlardı.

Hünkâr, umduğunu gören bir insan gibi küçük bir hayret bile geçirmeden atını sürüyor, şimdiki antika çeşmenin bulunduğu meydancığa doğru hızla ilerliyordu. Hedefi, muhteşem evinin “Bab-ı Hümayun” denilen kapısıydı. Malûm olduğu üzere, Topkapı Sarayı’nın arka taraflarında dört ve deniz tarafında üç kapısı vardı. Bab-ı Hümayun, kara kapılarından en önemlisi olup, “Saltanat Kapısı” diye de anılırdı. Alaylarda ve teşrifat merasiminde bu kapıdan girilip çıkılırdı.

Hünkâr, Ahırkapı yoluyla geldiği için buradan saraya girebilirdi. Kapı, düşman hücumuna karşı korunmak için kapatılan kale girişleri gibi sınıksız örtülüydü. Fakat Padişahın görünmesiyle beraber ardına kadar açılacağına şüphe yoktu. Hünkâr buna bizzat emin olduğundan, yalın palaların vücuda getirdiği dalgalı ormanı yara yara atını kapıya doğru sürüyordu.

At üzerinde yürüyen taç ve taht, şuursuzlaşmış bir hıncın kamçıladığı, şaha kaldırdığı silâhı yenmişe benziyordu. Gerçi bu silâh, ansızın yüz yüze geldiği taç ve tahtın önünde selâm vaziyeti almamış, gücünü ve öfkesini kaybetmemişti. Yine hırçındı, yine homurdanıyordu. Fakat aşılmaz bir duvar olmaksızın çıkarak eğri büğrü bir yol vaziyeti takınmış, taç ve tahtın sendelemeden geçmesine müsaade ediyordu.

Padişahın taşıdığı pervasızlıkla asilerin birden kapıldıkları şaşkınlıktan doğan bu durum, Bab-ı Hümayun'un üç beş adım yakınına kadar devam etti ve orada manzara değişti. Yirmi kadar dalkılıç yeniçeri ve sipahi, kalabalıktan ayrılarak Padişahı önlemişlerdi.

Hünkâr, bu silahlı kümenin kendini yürümekten ve saraya girmekten alıkoymak istediğini kavradı, soğukkanlılığını korumaya çalışmakla beraber titremekten geri kalmadı. Elini kılıcının kabzasına atarak sordu.

"Ne istiyorsunuz, yolum üstüne ne dikiliyorsunuz?"

Bu sefer kümeden beş kişi Hünkârın yanına kadar sokuldu ve içlerinden biri cevap verdi.

"Bahşiş!"

"Bahşiş mi, rüşvet mi?"

"Parayı ver de, adını ne korsan koy!"

Hünkâr, rüşvet ödeyerek temin edilecek bir kurtuluşun hakikatte esaret olacağını ve esir mevkiine düşen bir hükümdarın şerefsizlik içinde sürünüp kalacağını düşünmüş, soğukkanlılığını kaybetmeye başlamıştı. Şu beş kişiye boyun eğmek, onların ayağını öpmek kadar nefesine ağır geliyordu. Yüzlerce kişinin bu sahneyi seyredeceği ve daha geride kümelenen binlerce adamın da aynı sahneyi işitip güleceği kesin olmasa, belki hakimane davranmayı tercih edecek, gururunu incitmeden onları memnun etmek isteyecekti. Lâkin bu kadar şahit önünde küçülmek elinden gelmezdi ve gelmedi, küstahlığa pervasızlıkla karşılık vermek yolunu tuttu.

"Padişahlar," dedi, "rüşvet alırlar ama rüşvet vermezler. Edebinizle çekilin. Yoksa..."

Beş kişi birden alay etti.

“Yoksa ne olur, onu da söyle!”

“İşte bu olur!”

Sultan Süleyman o üç kelimeyi korkunç bir sesle haykırıırken, alaycılardan birinin kafası birkaç adım ileriye doğru uçmuş ve berikiler dehşet içinde kalarak ne yapacaklarını kestirmeden Padişahın yalınlaşan kılıcı, iki kelleyi daha uçurmuştu.

Bu hamleler belki sürüp gidecekti. Fakat Hünkârın üzen-gilerine yapışacak kadar ileri gelmiş ve içlerinden üçü inanılmaz derecede az bir zaman içinde kellesiz yere yıkılmış olan beş kişiden henüz sağ kalanlar, akıllarını başlarına devşirip geri çekildikleri, dört tarafta kümelenen asilerden büyük bir kısmı da yaylarına el vurarak ok atma vaziyetine girdikleri cihetle Padişahın kanlı işler gören çalak eli ağır ağır yanına düştü. Üç kelle uçurmuş kılıçtan sızan kıızıl damlalar şimdi, o yorgun ve durgun koldan boşanmış ter taneleri gibi yavaş yavaş toprağa iniyordu.

Padişah, isyan haberini aldığı dakikadan beri ruhunda kaynayan öfkenin yıkıp kırmak, devirip ezmek hırsının birden sönmüverdiğini, içine garip bir sarsıntı yayıldığını görüyordu. Korkunç bir huzur ve sessizlik içinde üstüne doğru çevrilen oklar sanki yaylarından kurtulmuştu. Kudretten acze, coşkunluktan dinginliğe geçmişti. Göklerin arkasından, toprakların altından yardım beklercesine bir yukarı, bir aşağı bakınıp duruyordu.

Onu hedef tutarak nişan alan asiler de hareketsizdi. Parmakları yaylarına yapışmış gibi kımıldamadan duruyor, oklarını atmıyorlardı. Çünkü Padişahın gösterdiği umulmaz cüret onları birden heyecanlandırmakla beraber ruhlarını da büyülemişti. Bir hamlede üç kelle düşüren çelik bilek, hem sinirlerini oynatıyor, hem gözlerini kamaştırıyordu. Aldıkları vaziyet, o sert bileği kanlı hareketlerden alıkoymak içindi, yoksa onu parçalamaya kıyamıyorlardı.

Sultan Süleyman, tehdit arzusuyla takdir ve beğeniye bir

anda mağlup olan asilerin ruh hallerini biraz sonra kavradı ve iradesini eriten iç sarsıntısından kurtulup soğukkanlılığını ele aldı. Artık düşünüyordu, muhakeme yürütüyordu. Tek bir haşın kelime, tek bir hırçın hareket, asilerin yiğitliğe ve mertliğe gösterdikleri şu pek saf tahammülü tarumar edebilirdi. Bu sebeple akıllı ve çok akıllı davranmak gerekiyordu.

Hünkâr işte bu lüzuma göre hareket etti, aralarından üç kurban almış olduğu kümeye yüzünü çevirdi ve ölüleri göstererek sert de, yumuşak da görünen bir sesle teessüflerini söyledi.

“Arayan mevlasını da bulur, belâsını da. Yolsuzluk ettiler, cezalarını çektiler. Fakat yüreğimi de yaraladılar. Ben suçlarını bağışladım. Tanrı da büyüktür, belki rahmet eder.”

Ve onların iyi kötü karşılık vermelerine mahal bırakmadı, koynundan üç büyük kese altın çıkardı, kümenin önüne attı.

“Yoldaşça paylaşın,” dedi, “Ocağa da ayrıca beş on kese yollarım.”

Bahşiş değil, sadaka verir gibi davranıyordu. Fakat orada toplananlar veriş tarzını inceleyecek durumda değillerdi ve bunu gerekli bulmuyorlardı. Yerde sürünen üç başsız vücudu ve üç vücutsuz kelleyi de artık görmüyorlardı. Al keselerindeki çil altınların sevimli yüzünü hayal ederek neşelenmişler ve Padişaha yol vermişlerdi.

Hünkârın saraya girişi, başarılı bir seferden dönüş kadar sevinç yarattı. İç kapıların her biri heyecanlı bir kucak gibi açılıyor ve bütün yol boyunca önüne alkışlar saçılıyordu. Anası onu harem dairesinin eşliğinde karşıladı, merdivenlerde ve dehlizlerde yüzlerce baş ayağına kapandı, hemen her köşede bir kurban kesildi, okuma bilen köle ve halayıklar kümeleşerek Tanrı’ya şükran kasideleri sunmaya koyuldu. Yalnız Mahidevran, tavanı yaldızlı, duvarları çinili zindanında ve sırmalı yatağının içinde hüngür hüngür ağlıyor, isyanı ezen efendisinin zaferine lanet okuyordu.

Padişah da memnun görünmüyordu, sinirliydi. Kul tayfasından beş on kişinin, önüne çıkıp bahşiş istemelerini ve

yine o tayfadan yüzlerce küstahın kendisini oklarla tehdit edişini bir türlü unutamıyordu. Gerçi yalınpala sokakları dolduran koca bir kalabalığı tek başına yarmış, yine tek başına ve bir hamlede üç kelle uçurarak yüreğindeki, bileğindeki kudreti göstermiş ve sonunda başarılı olmuştu. Lâkin bu zaferin sakat tarafları vardı.

Ocaklının onu hiçe sayarak ayaklanabileceği, yağmalar yapmaktan çekinmeyeceği, hatta şahsına el ve dil uzatacağı ispat edilmişti. Bunu, bu cüreti kökünden kurutmak, ikinci bir ayaklanma ihtimalini ortadan kaldırmak gerekti.

Sultan Süleyman bu fikirle hemen harekete geçti. İlkın, yeniçeri ve sipahi ağaları Mustafa'yla Mahmut'u yanına getirtti, kimlerin bu isyana önyak olduklarını sürekli sorgularla söyletip öğrendikten sonra onları ve isimleri verilen ele başıları bir çırpıda idam ettirdi, ağalıklara ve ocağın önemli mesnetlerine güvendiği adamları tayin etti. Ardından, Gureba Kumandanı Şüca Ağa'yı ulak kılığına soktu, durup dinlenmeden gitmek ve İbrahim Paşa'yı alıp yine hızla dönmek emriyle Mısır'a yolladı. Daha sonra da Kâğıthane'den Hürrem'i getirtti.

Onu bir müddet Kâğıthane köşkünde bırakması, vazife kaygısını artık daha çok düşünmeye karar vermiş olmasındandı. Ocaklının ayaklanması, zihninde acı olmakla beraber derin bir uyanış vücuda getirmişti. Gerçi aşkını ve zevkini her darbeye, her hücumu ve her saldırıya karşı korumayı bir hak olarak kabul etmekten yine çekinmiyordu. Fakat devlet işleriyle yakından meşgul olmayı, kendinin gören bir göz ve duyan bir kulak olduğunu bütün memlekete ve bütün dünyaya göstermeyi de şimdi bir borç sayıyordu.

Onun için vazifeye ilgili önemli işleri görüp bitirinceye kadar Hürrem'den ayrı yaşamaya tahammül etmişti. Bundan sonra da böyle davranacak, aşkını ve zevkini vazife kaygısıyla olgunlaştıracak, hayatını hissî ve mütevacı bir üçgenin içinde geçirecekti. İbrahim'i Mısır'dan çağırması da bu kararın neticelerindendi. Yaratmak ve yaşatmak istediği hayatın bir direğini, Vezirinin zeki, hassas ve sanatkâr varlığının

oluşturabileceğine kanaat besliyordu. Başka birinin İbrahim tarafından başarılan işleri görebilmesini imkânsız görüyordu.

Bununla beraber Hürrem'e âşıkane hediyeler sunmayı da ihmal etmedi. En buhranlı dakikalarında onu düşündüğünü ispat etmek için şu gazeli yazdı:

*Aşka dil verdim ezel, geldi belâlar başıma
Ah kim yâzu imiş bu maceralar başıma
Şerh kılsam leyli zülfinin mutavvel kıssasın
Cem olur gûş etmeye bayii gedalar başıma
Meclisi rûz-i ezelden ney sadasın gûş edip
Geldi aşk içre anınçün bu havalar başıma
Başımın artar sudai çek elim benden tabib!
Hasta-i aşkım müfid olmaz devalar başıma
Vireliden ey Muhibbi bir saç-ı Leylâ'ya dil
Olmuşum Mecnun - sıfat, kuşlar yuvalar başıma.*

Ve sevgilisiyle karşılaşır karşılaşmaz, şiiri bir taç, bir gerdanlık sunar gibi ona uzattı, sonra kollarını açtı.

"Gel, Hürrem," dedi. "Bana gel. Dün ölümle yüzleştim, bugün de hayatı göreyim, ruhuma kavuşayım!"

MOHAÇ

Sultan Süleyman, hiç umulmayan ba saldırı karşısında sendelemekle beraber sarardı, bir an gözlerini kapadı ve Hürrem'i düşündü. İşte ölüm, üç atlı ve üç mızrak şeklinde karşısında kükrüyordu. Bir dakika veya daha az bir zaman içinde hayattan ayrılması ihtimali vardı. O vakit Hürrem ne olacaktı?

Kahire'den hemen ayrılmış olan İbrahim Paşa, matem elbisesi taşıyarak yol alıyordu ve İstanbul asileri hakkında yaman bir hınç taşıyordu. Fakat Padişahın zorbalık etmek isteyenlere sert bir ders verdiğini duyunca hızlı yürümekten vazgeçti, yası bıraktı, kendine gerekli gördüğü tantanayı yeni baştan takındı, her konakta silinmez bir haşmet ve kuvvetli bir adalet hatırası bırakarak yol aştı, İstanbul'a ulaştı. Efendisinin karşılamaya çıkacağını umuyordu. Ancak Padişah, bu sefer ağır davrandı, kölesini karşılamak tenezzülünü göstermedi. Bununla birlikte, İbrahim'i teşrifat kaide ve ananelerinden çok üstün tuttuğunu hissettirmekten geri kalmadı. Bütün vezirleri, bütün saray muhafızlarını, alay alay yeniçerilerle beraber İstanbul'dan dört konak uzağa kadar yolladı ve o güne kadar hiçbir sadrazama yapılmayan merasimle nedimini karşılattı.

Hatta bu kadarla da yetinmedi, bir çektiriyle Bahçekapısı kıyılarına yanaşan Vezirine, iki yüz bin altın değerinde eyer vurulmuş güzel bir at gönderdiği gibi, İbrahim saraya gelip de ayağına kapandığı sırada, onu karşılamaya gelmediğinden dolayı özür diler gibi davrandı.

"Hem seni," dedi, "hem de başka bir yolcuyu bekliyordum. Öbürü geç kaldı. Ayağın uğurlu gelir de o dahi bugün yarın boy gösterir inşallah!"

Hürrem'in ikinci defa ana olmak üzere bulunduğunu müjdeliyordu. Fakat Padişahın asıl maksadı, loğusa olacak kadını bırakıp saraydan ayrılamadığını anlatmaktı. Zeki Vezir bu iltifat nüktesini kavradı, bir daha ayak öpüp teşekkür ettikten sonra Mısır işlerine nasıl düzen verdiğini, giderken ve dönerken yol boyunca neler yaptığını uzun uzun hikâyeye gi-

rişti. Hünkâr neşeli bir sessizlik içinde onu dinliyor ve yapıldığı söylenen her işi beğenerek, “Hoş olmuş, güzel olmuş” gibi sözlerle vezirini alkışlıyordu.

Şifahî rapor bitince söze kendisi başladı.

“Ocaklı,” dedi, “bize neyzen bakışıyla bakıyor, için için homurdanıyordu. Altı ay önceki ayaklanmalarında ağızlarının payını aldılar ama hınçlarını unutmadılar. İlk fırsatta benden öç almak isteyeceklerdir. Hakları da yok değil. Rodos’tan döneli bugün tam otuz ay oldu. Seni vezir edindiğim günden beri de yirmi yedi ay geçti. Belli başlı bir iş göremedik, sade çalıp çığırdık, gülüp eğlendik. Ocaklı bu hâle tahammül eder mi? Onlar savaş delisi, savaş budalası adamlar. Kışla kendilerine zindan gelir, gözleri gönülleri ancak sınırı aşınca, düşmanla karşılaşınca açılır. Bizim bu ciheti düşünmemiz gerek. Onun için durma, dinlenme. Yorgunluk çıkarayım deme. Hemen hazırlığa giriş. Doğuya mı, batıya mı, neresi uygunsa sefer aç. Ben de geleyim, ocaklıyı hoşnut edeyim. Yoksa kâr, müşkül olur!”

Bu emir, hırslı Vezirin düşüncelerine tamamıyla uygundu. O da seferler açmak, zaferler kazanmak istiyordu. Fakat yapılacak işlerin şerefine nefsine hasretmeyi düşünüyordu. Hünkârı uzun yıllar zevkiyle aşkı arasında mekik dokur gibi bir duruma sokması da bu haris fikirden ileri gelmişti. Hülyalarını, ocaklının Hünkâra kızgın ve kendine dost kalması esasına dayandırıyordu. Bu gayenin yarısı işte gerçekleşmişti. Yeniçeriler de, sipahiler de kendilerini başkente mahkûm ettiğinden dolayı Padişaha güvenmişlerdi. Gerçi, altı ay önceki patırtıda ocaklı, Hünkârdan çok kendisine kızgın görünmüş ve sarayını yağma etmişti. Ancak onları sefere ve zafere götürmekle o hatıranın izlerini silmek mümkündü. Bunun için açılacak savaşın Hünkâr tarafından verilen emirle değil, kendisinin dileğiyle kararlaştığını ocaklıya hissettirmek lâzımdı. Bu da Padişahı, sefer sırasında İstanbul’da bırakmakla sağlanabilirdi.

İbrahim bu hain düşünceyle şu cevabı verdi.

“Sefer açmak zorunlu... Ben kulun da Efendime arz edip izin dileyecektim. Ancak ocaklı bir iyi uslandırılmadıkça Cenabınızın onlarla sınır aşırı yola çıkmanızı doğru bulmuyorum. Sefer hâli bu. Azık tükenir, yemsiz ve yemeksiz kalınır. Yahut kara, tipiye tutulunur, sıkıntı çekilir. Belki işler ters gider, talih düşmana yâr olur, ordu bozulur. Ocaklı o vakit kusuru Efendime bulur, küstahlığa kalkışır. Nitekim önceden de olmuştu, cennetmekân pederinize hayli zahmet verilmişti. Ondan ötürü açılacak seferin zahmetine kulun katlanayım, Efendinin yolunda ben feda olayım. Bir yandan da ocaklının hayırsızını, haşarısını ayırt edip gidereyim. Gelen yıl, daha öbür yıl, Efendim sefere üzüntüsüz aşar.”

Ve Hünkârın iradesini büsbütün gevşetmek için hemen ilâve etti.

“Bir yolcu beklediğinizi de söylediniz. İsmetli Kadınefendi Hazretlerini müşkül durumda koyup ayrılmak doğru değil. Hicran ateşinden mümkün ki rahatsız olalar, Efendimi tasaya düşüreler.”

Sultan Süleyman, Vezirinin doğru düşündüğünü kabul etmekle beraber, aşkıyla zevkini vazife kaygısına bağlamak ve bu üçgenin ahengine göre yaşamak hakkındaki kararını değiştirmek istemedi.

“Güzel ama,” dedi, “ben ocaklıyı utandırmak dilerim. Zevkine düşkün dedikleri adamın, yerinde kendilerinden atak olduğunu gözleriyle görsünler, bir daha küstahlık etmesinler. Onun için sefere seninle bile gideceğim. Yolcuya gelince; o yarın öbür gün gelir, biz sefere çıkıncaya kadar da emekler, anasına hasret günlerinde eğlence olur!”

İbrahim Paşa, tabiatıyla ısrar edemedi.

“Kula düşen,” dedi, “düşkünlüğü söylemektir. Ferman ise Efendimindir.”

Lâkin, kolaylıkla yürütemediği planını temeline dokunmadan zihnen değiştiriyor, ocaklıya kendini hoş ve Hünkârı nahoş gösterecek yollar arıyordu. Kendine örnek tuttuğu Bizans tarihi de o dakika sayfa sayfa kafasında açılıyordu. İşte

İkinci Jüstinyen'in yerine tahta çıkan General Titberyos, işte onun kızını alarak imparatorluğa geçen Mavriçiyos, işte ordunun ona halef yapıp taç giydirdiği Fokas, işte bu eski yüzbaşığı tahttan atıp kendini imparator ilân eden Herakliyos ve işte saltanat hanedanına mensup olmadıkları hâlde taç ve tahta sahip olan Ermeni Vartan, Ermeni Leon, Hazinedar Nikeforos, Kekeme Mihal, Makedonyalı Vasil vesaire vesaire...

Bütün bunlar kendilerini orduya sevdirmiş, efendileri olan imparatorları öldürmüş ve tahta çıkmışlardı. Aynı yolda yürüyüp aynı neticeye varmak bugün de mümkün değil miydi?

İbrahim, içine garip bir ezinti ve üzüntü veren bu karışık hayallerden nefsinin zorlayarak sıyırdı, derin bir sevgiyle gülümseyerek kendine bakan Padişahın gözlerinden ne demek istediğini anladı.

"Sefer işlerini," dedi, "isterseniz akşamüstü konuşuruz. Efendimiz biraz dinlenin, kulunuz da kılığını değiştireyim, hizmetime geleyim."

İşte bu sohbetten sonra efendiyle köle yine eskisi gibi gündüzleri tezkerelereşerek, geceleri birleşerek, Macaristan aleyhine açılacak seferin planlarını çizmişler, gereken hazırlıklara girmişlerdi.

O sırada, 14 Eylül 1525'te, Hürrem ikinci çocuğunu doğurmuştu. Bu da oğlandı. Fakat ilk loğusalıkta yaptıklarını tekrar etmiyor, yavrularının yeneceğini sezen bir kedi telaşı göstermiyordu. Çünkü ne yapacağını artık kararlaştırmış bulunuyordu ve gelecek günlere emniyetle bakıyordu. Padişah onun Şehzade Mustafa'yı kıskanmaktan vazgeçmiş görünmesinden memnundu; evlât yüzünden doğabilecek felâketleri artık kurnutulamıyordu. Aşkıyla zevki ve vazifesi arasında vücuda getirdiği ahengin hazzını ruhuna sindire sindire mutlu günler geçiriyordu.

Süleyman, yeni çocuğuna ad koymak için kura usulüne başvurmuştu. Evvelce doğan oğullarından birine Mehmet ismini verdiği için, bu adı taşıyan iki dedesine istisna ederek öbürlerinin isimlerini Osman, Orhan, Murat, Beyazıt diye birer

kâğıda yazmış ve gözü kapalı olduğu hâlde içinden bir tane-sini seçmişti. Kura onun dileğine ters düştü, çocuğa Beyazıt adını vermek gerekti. O, gevşekliği, korkaklığı ve idaresizliği yüzünden kendi sağlığında saltanat kavgaları çıkmasına se-bebiyet veren, sonunda da en küçük oğluna mağlup olarak ev-lâdın babayı tahttan atabileceğine canlı ve kanlı bir örnek teşkil eden dedesini sevmezdi. Lâkin kurayı da tazeleyemedi. Bu se-beple şu ters isabeti tatlı bir tefsire bağlamak istedi, Valide Sul-tan'a, Hürrem'e ve İbrahim Paşa'ya ayrı ayrı anlattı.

"Yeni gelene Beyazıt adı verelim. Bu ad, dedemin adı de ğil-dir. Dedemin dedesinin dedesinin adıdır. Yıldırım desem daha hoş düşerdi ama ad olmazdı, lakap olurdu. Fakat siz yine öyle bilin, küçük Beyazıt'ın küçük bir Yıldırım olduğunu unutma-yın!"

O yılın kışı işte bu biçimde geçti. Ocaklı, yaman bir savaşa hazırlanıldığını görerek homurdanmayı bırakmış, neşeli bir sabırsızlık içinde hareket emrini bekliyordu. Hünkâr, herhangi bir ayaklanma ihtimalinin önüne geçebildiği, Hürrem'iyile ne-diminin birbirini tamamlayan varlıkları arasında dengeli bir sefa hayatı kurabildiği için mesuttu. Hürrem, yeni bir erkek çocuk doğurarak mevkiini bir kat daha kuvvetlendirdiğinden dolayı seviniyor, kendi çıkarına uygun sinsi inceleme ve araş-tırmalar yapıyor, rakipleriyle mücadeleye hazırlanıyordu. İb-rahim, kendini saltanata ulaştıracak yolların krokisini çizmekle uğraşıyordu.

Nihayet karlar kalktı, cemreler düştü, Nevruz erişip bahar geldi. Ordunun hareketi imkân dâhiline girdi, Hünkâr da Hıd-rellez günü yürüyüş emrini verdi. Yüz bin cenk eri, yuvala-rından ava çıkan yüz bin aslan gibi velveleli bir sevinç içinde şen şen kükreyerek Macar sınırına doğru yürüyorlardı. He-defi, Hünkârla İbrahim'den başka bilen yoktu. Macar sınırında bir gezinti mi yapılacaktı, üç beş palanka yıkılacak ve üç beş düşman ordusu bozulup geri mi dönülecekti? Buralarını bilen olmamakla beraber düşünen de yoktu. Savaş yolu açılmış, zafer perisini yakalamak imkânı elde edilmiş olduktan sonra

şuraya veya buraya kadar gidilmek meselesi orduyu ilgilendirmiyordu.

Hünkâr, ordunun başında yürüyordu. Fakat başka bir baş da onun sorguçu endamına denk bir yükseklik noktası gibi görünmekten geri kalmıyordu. Ordu, bin bir çeşit dallı ve pek muhteşem bir ormanı andırıyordu. Hünkâr, bu yürüyen heybetli orman içinde en göz çarpan yükselti olmakla beraber; İbrahim, efendisine pek benzeyen süsüyle ve daima onun yanında bulunmak dolayısıyla o şerefi ikiye bölüyor gibiydi. Hünkârı arayan gözler mutlaka onu da görüyorlardı ve biri efendi, biri köle olan bu iki şahsiyet, garip bir birlik temsil ediyorlardı.

Belirli bir plana göre hareket eden İbrahim, kendinin Hünkârla denk bir durumda olduğunu bütün orduya adım adım hissettirmekle yetinmedi, hamlede ondan ileri gideceğini ve gerektikçe üstünleşeceğini de anlatmak fırsatları yarattı. Meselâ, Filibe'ye gelince ordunun Trajan Kapısı denilen dar boğazdan geçmesinin güç olacağını söyledi, Padişahı küçük bir kabileyle o kapıdan yürüterek kendisi bütün orduyu ardına taktı, İzlâdi Boğazı yoluyla Bulgaristan'a girdi. Maksudı, orduyla kendi arasında bir yakınlık oluşturmaktı ve iyi bir kılavuz, kudretli bir başbuğ olacağını askere hissettirmektir.

O, aynı şeyi Sofya'da da yaptı, yine Padişah'tan ayrıldı. Morava kıyısına kadar orduyu bizzat yürüttü ve orada Hünkârla kısa bir görüşmeden sonra kuvvetli bir fırkanın başına geçerek Peter Varadin kalesini kuşatmaya gitti. İlk savaşı kendi yapmak, ilk zaferi kendi kazanmak istiyordu. Bu emelinde başarılı da oldu; Peter Varadin Kalesi'ni, şiddetle müdafaa olunmasına rağmen on iki günde düşürdü ve Hünkâr Belgrad'da bayram şenlikleri yaptırırken, o da ilk zaferin zevkini askerlere tattırmak fırsatını buldu.

İbrahim, Mısır seyahati sırasında yaptığı gibi bu seferde de gönül kazanmaya, icap ettiği vakit kendisine yâr olacak insanlar elde etmeye çalışıyordu. Peter Varadin zaferinden de bu ülkeye uygun düşecek şekilde faydalanmaktan geri kalmadı,

kendi emri altında harbeden beylere yüzer, iki yüzer bin akçe ve hatta daha fazla bahşişler vaat etti.

Gerçekten şahane olan bu insanlar, her biri birkaç alay askere başbuğluk eden beyleri de hayrete düşürmüştü. Onlar, Sadrazamın pek güçlü bir vezir olduğunu bilmekle beraber, bu bahşişleri çok bulmamışlar ve Hünkâr gibi davranan Vezirin sade bir ağız ikramı yaptığını sanmışlardı. Fakat Peter Varadin önüne gelen Padişahın, Sadrazamla görüştüktan sonra kendilerini huzura çağırarak o bahşişleri tekrar etmesi üzerine düşüncelerinin yanlış olduğunu ve Vezir ne söylerse Hünkârın onu kabul edeceğini anlamışlardı.

İbrahim Paşa, efendisiyle birleşmesinin ardından İllok Kalesi'ne doğru yürüdü. Kendisinin savaş işlerinden de anlar bir vezir olduğunu göstermek istiyordu. Peter Varadin'in nasıl düştüğünü gözüyle görmeyen Hünkâr da, sadık ve sanatkâr nediminin kale savaşındaki davranışlarını yakından görmek arzusunu beslediğinden kuşatma işini uzaktan seyrediyordu. Fakat kale yedi günden fazla dayanamadı, teslim bayrağını çekti. Kale halkı, İbrahim Paşa'ya değil, Padişaha el uzatmış ve onun eteğine yüz sürmüştü. Hırslı Vezir, kalelilerin bu hareketine için için kızmakla beraber sesini çıkarmadı ve orduya kendi sesini duyurarak teselli bulmak kaygısıyla bir beyanname yayınladı. "Hedef Budin'dir!"

Budin?

Şimdi bu kelime, başlangıcı belirsiz, yıllanmış bir hasretin ifadesi gibi dillerde dolaşıyordu. Tarihten önce ve sonraları bütün küreyi adım adım dolaşan Türklerin izlerine yüz sürmek ve bu izlerden yepyeni bir tarih çıkarmak ülküsü için Budin, Beç ve Kızılelma bütün gönülleri heyecana veren birer merkezdi. On dördüncü asrın ortalarında o ülküyü kılavuz edinerek Anadolu'dan Avrupa yakasına geçen Türkler, Kosovo'da, Niğbolu'da ve Varna'da yetmiş iki milletin el ele verip düzdükleri muazzam orduları bozarak bütün Balkanları avuçları içine alırken, hep Budin'i, Beç'i ve Kızılelma'yı ele geçirmek arzusundan kuvvet bulmuşlardı. Budin, Macaristan

demekti ve oraya varmakla Asya güneşine yeni bir doğum noktası temin edilmiş olacaktı. Kızılelma ise son zirve ve son yükseliş yeri idi.

Ordu, bundan ötürü büyük bir heyecan geçiriyordu. Bir ayak önce Budin'e ulaşmak istiyordu. Tuna ve Drava suları boyunca yürünürken süvarilerde kuşlara parmak ısırtacak bir uçuş, yaylalarda atlıları imrendirecek bir süzülüş seziliyordu. Bu yaman uçuş ve süzülüşün havaya verdiği kasırgamsı sarsılış ve dalgalanış; Erdoed, Osbek, Donkin, Szotin, Vukovar, Morcoviza gibi kaleleri deviriyor ve oralarda yaşayan halkı yeke tutulmuş yapraklar gibi ordunun ayağı altına seriyordu.

Sıra, coşkun Drava'yı aşmaya gelmişti. Karşıda Essek şehri vardı ve bu şehir, yürüyen bir deniz gibi geniş geniş uzanan nehre güvenip Türk ordusuna kapılarını kapalı tutmak istiyordu. Fakat ordu, değil dalgalı bir nehir, önüne okyanuslar çıksa yürümekten geri kalamazdı. Budin'e varmak ülküsü bütün ruhları kanatlandırmıştı; şu veya bu engel, o kanatlanmış aslan ruhlarını hareketten alıkoyamazdı. Bu sebeple Esseklilerin direnişi ancak üç gün sürdü ve yüz bin kişilik ordu, Drava'yı köprü şeklinde bir zincirle kısıvrak bağlayarak öbür yakaya geçti, şehri ateşe verdikten sonra uçuşuna devam etti.

Drava önünde üç gün duruş, Padişahın Hürrem'i, Sadrazamın kendi emellerini düşünmelerine ve ordudan bir avuç şahbazın da mertçe ayaklanmalarına vesile olmuştu. İstanbul'dan çıkıldığı günden beri anasıyla ve Hürrem'le her gün mektuplaşan Hünkâr, Essek karşısında yine şairleşmiş ve yarı canına şu gazeli yazıp yollamıştı:

*Servera! Kaddini ansam gözlerime nem düşer
Leblerin fikr eylesem gönlüme ol dem gam düşer
Sinemi mecruh eder zahirde gerçi gamzeler
Ah, manide gönül zahmına ol merhem düşer
Tığ-i hecrîle şu denlu yârelenmiştir yürek
Her kaçan ah eylesem her yana bir parem düşer
Kayguludur gerçi kim zül-i şebinde bu gönül*

*Ansa amma arızın, saçın hemen Hürrem düşer
Serteser geşt eyledi gezdi Muhibbi âlemi
Bulmadı bir kimse kim esrarıma mahrem düşer.*

İbrahim Paşa, hülyalarına uygun hareketlerde bulunmak fırsatını bu duruş sırasında yine yakalamış, daima Padişahla at başı beraber dolaşmış, orduya kendinin yerini, değerini ve nüfuzunu yeni baştan hissettirmişti. Budin'i düşünmekten başka hiçbir şeye ilgi göstermeyen neferler bile yavaş yavaş padişahın ikileştigini sezinler olmuşlardı. Çünkü Hünkârın tek başına görünmesi mümkün değildi, hep Vezirine dayanarak boy gösteriyordu. Fakat orduyu o duruş günlerinde meşhur eden, ne Padişahın Sadrazamıyla kalple kalıp, bedenle ruh gibi birleşik vaziyetiydi, ne de İbrahim Paşa'nın her gün kurduğu muhteşem divandı. Onlara heyecan içinde heyecan aşıl原因, Belgrad Voyvodalarından Kurtoğlu'nun gösterisiydi. Bu yiğit Türk, ordu henüz beri yakadayken yüz elli kişiyle öteye aşmış, koca bir mıntıkeyi şimşek hızıyla dolaşmış ve düşman karakollarını birbiri ardınca basarak silâhlı, zırhlı ve demir tolgalı yedi yüz esir yakalayıp tek bir şehit vermeden geri dönmüştü.

Ordu işte bu işi beğendi ve candan alkışladı. Çünkü Kurtoğlu'nun ve arkadaşlarının şahsında kendi bileğinin sarılmaz pekliğini, getirilen esirlerin hazin durumunda da düşman ordusunun aczini görüyordu.

Kurtoğlu büyük bir müjde de getirmişti. Düşman ordusunun Türkleri karşılamak üzere harekete geçtiğini bildiren bu müjde her yürekte bir sevinç tufanı yarattı, atlıların uçuşunu ve yayaların süzülüşünü bir kat daha çoğalttı. Gökyüzü, bu uçuşu, bu süzülüşü uzaktan seyre mahkûm olduğundan dolayı ağlıyormuş gibi boyuna yağmur döküyor; toprak, bir nal parçası veya çarık topuğu olup da şu atların veya yayaların ayağına sarılmak şerefine eremediği için hırçınlaşıyormuş gibi boyuna bataklaşıyordu. Fakat ordu durmadan yürüyordu.

Nihayet Mohaç Ovası'na varıldı ve duruldu. Burası, savaş için çok elverişli bir yerdi. Şehir, Tuna'nın yarattığı bir adanın

karşısında ve bağlar içindeydi. Onu saran büyük ovanın bir yanında bir bataklık, bir yanında da kademe kademe yükselmiş bir dağ mevcut olup, eteğinde şirin bir köy ve sağlam bir kilise göze çarpıyordu.

Düşman henüz ovaya inmemiş, dağın ardında bulunuyordu. Fakat onun veya Türklerin o küçük perdeyi açıp karşı karşıya gelmeleri bir saat meselesiydi. Bundan ötürü, Macarlarla yüzleşilmiş gibi davranılıyor, harp nizamı gözetilerek vaziyet alınıyordu.

Ne Hünkâr, ne İbrahim o güne kadar meydan savaşı yapmıştı. Hâlbuki kabul olunan savaş, ya Macaristan'ı Türklere, ya da Sırbistan'ı Macarlara mal edeceği cihetle çok önemli ve hayatî denilecek bir özellik taşıyordu. Gerçi Türk ruhu ve Türk gücü, bu yaman savaşın da zaferle neticelenmesi için imanla güvenilecek bir dayanaktı. Ama savaş kanunlarına uymak, uluorta hareket etmemek de zorunluydu. O sebeple büyük bir danışma meclisi kuruldu. Bütün beyler ve paşalar davet olunarak tartışmaya girişildi.

Padişahın çadırı, Mohaç kasabasına hâkim tepelerden birinin üzerindeydi. Padişahın kendisi, parlak bir zırh ve üç soruguçlu kavuk taşıyordu. Yanı başında, saray ağaları kılığına girmiş olduğu hâlde Sadrazam duruyordu. Bosna Beyi Hüsrev Bey, meclise ilk gelenlerden biriydi. İbrahim Paşa, yine kendi hülyalarına mağlup olarak ve Hüsrev Bey'i muhatap tutarak Hünkârdan önce söze başladı.

“Serhat beylerisiniz. Saadetli Padişah sizden görüş ister!”

Hüsrev Bey, yüzünü Padişaha çevirerek konuştu.

“Ulu Hünkâr, Macar atlısı atılgandır, top ağzından fırlayan gülle gibi atılır, önüne geleni darmadağın eder. Mümkün ki onlar doğruca ağırlıklarımız üzerine yürüsünler. İlk çarpışmada bizi sıkıntıya koysunlar. Onun için tedbirli davranalım, düşman atlısı saldırınca saflarımızı açıp onları aramıza alalım, kıvranmaz hâle koyalım.”

Semendire Beyi ve zırhlı süvari fırkası kumandanı Bali Bey atıldı.

“Doğrudur,” dedi, “Macarlı tepeden tırnağa kadar silaha boğulmuştur, birbirlerine de zincir gibi bağlıdır, hücumlarına kolay kolay güç yetirilemez. Hüsrev Bey’in dediği gibi onlar bizim üzerimize yürüdükçe iki yana çekilmeli, sonra kendilerini sarıp bitirmeliyiz. Lâkin bu işte çok dikkat etmek, hesaplı davranmak gerekir. Düşmanı fazla ilerletirsek bir daha çeviremeyiz. Hele ağırlıklarımıza düşerlerse kendimizi kargaşadan kurtaramayız.”

Bu fikrin doğruluğu kadar nezaketi de açıktı. Demire bürünmüş binlerce atlıya ilkin yol vermek ve sonra bu yolu kapayıp onları sarmak, kolay kolay başarılacak işlerden değildi. Ondan ötürü Padişah, Hüsrev Bey’den biraz daha düşünmesi ve başka bir önlem hatırına geliyorsa söylemesini istedi. O da şu cevabı verdi.

“Saadetli Hünkâr, biz sınırda fikir sormayı, güngörmüş, savaşılar geçirmiş ihtiyarlarla yaparız. Kendi bileğimizle bir iş görmeyiz. Ferman olursa varıp onlarla söyleşelim.”

“Yakında kimler var onlardan?”

“Koca Alay Beyi, Kara Osman, Mehmet Subaşı, Balaban Çeribaşı, Adil Koca!”

“Çabuk gitsinler, bu adamları çağırırsınlar. Ben dahi kendilerini görüp dinlemek isterim.”

Çavuşlar koşuşurken Bali Bey, huzurda verilecek karar ne olursa olsun düşmanı yurduna doğru kaçırmaktan alıkoymak gerektiğini ve bu vazifeyi kendi omzuna alacağını söyledi. Vezirlerden Hüsrev Bey ve Hünkâr bu düşüncüyü doğru bulduklarından, elli yıl içinde yüz elli savaşa girip çıkmış ve adını ordunun ruhuna nakşetmiş olan Yahya Paşa’nın bu mert oğlu otağdan ayrıldı, vakit geçirmeden süvarilerinin başına geçti, Mohaç’a bakan dağla ova arasındaki Backalope Tepesi istikametinde süzüldü. O, düşman ordusunun ileri atılması halinde arkasına düşecek bir yer arıyor ve savaşta son kozu kendi oynamak istiyordu.

Koca Alay Beyi, Kara Osman, Mehmet Subaşı ve Balaban Çeribaşı da o sırada huzura gelmişlerdi. Düşman atlılarını,

önemli bir zarar çıkarmadan, bir kargaşalık yaratmadan karşılamak için ne düşündüklerini söylüyorlardı. Onlar, bu işin dile alınmasını bile gereksiz gördüklerinden evvelce dil birliği yapmışlar gibi hep bir ağızdan şu düşünceyi haykırmışlardı:

“İlkin düşman saldırırsa kendisini aramıza alırsız, güle güle doğrarız. Hücumla biz kalkarsak ne yapılacağını düşünmek onlara düşer!”

Toplantı bitmiş demektir ve Hüsrev Bey’in düşüncesine göre davranmak kararlaşılmıştı. Hünkâr da herkesin vazife başına gitmesini emretmek üzereydi. İşte bu sırada otağın önünde bir atlı görüldü. Bu, cebesi arkasında, tolgası başında, kepenegi terkisinde bir kırçıl ihtiyardı. Sakalı yoktu; bıyıkları, yanaklarını örten tolganın arasından tel tel fırlamış, hedef arayan bir tutam oka benziyordu. Otağın kapısı açık olduğu için, taht üzerinde oturan Padişahı görmemesine imkân yoktu. Öyleyken attan inmedi, selam dahi vermedi, haykırdı.

“Bre Bosna Beyi, neredesin?”

Hüsrev Bey, bulunduğu yerden başını çevirdi ve bahadır ihtiyarı görünce gülümsedi.

“Ulu Hünkâr,” dedi, “işte Adil Koca da geldi. Sınır boylarının en yaşlı adamıdır, ferman edersen onu dahi dinleyelim.”

Ve Padişahın olur işareti vermesi üzerine, Hüsrev Bey misafirine döndü.

“Koca,” dedi, “attan in de beri gel. Ulu Hünkâr fikir vermeni emrediyor.”

Adil Koca, gülünç bir şey işitmiş gibi şöyle bir bakındı.

“Düşman alayları görüldü, çerhacılar tutuştu, siz fikir düşünüyorsunuz. Sözü bırak da sancağının dibine gel. Bir saate varmaz iki ordu çatışır, boğaz boğaza gelir.”

Şimdi başta Hünkâr olmak üzere herkes dışarı çıkmış, düşmanın geleceği yöne bakıyordu. Ve yine herkes, savaş düzeneğine göre saf saf dizilmiş ve bir kısmı Türk ileri karakollarıyla çarpışmaya başlamış olan düşman ordusunun, denizdeki ziya ciltelerini gölgede bırakacak kadar parlak görünen pırıltılı dalgalanışını seyrediyordu.

Hünkâr, uzun bir süre bu heybetli sahneyi izledikten sonra Sadrazama eliyle ileriye gösterdi.

“Haydi,” dedi, “Tanrı yardımcın olsun.”

Bu emir, aynı zamanda savaş bayraklarının çekilmesine bir işaret oldu. Bütün alaylarda beyazlı, kırmızılı, yeşilli, alı san-caklar açıldı. Kösler inlemeye başladı, atlar kişnedi, kılıçlar kınlarından çıktı, palalar sıyrıldı ve Mohaç Ovası renkten, hareketten, uğultudan bambaşka bir çehre aldı, için için titredi.

İbrahim Paşa, ilk safı oluşturan Rumeli askerlerinin başına geçmişti. Anadolu fırkaları ikinci safı işgal ediyordu ve Padişah, yeniçerilerin arasında yer alarak arkasını dağa vermiş bulunuyordu. Bataryalar bu üçüncü safın önünde sıralanmıştı.

Harekete geçen düşman henüz uzaktaydı, iki taraf, çerhacılarının cilveleşmeye benzeyen vuruşmalarını seyrediyor gibiydi. Fakat yine iki taraf da hücumla geçmek için manevra yapıyordu.

Hünkâr, bu nazik durumda derin bir heyecana kapılmış, savaşını sonunu düşünüyordu. Umulmaz bir sendeleyiş, küçük bir yanlış hareket zaferi düşmana kazandırabilirdi. O vakit kaçmak veya ölmek lâzımdı. Hâlbuki kaçmak zelil olmak, haysiyetsizliğe katlanmak demekti. Ölmekse Hürrem’i, saltanatı, safa içinde geçen ve geçecek olan bir gençliği feda etmekte.

Bu düşünceler onun gözlerini nemlendirmişti. Gamlı gamlı ileri bakıyor, yine gamlı gamlı içini çekiyordu. O aralık, hatırına en büyük kudretleri zaafa ve en acıklı alçalışları güce çevirmekte güçlük çekmeyen yüce kuvvet geldi. Gözlerinde beliren nem, damla damla yaş oldu ve elleri birden göğe kalktı, dudakları samimi bir yalvarışla inledi.

“İlâhî! Kudret senin, kuvvet senin, imdat senden, koruma, kollama senden. Bize yardım et, bizi ezdirme, çiğnetme!”

Yeniçeriler, onun ağlaya ağlaya Allah’tan yardım istediğini görünce börklerini atmış, yere kapanmışlardı. “Medet ya Hacı Bektaşî,” bağırışıyla yüzlerini toprağa sürüyorlardı. Bu heyecan, ruhları şahlandıran bir kasırğa gibi çarçabuk bütün or-

duyu sarmıştı. Yeniçerilerden sonra süvariler de vecde gelecek tek bir vücut gibi hep birden atlarından sıçramışlar, secdeye kapanarak Allah'tan yardım dilemeye koyulmuşlardı.

Yüz bin başın yere kapanması, göklerin toprağa eğilmesi gibi bir şey, pek muhteşem bir sahneydi. O başların geri kalkması da yerin göğe yücelmesi kadar haşmetli oldu ve ordu, yenileşmiş bir zafer azmiyle, çelikleşmiş bir zafer imanıyla yürümeye koyuldu.

Düşman da yürüyordu, hem yaman yürüyordu. Çünkü şarabın yarattığı bir seraba koşuyorlar ve sarhoşluktan gelme aldatıcı cesaretle dumanlı gözlerinin önünde pırıldayıp duran o serabı hemen yakalayacaklarını umuyorlardı. Önlerinde Piyer Bernes ve Papaz Pol Tomori bulunuyordu. Kılıçla haç, bu iki kılavuzun şahıslarında kardeşleşmiş ve altmış bin atlıyı şaha kaldırmıştı. Kılıç haça cüret, haç da kılıca itimat telkin ediyordu ve bu telkinlerin tamamıyla harekete geçiremediği bilekleri, şarabın sarhoşluğu oynatıyordu.

Bu sebeple ilk kavga, ilk çarpışma pek heyecanlı oldu. Tepeden tırnağa kadar demire bürünmüş olan düşman süvarisi, göğsü yıldırımla dolu bir bulut gibi Türklerin üzerine atıldı. Onlar, kovaladıkları seraba kavuştuklarını umuyorlar, boğuk ve karışık naralarla sevinçlerini haykırıyorlardı.

Vaziyet de bu sarhoş sevinci haklı gösteriyordu. Çünkü bulutun çarptığı Türk safları ikiye ayrılmış, sarsılıp dağılmış gibi görünüyordu. Bu, Hüsrev ve Bali Beylerin fikirlerine uyarak yapılan bir hareket olmakla beraber, düşmana zafer ümidi, zafer heyecanı ve zafer sevinci vermişti. Şarabı bütün askerlerden fazla içmiş ve serap kuruntulamakta herkesi geçmiş olan Kral Lui, bu ümidin, bu heyecanın ve bu sevincin taçlı bir örneğiydi. O, Rumeli birliklerinin ikiye ayrılmasından faydalanarak şeref en büyüğünü elde etmek hülyasına kapılmıştı. Hünkârın bulunduğu noktaya doğru at sürüyordu.

Genç ve mağrur Hükümdar bu atlıшта yalnız da değildi. Padişahı ölü veya diri elde etmek için şarap sofrası başında ant içmiş olan üç şövalye ile otuz iki cesur silâhşor da onun

önünde zırhlı hayvanlarını koşturuyorlardı.

İşte bu sırada açılan saflar kapanmış, Macar süvarileri yaman bir kısaç içine alınmış, korkunç bir boğazlaşma başlamıştı. Kral, hedefini kaybetmiş, avare avare dolaşıyordu. O otuz iki seçme silahşor, bir hamlede yok edilmiş bulunuyordu. Fakat üç şövalye, yeniçerilerin arasından nasılsa yol bulup Padişahın önüne çıkmış, keskin mızraklarını sallayarak hücumla kalkmışlardı. Bir yandan ok da atıyorlardı.

Sultan Süleyman, hiç umulmayan bu saldırı karşısında sendelemekle beraber sarardı, bir an gözlerini kapadı ve Hürrem'i düşündü. İşte ölüm, üç atlı ve üç mızrak şeklinde karşısında kükrüyordu. Bir dakika veya daha az bir zaman içinde hayattan ayrılması ihtimali vardı. O vakit Hürrem ne olacaktı?

Padişahı, bir saniye bile sürmeyen fakat iliğine buzdan çiviler sokuluyormuş gibi titreten bu düşünceden, zırhına çarpan bir ok, miğferine doğru uzanan bir mızrak kurtardı ve yalın kılıç duran eli havaya kalktı. Topkapı Sarayı önünde üç bedbahtın kellesini bir hamlede uçuran bilek yine harekete geçiyordu. Macarların gerçek bir savaş tanrısı kabul ederek saygı gösterdikleri ünlü savaşçı mareşalle yanında bulunan iki Herkül'ün, bu sınanmış bilekten gelecek darbelere tahammül edip etmeyecekleri merakla değer bir meseleydi. Onların salladıkları mızrak ve attıkları ok, Hünkârın ne miğferini parçalamış, ne zırhını delmişti. Acaba, harekete geçmek üzere bulunan Türk kılıcı da demir üzerinde ayrı düşecek, aynı beceriksizliği gösterecek miydi?

Bu meseleyi, Sultan Süleyman'ın bileği değil, solakların, peyklerin, baltacıların ve çavuşların güzrleri, palaları, baltaları halletti ve tarihe parmak ısırtacak bir iş başarmak azmiyle alaylar yarıp geçen üç şövalye, bir hamlede ayakları kesilmiş olan atlarından yere düşürülerek parçalandı. Şimdi Hünkârın kılıcı bir hücum işareti gibi havada parlayıp duruyordu ve ordu, tarla biçer gibi türkü söyleye söyleye düşmanı doğruyordu. Fakat Macar piyadesi de sığındığı siperlerden çıkarak

atlıların yardımına koşmuş, sayı çokluğuyla savaşın gidişini değiştirecek bir durum yaratmaya çalışıyordu.

İşte bu sırada Bali Bey'in süvarileri arkadan görüldü, düşman piyadelerini çevirmeye başladı. Bu hareket, pek yakından yapıldığı için ezici ve yıkıcı oluyor, ölüm saçan bir çember etkisi hissettiriyordu. Bütün güveni piyadelerde kalan Kral Lui, onların atlılardan daha acıklı bir duruma düştüklerini ve iki kılıç arasında kaldıklarını görünce sarhoşluktan ayrılmış, fakat korkudan bayılmıştı. Aklını yeniden başına devşirdiği zaman, ordusunun önden, arkadan ve sağdan bataklıklara doğru sürüldüğünü gördü. Kendisi de şuursuz bir boyun eğmeyle bu sürülüşe uydu, kesile kesile, doğrana doğrana umumî bir mezarlığa akıp giden ordusunun önüne geçti ve mağlup askerlerini ölüm yatağına götüren bir kılavuz oldu.

Piyer Bernes öldürülmüştü ve Papaz Pol Tomori'nin başı bir sipahi mızrağının ucunda sallanıyordu. Artık Türk kılıcını karşılayacak bir zırh, bir kalkan yoktu. Atlı, piyade bütün düşman bataklıklara gömülmüştü. O balçıklı göllerin en zayıf bir kurtuluş ümidi bile hissettiremeyen insafsız bir mezardan başka bir şey olmadığını sezen birkaç bin kişi de Tuna'ya atılmışlardı. Bu büyük su, zafere saygı ve korkaklığa nefret gösterdi, kaçakçı rolü oynamaktan öğrendi, kendine sığınanları acımadan boğdu ve Mohaç zaferinden Türk yurduna ilk müjdeyi götüren bir ulak gibi davranarak tam yirmi dört saat boyunca Semendire'ye, Belgrad'a düşman ölüsü döktü!

Hünkâr memnundu. Ellerini göğse kaldırarak yine Allah'a şükrediyor ve Allah'ıyla konuşurken yine Hürrem'i düşünüyordu. Onun aşkını, tohum hâinden yeşermiş, filizlenmiş, tohumcuklanmış bir fidan biçimine geçirmek için Rodos önünde çektiği heyecanlarla bugün yüreğini kaplayan muazzam heyecanı ölçüyor ve ölüm karşısında kendine Hürrem'i hatırlatan kuvvetin, aşk denilen yüce kudretin enginliğine hayran kalıyordu.

Bunu, bu hayranlığı karısına da hissettirmek için büyük bir ihtiyaç duyuyordu. Fakat davullar, kösler ve nefirler zafer şe-

refine velveler yaparak savaş meydanını inletip dururken, zafer kazanan askerin hayhuyu kulaklarda uğultular yaratırken, at kişnemesiyle kılıç şakırtısından ve bayrak hışırtısından vücut bulan görkemli ahenk gönülleri altüst ederken o, kaleme yapışıp şiir yazamazdı. Bu sebeple nefisini zorladı, karısıyla sohbeti erteye bıraktı ve vaziyetin gerektirdiği işlerle oyalandı.

Koca bir orduyu kısmen kılıçtan geçirerek, kısmen bataklığa ve Tuna'ya gömerek son neferine kadar yok etmiş olan asker, dinlenmeye ve eğlenmeye hak kazanmıştı. Gün de batmak üzere bulunduğu için gazileri gece yürüyüşünden alıkoymak lâzımdı. Çünkü böyle bir yürüyüş sırasında, binde yahut on binde bir dahi olsa pusuya düşmek ihtimali vardı. Bu sebeple Hünkâr, ilk iş olarak tellallar çıkarttı, herkesi bulunduğu yerde kalması konusunda uyardı. Aynı zamanda kazanlar kurdurdu, pilâvlar pişirtti, koyunlar ve sığırlar kestirdi, bütün orduya mükellef bir ziyafet çekti. Mehterhaneler yer yer gürlüyor, her çadırdan şen bir nağme dökülüyor ve ordu ozanları, çöğür ve kopuzlarıyla safları, kümeleri dolaşarak o günün destanını söylüyorlardı.

Hünkâr, kendi otağında nedimiyle baş başa vermişti. Ordunun geceyi dile getirmişe benzeyen neşesini dinliyor ve bir yandan soruyordu.

“Daha yapılacak ne iş var İbrahim? Düşmanda kol, kanat bırakmadık sanıyorum. Budin’e kadar yol açık olsa gerek.”

“Burası henüz bilinmez, Padişahım. Hayırlısıyla sabah olsun. Beyler bir yere gelsin, herkesin yaptığı iş anlaşılсын. Ona göre tedbir düşünülür.”

Hünkâr dalgınlaşmış, derin derin düşünüyordu. Bir aralık başını kaldırdı.

“İşte,” dedi, “şimdi Behram’ın öcü alındı, Cem’in bacağının diyeti ödetildi.”

İbrahim biraz hayret ederek anlamak istedi.

“Behram’ın öcü Belgrad’da alınmamış mıydı?”

Bir Belgrad, o yiğidin kanına bedel olur muydu? Bir ordu

böyle yok edilmeliydi ki gadre uğrayan elçimizin öcü alınmış sayılabilirdi.

Ve birden heyecanlandı.

“Piri Paşa, benim tahta çıktığım yıl içinde Macar eline gönderdiğim elçi Behram’ın öldürüldüğünü haber verdiği zaman, ‘Sus, Lala, ardını söyleme. Onun nice kesildiğini anlatma. Bunu sırasında sorarım, öğrenirim,’ demiştim. Belgrad’ı aldığım gün, kendi kendime sordum. ‘Behram’ın öcü alındı mı?’ diye yüreğime danıştım. Hoş bir ses duymadım, duyamazdım da. Macarı yenip ellerinden önemli bir kale almıştım ama Behram’ı öldüren kral sağdı. Onu öldürmeyince mazlum elçinin öcü alınmış olmazdı. Bugün bile sevincim tam değil. Kralı öldürüp öldürmediğimizi bilmiyorum. Şayet o, yiğitlerimizin elinden yakasını kurtarmışsa, Behram’ın ruhu yine sızlıyor demektir. Yarın ilk işin düşman ölümlerini birer birer saydırmak, kralın başını buldurmak olsun. Bu kelleyi görmeliyim, Behram’ın ruhuyla helâlleşmeliyim.”

“Ferman Efendimindir.”

“Cem’in bacağı ödenmiş sayabiliriz. Çünkü bugün binlerce düşman bacağı uçurduk!”

Hünkârın dile aldığı hadiseler, Macaristan aleyhine açılan seferin sebeplerini açıklıyordu. Kral Lui, Yavuz’un öldüğünü ve yerine Süleyman’ın geçtiğini bildirmek üzere İstanbul’dan gönderilen elçi Behram Çavuş’un, kendisinden sulh ve dostluk bedeli olarak vergi dahi istemeye memur olduğunu anlayınca bir çocuk hırçınlığına kapılmış ve zavallı elçiyi parçalatarak bir göle artırmıştı. Sultan Süleyman’ın 1521’de Macarlar üzerine açtığı ilk sefer işte bu yüzden meydana geldi ve Belgrad’ın Türklere geçmesiyle neticelendi. Fakat Hünkârın ifadesinden anlaşılıyordu ki Belgrad’ı almakla da hıncını tatmin etmiş değildi ve o, Macar milletini değil, katil olduğundan dolayı bizzat Kral Lui’yi cezalandırmak istiyordu.

Cem’in bacağı meselesi de acıklı bir hadiseydi. Cem, akıncıların en ileri gelenlerinden bir askerdir. Hünkâr onu şehzadeliğinden beri tanıyor ve ileride yapılacak savaşlar, akınlar

için kendisine büyük ümitler bağlıyordu. Blâs Seri adlı bir Macar şövalyesi, bir gün bu Cem'i düelloya davet etti. Kavganın ödülü bir palankaydı. Blâs Seri galip gelirse, Türkler o palankaya sarkıntılık etmekten vazgeçeceklerdi. Cem rakibini yenerse, palanka Türklere verilecekti.

Yiğit akıncı, mert bir saflık göstererek, seçilen yere tek başına gitti ve pusuya düşürüldü. Blâs Seri, kalabalık bir müfrezeyle onun üzerine atılmıştı. Cem, tek bir ayağını feda ederek pusudan kurtuldu ve düşmana bırakmayıp birlikte yurda getirdiği kesik bacağına, namert düşmana güvenmenin vereceği neticeyi ifade eden bir vesika olmak üzere Hünkâra yolladı.

Bu hadiseler, o devrin düşünüşüne göre birer savaş sebebi sayılabilirdi. Fakat iki devlet arasında siyasî anlaşmazlıklar da vardı. Türkler, Avrupa'nın dengesizliğini gidermek, kendi güç ve hâkimiyetleri altında ahenkli bir ilerleme devresi açmak istiyorlardı. Bu düşünceyle Ulahlar diyarını elde etmeye karar vermişlerdi. Bir yandan Lehliler, bir yandan da Macarlar oraya saldırdıkları için ve bu saldırıdan Türk sınırları tehlikeye düştüğü için, alınan karar yerindeydi. Macarların, bir Osmanlı şehri hâline konulan Sırbistan'dan da gözlerini çekmemeleri vaziyeti büsbütün karıştırıyordu.

İşte bu yüzden şu Macar seferi açılmış ve Hünkârla Veziri, kazanılan zaferden elde edilecek siyasî neticeleri de bu muhasebe sırasında değerlendirmeye lüzum görmüşlerdi. O konuya ilk dikkat çeken yine Hünkâr oldu.

"Sahi," dedi, "Eflâk işleri ne oldu, Mehmet Bey ne yaptı?"

İbrahim Paşa, başlı başına bir tarih oluşturan Eflâk hadiselerini zihninde sıraya koymak ister gibi bir süre düşündü, sonra hikâyeye girişti.

"Mehmet Bey yaman işler gördü, efendime lâıyk bir köle olduğunu gösterdi. Evvelce de demiş, size bildirmiştim; Eflâk'ta bütün subaşılıklar şimdi Türklerin elindedir. Mehmet Bey'e karşı koymak isteyen Papaz Radol, beş kere bozuldu, sırolup gitti. Artık ne adı, ne sanı var. Jan Zapolya, eski Voyvoda Basarab'ın yeğenini güya korumak istedi, Eflâk'a ordu soktu,

fakat ağzının ölçüsünü aldı, Mehmet Bey'den iyi bir kötek yiyip savuştu. Şimdi o da Efendime kul köle olmak, sayende Macar tahtına oturmak ister."

"Evet, bunu söylemiştin. Ben de düşünelim demiştim. Bütün'i ele geçirdikten sonra konuşuruz. Lâkin Eflâk işlerinin sonunu bana söylemedin."

"Küçük bir iş, Efendime arz olunacak değeri yok. İşte Mehmet Bey oraları idare ediyor. Hatta bir çavuşumuz bile icabında bir alay asker gücü gösteriyor."

"Nasıl çavuş bu?"

"Mehmet Bey kulun bir aralık, Boyarlara kendi başlarını kendileri seçsinler diye izin verdi, onlar da bir voyvoda bulup tahta çıkardı. Ben kulun bu işi pek beğenmedim, ileride Bükreş'e bir sancak beyi yollamayı tasarlamakla beraber Gültekin Çavuş'u Eflâk'a gönderdim."

"Bunu biliyorum. Çavuşla beraber sancak, davul ve berat da yollamıştık."

"İşte bu Çavuş, voyvoda sarayına gelince saygı görmedi, iyi karşılanmadı. Bütün boyarlar, düğün evinde oturuyorlarmış gibi karmakarışık yığılmışlardı. Voyvoda da çalım tahta kurulmuştu. Ne ayağa kalkan vardı, ne selâm veren. Gültekin Çavuş bu soğukluktan, bu kalabalıktan sinirlendi, Eflâk var oldukça dillerde gezecek bir iş yapmayı kurdu. Sanki dostça karşılanmış gibi güler yüz takındı, İstanbul'dan götürdüğü gümüş saplı topuzu beratla beraber sundu. Voyvoda, bir çevre, bir mendil alıyormuş gibi iki parmağını isteksizce uzatmıştı. Gültekin, işte bu durumda topuzu 'Ya hay!' diye kaldırdı, had-dini bilmez voyvodanın başına indirdi. Herifin beyni önüne döküldü. Taht da yine dul kaldı. Ben kulun o dudu Vlad'a verdim."

"Bunları bana söylemedin İbrahim."

"Değersiz işler, Hünkârım. Bir çavuşun kırdığı, kırabildiği kellenin ne değeri var ki mübarek huzurunda dile alınsın?"

"İyi ama, ben o Gültekin'i görmek, tanımak isterim. Böylelerini korumak, beslemek ve yerinde kullanmak gerek."

“Kulun dirlik verip onu hoşnut ettim, sevindirdim. Şimdi Efendime dua edip gezer.”

Sultan Süleyman’ın yüreğine kurt düşmemekle beraber, zihninde bir bulut doğup söndü. Bir an, kısa bir an Vezirine kızar gibi olmuştu. Fakat onun, bahsi o günkü zafere ve ertesi gün yapılacak işlere getirmesi üzerine bu küçük hayal kırıklığı geçti, eski saflık geri geldi, kalple kalp yine birleşti, tatlı tatlı konuşuldu.

Hünkâr, Topkapı Sarayı’nda yaptığı gibi nedimini yanında alıkoymuş, çadırın bir bölümünde serdirdiği yatakta yatırmıştı. Uyurken onun nefesini duyuyor ve haz alıyordu. Tanyeri ağarırken yine onunla birlikte kalktı, kahvaltıyı beraber etti, ordu kumandanlarını birlikte kabul etti. Müzakereyi ve münakaşayı ona bıraktı, kendisi de nediminin ağzıyla konuşur, nediminin kulağıyla duyar bir adam durumunda kaldı.

Kumandanlar zaferin tam olduğunu ve düşman ordusunun son neferine kadar yok edildiğini temin ediyorlardı. Fakat bu parlak ve çok parlak zaferin şerefini Bali Bey’e bağışlamakta da tereddüt göstermiyorlardı. Düşmanı çeviren, sersemleten, bataklığa ve nehre süren oydu. Bunu kabul ve açıkça itiraf etmek o yiğit adamların hoşuna gidiyordu.

İbrahim Paşa, beyler ve paşalarla konuşmasını bitirince Hünkâra sordu.

“Ne ferman buyruluyor?”

“Akıncılar talana çıksın, ordu dinlensin. Biz de savaş yerini gezelim.”

Biraz sonra, yanında kendi eliyle başına elmaslı bir sorguç takarak ödüllendirdiği nedim, ardında da İkinci Veziri olduğu hâlde, düşman kanıyla pıhtılaşmış, kesik kelleler, kopuk bacaklar ve kollarla yer yer benekleşmiş olan savaş alanını dolaşıyordu. O parça parça cesetler, yırtık bir tarihin darmadağın olmuş sayfalarına benziyordu. O pıhtı pıhtı kanlar, bu perişan tarih sayfalarından toprağa dökülmüş mürekkep izlerini andırıyordu. Orada bir ordunun yenildiği değil, bir devletin battığı apaçık görünüyordu.

Hünkâr, Türk gücünün ezelden beri yıkageldiği tahtlardan, yok ededurduğu saltanatlardan birinin daha Mohaç Ovası'na parça parça uzanıp yattığını ibretle seyretti, gamlı gamlı içini çekti.

"İbrahim," dedi, "adam çıkart da şu Kral Lui'nin cesedini buldur. Biçarenin hem tacını, hem canını aldık. Bari karşılığını verelim, cesedini bir mezara koyduralım."

Sadrazam, Hünkârın bu emrini çavuşlara devrederken Bosna Alaybeylerinden birinin çadırı önünde bulunuyordu. İhtiyar asker, temizlemekte olduğu silâhını bir yana koyarak ayağa kalkmış, Padişahı selâmlıyordu. Hünkâr, bir gün önceki müşavere toplantısına gelen Alaybeyini tanıdı.

"İbrahim," dedi, "bu asker, dün gördüğüm Koca Alay Beyi'dir. Çağır da konuş, bundan sonra yapılacak tedbir nedir diye sor."

Vezir, Bosnalı savaşçıyı işaretle yanına davet etti ve Hünkârın dileğine tercüman oldu. Alaybeyi, sanki kendi yoldaşıyla konuşuyormuş gibi teklifsiz davrandı.

"Domuzun," dedi, "yatağında çocuğu olmasın!"

Yapılan imha savaşının tam verimli olması için düşman ülkesine girilmesini, kapsamlı bir tarama yapılmasını ileri sürüyordu. Fakat kullandığı dil, sarayda konuşulan dile benzer miyordu. Kelimeler sert, benzetmeler laubaliydi. Hünkâr, doksanlık ihtiyarın duruşuna ve konuşma tarzına tebessümle karşılık verdi, ona bir avuç altın uzattı.

"Al yiğit asker, harçlık et. Budin'de yine görüşürüz inşallah!"

Otağa dönüşte, Kralın bataklıkta boğulmuş olduğu haberi geldi. Defterdarların da düşmandan yirmi bin piyade ve dört bin süvari ölüsü gömdürdükleri anlaşıldı. Defteri yapılan bu ölümler, savaş alanında devşirilenlerdi. Bataklığa gömülenlerle nehirde boğulanların sayısı o gün olduğu gibi bugün de tarihte meçhul kaldı.

Şimdi bu zaferi yurda müjdelemek sırası gelmişti. Hünkâr, en kudretli kâtiplerle tumturaklı mektuplar yazdırdı, üç gün-

lük yolu bir günde aşacak çavuşlar seçti ve hemen yola çıkardı. Zamanımızın orta yürüyüşlü trenleri kadar hızlı yürümeyi başaran bu seçkin ulaklardan Yaralı Hüseyin İstanbul'a, Cinci Hüseyin Bursa'ya, Kurt Şam'a, Müteferrika Mehmet Kahire'ye, Deli İskender Diyarbakır'a, Düzenigüzel Sinan Karaman'a, Kör Cafer Halep'e, Kölemen Celep Edirne'ye gideceklerdi. Fakat içlerinden Hünkârı ilgilendiren, Yaralı Hüseyin'di. Çünkü o, yalnız İstanbul Kaymakamı Kasım Paşa'ya zafername götürecekti. Valide Sultana da bir mektup teslim edecekti. Kâtiplerin türlü türlü kelime oyunları ile dolu zafernameleri kaleme almakla uğraştıkları sırada, Padişah da otağına kapanmıştı. Anasına kısa bir mektup yazarak kazanılan büyük galebeyi müjdeledikten sonra, yar-ı canına bir gazel yazmış, altına da hasret ve arzu ifade eden uzun satırlar ilâve etmişti. Hürrem'e verilecek mektup, Valide Sultanın kâğıdına bağlı olup, bundan maksat da Hünkârın sevgili karısını kanlı çarpışmalar ve korkunç boğuşmalar arasında dahi unutmadığını sarayın en büyük kadınına hissettirmekti. Âşık Padişah, Hürrem'i her yerde düşündüğünü herkese ve özellikle anasına belli etmekten garip bir zevk alıyordu. O sebeple de sevgilisine yazdığı mektubu onun aracılığıyla gönderiyordu.

Zaferden aşk da hissesini almış demekti; sevgiliye sevinçli haberler yollanmıştı. O hâlde yola çıkabilirdi. Hünkâr, ordunun yürüyüş için sabırsızlandığını sezerek hicran yolunu biraz daha uzatmaya rıza gösterdi ve hareket emrini verdi. On yedi gün sonra Türkler, Budin'in önünde bulunuyorlardı.

İstanbul'dan sonra millî bir ülkü olarak hayal olunup duran üç şehirden birine nihayet varılmıştı. Ordu, sevgilisine kavuşan bir âşık heyecanını taşıyarak şehre girdi. Yüz bin kişi tek bir adam gibi hareket ediyordu ve sevgiliye saygı gösteriyordu. Ne kimsenin burnu kanamış, ne bir evden bir kiremit düşmüştü. Türk ve Macar, gerçekten birbirine hasret âşık ve maşuk gibi karşılaşmış, kucaklaşmışlardı. Galilerde gurur, mağluplarda utanç ve acı yoktu. Kan, kaynaşmıştı.

İbrahim Paşa, seferi düzenleyen, yüz bin kişilik bir orduyu

tarla çiğnetmeksizin, köy bozdurmaksızın, hatta bir tutam ot kopartmaksızın aylarca yürüten ve Mohaç zaferini kazanan bir baş sıfatıyla Padişah'tan üstün görünmeye yelteniyordu. Macaristan'ın en zengin adamı ve vaktiyle Macar tacını korumaya memur edilen iki asilzadededen biri olan Jan Zapolya'ya da krallık vaat eden oydu. Hünkâr, Peşte'de ayağını öpmeye gelen kılıçsız asilzadelere nediminin vaadini, kendi sözü olarak tekrar etti ve bu suretle onlara, İbrahim Paşa'nın ağzından kendi dilinin yaşadığını öğretti.

Vezir, şahsî düşüncelerine Hünkârın müdahale edemeyeceğini herkese hissettirmek için gün başına bir fırsat yaratıyordu. Budin'i süsleyen Herkül, Divan ve Apollon heykellerini İstanbul'daki saray önüne dikmek, eski krallardan Matyas Korvenyos'un pek zengin kütüphanesini de yine kendi sarayına koymak üzere Tuna üzerinde bulunan ince filoya taşıttı, bir yandan da Budin'i uzaktan ve yakından tehdit edebilecek vaziyette bulunan kaleleri düşürmek tedbirleri aldı.

Hünkâr, bu işler yapılırken sadece av eğlenceleri düzenliyordu. O yıl için yapılan şeyleri, elde edilen kazançları yeterli görüyor, bir an önce İstanbul'a dönmek istiyordu. Tuna, Hürrem'in pencerelerine yaslanarak seyrettiğini kuruntuladığı Marmara'ya doğru uzanan gümüş bir yol gibi gözünü çeliyor, içine alevli arzular akıtıyordu. Fakat iradesini nediminin iradesine bağlamıştı; onun rızası olmadan dönmek emri veremiyor, sevgilisini düşününe düşününe Budin bağlarında dolaşıyordu.

İbrahim Paşa, işlerin kendi planına göre ve belirli hadde kadar yürüdüğüne kanaat getirdikten sonra efendisinin dileğine uysallık gösterdi, İstanbul'a dönülebileceğini müjdeledi. Budin'e girildiğinden beri birçok kaleler düşürülmüş, birçok askerî kuvvetler yok edilmişti. Artık, Türk gücüne bütün o muntıkada boyun eğmeyecek bir yer ve bir can kalmamış gibiydi. Ordunun elde ettiği ganimet de, daha fazlası istenemeyecek kadar çoktu. Yalnız Baç'ta toplanan ganimetten Sadrazamın hissesine elli bin koyun düşmüştü. Esirlerin sayısıysa yüz bini aşıyordu. Budin'de biraz daha durmak, bu yüz

binlerce davarı, sığırı heder etmek ve o dizi dizi esiri aç bırakmak neticesini verebilirdi. Kış da gelip çatmak üzereydi. Sadrazam, işte bundan ötürü orduya geri dönme emrini verdi, Padişahı sevindirdi. Fakat onu özellikle sevindiren, bu dönüş yolunda Niş Boğazı'na girilirken, İstanbul'dan gelen Yaralı Hüseyin'in Hürrem'den getirdiği mektuptu. Her gün gidip gelen ulaklar da Padişaha karısından şaşmaz bir düzenle mektuplar getiriyorlardı. Ancak Yaralı Hüseyin, onun Mohaç zaferi sonunda yazılan gazeline verilen cevabı sunuyordu.

Hünkâr, her cümlesinde bir safa âleminin, bir aşk gecesinin hatıralarını anımsatarak gülümseten ve sonu, "Artık gel, ben cariyen hasretinle erimeden gel, lütfedip gel, merhamet edip gel!" feryadına bağlanan bu mektubu okuyunca sevinçten kabına sığamaz, yerinde duramaz oldu. İki menzilin bir yapılmasını emretti, yürüyüşünü hızlandırdı, dağları ve suları Hürrem'i düşüne düşüne aştı, nihayet İstanbul'a ulaştı. Sevgilisi, zafer neşelerini unutturan ve bambaşka neşeler vaat eden ilâhi bir kucak gibi sarayda onu bekliyordu ve o, zekâyla güzelliğin birleşmesinden vücut bulan bu kucağa atılırken iki yüz bir gün süren yolculuğun bütün yorgunluklarından sıyrıldığını sezmişti!

HÜRREM ÇALIŞIYOR!

Fakat Hünkâr, en oynak nağmeleri dinlerken Hürrem'in yıldızları imrendiren kıvranımlarını hatırlayarak içini çekmekten geri kalmıyor ve bol bol içtiği şarabın her damlasında yine Hürrem'in dudaklarından aldığı sarhoşluğu arıyordu. Onun için isteye isteye, arzu göstere göstere gittiği o meclislerden Hürrem'in hasretiyle sarılarak ayrılıyor ve beynini saran dumanlardan onun nefesine benliğini vererek sıyrılıyordu.

Duygusal üçgen yine aksamış gibiydi ve Hünkâr, aşkla zevk arasında denge kurmaya çalışarak görevlerini unutmuştu. Fakat o denge de aşk lehine bozulacak gibi görünüyordu. Hürrem, her gün artan gücüyle efendisinin kalbini kendi iradesine bağlamış bulunuyordu. Onun artık bir de kız çocuğu vardı ve Padişah, babalık zevkini ancak bu yeni yavrunun gülüşlerinde bulup bahtiyar oluyordu.

Taht ve taç üzerinde hiçbir hak iddia etmeyecek, babasına hiçbir zaman rakip olmayacak ve evvelki devirlerde şehzadelerin yaptıkları gibi isyanlar düzenlemeye kalkışmayacak olan küçük prenses, işte bu yüzden seviliyor, gözbebeği oluyordu. Hürrem, erkek çocukların şahsında hayatı ve saltanatı için tehlike sezerek sinirlenen kocasının, babalık şefkatini hudutsuz bir cömertlikle kızına saçtığını görür görmez planında esaslı değişiklikler yapmış, emellerine bu kızı alet ederek ermeyi ülkü edinmişti.

Kızın adı Mihrimah'tı. Henüz beşikte bulunmasına rağmen ayla, güneşle ilgili bir mahlûk olduğu da seziliyordu. Aşkın ışığı, güzelliğin rengi onda gülümseyip duruyordu. O ışık babasından, o renkler anasından geçmeydi. Bunu Sultan Süleyman da apaçık gördüğü için ikide bir Hürrem'e takılıyordu.

"Yavruya yanlış ad koyduk. Mihrimah değil Hüsnüaşk demeliydik. Onda benim aşkım, senin hüsnün yaşıyor!" diyordu.

Hürrem de kızı için şimdiden düğünler kuruntuluyor, telaş gösteriyordu. Hünkâr, güzellik ve zekâ ilahesi olarak tanıdığı karısının henüz süt emen bir çocuğa koca seçmek, düğün yapmak, saray kurmak için fikren çırpınışını gördükçe neşeleniyor, kasıklarını tuta tuta gülüyor, şakalar savuruyordu.

Hürrem'in masum bir hayal gibi görünen bu düşüncelerinde nasıl bir amaç gizlendiğini bilse, Haşmetli Hükümdar şüphe yok ki gülmez, titreye titreye ağlardı. O maksadı sezinlemediği için şimdi kakhahalar savuruyor ve bilmeye bilmeye kaderi kendine güldürmüş oluyordu.

Evet, Hürrem bütün ümitlerini kızına bağlamıştı. Onu evlendirdiği gün, Mahidevran'ın oğluna mezar yolunun açılacağına şimdiden umut bağlıyordu. O, kendi kara hülyalarını yerine getirecek, oğullarından birini padişahlığa çıkaracak olan damadı bile seçmişti. Görümcesi Hafise Sultan'ı söyletirken, İbrahim Paşa'yı kündeden atabilecek insanı da öğrenmişti.

Hafise, kendi kocasını sadrazam yaptırmak için Hürrem'e enikonu dalkavukluk ediyor, bütün devlet adamları hakkında malumat veriyordu. Fakat kocasının felce uğraması ve İbrahim'in de kolaylıkla yıkılmaz bir mevki tutması üzerine fikrini değiştirdi. Mevki hırsını kalbinden atarak hınçla harekete geçti ve Hürrem'le daha samimi oldu. Şimdi kocasını yükseltmek için değil, İbrahim'i alçaltmak için çareler arıyordu. Eşinin hakkı olan bir makamı, devlet uğrunda en küçük bir zahmete katlanmadan, yurdun bir avuç toprağına bir tutam su vermeden işgal eden bu adamı bir türlü affedemiyordu. Kocasına inme gelmesini de hep onun sadrazamlığı gasp etmesine yorduğundan taşıdığı hınç gittikçe yamanlaşıyordu. Bundan ötürü her gün yengesinin ziyaretine gidiyordu.

"Civanım," diyordu, "şevketli kardeşimin sakalı senin elinde. Ne dilersen ona yaptırabilirsin. Hâlbuki sözü geçmez hasekiler gibi davranıyor, elindeki fırsatı tepiyorsun. Bir gün gelir, bu güzellik kalmaz, yüzüne bakılmaz. Yanağın al, dudağın alken bir şeyler yap, kendini tanı, kul köle sahibi ol."

Hürrem, daima anlamazdan gelip sorardı.

"N'itmeliyim, şımarıklık mı yapmalıyım? Kişi haddini bilmek gerek. Tanrının bana verdiği nimet yeter. Efendimin sağlığından gayri dileğim yok."

Hafise Sultan titizlenir ve hıncına mağlup olarak harıl harıl söylenirdi.

“Vezir gidisi hem şevketli karındaşıma, hem de sana ortak kesildi. Padişahın adı yalnız hutbelerde okunuyor, ağızlarda dolaşan İbrahim Paşa... Ocaklı onu büyük biliyor. Beyler, ağalar onun eteğini öpüyor, yedi düvelin elçileri yine onun eteğine yüz sürüyor. Üstelik kardeşim de gece yarısına kadar onunla kalıyor. Efendini candan seviyorsan biraz canlılık göstermeli, değil mi? Sen burada kardeşimin yolunu beklerken, sarayımda beni hafakanlar tutuyor vallahi. Bu devlette hangi vezire harem dairesinde yatak odası verildi? Hangi padişah, gecelerini veziriyle baş başa geçirdi? Padişahın işine karışılmaz diyeceksin ama bu kadarı da fazla. Senin yerinde olsam küplere binerim, kıyametler koparırım, efendimi elimden almak isteyen, bana ortak kesilen adamın gözünü çıkarırım.”

Hürrem, hemen her gün tazelenen bu sitemlere karşı kayıtsız görünür, dudağını büküp düşünür ve sonra, kendine has olan incelikle, alık görümcesini sorguya çekerek İbrahim’e rakip çıkabilecek devlet adamlarını öğrenmeye çalışırdı.

İşte bu sohbetler arasında Baş İmrahor Rüstem’in kuvvetli bir şahsiyet olduğunu ve korunduğu takdirde onun İbrahim’i kündeden atabileceğini, en karışık, korkunç işlere de el atmaktan çekinmeyeceğini öğrendi.

Rüstem, Padişahın da gözdelelerinden. Köle olarak saraya alındıktan sonra zekâsıyla seçkinleşerek çarçabuk silâhtarlığa yükselmiş, Mohaç Savaşı sonunda da baş imrahor yapılmıştı. Hafise’nin kocası Mustafa Paşa, inmeye uğrayıp yatalaklaşınca karısına bu Rüstem’i tavsiye ettiğinden, o da Hürrem’e yine Hırvat’ı müdafaaya başlamış bulunuyordu.

Rusyalı Osmanlı İmparatoriçesi, kendine candan bağlı bir haremağası aracılığıyla Rüstem’e ufak tefek emirler gönderip, onun işe yararlığını ve aynı zamanda sır saklar bir adam olup olmadığını sınamakta gecikmedi. Yatalak Vezir, trajediler kahramanı olabilecek adamı gerçekten iyi seçmişti. Rüstem, daha ilk sınanışta zekâsını, becerikliliğini ve cesaretini ispat ederek

Hürrem'i sevindirdi. Kısa bir müddet içinde de, "Sadakat gösterirse, gözü kapalı davranıp emir olunacak işleri yaparsa Mihrimah Sultan'ın kocası olacağı" müjdesini aldı.

Rüstem bu vaadin uzun ve pek uzun yıllar içinde yerine geleceğini biliyordu. Fakat sayılı günlerin çabuk geçtiğini de bilenlerden olduğu için hiç üzülmeyen bekliyor ve telâşsız bir güvene bürünüp Hürrem'e kölelik yapıyordu.

Hafise Sultan, entrikacı yengesine bir adam daha tanıtmıştı. İskender Çelebi! Bu adam, Yavuz devrinden kalma bir maliyeciydi. Hünkâr, saltanatın her şeyden önce paraya muhtaç olduğunu çok iyi takdir ettiğinden, İskender Çelebi de imparatorluk maliyesini gerçekten özel bir yetenekle idare edip hazineyi altınla tıklım tıklım doldurduğundan büyük bir sevgi ve saygı kazanmıştı. Hünkâr, bu sınanmış devlet adamının üstüne toz kondurtmaz, onu candan severdi. Aynı zamanda o, başlı başına bir kuvvet oluşturunuyordu. Kubbealtı vezirlerinin altmışar, seksener ve bizzat Sadrazamın dört yüz kölesi varken, onun, üç yüzü sırmalı başlık ve üstlük giyen tam altı yüz kölesi bulunuyordu.

Tantanası, debdebesi vezirlere özgü değil, şahaneydi. Çok kazanıyor, çok harcıyor ve göz kamaştırıcı bir hayat yaşıyordu.

Hünkâr onun zekâsına, maliye işlerindeki büyük tecrübesine olduğu kadar devlete adam yetiştirmekte gösterdiği faydaya da değer veriyordu. Zengin defterdarın sarayı bir zekâ fidanlığı demekti. Birçok genç orada beslenip, terbiye edilip hükümet işlerine alıştırılıyordu. Devlet denilen dolabın ancak iyi yetiştirilmiş, olgunlaştırılmış eller ve kafalarla döndürülebileceğini takdir eden Hünkâr, İskender Çelebi'nin bu âdetini de beğeniyor, onu teşvik ve himaye ediyordu. Bundan ötürü, kalbinin yarısını ve iradesinin büyük bir kısmını kendisine vakfetmiş olduğu nedimine, hırslı Vezirine de önemli işlerde İskender Çelebi'yle görüşmesini, onun düşüncelerine kıymet verip mümkün olduğu kadar sözünden dışarı çıkmamasını söylemekten geri kalmıyordu.

İşte Hafise Sultan bu kuvvetli şahsiyet üzerine de Hür-

rem'in dikkatini çekmişti. Rüstem, yarın öbür gün işe yarayacak bir adamdı. Ama İskender Çelebi'den hemen faydalanmak mümkündü ve o, genç Sadrazama karşı kuvvetli bir rakip olarak ileri sürülebilirdi.

Hürrem, uluorta konuşan görümcesinin düşüncelerine al-dırış etmiyordu. Sadrazamı devirmek meselesinde onunla fik-ren uyuşmuştu. Fakat maksatta alık görümcesinden tamamıyla ayrı bulunuyordu. Hafise, sadece İbrahim'i düşürüp kocası-nın ve kendisinin hıncını yatıştırmak istiyordu. Hürrem ise kendi oğullarından birini padişah yapacak bir adamı sadra-zamlığa getirmek emelini güdüyordu. Bu takdirde İskender Çelebi'yi sadrazam yapmak için değil, Sadrazamı yıkacak bir adam olarak kullanmak lâzım geliyordu.

Zeki kadın, işte buna göre hareketi kararlaştırdı, ilkin damat ve sonra veziriazam yapmak istediği Rüstem'e talimat verdi, sadrazamlığa İskender Çelebi'nin getirilmesini sağlaya-cak yollar bulunmasını emretti. Onun düşüncesine göre, İbra-him'le İskender'in arası açılıp da ikisinden birinin ortadan kalkmasını gerektirecek bir gürültü yüz gösterirse, Padişahın sinirleri bozulacak ve çıkacak bu gürültüden kazanç sağlaya-cak adamın konumu tehlikeye düşecekti. Bu kazançlı, ister İb-rahim, ister İskender olsun, Hürrem için önemi yoktu. Hüner, Hünkârın en sevgili iki adamından birini feda etmesini, öbü-rüne de kırılmasını sağlamaktı. Rus kadın, işte bu neticeyi he-defliyor ve Rüstem'i de emeline göre harekete geçiriyordu.

Ne İbrahim'in, ne Hünkârın haremde kurulan bu dolap-lardan haberi vardı. Onlar, geceleri baş başa verip şarap iç-mekle ve saz çalmakla vakit geçiriyorlardı. Neşeleri yerindeydi. Hatta devlet işlerini de yavaş yavaş ihmale başla-mışlardı. İbrahim, içkide ve laubalilikte özellikle ileri gidi-yordu. Kafasında bir ahtapot gibi kol ve kuyruk salarak kıvrana kıvrana yaşayan kara hülyalarını avutmak için gün-düzlerini de sarhoş geçiriyordu. Divana çakırkeyf olarak, bazen da yanında sazendeler ve hanendeler bulundurarak gel-diği görülüyordu.

Hırslı ve gururlu Vezir, zevk âleminde yenilikler aramayı da bir aralık gerekli gördü. Padişahın aynı sofrada aynı sazı dinlemekten ve aynı yüzü görmekten usanabileceğini düşündüğünden bir üçüncü yüz aradı. Fakat bu arayışa kapılırken kendi emellerini de göz önünde tuttu. Sınır dışında propaganda aleti olacak bir dost bulmaya çalıştı ve buldu.

Onun Padişaha tanıttığı, halvet meclislerine sokulmaya uygun bir insan diye ileri sürdüğü kimse, Venedik Doçu Andrea Gritti'nin oğlu Lui'ydi. Doç, daha önce İstanbul'da bal-yostu. Venedik'e dönüp de yeni görevine başladıktan sonra oğlunu Osmanlı başkentine yollamıştı. Çünkü Veziriazamın bu genç ve pek genç diplomattan hoşlandığını biliyordu. Lui de gönül halinden anlar bir delikanlıydı. İbrahim Paşa'yla çarçabuk samimileşmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun fahrî dış işleri bakanı gibi bir görev almıştı. Elçilerle, vezirlerden önce o konuşuyor, Sadrazama siyasî direktifleri o veriyordu.

Hünkâr, sadık vezirinin bu hareketini de sevgi ve sadakat eseri saydı, Gritti ile kadehdaş olmayı kabul etti. Çıkarı Türklerin hoşgörüsüne bağlı olan Venedik Cumhuriyeti, bu vaziyetle iftihar edebilirdi. Çünkü Gritti'nin Padişah ve Veziriyle candan dost oluşu sayesinde, o küçük ve temeli çürük cumhuriyet bütün Avrupa siyaseti üzerinde etkili oluyordu. Akdeniz ticaret yollarını elinde tutmak imkânını buluyordu.

İbrahim'in bu yabancı delikanlıyı Padişahla kadeh arkadaşı yapmaktan maksadı, bir yandan "zevkte değişiklik" sağlamak, bir yandan da kendisinin Hünkâr üzerindeki etkisini bu delikanlının ağzıyla Avrupa'ya yaymaktı. Bir gün Osmanlı tahtına çıkmak için ocaklıya ve halka kendini tanıtmayı, sevdirmeyi, saydırmayı nasıl gerekli görüyorsa, Avrupa'da da adının anılmasını o oranda gerekli buluyordu. Gritti, şüphe yok ki, bu gereği kavrayacak ve tatmin edecek bir adamdı. Kendi yurduna hizmet ederken İbrahim Paşa hesabına da çalışabilirdi.

Fakat yalnız hırs değil, gurur da hırslı Vezirin gözünü kapamıştı. Kendini sevdirmek istediği halkın için için kendin-

den nefret ettiğini sezmiyordu. Çünkü “avam”ı, böcek möcek anlamında kullanılanlardan farksız buluyor ve debdebesiyle halk kitlesinin gözünü kamaştıracağını, ufak tefek bahşışlerle de o kitlenin gönlünü satın alacağını umarak adımlarını hesaplı atmak zahmetine katlanmıyor, laubaliliğe hız veriyordu.

Bazen zulme de sapıyordu. Kendini hicveden şair Figanî’yi astırması işte o zalim hareketlerden biridir. Figanî, İbrahim Paşa’nın karışık ve karanlık emeller ardında gezdiğini sezenlerdendi. Bu sezişini düpedüz söylese, hülyayı suç saymış olacak, gülünç mevkiye düşecekti. Onun için başka bir yol tuttu, halkın tutuculuğunu kışkırtmaya kalkıştı, Budin’den getirilerek vezir sarayına konulan heykelleri vesile edip İbrahim aleyhine dedikodu yapmaya koyuldu.

Halk, şairin sözlerine çabucak kulak kabartmıştı. Çünkü mitolojide nurun, fennin, sanatın, marifetin ilâhı olarak tanınan Apollon’un, av ve namus tanrıçası Diane’nin ve kuvvet timsali Herkül’ün heykelleri bütün İstanbulluları heyecana düşürmüştü. Uzun ve dalgalı perçemi, elindeki yayı, göz alıcı güzelliğiyle Apollon ve kısa gömleği, kızıl benekler içinde kalmış kaftanıyla Herkül, o devrin hem cahil, hem tutucu halkının gözüne çok çirkin görünüyordu. Hele gebe Rum kadınlarının sürü sürü Atmeydanı’na gelerek Diane heykelinin önünde diz çökmeleri, mitolojik adetlere uyarak ondan yardım dilemeleri bütün sinirler üzerinde pek de hoş olmayan etkiler uyarıyordu.

Halk, Rum’dan dönme olan İbrahim’in bu heykelleri diktirmekten başlayarak yavaş yavaş kendi eski dinini ilân edeceğine inanıyordu. Figanî, bu gülünç sanıya tercüman oldu, şair meclislerinde İbrahim Paşa aleyhine ateşli sözler söyledi ve nihayet Vezirin gazabına uğradı. Bugünün anlayış seviyesine göre Figanî’nin hareketi, şüphe yok ki suçtur. Fakat o gün için gayet tabii bir hareketti. İbrahim Paşa, kendi adı etrafında dedikodu yapılmasına izin vermeyeceğini göstermek kaygısıyla bu işin doğallığına bakmadı, Osmanlı tarihinde o güne kadar işlenmeyen bir cinayet emretti. Geveze şairi yaka-

lattı, cıvılcıplak ve ters olarak bir eşeğe bindirtti, sokak sokak dolaştırttı ve kendine mensup adamların bol bol atıkları çamur ve tükürükle zavallıyı kirlettikten sonra astırdı.

O, devrin anlayışına uyarak heykelleri put saymak gafletini gösteren şaire bu ağır cezayı uygun görürken ve söz hürriyetine, kalem serbestliğine cellât satırıyla darbe indirerek Osmanlı tarihine “şair öldürmek” âdetini getirirken, bizzat hür düşünceli görünmek fırsatını kaçırmıyordu. Hocalar güruhundan Kabız adlı biri için, en büyük suçla divana getirilmesine rağmen, taraf tutmaya kalkışması buna örnektir. Bu hoca, Hazreti İsa’nın Muhammed’e tercih edileceğini iddia ediyordu. On altıncı asırda ve İstanbul’da böyle bir fikir ortaya atmak, kelleyi koltuk altına alıp ölüm aramaya çıkmak demektir. Divanda da heyecan hasıl olmuş, mesele incelemeye koyulmuştu.

Kazaskerler, bilimsel tartışmayla Kabız’ı susturacakları yerde yobazca davranıyorlar, suçlu Hocayı “kâfirsın, melun-sun” diye boyuna aşağılayıp eziyorlardı. Kabız ise fikrinde ısrar etmekten çekinmiyordu. Kazaskerler ağız dolusu küfür savurduktan sonra suçlunun idamına hüküm verince, İbrahim Paşa kaşlarını çatı.

“Efendiler,” dedi, “hükümünüzü doğru bulmuyorum, çünkü siz şu adamla konuşmadınız, meseleyi soğukkanlılıkla ve karşı karşıya incelemediniz. Ona sövüp saydınız, sonunda da ölüm hükmü verdiniz. Ben bu maskaralığı kabul edemem.”

Hünkâr, Kubbealtı denilen divanın üstünde henüz açılmış olan kafesli pencerenin arkasından muhakemeyi dinliyordu. Vezirin, kazaskerler tarafından verilen hükmü reddettiğini görünce sinirlendi ve İbrahim Paşa’yı yanına çağırarak sordu.

“İsa’yı Muhammed’e tercih eden bir mülhit niçin cezalandırılmadı?”

Bir şairi, küçük bir beyti senet tutarak öldürmekten çekinmeyen Sadrazam, o günün anlayışına göre en büyük bir suç işlemiş olan koca Kabız’ı Padişah önünde de müdafaa etmek cesaretini gösterdi.

“Kazaskerler delil aramadılar, hiddete kapıldılar, herifi bir çırpıda mahkûm ettiler. Hükümü zayıf buldum.”

Hünkâr, Vezirin bilinçaltında yaşayan karışık fikirlere uyduğunu sezememekle beraber, vaziyete karşı kayıtsız kalmadı.

“Şeriatı bilmek,” dedi, “kazaskerlere mahsus değildir. Yarın müftüyle İstanbul Kadısı gelsin, davayı dinlesin. Suçluyu onların vereceği hükme kadar serbest bırakma, tomruğa koy!”

Vezir, kendi fikrinde artık ısrar edemezdi, çünkü içini yersiz ve gereksiz olarak açığa vurmuş olurdu. Ondan ötürü Padişahın emrine uydu, suçlu Hocayı büyük âlim İbni Kemal’le İstanbul Kadısı Sadeddin’in huzuruna çıkarttı. Bu iki bilgin, yine Hünkârın gözü önünde Kabız’ı susturmuş ve idam ettirmişlerdi.

İbrahim, ileride kendine yâr olacağını tahmin ederek ölümden kurtarmak istediği cesur Hocayı cellâda teslim etmek mecburiyetinde kalınca, nüfuzunun sarsılmadığını herkese göstermek için fırsatlar aramaya koyuldu ve bunu bir zabıta olayında buldu.

Kim oldukları belli olmayan bir hırsız çetesi, Sultan Selim Camisi civarında bir eve girerek içinde bulunanları öldürmüş ve ellerine geçen eşyayı alıp savuşmuşlardı. İbrahim, sıkı araştırmalara rağmen cinayeti işleyenlerin izi bulunmayınca, odun yarıcılığı, ciğer satıcılığı yapan Arnavutlardan sekiz yüz kişi toplattı, cellâtlara verdi. Görünüşte, hırsızlık yapmak isteyenlere gözdağı veriyordu. Hakikatteyse, bir pire için bir yorgan yakmaya gücünün yettiğini halka anlatmak istiyordu. Halk, bu korkunç harekete için için lanet okurken, Padişah susuyordu. Çünkü Kabız işinde mahcup olan nedimini bir kere daha utandırmaktan çekiniyordu.

Aşkla zevk arasında denge kurmakla oyalanan Hünkârın gafleti ve Vezirin hülyalara kapılıp taşra işlerine sırt çevirişi, yer yer isyanlar çıkmasına da sebep olmuştu. Zulme karşılık ayaklanma, İçel’de yüz gösterdi. Yüz akçelik mahsul vermeyen tarlasına iki yüz akçe vergi konmasından dolayı İçel Valisi’ne şikâyetle bulunan Süğlünkoca adlı bir ihtiyar Türkmen,

adalet umduğu kapıdan sakalı tıraş edilerek kovulması üzerine o bölgedeki aşiretlerin başına geçti, İçel merkezini bastı, valiyle kadıyı, bir de haksız vergiler yüzünden kâtibi öldürdü.

İbrahim Paşa, on on beş yıl önce Anadolu'da meydana gelen isyanların tarihçesini iyi biliyordu. O devrin sadrazamı ve yine o devirdeki padişahın oğlu asilere yenilmişti. Bu hatıra, Anadolu ayaklanmalarına, halkın ve hatta ocaklıların değer vermesini sağlıyordu. İbrahim Paşa bu olaya ilkin aldırış etmez gibi göründü. Türkmen Süğlünkoca ile onun bulunduğu bölgeye yakın valileri baş başa bıraktı. Süğlün, her çarpışmada galip geliyor, boyuna ilerliyordu.

Vezirin maksadı, İstanbul'un ve bütün memleketin bu ayaklanmayı önemsemeye başlamasından sonra bizzat ortaya atılmak ve başarılı bir kumandan şöhreti kazanmaktı. Hadiseler onun emeline uygun düştü. Süğlünkoca'nın ardından Hacı Bektaş oğlu Kalender de isyan etti. Artık Anadolu kan ve ateş içindeydi. Rumeli, Anadolu Beylerbeyleri başta olmak üzere birçok valiler, asi orduların önünde bozguna uğrayıp kaçıyorlardı. Hatta Kalender, kanlı bir çarpışmada Karam, Alâiye, Amasya, Birecik valilerini öldürmüş, Anadolu Beylerbeyiyle Halep Valisini sefil bir vaziyete firara zorlamıştı.

İşte işler bu kerteye geldikten sonra İbrahim Paşa harekete geçti, üç bin yeniçeri ve iki bin sipahiyle Anadolu'ya giderek o kıtanın bütün kuvvetlerini başına topladı, asilerle muharebeye girdi ve galip gelip tantanalı bir alayla İstanbul'a döndü. Kendinin her güçlüğü yener bir adam olduğunu bir kere daha ispat etmişti. Saltanatının temelini kuvvetlendiren bir şahsiyet şöhreti kazanmıştı.

Hürrem, bütün bu vakaları gözünden kaçırmıyor, Rüstem vasıtasıyla ve gerçekten ustaca propagandalar yaparak İbrahim Paşa'yı derinliklerine alacak bir kuyu hazırlıyordu. Kendisi Hünkârın yanında devlet işlerine dair tek kelime söylemiyor, efendisini kuşkulandırmaktan çekiniyordu. Fakat Padişahın, Vezir aleyhine vesvesesini uyandıracak fırsatları da kaçırmıyordu. Meselâ, Anadolu isyanlarının yatıştırıldığı gün-

lerde Macaristan tacı meselesi karışık bir şekil almıştı. Sultan Süleyman'ın, İbrahim'in önerisiyle taca aday gösterdiği Jan Zapolya, Prezburg'da toplanan Macar millî meclisi kararıyla hain ilân olunmuştu. Meşhur Şarlken'in kardeşi Ferdinand da o karara dayanarak Budin'i zapt etmeye kalkıştığı için Macaristan'a karşı yeni bir savaş açılması gerekiyordu. Zapolya, Türklerin kölesi bir kral sıfatıyla İstanbul'dan yardım istiyor, Ferdinand da Macar işlerine müdahale edilmemesini rica için ayrı bir elçi yollamış bulunuyordu. Zapolya'nın elçisi, Gritti'ye sığındığından İbrahim Paşa'dan iltifat gördü. Fakat Paşa, onunla konuşma sırasında bir vezir değil, bir padişah gibi konuştu. Osmanlı saltanatının yegâne sahibiymişçesine ağız kullandı.

Hürrem işte bu konuşmayı görüncesinden duymuş görünerek entrika konusu yaptı, bir gece fırsat düşürerek kocasına sordu.

"Vezirin Macar elçisine neler dediğini duydun mu Aslanım?"

Sultan Süleyman, yüksek duvarlar ve sınıksız kafesler ardından siyasi konuşmaları duyacak kadar hassasiyet gösteren karısının şu umulmaz sorusundan belinledi, anlamak istedi.

"Neler demiş bakalım?"

"Çok güzel konuşmuş, elçiyi lal edip bırakmış."

"Kim söyledi sana!"

"Hafise Sultan. Ona da kocası haber vermiş."

"İyi ama Hafise'nin kocası yatalak. Divana çıkmıyor ki İbrahim'le elçinin konuştuğunu duyabilsin."

"Başkasından duymuş olsa gerek. Baş İmrahor kuluna bile açılmış, Vezir yaman, demiş."

"Yarın araştırıyım, anlayayım."

Hünkâr, sözünde durdu. Ertesi gün Rüstem'i çağırarak yatalak Vezirin elçi konuşmaları hakkında kendisine neler söylediğini sordu ve şu cevabı aldı.

"Bütün divan bu işin dedikodusunu yapıyor. Sadrazamın elçiye dediklerini ben kulun da Üçüncü Vezirden dinledim.

Bugüne dek divanda bu çeşit ağız kullanılmadığı için şaşakaldım. Eski vezirler salt dinlerlerdi. Ya evet, ya hayır derlerdi. İbrahim Paşa, hiç söyletmemiş, yalnız söylemiş.”

“Neler demiş?”

“Dinleye dinleye kulun da ezber ettim. Ferman buyrulursa arz edeyim.”

“Eksiksiz söyle.”

“Zapolya, Macar Kralı olduğu için benim kardeşim demektir. Onu kardeş gibi dinlerim. Fakat kendisi bilmelidir ki biz Kral Lui’yi öldürdük. Sarayına girdik, orada yemek yedik, uyuduk. Onun krallığı artık bizimdir. Kralların taçla kral olacağını zannetmek deliliktir. Kuvvet, ne altındadır, ne de elmasta. Ancak demirdedir. Kılıç, her yerde sözünü yürütür. O hâlde senin efendin bizi tabii ki tanımalıdır. Böyle yaparsa kendisine yardım ederiz. Yalnız Ferdinand’ı değil, bütün dostlarını ezeriz. Avusturya dağlarını atlarımıza çiğnetip ova yaparız. Doç Gritti ile oğlu olmasaydı, Ferdinand’ın ve senin efendinin hükümetlerini çoktan yok ederdik. Venedikli dostlarımızın ricası üzerine bu yaz hareketsiz durduk. Lâkin böyle yapmakla uyumuyorduk. Yakında Budin’i bir ikinci İstanbul yapacağız. Ben sana, Türk usulüyle, söylüyorum. Türkler az söyler, çok iş yaparlar. Bizim şahin pençesinden daha korkunç pençelerimiz vardır. Ellerimiz, yapıştıkları yerden ayrılmaz. Meğerki kesilsin. Bu sözleri hatırında tut. Bizim uzun kollarımız varsa sizin de uzağı görür gözleriniz olmalıdır.”

Sultan Süleyman, gittikçe çoğalan bir hayretle dinliyordu. Bir aralık Rüstem’in sözünü keserek sordu.

“İbrahim gerçekten böyle mi konuştu?”

“Eksiği belki var, fakat fazlası yok.”

“Garip, çok garip. Devlet kendinin gibi davranmış, bizi hiç anmamış.”

Ve veziri ağır bir suç altına sokmaktan üzüntü duymuş gibi birden tavrını değiştirdi.

“Sessiz ol, Rüstem,” dedi. “Sakın bu konuşmamızı dile alma. Ben kendim Vezirin kulağını bükerim. Elçilerle nasıl ko-

nuşulacağını ona gösteririm.”

Bu hadise, onun kafasında doğup dağılan ikinci bulut oldu. İbrahim’in haddini aşmaya başladığını anlıyor ve daha önce Eflâk meselesinde olduğu gibi şimdi de Macar işlerinde kendi keyfine göre hareket ettiğini görüyordu. Bununla beraber ona küçük bir sitemde bulunmadı, eskisi gibi güvenmeye devam etti. Hatta Mohaç seferi üzerinden üç yıla yakın bir zaman geçip de Macaristan işlerine burun sokan Şarlken’e ders verilmek üzere yeni bir sefer açılırken, Vezire yepyeni bir sevgi nişanesi gösterdi. Osmanlı tarihinde yegâne kalan bir üslupla yazılı, muhteşem bir ferman göndererek, bütün memleketin ve orduların idaresini serasker unvanıyla kendisine verdi.

Bizzat Padişahın gözü önünde Nişancı ve Tarihçi Celâlzade tarafından kaleme alınan bu fermanda bütün vezirlerin, kazaskerlerin, âlimlerin, kadıların, seyitlerin, şeyhlerin, beylerin, ağaların, müteferrikaların, bölük kâhyalarının, kapıkullarının, su ve çeri başlarının, yani tüm Osmanlı ülkesinde oturan büyük, küçük, zengin, fakir herkesin İbrahim Paşa’yı veziriazam ve serasker bilerek kendisine saygı göstermeleri isteniyordu. Onun ağzından çıkacak her sözün padişah emri, padişah fermanı gibi muhterem tutulması söylendikten sonra seraskerin yargıçlıktan vezirliğe kadar her hizmeti, her rütbeyi, padişaha danışmadan dilediğine kullanabileceği ve yine vezirden yargıca kadar herhangi bir suçluyu, padişaha sormaksızın idam etmek yetkisini taşıdığı ilân ediliyordu.

Bu ferman, haremden aldığı talimata uyarak İbrahim Paşa aleyhinde çalışmaya koyulan Hırvat Rüstem’i bile korkutmuştu. Fakat Hürrem, ölümü yaklaşan karıncanın kanatlanacağını hatırlatarak damatlığına aday adamı yeni baştan şevke getirdi. Sadrazamın adım adım gözlenmesini yine sağladı. Artık kader işleyecekti ve kaderin ipi Hürrem’in elinde bulunuyordu. Hünkâr, bütün bu hadiseler arasında en büyük hazzı aşkta aramış ve aşkta bulmuştu. İbrahim’in sarayında Lui Gritti de hazır olduğu hâlde yapılan içki meclisleri, çalınan sazlar ve kendi sarayında yine İbrahim’le baş başa geçen şen

dakikalar onun kalbini Hürrem'den ayırmadı, ayıramadı. Genç Venediklinin gitarı, Sadrazamın kemanı kıvraktı. Şarabın keyfi, sakinin zarafetiyle, şuhluğuyula uyumluydu. Fakat Hünkâr, en oynak nağmeleri dinlerken Hürrem'in yıldızları imrendiren kıvranırlarını hatırlayarak içini çekmekten geri kalmıyor ve bol bol içtiği şarabın her damlasında yine Hürrem'in dudaklarından aldığı sarhoşluğu arıyordu. Onun için isteye isteye, arzu göstere göstere gittiği o meclislerden Hürrem'in hasretiyle sarılarak ayrılıyor ve beynini saran dumanlardan onun nefesine benliğini vererek sıyrılıyordu.

Bununla beraber sefere çıkmayı kabul etmekte tereddüt etmedi. Çünkü ocaklının, hayli uzun süren oturuştan sinirlenip yine homurdanacaklarını biliyordu. Orduyu savaşıa yollayıp da Hürrem'in yanında kalmaksa kendini korkaklık şüphesi altına düşüreceğinden işine gelmiyordu. Bu sebeple bir hicran devresine daha tahammülü göze aldı. Şimdi vazifeyle zevk el ele yürüyerek onu harekete geçirmiş ve aşk geride kalmış demektir. Bu sefer Lui Gritti de onunla beraberdi. Konak yerlerinde gitarını omuzlayıp hümayun otağı gelecekti, aşkını düşünen Hünkârı kıvrak nağmeleriyle zevkin kucağına sürükleyecekti.

İbrahim, bu yeni sefer münasebetiyle de hülyalarını gerçekleştirecek adımlar attığını sanıp için için seviniyordu. O güne kadar sadrazamların önünde dört sancak çekilirken kendine yedi sancak çekirmek izni verilmişti. İkisi kırmızı, ikisi çizgili, üçü de yeşil ve sarı olan bu bayraklar yedi gezegeni ve İbrahim, o gezegenler arasında güneşi temsil ediyordu. Yine kendi alayının önünde altı tuğ bulunuyordu. Padişahın tuğları ise ancak yedi taneydi. Şu hâlde Vezirle Hükümdarı derece ve mertebe bakımından ayırt eden tek bir tuğ olup, bu farkı gidermek de İbrahim'in düşüncesine göre bir fırsat ve bir zaman meselesiydi.

Hırslı Vezir, gönül kazanma politikasını gütmeyi de ihmal etmiyordu. Davutpaşa karargâhında bütün vezirlere, yeniçeri ve sipahi ağalarına şahane hediyeler dağıttığı gibi, ocaklıya da

bol bahşış verdi. Padişah, o sırada kesesinin ağzını kapalı tutuyor, cömert davranmak için savaşın sonunu bekliyordu.

Hürrem, ölüme mahkûm ettiği Vezirin takındığı vaziyeti uzaktan gözlediği gibi, dağıttığı bahşışleri de haber almıştı. Kocasının içine kurt düşürmek için bu hadiseden de faydalanmak istedi, veda sırasında dudaklarını Hünkârın kulağına yanaştırdı.

“Sırası değil ama, Aslanım,” dedi, “Hatice Sultan’ın bir niyazı var.”

Padişah, miğferli başını dikti, kaşlarını çatı.

“Niye kocasına söylemez de beni, seni rahatsız eder bu kadın?”

“Kocası için bir dilek de ondan.”

“Tuhaf şey... İbrahim’in de dileği olur muymuş? Her istediğine izin verdik, her niyazını yerine getirdik.”

Hürrem gülümsedi.

“Kul cinsi buldukça bunar, umdukça umar. Vezirin kulun da haslarını azımsıyormuş. Hazır sefere çıkıyorsunuz. Mübarek hatırında kalsın da zavallının dirliğini artırın, gönlünü hoş edin.”

“Yapamam Hürrem, bunu yapamam. İbrahim’e verdiğim para yeter. Hesabını bilsin, sıkıntı çekmesin.”

“Ne olsa bir vezir, üstelik damadımız, ele güne karşı cömert görünmek ister. Duydunuz ya, daha dün Davutpaşa’da yüklerle akçe dağıttı.”

“Dağıtmasın, ayağını yorganına göre uzatsın.”

Ve bu konu üzerinde daha fazla durmayı istemiyormuş gibi yüzünü ekşitti, sonra gülümsedi, fattan karısını kucakladı, saraydan ayrıldı.

Hürrem, kocasına giderayak bir zerre zehir verdiğini düşünerek memnundu. Padişahın duyduğu sözleri unutmaya-çağını ve Vezirin açgözlülükle karışık israfına mim koyacağını seziyordu. Onun bu sezişi isabetsiz de değildi. Çünkü şu para isteyiş ve para dağıtış işi Hünkârın beyinde doğup sönen üçüncü bir bulut oldu. Şimdi o, kölelikten sadrazamlığa çı-

kardığı nedimini arsızlıkla ve pervasızlıkla suçluyordu. Fakat bu itham, kısa ve pek kısa bir an sürdü, desteksiz yaşamaktan ürken her insan gibi o da benliğine destek yaptığı nediminden uzaklaşmayı düşünmedi, düşünemedi ve kendisinin sadakatini, çalışkanlığını, zevke hizmet yolundaki ehliyetini hatırlamak yoluyla kırgınlığını giderdi. Küçük bir sitemde bile bulunmadı, eskisi gibi güler yüz takındı. Yine onunla at başı beraber ordunun önüne düştü, yola düzüldü.

10 Mayıs 1529'da İstanbul'dan hareket eden bu ordu, nite-lik ve nicelik bakımından bütün Osmanlı tarihinde eşsiz sayılabilir. Çünkü atlı ve yaya olarak iki yüz elli bin kişiden oluşuyordu. Bu kalabalığın ağırlığını, cephanesini, erzakını, hazinesini taşıyan binlerce katır, eşek, at, öküz ve manda, ordunun haşmetine uğultulu bir görkem veriyordu. En önde, beşer, onar, yirmişer ve hatta ellişer çift manda tarafından çekilen iki yüz elli top, aslanlar sürüsüne kılavuzluk eden ejder-ler alayı gibi korkunç bir manzara oluşturunuyordu.

Orduda renk, ışık, ses birbirine karışarak göz kamaştırıcı, gönül hoplatıcı bir kudret örneği meydana getirmişti. Bu yürüyen renk kümesine bayraklardan dökülen ayrı bir renk şelâlesi de katılınca manzara gerçekten güzelleşiyordu. Yeşil, kırmızı, sarı, eflâtun, pembe, mor ve lacivert bayraklarla bu renklerden ikisini, üçünü bir arada taşıyan sancakların sayısı binleri aşıyordu.

Atların kişnemesi, öküzlerin böğürmesi, yemeklik koyunların melemesi, o renk ve ışık denizine heybetli bir ahenk işliyordu. Fakat ordu şairlerinin sesleri, bütün bu ahengi de bastıran bir kudretteydi. Parmaklarında en ince bir hassasiyetin dili, bileklerindeyse en yaman bir silâhşorluğun haşmeti sezilen bu şairler, tepeden tırnağa kadar demire bürünmüşlerdi. Hepsi, istisnasız hepsi, pehlivan yapılı kimselerdendi; en sağlam yürekleri titretecek kadar heybet taşıyorlardı. Fakat karnını palalara dayayarak inlettikleri çöğürleriyle, çeliğe şiir söyleten birer efsanevî yaratık hâli alıyorlardı. Bu şiirler, aşk ninnisi değil, mert ruhların hamasî duygularını seslendiren

parçalardı. Fakat inceydi, tatlıydı, gönül okşayıcıydı ve o iki yüz elli bin aslan yavrusunu heyecandan heyecana düşürüyordu.

Sultan Süleyman işte böyle bir ordunun önünde yürüyordu. Renk, ışık ve ses, onun da içine derin bir tat dökmüştü; gözleri kamaşıyor ve kalbi şaha kalkıyordu. Çünkü küreyi bir yığın çamur gibi yoğurmak ve şekilden şekle sokmak kudretinde görünen bu ordunun, lüzum görürse kendini de sinek gibi çiğnemekte güçlük çekmeyeceğini biliyordu. Lâkin kıvanç da duymuyor değildi. Çünkü adımlarının önünde toprağın kaya kaya çekildiği sezilen ve pıhtılı, gürültülü yürüyüşlerinde mesafe duygusunun silinip eridiği apaçık görülen şu ordu, kendi saltanatını, kendi büyüklüğünü, kendi kudretini temsil ediyordu. Bütün bu renklerde, bu ışıklarda ve bu seslerde kendisi görünüyordu.

O, gurura kaçmayan bir kıvançla bu dalga dalga haşmeti seyrederken Hürrem'i hatırladı, gözlerini kapayarak onun hayalini seyre daldı. Hürrem de bir renk kaynağı, bir ışık âlemi, bir ses dünyasıydı. O da içini derinleştiren, yüreğini şaha kaldıran güzel bir varlıktı. Fakat bu coşa coşa, kabara kabara ve uğuldaya uğuldaya yürüyen kahredici haşmetle onun ihtişamı arasında bir fark vardı. Ordu, hisleri ayakta tutan bir kuvvet, Hürrem'se rüya ve hülya aşilayarak hisleri uyutan bir kudretti.

Hünkâr, Halkalıpınar'a doğru yavaş yavaş atını sürerken işte bu düşünce ve bu manzaralarla oyalanıyordu. Bir aralık başını yana çevirdi, İbrahim Paşa'yı gördü ve titredi. Manisa'da yüzünü ve sesini beğenerek satın aldığı genç köleyle Osmanlı İmparatorluğu'nun Sadrazamı ne kadar ve ne kadar farklıydı birbirlerinden! O köle utangaçtı, daima yere bakıyordu. Bu vezir gururlu ve pervasızdı, gözlerini gökten ayırmıyordu. O köle meskenete yakın bir biçimde konuşuyordu. Bu vezir mücadele eder gibi söz söylüyordu, bütün kelimelelerinde hükmetme isteği seziliyordu. O köle bir hiçti, bu vezir her şey gibi görünüyordu.

Hünkâr, göz ucuyla gözlemlerine devam ederken, Veziri-

nin kendinden çok daha süslü ve gösterişli olduğunu görerek belinledi. O, seferî kılığa henüz girmemiş, alay elbisesi taşıyordu. Başında sorguç bulunmamakla beraber tepeden tırnağa kadar pırıltı içindeydi. Kaftanının düğmeleri elmas, entarisinin kopçaları inciye. Parmağında has hazinede eşi bulunmayan bir yüzük vardı. Atı, bütün ordu atlarından güzel; eyeri altın ve elmasla süslüydü.

Hünkâr, hayretten gözlerini vezirinden çevirirken düşünüyordu; herhangi bir yabancı, şu köleyle kendini böyle yan yana görse mutlaka şaşırarak ve belki de padişahlığa onu lâıyk görüp saygılarını da ona sunacaktı. İşte bu düşünce, onun kafasında doğup sönen dördüncü bir bulut oldu.

Doğup sönen diyoruz. Çünkü Hünkâr, süste ve gösterişte kendini gölgede bırakan vezirine karşı bir iç üşümesi duy-makla beraber, yine bir an içinde o üşümeden sıyrılmıştı. Çünkü onu yine kendisinin yoktan var ettiğini düşünüyor, ve meselâ atına vurulan eyeri, Mısır dönüşünde ona bizzat armağan ettiğini hatırlamış bulunuyordu.

Bununla beraber Vezirine yüzünü çevirmekten ve söz söylemekten çekindi, başını yana kıvrırdı. Baş İmrahor Rüstem'i göstererek işaretle yanına çağırırdı.

"Yarın," dedi, "en iyi atımı hazırlat, takımı da seçme olsun. Sipahilere cirit oynatacağım."

Fakat bu emri verdikten sonra içine bir üzüntü geldi. Vicdanı utanıyor, yüzü kızarıyordu. Bir köle ile süs yarışına, gösteriş koşusuna mı çıkacaktı?

Bu, kendine elbet yakışamazdı. İbrahim kimdi, Süleyman kimdi? Biri damlaysa öbürü derya, biri nefesse öbürü rüzgâr, biri zerreyse öbürü güneşti. Deryanın damlayı, rüzgârın nefesi, güneşin zerreyi kıskanması ne demektir?

Süleyman, aklını ter ve vicdanını utanç içinde bırakan bu düşünce arasında babasını hatırladı. İyi ve temiz giyinmeyi seven Yavuz, fazla süsten daima uzak kalmak istemiş ve süse karşı gösterdiği bu tenezzülsüzlüğün sebebini soranlara, "Vezirler bana zarif ve halka cazip görünmek için süslenirler. Ben

kendimi kime beğendireceğim?" cevabını vermişti. Onun şu düşüncesiyle kendisinin biraz evvelki kıskanç fikri arasında ne büyük fark vardı!

Hünkâr, bu üzüntülü durumdan yine babasının sadrazamlar hakkındaki davranışlarını hatırlamakla kurtulabildi. Yavuz, dört sadrazamını birbiri ardınca idam etmişti. Hayatlarına ilişmediği üç sadrazamını ise, hiddet ettikçe eliyle döver, ipe sarıp zindana atardı. Onun oğlu ve saltanatı varisi olarak, kendisi de bir gün şu haşmetli ve mağrur veziri donsuz, gömleksiz bırakıp serseri dervişleri gibi çırlıçıplak süründürebilir, hatta öldürtebilirdi. O hâlde niçin üzülmeliydi?

Artık neşelenmişti, Veziriyle tatlı tatlı konuşuyordu. Halkalıpınar'a gelindiği vakit bu neşe olgunlaştı, kadehdaşların samimiliği eski hâlini aldı. Bütün ordu aşılacak dereler, nehirler, ovalar ve dağlar arkasında kendilerini bekleyen zafer perisini rüyalarına çağırırken, onlar içki sofrası başında birleştiler. Gritti de kendilerine arkadaşlık ve sakilik ediyordu.

Hünkâr iliğine kadar haz içindeydi. Şarap, gitar, keman ve nükte onu dumanlı bir zevkin derinliklerine çekiyor, enginliğine atıyor ve tatlı zelzelelerle kucaklaştırıyordu. Bu sarsıntılar, bilinçaltında yaşayan düşünceleri de ayağa kaldırmış olacak ki bir aralık cömert ve civanmert görünmek, Vezirinin bir gün önce dağıttığı bahşişlere bir gönderme yapmak istedi.

"İbrahim," dedi, "dün hayli para harcadın, değil mi?"

"Siz sağ olun Velinimetim, ne gam?"

"Defter yaptırdın mı, kaç akçe çıktı hazineden?"

"Üç yüz bin akçeyle otuz bin altın."

"Çok değil mi?"

"Bir gönül kazanmak için bir hazine harcanabilir Padişahım. Ben de para döktüm, yürek satın aldım, Efendime dua kazandım."

Padişah, gündüz olduğu gibi şimdi de nediminden üstün olduğunu belli etmek hevesine kapılmıştı. Fakat geceyarısı ne askere bahşiş, ne ağalara armağan dağıtmak mümkündü. Böyle bir davranış sevinçten çok hayret uyandırır, kendinin

deliliğine hüküm verdirebilirdi. O sebeple hevesini yendi, düşüncesini sakladı. Fakat nediminin binlerce kişiye dağıttığı parayı tek bir adama bağışlamak arzusu bir kurt gibi içini kemiriyor, zevkine sarsıntı veriyordu.

Çakırkeyf olarak yatağına uzanırken o arzu içindeydi, uyandığı vakit yine onu yaşar gördü ve atlanıp yola düzül-
dükten sonra da aynı dileği taşımaktan geri kalmadı. Sıkılmı-
yor değildi; veziriyle boy ölçüşmeyi düşkünlük saymaktan
geri kalmıyordu. Lâkin ona bir ders vermek arzusuna da karşı
geleliyordu.

Baş İmrahor Rüstem, aldığı emre uyarak o gün yedekte
çekilen alay ve sefer atları içinden en güzelini seçip getirmişti.
Başlı başına bir servet demek olan bu gerçekten dilber hay-
vana vurulan eyer de Mısır eyaletinin birkaç senelik vergisine
karşılık gelecek kıymetteydi. Dün, ordunun en iyi atına bin-
miş ve en süslü adamı konumuna yükselmiş olan İbrahim
Paşa, bugün Padişahın yanında pek sönük kalıyordu. Zaten o,
alay kılığını bırakmış, kıymetli eyer vurulan atı değiştirmişti.
Sırtında adi kürklü bir kaftan, başında miğfer ve altında orta
kıratta bir at olduğu hâlde Padişaha yoldaşlık ediyordu.

Hünkâr, gerçekte olduğu gibi görünüşte de vezirini göl-
gede bıraktığına kanaat getirdikten sonra, o günkü kıyafetin-
deki güzelliği ve eyerde gülümseyen serveti orduya göstermek
hevesine kapıldı, yarı konak yerinde cirit oynanılmasını em-
retti. Kendisi, oyuna katılacak sipahilere pek yakın bulunacağı,
ordu da duraklayıp saf saf oyunu seyredeceği için kılıkça ta-
şıdığı haşmetin ve bu haşmete karşı Vezirinde belirecek sö-
nüklüğün binlerce göz tarafından görüleceğini düşünüp
çocukça bir sevinç duyuyordu.

Sipahilerin cirit oyunu bütün orduya tam bir savaş zevki
verdi. Yiğit atlıların her biri atlanıp gökten yere inmiş bulutu
andırıyordu ve bu yüzlerce bulutun birbirini kovalaması gök-
leri imrendiren bir manzara oluyordu. Sipahi bileğinden ayrı-
lıp uçan her cirit, Türk elinde gülleleşmiş bir yıldırım zannı
uyandırıyor. Temas ettiği yeri yakıp yıkan, lâkin sahibinin

pençesi dönünce çomaklaşan bir yıldırım!

Hünkâr da aynı zevkin heyecanına kapıldığı için ciritten sonra binicilik hüneri göstermek istedi, asil ve terbiyeli atma çarklar çevirtti, hendekler atlattı, ileri geri oyunu oynattı ve sonra ordu safları arasından süzüldü, Çatalca yoluna düzüldü. Onun at oynattığı, tırıs kalkıp menzile doğru yol aldığı sırada herkese parmak ısırtan bir manzara belirdi. Yaya solakların yürüyüş marifeti! Sayıları yüzü aşan bu adamlar, efendilerinin izinden bir santim bile ayrılmamışlar, gölgeleri o yürük atın ayakları altında çiğnene çiğnene Çatalca'ya ulaşmışlardı.

Hünkâr, Halkalıpınar menzilinden beri beyninde dönüp dolaşan düşünceyi yerine getirdi. Lui Gritti'ye otuz bin altın ve üç yüz bin akçe hediye etti. Solakların şu yaman ayak hünerini de ödüllendirmekten geri kalmadı, kendilerine otuz bin akçe bahşiş verdi.

İbrahim Paşa, görünüşte hiçbir ilişkisi olmadığı hâlde, Gritti'ye verilen bu büyük paranın ne sebeple feda edildiğini anlatmakta güçlük çekmedi. Çünkü paranın miktarı o sebebi apaçık gösteriyordu. Padişah da bu bariz anlatımı yeterli görerek vezirine ayrıca bir hatırlatma ve imada bulunmamıştı.

Fakat melankoli ve gurura benliğini kaptırmış oları Vezirin düşüncüsü dardı. Mısır işlerine çekidüzen vermiş, Macarları Mohaç'ta yenmiş, Budin gibi bir başkenti almış, Anadolu karışıklıklarını gidermiş bir adam olmak haysiyetiyle kendini artık dev aynalarında izlemeye başlayan eski köle, efendisi tarafından atılacak bir fiske taşına da tahammül edemezdi. O sebeple hiç çekinmeden sordu.

"Gritti'ye verilen paranın hazine hesabında adı ne olacak, Padişahım?"

"Padişah hediyesi!"

"Ordu bu hediyeği kıskanır, homurdanır. O vakit her sefere Gritti derecesinde olsun para verilmek lâzım gelirdi. Hazine böyle bir bahşişe uygun değil."

Sultan Süleyman'ın rengi kızardı, kaşları çatıldı, içine bir Yavuzlaşmak hevesi çöktü. Babası Çaldıran seferine giderken

askerin yorgunluğunu ileri sürerek geri dönme teklifinde bulunan Vezir Hemdem Paşa'yı hemen diz üstü çöktürmüş ve bir satır darbesiyle onu gövdesiz bırakmıştı. İbrahim de askerin hoşnutsuzluk göstereceğini dile alarak kafa tutmaya yeltenmediği için böyle bir davranışa hak kazanmış gibiydi. Fakat Hemdem, habbeyi kubbe yapıp Yavuz'u zafer yolundan geri çevirmek istemişti. İbrahim, yersiz bir hediyenin pek doğru olarak doğuracağı tatsız akıbetleri hatırlatıyordu. Sadıklıktan doğduğu muhtemel olan bu fikir uğrunda zevkinin en büyük hizmetkârını feda mı etmeliydi?

Yavuz'un oğlu işte bu düşünceyle Yavuzlaşamadı, ancak sinsi bir tehdit savuran Vezirine düpedüz boyun eğmekten de çekindi, sert bir hareket yaptı.

"Ben," dedi, "ancak hediye ederim... Dilediğime hazineler, ülkeler veririm. Hesabı, kitabı düşünmek sana düşer."

İbrahim, verdiği dersin yeter olduğunu, efendisinin bir daha böyle patavatsız davranıp kendini uluorta sinirlendiremeyeceğini anladı, yaltaklanır göründü.

"Gritti'ye dilersen on o kadar daha ver Padişahım; mal senin, kul senin. Üstelik kâfir peçenin bu bahşişe bağlılığı da var. Dini ayrı bir beyzadeyken hizmeti hümayununa canını vakfetmiş, şu genç yaşta rahatını koyup bizimle sefere çıkmıştır. Lâkin maksadım ocaklıyı kıskandırmamaktır. Onun için yine tedbirli bulunmak gerek. Ferman buyurursan bu hediye-nin adını ödünç koyalım, deftere öyle yazalım."

"Dedim ya, parayı verdir de, ne yaparsan yap."

Gritti'nin aldığı para bu muhavere yüzünden ödünç diye anıldı ve maliye defterlerine öyle geçti. Şu kadar ki Vezirinin takındığı tavır, Hünkârın kafasında beşinci bir bulutun doğup düşmesine sebep oldu. Genç Hükümdar bu sefer de bir an için nedimine kırılmış ve onun devlet işlerinde, halvet âlemlerinde kendine gerekli olduğunu düşündükten sonra bu kırgınlığı içinden atabilmişti.

Ordu, köleyle efendi arasındaki ruhî çarpışmalardan habersiz, zafer perisini düşünerek ilerliyordu. Bu yıl, Budin'den

daha ileriye gidileceği anlaşıldığından genel heyecan tam bir coşkunluk halindeydi. Her piyade bir süvari kudretine, her süvari de bir kartal neşesine kapılmıştı. Yayaların yürüyüşünde atlıların hızı, süvarilerin süzülüşünde kartalların uçuşu seziliyordu. Ayaklar değil, ruhlar yürüyordu. Kalıplar değil, kalpler uçuyordu. Tarihin sınırlarını ezelden aşmış olan Türk gücü, iki yüz bin çelik heykele sinmiş ve o heykelleri harekete getirmiş gibiydi. Yer, bu harekete saygı gösterip alçalıyordu. Gökler bu gidişe imrenip kapanmayan bir göz gibi boyuna açılıyordu.

Mayısın on beşi olduğu hâlde hava soğuktu, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurda kar çeşnisi vardı ve bu çeşni baharı zemherileştiriyordu. Fakat asker, zafer arzusundan doğan neşeli bir ruh humması içinde yağmura göğsünü açıyor, su dolu hendekleri sıçrayarak aşılıyor ve bir ayak önce hedefine varmaya savaşıyordu.

İnceğiz, Kabasakal, Hedikli, Karlı, Ahmetbey, Hamza köyü, Hasköy menzilleri bu şekilde geçildi, Edirne'ye varıldı. Hünkâr, gecelerini nedimiyle ve Gritti'yle gülüp eğlenerek, gündüzlerini de ordunun yeri göğü birbirine katan ahenkli ve azametli akışına uyarak geçiriyordu. Fakat eline sunulan her kadehte Hürrem'in dudaklarından aldığı sarhoşluğu, kulağına dökülen her nağmede yine onun sesindeki sihri hatırladığı gibi, ordunun ihtişamını seyrederken de yar-ı canının kalbe diz çöktüren ve ruhu ayağa kaldıran güzelliğini hayal ediyordu.

Bununla beraber vazife kaygısına da büyük bağlılık göstermekten geri kalmıyordu. İstanbul'da bazen aşk, bazen de zevk lehine bozulan duygusal dengesi, Hürrem'den ayrı kalmaktan ileri gelen bir zorunlulukla şimdi vazife lehine sağlanmaya çalışıyordu. Ordunun o sonsuz kudretine uygun, Türklük şerefine yakışır bir nizam ve düzen içinde yürümesini emel edinmişti. Hatta bu emelle de yetinmiyordu; ordunun yalnız kuvveti değil, adaleti de temsil ettiğini halka göstermek isti-

yor ve her konak yerinde divan kurarak, sağdan soldan gelen davacıları dinleyip âdil hükümler veriyordu.

Kuvvetini ordunun kudretinden aldığını düşünerek hükümlerinde sert ve çok sert davranıyor, kılıç gibi anlamsız hareket ediyordu. Edirne’de bir para kötüye kullanılmasından dolayı divana getirilen Kızılağaç Yenicesi Kadısı ile Hatibini de, hep bu düşünceyle, kısa bir sorgudan sonra astırmış ve hükmün şiddeti önünde belinleyen İbrahim Paşa’ya şu sözleri söylemişti.

“Kadılar para çalarsa, halk düpedüz yolkesen olur. Böyle bir sonun önünü almak için böyle davranmak gerek. Hem sefer divanı saray divanı değildir. Burada çelebice iş görülmez!”

Edirne’den Sofya’ya yirmi üç günde varıldı ve oradan çıkılır çıkılmaz, İbrahim Paşa yine önde görünmek kaygısıyla ileri geçti. Artık o önde, Hünkâr geride olarak yürünüyordu ve Veziriazam, bu ayrılıktan faydalanarak ordunun ileri gelenlerine ziyafet veriyor, seçkin beylere armağanlar dağıtıyordu. Elinden gelen her şeyi yapıp gönül çalmaya, taraftar kazanmaya çalışıyordu.

Geride kalan Hünkâr da Hürrem’e mektup yazmakla, geceleri Gritti’yi dinlemekle oyalanıyordu. Fakat düzen meselesini asla ihmal etmiyordu. Eskihisar’da bir sipahinin tarlalara at saldıgım görünce en küçük bir tereddüt göstermedi ve gafil adamı at otlattığı tarlanın önünde ipe çekti. Bir sipahiye bir tutam ota feda etmek gerçekten büyük bir işti ve Hünkâr, o güne kadar yapılmayan böyle bir işi işlemekle halkın hakkına hiçbir kimsenin tecavüz etmesine meydan vermeyeceğini anlatmış oluyordu.

Birçok bataklıklar kurutularak, birçok köprüler kurularak ileriye doğru yapılan muazzam yürüyüş, dikkate değer bir hadise kaydetmeden Mohaç’a kadar devam etti, Vezirle Hünkâr birleşti. Oraya tam yüz günde gelinmişti ve Semlin’de Anadolu askerinin katılmasıyla ordu mevcudu bir hayli daha kabarmıştı. Şimdi yemlik ve yemeklik meselesi ilk plana geçmiş

ve Drava şehrini altı gün ve altı gecede ancak geçebilen bu büyük orduyu doyurmak, binlerce hayvanı yemsiz bırakmamak en önemli iş olmuştu.

Zengin yurt, şosesiz ve şimendifersiz bir devrin sunduğu bütün güçlüklerle rağmen bu önemli işin kolaylaşmasını sağlamakta gecikmedi, yüzlerce küçük gemiden oluşan ince filoyla orduya erzak yetiştirdi.

Peksimetinden pastırmasına, pirincine ve tereyağına kadar her şeyi içeren bu erzak hazinesi erişip de askerin yüzü gülerken, Budin'i Avusturyalılara kaptırmış ve Transilvanya'ya çekilmiş olan Macar Kralı Jan Zapolya da Padişahın ayağını öpmek için Mohaç'a geliyordu.

Üç yıl önce orada, o engin ovada büyük ve pek büyük bir zafer kazanılmış, Macar Kralı ve krallığı bataklıklara gömülmüştü. Bali Bey'in yaptığı çevirme hareketiyle ortaya konan bu hamaset destanını, kendi göğsünden dökülen yaldızlarla süsleyerek tarih perisine götüren bir ağustos günü güneşiydi. Şimdi yine bir ağustos güneşi, yine o ovada Türklerin bir kartal yarattıklarını ve onu Avrupa tarihine armağan ettiklerini görecekli.

Kral yaratmak ve kral yok etmek Türklerin asırlardan beri alışık oldukları bir işti.

Mohaç'ta yapılacak tören de böyle bir dersin tazelenmesinden başka bir şey değildi. Macarların bir kralını bataklığa gömen Türkler, şimdi o millete yeni bir kral ve yeni bir tarih vermek istiyorlardı. Transilvanya Prensi Zapolya'nın Mohaç'a gelmekteki amacı da Türklerin bu bahşişini kabul etmekten ibaretti.

Fakat ortada Macar tacı yoktu. Üç yıl önce Türklerin kazandığı zafer sırasında bu tarihî taç aşırılıp saklanmıştı. Hâlbuki Macarlar, kendilerine baş olacak adamın başında millî tacın bulunmasını gerekli buluyorlardı ve o tacı taşımayan başa baş eğmek istemiyorlardı. Hatta Zapolya'nın Budin'de yerleşememesi o tacı henüz giymemesinden, Şarlken'in kardeşi ve Avusturya arşidükü Ferdinand'ın Budin'i Türkler çe-

kildikten sonra kolayca ele geçirmesi de Macar millî tacını buldurup hazinesine koyduğunu ilân etmesindendi.

Macarlar, kendi taçlarına “saltanat tılsımı” gözüyle bakıyorlardı ve onu millî birliğin temeli sayıyorlardı. Bunda hakları da yok değildi. Çünkü taç, ilk Macar Krallığından ve ilk Macar Kralından kalmaydı. Önce yarım küre şeklinde bir altın tasta ibaretti; tepesinde İsa’nın mineli bir temsili ve dört yanında da havarilerinin yine mineyle işlenmiş resimleri vardı. Arpad hanedanının kurucusu ve ilk Macar Kralı İstivan, Katolikliği kabul ederek Papa İkinci Sylvestre’nin şükranını kazanmış ve bu tacı ondan almıştı. Sonra yine Arpadlardan Kral Keza, Bizanslıları yendi, Belgrad’ı aldı. Fakat şehirdeki Rumlara düşmanca değil babaca davrandı. Bizans İmparatoru Misel Ducas da bu nezakete teşekkür etmiş olmak için galip krala bir altın çember gönderdi. Çemberin iki yanında ve arkasında yine altın zincirler vardı ve bu zincirlerin ucundan yonca biçiminde elmaslar, zümrütler, yakutlar sarkıyordu. Önde, ortada ve arkada Ducas’ın, Keza’nın ve Bizans İmparatorlarından Konstantin Porphyrogenete’nin resimleri bulunuyordu. Tarih bakımından dikkate değer bir nokta olmak üzere de Macar Kralı Keza’nın resmi altında, “Sadık Prens. Türkiye Kralı Keza” ibaresinin yazılı bulunmasıdır. Bu kayıt, Macarları Bizanslıların da çok eski asırlarda Türk saydıklarını göstermektedir.

Sylvestre’nin altın taşıyla Ducas’ın elmaslı çelengi birleştirilerek Macar millî tacı vücuda getirilmişti ve Macar özgürlüğünün simgesi hükmüne konulan bu taç, herkesin kalbinde yer tutmuştu. Arpad hanedanı batınca Macar tacını Çek Prensi Lâs çaldı, ondan da Bavyeralı Oton aldı ve kendini Macar Kralı tanıttı. Fakat Transilvanya voyvodalarından Apor, Macarların kutsal tacını Oton’un başından almak fırsatını buldu ve bir hayli zaman Macarları kralsız bıraktı.

Papanın nüfuzuyla Macar tahtına geçen Şarl Rober, başka bir taç giydiği için millet tarafından hükümdar olarak tanınmamıştı. Bu durumda Rober, her çareye başvurdu, hakiki

Macar tacını ele geçirdi ve ancak bu zaferden sonra parlak bir törenle Macar Kralı ilân olundu.

Bir yazarın tabirince gerçekten “saltanat kuşu” olan bu tacın macerası hayli uzundur. Bir aralık çocukların başına konmuş, bir zaman beşiklerde saklanmış ve hatta kutsal sayılmasına rağmen iki bin sekiz yüz altın karşılığı rehin alınarak tam 23 yıl Viyana’da rehin kalmıştır. Türklerin Mohaç’ta Kral Lui’yi öldürmeleri üzerine taç, Vişigard Kalesi’ne kaçırılmıştı. Şimdi Jan Zapolya onu başına geçirebilmek için Türklerin ayağına yüz sürüyordu.

Garip olan taraf, Zapolya’nın Kral Lui sağken Macar tacını korumakla görevlendirilmiş olmasıdır. Bu asil Şövalye, Türk gücünün Macar tahtını yıkacağını sezince tacın muhafızı olmaktansa sahibi olmayı tercih etti ve Türklere el uzattı.

Fakat Macarların millî tacına bir talip daha vardı. İbrahim Paşa! Praglı gemici, Rum dönmesi eski köle, Mohaç zaferinden sonra Macar Krallığı’na göz koymuştu. Hatta Budin’in Avusturyalılar tarafından işgal edilmesini bahane ederek Padişaha açtırmış, daha doğrusu bizzat açmış olduğu bu yeni seferin sonunda kendini Macar Kralı ilân ettirmeyi düşünüyordu.

Bu, şüphe yok ki, yaman bir düşünceydi. Fakat hırslı vezir, üç yıldan beri ona kapılmış bulunuyordu. Kendisinin yürüttüğü muhakemeye göre av, vuranındı. Mohaç’ta Macarları yenen ve Kral Lui’yi ortadan kaldırıp Macar tacını dul bıraktırırsa kendisiydi. Sonra ortada bir örnek vardı. Almanya İmparatoru Şarlken, Avusturya tahtını kardeşi Ferdinand’a vermişti. Osmanlı Padişahı Süleyman da Macar tacını, kendinin kadehdaşı, yoldaşı, eniştesi ve bu bakımdan kardeşi olan İbrahim’e elbet çok görmezdi.

İbrahim’in hülyaları bu kadarla bitmiyordu. O, Macar tacını ve tahtını, bir el çabukluğuyla yakaladıktan sonra Osmanlı tahtına da el atmayı tasarlıyordu. Sadrazamlıkla o taht arasındaki mesafe hayli genişti. Lâkin Macar tahtıyla Osmanlı tahtını ayıran yol, pek uzun olmayacaktı!

İşte bu hülya yüzündendir ki İbrahim, Mohaç zaferi so-

nunda Macar tacını yakalatmak istememiş ve Macaristan'ı iç-
riden anarşiye düşürmek için kendi safına çekip kuvvetlen-
dirdiği Jan Zapolya'ya taçsız bir krallık vermişti. Zeki Vezir,
Macarların kendi millî tacını taşımayan bir adama, Arpadlar
soyundan da olsa bel bağlamayacaklarını bildiği için Zapol-
ya'yı taçsız bırakıyordu. O tacı, gerekli gördüğü gün buldur-
mak sade bir emir işiydi.

İbrahim'i, ağırdan almaya ve tedbire yönlendiren Avus-
turyalıların vaziyetiydi. Almanlıktan kuvvet alan Avusturya
Sarayı, Macaristan'ın Türk bayrağı değil, Türk nüfuzu altında
dahi bulunmasına göz yummamak mecburiyetindeydi.
Çünkü Macaristan fatihleri pek az zaman sonra Avusturya'yı
ve onun ardından Almanya'yı fethedebilirlerdi. Böyle bir ihti-
mali karşılamak için ya Macaristan'ı tek parça ve kuvvetli bir
devlet halinde yaşatmak, yahut o ülkeyi elde bulundurmak lâ-
zımdı. İşte Ferdinand'ın Türklerden tokat yemeyi göze alarak
Budin'i zaptetmesi, hep bu hayatî zorunluluğa boyun eğme-
sindendi.

İbrahim, Avusturyalıların elini ve hatta dilini Macar işle-
rinden uzaklaştırmak için ilkin kuvvete, sonra siyasete baş-
vurmak fikrini güdüyordu. Niyeti, Viyana'ya kadar gitmek,
Kral Ferdinand'la İmparator Şarlken'i korkutmaktı. O büyük
başkenti, dilerse bir yığın harabeye çevirebileceğini iki taçlı
kardeşe hissettirdikten sonra iyiliksever görünecek, Viyana'yı
onlara bağışlayıp kendisi Macar tacını giyecekti. İstanbul'la Vi-
yana arasında şahsının bulunuşu, Osmanlıların Almanya içe-
rilerine sarkmalarına engel olacağından ve Budin'le Viyana da
uzlaşacağından, Avusturyalıların vaziyeti şükranla karşılaya-
caklarını umuyordu.

İbrahim, zihninde tasarladığı planı pek mükemmel bulu-
yor, Padişahın ne düşüneceğine değer vermiyordu. Zapolya
ise onun gözünde bir Eyüp oyuncağı kadar da kıymet almış
değildi. Bizzat ortaya çıkardığı bu ahmak Şövalyeyi taçsız bir
kral olarak dolaştırdıktan sonra bir fiskeyle yerle bir edeceğine
pürüzsüz bir inanç duyuyordu.

Bununla beraber görünüşü korumakta yetinmedi, sinsi ve tedbirli davranmaktan geri kalmadı, Zapolya'yı törenle karşıladı. Ne tacı, ne de başkenti olmayan bu kral, altı bin süvariyle geliyordu. İbrahim, onun şahsına değil, yarın kendisine geçecek olan Macar Kralı unvanına saygı göstermiş olmak için elli atlıyla konuşunu karşılamaya çıktı, at üstünden ona el verip selâmlaştı, evvelce hazırlanan çadıra yakın bir yere kadar yanında yürüdü ve yine attan inmeye lüzum görmeden vedalaşıp ayrıldı.

Hünkâr, siyasî bir tedbir olarak Macaristan'a kral yapılmasına rıza gösterdiği bu adamı, İbrahim'in hatırı için huzuruna kabul etmişti. Kılıcı elinde, miğferi başında olduğu halde bataklığa gömülen Kral Lui'nin cesedi bulunup da o sırada karargâha getirilse, Jan Zapolya'nın yanına gelişinden daha çok heyecan duyacak, o mert ölüye candan saygı gösterecekti. Zapolya'yı manasız bir ölüden farksız buluyor ve isteksizce kabul ediyordu,

Zapolya, siyasette alık olsa da güneşi görmeyecek kadar kör değildi. Nereye ve kimin yanına götürüldüğünü biliyordu. Süleyman, onun hakikate uygun olan görüşüne göre, sade bir hükümdar değildi; tarihi yaratan ve sayfa sayfa dolduran bir milletin temsilcisiydi. O konuşurken tarih konuşmuş, haşmet konuşmuş, azamet konuşmuş ve ona söz söylenirken de türlü yüceliğin kaynağı olan Türklüğe hitap edilmiş olacaktı.

Zapolya bu hakikati sezdiği için iliğine kadar titriyor, tarihin huzuruna çıkar gibi davranarak kendine çeki düzen veriyordu. Rumeli ve Anadolu askerlerinin, sipahilerinin, akıncıların, azeblerin, yeniçerilerin insan kılığına bürünmüş çelikten birer tarih satırı gibi Mohaç Ovası'nda dizilişi, Zapolya'nın aklına zaten sarsıntı vermişti. Kendini dört yandan sarmış olan müteferrikalar, çavuşlar, sol cenah ağaları arasında yürümekten çok sürüklenmeye benzer bir şuursuzlukla otağa doğru ilerliyordu.

Otağ, o ipekten ve sırmadan yapılma koca saray, bir renk ve ziya sergisiydi. Sıra sıra dizilen saray ve ordu ağaları,

baltacılar, solaklar; renk renk kavukları, cepkenleri ve pırlı pırlı parlayan silâhlarıyla bu sergiyle göz kamaştırıcı bir yüz çiziyordu. Padişah yüksekçe bir sedir üzerinde oturuyordu. İbrahim'le iki vezir solunda ve ayakta duruyorlardı.

Süleyman, o tarihte otuz dört yaşındaydı. Yüzü biraz soluk, fakat bakışı sertti. İnce görünen boynunda gururla yumuşak huyluluğu bir araya getiren garip bir anlam kıvrılıyordu.

Kavuşgunun ortasında zümrütlü bir sorguç, belinde yine zümrütlü bir hançer vardı. Kürk altındaki entarinin düğmeleri küçük bir fındık büyüklüğünde incidendi. Sağ tarafında sırmalı ok kutusuyla yayı duruyor ve kınından yarıya kadar çekilmiş olan altın kabızlı kılıcını bir haremağası tutuyordu.

Zapolya, hiçbir mihrabın önünde o güne kadar duyamadığı bir huşuyla otağın eşiğinde eğilince, Hünkâr ayağa kalktı ve üç adım ilerledi. Onun bu kalkışında şahsına değil, Macar milletine gösterilmiş bir saygı sezen Zapolya, şimdi secde vaziyeti alıyor ve adım başında yüzünü ipek halılara değdire değdire ilerliyordu. Hünkâr ona, en büyük bir iltifat olarak elini de uzatmıştı. Zapolya, zayıf görüldüğü hâlde akıllara sığmaz bir güç hissettiren o eli öperken diz çöktü ve kalkarken, dudağına nasip olan şerefın şükranını Padişahın ayaklarına bıraktı. Otağda ne ses vardı, ne hareket. Herkes, başına bir taç geçirebilmek için Sultan Süleyman'ın ayağına kapanan Zapolya'nın hareketini, kirpiklerini bile kıpırdatmadan, nefes bile almadan takip ediyor ve öpülen ayaktan doğacak tacı kurnutluyordu.

Bu taç, Hünkârın dudaklarında kelime olarak belirdi. O, eliyle Zapolya'ya vezirler arasında yer gösterdikten sonra oturmuştu.

"Zapolya," demişti, "Macar tahtını sana vereceğim. Yakında başkentini de vereceğim. Senden devletime sadakatten başka bir şey istemem. Bana ve sana düşman olanları ezmek için, senin dahi yardımına ihtiyacım yok. Fakat sadakatsizliğini sezdiğim gün yalnız tacın değil, başın da elden gider."

Osmanlı vezirlerinin alt yanında el pençe divan duran Macar Kralı üst üste üç defa eğilerek teşekkür ederken, Hünkâr ilâve ediyordu.

“Macar tacını aşırın beyzade yakalandı; onu ve beraberrinde bulunan tacı getirtmek için bugün bir müfreze yollayacağım. Sen tacı başında bil, gam çekip üzülme.”

Yüzünün tek bir hattı kırışmamakla, tek bir kılı da titrememekle beraber Sadrazam İbrahim Paşa için için gülüyordu. Zapolya’ya yapılan vaadin kendi rızası olmadan yerine getirilemeyeceğini düşünüp içinden alaylı fikirler geçiriyordu.

Hünkâr, bir kralın bataklığa gömüldüğü yerde başka bir kralın yaratılması için bu kadar külfeti yeterli gördü, törene son vermek istediğini bir işaretle anlattı ve sedirine yan yatar gibi uzanarak kayıtsız bir vaziyet aldı. Vezirler, ağalar ve Kral, şimdi yer öperek otağdan çıkıyorlar, kısa bir cümle içinde bir kral yaratmış olan Haşmetli Hünkârı yalnız bırakıyorlardı.

Süleyman, onların geri geri yürüyerek uzaklaştıklarını görmüyor gibi dalgın duruyordu. Fakat Baş İmrahorun da yer öpüp çıkmaya davrandığını görünce biraz doğruldu.

“Rüstem,” dedi, “sen dur, gitme, diyeceklerim var!”

Zapolya tarafından İstanbul’a gönderilen elçi Lasczky ile İbrahim arasındaki konuşmaları kendisine kelime kelime anlattığı günden beri Rüstem’e büyük bir güven besler olmuştu. Hırvat’tan dönme İmrahorun yakışıklı yüzünü, uyumluluk örneği sayılacak kadar düzgün olan endamını, kıvrak zekâsıyla tatlı sözünü beğenerek sık sık iltifat ediyordu. Hürrem’in onu damatlığına aday yapıp hafiyelikte kullandığını bilmiyordu ve bu bilmemezliğe rağmen Rüstem’i sevmekte sevgili karısıyla birleşmiş oluyordu. İşte kaderin bir cilvesi de budur, neticeleri sebeplere ve vasıtalara bağlamaktaki ince maharetidir. Takdir veya tesadüf edilen şeyler, anı ve fevri görünürse de öyle değildir. Herhangi bir adamın başına düşecek taş, kurbanın kendi hizasına gelmesini bekler!

Rüstem’in de Osmanlı tarihinde çok büyük roller oynaması kaderde vardı. Fakat bu kaderde olan işlerin meydana

gelmesi için Rüstem'i Hafise Sultan'ın Hürrem'e tavsiye etmesi yeterli değildi, hatta Hürrem'in onu birkaç denemeden sonra beğenip damatlığa aday görmesi de yeterli değildi. Ancak Sultan Süleyman'ın bu Hırvat dönmesine ilgi ve sevgi göstermesidir ki Hürrem'in emellerine gerçekleşme imkânı verebilirdi. Görünmeyen eller, işte bunu yapıyorlar ve Hünkârın yüreğinde Rüstem için yavaş yavaş bir sevgi uyandırıyorlardı.

Baş İmrahor da kendine gülümseye başlayan bahtın gittikçe daha nazik olmak yolunu tuttuğunu seziyordu ve Hürrem'le Hünkârın birbirinden habersiz olarak gösterdikleri itimattan iki cepheli olarak yararlanmak çarelerini aramaya koyulmuştu. Hürrem'e hizmet ederken Padişaha da yaranmayı gözden uzak tutmayacaktı. Çünkü talih perisine bu biçim davranışla daha kolay diz çöktüreceğini biliyordu.

Hünkâr, derli toplu bir düşünceyle değil, gelişigüzel bir dille yolundan alıkoyduğu Baş İmrahorun emir beklediğini görünce sıkılır gibi oldu ve sonra kendini topladı.

"Ne var, ne yok Rüstem?" dedi. "Kulağın neler duyuyor, gözün neler görüyor?"

"Hayırlar, Padişahım. Kapıkulun efendimden hoşnut. Yolunda can vermeye hazır. Bütün askerî tayfası memnun. Yem bol, yiyecek bol. Herkes bir ayak önce düşmanı bulup çarpışmak istiyor."

Hünkâr başını arkaya çevirdi, o gün için silâhtarlık vazifesi yapan ve yarıya kadar çekilmiş kılıcını elinde tutarak hâlâ yerinde duran haremağasına, "Kılıcı burada koy, sen çekil!" emrini verdi, herifin uzaklaşmasını bekledi ve sonra sordu.

"Kapıkulu, İbrahim'den de hoşnut mu?"

"Efendimin sevdiğini kulları da sever, Padişahım!"

"Çok para harcıyor. Bundan ötürü dile gelir sanıyorum."

Rüstem'in kafasında hain bir ışık parladı ve bu ışıktan aldığı ilhamla o anda yaman bir plan çizdi.

"İnsanı," dedi, "ihsan kul eder, köle eder. Piri Paşa'nın eli de, dili gibi çok sıkıydı. Az konuşur, az verirdi. İbrahim Paşa iyi davranıyor, gönül kazanıp Efendime dua aldırıyor."

Zeki Rüstem, Piri Paşa'nın az konuştuğunu söylemekle İbrahim'in elçilere karşı yaptığı yersiz gevezeliği hatırlattığı gibi hazineyi yok yere telef etmekten daima sakınmış olan eski Vezirin ekonomik açıdan önemini de ortaya koymuş oluyordu.

Bu, bir taşla iki kuş vurmaktı. İbrahim'i gözden düşürüyor, Piri Paşa'yı yine göze sokuyordu. Çünkü eski Sadrazamın yeniden göreve getirilmesini, İbrahim'in o konumda kalmasından, kendi hesabına çok daha uygun buluyordu. Piri Paşa artık kocaydı. İktidar mevkiine gelse de fazla kalamaz, ölüp giderdi. Hâlbuki İbrahim gençti; yıllar ve yıllarca yerini koruyabilirdi. Bir genci bir ihtiyarla değiştirmek, Sadrazamlığı ya kalamak isteyen Rüstem'in bilhassa işine gelirdi.

Fakat Sultan Süleyman bu planın yürümesine müsait bir vaziyet almadı, yalnız Piri Paşa'nın hizmetlerini hatırlayarak üzüntü duydu.

"Evet," dedi, "Piri Lalam israfı sevmezdi, uluorta konuşmazdı. Lâkin yaşça geçkindi, hayli de yorgundu. Benimle bile her yıl sefere çıkamazdı, İbrahim gibi gayret gösteremezdi, onun için kendini feda ettim."

Ve bir nebze düşündü, önemli bir sır verecekmiş gibi dört yanına bakındı, sesini yavaşlattı.

"Feda ettim ama değerini unutmadım. Babadan kalma bir kulumdur; ilk Lalamdı, kendini unutamam da. Şu sefer de inşallah zaferle bitsin, İstanbul'a döñülsün, onu görüp gönlünü alırım. Sen de unutma, İstanbul'a varır varmaz bana Piri Paşa'yı hatırlat."

Rüstem, İbrahim'e hâlâ candan bağlı görünen efendisini kendi meramına meylettiremediğini anlayınca başka bir plan düşünmeye koyuldu. Piri Paşa'yı sadrazam yaptırıp İbrahim'i düşürmek mümkün olmuyorsa, Piri'yi feda ederek İbrahim'i kündeden atmak imkânı vardı. Zeki İmrahor, şimdi buna göre çalışmayı tasarlıyordu. Nitekim atlar ve eyerler üzerine biraz daha konuşup huzurdan çıkınca zaman kaybetmedi, doğru İbrahim'in yanına gitti.

Zaten Vezir de, Padişahın adamları arasında bulundur-

duğu casuslar vasıtasıyla Rüstem'in çadırda kaldığını, efendisiyle baş başa bir şeyler konuştuğunu haber alarak pirelenmiş, kaşlarını çatıp düşünüyordu. Gerçi sınırsız gururu, Rüstem'i veya bir başka saray ağasını kıskanmasına engeldi. Hünkârla on dört, on beş yıldan beri bir arada geçen hayatın çeşitli ve bin bir renkli safhalarını düşününce, gururu büsbütün kabarak şunu bunu kıskanmayı büsbütün düşkünlük saymaktan çekinmiyordu. O, Sultan Süleyman'la tanıştığı vakit on dokuz yaşında bir delikanlıydı. Hünkâr da aynı yaşta bulunuyordu. O günden bugüne kadar neler yapmamışlar, birlikte ne işler görmemişlerdi! Hünkâr, bir Rüstem'e veya bin Rüstem'e, bütün bu hatıraları feda etmek cüretini gösterebilir miydi?

Sonra ortada kendine bir rakip aramayı gerektirecek sebep de yoktu. Devlet işleri yolunda gidiyordu, ordu zaferden zafere götürülüyordu. Bu nizam ve şeref hep kendi himmetiydi. Padişah, durup dururken devletin idaresini başka bir ele niçin verecekti?

İbrahim, düşüncesinin bu noktasında hülyalarının sezilmiş olması ihtimalini göz önüne getiriyor, huylanıyor, hiddetleniyor ve için için kıvranıyordu. Padişah'tan zeki, Padişah'tan bilgili, Padişah'tan cesur ve padişahlığa bu sebeplerle ondan daha lâıykken ansızın bir darbeye uğramak ihtimali onu deliye çeviriyordu. Böyle bir vaziyetin belirmesi hâlinde efendisiyle mücadeleyi göze alıyordu. Bol armağanla, bol parayla gönüllerini aldığı beylerin, paşaların ve zafer yolunda kılavuzluklarını yapmakta olduğu yeniçerilerle sipahilerin böyle bir mücadelede kendisine yâr olacaklarını umuyordu.

Bununla beraber Padişahın Rüstem'le gizli olarak ne görüştüğünü de son derece merak ediyordu. Onun birdenbire karşısına dikildiğini görünce hayretle karışık bir korku geçirdi, vezir olalıdan beri kimseye göstermediği bir saygıyla yerinden doğruldu.

"Buyur bakalım kapı yoldaşı," dedi. "Hayırdır inşallah!"

Rüstem eğildi, vücudunu ortadan kaldırmak istediği adamın eteğini öptü.

“Hayır burada,” dedi. “Ben mübarek yüzünü görüp yüreğimi aydınlatmaya geldim.”

“Ya şimdi Şevketli Hünkârın yanında değil miydin?”

“Öyle, Devletli! Oradaydım. Fakat güneşi görenler mehtabı da gözlemekten geri kalmazlar. Ulu Hünkâr güneşimizse sen de mehtabımızsın.”

“Dilbaz âdemsin köftehor! Otur da biraz konuşalım.”

Ve onun Padişahla neler konuştuğunu damdan düşer gibi ilk anda sormak istemeyerek dereden tepeden söz açtı. Ordu işlerini dile aldı; askerın büyük bir kısmını ileride erzak sıkıntısı çekmemek için gerilerde bıraktığını, adım başında tesadüf olunan derelerden, nehirlerden, bataklıklardan kolaylıkla geçmek için de kuşatma toplarını Belgrad’ta terk ettiğini anlattı.

“Şimdi,” dedi, “mızrak oynata oynata yürür gideriz. Niyetim Budin’i düşürür düşürmez Bec’e gitmek, bizden yılıp köşe köşe saklanan Alman İmparatoru’na iyi bir ders vermektir.”

Baş İmrahor, yapılanları da, yapılması düşünülenleri de bilmez değildi. İbrahim, şu hâlde, boş yere çene yoruyordu. Aynı zamanda Hünkârın sevgisini kazanmış bir adamın sadrazam çadırına ansızın gelmesinde bir amaç olması gerekti. Bundan ötürü de Vezirin anlamsız bir konuşma zemininde dolışması gülünçtü. İbrahim de, uzunca bir gevezelikten sonra Rüstem’in sabırsızlandığını görerek kayıtsız davranmak yolunu bıraktı.

“Bilmem,” dedi, “Şevketli Hünkâr sıkılıyor mu, sefer zahmetlerinden yorulup üzülüyor mu? Gerçi bir şey sezdirmiyor, şen görünüyor. Lâkin ben endişedeyim. Velinimetimin rahatını düşünmekten uzak değilim.”

“Ulu Hünkâr, Tanrı’ya şükür, iyidir, hoştur, cenabından da hoşnuttur, adın anıldıkça el kaldırıp uzun yıllar var olmana dua eder. Lâkin gammazlar imzasız jurnaller sunup onun berak yüreğini bulandırmak isterler. Ona Piri Paşa’yı hatırlatanlar dahi var!”

İbrahim’in kaşları çatıldı, dudakları titredi.

“İt ürür, kervan yürür. Ama yine de merak ettim, Rüstem. Kim ola bu nabekâr?”

“Vebal altına girmek istemem, bir ferde suç atamam devletli vezir. Kişi düşmanını sezse gerek.”

“İskender Çelebi’den kuşkum var. Yanıldım mı dersin?”

“Senin gibi bir vezir aldanmaz, doğruyu kırk perde ardında dahi olsa görür, keşfeder!”

İbrahim Paşa, belindeki elmas kabzalı hançeri çıkardı, Rüstem’e uzattı.

“Verenle,” dedi, “alan bilecek, Tanrı’dan gayri gören olmayacak. Al, kardeş bergüzarı diye sakla. Hünkârın yanında da gözüm ol, kulağım ol. Bir düzen varsa gafil avlanmayalım.”

Rüstem, gururlu Veziri tuzağa düşürdüğüne artık kanaat getirmişti. Güle güle çadırına dönüp Hürrem Sultan’a gidecek jurnali hazırlıyordu. Onun düşüncesine göre İbrahim, Piri Paşa’ya da, İskender Çelebi’ye de savaş açacak ve onları mutlaka ezmek isteyecekti. Hâlbuki biri uzakta, biri yakında bulunan o iki ihtiyar devlet adamı, Padişahın kolayca feda edemeyeceği şahsiyetler olduğundan, açılacak savaşın İbrahim lehinde bir netice vermesi çok şüpheliydi.

Hürrem’in dileğine tamamıyla uygun ve hatta o dilekten daha kapsamlı olarak kurduğu ağın kıymetini düşünerek sevinç sarhoşluğu içinde kalan Baş İmrahor, kaynana tanıdığı Hürrem’e müjde mektubunu yolladı. Sonra, maliye işlerinde uzman Sadrazamın, Defterdar İskender Çelebi’nin ve Padişahın ilgisini kazanmış olan nakkaş Ali Bey’i çağırttı, bol şarap içirerek herifi çakırkeyf etti, o hâlinde kulağına fısıldadı.

“Vezir, İskender Çelebi’yi gidermek ister. Demek ki defterdarlık bugün olmazsa yarın açılacaktır. Sen de gözünü aç, defterdarlığı yakalamaya bak.”

Nakkaş Ali Bey, başına hüma kuşu konmuş gibi sersem bir sevinç içindeydi. Baş İmrahorun elini bırakıp eteğini öperek yalvarıyordu.

“Nur ol ağa, pir ol ağa, bir daha söyle. Ben defterdar olur muyum bir gün?”

Rüstem, o saadetin kaderde olduğunu, çünkü Vezirin tuttuğunu koparır bir adam olmasına göre İskender Çelebi'yi nasıl olsa gidereceğini, bu sebeple defterdarlığı yakalamak yolunun açılacağını, fakat kendisinin zeki davranıp Sadrazama yanaşmaya çalışmasını ve hatta onun işlerine yardım etmesini söyledi, sonunda mükemmel talimat da vererek herifi fitne yoluna salıp koyuverdi.

Artık plan yürüyor ve ağ işliyordu. Veziri düşürmek uğrunda ortaya iki kurban atılmış, nakkaş Ali Bey'e de körükçülük vazifesi yükletilmişti. İbrahim, hınçla kıvranan, rakiplerini sarıp yok etmeye çalışan bir yılan oluyordu, nakkaş Ali de bu yılanla zehir veren akrep rolü oynamaya hazırlanıyordu.

Bu entrikalar hazırlanırken Macar tacı karargâha getirildi, İbrahim Paşa'ya teslim olundu. Fakat o, Hünkârın vaadini de önemsemeyerek tacı kendi hazinesine koydurdu, orduya ileri hareket emrini verdi. Jan Zapolya, taç gelmeden önce, yine İbrahim'in iradesiyle atlarını alıp Budin'e doğru yola çıkmıştı.

Üç yıl önce ve Mohaç zaferi sonunda kapılarını Türklere açmakta tereddüt etmeyen Budin, şimdi Almanya İmparatoru Şarlken'in fermanına ve Avusturya tahtını işgal eden Ferdinand'ın baskısına uyararak düşman vaziyeti takınmış bulunuyor, Türk gücüne topla, okla ve kılıçla karşı koymak istiyordu.

Hünkâr, eski Macar başkentinin bu durumunu düpedüz isyan saydı ve bir başkente hücum eder gibi değil, bağlı bulunduğu devlet aleyhine silâh çeken hain bir şehre saldırıyor-muşçasına hareket edilmesini emretti.

İbrahim Paşa, bir gün kendi krallığının merkezi olacağını kuruntuladığı Budin'i ele geçirmek için herkesten fazla gayret gösteriyor, bir asker gibi çalışıyordu. Kayığa binerek keşifler yapan oydu, başında sade bir takke olduğu hâlde askerin önüne düşüp kılavuzluk eden oydu. Fakat şehrin ateşle yıkılmamasını, yağmaya uğramamasını ve halkın incinmemesini isteyen de yine oydu. Hırslı Vezir, yarın başkenti olarak kullanacağı güzel şehri ve içinde oturanları, Padişahın başka türlü düşünmesine rağmen, korumak istiyordu. Kale iç kapılarının

dan birinin, kuşatmadan beş gün geçer geçmez askerin eline düşmesi ve tek bir hücumla şehrin alınacağını anlaşılmaması üzerine, İbrahim telâşa kapıldı. Dileğinin zıddına Budin'in yağma edilmesinden korktu, Alman zabitlerinden Kristof Bes-serer ve Jan Tubinker'le mektuplaşma çareleri buldu, elle tutulacak kadar belirmiş olan sonuç konusunda onları uyarak şehrin teslim olunması teklifinde bulundu.

Böyle bir teklif Budin'deki Almanlar için büyük bir nimetti; o sebeple çarçabuk uyuşuldu ve şehre Türk bayrağı çekildi. Lâkin ordu, yüzüp yüzüp de kuyruğuna getirdiği bir derinin elden kaçmasına veya kaçırılmasına hiddetlendi, gürültülü bir isyana girişti. Şehrin yağma ettirilmemesinden doğan zararların tazmin edilmesini istiyorlar, Padişahın otağı önünde bar bar bağırıyorlardı.

Hünkâr bu vaziyetten sorumlu değildi, hatta şehrin teslimi için yapılan müzakere ve savaşları da haber almamıştı. Ancak o işler bittikten, Vezirle Alman kumandanlar arasında uyuşma meydana geldikten sonra vaziyeti öğrenmiş ve Vezirin yaratmış olduğu emrivakiye boyun eğmiş bulunuyordu. Bundan ötürü aleyhine yapılan isyanlardan dolayı üzüntülüydü. İbrahim'e de kızıyordu. Fakat Viyana'ya kadar gitmeyi bir kere kafasına koyduğu için ne ayaklanan yeniçerileri, ne de Veziri gücendirmek istiyor, ocak ağalarını ortaya koyarak kapı kullunu yatıştırmaya çalışıyordu.

Yeniçeriler, kendilerinin aldatıldığını ve zarara sokulduğunu ileri sürerek gürültülerine devam ediyorlar, araya giren yabancıları taşla tutuyorlardı. Hatta sekbanbaşının başını yaramışlardı. Hünkâr, kendi sözünün dinlenmediğini görünce kızdı, bir akçe bile vermeyeceğini yeniçerilere söyletti. O sırada İbrahim Paşa, Budin halkını dizi dizi çıkartarak kümelettiriyor, Alman askerlerini de ayrı bir yerde sıra hâline koyuyordu. Yeniçeriler, isyan vaziyetinde bulundukları için esir durumuna girmelerini gerekli gördükleri Budin halkının ve kendilerini beş gün topa tutan Almanların böyle sevgi ve saygı görerek karşılarında sıralanmalarından bir kat daha si-

nirlenmiş, zaptedilmez hâle gelmişlerdi. O sırada, bilinmez nasıl oldu, Alman askerlerinden biriyle bir yeniçeri arasında dalaşma çıktı ve Alman, kılıç çekerek yeniçeriye saldırdı.

Bu, mağlubun galibe tokat atmak istediğini gösteren bir hamleydi ve o sinirlenmiş kitleyi zıvanadan çıkaracak bir hareketti. O sebeple vaziyet değişti, bir kargaşalık oldu, yeniçeriler ve Almanlar birbirine girdi. Kılıçlar oynadı, palalar işledi ve silâh taşımak için aldığı müsaadeyi suistimal eden mağlup, cezasını buldu. Onlara apaçık taraftarlık eden Budin halkının büyük bir kısmı da hürriyetini kaybetti.

Hünkâr, bütün bu işleri hayrete değer bir soğukkanlılıkla seyretti, ne kırgınlık, ne de kızgınlık hissettirdi. Vezirinin azarlanmaya olsun hak kazandığını takdir etmekle beraber ses çıkarmıyordu. Çünkü ona tam bir özgürlükle harekete etmek yetkisini veren ve o meşhur seraskerlik fermanını imzalayan kendisiydi. Fakat Jan Zapolya'nın krallık tahtına oturtulması işi konuşulurken titizlendi, bu yüzden tantanalı tören yapılmasını isteyen vezirini tersledi.

"Ne töreni be İbrahim," dedi, "Dün ayaklanan ocaklıyı bugün alaya çıkarıp, Macar Beyzadesi için selam mı durduracaksın? Vazgeç bu düşünceden de kısa yoldan yürü."

Vezir, dudaklarını ısırdı ve mırıldandı.

"Ne ferman buyrulursa, öyle yapılır."

"Bir kulum gitsin, Zapolya'yı çadırından alıp kral sarayına ilet sin. Güle güle otur desin, dönsün."

"Bir vezir kuluna işaret buyrulmaz mı?"

"Vezir mi? Bir kralı tahta oturtmak için vezir gönderilir mi hiç?"

"Bir beylerbeyi?"

"O da çok gelir!"

"Yeniçeri ağası?"

"Yine çok! Bu işi bir çorbacı dahi yapabilir ama şeref bizim olduğu için sekbanbaşını yollamak uygundur."

Macar Krallığı, Hünkârın şu önemsemeyişiyle İbrahim'in gözünde biraz küçülür gibi oldu, Vezirin neşesi bozuldu.

Lâkin hazinesinde saklı duran tacın pırıltısı kafasında canlanınca hırsı yeni baştan kuvvetlendi, hülyaları tazelendi ve efendisine sinsi bir küçümseme bakışı atıp cevap verdi.

“Ferman Efendimindir.”

Budin’e gitmek, Macar Krallığı’na el koymak için çadırında sabırsızlanıp duran, Hünkârdan emir bekleyen Jan Zapolya işte bu konuşma sonunda sekbanbaşı tarafından alındı, Mohaç mağlubu Lui’dan kalan saraya götürüldü, tahta oturtuldu. İbrahim Paşa, şu önemli işte kendinin de eli bulunduğunu hissettirmek için Lui Gritti’yi sekbanbaşıya yoldaş yapıp Zapolya’nın yanına yollamış ve selamlarıyla temennilerini ona söyletmişti.

Sıra Viyana’nın sarılmasına gelmişti. Hünkâr bu işe çok önem veriyordu. Çünkü Türklerin üç yıl önce zaptettikleri Budin şehrini baskın yapıp ele geçiren Ferdinand’ın bu hareketinde, kendi haysiyetini inciten bir cesaret görüyordu. Macar başkentini tekrar almak, o iç incinişini tamamıyla gidermiş değildi. Haddini bilmeyen Kralı, kendi sarayında yakalamakla gururunu incitmek istiyordu.

İbrahim de başka düşüncelerle Viyana’ya varılmasını gerekli bulduğundan dolayı orduya o büyük şehri hedef göstermişti. Yaman heyecanlar içinde mesafeler aşıyordu. Önde akıncılar vardı; ordudan çok daha evvel Avusturya başkentinin önüne ulaşarak etkili gövde gösterileri yapmaya koyulmuşlardı. Fakat Kral kaçmış, şehrin korunmasını Kont Nikola dö Salm’a bırakmıştı.

Halk, Budin düştüğünden beri panik halinde, küme küme kaçıyordu. Şehirde yetmiş bini yaya, on bini atlı olmak üzere seksen bin kişilik bir kuvvet vardı. Zaten mükemmel olan istihkâmlar, Türklerin Macaristan’a girmeleriyle beraber bir kat daha güçlendirilmiş ve yepyeni biçimde kuleler, siperler hazırlanmıştı. Top sayısı üç yüzdü.

Türk ordusu yüz yirmi bin neferden oluşuyordu. Fakat hayvan kalabalığı pek büyük olup, yalnız develerin sayısı yirmi bini buluyordu. Toplar düşmanınkiyle eşit sayıdaydı. Üç

yüze yakındı. Lâkin hepsi küçük çaptaydı ve şehrin yüksekliği altı, genişliği üç metre olan kale duvarlarını yıkacak kıratla değildi.

Rakamlar Avusturyalıların lehine bir sonuç işaret ediyordu. Kalın ve yüksek duvarlar, kademe kademe istihkâm- lar, suyla dolu hendekler o işarete büsbütün açıklık veriyordu. Bununla beraber, Türkleri düşündürüp endişelendiren, ne o seksen bin askerle üç yüz top, ne de kalın duvarlar ve geniş hendeklerdi. Ancak mevsimdi.

Viyana'nın önüne eylülün yirmi yedisinde gelinmişti, hava soğuktu ve yakın günler içinde kar düşeceği seziliyordu. Hâl- buki Türkler, İbrahim Paşa'nın dediği gibi, eşyasız ve giye- ceksiz bir şekilde yürüyüşe geçmişlerdi. Kara ve soğuğa karşı ihtiyatlı davranmadıkları gibi, kazılacak siperlerde üşümeden barınmak için o çevrenin müsaadesi de yoktu.

Bundan dolayı acele etmek, şehri çarçabuk sarıp hücumla imkân hazırlamak gerekiyordu. Ocaklılar ve bütün askerler Viyana Kalesi kulelerine dikilecek Türk bayrağının ifade ede- ceği yüksek anlamı kavramış bulunuyordu. O bayrak, Avru- pa'nın böğrüne sokulu Türk pençesi, Türk eli demekti ve koca kıta, bu elden yeni bir hayat ışığı alacaktı.

Eylül bitmeden bütün Türk ordusu kuşatma siperlerine yerleşti. Viyanalılar ve Alman tarihi şimdi, hiç tanımadıkları zengin bir sahne seyrediyordu. Hazan günlerinde bahar! Evet, şehri çepeçevre kuşatan otuz bin Türk çadırı, güz günlerinde yerden fışkırmış papatyaları andırıyor, gözlere beyaz bir hay- ret dolduruyordu.

Hünkârın otağı Semmering'de kuruluydu. İçerisi sırmalarla döşeli olan bu hümayun çadır, altın direklerle dayanıyor ve uzaktan, papatyalar arasına konmuş keskin ışıklı ipek bir köşk gibi görünüyordu.

Yeniçeriler, otağın etrafına yayılmışlardı. Semmering'in sa- ğında nişancıyla defterdar çadırları vardı. İbrahim'in karar- gâhı, Aziz Mark'la ocaklar kapısı arasındaydı ve kumanda ettiği fırkalar Vinenberg Dağı'na kadar olan mesafeyi kaplı-

yordu. Lui Gritti onunla beraberdi ve Budin'den beri kendisine arkadaşlık eden Simon Litteratus Athinai adlı papaz için de büyük bir çadır verilmişti.

Simon Athinai, Macar ilinde, Transilvanya'da prenslerden, şövalyelerden çok daha nüfuzlu bir kilise adamıydı. Kuvvetli bilgisiyle, halk üzerinde yaptığı büyük etkiyle yurdunun sınırları dışında da şöhet ve kıymet almıştı. İbrahim onu, pek tatlı dille yazılmış iltifatnamelerle, bol armağanlarla yanına getirmiş bulunuyordu. Maksadı ileride onun nüfuzundan yararlanmak ve Macar Krallığı'na geçerken bu papazın külahını da basamak yapmaktı.

Türk ordusu yerinde duramayacak kadar heyecanlıydı. Avrupa'nın göbeğine Türk bayrağını dikmek için sabırsızlanıyorlardı. Her neferde kükremiş bir aslan tavrı vardı ve yüz bin aslan, ardında zafer ahusunun gizlendiğini sezinledikleri kalın duvarları aşmak için işaret bekliyordu.

Fakat Padişapta garip bir gevşeklik, apaçık görünen bir kayıtsızlık vardı. Avusturya başkentine, İstanbul'dan çıkarken veya Budin'den ayrılırken verdiği kıymeti şimdi fazla buluyor ve oraya kadar geldiğine pişman oluyor gibiydi. Bu hâl ona, Viyanalı şövalyelerden von Setliç'in küçük bir çarpışmada esir edilip de yanına getirildiği günden beri gelmişti. Setliç, sökülmesi kolay olmayan zırhıyla askerlerin dikkatini çektiği gibi, Kralın kaçtığını ilk olarak haber vermekle Padişahın da neşesini altüst etmişti. Sultan Süleyman ona, "Kralınız her zaman nerede bulunuyorsa yine orada bulunmalıydı," diyerek Viyana'ya ancak Avusturya'nın taç sahibi hâkimiyle savaş etmeye geldiğini anlatmak istemiş ve emeline eremediği için de neşesi gitmişti. Kralsız bir başkentin önünde ve taçsız kimselerin karşısında kalmak onun düpedüz gururuna dokunuyordu.

İşte bu durumda güreş başladı ve ilk hamleyi Viyanalılar yaptı. Bir Alman müfrezesi, Bohemyalılarla İspanyollardan kendilerine katılan fedailerle, gösteriş yapmak için Bağlar istikametinde boy göstermişti. Henüz siper ve metris kazmakla oyalanan Türkler, kazmaları bırakıp palalara sarıldılar, üç mil-

letin bayrağını taşıyan hücum müfrezesini sardılar ve dörtte üçünü kısa bir süre içinde doğradılar. Viyana ilk kurbanlarını, Türkler de ilk şehitlerini vermiş ve kuşatmayı yapanlarla kuşatılanlar arasında artık kan gütme devresi açılmıştı. Ne Hünkârın kayıtsızlığı, ne Vezirin gizli düşünceleri iki tarafın ruhunda alevlenen hıncı kolay kolay yatıştırabilirdi.

Viyanalıların bu ilk çarpışmada bıraktıkları ölümlerden hiçbirinin adını bilmiyoruz. Fakat o ünlü başkent önünde ilk düşen Türk, Farfara lakabıyla anılan İskender Çavuş'tu. Bir gün sonra mahsurlar, toprak kazmaktan ve toprak sürmekten yorulduklarını sezinledikleri bir avuç Türk'ün üzerine baskı yaparak evvelki yenilginin öcünü almaya yeltendiler. Fakat hesap ters çıktı, Türkler ikinci bir zafer kazandı ve İspanyolların başbuğları Anavino Konzarno'yu öldürmek fırsatı da bulunarak İskender Çavuş'un intikamı alındı.

Bu çarpışmalar, içine kapandıkları sağlam kovuktan dışarıya adım atamayacaklarını Viyanalılara öğretmişti. Onlar artık, iyi korunan yuvaları içinde aslan narası dinleye dinleye günlerini saymaya, ecellerini beklemeye mahkûm bir tavşan kümesi sayılabilirlerdi. Lâkin hava, henüz yadırgadıkları bu yerde ısınmaya çalışan aslanlar sürüsünü rahatsız etmekten geri kalmıyordu. Yağmur, küçük çapta tufanlar yaratarak, Türk çadırlarını içlerinde barınamaz hâle koyuyor, metrisleri batağa çeviriyor, bin bir çeşit zahmetle sürülen toprakları dağıtıyor ve dilâver askerleri çok zor bir duruma sokuyordu.

Bataklıkları aşmaya, nehirleri yüzerek geçmeye, yağmurlara göğüs açmaya alışkın olan Türkler, gökten süzülüp gelen bu afete de tahammül edebilirlerdi. Lâkin ardı arkası kesilmez kara bir ordu gibi homurdanarak, yıldırımlar saçarak onların tepelerinde dolaşan bulutlardan yaman bir soğuk da dökülüyordu. Sıcaklık sıfırdan çok aşağıya düşmüştü. Develer, ruhlarında izi yaşayan çöl sıcağına hasretlerini haykıra haykıra ölüyorlar, atlar, düşman mızrağından daha insafsız bir nüfuzla ciğerlerini delen soğuğa dayanamayarak inleye inleye can veriyorlar, mandalar melûl melûl böğürerek sıcak bir köşeye ih-

tiyaçlarını haykırıyorlar ve koyunlar küme küme kırılıyorlardı. Beyaz çadırların vücuda getirdiği o geniş papatyalık, kasabı görünmeyen geniş bir mezbahaya dönüyordu.

Soğuk, kucagında taşıdığı ölüm meyvesini yiğit askerlere de tattırmakta gecikmedi, her gün birkaç yüz kurban alıp götürmeye başladı. Vaziyet ağırdı, hazındı, hatta feciydi. Hava, milletler yenmek ve küreler devirmek gücünü tarihî bir hak olarak nefsinde gören bahadır bir orduyu yavaş yavaş yeniyordu.

Bununla beraber tek bir nefer bile geri dönmeyi hatırına getirmiyordu. Çünkü başlanılan bir işi yarım bırakmak onlar için ölümden beter bir şeydi ve bu kötülüğü, soğuktan öleceklerine kanaat getirmiş olmalarına rağmen düşünmek istemiyorlardı.

Soğuğa dayanamayanlar ölüp gittikten sonra meydan, gökten yağın felâketlere de göğüs gerebilen, sağlam yapılı dilâverlere kaldı ve savaş kızıştı. Şimdi herkes, balçıklaşmış toprağın altından şehre doğru sürülecek lâğımın burçlarda, duvarlarda açacağı gedikleri bekliyordu. Bunlar, zafer yolunu gösteren birer pencere ve zafer perisinden Türk ordusuna yollanmış birer tebessüm olacaktı. Dar ve uzun mezarlar içinde şerefli bir hayat yolu arar gibi akla sığmaz sıkıntıları yine yine çalışan lâğım ustaları, kuşatma işinin bütün ağırlığını omuzlarında taşıyorlar, ordunun şükranını duya duya vazifelerini görüyorlardı.

Büyük topların Belgrad'da bırakılması gibi inanılmaz bir hareketin zararını ancak bu lâğımlar telâfi edebilecekti. Eldeki üç yüz küçük top, Viyana Kalesi'nin kalın duvarlarını yıkamıyordu. Hâlbuki hücum için bir delik, bir gedik lâzımdı. Lâğımıcılar, tırnaklarıyla toprağı kaza kaza işte bu hücum yolunu açmaya savaşıyorlardı.

Fakat bir ihanet Viyanalıları uyanıklığa şevketti, lâğım işlerini kuvvetle beklenen neticeden uzak düşürdü. Bunu yapan, ordunun içinde en gizli işleri görüp öğrenecek bir mevkide bulunan hain, bir dönmeydi. Lâğımıcıların yer yer çalıştıklarını,

Viyana'ya birkaç yerden yara açacaklarını sezince fırsat kollamış ve sert yağışlı bir günde sürüne sürüne Piber Kulesi önüne gelerek içeri alınması için yüksek sesle yalvarmaya başlamıştı. İyi Almanca konuşuyor, Hristiyan doğduğunu ve yine Hristiyan olmak istediğini söylüyordu.

İşte bu hain dönme, lâğımlar hakkında Viyanalıları önemli bilgiler verdi, planlar gösterdi ve karşıt tedbirler alınmasını kolaylaştırdı. İhanetten haberi olmayan Türk lâğımcıları, yeraltında yürürken pusuya düşerek şaşırılmışlar ve büyük emeklerini ziyan eden hüsrân önünde lâl olup kalmışlardı.

Yağmur, soğuk, ihanet... Bunlara yiyecek kıtlığı da katılmak üzereydi. Budin'de alınan erzak artık bitiyor, askerin azığı gün başına azaltıyordu. Yurttan bir ikinci ince filonun daha hazırlanması mümkün olsa bile, o mevsimde kayıkların Karadeniz'i aşıp Tuna ağzına ulaşmaları hemen hemen imkânsızdı. Geride kalan Macar ilinden ne bir tutam ot, ne bir avuç un geliyordu. Yağmurların yarattığı balçık içinde, insafsız bir soğğun çadır çadır ve siper siper dolaşarak saçtığı ölüm tohumları arasında, birbirini kovalayan ihanetler karşında kahraman ordu, şu gidişle aç da kalacaktı.

Sultan Süleyman bu durumda büsbütün sinirlendiği için geri dönmek emrini vermek istiyordu. İbrahim de aynı düşüncededeydi. Lâkin ordunun mert tevekkülünden bir zerre kaybetmediğini görerek çekiniyorlar, iradelerini kullanmıyorlardı. Bu vaziyette birkaç hücum denemesi yapmak lâzım geliyordu. Hâlbuki top gülleleri, isabet ettikleri kalın duvarlar üzerinde nihayet bir fiske tesiri yapıyor, lâğımlar her fedakârlığa rağmen işlemiyordu.

Almanlar'la beraberlerinde bulunan İspanyollar, Portekizliler, Lehliler, Çekler ve Bohemyalılar, tabiatın vefasızlık gören Türklerin ümitsizliğe kapıldıklarını sanarak bir baskın düzenlemişlerdi. Propaganda mükemmeldi. Türklerin soğuktan ve açlıktan kımıldayamayacak bir hâlde bulunduklarına bütün Viyana inandırılmıştı. Fakat bitkin oldukları söylenen Türklerle göz göze, yüz yüzü gelmek yine kimsenin hoşuna

gitmiyordu. Bu sebeple, baskın fikrini ortaya atan Kont Palatin Frederik, hücum kıtalarının kurayla seçilmesini emretti. Bahtı yâr olmayıp da bu yaman işe sürüklenecek askerler, küçük bir şikâyet kelimesi mırıldandıkları takdirde çok ağır ceza göreceklerini bildikleri için baskına rıza göstermişlerdi.

Bizzat Kont Palatin Frederik, aziz nefsinin tehlikeden uzak tutmayı unutmamış, hücum katılmayarak kumandayı Ek dö Reyışah'a bırakmıştı. Kendinden daha asil bir adama vekil olarak ölüme doğru yürümeyi göze almak mecburiyetinde kalan Ek dö Reyışah, Viyana'yla Türkler arasındaki hendeklerden, duvarlardan ilham alıp üst üste üç zırh giymişti ve bu suretle Türk palalarından süzüle süzüle gelecek ölümle kendi arasına demirden yapılma üç kademeli bir siper koymuştu.

Yağmurun, soğğun, ihanetin ve azıksızlığın elinde bo-yuna hırpalanan Türkler, şimdi gece karanlığından da düş-manlık görüyordu. Çünkü baskıcı fırkaya yürek pekliği veren, kılavuzluk eden geceydi. Fakat öldürücü soğğa göğüslerini açarak, yapışkan ve arsız balçıklara dirseklerini dayayarak, çeşit çeşit ihanetlere dudak bükerek, azıksızlık önünde mide-lerine taş bağlayarak zafer gününü bekleyen Türkler, bilenmiş binlerce düşman silâhına kılavuzluk eden karanlığa da yenil-mediler ve geceleşen düşmanı, ansızın uyanan sert ışıkl bir gündüz gibi karşıladılar.

Düşünülen plana göre, baskıncılardan bir fırka Sel Kapısı'ndan çıkıp Köşk ve Karintiye Kapıları'na gidecek ve Karmes Manastırı'nı çevirecek olan diğer bir fırkaya paralel cephe alarak Türklerin koca bir bölümünü çevirmiş olacaktı. Arkaya doğru sarkacak kuvvetleri Sigismond Layser kumanda ediyordu. Onun da bütün ümidi geceydi ve koyu karanlığın kara bir kefen gibi Türkleri saracağını umuyordu. Fakat her iki fırka da, Türk metrisleri önüne gelince kılavuzlarının kayboluverdiğini görerek şaşırılmışlar, korkudan deliye dönmüşlerdi.

Evet... Gece, o simsiyah gece ortada yoktu ve her yer ansızın aydınlanmıştı. Baskıncıların akıllarını karartıp gözlerini kamaştıran bu ışık, vakitsiz bir şafaktan mı, Türk çadırlarında

birden uyandırılan meşalelerden mi, yoksa Türklerin palalarından mı doğuyordu? Burasını, elleri ayakları titremeye başlayan baskıncı askerler de, dilleri tutulmuş kumandanları da anlamamışlardı. Fakat geceye güvenen alay alay baskıncı, çölde kılavuzsuz kalmış serseriler gibi dört yanlarına bakınıp ağlaşıyorlardı.

Türklerin bu şaşkınlar alayına hücumu gerçekten yaman oldu. Yağmuru dindirememek, soğuğu giderememek, ihaneti durduramamak, kıtlığı bolluğa çevirememek ve bunların hepsinden daha acıklı olmak üzere de su dolu hendekleri, yüksek ve kalın duvarları henüz aşamayarak bir şehrin önünde günlerce durmak yüzünden hınç, öfke kesilmiş olan askerler, yerinden oynamış yekpare bir kaya gibi düşmanın üstüne çullanmış, eze eze ve öldüre öldüre şehre doğru yuvarlanıyordu.

Bu yuvarlanış on günden beri topların ve lâğımaların yapmadığı işi yapacak, Viyana'nın kapılarını kırıp devirecek gibi görünüyordu. Henüz beşiğinden başını kaldırıp ufka yaslanan güneş de, mahmur mahmur bu heyecanlı sahneyi seyrediyordu. Türk yürüyor, ölümden yakasını kurtarabilen düşman şehre yüzünü çevirip kaçıyor. Üç darbeyle zırhı delinen Ek dö Reyişah, kaçanların önündeydi. Sigismond Layser'in neredede kaldığı belli değildi. Yüksek cesaretiyle yurttaşları arasında ün almış olan kumandanlardan Volf Haken, yine o ayarda bir şövalye şöhreti yaşayan Jorj Sterin ve İspanya alayları başbuğlarından Garçiya Gözmanı ezilmiş ve hurdahaş olup gitmişlerdi.

Viyana da telâş içindeydi. Sen Stefan Kilisesi hüngür hüngür ağlıyor ve bütün şehri ağlatıyordu. Fransa Kralı Birinci Fransuva'yı düelloya davet etmek ve o kralla kılıç kılıca çarpışmak gibi şerefli bir olayın kahramanı Kont Nikola dö Salm, ne yapacağını şaşırmış haldeydi. Harekete geçen yalçın ve yekpare kayanın ezerek, devirerek yuvarlanışından doğacak akıbeti hesaplamaya savaşıyordu.

Kaçanlarla kaçırılanların şehre aynı zamanda girecekleri

zannolunuyordu. Türklerin yürüyüşü bu zanna tamamıyla yer verecek bir şekildeydi. Çünkü mağlupların enselerinde pala oynatarak ilerliyorlardı. Kalenin hiçbir yerinde gedik yoktu, hendekler doldurulmuş değildi. Lâkin kaçan düşmanın üzerinde yürümeye çalıştığı kurtuluş izi, Türklere de yürüyüş yolu teşkil ediyordu. Bu vaziyette mağluplar, galipleri son hedefe götüren bir kılavuz kitlesi oluyorlardı.

İşte bu sırada Kont dö Salm, ahmakça düşünülen bir hamlenin nasıl bir netice vermek üzere bulunduğunu sezdi, yavrusunu yiyen mahlûklar gibi şuurunu kaybetti, kapıların hemen kapanması emrini verdi. Artık eli ayağı çabuk olup da şehre can atabilenler kurtulmuş, geride kalanlar Türklerin keyfine terk edilmişti.

Şimdi, yürüyen kayayı su dolu hendekler ve onların ardında yükselen taş duvarlarla demir kapılar karşılıyordu. Hendeklere atılı asma köprüler kaldırıldığı için, Türklerin çoğu bir kısım mağluplarla geride kalmışlardı. Birkaç yüz Türk ve birkaç yüz Viyanalı da kapalı kapıların önünde kümelenmiş bulunuyordu.

İlerideki Türkler, aralarında avareleşen düşmanı bir anda yok ettikten sonra duvarlara yükselmek istemişlerdi, ama merdivenleri yoktu. Yoldaş yoldaşa omuz vererek yürüyüşlerini sendeleten engeli aşmaya savaşıyorlardı.

Bu, aslanların kartallaşmak istemesi gibi görkemli bir sahneydi. Fakat tabiatın kanunlarına uygun düşmüyordu. Çünkü aslanların kanatlanması hayat dengesini bozar, kuşu tavşan seviyesine indirir. Hâlbuki tabiat kuşlara kendi âlemlerinde hayat hakkı vermiş ve aslanların pençesinden uzak kalmalarını mümkün kılmıştır. Güçlünün zayıfı ezmesini kanun hâline koyarken de, yine o tabiat, zayıf olanlara korunma imkânları göstermiştir. Viyanalılar da bu imkândan su dolu hendeklerin, yüksek duvarların ve demir kapıların arkasına sığınarak faydalanıyordu.

Üç metre kalınlığındaki duvarları yumruklarıyla yıkamayan, altı metrelik yükseklikleri aşamayan Türkler, imkânsızlık

içinde mümkün olan şeyi yapmaktan geri kalmadılar, kaleden saliverilen ateş yağmuru içinde toptan öldüler. Hendeklerin gerisinde kalan Türkler de kulelerden, mazgallardan ok ve gülle yağmuruna tutulmuşlardı. Onlar bu vaziyette, hele de mağlupların izinde ileriye atılmış olan yoldaşlarının demiri göğüsleye göğüsleye ölüp gittiklerini görmek gibi acıklı bir durumdayken, aralarında sürünen düşman askerlerini didim didim didikleyebilirlerdi ve bu, insanlığa da yakışır bir hareket olurdu. Fakat Türk iyilikseverliği böyle bir haktan faydalanmaya engeldi. Onun için, hendekler gerisinde kalıp birkaç yüz kardeşin ölümüne şahit olan bahadırlar, o düşman neferleri öldürmediler, esir edip çadırlarına götürdüler, kendilerine yetmeyen gıdalarından bir kısmını feda ederek onları beslediler, yaşattılar.

Yeniçeriler, gediksiz bir kaleye hücumun faydasızlığına kanaat getirerek ve kışın da olanca şiddetiyle yaklaştığını düşünerek kışlaya dönme fikrine sapıyordu. Sipahiler, yemsizlikten lağarlaşmış atlarını yaşatmak kaygısıyla savaşın olumlu ya da olumsuz, bir neticeye erdirilmesi dileğini ileri sürüyorlardı.

İşte bu sırada iki lâğım patlatılabildi. Karintiye Kapısının sağında, solunda iki küçük delik açıldı ve Türkler, bardaktan boşanırcasına dökülen bir yağmur altında ileriye atıldı. Gedikler, ancak on, on beş kişinin yan yana geçebilmesine uygun bir genişlikteydi ve her gediğin arkasında binlerce düşman siper almış, durmadan ok, kurşun ve ateş yağdırmaktaydı. Buna rağmen Türkler üç gün hücum ettiler, onar onar gedikleri aşmaya başladılar.

Bu, ölüme mahkûm sayısız masumların takım takım kurşuna dizilmelerini andıran bir manzaraydı. Ecel yağmurunu aşabilen Türkler onar onar gedik ağızlarına vardıkça, göğüslerine doğrulmuş yüzlerce tüfeğin birden boşalmasıyla en azından yirmi beşer, otuzar yara alıp ölüyor ve onların yere kapanmasıyla beraber on iki ölüm mahkûmu daha gedik ağızında aynı sona göğüs açıyordu.

Bu yaman saldırışın ilk yarattığı netice, gediklerin şehit ce-

sediyle kapanacak bir biçime girmesi oldu. O dar delikler yavaş yavaş Türk kanıyla ve Türk etiyle örtüldü, düşmanla muhacimler arasında mukaddes bir set yükseldi. Viyanalılar, kör bir öfke ve derin bir korku içinde gece gündüz o seddi de ateşe tutuyorlar, şehitleri on kere, yüz kere daha şehit ediyorlardı.

Manzara Hünkârı da heyecanlandırmıştı. Taçsız şövalyelerle savaşmayı düşkünlük sayıp savaştan vazgeçmeyi düşünürken, gedikler ağzında Türk şehitlerinden iki piramit vücuda geldiğini görünce utanca kapılmış ve ölümlerin öcünü almak kaygısına kapılmıştı. Bu sebeple lâğımcıları teşvik etti, askerlere ödül vaadinde bulundu ve gedikleri ikiye, üçer adım genişletecek bir patlama sağladıktan sonra yeni bir hücum emri verdi.

Netice yine aynı oldu, şehit cesetleri düşmanı koruyan bir siper ve dostu sendeleten bir engel rolü oynadı. Hücumda daha fazla ısrar etmek, iğne deliğinden zincir geçmesini, bir musluktan Tuna'nın bütün genişliğiyle akmasını istemek gibi delice bir hareket olacaktı. O dar gedikler, Türk gücünün dalgalana dalgalana akmasına uygun değildi. Zinciri iplik yapmak, bir nehri dar bir musluktan akıtmak mümkün olamıyordu.

O yaman atılışlar sırasında Viyanalıların başbuğu Nikola dö Salm de ağır bir yara almış, son dakikalarını yaşıyordu. Sultan Süleyman, başkenti bırakıp kaçmış olan Kral Ferdinand'ın temsilcisine ölüm şerbeti sunulmuş olduğunu bir tutsağın ifadesinden öğrenince neşelendi, başkumandanı ölüm döşeğine düşürülmüş ve on yedi günden beri korkunç kâbuslar içinde iliği kurutulmuş olan bir orduyla daha ziyade uğraşmayı gereksiz buldu, hücumun durdurulmasını ve çadırların kaldırılmasını emretti.

Onun bu iradesini gök de doğruluyor, soğuk bir hırçnlıkla kar döküp, yakacak odunu, yiyecek ekmeği kalmayan askerlere oradan uzaklaşmanın gerekli olduğunu anlatıyordu.

Viyanalılar, tabiatın insafsız cilveleri sayesinde kurtuluş

saadetinin kendilerine nasip olduğunu, Türk karargâhında taşınması mümkün olmayan ağırlıkların yakılmasından doğan yangının kılavuzluğunda anlamışlardı. 1529 teşrinievvelinin on dördüncü gününü takip eden gece direk direk yükselen alevler, Viyana etrafında Türklerin yarattığı o rengin papatyalığın kaybolduğunu ve yerine beyaz bir örtü serildiğini Viyanalılara göstermişti.

Fakat yalnızca bakıyorlar, gözlerinden ruhlarına dökülen mutlulukla yetinmiyorlar, kımıldanmayı hatırlarına getirmiyorlardı. Çünkü Türklerin yenilerek değil, tabiata gücenerek çekildiklerini biliyorlardı. Ondan dolayı da duvarlarının ardından ayrılmayı ahmaklık sayıyorlardı ve korkulu rüyaların yavaş yavaş bitmesini seyreder gibi bir vaziyette kalıyorlardı.

Türkler, beraberlerinde on bin de Alman esiri götürüyorlardı. Topların ince filoya ve ağırlıkların ileriye taşınması, metrislerin bırakılması, fırkaların sırayla yola çıkarılması, Türklere has olan düzen içinde cereyan etmekle beraber herhangi bir düşmanı hücumu teşvik edecek birer fırsat demekti. Viyanalılar, bu fırsatlara karşı bir körlük taşıyorlar, yerlerinden kımıldamıyorlardı. Hatta çoğu genç ve bir kısmı da kadın olan esirlerin haykırışlarına da kulaklarını tıkamışlar, kendilerinden yardım dilenen bu yurттаş feryadını duymaz görünüyorlardı.

Hünkâr, taşsız şövalyelerle savaşmayı şanına yakıştırmamış ve geri çekilmeyi kuşatma başladığından beri isteyegelmiş olmakla beraber, Viyanalılara övünme hakkı da vermek istemiyordu. Bundan ötürü çadırları kaldırttığı, askere hareket emri verdiği hâlde kendisi otağını bozdurtmadı. İki gün daha Simering'de kaldı.

İbrahim Paşa da orduya dümdarlık yapmak için kendi karargâhını koruyordu. Viyana mahpusları işte o otağla o karargâhın büyülediği bir kitle olarak barındıkları köşede büzülüp duruyorlardı. Onları, büyük bir kısmı köylere çekilmiş, toplan gemilere götürülmüş olan Türk ordusunun Hünkârla vezirini korumak için saldırma cüretini gösterecekler ve toptan

kale dışına çıksalar şüphe yok ki vaziyet ansızın değişecekti. Hünkârın otağı Simering'den Sen İstefani Kilisesi avlusuna geçecekti. Acaba Sultan Süleyman, Viyanalıların sevinç buhranını içinde böyle bir delilik yapacaklarını umup da mı otağında kalıyordu? Öyle de olsa aldanmış demektir. Çünkü bekleyişi boşunaydı, şehirde kapalı kalanlar Türk metrislerini işgal etmeye, artık eşyayı derlemeye bile heves etmiyorlardı.

Hünkâr, bir avuç askerle iki gün Simering'de kalarak gururunu memnun ettikten ve düşmanın kımıldayamayacağına kanaat getirdikten sonra otağını devşirtti. Latya suyu yönünde yürüyüşe geçti; yirmi gündür belli edip durduğu sabırsızlığa rağmen ağır yürüyor, küçük bir telâş bile göstermiyordu.

Gök yine hırçındı, kar kasırgaları püskürüp duruyordu. Sürekli yağmurların vücuda getirdiği bataklıklar şimdi beyaz birer çukur hâlini alıyor, ölümden kurtarılabilmiş develeri ağlatıyor, mandalara ve öküzlere ikide bir diz çöktürüyordu. Bu vaziyette gidiş, Viyana hendeklerine ve burçlarına saldırış kadar zahmetliydi. Avusturya başkentini koruyan tabiat, şimdi Türklerin geri dönmesini de istemiyormuş gibi çeşit çeşit densizlikler yapıyordu.

İstanbul'dan sonra Budin'i, Viyana'yı, Kızıllema'yı kendine ülkü edinen ordu, yine İstanbul'da ve Budin'de olduğu gibi kaderlerinde olan ve muhakkak bir zaferin yağmura, kara, ihanet ve kıtlığa feda edilmesinden doğma bir üzüntü içinde tabiatın bu densizliklerine tahammül ediyordu. Viyana önünde gökten savrulmuş milyarlarca soğuk çimdik gibi kendilerini üzen kar, şimdi gözlerine sevimli geliyordu. Yürüyüşlerini sendeletmekle beraber ona kızmıyorlardı. Çünkü bütün Viyana mıntikasını kaplayan karda Tanrı eliyle yere atılmış beyaz bir kefen temizliği seziyorlardı. Kimi hastalıktan, kimi düşman ateşinden şehit düşen yirmi bin Türk, işte bu kefene sarılarak ebedî uykularına yatacaklardı.

Ordu, bu sezişle derin bir zevke bürünüyordu, sessiz bir heyecan içinde Budin'e doğru yol alıyordu. Hünkâr, belki Viyanalıları bir kere daha sınamak için, belki de bin bir acıya

göğüs geren ve yirmi bin kurban verip Viyana'dan galip bir ruh, lâkin mağlup bir ümitle dönen askerleri teselli için, haksız yere kurtulmuş olan büyük şehrin pek yakınında bir divan kurdu. Vezirleri ve bütün kumandanları huzuruna kabul ederek iltifatta bulundu, İbrahim'e kabzasıyla kını elması bir kılıç, dört kaftan ve üç yüz bin akçe verdi, orduya da iki yüz elli bin duka altını dağıttı.

Viyana kuşatmasını düşüncesiz açtığını anlamış olduğu hâlde İbrahim'e yine kızgınlık göstermiyordu. Çünkü onun düşüncesizliğini kendisinin düzeltmesi lâzımdı. Bunu yapmamakla Vezirin gafletine katılmış oluyordu. İşte bu vaziyet, böyle bir hareket yapmasına sebep olmuştu ve mağrur Vezir, Viyana'dan dönüş başladığı gün parlak bir iltifat görmüştü.

Fakat Hünkâr, kafasında açılıp kapanan yeni bir bulutun karanlığı arasında İbrahim için taşıdığı sevgiden ve güvenden bir zerrenin daha eridiğini hissetmekten geri kalmadı. Kölelikten gelme ve Rum'dan dönme Vezirinin hayali, yıllardan beri onun yüreğinde dimdik duruyordu. Hadiseler o hayali yavaş yavaş kemiriyor, kardan bir heykel gibi erimeye mahkûm bir hale koyuyordu.

Divan sonunda, yine bu hissî sarsıntı yüzünden, İbrahim'in neşesini kaçırarak tedbirler aldı. Vezir, Viyana'nın kuşatması arifesinde esir edilen bayraktar Zedliç'i, bol armağanlar vererek serbest bırakmış ve Viyanalılara, "Biz sizin şehrinizi almaya gelmedik, arşidükünüzü mağlup etmeye geldik, o kaçtı, biz de dönüyoruz," yolunda bir mektup yollayarak dostluk güvencesi vermişti. Hatta bununla da kalmayarak birçok esiri geri yollamıştı.

Hünkâr, bu işleri gereksiz bulduğunu ve Avusturyalıların cezaya müstahak olduklarını hissettirmiş olmak için, akıncı kumandanlarından Kasım Bey'i çağırdı. Almanya içlerine giderek bütün köyleri viraneye çevirmesini emretti. Bu irade-siyle, Vezirin dostlaşmak istediği Almanları düşman tanımaktan geri kalmayacağını anlatmış oluyordu.

Hünkâr böyle bir tarizi ve saldırıyı Budin'de de yaptı.

Orada kendisini karşılayan, el ayak öpen, on kaftan ve zinciriyle gemleri altından üç hediye alan Kral Zapolya, Vezirin hazinesinde kalan Macar tacı için Padişahın ne düşündüğünü Gritti'ye sormuştu. Genç Venedikli, İbrahim'e sezdirmeden Baş İmrahor Rüstem'le konuşarak bu soruyu Hünkâra aksettirdi.

O da İbrahim'i çağırdı.

"Macar tacı," dedi, "ne oldu?"

"Yanımda duruyor!"

"Niçin Zapolya'ya verilmiyor?"

"Ona bir ülke verdik, bir başkent verdik, bir taht verdik. Taç da bizim olsun. Çünkü Nuşirevan devrinden kalmadır, uğurlu bir nesnedir. Saklanması uygun olur."

"Uğurlu olsaydı Kral Lui'nin başından bataklığa düşmezdi. Gritti'ye ver de Zapolya'ya götürsün. Öyle bir taç böyle bir başa yakışır."

İbrahim, kendi hülyalarına pek fazla kapılarak Hünkârı kuşkulandırdığını artık sezmeye başlamış, tedbirli davranmayı tasarlar olmuştı. Ülküsünden dönmüş değildi, sadece dikkatli hareket etmeyi düşünüyordu. Aynı zamanda Nakkaş Ali Bey'le, Baş İmrahorla temaslarını sıklaştırarak İskender Çelebi ve Piri Paşa hakkında planlar hazırlıyordu. Onun düşüncelerine göre Padişahın kendini feda etmesine imkân yoktu. Fakat İskender'le Piri ortadan kalkarsa, bu imkânsızlık bir derece daha kuvvetlenmiş olacaktı.

O, işte bu düşüncelerle İstanbul'a ulaştı. Elinden, Hünkârın tek bir kelimesiyle düşen taç, elmas bir serap gibi ruhunu gerilere, Budin Sarayı'na çekiyor ve bu sarayı bir hamlede yakalayamamak, mağrur adamın yüreğine acı dolduruyordu.

Hünkâr, Vezirinin kara hülyalarından, acılı rüyalarından gafildi. O, "Gel, gel!" diyerek ve geri geri yürüyerek arzularına, isteklerine, coşmuş ihtiraslarına kılavuzluk eden mütebessim, şivekâr ve çok fettan bir hayalin izine basa basa başkente doğru at koşturuyordu.

Viyana'yı onlar belki unutmuşlardı. Bütün benliklerini

kendi ihtiraslarına vermişlerdi. Fakat yağmurun, karın, kıtlığın ve biraz da ihanetin, Türk bayrağına sarılmak gibi minnetten uzak düşürmüş olduğu bu büyük şehir, ordunun hatırasında dipdiri yaşıyordu.

Dipdiri, fakat haşmetli bir mezar gibi diri... Çünkü Viyana'yı daha önce bir ülkü olarak seve seve arayan erler, şimdi onu yirmi bin Türk ölüsünü kucaklayan tarihî bir şehitlik diye yana yana anıyorlardı.

HÜRREM'İN İLK ZAFERİ

Sultan Süleyman, düğünün ilk günü büyük törenle Atmeydanı'na geldi. Saraydan ata binerek çıkmış ve tahtın basamaklarına kadar devlet önde gelenlerini arkasında yaya yürütmüştü. Bu yürüyüşte bütün imparatorluğun harekete geçtiğini ve hünkârın ayakları altında süründüğünü sezdiren bir anlam okunuyordu. Fakat Sultan Süleyman, ne o kalabalığın, ne de tarihin kendini izlemesiyle ilgileniyordu. Önünde eğilen başları, hayvanının gölgesine çığneterek yürürken sık sık İbrahim Paşa'nın konağına bakıyordu. Çünkü Hürrem oradaydı ve onun kendini gördüğünü sezmek, bütün bu ihtişamdan aldığı yegâne zevk oluyordu.

Gritti, Budin'de kalmıştı. Kral Zapolya'ya danışmanlık ve daha doğrusu İstanbul hesabına siyasî gözlemcilik yapıyordu. Bu sebeple Hünkârla nedimi, üçüzlükten ikizliğe geçmiş bulunuyorlardı. Şaraplarını baş başa verip içiyorlar, nüktelerini dudak dudağa söylüyorlar, nağmelerini kulak kulağa dinliyorlardı. Sultan Süleyman'ın kafasında Veziri için zaman zaman vücut bulan mimler, tamamen silinip gitmişe benziyordu. Durumunda ve tutumunda ona karşı en küçük bir değişiklik yoktu.

Fakat bu bir görünüşten ibaret olup, Hünkâr, kalbinin bütününü artık Hürrem'e vermişti. İbrahim'i sadece çalışan bir memur, iyi konuşur bir nedim, güzel çalar bir keman ustası olarak yanında bulunduruyordu. Ona kulağını ve aklını, Hürrem'e ise yüreğini ve ruhunu açıyordu.

İskender Çelebi'ye de fazla güven göstermeye başlamıştı. Birçok işlerde Vezirini dinledikten sonra soruyordu.

"Defterdarın ne düşündüğünü anladın mı?"

Ve İbrahim'in yutkunduğunu görünce ilâve ediyordu.

"O, gün görmüş adamdır, sakın boşlama, babanmış gibi davran, büyük işlerde onu mutlaka dinle!"

İbrahim sık sık tekrar olunan bu tavsiyelere karşı kaşlarını çatar, dudaklarını sıkar, için için homurdanırdı. Fakat korkusu yoktu; bütün imparatorluğu avucunun içinde tuttuğuna imanı vardı. Hünkârı da, zekâ ve bilgi bakımından basit buluyor, kendinden aşağı görüyordu.

İşte bu durumda Şehzadelerin sünnet düğünü yapıldı. Hürrem, ilk oğlunun altı yaşını bitirdiğini ve onun ilk mürüvvetini görmek istediğini söyleyerek muhteşem bir düğün ya-

pılmasını rica etmişti. Zeki kadın, her fırsatta kendi planına uygun adımlar attığı gibi, düğün meselesinde de o planı geliştirecek hamleler yapmayı ihmal etmedi. Bir aşk yorgunluğu içinde kocasının böğrüne sokuldu.

“Selim’in,” dedi, “büyük kardeşi için de henüz sünnet düğünü yapılmadı. Onun yaşı on iki, benim Şehzademinki altı. İkisinin düğününü bir arada yapmak çok iyi olacak. Hem iki kere masraf edilmiş olmaz, hem kardeşler birlikte sevinir.”

Bu sözüyle oğlunun rakibini düşünür ve hatta sever görürerek kocasını heyecanlandırmak istiyordu. Lâkin asıl maksadı başkaydı ve Hünkârın, “İyi düşündün, bu iş hayli geç kaldı, bir düğün gerek,” demesi üzerine o maksada geçiverdi.

“Aslanımın evlâtlarına yapacağı ilk düğün, şanınıza uygun olmalı, dillere destan olup yıllarca söylenmeli. Hele Vezirin düğününden üstün görünmeli. Kaç yıldır Hafise Sultan, kız kardeşimin düğünü benimkinden iyi oldu deyip hayıflanıyor. Şehzadelerin de o düğüne imrenmelerini, siz Aslanım, elbet istemezsiniz.”

Fettan kadın, kendini pek beğenen Veziri, eşi görülmemiş bir düğün yaptırmak suretiyle kıskandırmak ve densizliğe sürüklemek istiyordu. Hünkâr, gururunu okşayan bu teklife çarçabuk kapıldı, Hürrem’in saçlarını uzun uzun okşayarak vaat etti.

“Harun Reşit’i de, Memun’u da gölgede bırakacağım, yapılacak düğünle cihana parmak ısırtacağım.”

Hürrem, bir sürü öpücükten derlediği şükran kasidesini kocasının dudaklarına bıraktıktan sonra yine yalvardı.

“Her kulun bu düğünden sevinç payı alsın, uzakta yakında ne genç, ne koca kimse unutulmasın, düğüne çağrılsın. Mahzun kalan olmasın.”

Bu yalvarışla, görevden alındığı günden beri herkesten uzak bir hayat geçiren Piri Paşa’nın da düğüne davet olunmasını mümkün kılmak istiyordu. Baş İmrahor Rüstem onu bu ihtiyar vezirden yana kılmıştı. Ve fettan kadın, İbrahim’i de-

virme için Piri'yi sahneye çıkarmanın uygun olacağına kanaat getirmişti.

Hünkâr, dudaklarına bulaşan tadı cilâlandırmak ister gibi, ağzını o ipek mendile, Hürrem'in saçlarına bir daha kapadı ve mırıldandı.

"Bu dileğin dahi makbulümdür. Her kulum düğünümde bulunup sevinecektir."

İşte Sultan Süleyman'ın savaşları, zaferleri ve aşkları kadar meşhur olan büyük düğün, bu fitne sokucu telkin üzerine kuruldu.

Hünkâr bütün valileri, serhat beylerini, şehir ayanlarını, ticaret ve sanat âleminde tanınmış şahsiyetleri düğününe davet etmişti. Gönderdiği bir elçiyle bu neşeli günlerde hazır bulunmasını Venedik Doçu'na bildirmeyi de unutmadı. Doç, yaşının geçkinliği sebebiyle uzun bir seyahate tahammül edemeyeceğini ileri sürerek itiraz etti, fakat İstanbul'daki balyosla birlikte Venedik'i ve kendini temsil etmek üzere fevkalâde bir temsilci yolladı.

Düğün, büyük külfetler ve masraflarla yapılan uzun bir hazırlıktan sonra 1530 yılı Haziranının yirmi yedinci günü başladı. Altı yıl önce İbrahim'in düğünü yapılırken olduğu gibi, bu sefer de padişahın tahtı Atmeydanı'na ve Mehterhane yanına kurulmuştu. Osmanoğulları saltanatının kurulduğu günden, iki yüz otuz yıldan beri Türk gücünün yıktığı düzinelerle devlet hükümdarlarından alınma otağlar, İbrahim'in Budin'den getirip sarayı önüne diktiği heykellerin etrafında dizili duruyordu. Lacivert taş sütunları üstünde yükselen hünkâr tahtı, o düzinelerle mağlup tarih vesikalarını yüksekten okuyan altın bir göze benziyordu.

Taht, yine altından bir sayvanla örtülüydü ve sayvanın tepesinde bayrak şekline konulmuş şallar, seraserler dalgalanıyordu. Bu dalgalanışta ipeğin, sırmanın, yaldızın altını yelpazelemesi ve o yelpazelenişte haşmetin, kudretin, azametinin altın bir tebessüm olup pırıldaması gibi bir hâl, bir eda vardı. Fatih'in Uzun Hasan'dan, Yavuz'un Mısır Hükümdarı

Kansu Gavri'den aldığı tahtlar, diz çöktürülmüş iki bedbaht köle gibi, muhteşem tahtın sağında, solunda göze çarpıyordu. Bin çadır, bin beyaz halayık gibi yine o tahtın etrafında divan duruyordu.

Sultan Süleyman, düğünün ilk günü büyük törenle Atmeydanı'na geldi. Saraydan ata binerek çıkmış ve tahtın basamaklarına kadar devlet ricalini arkasında yaya yürütmüştü. Bu yürüyüşte bütün imparatorluğun harekete geçtiğini ve Hünkârın ayakları altında süründüğünü sezdirenen bir anlam okunuyordu. Herkes yerde ve yalnız o yüksekteydi. Ferdin topluma hükmedişini, tek bir iradenin büyük bir heyette akla gelen her çeşit varlığa hâkimiyetini şu geliş kadar canlı şekilde belirtecek bir tablo, bütün tarihte az bulunur. O gün Hünkâr, tahtını rüzgârlar üzerinde kurarak ufuk ufuk ve cihan cihan dolaştığı söylenen Peygamber Süleyman'dan daha haşmetli, daha azametliydi. Çünkü gökle yer arasında gezdiği rivayet olunan o Beni İsrail Hükümdarı'nı, rivayet olunan şekilde gören yoktu. Fakat Yavuz'un oğlunu bu göz kamaştırıcı durumda on binlerce İstanbullu, düzinelerle yabancı ve bizzat tarih seyrediyordu. Fakat Sultan Süleyman, ne o kalabalığın, ne de tarihin kendini izlemesiyle ilgileniyordu. Önünde eğilen başları, hayvanının gölgesine çiğneterek yürürken sık sık İbrahim Paşa'nın konağına bakıyordu. Çünkü Hürrem oradaydı ve onun kendini gördüğünü sezmek, bütün bu ihtişamdan aldığı yegâne zevk oluyordu.

Mehterhaneler, heyecandan bestelerini şaşırmış birer sanatkâr telaşıyla nağmelerini püskürürken; Hünkâr atından indi, ağır ağır basamakları aştı, tahtına oturdu ve düğün de başlamış oldu. Programa göre o gün vezirlerin, ağaların, beylerin ve hocaların el ayak öpmelerine, tebriklerini ve hediyelerini sunmalarına müsaade edilecekti. Bu tören yapıldı ve saatlerce sürdü. Özel hayatlarında birer hükümdar tantanası belirten vezirlerin, her birinde bir kale devirecek hamasî kudret sezilen ocak ağalarının ve din kuvvetini kendilerine kavuk yapmış yüce hocaların küme küme, kitle kitle gelip Hünkârın

önünde eğilmesini halk hayretle, ibretle seyrediyor, kelimesiz bir sohbete dalınıp gidiliyordu.

Tebrik ve hediye sunmak törenini, sayısız sofralara yayılarak kuzulu pilâv ve tatlı yemek sahnesi takip etti. Misafirler ziyafetten bol bol paylarını alırken, halka da kazan kazan yemek, küfe küfe çörek dağıtılıyor ve hokkabaz, perendebaz, sinebaz hünerleri seyrettiriliyordu. Gün batarken sıra ateşbazlara geldi, o koca meydan renk renk ışık içinde kaldı. Para, hünerverler elinde fişek ve çarkıfelek olup yanıyor, halkı eğlendiriyordu.

Düğünün ikinci günü Hünkâr, iş başında bulunmayan vezirleri kabul etti. Bunların başında Piri Paşa vardı. İhtiyarlığına, ruhen acı çekmiş olmasına rağmen diri görünüyordu. Padişahın huzuruna, onun yüceliğini var etmekte hizmeti geçmiş bir adam vakarıyla geldi ve o hakkı hissettiren bir durum alarak el öpmeye davrandı. Hünkâr, babadan kalma Vezir karışısında ilk tahta çıktığı gün duyduğu sevgi ve saygının birden tazelendiğini hissederek yerinden kalkmış, elini öptürmemek ister gibi davranmıştı. Piri Paşa, efendisinin arkasında durarak bu vaziyeti hırçın bir bakışla seyreden İbrahim'e hızla bir göz attıktan sonra yere kapandı.

"Çoktandır," dedi, "hasretini çekiyorum. İzin ver de doya doya ayağını öpeyim."

Sultan Süleyman, her teli uzun bir hizmet devrinden kalma beyaz bir tarih satırı gibi manalı olan o ak sakalın yerde sürünmesine rıza göstermedi. İhtiyar Lalasını kolundan tutup kaldırdı, iltifat etti.

"Benim de seni göreceğim geldi. İnşallah bundan sonra fırsat bulup görüşürüz."

Belki onu yanında alıkoyacaktı, fakat programa göre huzura gelenlerin el öpüp ayrılmaları, sofraya oturmaları lâzımdı. Birçok eski vezirler, beyler de sıra bekliyorlardı. Padişah bundan ötürü iltifatını daha ileri götürmedi, Piri Paşa'nın ayrılmasına müsaade etti. Ancak söylediği birkaç kelime, yanı başındaki mağrur ve muhteris adamı hırçın-

laştırmaya yeterli gelmişti. İnsafsız İbrahim, için için homurdanıyordu.

“Alacağın olsun Piri, seni sağ korsam yüzüme tükürsünler,” diye kötü kötü söyleniyordu.

Üçüncü gün sancak beyleri el öptü ve onların ardından yabancı devlet elçileri hümayun tahtın halılarına yüz sürmek şerefini kazandı. O devrin küçük İngilteresi olan Venedik Cumhuriyeti, başka devletlerden üstün görünmek için kendini özel bir heyetle temsil ediyordu.

Başlarında Balyos Bernardo olduğu hâlde Senatör Piyetro Zen’le Muçe Niko’dan, Andrea Rosi’den oluşan bu heyete, düğünde bulunmak ve o vesileyle sakilik vazifesine bir müddet için dönmek üzere Budin’den gelmiş olan Lui Gritti de katılmış bulunuyordu.

O gün, Hünkârın ayakları önüne serilen düğün hediyeleri halka sergilendi ve kürenin dört tarafından armağan adı altında Türklüğe sunulan vergiler hakkında bir fikir verilmek istenildi. Bu hediyeler, Mısır ve Şamlı idarecilerden düzinelerle büyük mağazaya sermaye olacak kadar çok miktarda gelmiş çeşit çeşit toplardan; Hint muslinlerinden; Lahur şallarından; altınla dolu gümüş tabakalardan; elmas, inci, zümrüt, yakutla tepeleme doldurulmuş altın kâselerden; billur kadehlerden; Çin fağfurlarından; kuzey kürklerinden; Necit atlarından; Rum gençlerinden; Habeş ve Macar kölelerinden; çeşitli milletler arasından seçilme halayıklardan teşekkül ediyordu. Ef-saneler tarihinde okunan Babil kulesi gibi, Atmeydanı’nda bir “milletler vergisi sergisi” görünüyordu ve bu sergide yarı kürenin Türk gücüne ödediği saygı cizyesi izleniyordu. İbrahim Paşa da, başlı başına bir milletmiş gibi, efendisine elli bin altın kıymetinde armağanlar sunmuştu.

Yine o gün halka hakiki sanılacak kadar iyi ve canlı düzenlenmiş bir savaş manzarası seyrettirildi. Oyuna katılanlar kılıçla, mızrakla silahlanmış bulunuyorlardı. Biri Macarlar tarafından müdafaa olunan iki kule etrafında çarpışıldığını görmek zevkine eremeyenler, bu temsili sahneyi seyrederken o

mahrumiyetin üzüntüsünü adeta avutmuş oluyorlar ve heyecandan heyecana düşüyorlardı.

Dördüncü gün hocalara verilen mükellef ziyafetle, hokkabaz ve cambaz oyunlarıyla geçti. Beşinci gün yine silâh hünerlerine ve Mısırlı İnal Bey'in getirdiği kölemen atlılarının çarpışmalarına ayrıldı. Hürrem'e parlak bir ateş oyunu göstermek isteyen Hünkâr, o günü takip eden gecenin yarısını düğün yerinde geçirdi ve sevgili karısına iki büyük kulenin tutuşturulması sahnesini seyrettirdi. Her yanan kuleden birbiri ardınca sayısız yıldızlar, güneşler, aslanlar, kaplanlar, filer peyda olup uçuşuyor ve koşuşuyordu.

Fakat ertesi gün yapılan kule oyunu özel bir hüner gösterisi oldu. Bu kuleler, bir kale burcundan farksız olarak yapılmış, hendekler ve siperlerle çevrilmişti. Hakiki savaş sahnelerinde olduğu gibi onları da küme küme askerler koruyor ve karşılıklı hücumlara karşı müdafaa ediyorlardı. Çarpışma sırasında tolgalar düşüyor, kalkanlar parçalanıyor, kılıçlar kınlıyor, hendekler cesetle doluyor, fakat kuleler ayakta kalıyordu. Nihayet düşman kulesi yaman bir hücumla alındı ve o dakikaya kadar kapalı duran demir kapılar baltalarla, küllüklerle kırılıp açıldı. Halk yaman bir heyecandan derin bir hayrete sürüklenmişti. Çünkü zapt olunan kulenin içinde düzinelerle genç köle, düzinelerle genç halayık vardı ve bunlar zafer ganimeti olarak galipler arasında paylaşılıyordu.

Oyun değil, hakikat... Sultan Süleyman, kule oyunu sonunda galip gelecek tarafa gerçekten canlı ödülleri vermişti ve paylaşılan köleler, halayıklar bu yolla oyunu kazanan yiğitlere bağışlanmış bulunuyordu.

Yedinci gün, sünnet nahıllarının Atmeydanı'na getirilmesi töreninin seyriyle geçti. Türkçemizde, lüzumundan fazla süslenmiş kimseler için kullanılmakta olan "nahıl katırı gibi donanmış" tabirinde görüldüğü üzere, nahıl eski düğünlerde ağaç şekli verilerek yapılan ve neye yaradığı bilinmez bir takım süstü. Nahıllar, düğün sahibinin servetine göre çeşitli büyüklükte olur, hayvanlarla veya arabalarla taşınırdı.

Şehzadeler düğününde yapılan nahıllar, kendi çeşitleri arasında en muazzam ve en muhteşem sayılacak biçimdeydi. Her biri yüz bin küçük parçadan oluşuyordu, koni şeklindeydi, birçok ince çiçek, meyve, kuş ve hayvan resimleriyle süslüydü. Bu resimler, tabiatın yaratıcılık kudretindeki çeşitlilik yeteneğini temsil ettiği kadar, Türk sanatkârlığının inceliğini de gösteriyordu. Yüzlerce çiçek ve yüzlerce hayvan resmini, hakiki renkleriyle ve soğan zarından da ince altın, gümüş varaklarla dal dal, yaprak yaprak bir ağaca sıralamak gerçekten büyük bir hünerverlikti.

Ağalarının ardından tüm yeniçeri ocağı ve kumandanlarının ardından tüm sipahiler yürüyerek saraya gitmişler ve nahılları alıp meydana getirmişlerdi. Bu pek pırıltılı ve haşmetli alayda, ağaç hâline konulmuş tabiatın Türk kılıcından kurulu çelik bir taka takılarak taşınması gibi göz alıcı bir manzara vardı. Halk işte bu yüzden o alayı alkışa tutuyor, aferinler yağırdırıyordu.

Söylemeye lüzum olmadığı üzere, her düğün günü öğle ve akşam halka yemek dağıtılıyor, programa göre yapılan tören dışında bin türlü oyunla seyirciler boyuna eğlendiriliyordu. Ara sıra törene ara veriliyor ve gün, yalnız eğlenceyle geçiriliyordu. Bu esnada yapılmayan oyun, gösterilmeyen hüner yoktu; cambazlar ip üstünde inanılmayacak marifetler gösteriyor, yağlı direklerin tepesine konmuş para keselerini alma yarışmasına yeniçerilerin katıldıkları görülüyordu.

Farelere, gelinciklere, maymunlara, ayılara ve yılanlara orta oyunu oynatan üstatlar düzineleri geçiyordu. Kuklabaz, zebaz, çanakbaz, sinibaz, kâsebaz, kadehbaz, kâğıtbaz, yumurtabaz, külâhbaz, yuvarlakbaz, aynabaz, sürmebaz gibi adlarla anılan marifet ehli kimseler de takım takım yayılıp halkı neşelendiriyorlardı.

Eğlence araçları o kadar çoktu ki düğünün bir gününü müziğe ayırmak mümkün olmuştu. O gün, kemeñçeci, neyzen, cenkçi, tamburi, kanunî, udî, çartarcı, şeştarcı, şeşhaneci, ravzacı, kopuzcu, çoğürücü, çeşteci, karadüzenci, bonkarcı, yel-

temci, muğnici, barbatçı, sunderci, kaba zurnacı, Arabî zurnacı, Acemî zurnacı, âsafî zurnacı, şehabî zurnacı, nefirci, kereyacı, düdükçü, borucu, gırnatacı, dümbelekçi, mizmaracı ve bülbül safirci olarak dört binden fazla saz ustası, yer yer, köşe köşe ve küme küme fasıllar yaparak koca meydanı sanatlı bir velveleye boğmuşlardı.

Sazendeler de bütün öbür oyuncular gibi başlarına serpi-
len, alınlarına yapıştırılan, önlerine atılan altınları toplayarak
küçük birer servet edinmişler, düğün zevkini hakkıyla çıkar-
mışlardı.

On sekizinci gün Atmeydanı'na Şehzadeler getirildi ve bu
da ayrı bir tören, ayrı bir sahne oldu.

Prensler, bir babanın evlâdı oldukları, henüz pek küçük
yaşta bulundukları hâlde birbirlerine neyzen bakışıyla bakı-
yorlar, kardeş olduklarını sezdirmeyen bir durum taşıyorlardı.
Mustafa, enikonu serpilip gelişmişti. Mükemmel bir sıhhat ve
pek alımlı bir güzellik gösteriyordu. Yaşını aşan vakarı,
masum yüzüne pek yakışıyordu ve bu vakarın duygulu bir ze-
kâyla birlikte olduğu seziliyordu. Babasının küçük bir örneği
gibiymiş. Esmer yüzüyle, açık ve ileriye doğru çıkık alnıyla onu
hatırlatıyor, kendine pek yakışan kavuğunu yine babası gibi
gözlerinin üstüne indirerek vakarına sertlik de karıştırıyordu.

Selim, ona göre cılızdı, çelimsizdi. Yüzünde erkekten çok
kadın hatları görünüyor, renkçe anasına benziyordu. Henüz
altı yaşında olduğu için attı duramıyor, iki yandan kucakla-
narak getiriliyordu. Askerlerden, kalabalıktan, gürültüden
korktuğu belliydi ve ikide bir ağlamak meyli gösteriyordu.

Halk, Şehzade Mustafa'nın parlak bir istikbal vaat eden gü-
zelliğine, mert durumuna çekilerek şevkle alkışlıyor ve oğlan
kılığına sokulmuş sarı bir kızı andıran Selim'in geçişini acıya-
rak seyrediyordu. İbrahim Paşa Sarayı'nın meydana hâkim bir
penceresinden bu gelişi adım adım ve halkın hükümlerini de
safha safha izleyen Hürrem zıvanadan çıkacak vaziyetteydi.
İçin için homurdanıyor ve kendi oğlunu çelimsiz bir kukla,
ruhsuz bir oyuncak mevkiine düşüren Mustafa'yı yeni baştan

ölüme mahkûm ediyordu. Bugünün şerefine bile hapishane-sinden azat edilmeyen Mahidevran o dakikada yanında bu-lunsa, bu homurdanış, hiç şüphe yok, kıskanç bir nâra olacak ve Mustafa'nın anası pençe pençe işkence görecekti. Talihsiz kadının uzakta bulunması hem Hürrem'i hırçınlıktan, hem kendini sert bir hücumdan kurtarmış oluyordu.

Şehzadeler, kendilerini karşılayan vezirler tarafından koltuklanarak babalarının huzuruna getirildi, el öptürüldü. Hünkâr, vakitsiz bir olgunluk gösteren Mustafa'nın mert tav-rını uzun bir süre süzdü.

Onda kendi çocukluğunun şen izlerini buldu ve derin bir heyecana kapıldı. Çocuğu okşamak, yıllardan beri ondan esir-genen şefkati bol bol vermek istedi. Fakat yer ve zaman, böyle bir dileği açığa vurmaya uygun değildi. Kendisi orada ve o da-kikada bir baba değil, bir padişahı. Eğilip elini öpen şu ço-cuklar da, günlerden beri ayakları dibinde diz çöken küme küme insandan üstün bir kıymet taşıyorlardı. O sebeple di-leğini yüreğine sakladı, yüzünü İbrahim Paşa'ya çevirdi.

"Bunları," dedi, "çadırlarına götürün, oyun seyrettirin!"

Ve Şehzadeler çıkarken dikkatini Selim'in üzerinde topladı, adım adım onu süzdü, iliğine kadar titredi. Bu yavrusunu Mustafa'ya uşak olamayacak kadar çelimsiz bularak üzüldü, fakat onda Hürrem'in rengini sezerek heyecanlanmıştı da. Ço-cuğun zaafından, gösterişsizliğinden iğreniyor, anasına ben-zeyişinden haz alıyordu. Fakat bu iki zıt duygu, kendisini rahatsız ediyor ve yüreğine bir bocalama tatsızlığı veriyordu. Ondan ötürü gözlerini kapadı, hislerine bir ahenk verebilmek için Hürrem'i izlemeye daldı. Meydan şen velvellerle gürül gürül gürlerken, binlerce insan hayhuy içinde o günün zev-kini yağma ederken; o, sevgilisinin hayaline benliğini vererek ve oğullarını, vezirlerini, düğünü, hatta nefsinin unutarak ken-dinden geçiyordu. Bu âlemden ancak Hürrem'i görmek, Hür-rem'in sesini, duymak, Hürrem'in kokusuyla mest olmak için uyandı, günün batmasını beklemeden saraya çekildi. Hürrem de, Mustafa'yı Selim'den üstün bulmaktan doğma sinir buh-

ranını kocasının okşamaları arasında gidermek için acele etmiş ve her günkü alışkanlığını bozup ikindi üstü saraya d nm   t .

Bu karşılıklı arzu Topkapı Sarayı'nın bir köşesinde onları çılgın bir kavuşmaya sevk ederken, Atmeydanı'nda fişekler yakılıyor, rakslar yapılıyor,  algılar  almıyor ve Veziriazam İbrahim Paşa, Veliahtın yanı başına kurularak Padişaha vek let ediyordu. Selim'le meşgul olan Baş İmrahor Rüstem'di ve zeki Hırvat, bir yandan küçük Prensi eğlendirmeye, bir yandan da kaç göz lehçesiyle Vezire dalkavukluk etmeye savaşıyordu.

Hürrem, yeni doğmuş gibi taze ve pek taze bir aşkla kucağına atılan kocasını derece derece sarhoş ederek manevî bir sızgınlığa s r kledikten sonra fısıldamıştı.

"Tanrı bir gününü bin etsin, ömrümü alıp senin ömrüne katsın, g lgeni üzerimizden ayırmasın. Senden biraz uzak kalınca Selim'i yetimleşmiş gördüm. Vezir bile dönüp masum yavrunun yüzüne bakmıyordu."

Ve sonra, ardına kapandığı pencereden neler gördüğünü birer birer anlatmış, İbrahim'in hep büyük şehzadeyle meşgul olup Selim'e selam dahi vermediğini hikâye etmişti.

"Benim masum şehzadem," diyordu, "senin oğlun değil mi? Neden onu yuvadan atılmış leylek yavrusu gibi yadırgarlar? Yoksa ciğerparemi yeryüzünde fazla mı görürler? Vallahi Aslanım, gücüme gitti. Hakkım da var. Sen sağken Mahidevran'ın oğluna dalkavukluk etmek, berikini de önemsememek ne demek? Yoksa Vezir şimdiden kendini büyük şehzade Hazretlerine sevdirmek mi ister?"

Sultan Süleyman, kanamadığı aşk şarabını o şarabın s z l p geldiği kızıl kaynaktan bir kere ve bin kere daha içmek ihtiya ıyla kıvranıp durduğu için kulağına dökülen bu zehirlerden memnun olamıyordu. Aynı zamanda karısının hükümlerini doğru bulmuyordu. Çünkü İbrahim'in büyük şehzadeye herhangi bir maksatla iltimas geçmesi mümkün değildi. Mustafa ona ne verebilirdi? Bununla beraber Hürrem'in üzüntülerine hak veriyordu. Selim, büyük kardeşinin

yanında yalnız yaşça değil, her bakımdan küçük görünüyordu. Ana, işte bu küçüklüğü sezerek üzüntüye kapılmış olabiliyordu.

Hünkâr, bu kanaatle İbrahim aleyhinde bir hassaslık göstermedi, sadece karısını teselli etmek istedi.

“Tasalanma yavrum, ben sağken senin oğlun yetim olamaz. Yine ben sağken Mustafa’ya sokulmaktan kimse fayda bulamaz.”

Ve karısını kuruntulu sahneler düşünmekten uzaklaştırıp aşkın kucağına sürüklemeye koyuldu, kulağına fısıldadı.

“Selim bir, Beyazıt iki, Mihrimah üç. Demek ki sen üç yıldızlı bir aysın. Neden tasalanasın. Bırak kötü kuruntuları da aşk ol, nur ol, hayat ol!”

Hürrem, kocasının istediğini yaptı, aşk kevserine yeni baştan sakilik etti, fakat dudaklarından sunduğu her zevk curasına İbrahim aleyhinde bir nükte katmayı unutmadı. Artık ona karşı açıktan savaş ilân etmişti ve Vezirin Selim’e karşı kayıtsız görünmesini vesile sayarak yıllardan beri tasarladığı planı yürütmeye çalışıyordu.

Hünkâr, öpücükler ve kucaklamalar arasında yapılan bu ısrar üzerine dayanamadı.

“Peki, canım,” dedi, “üzülme. Ben sırası gelince İbrahim’e de haddini bildiririm.”

O gece, işte bu sözle tarihî bir kıymet aldı ve İbrahim’in hayatında dönüm noktası oldu. Bununla beraber, Hünkâr durumunu değiştirmede. Düğünün on beşinci gününü mahmur, fakat aynı vaziyette açtı. O gün, bütün devlet önde gelenleri kendi huzurunda kurulacak sofralara davetliydi. Hürrem’den bütün bir gece aldığı zevkin yorgunluğuyla pek mutlu ve pek neşeli olan Hünkâr, güzide misafirlerine boyuna iltifat ediyor ve âdeta hükümdarlıktan uzaklaşıp dost yüzü takmıyordu.

Fatih Sultan Mehmet, o devirde kelime kelime el üstünde tutulan kanunnamesine, “Cenabı şerifim ile kimse taam edemez. Meğer ehli ayalden ola. Ecdadı izamım vezirleriyle yerleşmiş. Ben refetmişimdir,” şeklinde bir madde koyduğu için,

her birinde tarihî bir kıymet bulunan misafirler Hünkârın sofrasında yer alamazlardı. İbrahim'le, hatta Gritti'yle kadehdaşlık eden Sultan Süleyman da bu mahrem kalmış örneklerle ve o gün taşıdığı yüksek neşeye rağmen ele güne karşı büyük dedesinin kanununu ayak altına almıyordu. O sebeple sofrasında kendisi tek kaldı, misafirlerini takım takım başka sofralara oturttu.

Sağındaki iki sofrada İbrahim, Ayaş ve Kasım Paşalar, Rumeli ve Anadolu Kazaskerleriyle, Hoca Hayrettin ve Tatar Hanı'nın oğlu; solundaki sofralarda Piri ve Mehmet Paşalar, Akkoyunlu sülâlesinden Ferahşad, Mısır Prensi Murat ve Dulkadiroğlu Lâtif Bey bulunuyordu. Bu üç bey, yıkılmış üç tahtın yurtsuz varisleri olup, başlarından alınan taçların matemini o matemi kendilerine sunan adamın sofrasında bulunmak şerefiyle avutmaya davet olunmuşlardı. Bu vaziyetten belki üzüntü duyuyorlardı. Fakat o sofrada yer almanın bir Akkoyunlu, bir Mısır, bir Dulkadir tahtında oturmaktan daha şerefli olduğunu da, şüphe yok ki anlıyorlardı.

Hünkâr, ziyafetin devamı müddetince misafirlerine iltifat etmekten geri kalmadı. Fakat en büyük itinasını Piri Mehmet Paşa'ya gösterdi. İbrahim'e üç kelime söylediye, eski Lalasına on kelime ihsan etti. Hatta onun geçkin yaşına rağmen kuvvetli görüldüğünü şaka konusu yapmaktan da çekinmedi.

"Baka, Paşa," dedi, "senden kuşkulanıyordum. Bizden ayrıldıktan sonra boş durmamışa, gidip abıhayatı bulmuşa benziyorsun. Başka türlü bu dirilik, bu zindelik olamaz."

Piri Paşa, zarif bir cevap verdi.

"Efendimden ayrılalı bir başka diyarda olduğum doğrudur. O âlemin abıhayatı da mübarek hayalindir. Diriliğim bu sayede olsa gerek."

Hünkâr, anlamlı anlamlı gülümsedi.

"Hayalle zindelik elde edilmez. Abıhayat bulmadınsa bile kocayı gence çeviren bir macun elde ettiğine şüphe yok. Bu sırrı başka bir gün sana açık ettiririm inşallah!"

Onların konuşmaları İbrahim'in sinirlerini bozuyor, yü-

züne ekşi hatlar sıralıyor ve lokmalarını boğazında bırakıyordu. Lâkin, Padişahın kullandığı macun kelimesi kıskanç ve hırslı Vezirin zihninde ansızın bir ışık uyandırdığından sinirleri yatıştı, yüzü düzeldi iştahı açıldı. Şimdi şevkle yemeğini yiyor ve yine şevkle düşünüyordu.

Evet... Zihninde bir ışık vardı ve bu ışık ona, şu ihtiyar raptiye kipten kurtulmak yolunu gösteriyordu. Baş İmrahor Rüstem'in Piri Paşa hakkında kendisine fısıldadığı üç beş kelimenin yüreğine döküldüğü günden beri Piri Paşa'yı ortadan kaldırmayı tasarlamış ama emeline ermek yolunu bulamamıştı. Çünkü Piri, hizmetten uzaklaştırılmış bir ihtiyar olmakla beraber kolayca yok edilebilir adamlardan değildi. Onu öldürmek için Padişahın müsaadesini almak ve böyle bir teşebbüse girişmek için de makul sebepler bulmak lâzımdı. Uzun yıllar memlekete parlak hizmetler yapmış, halkın sevgisini kazanmış ve şimdi bir köşeye çekilip kendi halinde yaşamaya başlamış olan bir adamı neyle, ne gibi suçla lekeleyip de öldürtebilirdi?

Padişahın son aylarda ona sevgi göstermeye başlaması da bu güçlüğü çoğaltan ayrı bir sebep oluyordu. Uysal görüldüğü hâlde yerinde hükmetmekten ve dilediğini yapıp yaptırmaktan geri kalmayan Hünkârın huzuruna çıkıp da, "Suçu muçu yok ama şu Piri denen adamdan hoşlanmıyorum. İzin ver de kafasını kestireyim," denemezdi ki...

İşte bu güçlük onu aylardan beri için için üzüyordu. Fakat Hünkâr, kullandığı "macun" kelimesiyle bu üzüntüyü âdeta merhemlemiş, yapılacak işin ne suretle başarılabileceğini İbrahim'e öğretmişti. Hırslı Vezir, bu sebeple derin bir sevinç duyuyor, rakibine sunacağı ölüm macununu oluşturacak zehirlere kafasında geçit resmi yaptırıyordu.

Macun?

Bu, Ortaçağ Avrupa saraylarında olduğu gibi Osmanlı Sarayı'nda da yer alan hizmetkârlardan biriydi ve onu bu saraya tanıtan Lala Şahin Paşa'ydı. Edirne'nin fatihi olan bu kudretli asker, kendi silâh arkadaşı Hacı İlbey'in kazandığı büyük bir

zaferi kıskanarak zehir kullandı, on bin akıncıyla bin kişilik bir Ehlisalıp ordusunu son neferine kadar kılıçtan geçiren dostunu öldürdü.

Saray, Lala Şahin Paşa'yı cezalandırmak şöyle dursun, icat edip kullandığı ölüm vasıtasından dolayı gizlice takdir etmişti. Çünkü boy salıp serpilen kötü yönetimin böyle vasıtalarla da ihtiyacı vardı. Onun için, Lala Şahin'in kullandığı zehir, saray hazinesinin en kıymetli metası hâline geldi ve bir gün oğlun babasını öldürmesine de yaradı.

İkinci Beyazıt'ın Yavuz tarafından zehirle öldürülmesi olayını işaret ediyoruz. Malum olduğu üzere Yavuz, babasını tahttan indirdikten sonra Dimetoka'ya yollarken yanına, hekim sıfatıyla, dönme bir Yahudi'yi katmıştı. Vicdanını Yavuz'a satmış olan bu hekim, ustaca hazırlanmış bir zehirle Beyazıt'ı yarı yolda hayattan uzaklaştırdı.

İbrahim bütün bu hikâyeleri hatırlayarak planını kuruyor, Piri Paşa'yı zehirle öldürmek kararını zihninde kuvvetlendiriyordu. Onu düşündüren tek güçlük, zehri kimin eliyle ölüme mahkûm vezire sunmak meselesiydi. Bunu şimdilik tayin edememekle birlikte meramına er geç ereceğini kestirerek neşelenmekten geri kalmıyordu.

Düğünün on beşinci günü işte böyle geçti. Bir gün önce Hürrem, mağrur Vezirin hayatında bir dönüm noktası yaratmıştı. İbrahim, rakip sandığı adamı ölüme mahkûm etmekle o dönüm noktasını kuvvetlendirmiş oluyordu. Lâkin ne Hürrem, ne de İbrahim nasıl bir hedefe doğru yürüdüklerini biliyordu. Onlar, kaderin şuursuz birer aleti olarak aynı maksatlarla aynı neticeye doğru adım atıyorlardı.

Hünkâr, kendi zevkinde, kendi sefasındaydı. İradesini Hürrem'in saçlarıyla İbrahim'in keman telleri arasında dolaştırıyor, fakat yorgunluğunu mutlaka Hürrem'in dizlerinde uyutuyordu. Ruhuna ekilen fitne tohumları henüz yeşermemişti. Uygun hava ve ışık bekliyorlardı. O ruh, kolay kolay doldurulmaz bir çukur gibiydi. Göl olup taşmak için daha çok zaman lâzımdı. Bununla beraber tabii vaziyetini kaybetmişti;

artık boş değildi ve yavaş da olsa doluyordu.

Hürrem'in zafer yolunu hızla aşamaması, İbrahim'in yine gurur ve güven içinde hülyalarına bağlı kalması işte bu yüzden. Hünkâr çabuk ateş almayan bir karakter taşıyordu. Düşün gürültüsüyse onu, Hürrem'den duyduğu sözler üzerinde fikir yormaktan büsbütün alıkoymuyordu. Günlerini hep Atmeydanı'nda geçiriyor, gecelerini de saz zevkiyle aşk cezbesi içinde eritiyordu. Yapılan telkinler bu sebeple bilinçaltına akıp gölcükleşiyordu.

Düşün programı yirmi bir günlük düzenlendiği için, Hürrem'in İbrahim'i görevden attırmayı ve İbrahim'in Piri Paşa'yı zehirlemeyi düşündüğü günlerde eğlencelerin sonu da gelmek üzere bulunuyordu. Düşünü daha fazla uzatmaya imkân yoktu. Çünkü aklın yaratabileceği ve hatta yaratamayacağı derecede çok hüner gösterilmiş, oyunlar yapılmış, ateşbazlıklar seyrettirilmiş, ziyafetler verilmiş ve koca İstanbul günlerce uykusuz bırakılmıştı. O devrin âlimlerinin gururları okşansın diye de bir ilmî meclis kurulmak gerektiğinden, düşünün on altıncı günü bu eksik dahi tamamlandı, bütün ünlü hocalar huzura getirilerek tartıştırıldı.

Bu, gelişigüzel bir ilim meclisi değildi. Tartışmada kudret ve kabiliyet gösterenler bütün bir şöhret kazanacak ve mesleklerinde kolayca yükselmek yolunu bulacaklardı. Acze düşenlerin ise adları dillere düşecek, kıymetleri sıfıra inecekti. O sebeple, mecliste bulunan hocaların hepsi zekâlarını seferber etmişlerdi, bütün bilgilerini harekete getirmişlerdi, aşk ve şevkle tartışıyorlardı.

Fakat Padişahın varlığı o iri kavuklu hocaları heyecanlandırdığından, kürsüde gösterilen keskin zekâlar burada sendeliyor, şaşırانlar ve kekeleyenler çok oluyordu. Süleyman Halife adlı bir hoca, telaşa ve heyecanda bütün arkadaşlarını geçti, âdeta sapıttı. Tartışma meclisinde değil de mahkemede bulunuyormuş gibi davranıyor, mahkûm olmaksızın kurtulmak istercesine hareket ediyordu. Hünkâr, onun saçmaladığını görünce dayanamadı, makul konuşması yönünde

adamı uyardı. Biraz sertçe yapılan bu uyarı, sinirli hocayı büt-bütün şaşırttı, bildiğini söyleyemez hâle koydu. Hünkâr, acze düşmüş hocayı mağlup ilân etmek zorunda kalmıştı. Zavallı Süleyman Halife bu gidişatı sezer sezmez bir “Ya hay!” çekti, ağzından köpükler saçıla saçıla halıların üzerine yığıldı.

Savaştaki olduğu gibi ilim meclisinde de olumlu sonuç alınmanın gerekli olduğuna kanaat besleyen Hünkâr, bu vaziyet karşısında tavrını bozmadı, acıklı inlemelerle çırpınan Süleyman Halife'yi uşaklara göstererek,

“Kaldırın, evine götürün!” emrini verdi ve yüzünü öbür hocalara çevirerek irade etti.

“Bahsi bitirin!”

Medlis, sedyeyle evine götürülen bedbaht Hocanın, karısına teslim olunacağı sırada ruhunu Hakka teslim ettiği haberi gelinceye kadar devam etti ve ancak bu haber üzerine dağıldı. Bu toplantı hocalar için korkunç bir ders oluşturmuş ve medrese hayatına bir çalışma aşkı getirmişti. Talebe ve öğretmenler, bir gün Hünkâr huzurunda tartışmaya davet olunmak ihtimalini düşünerek artık çalışıyordu. Gerçekten öğrenmeyi, bellemeyi ve âlim olmayı ülkü edinmiş bulunuyorlardı. On altıncı asırda İstanbul'da hayli bilgin hoca yetişmesi işte bundan ileri gelmiş ve bir kurban veren medrese, yetmiş seksen yıl içinde birkaç düzine değerli hoca kazanmıştı.

Şehzadelerin sünneti, düğünün o sekizinci günü yapıldı. Hünkâr, bu münasebetle de İbrahim'e büyük bir cemile göstermekten geri kalmadı. Bu işi onun sarayında yaptırttı, oğullarını da orada yatırttı. Hürrem, açıkça düşmanlık gösterdiği bir adama kocasının böyle parlak bir iltifatta bulunmasına ilkin kızacak oldu. Lâkin çocukların Topkapı Sarayı'na götürülecekleri güne kadar kendisi de İbrahim'in evinde kalmak müsaadesini alınca hiddetini yendi. Çünkü orada İbrahim'in nelere sahip olduğunu gözüyle görmek ve onun köleleri, halayıkları arasında kendine yâr olabilecek adamlar bulmak fırsatını kazanmış oluyordu. Ama bu fırsat umduğu kadar verimli çıkmadı, İbrahim'in harem hizmetkârları içinden kim-

seyi ayartamadı. Yalnız, Vezirin, Hünkâr hazinesinden hiç de aşağı olmayan bir hazine sahibi olduğunu anladı ve bunu da kocasını kıskırtmaya yarar bir bilgi sayarak memnun kaldı.

Fakat İbrahim, gözünü perdeleyen gururla düşmanına, Hürrem'e bizzat yardım etmekten geri kalmıyordu. Kâğıthane'de yapılan büyük bir koşudan sonra düğüne nihayet verilip de saraya dönülürken, Hünkârla konuştuğu sırada da aynı gafleti gösterdi. Sultan Süleyman, üç hafta süren tantanalı bir eğlence devrinin hatıralarını gözünde canlandırarak, Vezirine saffetle sormuştu.

"Di söyle, İbrahim. Senin düğününle benimkinden hangisi daha parlak oldu?"

Mağrur Vezirin cevabı pervasız oldu.

"Şüphe yok benimki!"

Hünkârın bilinçaltında yaşayan bütün kırgınlık ve kızgınlıklar taşmak üzereydi. Henüz dolmayan o derin ruh ansızın kabarcaktı ve bu eğilim, bu alev alma isteği sert bir şekilde hümayun dudaklardan fırlayan tek bir kelimeye belirmişti.

"Neden?"

İbrahim vaziyeti kavradı, taç sahibi olmak hülyasını o anda bir yana atarak köleliğine büründü, efendisinin ayağına kapandı.

"Sizin düğününüzde," dedi, "benim düğünümdeki kadar büyük davetli yoktu. Düğünüme, zamanın Süleyman'ı ve padişahlar padişahı olan siz gelmişsiniz."

Akla kadar yükselen karışık hatıralar yine bilinçaltına dönmüş, dumana bulanmış gözler açılmış, ölüm emri haykırmaya hazırlanan dudaklar gülümsemiş ve köle, efendisini bir kere daha yenmişti. Fakat, zarif bir hamleyle tamir olunan gafletin ilk bıraktığı iz de bilinçaltındaki öbür izler arasına inmiş bulunuyordu.

İbrahim, uzun günler ve hatta aylar geçirdi, Piri Paşa hakkında verdiği ölüm hükmünü infaz edebilecek ehliyetli bir celât bulamadı. Mahkûm yine Silivri civarındaki çiftliğindeydi, İstanbul'a gidip gelmiyordu. Fakat sarayla ilişkide bulunuyor,

arada sırada yoğurt ve kaymak gibi şeyler takdim ederek kendini Hünkâra hatırlatıyordu.

İbrahim, bu biçim temasları da mimliyor, kararını yürütmek için sabırsızlanıyordu. Aynı zamanda büyük hülyasını yaşıtmaktan geri kalmıyordu ve o hülyayı gerçekleştirmek uğrunda emekler sarf ediyordu. Bütün güvenci paradaydı; bol para topluyor ve bol para dağıtıyordu. Para, onun düşüncesine göre her güçlüğü kolaylaştıran bir maddeydi ve satın aldığı gönüller bir gün tahta çıkması için kendine basamak olmakta tereddüt göstermeyeceklerdi.

Yine o, siyasi ve askeri hadiseleri de kendi emeline hizmetkâr yapmaya savaşıyordu. O sebeple gururunu keskinleştirmiş, debdebesini çoğaltmış, süsünü son hadde çıkarmış ve Padişahı gölgede bırakan bir tavır almıştı. Elçilerle bir vezir gibi değil, imparatorluğun yegâne sahibi gibi konuşuyordu. Kralları “biraderim”, imparatorları “dostum” diye anıyordu. Baş İmrahor Rüstem’in casusluğuyla İbrahim’i adım adım gözleyebilmekte olan Hürrem, onun bu hallerini kocasına anlatmayı ihmal etmiyordu. Fettan kadın, Veziri hemen her gece dile almayı alışkanlık edinmişti. Kocasına sunduğu her öpücüğün sarhoşluğu arasına onun adını karıştırmaktan çekinmiyordu.

Padişah da yavaş yavaş Vezirinden soğumaya başlamıştı. Onu yine her gece sarayına getiriyordu, lâkin eskisi gibi candan sevmiyordu. Bu hissî değişiklikte Hürrem’in büyük etkisi olmakla beraber İbrahim’in tavırları da ayrıca önemli rol oynuyordu. Her şeyden önce onun pek süslü giyinişi Hünkârın sinirine dokunuyordu. Kendisi padişah olduğu hâlde kılığına bu kadar yaldız ve sırma sürmüyor, parmaklarına bu kadar mücevher yüklemiyordu. Birkaç yıl önce ve bir sefere çıkış gününde yaptığı gibi bir iyi süslenip vezirini utandırmayı ara sıra düşünmüyor değildi. Lâkin bu düşünceye ne vakit kapılsa, hatırına babası Yavuz’un ağır bir sözü gelip yüzünü kızartıyor ve düşüncesini gideriyordu. O sert baba, kendisi henüz pek

toy bulunduğu ve o toylukla kılığına biraz çekti düzen verdiği bir gün, gözlerini aç aça sormuştu.

“Ya anan ne giyinsin, çakşırı?”

Kulağında küpe gibi kalan bu sözü unutmadığı için süslenemiyor ve Vezirinin çirkin bir hadde varan süsünden de iğreniyordu. Lâkin iğrenişini ona hissettirmek istemiyordu. Çünkü yirmi yıl önce onu beğenip de satın aldığı vakit süslenmesini, iyi ve hatta biraz açık giyinmesini isteyen, emreden kendisiydi. Şimdi aksini istemeyi, hele de onu derece derece şımarttıktan sonra, gülünç buluyordu.

Dahası, bu adama garip bir alışkanlığı vardı. Başa uygun düşen bir kavuğa, sırt a iyi yaraşan bir mintana, ayağa yakışan bir pabuca karşı duyulan alışıklık gibi bir şey. O kavuğu, o mintanı, o pabucu değiştirmek, kolaylığına rağmen üzüntü veren bir iş olurdu. Çünkü yerlerine konulacak nesnelerin aynı uygunluğu sezdirecekleri şüpheliydi.

İbrahim’in birkaç dil bilmesi, ocaklıyla iyi geçinmesi, siyaset cereyanlarını kavramış bulunması ve güzel saz çalması da ondan ayrılmak düşüncelerini sendeleten başlıca sebeplerdi. Hürrem’i memnun etmek gibi derin bir haz vesilesi karşılığında da olsa, şu meziyetleri birden feda etmek Hünkârın elinden gelemiyordu. Yalnız uyanık bulunuyordu. Kulağına fısıldanan sözlerle Vezirinin durumunu ve tutumunu sık sık karşılaştıırıyor, herifin ne dereceye kadar şımarıklık gösterebileceğini hesaplamaya çalışıyordu.

Beriki, gururun verdiği körlükle uluorta davranıyordu. Şahane bir hayat sürüyordu. Divana, sadrazam olalı beri sarhoş gelmeyi, etrafında sazende ve hanende bulundurmayı alışkanlık edindiği gibi yerlilere ve yabancılara korkunç görünmek için Kubbealtı önlerinde aslanlar, parslar, filler bulundurmayı da son zamanlarda âdet hâline koymuştu. Pağşah, kendi namına ve fakat kendine sorulmadan yapılan bu işlere de için için kızırıyordu.

İşte bu sessiz kızgınlıklar ve henüz sinsiliğini muhafaza eden hınçlar arasında Budin şehri yine saldırıya uğradı. Avus-

turyahılar tarafından kuşatıldı ve yeni bir savaş açıldı. İbrahim'in Avrupa'da idare ettiği bu son sefer, onun şanını son dereceye yükselten bir zaferle neticelendi. Fakat Padişahın bilinçaltında taşıdığı kızgınlıkları da harekete geçirdi. Çünkü Vezir, Güneş Kalesi'ni kuşatırken ve sonunda kumandanıyla görüşüp teslim şartlarını kararlaştırırken Padişaha danışmaya lüzum görmemiş, hatta o kumandanı Hünkârla görüştürmeden serbest bıraktırmıştı. Hünkâr, bu küstahlığı unutmadığı gibi, ordunun yine kuşatma topu olmadığı hâlde Viyana yakınlıklarına kadar yürümesine de kızmıştı.

Fakat Hürrem'i çıldırtacak kadar derin görünen kayıtsızlığını yine bozmadı, hissine yabancılaşan Vezirini yine cezaya çarpmadı. Çünkü, onu iş başından uzaklaştırmayı tasarlamış olmakla beraber yerine koyacağı adamı seçmemişti ve bundan dolayı yumruğunu kullanmakta acele etmiyordu.

İşte efendiyle köle böyle bir durumda seferden dönmüşler, Edirne'ye gelmişlerdi. İstanbul'da bulunan bütün vezirler, hocalar, teşrifata dâhil yüksek rütbeli memurlar, kazanılan zaferleri tebrik ve hümayunun dönüşünü kutlamak için küme küme, kitle kitle, alay alay Edirne'ye gelerek ayak öpmek yarışına hazırlanıyorlardı.

Piri Paşa da karşılamaya gelenler arasındaydı. Hünkâr tarafından pek büyük iltifatlarla kabul olunmuştu. İbrahim işte bu tesadüften yararlanmayı tasarladı, bütün zekâsını kullanarak rakibi hakkında vermiş olduğu ölüm hükmünü icra edecek bir cellât aradı.

O hükmü yerine getirmek için Edirne'de bulunmaktan daha iyi bir zaman ele geçmezdi. Çünkü, Padişah bir iki gün sonra oradan yola çıkacağına, kendisi de onunla birlikte bulunacağına göre, işlenecek cinayetin mesuliyeti geride kalacaktı ve bu işi onun yaptığından şüphe edilmeyecekti.

İbrahim, Padişahla açık bir mücadeleğe girişmek vaktinin henüz gelmediğini düşünerek böyle tedbirli davranıyordu. Fakat aradığı cellâdı bulmakta, cinayeti ustaca yapmak imkânına kavuşmakta yine güçlüğe uğrarsa maskesiz davranmayı

da göze almıştı. Zira Hünkârın Piri Paşa'ya karşı bu sefer ta-kindığı tavrı evvelkinden çok daha tehlikeli buluyordu.

Zeki ve Hain vezir, sıkı bir araştırmadan sonra, muhtaç ol-duğu cellâdı Edirne Kadısı Mehmet Efendi'nin şahsında buldu.

Kadılık ve cellâtlık? Bu iki sıfatın bir adamda birleşmesi akla kolay kolay sığan şeylerden değildir. Kadı, adaleti ve ne-tice itibarıyla hayatı korumaya memurdur. Fakat cellât, adale-tin hükmünü infaz eder gibi görünmekle beraber adaletin hizmetkârı değildir. O, para kazanmak için satır kullanır. Şu hâlde bir cellâdın şahsında yüksek fazilet ve adalet kaygısı, bir kadı şahsında da cellât düşüncesi aranamaz.

Birçok hükümdarın, ölüme mahkûm ettikleri adamları kendi elleriyle öldürdükleri görülmüştür. Lâkin tarih, bu ha-diseleri kaydederken hem hâkim, hem cellât rolü oynayan o hükümdarları düpedüz katil olarak göstermekte ve öldür-dükleri kimseleri de suçlu bulunmalarına rağmen masumlaş-tırmaktadır. Kadıların cellâtlık yaptıklarıysa hemen hemen görülmüş değildir, çünkü böyle bir hâl, cemiyet hayatının da-yandığı en yüksek temeli, adaleti sarsar.

Gerçi Osmanlı tarihinde ölüm fetvası yazan kalemi divi-tine soktuktan sonra kılıca el atarak o fetvayla mahkûm ettiği adamı bizzat öldüren bir hoca vardır. Fakat Türk kanı taşıma-dığından dolayı sevinç duyageldiğimiz bu adam, kadılıkla cel-lâtlığın birleşeceğini gösterebilen yegâne misaldir.

İbrahim, umulmaz bir keşif olarak Edirne Kadısı'nda cel-lâtlık kabiliyeti bulmuştu. Lâkin şu buluştaki fecaat bu kadarla kalmıyordu. Kadılar tarihini değil, insanlık tarihini de kirlete-cek bir facia olarak, onun cellâtlığa seçtiği bu şeriat memuru, ölüme mahkûm bedbahtın öz oğlu bulunuyordu.

Evet, Sadrazam İbrahim Paşa, rakip sayarak hayatına ni-hayet vermek istediği adamı mezara götürmek için bizzat mahkûmun oğlunu memur etti ve bu oğul da, ileride kazas-ker olabilmek, belki de şeyhülslâmlığa yükselmek ümidiyle o alçaklıklardan alçak vazifeyi yüklendi.

Sultan Süleyman, böyle bir uyuşmayı düşünemezdi bile. Baş İmrahor Rüstem, fırsat buldukça Piri Paşa aleyhine kışkırttığı İbrahim'in er geç bir cinayet işleyeceğine kanaat taşımakla beraber, onun böyle bir cellât bulacağına ihtimal veremezdi. Piri Paşa, kendi yerini alan Rum dönmesinden bir darbe yiyeceğini sık sık düşündüğü hâlde, o darbenin evlât eliyle ineceğini rüyasında bile göremezdi. Lâkin bu bir hakikatti ve İbrahim Paşa, akla sığmayan bir işi başarmak yolunu bulmuştu.

Sefil oğul, omzuna aldığı vazifeyi yapmakta hem sürat, hem maharet gösterdi. Ordu henüz Edirne'deyken, yetişip de kadılığa yükselmiş ciğerparesine konuk olarak babalık duygularını bol bol beslemek, evladıyla baş başa birkaç tatlı gün geçirmek üzere oraya gelmiş olan zavallı Piri Paşa, o ciğerpare ve o evlat eliyle sunulan zehrin kurbanı oldu, yıldırımla vurulmuş gibi devrilip öldü. Edirne kadısı Mehmet Efendi, şeriatın bu büyük memuru, sadrazamın gözüne girebilmek, biraz daha yükselmek için kendini vücuda getiren, besleyip büyüten, okutan babasına güle güle kıymıştı.

Sultan Süleyman, babasından miras kalıp da kıymetini bilmediği ve iş başından uzaklaştırarak manevî bir sürünüşe mahkûm ettiği Vezirin öldüğünü duyunca acılı bir hayret geçirdi. Pek sağlam olan bu adamın ölümü, kendine gayri tabii görünüyordu. Baş İmrahor Rüstem, sinsi kelime oyunları ile efendisinin hayretini şüpheye çevirmekte gecikmedi, İbrahim'in bu işte parmağı olabileceği düşüncesini Hünkâra telkin etti. Hürrem ise büsbütün açık davrandı, kocasının Piri Paşa'dan hayıflanarak söz açması üzerine çok şeyler bilen bir adam tavrı takındı.

"Aslanıma," dedi, "dilim varıp da söyleyemiyordum. Düğün günlerinde ihtiyar Lalana güler yüz gösterdiğini görünce içime bir sızı düşmüştü. Çünkü Vezirin kıskanacağını sezmiştim. Bu seziş boş da değildi. Hatice Sultan, erinin dert yandığını anlatıp duruyordu. Şimdi iş meydana çıktı. Vezir, ne yapıp yapıp emektar kocaya kıydı."

Ve birden sesine matemli bir şive verdi, Hünkârın ellerine yapıştı.

“Tanrı Aslanıma ömür versin. Piri öldüyse sen sağ ol. Benim tasalandığım onun göçmesinden değil, başka düşünceden.”

Sultan Süleyman, karısının saçlarını okşaya okşaya ve dalgın dalgın sordu.

“Nedir o düşünce?”

“Vezirle geceleri birleşip şarap içiyorsun Aslanım!”

“Ne çıkar bundan?”

“Ne mi çıkar? Ağu çıkar, ölüm çıkar, yas çıkar Aslanım.”

Hünkâr, okşadığı başı bıraktı, sert bir hareket yaptı ve haykırdı.

“Ben Piri değilim, Hürrem. İbrahim de ne sandığın kadar alçak, ne de bana ihanet edecek kadar ahmaktır!”

Hürrem pervasız davrandı, dudaklarını büktü.

“Akrep,” dedi, “altın kutu içine de konsa akreptir, yerinde zehrini döker. Gafil davranma Aslanım, İbrahim’e çok güvenme. Onun gözü yükseklerde.”

“Sus Hürrem, beni seversen sus. Kuru bir şüphe üzerine şu herifi bana öldürtme. Görüyorsun ki canla başla benim için çalışıyor. Densizliği varsa da değeri de yok değil. Bırak yakasını miskin!”

Fakat ne Hürrem onun yakasını bıraktı, ne de şüphe Hünkârın yüreğini. Fattan kadın, sıra düştükçe İbrahim’in kara hülyalar ardında dolaştığını, fırsat bulursa efendisine kıymaktan çekinmeyeceğini, Piri Paşa’yı da Padişaha sadık, sadrazamlığa lâıyk olduğundan dolayı öldürttüğünü söyleyip duruyordu. Baş İmrahör Rüstem de Hürrem’i aydınlatmaktan ve kıskırtmaktan geri kalmıyordu. O, Piri Paşa’nın nasıl bir macunla ve kimin eliyle öldürüldüğünü itiraz kabul etmez delillerle öğrenmiş, Padişaha da bildiklerini söylemişti. Hünkâr bu durumda karısına hak vermekten kendini alamıyordu. Babayı evlâda zehirleten İbrahim, artık onun da gözüne korkunç görünüyordu.

Lâkin, Hürrem'i sinir buhranlarına düşüren ve Rüstem'e hayretler içinde parmak ısırtan bir şekilde, Vezire karşı tavrını, davranışını değiştirmiyordu. Hünkârın içiyle dışı, yüreğiyle dili arasındaki bu ayrılık, İbrahim'e unutulmaz hatıralarla bağlı olmasından mı ileri geliyordu? Yoksa devlet işlerinin hatırı için mi bu adamdan vazgeçemiyordu? Hakikati belki o da bilmiyordu. Belki zihnini o mevzu üzerinde fazla işitmek istemiyordu. Yalnız şurası kesindi ki İbrahim'in Piri Paşa'yı nasıl öldürttüğünü tamamiyle öğrendikten sonra o işin yanında dile alınmasına tahammül etmez olmuştu. Rüstem'i ve hatta Hürrem'i, o bahse girerlerse, azarlıyordu.

"Yeter," diyordu, "kapayın bu çirkin işi. Başka söz yok mu?"

Edirne'de işlenen cinayet ona, yirmi bir yıl önce yine o Edirne yolunda işlenen aynı cinsten fenalığı mı hatırlatıyordu acaba? Piri Paşa, hedef olduğu akıbet bakımından tamamiyle Sultan Beyazıt'a ve Piri'yi öldüren Kadı Mehmet, kullandığı vasıta ve ölenle yakınlığı dolayısıyla yine tıpatıp Yavuz'a benziyordu. Bu benzeyiş, Sultan Süleyman'ı şüphe yok ki zor bir duruma sokuyordu. Zira katil evlâdı itham ederse, bizzat kendi babasını zan altına sokmuş ve lanetlenmiş olacağını sanıyordu. İşte Piri Paşa'nın ölümü meselesini örtbas ettirmeye çalışmasının hakiki sebebi bu kuruntuydu.

İbrahim Paşa, tuttuğu yolda yürüyordu. En kuvvetli gördüğü rakibini giderdikten sonra hülyalarını gerçekleştirmeye yarar fırsatlar aramaya koyulmuştu. Şarlken'le ve Avusturya kralı Ferdinand'la dost olmak meselesine bilhassa önem veriyordu. Osmanlı tahtına Macar tacını taşıyarak çıkmayı, ilkin kral ve sonra padişah olmayı tasarladığı için o taca ilgi gösteren bu iki kardeşle uyuşmayı zorunlu buluyordu. Lâkin bu zorunluluğu onlara hissettirmemek için yüksekten atıp tutuyor, herifleri korkutup yumuşatmak istiyordu. İşte bu fikirle, Şarlken'e son darbeyi indirmekten Hünkârı alıkoydu. İler tutar yeri kalmayan Avusturya'yı güzel hazırlanmış bir orduyla ortadan kaldırmak ve Macaristan'a çevirmek mümkünken bunu

yapmadı, yaptırtmadı; her iki kardeşle barış görüşmelerine girdi.

O sırada Şehzade Mustafa on beş yaşına basmıştı. Ananeye göre artık haremde kalamazdı. Hünkâr, gözüne diken gibi batan oğlunu fırsattan yararlanarak saraydan çıkarmak, Anadolu'nun bir köşesine atmak kararını aldığından, kısa bir mektupla genç Şehzadenin Saruhan'a vali yapıldığını ilân etti. Divanda elini öptürdükten sonra yanına anası Mahidevran'ı da katarak çocuğu yola vurdu.

Hürrem bu gidişten hem memnundu, hem üzgün. Memnun oluşu oğullarına rakip saydığı Şehzadenin saraydan uzaklaşması yüzündendi. Gözden ırak olanın gönülden de uzaklaşmış bulunacağını düşünüp seviniyordu. Mahidevran'ın zindandan sürgüne gider gibi bir vaziyete düşmüş olmasıysa sevincini çoğaltıyordu. Lâkin Saruhan Valiliği, tahta giden yolun başı demekti. Süleyman'la Fatih, oradan gelip tahta çıkmışlardı. Beyazıt'ın oğulları Saruhan Valiliği'ni paylaşamayarak gürlütüler çıkarmışlardı. Hürrem, bütün bunları düşünerek Mustafa'nın oraya gönderilmesine kızıyordu. Lâkin valilik için tören yapılırken Şehzadeye eliyle kaftan giydiren, onu veliaht olarak tanıyıp hususî bir şekilde saygı gösteren İbrahim'i uçuruma sürükledikten sonra, Mustafa'nın da başına bir çorap örebileceğini düşünüp hiddetini gideriyordu.

Kötülüklerin de, iyiliklerin de birbirini takip edeceğini söyleyen eski kadınları hadiseler genellikle haklı çıkarır. Nitekim Hürrem de bu hükmün doğruluğunu kendi hayatında tecrübe etmek fırsatını buldu: Mahidevran'la Mustafa'nın saraydan sürülür gibi çıkarılmalarını gördükten biraz sonra, kaynanası Hafsa Sultan'ın ölümüne şahit olmuştu. Elli yaşına ulaşmış olmasına rağmen üstün güzelliğiyle Hürrem'i bile henüz imrendiren bu kadının göçmesi, harem saltanatının tamamıyla Rus'a geçmesini temin etmiş oluyordu. Gerçi Hafsa'nın âşık oğlu üzerindeki nüfuzu, Hürrem'in gözdeliğe seçilmesiyle beraber sona ermişti. Lâkin Sultan Süleyman anasına derin bir saygı göstermekten ve bütün saraylıların da ona saygı göster-

melerini istemekten geri kalmıyordu. Hakikat böyle olmasa Hafsa yine korkulacak bir kuvvetti. Valide Sultan olmak haysiyetiyle sezdiği, gördüğü ve duyduğu şeyleri oğluna anlatabilirdi. Ondan ötürü Hürrem, entrikalarını çevirirken tedbirli davranmak zorunda kalıyordu. Şimdi bu mecburiyet ortadan kalktığından hadisenin Hürrem'e göre mutlu bir cephesi var demekti. Aynı zamanda Süleyman'ın kalbinde bir köşe boşalıyordu. Dolayısıyla Hürrem, varisiymiş gibi o köşeyi de işgal edecekti.

İşte bu olaylar olurken İbrahim parlak bir gaf daha yaptı, Avusturya'dan gelen elçilerle konuşurken yine Padişah tavrı takındı. Bütün cihan tarihinde eşi olmayan bu mağrur konuşuşu dinlemek bugün de dikkat ve ibret uyandırır. O sebeple İbrahim'in Viyanalı diplomat Jerom de Zara ve oğlu Spaziyenle Kornelyos'a neler söylediğini kelime kelime naklediyoruz.

Elçiler, 1533 Mayısının yirmi beşinde İbrahim'i ziyaret ederek Gran Kalesi'nin anahtarlarını, iki bin duka altın kıymetinde bir elmas, dört bin altın değerinde bir yakut yüzük ve incili bir madalyonla beraber takdim etmişlerdi. İbrahim, işgali ve iradesi altında bulunan bir kalenin anahtarlarını almayı, İstanbul'dan istenilmiş olmasına rağmen anlamsız bularak yalnız yüzükleri ve madalyonu aldı, elçilerin dinlenmek üzere ayrılmasına izin verdi. Bu görüşme, sadece tanışmak içindi. İki gün sonra kendi sarayında resmen kabul töreni yaptırttı, elçileri görkemli bir karşılamayla huzuruna kabul etti.

Viyanalılar, kalabalık bir alayın ortasında Atmeydanı'ndan geçerken, Budin'den alınan heykelleri ve devlet idaresine dil uzatan veya kanunlara saygısızlık gösteren kimselerin asılması için daima hazır bulundurulmuş dar ağaçlarını seyretmişlerdi. O ağaçlara küçük bir kelime yanlışlığı yüzünden kendilerinin de asılabileceklerini düşünerek iliklerine kadar titremişlerdi.

İbrahim, kendilerini otururken kabul etti, eteği öpülürken dahi yerinden hafifçe olsun kımıldamadı. Her gün olduğu gibi

gayet süslü giyinmişti; üzerinde altın sırmalı bir kaftan, onun altında mavi renkte yine sırmalı bir entari vardı. Boyu orta olduğu hâlde, oturuş vaziyetinde uzun görünüyordu. Esmer yüzü, sırmalar ve elmaslar arasında daha koyulaşıyor, gözlerinde yüksek bir zekânın mağrur sertliği seziliyordu. Alt çenesinde gayet keskin ve birbirinden ayrı beş altı diş, ısırmaya hazır bir sivrilikle göze çarpıyordu.

İbrahim, diplomat misafirlerini uzun bir müddet ayakta tuttuktan sonra, daha önce odaya konmuş olan arkalıksız birer iskemleyi göstererek onların oturmalarına müsaade etti, kendisi söze başladı.

“Bu büyük devleti idare eden benim. Her ne yaparsam yapılmış olarak kalır. Zira bütün kudret benim elimdedir. Memuriyetleri ben veririm, eyaletleri ben yönetirim. Verdiğim verilmiş, reddettiğim reddedilmiştir. Padişah bir şey hediye etmek istediği yahut ettiği zaman bile, eğer ben onu onaylamayacak olursam Padişahın kararı suya düşer. Her şey; savaş, barış, servet, kuvvet, benim elimdedir. Bir çoğu günde yarım akçe alan yeniçerilerin gündeliğini yavaş yavaş ikiye, üçe, dörde çıkardım. Sıra neferlerinden bir kısmına sekiz akçe veriyorum. Hazineyi ben doldurdum. Daha dün İtalya’ya karşı bir donanma hazırlamak için bin at yükü akçe, yani iki milyon duka altını aldım. Fakat bu, denizden bir testi su almak gibidir. Çünkü hazinemiz o kadar zengindir. Tatarlar da emrimin altındadır. Elli bin Tatar, bütün cihanı talan etmeye kâfidir. Lâkin onlar benim bir işaretimle yürürler. Bunları size söylemekten maksadım, meramınızı serbestçe söylemenize cesaret vermektir.”

İtalyanca konuşan İbrahim, sözünün bu noktasında durdu, elçilerin yüzüne baktı. Kornelyos, nabza göre şerbet vermeyi bilen bir diplomattı. İbrahim’in gururunu okşamak için de özel talimat almıştı. Vezirin sustuğunu görünce ayağa kalktı, derin bir reverans yaptı.

“Ferdinant Hazretleri,” dedi, “Şevketli Hünkârı babası ve sizi de kardeşi olarak selâmlar.”

İbrahim Paşa gülümsedi ve mırıldandı.

“İyi yapıyor, kendini felâketten koruyor.”

Kornelyos devam etti.

“Majeste Ferdinand, barışa kavuşmak üzere bizi sizin öğütlerinize, kıymetli şefkatinize müracaat için gönderdi, şu mektubu da yolladı.”

Vezir, parmağının ucuyla Avusturya Kralı’nın mektubunu alırken sordu.

“Şarlken’den name yok mu?”

“Var, Efendim.”

“O, büyük bir hükümdardır, saygıya değer. Ver mektubunu okuyayım.”

Fakat eline sunulan o mektubu da okumadı, mührünü kontrol ettikten sonra yanına koydu.

“Hünkârın,” dedi, “iki mührü vardır. Biri kendinde durur, biri bende bulunur, zira kendisiyle benim aramda bir fark yoktur. O da böyle bir fark görünmesini istemez. Eğer kendisi için elbise yapılmasını emrederse benim için de eşini ısmarlar. Birçok masraflarımı o öder. Meselâ şu divanhane onun tarafından yapılmıştır. Benim yaptığım yaptıktır. Bir seyisi paşa yapabilirim. Hünkârın haberi ve izni olmadan istediğime memleketler, krallıklar verebilirim. Onun verdiği şey, benim hoşuma gitmezse iradesi esersiz kalır. Fakat ben emrettiğim hâlde kabul etmezse önemi yoktur. Çünkü benim emirlerim uygulanır, onunki değil. Barış ve savaş, yine tekrar ediyorum, benim elimdedir. Devlet hazineleri benim emrim altındadır. Hünkâr, benden süslü giyinmez, benden daha şık, pahalı elbise içinde değildir. Benim servetim artar, eksilmez; masraflarımı o verir. Gençliğimden beri Padişahla beraber yaşadım. Onun doğduğu hafta doğmuşum. Tahta çıktığı vakit Macarlarla dostluk kurmak, babasının ölümünden dolayı taziye ve cülusundan dolayı tebrik almak maksadıyla Macaristan’a elçi gönderdi. Lâkin onlar mektup götüren adamı öldürdüler. İkinci bir çavuş yine o memuriyete tayin olundu. Macarlar onu da galiba bir büyük adam sandılar, hapsettiler. Bütün bu mua-

meleler Padişahı gücendiriyordu. Bir müddet sonra Fransa Kralı, Pavya'da mağlup oldu, anası Hünkârın himayesine sığındı. Hünkâr, Fransuva'nın uğradığı felâketten teessür duydu, Şarlken'in mağlup Kralı zindana atmasını yakışıksız buldu, Paris'ten elini uzatıp merhamet dilenen kadına ne suretle yardım edebileceğini düşündü. Kendi elçilerine Macar Kralı tarafından yapılan hareketin de öcünü almak istiyordu. Budin'de oturan Kral Lui'nin karısı Şarlken'in kız kardeşiydi. Lui'yi ezerek hem elçilerimizin intikamını almış, hem Şarlken'e ders verip Fransa Kraliçesi'ni memnun etmiş olacaktık. Bu düşünceyle Macaristan üzerine yürüdük. Lui bize karşı çıktı, çarpıştı. Zafer, her zaman olduğu ve her zaman olacağı gibi, bizde kaldı. Fakat Macarları mağlup eden, benim. Padişah, Mohaç Savaşı'nda gerideydi. Bize katılmak için ata binmek üzereyken kendisine zafer müjdesi yolladım, birkaç gün sonra da Budin'i zaptettim."

Elçiler, siyasî görüşmelerde yeri olmayan bu saçma sapan sözleri hayretle, fakat saygıyla dinliyorlardı. İbrahim bir nebze sustuktan sonra Viyana kuşatmasında neler yaptığını anlattı.

"Ben," dedi, "çok defa kılığımı değiştiriyor, beyaz sarığı atıp renkli sarık sarmıyordum ve Viyana istihkâmlarını keşfe çıkıyordum."

Ve birden bahsi değiştirdi.

"Şarlken," dedi, "tuhaf adam. Kendisini bir bakımdan beğenirim, takdir ederim ama bir bakımdan da garip bulurum. İnsan başına bir kukuleta, bir taç koymakla imparator olamaz. İmparatorlar yüce gönüllü olmalıdır, mağlupları affetmeyi bilmelidir. O, Fransa Kralı'na karşı küçüklük gösterdi. Bizim karşımızaysa çıkmadı, çıkamadı. Kendine sorarsanız, benim Viyana'yı sardığım sırada önemli işleri olduğunu söyleyecektir. Ne gibi işlerdi onlar? Luther mezhebine girenleri zorla Katolikliğe çevirmek davası, değil mi? Şarlken bunu da beceremedi, İtalya'dan dönüp Almanya'ya geldi, eski hayratı da berbat etti, bir şeye muvaffak olamadı. Papazları toplayacaktı, beceremedi; bir şeye başlayıp da bitirmemek ve söyle-

yip de yapmamak bir imparatora yakışır mı? Ya biz İstanbul'a döndükten sonra Budin'i kuşatması? Bu cüreti gösterdiğine göre bari şehri alsaydı. Ona da muvaffak olamadı, önüne baka baka Almanya'ya döndü. Ben olsam Luther'i bir yana Papa'yı bir yana oturtur, bütün papazları da karşılarına dizer, kilisenin birliğini zorla iade ettirirdim."

Yorulmuş gibi sustu, Şarlken'in mektubunu yavaş yavaş açtı, şöyle bir göz gezdirdi.

"Bu," dedi, "tedbirli ve akıllı bir hükümdar mektubu değildir. Şarlken kendi unvanlarıyla beraber kendinin olamayan birçok unvanları da sayıyor, Kudüs kralı olduğunu bile söylüyor. Bu ne ahmakça cürettir? Kudüs'ün bizim elimizde olduğunu bilmiyor mu? Yoksa böyle yazmakla bizi küçük düşüreceğini mi sanıyor? Ben işittim ki Hıristiyan hükümdarlar, dilenci kıyafetinde Kudüs'ü ziyaret ederlermiş. Şarlken de o kıyafette belki Kudüs'e gitmiştir. Fakat böyle bir gidişle kendini oraya kral mı oldu zannediyor? Bundan sonra Hıristiyanların Kudüs'e ayak basmalarını da yasak edeyim de anlasın!"

Kornelyos, telaşa düşerek itizara girişti. Şarlken'in kendini Kudüs Kralı diye göstermesinin Viyana Sarayı'nda yerleşmiş bir kalem usulüne uymaktan başka bir anlam ifade etmediğini ve edemeyeceğini söyleyerek af talep etti. İbrahim biraz somurtmuştu, homurdanır gibi konuşuyordu.

"Özrünüz kabahatinizden büyük. Sonra suç bir değil ki, mektupta kabalıklar birbirini kovalıyor. Bak, Ferdinand için de ne unvanlar yazılı? Bizim toprakça ve insanca Ferdinand'tan daha kuvvetli, daha zengin sancak beylerimiz var."

Yüzünü elçilerden Jerom'a çevirdi.

"Senin akrabandan biri dinini değiştirdi, hizmetimize girdi, onu Diyarbakır'a vali yaptım. Şimdi herif senin kralından daha geniş toprağa, daha çok tebaaya hükmediyor. Savaşlarda kumanda ettiği süvarinin sayısı elli binden az değil. Sipahileri, tımarlıları Ferdinand'ınkilerden çok; hâlbuki bizim böyle nice sancaklarımız daha vardır. İmparator Şarlken'in

böyle düşünüp kardeşini yükseltmekten utanması lâzım gelirdi. Fransuva'yla onun arasındaki fark ne kadar büyük? Macaristan seferi sırasında onun bize gönderdiği mektubun altında sadece Fransa Kralı imzası vardı. İşte hakiki bir kral, bizimle mektuplaşıırken böyle imza atar ve o gibilere haddini bilmek yaraşır. Bari siz akıllı davranın da Şarlken'e kendi vaziyetini gösterin. O bizimle barış yapabilirse imparator olacaktır. Papa'ya, Fransa ve İngiliz Krallarına, Protestanlara onu ancak biz imparator diye tanıtabiliriz. Papanın şimdi ona dost görünmesine inanılır mı? Papa, daha dün yapılan Roma yağmasını, esir edilip süründürülmesini unuttur mu hiç?"

Ve parmaklarından birine pırıl pırıl parlayan iri taşlı yüzüğü gösterdi.

"Bu elmas," dedi, "Papa'nın tacından koparılmıştır. Hapsedildiği zaman Fransa Kralı'nın elindeydi, altmış bin altına ben satın aldım. Papa'yı soyan, Fransa kralını zindana koyan Şarlken, zanneder mi ki bizim yardımımız olmadan rahat yaşayabilir? İşte siz, o adama bu hakikatleri de öğretmelisiniz. Çünkü onun hizmetinde bulunuyorsunuz, ekmeğini yiyorsunuz. Efendinize karşı nasıl davranmanız gerektiğini size bir temsille anlatayım. Hayvanların en korkuncu aslandır, değil mi? Hiç o hayvan zorla yola getirilebilir mi? Akıllı bir adam, ele geçirdiği aslanı hileyle, iyi ve bol yiyecek vermekle, kendine alıştıırıp ısındırmakla etkiler. Fakat o adam, yerinde aslanı korkutmak için bir de değnek taşımali ve ona yabancıların yemek vermesine müsaade etmemelidir. Anladınız, sanıyorum. Aslan hükümdardır, onu besleyip ehlileştiren de danışman ve vekillerdir. Değnek dediğim hakikat ve hakkaniyettir, hükümdarlar onunla idare olunur. Ben, padişahımı ancak hakikat ve hakkaniyet asasıyla idare ediyorum. Şarlken de, cılız mılız dahi olsa, bir aslan demektir. Bu hâlde gerekir ki sizler onu dediğim şekilde idare edersiniz."

Elçiler, ellerini dizleri üstüne koymuşlar, gözlerini göğüslerine kapamışlardı. Bu övünmeleri ve bu öğütleri dinliyorlardı. Gritti, Tercüman Yunus, Nişancı ve Tarihçi Celâlzade

Mustafa bir köşede el pençe divan duruyorlardı. İbrahim Paşa münasebet aramaya lüzum görmeden ansızın sordu.

“İspanya niçin Fransa kadar iyi ekilmez, kuru ve kurak bırakılır?”

Kornelyos, kendini güçlkle toplayarak cevap verdi.

“O memleketin büyük bir kısmı bakımsızdır. Yahudilerle Müslümanlar sürölüp çıkarıldıktan sonra da boş kalmıştır. Çalışacak kol azdır. İspanyollar da sabandan ziyade silâh kullanmayı severler.”

İbrahim bu fikri beğenmiş gibi davrandı, başını bir iki defa salladı.

“Evet, evet,” dedi, “haklısın. İspanyol kanında gurur vardır. O millet kibirlidir, cesurdur, civanmerttir.”

Hünkâr, işte bu başı sonuna ve bir yanı öbür yanına uymayan nutku, Baş İmrahor Rüstem’in ağzından kelime kelime dinledi, şımarıklığını derece derece artırmış olan Vezirini bir kere daha mimledi. Lâkin vaziyetini değıştirmede. Çünkü Avusturya işlerine çekidüzen verilmesini istiyordu ve bu emeline İbrahim’in rehberliğinde daha kolay şekilde ereceğini biliyordu. Nitekim Vezir de onun ümidini boşa çıkarmadı, elçileri bazen hakaret, bazen iltifata boğarak görüşmeleri kendi dileğine göre yürüttü, olumlu bir neticeye ulaştırdı.

Barış esasları kararlaştıktan sonra vezir onları yemeğe çağırdı, ikram etti ve Padişahın huzuruna çıkmaları için delâlette bulundu. Huzurda söylenecek sözleri de onlara belletmişti. Etek ve ayak öpmek tabirini kalemlerine yakıştıramayan Frenk tarihçilerinin ifadesine göre Kornelyos ve Jerom, Sultan Süleyman’ın “elbiselerini öpmek” şerefine kavuşmuşlardı. Hâlbuki bu şeref, Hünkârın pabucunu öperek kazanılmıştı ve ona şu sözler söylenilmişti.

“Kral Ferdinand kendisini oğlunuz bilmekle iftihar eder. O, Macaristan’ı nefsinize alıkoyduğunuz bilmiyordu. Bilmiş olsa bu memleketi korumak için savaşmaz, size karşı suçlu durumuna düşmezdi. Şimdi babasının orayı elinde bulundur-

mak istediğini öğrendi, mübarek olsun demek üzere bizi huzuruza gönderdi.”

Padişahın cevabı şuydu.

“Size, daha önce gelen elçilerin alamadıkları barışı veriyorum. Yedi sene, yirmi beş sene, yüz sene için değil, eğer siz küstahlık edip bozamazsanız, iki asır için, üç asır için ve hatta ebedî olarak veriyorum. Ferdinant tarafımdan evlât muamelesi görecektir. Onun mülkü ve tebaası artık benim mülküm ve tebaam demektir. Rahat olsun.”

İşte yıllardan beri sürüp giden Osmanlı-Alman-Macar-Nemse davası bu şekilde kapandı. Avusturyalıların Macar Krallığı üzerinde aradıkları haktan feragat etmeleri için bir formül bulunmuş oldu. Bu formüle göre Padişah, Avusturya Kralı’nın babası olduğundan, Macaristan’ı evlâdından armağan alan bir baba gibi alıyordu; Kral da mağlup bir hükümdar olarak değil, bir oğul sıfatıyla Macaristan’ı feda ediyordu.

Hâlbuki Macaristan’ı Sultan Süleyman’a kazandıran, Ferdinant’ı ve İmparator Şarlken’i böyle ağır bir fedakârlığa sürükleyen ancak Türk gücüydü. İbrahim Paşa bunu pek dile almıyor, zaferlerin şerefi gibi barışın da şerefini kudretine atfetmek gafletini gösteriyordu.

Hünkâr onun bu gafletinden gafil değildi. Fakat devletin doğu siyaseti de kılıca başvurmak lüzumunu hissettirdiğinden, Vezirini yine okşamak mecburiyetini duyuyordu. Bununla beraber Hürrem’in sık sık, “Aslanım, bu huysuz kediyi köpeklere ne vakit boğduracaksın? Seninle boy ölçüşmesi gücüme gidiyor,” demesine karşı, “Biraz daha sabır. Küstahlık cezasız kalmaz,” diyerek İbrahim hakkında bir şeyler düşündüğünü açığa vurmaktan çekinmiyordu.

İbrahim ise hülyalarının gerçekleşmesine az bir zaman kaldığını kuruntular olmuştı. Kendini batıda zafer kazanmış görüyor ve doğuda kazanacağı zaferle şöhretin, kudretin en yüksek derecesine ulaştıktan sonra hakkı olan yeri almak için harekete geçmeyi tasarlıyordu. Şark işleri de onun hülyalarına uygun bir biçimdeydi.

Bitlis Hanı Şeref Bey devlete ihanet ederek İran'a sığınmış, İran Valileri'nden Ulama da kendi efendisine sadakatsizlik göstererek İstanbul'a sığınmıştı. Tahmasp Şah'ın Bağdat'ta bulundurduğu Vali Zülfikar Han'ın yine o sırada İstanbul'la pazarlığa girişmesi bu karşılıklı ihanetlerin vücuda getirdiği gerginliği, giderilmesi müşkül bir şekle koymuş bulunuyordu.

İbrahim Paşa, kendi hesabına uygun olduğu için doğu işlerinin karışık bir durum almasından memnundu. Ulama'yı dört yüz bin altın yıllıkla Bitlis'e beylerbeyi yaparak İran'a kaçmış olan Şeref Han'ın hükümetine nihayet vermiş, Bağdat'taki Zülfikar Han'a da yardımda bulunacağını vaat etmişti. Şah Tahmasp onun bu hareketine cevap vermekte gecikmedi. Zülfikar Han'ı fedailer göndererek öldürttüğü gibi Şeref Han'ı da kuvvetli bir ordunun başında Bitlis'e yolladı, Ulama'yı kaçırttı. Savaş başlamış demektir.

Osmanlı tarihinde en anlamsız sayfalar, İran savaşlarıdır. Bu anlamsızlık, tabiatıyla, İran tarihinde de aynen vardır. Çünkü her iki devlete ve hele 16. asırda o devletlerin başında bulunup da aynı kanı taşıyan hükümdarlara düşen kardeşçe yaşamaktı. Eğer İranlılar ve Osmanlılar mezhebi ihtilâfın gülünç kinlerine kapılarak birbirlerini düşman tanımamış, birbirleriyle boğuşmamış olsalardı kendilerini yok etmek azmiyle daha sonraki asırlarda ortaya çıkan hakiki düşmanlara karşı kudretli bulunurlar, ülkelerinden büyücek parçaların gasp olunmasına karşı gelmek yolunu bulurlardı. Hele bu iki devlet el ele verip de tam bir kardeş gibi hareket etselerdi, on dokuzuncu asırda başlarına gelen felâketlerin çoğundan kurtulurlardı. Fakat saltanat hırsını, millî çıkarlardan daima üstün tutan hükümdarlar, ellerine birer Sünnilik ve Şiilik bayrağı alıp, dini hem oyuncak, hem de kendi ihtiraslarına uşak yaparak iki milleti düşman hâlinde yaşattılar, mezbahadan mezbahaya sürükleyip yıprattılar. Kafkasya'nın, Azerbaycan'ın, Türkistan'ın, hatta Hindistan'ın uzak illere düşmesinde bu ahmakça boğuşmaların büyük etkisi vardır.

İşte, Hürrem Sultan mevzusuna ve onun çevirdiği entrika-

lara pek büyük alâkası olmak hesabıyla hikâye etmek isteğimiz İran savaşı da o manasız çarpışmaların en önemlilerinden biridir. Dediğimiz gibi bu savaş, görünen sebebe göre iki İranlı ve bir Osmanlı Valisi'nin ihaneti yüzünden çıkmış olmakla beraber, hakikatte İbrahim Paşa'nın kendi murdar hülyalarını gerçekleştirmek ve İran Şahı Tahmasp'ın da vaktiyle Yavuz'a mağlup olan Şah İsmail'in öcünü almak istemesinden doğmuştur.

İbrahim, eskilerin deyimiyle kanatlanmış karınca durumundaydı. Kanat, kendine karıncalığını unutturuyor ve bir kartal gururu veriyordu. İran seferini şerefli ve olumlu bir neticeye erdirdikten sonra tahta geçmek düşüncesindeydi. Orduyla iyi anlaşmayı, yapılacak hamlenin boşa gitmemesine yardımcı olacak her tedbire başvurmayı tasarlamıştı. Bu sebeple Padişahı İstanbul'da bırakarak kendisi ordunun başına geçti, İran'a doğru yola çıktı. Hünkâr, ancak dokuz ay sonra başkenti bırakacak ve Veziriyle buluşmak üzere sefere çıkacaktı.

Hünkâr, yine gebe kalan Hürrem'in yanı başında bulunmak için İbrahim'den ayrılmıştı. Fakat bu sebebi açığa vurmak yakışık alamayacağından, yine İbrahim'in telkiniyle, deniz işleriyle yakından meşgul olacağını yaymış bulunuyordu. Bu, hakikate de uygun bir bahaneydi. Çünkü Şarlken'in teşvikiyle Akdeniz'de bir takım hareketler meydana gelmişti. Osmanlı nüfuzunu tehlikeye düşürecek hadiseler yüz göstermişti. Hünkâr, karada olduğu gibi denizde de mutlak bir hâkimiyet temin etmek zorunluluğu duyduğundan o devrin denizler şahini olan Barbaros'u, korsanlıktan çıkarıp kendi deniz kuvvetlerinin başına geçirmeyi tasarlamaktaydı.

İbrahim'in sefere çıkışı, Barbaros'un İstanbul'a davet olunduğu günlere tesadüf eder. Padişah, kendi kalemiyle yazdığı bir mektubu Sinan Çavuş vasıtasıyla denizler hâkimine yollamıştı. Asıl adı Hızır olan Barbaros, okuma bilen her Türk çocuğunca malum olduğu üzere, şerefli bir savaş devresi sonunda Cezayir Kalesi'ni ele geçirmiş ve oranın beyi olmuştu.

Tunus'a da hâkim gibiydi. Onun, eğer dilemiş olsa Fas'ı da, Batı Trablus'u da zaptederek Kuzey Afrika'da bir büyük devlet kurmasına engel yoktu. Fakat şahsından çok Türklüğü düşündüğünden ve o sırada yeryüzünde Türk gücünü en parlak hamlelerle Osmanlılar temsil ettiğinden, Barbaros da kendi bileğinin kuvvetiyle zaptetmiş olduğu Cezayir'de sultanlığını ilân etmedi, bir avuç Türk dilâveriyle birlikte elde ettiği memleketi Osmanlı bayrağı altına koymak arzusunda bulundu. Hacı Hüseyin adlı bir deniz aslanını, o sırada Mısır'da bulunan Yavuz Sultan Selim'e göndererek emelini bildirdi.

Türklüğe Cezayir gibi bir ülkeyi armağan eden, Tunus'u koruma hakkını veren yiğit ve necip Barbaros'un bu asil hareketi Yavuz'u son derece memnun etmişti. Padişah ona yarı müstakil bir bey olduğunu göstermek üzere kılıç, bayrak ve davul gönderdi. Barbaros artık Osmanlı bayrağı altında savaşıyor ve Osmanlı'yı her gün yeni bir zaferle denizlere tanıtıyordu.

Sultan Süleyman işte bu büyük denizciyi İstanbul'a çağırды. Barbaros, bir tahtın etrafında çevrenip post kavgasına giren, biri o tahta sahip olurken kırk üçü mezara giren ve yalnız bir tanesi kurtulmak fırsatına erişen kırk beş Tunus Prensi'nden kendi yanına kaçabilmiş olanını büyük ve kıymetli hediyelerle birlikte İstanbul'a yollamıştı. Ardından, Akdeniz'de şöyle bir dolaşmış, yirmi beş gemiden oluşan bir İspanyol filosunu darmadağın edip, birkaç gemi yakalamak yoluyla parlak bir zafer kazanmış ve o taze zaferin şerefini kılavuz yaparak İstanbul'a gelmişti.

Denizler hâkimi Türk'ün başkente gelip de Hünkârın elini öptüğü, Osmanlı bahriyesini düzeltmek ve yükseltmek işini omzuna almaya söz verdiği sırada, İbrahim Paşa kışlak olarak kullandığı Halep şehrinde bulunuyordu. Barbaros'la Padişahın baş başa verip konuşmalarını doğru bulmadı, Hünkâra bir mektup yollayarak şöhretli denizcinin kendisine saygılarını sunmak üzere Halep'e gönderilmesini istedi.

Teklif gerçekten küstahça olup Hünkârı da, Barbaros'u da

gücendirecek bir şeydi. Fakat savaşa çıkmış bir ordunun başında bulunan, bütün devlet kuvvetlerini elinde bulunduran ve Padişahı temsil eden İbrahim'in şu cüretine Hünkârın göz yumması gerekiyordu. Barbaros ise teşrifat işlerine değer verir bir adam değildi. Hünkârın, ellerini ovuşturarak, "İbrahim seni görmek istiyor, ne dersin Hayrettin?" diye üzüle üzüle durumu haber vermesi üzerine üzüntü göstermedi.

"Ferman," dedi, "senindir. Ben kadirgalarımı yelkenle kamçılıyıp denizler aştığım gibi ata da rüzgâr hızını vermeyi bilirim. Devletli Veziri bekletmek doğru değil, hemen yarın yola çıkayım, onunla buluşayım."

"Berhudar ol Hayrettin. Tutumunu beğendim, çelebi kişisin."

Fakat ilâveye de gerek gördü.

"İbrahim'in seni görmek istemesi, ününü duya duya merak etmesindendir. Gidersen gözü gönlü açılır, memnun olur. Lâkin seni ben zorlayacak değilim. İster git, ister gitme."

"Giderim, Ulu Hünkâr. Biraz da karada dolaşayım, ülkenizi göreyim."

Barbaros, sekiz arkadaşıyla hemen atlandı, İbrahim'in karargâhına gitti. Bu gidişte, denizin ata binip dağları, ovaları aşmasına benzeyen bir büyüklük vardı ve dalgaların akışını hatırlatan bir hızla yapılmıştı. İbrahim, nüfuzunu bir kat daha ortaya koyan bu büyük ziyarete lâıyk olduğu önemi vermekten geri kalmadı, orduda hazır bulunan bütün devlet önde gelenlerini yanında divan durdurduğu hâlde Barbaros'u kabul edip el öptürdü ve kendisine paşa unvanını verdi. Lâkin Padişah, yirmi günde Halep'e gidip gelmiş olan büyük denizciye İbrahim'in verdiği zahmeti unutmadı, hafızasında sakladı.

İbrahim, kendi hakkında beslenen fikirlerden habersiz ve gururundan dolayı herhangi bir tehlike ihtimaline karşı kayıtsızdı. Hülyalarına kavuşmak için yolunda yürüyordu. İstanbul'dan ayrılırken, Baş İmrahor Rüstem ona, "İskender Çelebi'den sakın!" dediği için ilk plana bu adamı gidermek meselesini koymuştu. Yine Rüstem'in âleti olan Arap ve Acem

Defterdarı Nakkaş Ali'yle baş başa verip İskender Çelebi'nin yok edilmesine çareler araştırıyordu.

Hâlbuki Baş İmrahor, ikiyüzlü bir telâşla İbrahim'in kulağına fısıldadığı öğüdün aynını İskender Çelebi'ye tekrar etmiş, "Veziriazamdan sakın!" demişti. Yalnız, Nakkaş Ali'nin İbrahim'e yâr olduğunu ihtiyar Defterdara sezdirmemiştir. Bundan maksadı, Ali'nin her iki tarafa zehir vermesini kolaylaştırmaktı.

Hürrem'in, bir takım masumları kurban vere vere İbrahim'i kendi ülküsü yolunda kurban etmek hedefini güden planı bu şekilde yürürken, muhteşem Türk ordusu da neticesiz bir seferin sıkıntılarını çiğneye çiğneye merhaleler aşıp gidiyordu. Her nefer yine harekete geçmiş bir kale gibi heybetliydi; renkli, pırıltılı bir ahenk yine göz kamaştırıcı bir kaynaşmayla birleşip dağlara tırmanıyor, ovaları sarıyor, nehirleri aşıyordu. Fakat kimse nereye ve niçin gidildiğini bilmiyordu. Viyana batıda, Kızılelma batıdaydı. Doğuya gidiş, ordular yenmeye alışık ve zaferlere âşık bu dilâverlere âdeta solak geliyordu. Avrupa'nın göbeğine pençelerini yerleştirmek azmiyle sefere çıktıkları vakit gülüşerek yürüyen bu ordu, doğu yolculuğunda düşünerek adım atıyordu. Çünkü şuurları, hangi din ve yurt düşmanını ezmeye götürüldüklerini kendilerine apaçık telkin edemiyordu.

Üzerinde yürüdükleri yol, hislerine yabancı değildi. Millî destanlar bu yolda yürümüş ataların hikâyeleriyle doluydu. Ordunun içinde bile şu yolu bir zamanlar aşmış yiğitler vardı. Lâkin hedef yine karanlıktı ve bu sefer, daha önceki benzerleri gibi, kuru pınardan testi doldurmak için boşuna yorulmaktan başka bir anlam ifade etmiyordu. Bununla beraber şikâyet etmeden yürüyorlardı. Çünkü yürümek emri almış bulunuyorlardı.

İbrahim, vazife duygusuna candan bağlı olan bu kahraman kitlenin başında hülyalarına geçit resmi yaptıra yaptıra yürürken, İskender Çelebi'yle bozuşmak için bahaneler yaratmayı da önem vererek düşünüyordu. Piri Paşa'nın

zehirlenmesi hadisesinin Hünkâr üzerinde bıraktığı hoş olmayan etkiyi göz önünde tutarak, İskender'e atacağı sillede kendini mazur göstermek istiyordu. Nakkaş Ali onun bu düşüncesini de verimli kılmakta gecikmedi. İhtiyar Defterdardan, büyük zeamet sahibi olması dolayısıyla başkumandan emrine vermek mecburiyetinde bulunduğu cebelilerin derhal istenmesini sağladı. Fakat istenen cebelilerin bizzat Vezir tarafından açıkça söylenmesini de hatırlatmayı unutmadı.

İbrahim, oyuncu müşavirinin nasıl bir düzen teklif ettiğini kavradığından gizlice sorup araştırdı, İskender Çelebi'nin göz bebeği kadar yakın tutarak yanından ayırmadığı gençlerden otuz tanesinin ismini tespit ettirdi ve onların cebeli olarak ordu emrine verilmesini Defterdardan istedi. İskender Çelebi, borcunu ödemek lüzumunu anlamaz değildi. Lâkin bu borcun şu şekilde ödetilmeye kalkışılmasını anlamsız buldu, yüz on kişiyi mükemmel şekilde giydirerek, silahlandırarak ve atlandırarak Sadrazama yolladı. İçlerinde, Vezirin isimlerini verdiği otuz gençten bir tane dahi yoktu.

İşin böyle olacağını Nakkaş Ali'nin imasıyla zaten anlamış olan İbrahim, fırsatı kaçırmadı, kalabalık bir mecliste hadiseyi dile aldı.

"Şevketli Hünkâr," dedi, "bana berat verdi. Ordularının seraskeri olduğumu ilân etti. Beratta, ağzımdan çıkan her sözün Padişah ağzından çıkmış gibi muhterem sayılması yazılı. Şu hâlde benim emrim, Hünkârın fermanı demektir. Öyleyken Defterdar İskender Çelebi, kendisinden istediğim otuz askeri orduya yollamadı, Hünkârın iradesine karşı geldi. Onun, borç dahi olmasa dileğimize saygı göstermesi, otuz uşağı bizden esirgememesi gerekti. Nedense cüret gösterip bu kâra cevaz verdi. Kocadır, Hünkârın emekli hizmetkârdır diye ses çıkarmıyorum. Lâkin ona gücendim."

İskender Çelebi bu açık suçlama üzerine korktu, istenilen adamların bir kısmını yolladı. Fakat Nakkaş Ali, oynamaya başlayan facianın bu özürle kapanmasına meydan vermedi, çirkin bir perde hazırladı. Bu, İbrahim'le konuşularak yapıl-

mış bir canlı ıftıraydı ve İskender Çelebi'yi ölüme mahkûm ettirebilirdi.

Sadrazamın ne dereceye kadar küçüldüğünü gösteren bir tarih vesikası olduğu için açıklayalım. Seferber ordunun pek yüklü bir hazinesi vardı, yolda yapılan büyük masraflar ve askerın aylığı bu hazineden veriliyordu. Top gibi, erzak katarları gibi bu hazine de ordunun başarısını sağlayan ve askere kalp kuvveti veren sebeplerden biriydi. Yeniçeriler, sipahiler, birkaç yüz devenin taşıdığı hazineyi gördükçe neşelenirler ve kendilerine iyi bakılacağına güvenerek sevinirlerdi. Nakkaş Ali, işte bu hazine üzerinde İskender'i düşürecek bir plan kurdu, yirmi kadar baldırı çıplak bularak parayla kandırdı ve bir gece yarısı, muhafızları kasten azaltılmış olan hazine sandıklarını soyma teşebbüsü yaptırdı.

Yine parayla tutulmuş gözcüler pusudaydı; ücretli hırsızlar demir sandıklardan birkaçının kilidini kırıp da keseleri ortaya çıkardıkları sırada, "Soygun var!" diye bağırmaı koyulmuşlardı. Bu yaygara, hazinenin bulunduğu yerin yanındaki çadırları ayağı kaldırdı, onların telâşı ve gürültüsü dalgalana dalgalana yeniçeri çadırlarını zelzeleye verdi, büyük bir şamata koptu ve zaten kaçmayacak olan hırsızlar yakalandı.

İbrahim Paşa da uykudan uyanmış gibi bir tavır takınarak parçalanmış sandıkların, şuraya buraya saçılmış altın dolu keselerin başına gelmişti. Yeniçeriler tarafından linç edilmek istenilen hırsızları korumasına alarak bağırđı.

"Yoldaşlar! Bu bedbahtları parçalarsanız şu işi kimin yaptığı meydana çıkmaz. Elinizi çekin, bunları bana bırakın."

Hayatları bu şekilde kurtulan ısmarlama hırsızlar, ordu kâdısının ve birkaç günlük memurun huzurunda İskender Çelebi'nin emriyle bu işe giriştiklerini itiraf etmişlerdi. Otağında sabırsızlanıp duran Vezir, sorgu neticesini adamları vasıtasıyla çarçabuk orduya yaydı, İskender Çelebi'yi de hapsetmeye hazırlandı. Lâkin evdeki hesap bu sefer de çarşıya uymadı ve kendilerini her savaş yolculuğunda babaca kollamış, insanca

beslemiş olan İskender Çelebi'yi yeniçeriler korudu, binlerce ağzdan şu çığlık yükseldi:

"İftiradır! Defterdarın incitilmesini istemeyiz!"

Bunun üzerine İbrahim vaziyeti değiştirdi, düşmanını zincire vurmaktan vazgeçti, yanına çağırıp iltifat etti.

"Bak," dedi, "şu gidilere. Hem devlet hazinesini soymaya girişirler, hem seni dile getirmek isterler. Onları ben çarmıha gersem çok mu?"

Dediğini de yaptı, parayla satın aldığı zavallı gafilleri ipe çekti. Fakat Padişaha da, bu işi İskender Çelebi'nin yaptığı-
gını haber etmekten geri kalmadı. Şu çirkin düzenle tuzağa düşüremediği adamı, fitneyle Padişahın gözünden düşürmek istiyordu.

Onun bu haberi Hünkârın eline değdiği günlerde, Hürrem bir erkek çocuk daha doğurmuş ve Şehzade Mustafa'ya karşı hazırladığı rakiplerin sayısını üçe çıkarmıştı. Cihangir diye adlandırılan bu çocuk pek cılız, eğri büğrü bir şeydi. Padişah bir ucube doğuran karısını teselli etmek için son derece neşeli görünüyor, yeni Şehzadeyi bütün kardeşlerinden fazla sevdiğine dair ant içip duruyordu.

Loğusa döşeginde yine kendi planını düşünen Hürrem, kocasının bu vaziyetinden faydalanarak sordu.

"Vezir gidisi Aslanıma neler yazıyor?"

Hünkâr, son gelen mektubu okudu ve İbrahim'in İskender Çelebi'yi uluorta incitmemesinden dolayı memnun kaldığını söyledi. Hürrem, işlerin iyi gitmekte olduğunu bu suretle anladı, bir perçin de kendi vurmak istedi.

"O," dedi, "bir gün koca Defterdarı da giderir, yok edip bırakır. İşte duvara yazıyorum, Aslanım. Dediğim çıkınca, 'Hürrem keşfettiydi,' dersin."

Sultan Süleyman, Vezirine karşı savaş açmış görünen sevgili karısını uzun uzun süzdü ve latifeye girdi.

"İbrahim, senin adın anılınca ayağa kalkar. İnciden, el-mastan bir parça bulursa, Haseki Hazretlerine yakışır, diye sana sunar. Gün olmaz ki benden senin sağlığını, bir şey iste-

yip istemediğini sormasın. Hâlbuki sen onun kanına susamış gibisin. Bu işin aslı nedir? Herifi yeryüzünde fazla mı görürsün? Yediği bir lokma ekmeği çok mu bulursun?”

“Bana o, babası evinden getirdiği hazineyi mi ikram eder? İnciden, elmastan ara sıra parçalar alıyorsa parasını Aslanım veriyor. Halimi, hatırımı soruşu Aslanımın gözünde olduğumu bildiğindendir. Tanrı canımı alıp bana o acıyı göstermesin. Hele Aslanımın gözünden düşeyim, gör Vezir gidişi neler işler. Adımı anmak şöyle dursun, senin damarına girip kanımı döktürmek ister. Oğlu baştan çıkarıp baba katili yapan bir adamdan ne umulur ki? Benim hıncım hep o işendir. Koca Piri’yi öz evlâdı eliyle öldürten İbrahim’den her kötü iş beklenir Aslanım.”

Sultan Süleyman’ın gözleri önünde şimdi bir sahne belirmişti. Genç ve çok genç bir yiğit... Dinç ve gerçekten dinç bir delikanlı... Bu, Saruhan valisi Şehzade Mustafa’ydı. İbrahim, Âdem’i cennetten attırmak için yılan kılığına giren şeytan gibi maskara bir kıyafetle yerlerde sürünerek ona yaklaşıyor, bir şeyler fısıldıyor. Arkada yalın palalarını sallayan bir kalabalık ve sonra bir kargaşalık!

Yirmi iki, yirmi üç yıl önce Topkapı Sarayı’nda Sultan Beyazıt’ın tahttan atılmasıyla neticelenen ayaklanma ile bu hayalî sahne arasında derin bir benzerlik bulan Hünkâr, bir eliyle pek fazla heyecanlanmış kalbini bastırırken bir eliyle de gözlerini sildi, o sahneyi ortadan kaldırdı ve karısına yalvardı.

“Şu murdar işi bir daha yanımda dile alma. İbrahim’e değil, Piri Paşa’ya lanet okuyacağım geliyor. Diriyken beni üzdüğü yetmiyormuş gibi öldükten sonra da başıma dert kesildi. Yeter bu hikâye artık.”

Ve eğri büğrü yavrusunu anasına gösterdi.

“Bak, seni oyalayacak neler var? N’idersin dedikoduyu? Hiç mi kendine acımazsın, gül dudağına ne diye dikenler dizersin.”

Fakat zihninde, önceki kadar keskin hatlarla olmasa da hep o uğursuz sahne dolaşıyordu ve araya, bazen silik, bazen açık

bir şekilde İskender Çelebi'nin de yüzü girerek o hayalî karışalığı çoğaltıyordu. Şimdi Hünkâr, bir çocuğu padişah yapmak, bu yolla atabey olmak ve sonra padişahlığı ele geçirmek istediğini kuruntuladığı İbrahim kadar İskender Çelebi'den de iğreniyordu. Çünkü onun da, İbrahim'i devirebilmek için Şehzade Mustafa'dan yardım arayacağını muhtemel görmeye başlamıştı.

Bu hastalıklı düşünceler onun neşesini kaçırdığı için Hürrem'den ayrılmak zorunu duydu, dışarı çıktı, biraz öteberiyle uğraştı ve sonra dereden, tepeden konuşup oyalanmak emeliyle Baş İmrahor Rüstem'i çağırttı.

"Söyle bakalım Hırvat oğlu," dedi, "Ne var, ne yok?"

"Tanrı uludur, Ulu Hünkâr. Buna bir daha inandım, iman getirdim."

Soruyla cevap arasında ilişki yok gibiydi. Hünkâr, bu aykırılıktan şaşırarak Rüstem'i süzüyor, onun aklını kaçırpıp kaçırmadığını anlamaya savaşıyordu. Fakat herif hiç de deliye benzemiyordu. Eskisi gibi edip, ağır ve zekiydi. Sultan Süleyman Baş İmrahorun konuşmasıyla durumu arasındaki uygunsuzluğu bir türlü denkleştiremeyince sormak zorunda kaldı.

"Tanrı uludur. Amenna. Lâkin ben sana onu sormadım, ne var, ne yok dedim. Sen Tanrı'yı ne diye andın, nereden hatırladın?"

"Bu sabah bir kıssa duydum da ondan Padişahım. Mübarek katında da yüreğim çarpıyor, içime korku çöküyor. Mazlumun ahı yerde kalmıyormuş sultanım. Bunu bir daha duyup öğrendim."

"Kaçırdın mı be Rüstem, neler söylersin? Kimin ahı yerde kalmadı, kim ne etti ve ne buldu? Duyduğun kıssa ne? Laf doluşturıp durma, ne biliyorsan açık söyle."

"Piri Paşa'ya oğlu ağı sunmamış mıydı, Sultanım?"

Hünkâr, yerinden sıçrayacakmış gibi davrandı, enikonu celallendi ve haykırdı.

“Yine mi Piri, yine mi ağı? İçeride bu, dışarıda bu. Başka söz kalmadı mı herif?”

“Merhamet buyur Ulu Hünkâr. Kıssa çok ibretlidir. Araya Tanrı girdi çünkü.”

“Tanrı nasıl karışır bu kötü işe?”

“İznin olursa arz edeyim. Edime Sarayı bostancılarından biri geldi, kulunu bulup anlattı. Kadı Mehmet Efendi, babasına ettiğini bulmuş, kül olup gitmiş.”

“Kül mü olmuş? Yanmış mı?”

“Öyle, Ulu Hünkâr, yanmış.”

Şimdi Sultan Süleyman’ın da içine bir merak çökmüştü. Macerayı anlamak istiyor, sabırsızlanıyordu. Bu sebeple Rüstem’i zorladı.

“Çabuk ol be seyis, ne duydunsa söyle.”

“Kadı Mehmet, gece gündüz içen bir ayyaşmış. Bostancının Edirne’den ayrıldığı sırada sarhoş molla yine kafayı tüt-süler, birkaç testi şarap yutar, yatağına düşüp sızar. Meğer mumu yanı başında yanar koymuşmuş. Gece yarısına doğru kedi mi geçer, yorgan mı değer, ne olmuşsa olur, mum devrilir, yatak çarşafı tutuşur. Kadı oralarda mı ya... Düşünde kim bilir neler görüyor, ne zevkler sürüyor. Alev yatağı sarıp da kendinin entarisi ateş alıncaya kadar yangının farkında olmaz. Fakat ateş tenine değince uyanır, can havliyle elini yatağın yanında duran su testisine atar, ateşi suya boğmak ister. Meğer su sanıp aldığı testide şarap varmış. Sarhoş molla şarabı ateşe boşaltınca alev bir kat daha parlar ve kendini tavaya düşmüş balık gibi haşlar.

“Sonra?”

“Sonrası Efendimin sağlığı, Allah gününü gün etsin. Kadı Mehmet şimdi ahrettedir; babasıyla Tanrı huzurunda muhakkeme oluyor.”

“Garip, çok garip, gerçekten garip, şaşıtığın kadar var Rüstem. Mazlumun ahı hakikaten yerde kalmıyor. Tanrı zalimleri ihmal değil imhal eder derler, ama bazen zaman da vermiyor, acı acı cezalandırıyor. Kadı Mehmet de işte ettiğini bulmuş.

Babasına rahmet, ona da lanet olsun.”

Ve biraz düşündükten sonra ilâve etti.

“Sen İbrahim’e name yaz, durumu bildir. Belki ibret alır da haksız yere kan dökmez, kendini vebale sokmaz, bana da beddua aldırılmaz.”

Lâkin o gece uyumadı, uyuyamadı, ilâhî cezanın korkunç safhalarını düşüne düşüne sabahladı. Molla Mehmet’i yakan ateşle Yavuz Sultan Selim’i inlete inlete mezara götüren şirpençe, o buhranlı gecede, ona kardeş gibi görünüyordu. Aynı zamanda bu hadisede kendini vazifeye davet eden bir işaret de seziyordu. Tanrı, bir mumu alet yaparak baba katilini cezalandırırken, o katili harekete geçiren adamın layık olduğu cezaya çarpılmasını acaba hatırlatmış olmuyor muydu?

Sultan Süleyman, bir kâbus içinde gündüzleri de avareleşip dururken İskender Çelebi’den bir mektup aldı. İhtiyar Defterdar, Sadrazamın Padişah gibi davrandığını söylüyor ve yazıyla verdiği emirlerin altına Serasker Sultan imzasını attığı gibi orduda tellâllarla yaptığı tebliğlerde de kendini o şekilde yâd ettirdiğini söylüyordu. Hünkâr, bu jurnalden iki türlü üzüldü. Bir kere, Vezirin kendine sultan unvanını takmasını kabul edilmez bir suç olarak görmüştü. Sonra, İskender Çelebi’nin Veziri gammazlamasını yakışıksız bulup sinirlenmişti.

Bu münasebetle bir noktanın aydınlatılmasını gerekli buluyoruz. Bütün tarihçiler, Süleyman’ı incelerken onun bazen zayıf, iradesiz sanılacak kadar zayıf; bazen de korkunç denilecek derecede şiddet sever ve amansız olduğunu söylerler. Tahakküm altında görünürken ansızın tahakküme geçer, önünde durulmaz bir ateş olurdu. Bu garip tezatlar içinde tek bir vasfı vardır. Kanun severdi. Küçüğün büyüğe saygı göstermemesine tahammül edemez ve memurlar arasında, en küçükten en büyüğüne kadar bir saygı teşrifatı yaşatmaktan bir an bile vazgeçemezdi. İbrahim’e, inanılmayacak şekilde yüz verişinin bir sebebi de budur; onu kendinin vekili, temsilcisi ve gölgesi saymasıdır.

Şimdi de aynı sebeple İskender Çelebi’yi suçlu buluyor,

birçok suçlardan dolayı cezaya müstahak gördüğü İbrahim'i bir yana koyup, ihtiyar Defterdarın âmirini gammazlamasından gazaba geliyordu. Bununla beraber hiddetini açığa vurmadı, Veziri hakkında düşündüklerini nasıl içinde saklıyorsa İskender'in de suç saydığı şu hareketini gizli tuttu.

Hâlbuki seferber orduda entrikalar birbirini takip etmekten geri kalmıyordu. İskender Çelebi, Nakkaş Ali Bey'in gördüğü iyiliklerin şükran borcunu, üstatlık ve tilmizlik münasebetlerini, ekmek tuz hakkını ileri sürerek fısıldadığı sözlerden yola çıkarak, Vezirin kendisini künden atacağına kanaat getirmiş ve bir paşayı ele alıp İbrahim'i tuzağa düşürecek bir plan hazırlamıştı.

Ulama, okuyucularımızca bilindiği üzere, İran Valileri'ndendi, Osmanlı hükümetine sığınmıştı. Fakat kendisine verilen Bitlis hükümetini, o hükümetin eski sahibi olup İran'a sığınmış olan Şeref Bey'in hücumuna karşı koruyamadı, kaçtı, İbrahim Paşa'nın yanına geldi. Biraz sonra sınır boyundaki Türk kuvvetleri, Şeref Bey'i himaye eden yabancı fırkayı püskürtmüşler ve Beyin de kafasını kesip Sadrazama göndermişlerdi. Ulama bu vaziyette Bitlis Valiliği'nin yeni baştan kendine verileceğini umuyordu. Fakat İbrahim Paşa, idare siyaseti bakımından böyle bir hareketi doğru bulmadı ve Bitlis vilâyetini, kafası kesilen Şeref Bey'in oğlu Şemsettin'e verdi.

İranlı mülteci bu suretle açıkta kalmış oluyor, tabiatıyla gücenik bulunuyordu. İskender Çelebi, işte bu durumdan faydalanarak Ulama'yı avladı, onun ağzıyla Vezire yeni bir savaş planı sundu. Bu planda Halep'ten Diyarbakır-Musul yoluyla Bağdat'a gidilmektense İran'ın o sırada başkenti bulunan Tebriz üzerine yürünmesi teklif olunuyor, Tebriz'in düşmesinin Bağdat'ın da düşmesini hazırlayacağı ileri sürülerek plana kıymet veriliyordu.

Hâlbuki asıl amaç, orduyu yakılıp yıkılmış köyler, kurutulmuş pınarlar, çöle çevrilmiş tarlalar arasında düşürüp yormak ve vaktiyle Yavuz'un başına gelen sıkıntıları tekrar ettirerek İbrahim'i zor bir duruma düşürmektir. Onun Padişahla karar-

laştırdığı harp planının temeli, Bağdat'ın zaptıydı. Şimdi, bin dereden su getirilerek plan değiştirilir ve sonunda başarısızlık da görülürse Sadrazamın hem şeref ve şanı, hem de canı tehlikeye düşmesi kesin gibiydi.

Acaba İbrahim gibi gerçekten zeki bir adam, bu kadar basit bir düzene kapılır mıydı? Tarihin şahitliğiyle anlıyoruz ki gurur, zekâyı kör ediyor ve birçok zekiler, kendilerini beğenmek yüzünden ahmakların yapmadığı işleri yapmak gafletini gösteriyor. İbrahim de Ulama Paşa'nın sözlerine kapılmakta gecikmedi, Tebriz Fatihi olmak ve Bağdat'ı da ele geçirip katmerli bir şeref yakalamak hırsıyla sık dokuyup ince elemeye lüzum görmedi, Tebriz yolculuğuna karar veriverdi.

İskender Çelebi, bu başarıyı elde ettikten ve Padişahın kendine danışılmadan yapılan şu plan değişikliğini, hele de büyük sıkıntılar çekmeye aday ordunun şikâyeti üzerine hoş görmeceğini düşünüp yürek kuvveti aldıktan sonra, İbrahim Paşa'yı askerinin ve Hünkârın gözünde küçültecek vesileler araştırmaya koyuldu. İlk "Serasker Sultanlık" unvanına iliştirdi, ordu tellâllarını yanına çağırarak şöyle bir uyarıda bulundu.

"Veziriazam Hazretlerini dile düşürüyorsunuz. Serasker Sultan ne demektir? Bu memlekette Şevketli Efendimizden başka sultan var mıdır? Bir daha bu adı ağzınıza almayın, Serasker Paşa Hazretleri diye konuşun!"

İbrahim Paşa, kendini sultan olarak tanıtmak isteyerek ortaya çıkardığı bu küstahça unvana İskender Çelebi tarafından yapılan açık hücumu duyunca sinirlendi, müthiş bir öfkeye kapıldı. Lâkin işin savunulacak tarafı yoktu, Defterdar haklıydı. Aynı zamanda kendisi de maskeyi yüzünden atmak zamanının henüz gelmediğine kanaat besliyordu. Bu sebeple İskender Çelebi'yi bir kere daha ölüme mahkûm etmekle yetindi ve tellâllara da Nakkaş Ali Bey'in ağzıyla şu tebliği yaptırdı.

"Defterdar kendi kendine söyler. Siz yine sahibi devlet

Efendimizi Serasker Sultan diye anınız. Ona bu unvan yakışır.”

İskender Çelebi, şu işte lüzumu kadar ileri gittiğini anlayarak başka cephede entrika çevirmeye girişti. Şah Tahmasp'ın yüzüstü bırakıp gerilere çekilmesi üzerine kolayca işgal olunan Safeviler başkentinin, Tebriz'in yağma edilmesine Veziriazamın müsaade etmemesini fırsat sayarak asker arasında propagandalar yaptı, hayli hoşnutsuzluk uyandırdı. Sonra kendine alet yaptığı Ulama'yı yine öne koydu, silâhla kazanılmış bir zafere dayanmayan başarısızlıkların şerefsizliğini ileri sürerek Kızılcaadağ Boğazı'nda toplanan Şah ordusuna hücum edilmesi fikrini ortaya attırdı.

Tebriz Fatihi unvanını hemen benimsemiş olan İbrahim Paşa bu düzene de kapıldı, on bin kişilik bir fırkayı Ulama'nın kumandası altına vererek Kızılcaadağ Boğazı'na yolladı. İskender de, kendi oynadığı rol sezilmesin diye Ulama'yla beraberdi. Fırkanın dümdar kuvvetlerinin başında bulunuyordu. Kılavuzsuz yürüyen askerler, cehennemi bir geçidin dar ve yalçın kolları arasında sıkışarak kol kımıldatmaya, adım atmaya uygun ışıklı bir saha arayıp dururken, o geçidin aşılmaz kayalarla örtülü zirvesinde pusu kuran düşmanın ateşine tutulmuş, hemen son nefere kadar şehit olmuşlardı. İskender'le Ulama, İbrahim Paşa'nın zimmetine kaydolunacak bir suç yarattıklarını düşüne düşüne ve sevine sevine dönerken, onun kendilerine bir şey diyemeyeceğini de biliyorlardı. Çünkü Vezir, ne kadar ağır olursa olsun bozgunluğu dile almayı küçüklük sayacak kadar nefsinin büyük gören mağrur kişiydi.

Gerçekten de böyle oldu, İbrahim Paşa bu tüyler ürpertici faciaya karşı kayıtsız kaldı. Şirvan ve Geylân hâkimlerinin gelip eteğini öpmelerinden aldığı zevkle, felâketin acısına kalbinde yer vermemek cesaretini gösterdi. Fakat İskender Çelebi'yi öldürmek kararını için için perçinlemekten geri kalmadı.

Sultan Süleyman, sevgili karısının loğusa döşeginden kalktığı sıralarda Vezirinden aldığı bir mektupla seferber orduya yeni bir yön verildiğini öğrenmiş ve hemen yola çıkmak kara-

rını almıştı. Bağdat'ı bir yana bırakıp Tebriz'e gitmek isteyen İbrahim'e bir kere daha kızmış olmakla beraber emrivakiyi kabul etmekten başka bir şey yapamadı. Çünkü Vezir, savaş planını değiştirmek için müsaade istemiyordu, o değişikliğin yapıldığını bildirmekle yetiniyordu. Süleyman bu durumda bir şey düşündü. Ordunun başında bulunmak!

Demek ki Hürrem'den yine ayrılacaktı. Geceler yine yetim kalacak ve gündüzler yine ışıksız bir geceye çevrilecekti. Âşık Hünkâr, kalbini Topkapı Sarayı'nda bırakıp cansız bir ten, boş bir kalıp gibi çöllere düşmekten, ayakları ileriye doğru yürürken başı gerilere dönen, gözleri nemli ve eşine âşık ahulara benzemekten üzüntü duyuyordu. Fakat yarın yine o neşeler kaynağı, o mutlu zelzeleler yatağı, o bin bir zevk kucağı güzelin gözünden şevk, sözünden tat ve aşkından hayat alabilmek için bugün acıya tahammül etmek gerekiyordu. Hürrem, ışığını saltanattan alan bir güneşti, taca ilişik bir ilâhî elması, o güneşin canlı, o elmasın pırıltılı kalabilmesi saltanatın yaşamasıyla mümkündü. O hâlde ara sıra hicran elemlerine göğüs germek ve saltanat vazifelerini yerine getirmek gerekti.

Sultan Süleyman, bu düşünceyle kendini yeni bir hasret devrine hazırladı ve uykusuz bir aşk gecesi sonunda taptaze hatıralara sarılarak parlak bir askerî alayın başında yola çıktı, doksan merhale aşır Tebriz'e ulaştı. Her konak yerinde babasından bir iz buluyor ve heyecanlanıyordu. Tam yirmi yıl önce babası da işte bu merhaleleri aşmış, sayısız müşkülleri yenerek ve çadırına atılan kurşunlara göğsünü açarak tek bir zafer için bin sıkıntı çekmişti. Sonra? Sultan Süleyman, zihninde kımıldayıveren bu soru işareti önünde titremekten geri kalmıyordu. Çünkü 1514 seferinin sonu bir hatıradan başka bir şey değildi. Yavuz, tabiatı ve karşısına çıkan orduları yenmiş, fakat muzafer olmaktan başka bir şey kazanmamıştı. Şimdiki sefer, acaba yirmi yıl öncekinden daha olumlu bir netice verecek miydi?

Hünkâr, düşüncesinin bu noktasında gözlerini kapar, Hürrem'ini hayale daldı. Onun yar-ı can dediği bu güzel, şu

hayal sırasında da sihrini hissettirir ve geceler dağıtan seher ışığı gibi kocasının kafasındaki kara düşünceleri silip süpürürdü. Süleyman, sevgili karısındaki bu haysiyete de hayrandı ve onu, her yarayı bir anda iyi eden efsanevî nûşidârulara benzetiyor, için için kutluyordu.

Hayranlıkla karışık şükran duygularını Hürrem'e bildirmeyi de ihmal etmezdi. Hemen her gün ona mektup yolluyor ve ara sıra mektuplarına gazeller de ilâve ediyordu. Şiirler, önceki seferler sırasında yazılıp gönderilenler gibi hep âşıkaneydi ve ekseriya şu şekillerdeydi:

*Ey saba benden varup yârin der ü divanın öp
Hâk-i payine yüzün sürer gibi damanın öp
Aşk meydanında top it, oynasun dilber, serin
Fırsat elverdikçe mahfi zülfünün çevkânın öp
Göz karasın hâlledip yazdım nigâre nâmesin
Okudukça buse cer eyle lebi handanın öp
Tahtı ac üstünde hali san Habeş Sultanıdır
Kaşları tuğrasını gördün, hemen nüvânın öp
Kâbe-i ulya yüzüdür, örtüsü zülfü siyah
Ey Muhibbi! Perdeyi keşfet ruhi rahşânın öp.*

*Göreliden zülfü Leylâsın gönül sevdaya düşmüştür
Olup Mecnun gibi şeyda yürür, sahraya düşmüştür
Gönülden bir nefes gitmez lebi hamrası dildarin
Hemen ol rinde benzer kim meyi hamraya düşmüştür
Gel ey servi hıramânım gözüm yaşına rahmeyle
Ki merdümzadedir aher görürsün paye düşmüştür
Aceb bilsem gül-i rana ne yüzden benzemiş yâre
Hayâsız an terk etmiş, hemen ortaya düşmüştür
Anınçin padişah oldum seraser cümle uşşaka
Hüma-yi zülf-i dilberden başıma saye düşmüştür.*

Fakat bu aşk düşünceleri, bu şiir eğlenceleri ona hakikati unutturmuyordu ve kurak toprakların boşu boşuna şehit ka-

nıyla sulandığını sık sık hatırlayıp üzülüyordu. Nitekim bütün Tebriz halkını yollara dökerek kendisini karşılamaya çıkan İbrahim'e de üzüntüsünü söyledi.

"Bunlar," dedi, "kuru gösterişler. Yirmi yıl önce babam da buraya geldi. Hem senin gibi elini kolunu sallayarak değil, baş verip baş alarak geldi. Şu önüme dizdiğin halk tarafından karşılandı, hani hani alkışlandı. Lâkin ne kazandı? Hiç! Bir gün göç borusunu öttürdü, orduyu önüne katıp İstanbul yolunu tuttu, Tebriz'i yine sahiplerine bıraktı. Bizim de yapacağımız bu. Üç gün, beş gün şu tarumar olmuş ülkenin konuğu olacağız, sonra kös kös yurdumuza döneceğiz."

Ve sert sert Vezirinin yüzüne bakarak ilâve etti.

"Viyanadan döndüğümüz gibi!"

Bununla beraber sitemini ileri götürmedi, Avcan'da kurulan otağına girer girmez güler yüz takındı, İbrahim'i yanı başında oturtup uzun uzun söyletti, Bağdat üzerine yapılacak hareketin planını dinledi. Biraz sonra da ona sofrı kurdurarak sakiliktendirdi, saz çaldırttı, koşma okuttu, iyi bir yorgunluk çıkardı.

Bütün bu mahrem görüşme sıralarında İskender Çelebi'den söz açılmasına fırsat vermemişti. Ayağının tozuyla o işe değinmek istemiyordu. Hatta ordu büyüklerine yüzünü göstermek ve orduya iltifat etmek için büyük bir divan kurdurduğu vakit de günün büyük meselesi hâlini almış olan vezir-defterdar kavgasından haberi yokmuş gibi davrandı. İbrahim Paşa'ya Tebriz Fatihî sıfatını verirken, İskender Çelebi'ye de uzun bir yürüyüş sırasında askeri iyi beslediğinden dolayı sırmalı bir kaftan hediye etti.

Hünkâr, kendi düşüncelerine göre hareket ediyordu. İbrahim'in Tebriz'i yağma ettirmemek yüzünden yeniçerileri ve sipahileri kızdığını, Defterdarın da hazineyi korumak bahanesiyle askere bahşiş dağıtılmasına rıza göstermeyerek kızgınlığı körüklediğini biliyordu. Ondan ötürü ilk yapılacak işler sırasına askerin gönlünü hoş etmek maddesini koymuştu. Vezire ve Defterdara kırgın olan ocaklıların kendisine min-

nettar kalmalarını istiyordu. Bu sebeple, yine o divan günü, hazine sandıklarını açtırdı, yeniçerilere ve sipahilere ellişer altın dağıttırdı.

Şimdi orduyu lüzumsuz yere yorgunluğa sevk edenleri cezalandırmak sırası gelmişti. Lâkin bunda acele etmek doğru değildi; iyi bir inceleme yapıp hakiki suç sahibini meydana çıkarmak gerekiyordu. Görünüşe bakılırsa en büyük suç İbrahim'indi. Hünkâr, bu hakikate kanaat getirmiş olmakla beraber Vezirini sefer sırasında cezalandırmak istemediğinden ikinci derecedeki suçluları araştırıyordu ve bu işi ağırdan alıp tedbirli davranarak yapıyordu.

Tebriz'de veya oraya yakın bir yerde meydan savaşı yapılamayacağı, Safevî oğlu Tahmasp'la ne kadar uğraşılırsa uğraşılırsın temas edilip savaşa girişilmeyeceği anlaşılarak Bağdat'a yürümek kararlaştınca, ilk savaş planının değiştirilmesindeki isabetsizlik bütün fecaatiyle meydana çıktı ve suçlulara bir şey yapmamak zorunluluğu daha kuvvetle hissedildi.

Çünkü Tebriz-Bağdat yolu, Diyarbakır-Musul-Bağdat yoluna göre çok sarptı ve mevsimin ilerlemiş olması da o sarplığı on kat artırıyordu. Dağlarda, çamurlu ovalarda toplar ikide bir çukurlara gömülüyor, uçurumlara yuvarlanıyordu. Yük hayvanları birer birer değil, onar onar, yirmişer yirmişer ölüp gittiğinden ağırlıkların taşınması gün başına derece derece imkânsızlaşıyordu.

Sultan Süleyman, kendine mahsus ağırbaşlılıkla uzun bir müddet bu güçlüklerle, bu sıkıntılara tahammül gösterdi. Lâkin bir boğazdan geçilirken denk denk ağırlığın uçurumlara yuvarlandığını, yüz top arabasının yakılıp, topların toprağa gömülmek suretiyle terk olunmak zorunda kalındığını görünce dayanamadı, İbrahim'i yanına çağırttı.

"Gördün mü," dedi, "Tebriz'e gitmenin sonunu? Sana bunu kim teklif etti?"

"Defterdar kulun."

"Ya senin aklın neredeydi?"

"Efendimin fermanında İstanbul'dan çıkarken dahi İskender-

der Çelebi'ye danışmadan iş görmememi ferman buyurmuş-tunuz. Onu dinlemişsem Efendimi dinlemişim demektir."

Hünkâr, derin ve çok derin bir bakışla Vezirini süzdü, sonra başını göğsüne doğru eğerek yine derin ve çok derin bir düşünce geçirdi, daha sonra silkinir gibi yaparak boynunu dikti.

"Yık," dedi, "o kocanın çadırını başına. Bundan geri ne yüzünü görmek, ne adını duymak isterim."

Debdebesiyle, tantanasıyla bütün vezirlerden üstün görünen; servet bolluğunun temin ettiği haşmete güvenerek Veziriazamla da rekabete giren; üç yüz sırmalı elbise ve serpuş giyinir altı yüz köle taşıyan; her sefere çıkışta bin iki yüz silahlı süvariye ardında yürüten; Sokullu Mehmet, Pertev, Pi-yale, Ahmet, Zal Mahmut, Lala Mustafa, Güllâbi, Behram, Rus Hasan ve Hüseyin paşalar gibi her biri birer suretle adlarını Osmanlı tarihine geçiren on önemli şahsiyeti kölelikten alıp terbiye etmek suretiyle yetiştiren İskender Çelebi, işte bu emir üzerine bir hiç oluvermişti.

İbrahim, inen darbenin ağırlığını çoğaltmış olmak için İskender Çelebi'nin yönetiminde bulunan zengin zeametleri hemen Padişahın hasları arasına sokmuştu. Fakat kudretsizleştirilen düşmanın canı henüz teninde duruyordu ve devlet divanından kovulan ihtiyar Defterdar, köleleri tarafından sevgiyle çevrili olarak yine orduyu takip ediyordu. Onu bugün hiç eden şahane kudretin yarın pişman olması, yıkılan varlığı yeni baştan ayağa kaldırması mümkündü.

İbrahim, işte bu imkânı da gidermek için fırsat aramaya koyuldu, birçok denemeler yaptı, Hünkârın düşüncelerine nüfuz etmeye çalıştı, imalarda ve hatırlatmalarda bulundu, fakat Bağdat'a varılincaya kadar meramına eremedi.

Bağdat, Abbasoğulları'nın Mezopotamya'da kurdukları bu büyük şehir, savaşız elde edilmişti. Tebriz'de olduğu gibi Bağdat'ta da Türk gücüne karşı koymayı düşünen tek bir kimse yoktu ve orduya önderlik eden İbrahim Paşa, bir neferin bile burnu kanamadan şehri ele geçirmiş bulunuyordu.

Hünkâr, Türk gücüne borçlu tutulmak lâzım gelen bu başarının şerefini de İbrahim'e bağışlamaktan geri kalmadı, şehrin işgal olunduğu müjdesini alınca Vezirin tahsisatını altı milyon akçeye çıkardı, ayrıca ona yirmi bin altın hediye etti. Maksudı onun hakkında beslediği hıncı sezdirmemek, şu uzun sürmüş seferi dağdağasız bitirmekti. Lâkin İbrahim, mazhar olduğu iltifattan yararlanmayı geciktirmedi, Bağdat'ta kurulan ilk içki sofrasında sözü İskender Çelebi işine çevirdi.

"Siz," dedi, "neşelisiniz. Çünkü Bağdat'a sahip oldunuz. Ben bahtiyarım, çünkü Velinimetimi mutlu görüyorum. Ocaklı sevinç içinde. Çünkü büyük bir zafer kazanmışlardır. Fakat bir adam var ki çadırına kapanmıştır. Size beddua ediyor, bana beddua ediyor, orduya beddua ediyor. Belki bu kadarla kalmıyor, el altından para dökerek gafilleri avlamaya, şunu bunu Efendime karşı havlatmaya çalışıyor. Velinimetin bu hain hakkında bir hüküm vermesi lâzımdır."

Sultan Süleyman, iri bir kadeh şarap yuvarladıktan sonra bıyığını büktü, sakalını karıştırdı, uzun bir düşünce geçirdi ve hafifçe içini çekti.

"Bunlar," dedi, "masaldır İbrahim. Lâkin İskender Çelebi, seni bana şikâyet etti. Bu, bir suçtur. Küçüğün büyükte ayıp araması, bulamazsa uydurması ve ondan daha büyüklere bildirmesi kepazece bir iştir. Devlet şirazesini hırpalar. Sonra İskender Çelebi, seni yanlış yola sevk etmiş, boş yere yürütmüş, orduyu da yorup yıpratmıştı. Bu daha büyük bir suçtur. Ben onun yapacağını değil, yaptığını düşünüp cezasını vermek isterim. Bedbahtı astır, ibret olsun!"

İbrahim, kısa bir teşekkürle yetindi ve şarap neşesiyle verildiği sezilen şu emirden dönülmesine meydan vermemek için hemen saza yapıştı, kıvrak nağmeler çala çala efendisini uyuttu. Ertesi gün henüz gün doğmadan birkaç çavuş, İskender Çelebi'nin çadırına gelmişler ve yetmişlik ihtiyarı çalyaka ederek Bağdat çarşısına götürüp darağacına asmışlardı. Ilık bir mayıs sabahı, mahmur bakışlarını ufukta gezdirirken bu sahneyi gördü güneş ve Bağdat önünde çadır kuran Osmanlı

ordusu da aynı gün İbrahim Paşa'ya bir ağızdan lanet okudu.

Hünkâr, ak sakalını kefen yaparak göçüp gitmiş olan İskender Çelebi'ye kendini varis göstermekten de çekinmedi. Onun bütün kölelerini ve hazinelerini zaptetti. Bu küçüklüğü, o büyük servetin İbrahim'e geçmemesi için yapıyordu. Fakat Vezirini milyonlarla akçelik bir servetten mahrum ederken, başka şekilde memnun etmeyi ihmal edemeyerek onun yeni yeni kurbanlar kesmek isteğine izin vermişti. İskender Çelebi'nin kayınbiraderi Hüseyin Çelebi, İbrahim'i mutlu etmek için feda olunan o kurbanlardan biridir.

Sultan Süleyman, Hürrem'e bir gün evvel kavuşmak ülküsüyle için için kıvranıyordu. Altı aylık hasret, bu uzun ayrılık onu baştan ayağı arzu hâline getirmişti. Her yanda Hürrem'i görüyor ve bu hayali eliyle tutamayınca sinir buhranlarına tutuluyordu. Fakat Hürrem, şaşmaz bir şekilde yollayageldiği mektuplarına, "Eloğluna güven olmaz" diyerek başlayıp İbrahim aleyhine bir sürü sözler sıralayarak kocasını ordudan ayrılmamaya teşvik ediyordu. Fattan kadın, şahlanmış aşklara kucak açmamanın, sevgi haykıran dudaklara buse sunmamanın, yanık yüreklerden kopup gelen yalvarışlara kulak vermemenin soğukluk doğuracağını bildiği için boyuna tutkudan, hasret sıtması çeke çeke eriyip solduğundan, rüyada olsun aslanını görüp biraz teselli olmak için gündüzleri de uyumak istediğinden ve gitgide açık gözle düş görmeye başladığından bahsederek Hünkârı avutmaktan da geri kalmıyordu.

O, mektuplarında bu nakaratı tekrar etmekle büyük bir zekâ göstermiş oluyordu. Çünkü kocasının İstanbul'a hemen dönmek istemesine karşı İbrahim'i ordunun başında bırakmamak bahanesiyle gelme demek, aşk işlerinde pek hassas olan Hünkârı şüpheye düşürebilir ve onu karısı tarafından aşkla, ateşli bir kalp ihtirasıyla istenmediği endişesine sürüklerdi. Böyle bir şüphe ve böyle bir endişeden ise çok ağır neticeler doğması mümkündü. Onun için kocasına hem gelme diyordu, hem hicran teraneleri dinletiyordu.

Siyasî, askerî ve idarî sebepler de Hünkârı, sevgili karısından uzak kalmaya zorluyordu. Bağdat'ta İmamı Âzam'ın gömülü olduğu yeri bulmak bilhassa önemli bir mesele hâlinde onu oyalıyordu. İstanbul'un fethi sırasında Ebâ Eyyub'un kabrini keşfetmekle Fatih'in saf gönüller üzerinde yaptığı etkiyi düşünen Hünkâr, o işin benzerini Bağdat'ta yapmakla büyük dedesi gibi şan almak emeline kapılmıştı.

Hürrem'e kavuşmak için Bağdat'tan hemen ayrılırsa, milyonlarca vicdan üzerinde manevî bir güç sağlayacak olan şu mezar işini İbrahim'in başarması ve o nüfuzu da onun kazanması icap ediyordu. Süleyman, böyle bir şerefi ve böyle bir kazancı Vezirine kaptırmaya rıza gösteremedi, karısının yazılarını koklaya koklaya ve onunla ruhen konuşa konuşa iştiağını merhemletmek yolunu tuttu.

Fakat İmamı Âzam'ın kabrini bulmak kolay olmadı. Kuvvetli bir rivayet ve umumî kanaat naaşın vaktiyle yakıldığını gösteriyordu. Buna rağmen Hünkâr, boyuna araştırmalar yaptırıyordu. Nihayet, o kabrin bir zamanlar bekçiliğinde bulunan bir adam ortaya çıktı. Naaşın yakılmasına karar verildiği günlerde İmamı Âzam'ın rüyada kendisine görünüp cesedini başka bir yere taşıması emrini verdiğini ve bunun üzerine mezara bir başka ölü koyarak hakiki naşı emin bir yere taşıdığını müjdeledi.

İbrahim Paşa, bu müjdeyi alır almaz Taşkın adlı bir müderrisi o bekçiyle birlikte tarihî naaşı aramaya memur etti. Müderris, kendine gösterilen yerden misk kokusu çıktığını görerek haberin sıhhatine kanaat getirdi ve İbrahim Paşa da bu kanaate çarçabuk ortak oldu. Şimdi sıra, misk kokusu neşreden ve bir kubbe altında bulunan yerin kazılmasına gelmişti. İbrahim Paşa bu işi kendi üstüne aldı, büyük bir alayla oraya gitti. Lâkin Padişah, şeref avcılığında onu yalnız bırakmadı, hemen atlanıp güzel kokan noktaya geldi, Vezirin tespit olunan mezar üzerindeki taşı kaldırmaya giriştiği sırada yetişerek naaşı keşfetmek vazifesine katıldı.

Hünkâr, büyük bir heyecan uyandıran bu olaya mimarî bir

eserle ölümsüzlük vermek istedi, içi karıştırılan mezarın üstüne bir kubbe yaptırdı ve bu iş bitince harekete hazırlandı. Lâkin İbrahim, Tebriz'in elde kalabilmesi için birtakım tedbirler almak lâzım geldiğini ileri sürerek oraya gitmek istediğini söyleyince yine pirelendi. "Hürrem doğru söylüyor. Bu herif düzen çeviriyor," diye için için homurdanarak, İbrahim'e, "İş önemli demek. Öyleyse ben dahi İstanbul'a gitme kararını feshedeyim, seninle geleyim," dedi ve Tebriz'e yollandı.

Hedefi gerçi o ünlü başkentti. Lâkin gözü hep İstanbul'daydı. Yol boyunca olduğu gibi geceleri de Hürrem'i düşünmekle meşgul oluyordu.

Taşıdığı olgun ve coşkun aşk onu hem bahtiyar, hem hasta ediyordu. Geniş yolları, güçlkle aşılın sarp dağları, nereden çıkıp nereye gittiği belirsiz suları, ucu bucağı görünmeyen gökleri, sayısı bilinmez yıldızları, ışığına doyulmaz ayları ve sıcağına dayanılmaz güneşleri en belirsiz bir tecellisiyle görünmez ve sezilmez hâle koyup kâinatı kendi güzelliği içinde eriten Hürrem'i sevmekten heyecanlı bir saadet duyuyordu.

Hürrem'in yokluğunda çektiği üzüntü, hırçınlıklar doğurabiliyordu. Lâkin saltanat zevkini şaha kaldıran hadiseler kendisini oyalıyordu ve hayalle hakikatin aynı haşmetle karşılaşması duygusal dengesinin bozulmamasını sağlıyordu. Kâinatı sevgilisinin varlığında erir gören Padişah, yine o kâinatın bir aciz hâlinde kendi önünde eğildiğine de şahit oluyordu. Şehzade Sam Mirza, yurdunu ve baba ocağını bırakıp Sultan Süleyman'a sığınmıştı. Onun şu sığınışında bütün şarkın secdeye kapandığını hissettiren bir anlam vardı. Yine bu Tebriz yolculuğu sırasında, Paris'ten yola çıkan bir elçi ülkeler ve kıtalar aşarak Padişahın muhteşem alayına ulaşmış, Fransa Kralı'nın saygılarını sunmuştu. Bu vakada da bütün batının Türk gücü önünde diz çöktüğünü ortaya koyan tarihî bir hakikat yaşıyordu.

Sultan Süleyman işte bu halde Tebriz'e vardı, Şah Tahmasp'ın sarayına yerleşti. İbrahim'i de aynı saraya almış ve gece gündüz onunla birlikte yaşamaya koyulmuştu. Fakat Ve-

zirinin ordu üzerinde bol bahşış vermek suretiyle kazandığı nüfuzu baltalamak siyasetini gütmekten geri kalmıyordu. İkide bir vesileler bulup yeniçerilere, sipahilere, kuvvetli tımar sahibi beylere para dağıtıyordu. Asker başına bir defa yirmi altın verdiği de görülmemiş şey değildi.

İbrahim, bir pula bir altın değeri veren Padişahın birden cömertleşivermesinde kendi aleyhine bir anlam sezinlemekten çok uzaktı. Bu değişikliği bir buçuk aydan beri diyar diyar dolaştırılan yeniçerilerle sipahileri okşamak düşüncesine atfediyordu. Gururun o kalın gaflet perdesi, Vezirin zekâsını tamamiyle kaplamış gibiydi. Suların uyuması mümkün olsa bile düşmanın uyumayacağını düşünemiyor, Padişahın düşman vaziyetine geçmek üzere bulunduğunaysa hiç ihtimal vermiyordu.

Süleyman da pek tedbirli davranıyordu. Tebriz'in ve Bağdat'ın fatihi olmak şerefini kendisine hasreden Vezirine karşı küçük bir hoşnutsuzluk göstermiyordu. Ordu tellâllarının sekiz on defa, "Serasker Sultan Hazretleri ferman buyuruyor," diye bağırdıklarını kulağıyla işittiği hâlde yine ses çıkarmamış, durumunu değiştirmemişti. Ayak divanı yapmak hakkı ordunun başında bulundukları müddetçe padişahlara aitken vezirin bu hakka da ortak çıkmaktan, ikide bir at üstünde divan kurarak beylere, paşalara el öptürmekten çekinmediğini de görmüşken aynı kayıtsızlığı korumaktan geri kalmadı, cesur ve mağrur Vezire tek bir sitem kelimesi söylemedi.

Fakat bu sükût, bu tahammül onu bazen sinir buhranına düşürdüğünden ve İbrahim'in sazını bırakıp Hürrem'in yanına koşmak imkânını bulunamadığından kendini avutacak işler arıyordu. Nişancı Celâl oğlu Mustafa, onun bu aramalarında iyi bir kılavuz oldu, tarihî bir eser yazmaya başladı ve müsveddelerini sunarak Hünkârı oyaladı.

Bütün İran edipleri, Sultan Süleyman'ın okumaya tenezzül ve lütfen takdir etmiş olduğu bu tarih kitabıyla ilgilenmeyi bir şeref vesilesi saymışlar, küme küme saraya gelip esere övgüler sunmuşlardı. Şerif Hüseyin, Hüseyin Kasım oğlu Mev-

lâna Ahmet, Şebeşterzade Fazlullah, Hüseyin Mustafa Şerif ve Şeyh Mehmet o ediplerin en ileri gelenlerindendi.

Hünkâr vaktiyle Şah İsmail'e kasideler sunan Fuzuli'ye yüz vermediği gibi bu adamlara da iltifat etmedi, para dağıtmadı. Çünkü mağlup hükümdarın matemini tutacak yerde galip imparatora dalkavukluk yapmak için yarışa çıkan o adamların kalemlerini beğenmiş, fakat kalplerinden iğrenmişti. Kendisiyse kalbe kaleminden çok fazla değer verdiğinden ediplere güler yüz göstermemeyi tercih ediyordu. Fakat Celâlzade, o alay alay edibin yazılarını eserinin başına geçirdi.

Hünkâr, on beş gün Tebriz'de kaldı, idarî işlerle uğraştı. Şah Tahmasp'ın kardeşi olup kendisine sığınan Sam Mirza'yı oğul gibi gördüğünü ilân ederek koca bir ülkeye vali yaptı. Hıyaban bağlarında bülbül konserleri dinledi ve yine Hürrem'i anıp için için inledi. Ardından, "Yeter illallah!" diyerek İstanbul'a dönmek emrini verdi.

İbrahim, belki orada kalmak, Budin'de giyemediği Macar Krallığı tacı yerine Cemşitler, Daralar, Keyhüsrevler diyarının başına geçmek istiyordu. Lâkin Padişah, "Anca beraber, kanca beraber," dedi, vezirini öne düşürdü, yola sürdü.

Altı ay sonra İstanbul'a gelmişlerdi. İbrahim, son haddi bulan gururuna sarılarak bir darbe, kendini hülyalarına kavuşturacak bir darbe hazırlamaya çalışıyordu.

Sultan Süleyman, onun hakkında son kararını vermiş olmakla beraber yine ihtiyatlı davranıyordu. Daha doğrusu aşk, ona İbrahim'i de unutturmuştu. Âşık adam, saraya gelir gelmez fikrinden devleti, ruhundan her türlü hıncı çıkararak bütün benliğiyle Hürrem'in kucağına atıldı, beş yüz otuz dört gün süren ayrılığın acılarını unutmak için çılgın bir sevdâ hayatı geçirmeye koyuldu. Bu devre içinde her doğan güneş, onun Hürrem'in dizlerine yaslanarak şiir okuduğunu ve her batan güneş, onun yine o dizler üzerinde uyuduğunu görüyordu.

Hürrem, böyle bir fırsatı kaçırarak gafillerden değildi. Aç bir ruhla, aç bir sinirle önüne çöken kocasını güzelliğinden, ze-

kâsından, hassasiyetinden bol bol ayırıp, sunduğu nimetlerle kana kana doyururken, İbrahim'e bir felâket ağı kurmak kaygısını da ihmal etmiyordu. Bir gece, hazdan sarhoşlaşmış kocasının Tebriz ve Bağdat seferi hakkında konuşacağını sezince zeki davranışlarla sözü dolaştırdı, evire çevire İskender Çelebi meselesine getirdi.

"Acıdım o kocaya," dedi, "İbrahim'in uğruna kurban gitti."

Hünkâr, karısının bu sözünü duyar duymaz iğnelenmiş gibi ıstırap gösterdi, başını yumuşak ve gül renk yastığından ayırdı, elemli bir şiveyle cevap verdi.

"Tanrı da böyle düşünse gerek. Bağdat'ta gördüğüm bir düşten öyle anladım."

Şimdi ayağa da kalkmıştı, üzüntülü bir hatırayı beyninden çıkarıp yerlere atmak, topuğuyla yok edesiye ezmek ister gibi garip tavırlarla yatak odasını dolaşıyordu. Hürrem, öfkeye kapılmış eşini uzandığı yerden seyre dalan bir dişi aslan gibi kayıtsızdı. Gözleri kızara kızara, yelesi kabara kabara, ağzı köpüre köpüre belirsiz kırgınlıkların acısını yaşayan o eşin, biraz sonra kedileşip yine kendi kucağına atılacağını, gözlerini süze süze, yelesini yelpaze gibi sallaya sallaya, dudaklarını buseler kaynağı yapa yapa yaltaklanmaya girişeceğini biliyordu.

O sebeple sessiz kalmakta ısrar etti, kocasının dile alıp da hikâyesine girişmediği düşle ilgilenmedi, şuh bir gurur içinde ve kendine güvene güvene bekledi.

Hünkâr da onun kanaatini gerçekleştirmekte gecikmedi, uzun bir müddet odayı arşınladıktan, elini başından kalbine ve kalbinden başına götürüp getirerek anlaşılmaz şeyler mırıldandıktan sonra birden Hürrem'in önüne oturdu, gözlerini onun gözüne dikti ve ellerini onun ellerine geçirdi.

"Oh," dedi, "o düş yamandı, çıldırtıcı bir şeydi. Kaç aydır onu düşünmemek istiyorum, beceremiyorum. Gözümü kapar kapamaz canlanıveriyor. Yalnız senin yanında rahattım, o lanet olası düşü unutmuştum. Fakat şimdi İskender'i dile aldın, yeni baştan beni melale saldın."

Hürrem artık sormak mecburiyetindeydi ve sordu.

“Nedir bu düş Aslanım, anlamıyorum ki!”

“Anlatayım.”

Gözü yine Hürrem’in gözlerine dikili, elleri onun ellerine bağlı olduğu hâlde düşünüyor, tasvir etmek istediği sahneyi hakkıyla canlandıracak kelimeler arar gibi zihnini zorlayıp duruyordu. Şakakları ter içindeydi, elleri de yavaş yavaş nemleniyordu. İçin için geçirdiği nöbet, dilini felce uğratmışa benziyor, konuşmak istediği hâlde başaramıyordu. Bademcikleri ura dönmüş bir boğaz hastası gibi acı hissederek ve ettirerek yutkunuyordu.

Hürrem, çocuğuna sırlarını söyletmek isteyen bir ana şefkatiyle acılı kocasına yürek cesareti verdi, bakışını tatlılaştırdı, sesini ilâhîleştirdi.

“Söyle Aslanım,” dedi, “üzülme, derdini döken gönül ferahlar.”

Hipnotize edilmiş bir adam vaziyetinde bulunan Hünkâr, hem şefik, hem âmir bir eda taşıyan bu sesin tesiri altında kaldı, yorgun ve bitkin anlatmaya koyuldu.

“Bir yıl oluyor, yine böyle bir ilkbahar gecesi, Bağdat’ta İbrahim’i dinliyordum, seni düşünüyordum. Saz, şarap ve aşk, beni üç türlü sarhoş etmişti. Kulağımda ahenk, dudağımda kızıl suyun tadı dolaşıyordu. Yüreğimde de sen vardın. Kulağıma dolan ahenk bir çağlayan gibi ruhumu akıyor, orada seni buluyordu. Dudağıma bulaşan tat, kızıl bir aleve dönüp yine ruhumu dökülüyor, seni buluyordu. Bu birleşmelerden aşkıyı yangın yapan bir şey doğuyordu. Melun İbrahim işte bu durumda sözü İskender Çelebi’ye çevirdi, onun suçlarını sayıp döktü. Ben de ona kızgındım, yaşına başına yakışmaz işlere girdiğini görüp içerliyordum. İbrahim’in yaptığı gammazlık gazabımı körükledi, içimi altüst eden yangının dumanı da gözümü perdeledi, ağzımdan bir emir çıktı.”

Hürrem, avuçlarına sığan nemli elleri sert sert sıktı ve mırıldandı.

“İskender de öldü!”

“Evet, öldü. Her suçlu gibi öldü. Fakat benden öç almakta

gecikmedi, asıldığı günün gecesinde düşüme girdi.”

“Nasıl girdi Aslanım? Yaşarken taşıdığı kılıkla mı?”

“Hayır, nurdan bir yüzle. Zaten şafaktan doğuyordu. Ben, tan yerinden güneş doğacak diye düşte kızılılaşan gökyüzüne bakıyordum, o pençe pençe kızılıktan çıka çıka İskender çıkmasın mı? Daha o sabah gömülen adam, kefeni kurumamış ölü! Kalbi taş olanlar dahi böyle bir görünüşten korkar. Ben de niçin saklayayım iliğime kadar titredim. Fakat düş yürüyor, İskender Çelebi tan yerinden inip yanıma doğru geliyordu. Yüzü, bakılmayacak kadar ılık içindeydi. Sağ elinde bir kayış ve bir mendil, sol elinde şahî bir destar vardı. Kayış, onu asmak için kullanılan nesne, mendil de ipten indirilince yüzüne örtülen destimal olsa gerekti. Lâkin şahî destarın n’idüğünü anlamamıştım. İskender, adım adım geldi, karşıma dikildi, gök gürültüsünden yaman bir sesle haykırdı. ‘Bre zalim, ben günahsız bir fesadın sözüne uyup niçin astın, devlet yolunda ve senin uğrunda çektiğim bunca zahmetleri, sarf ettiğim nice nice emekleri neden astın?’ Ben bir yandan ter döküyordum, bir yandan da tir tir titriyordum. İskender, sesini mertebe mertebe yükseltti, bir daha ve bir daha o sözleri haykırdı, sonra üzerime atıldı, sol elindeki şahî destarı boynuma geçirdi, sıkmaya koyuldu. Boğuluyordum, muhakkak boğuluyordum. Nefesim tıkanmıştı, sinirlerim çekiliyordu, yüreğim daralıp büzülüyordu. O sırada gözüme sen göründün, ben de ağlamaya başladım.”

“Vah Aslanım, vah. Geçmiş olsun. Acıklı düşmüş bu.”

“Geçmiş olsun demekle geçmez ki bu. Kırmızı yazılı kitap satırı gibi İskender’in düşüme girişi de kafamda kakılı duruyor. Ne bozulur, ne çıkar.”

“Çıkar Aslanım, çıkar. Elverir ki gerekli olan şeyi yapasın, o ölünün ruhunu mutlu edesin.”

“Gerekli dediğin şey nedir?”

“İskender’i sana öldürteni öldürmek.”

Sultan Süleyman, ellerini karısının avuçlarından çekti, yapısından umulmaz bir çeviklikle ayağa sıçradı ve bağırdı.

“Bir uğursuz düş daha mı göreyim?”

Hürrem, sükûnetle ve oturduğu yerden cevap verdi.

“İbrahim’in sana düşte bile görünmeye yüzü yoktur. Zaten İskender Çelebi’yle Piri Paşa onun yakasını bırakmazlar ki senin düşüne girebilsin!”

Hünkâr, derece derece artan bir acı içinde dönüyor, dolaşıyor ve deminden yaptığı gibi boyuna homurdanıyordu. Neden sonra yorulmuş gibi duraladı, Hürrem’in karşısına geçti.

“İbrahim,” dedi, “beni hiçe sayıyor. Eski atabeyler gibi davranmak, beni gölgede bırakıp kendisi parlamak istiyor. Elinden gelse çocuklarımı öldürür, beni öldürür, seni öldürür, tacımı giyinip tahtıma oturur. Onun kara yüreğindeki kara düşünceleri seziyorum, biliyorum. Beni Viyana önüne kadar boş yere götürdü, Tebriz’e kadar boşuna yordu, her seferde yapmadığı kepezelik kalmadı. Şunu görevden aldı, bunu katletti, hazineler ele geçirdi. Bunları da biliyorum. Lâkin ona yine kıymak istemiyorum. Çünkü onu ben var ettim, ben yetiştirdim. Şimdi habise kıyarsam kendi benliğimden bir parça feda etmiş olacağımı sanıyorum. Kâfirin aklı da işe erer, eline verilen değirmeni iyi döndürür. Ondan boş kalacak yeri kim doldursun?”

Hürrem, güzelliğinin bütün sihrini gözlerine ve ruhunun bütün cesaretini dudaklarına topladı, çelik gibi sert bir sesle karşılık verdi.

“Öyleyse bırak yaşasın, biraz daha semirip kuvvetlensin, başına biraz daha adam toplasın. Senin yavrularını kıştır kıştır kessin, beni hatır hatır boğazlasın, seni de tahtından düşürüp öldürsün. O zaman için rahat eder.”

Ve sesini yükselterek ilâve etti.

“Evlâdını, seviyorum dediğin Hürrem’i, tacını, tahtını, onlarla beraber hayatını uğrunda feda etmek istediğin bu adam sana büyü mü yapıyor? Yoksa ona âşık mısın? Anlamadım ki.”

Büyü, aşk ve ölümlerle bezenen muazzam bir felâketin şu canlı tasviri Hünkârın hıncını kamçılardı, onu öfkeliendirdi ve

Yavuz'un oğlu yavuzlaşarak bağırdı.

"Ben büyüü de bozarım, aşkımı da çiğnerim, bana ihanet edenleri mutlaka ezerim. İbrahim ölecektir!"

Hürrem, dudaklarını büzdü, inanmayan bir sesle sordu.

"Biz öldükten sonra mı Aslanım? Onun ne faydası var?"

"Hayır. Biz yaşarken ve bizim yaşamamız için o ölecektir."

"İnşallah öyle olur Aslanım."

"İnanmıyorsun öyle mi? Yarın utanacaksın."

"Beni hoş gör, suçumu başışla Aslanım. Çünkü bir kere daha inşallah, diyeceğim."

"Yarın da maşallah diyeceksin, sevineceksin Hürrem."

İkisi de susmuşlardı. Hangisi bir kelime daha söylese acıklı bir vaziyet yüz gösterecek gibiydi. Hürrem çok ileri gittiğini seziyor, Padişah da pek geri kaldığını görüyordu. Aşkın zevkini yaralayan, birbirine aç ve birbirine susamış olan şu iki ateşli yürek arasına giren İbrahim'i, Hünkâr da, Hürrem de bir kere daha ölüme mahkûm etmişlerdi. Lâkin tatsız bir münakaşadan doğan hareketsizliği gidermek için ne yapmak lâzım geleceğini ikisi de kestiremiyor, acılı bir sessizlikle sarılıp düşünüyordular.

Hürrem, uzun bir tereddütten sonra vaziyeti düzeltmek vazifesinin kendine düştüğünü kavradı, kapalı duran gözlerini açtı, dudaklarına kızıl silâhını geçirdi, yavaş yavaş yürüdü, kocasına sokuldu ve diz üstü çökerek başını onun ellerine dayadı.

"Bir uğursuz," dedi, "bir ülkeye hastalık getirirmiş. Vezirin somluğu da işte beni azaba koydu, Efendime karşı suçlu düştürdü. Günah işledimse, Aslanımı candan sevdiğimdendir. İbrahim'in ne kötü şeyler düşündüğünü senin mübarek ağzından duyunca aklım başımdan uçtu, içime ateş çöktü. Ne dediğimi bilmedim, haddimi aştım, Aslanımı gücendirdim. Bırak, ayaklarını öpeyim, suçumu kendi gözyaşlarımla yıkayayım. Tut ki delirdim, belki şimdi de deliyim. Sen merhamet et, bir deliyi akıllı yerine koyup ona güvenme."

Hünkâr, kuvvetine güvenen, fakat zayıf görünmeyi seven

bir adam sükûnetiyle karısını derin derin süzdü, uzun uzun içini çekti ve bir kelimeyle cevap verdi.

“Yatalım!”

O da Hürrem de, İbrahim’in hayal olarak dahi giremeyeceği biricik yerin kendi yatakları olduğunu biliyorlardı ve boradan, tipiden kurtulmak için oyuklara, kovuklara can atan kimseler gibi yatağa koşuyorlardı. Orada endişe uyuyacak, şüphe uyuyacak, yalnız aşk uyanık kalacaktı. Fakat birleşik ömürlerinde ilk defa olarak bu kaidenin sarsıldığını sezdiler, birbirlerine aynalık eden göz bebeklerinde yine İbrahim’i buldular, ruhlarından yükselen haz bulutlarıyla örtüleceğine inandıkları kafalarında yine İbrahim’in dolaştığını gördüler ve mabette dua yerine saçma sapan şeyler okuyan divaneler gibi aşkı bırakıp İbrahim’i konuştular. Nihayet, Süleyman bu işi tuhaf bir biçimde sonlandırdı.

“Çok konuştuk,” dedi, “biraz da iş görelim.”

Ve bir köşede duran gümüş çekmeceye yanaştı, küçük çapta kâğıttan yapılmış, üstü ve içi yaldızlı satırlarla, boyalı rakamlarla doldurulmuş takvimi aldı, sayfaları çevirdi, o günü kaydeden yeri buldu, yüksek sesle okudu.

“21 Ramazan 942, Salı.”

Şimdi takvimi bırakmış, parmaklarıyla hesap yapmaya koyulmuştu. Hürrem de beyaz gömlek üstüne sırmadan örülme atkı atılmış zannını veren o eşsiz saçlarına sarınarak yanı başında bu garip işi seyrediyordu. Hünkâr, neden sonra hesabını bitirdi, karısına döndü.

“İskender’in asıldığı günden bugüne kadar tam 378 gün geçmiş. Demek ki ben 378 kere o düşü düşünüp üzölmüşüm. İbrahim, bana çektirdiklerini ödemelidir.”

* * *

Osmanlı İmparatorluğu’nu on üç yıla yakın bir zamandan beri idare eden zeki, cesur ve mağrur adam, o imparatorluğun hakiki sahibi olmakla beraber işlere ilgi ve sesini duyurma ba-

kımından ikinci derecede kalmış gibi görünmeye başlayan Hünkârın yanına bir tomar kâğıt taşıyarak geldi. Başına hem eğiliyor, hem dikiliyor denilecek bir biçim vererek onu selâmladı, bir ihram üzerine bağdaş kurar gibi oturdu.

“Şevketli Efendim,” dedi, Fransalıyla bir ahitname imzaladım. Elçi Lâfore, haddini bilir kâfirlerden. İyi konuşuyor, iyi anlıyor. Şarlıken gidisine kâğıdı derun olsun diye Fransıza yüz verdim, hayli müsamaha gösterdim. Bundan geri onların gemileri bizim denizlerde serbestçe dolaşacaktır. Ülkemizde oturan Fransızların birbirinden alacakları olursa, birbirleriyle anlaşmazlıkları çıkarsa kendi balyoslarına dert yanacaklar, bizim kadıları rahatsız etmeyecekler. Ama bizim tebaamızla Fransız arasında dava çıkarsa mahkemeleri divanda yapılacak, bir tercüman hazır olup bunu dinleyecek. Bir Fransalı bizden birine borçlu olup firar ederse, başka bir Fransızın veya balyosların o borcu ödemesi istenmeyecek, Fransa Kralı’ndan dava edilecek.”

Hünkâr, Vezirin sözünü kesti.

“Allah Allah,” dedi, “alacaklı buradan kalkıp Fransa diyarına mı gidecek? Bu ne çeşit şart?”

“Tebaamızın haklarını biz koruruz Padişahım. Fransa Kralı’na el ayası kadar bir pusula yollasak herifin kalbi durur, istenilen parayı gönderir.”

“Bugün için öyledir, diyelim. Ya yarın?”

“Yarını da yarın gelecekler düşünsün!”

Hünkâr, kapitülasyonların temelini oluşturan bu anlaşmanın zararlı bir şey olduğunu sezmiş olmakla beraber Veziri tenkit etmekte daha ileri gitmedi. Çünkü o da kuvvetin icabında her müşkülü düzelterceğine inanıyordu. Aynı zamanda, ölüme mahkûm ettiği bir adamla değersiz gördüğü bir mevzu üzerinde münakaşa yürütmek istemiyordu.

Bu sebeple sözünü uzatmadı.

“Peki, peki,” dedi, “kabul. Sen elçiyi ağırla, anlaşma metnini eline verip yola vur. Akşam da buraya gel, felekten kâm alalım, biraz gülüp eğlenelim.”

Ve İbrahim'in ayrılmasıyla beraber yerinden fırladı, homurdana homurdana dolaşmaya başladı. Kendine rakip kesilen köleyi dağdağasızca gidermek için bir plan düşünüyor ve bu büyük işi kime yüklemenin uygun olacağını araştırıyordu. Bir aralık hatırına Barmakoğulları olayı geldi. O olayın dostluktan düşman durumuna geçerek birbirlerini künededen atmayı ülkü edinen kahramanları, Harun'la Cafer, büyük oranda kendisine ve İbrahim'e benziyorlardı. Harun, saltanatına göz dikmiş olan Cafer'i gidermek için kölelerinden Mesrur'u alet olarak kullanmıştı. Çünkü Mesrur, Cafer'i sevmezdi ve onu öldürmek için verilecek emri büyük bir şevkle yerine getirmek kabiliyetindeydi.

Şu örneğe göre İbrahim'i öldürmek için Mesrur'a benzer birini bulmak lâzımdı. Hünkâr, bir müddet kafasını yorduktan sonra kötü kötü gülümsedi, ellerini sevine sevine ovuşturarak mırıldandı.

"Buldum!"

Ve hemen Baş İmrahor Rüstem'i çağırttı.

"Beri gel, Hırvat oğlu," dedi, "Vezir olmak ister misin?"

Zeki seyis, sevinç delisine dönerek efendisinin ayaklarına kapandı, şükranını terennüme girdi.

"Ben azat kabul etmem, kölenim. Kal dediğin yerde kalırım, öl dediğin yerde ölürüm. Beni küçültmek de, büyütme de senin elindedir."

"Öyleyse kalk, kulağını aç, diyeceklerimi bir iyi dinle."

Rüstem kollarını kavuşturdu, can kulağını açtı, dinlemeye koyuldu.

"İskender Çelebi'den bize birçok köle miras kalmıştı. Onların içinden yüreği pek, bileği pek, dili pek üç kişi seçeceksin. Bu gece, el ayak çekildikten, herkes uyuduktan sonra onları benim göstereceğim yoldan hareme getireceksin. Bir mahkûmu kan ve ses çıkartmadan öldürecekler."

Rüstem, gözlerinin önünde beliriveren İbrahim'in hayalini elinin tersiyle sildi, yere doğru eğildi.

"Ferman Efendimizindir. Şimdi üç yiğit köle seçerim."

“Köle çok, cellât da çok. Ben, sır saklamayı bilen kişiler istiyorum. Görecekler, görmemiş olacaklar. Öldürecekler, hemen unutacaklar. Anladın, değil mi?”

“Kulunuza güveniniz Padişahım. Bulacağım adamların elleri işleyecek, dilleri ölünceye kadar ağızlarında dönmeyecek.”

“O hâlde kendini paşa olmuş sayarsın. Yavaş yavaş veziriazam olmaya hazırlanırsın.”

Hünkâr, bir iki saat sonra İbrahim’le birlikte iftar sofrasına oturmuş bulunuyordu. Ramazan onları şarap zevkinden mahrum ettiğinden, neşeyi başka şeylerde arayacaklardı. O devirde kahve Türklerce malum değildi.

Bir aralık Hünkâr, anlamlı bir söze girdi.

“Bre İbrahim,” dedi, “şu beng dediğin ne acayip şeydir? Aslında bir ot, kötü bir ot. Türkler ona ban derler. Fakat Arapça ban değil. O, sorkun söğüdüdür. Bu ban; miskin, cılız, gösterişsiz bir ot. Onun tohumu beng olup badenin rakibi kesiliyor. Ben, beng aldıkça garip bir düşünce geçiririm, bir takım insanları ban otuna benzetirim. Kıymetleri yok. Öyleyken, o otun tohumu gibi, ün almışlar. Yok yere tanınmışlar. Bengin sersemliğinden kurtulup da aslını düşünmeye dalınca içimize nasıl bir tiksinti gelirse, mayaları hiçten ibaret olan o insanların da özünü hatırlamak yürek bulandırıyor. Adam dediğin bade gibi saf olmalı, aslında temizlik bulunmalı.”

İbrahim gülümsedi.

“Madem ki kullanıyoruz, hatta seve seve kullanıyoruz, benge değersiz diyemeyiz. Bir şeyi hem sevmek, hem kınamak doğru değil, Padişahım.”

Hünkâr, Vezirin taşla taşla, iğneye iğneye mukabele edeceğini görerek bahsi değiştirdi, musikiden söz açtı. Birkaç şarkı okuttu ve sahurda kalkmak üzere uyumak teklifinde bulunarak İbrahim’i yatacağı odaya yolladı, kendi de dairesine çekildi.

Vezir, Hünkârın zoruyla hayli macun yutmuş, adamakıllı sersemlemişti. Bu sebeple uzun müddet dayanamadı, hizmetinde bulunan kölelerin yardımıyla hemen soyundu, yatağına

uzandı ve derin bir uykuya daldı. Vicdanı rahat bir insan gibi uyuyor, yorgun yüzündeki kırışık hatlar yavaş yavaş açılarak ömrünün henüz kırkınıcını yaşayan mağrur adama garip bir güzellik veriyordu.

Sultan Süleyman, Hürrem'le birkaç kelime konuştuktan sonra dairesinden çıkmış, gündüzün verdiği emir üzerine tamamıyla ıssızlaştırılmış olan dehlizleri dolaşa dolaşa taşlığa inmiş ve orada bekleyen Baş İmrahorla karşılaşmıştı. Bu yüzleşme, koyu bir karanlık içinde vukua geliyordu. Ne gökte, ne yerde ışık vardı. Yalnız Hünkârın gözleri iki kıvılcım gibi parlayarak Baş İmrahorun genç ve dinç yüzünde korku izleri yaratıyordu.

Hünkâr, bu karanlık dekor içinde garip ürpermeler geçirmekte olan sadık köleye sordu.

"Hazır mı adamların?"

"Fermanını bekliyorlar."

"Haydi, al, getir ve arkamdan yürüt."

İskender Çelebi'nin fidanlığından alınma üç iri boylu erkek, beş dakika bile geçmeden sarayın harem dehlizlerinde Hünkârı takip etmeye koyulmuşlardı. Baş İmrahor aldığı emir üzerine taşlıkta kalmış, yukarı çıkmamıştı. Sultan Süleyman, siyah loşluğu ne bir ışık zerresiyle, ne de bir nefes sesiyle yırtılan dehlizleri hızlı hızlı geçti, İbrahim'in yattığı odanın kapısı önüne geldi, perdeyi açtı, arkasında sıralanan kölelere uyuyan ölüm mahkûmunu gösterdi.

"İşte," dedi, "ilk efendiniz İskender Çelebi'nin kanına giren adam. Eğer yediğiniz ekmeğin hakkını biliyorsanız, efendinizin öcünü almak istiyorsanız, kollarınızı sıvayın ve şunu boğun. Ben nasıl çalıştığınızı buradan seyredeceğim."

İskender Çelebi'nin intikamını almak kadar Padişahın gözüne girmek de köleleri hırslandırmış, galeyana getirtmişti. Altı kuvvetli pençe, bir anda İbrahim Paşa'nın üzerinde işlemeye başlamıştı. Kimi boğazında, kimi göğsünde öldürücü tazyikler yapan bu katil pençeler daha ilk hamlede macun sersemi Veziri uykudan uyandırdığı için, Hünkâr, yaman bir mü-

cadelenin şahidi oluyordu ve dudaklarını ısıra ısıra o korkunç boğuşmayı izliyordu.

İbrahim, can havliyle uyanmış, üzerine çullanan kölelerle ümitsiz bir güreşe girişmiş olmakla beraber vaziyeti kavramış değildi. Çünkü sarayın harem dairesinde böyle bir suikasta uğrayacağını bütün hayatında en uzak bir ihtimal olarak dahi hatırına getirmemişti. Bu sebeple ağır ve çok ağır bir kâbusa uğradığını sanıyordu. Lâkin bu kâbusun elle tutulur insanlar şeklinde olduğunu görünce ve bir köşede yanan mumun yardımıyla Padişahın biraz uzaktaki varlığını da yarım yamalak sezince korkunç hakikati kavradı. Ölmekten ziyade kırılan, dökülen, harap olup giden muhteşem hülyalarının akıbetine yandı, katillere birkaç tekme savurmaktan, bir iki yumruk atmakdan ileri gidemeyen zavallı bir müdafaadan sonra emrivaikiyi kabul etti, berelenmiş gözlerini kapadı, boğazını sıkın pençe altında yaygarasız ve hatta harharasız can verip gitti.

Katiller, ölüm mahkûmunun hareketsiz kaldığını gördükleri hâlde cani bir heyecan içinde onu hâlâ hırpalıyorlar, hâlâ yumrukluyorlardı. Hünkâr, bu hareketin manasızlığını kavradığından ölünün yardımına koştu.

“Yeter,” dedi, “elinizi artık çekin, yerinize dönün!”

Ve heriflerin uzaklaştıklarına, Baş İmrahoru bulup harem-den ayrıldıklarına kanaat getirdikten sonra dairesine döndü, kendini bekleyen Hürrem’in karşısına dikildi, bizzat ağır bir kavgadan çıkmış gibi yorgun yorgun müjde verdi.

“Gözün aydın, İbrahim öldü!”

İlk zaferini kazanan Rus güzeli, sevincini saklayarak kısa bir mukabelede bulundu.

“Sen sağ ol, Aslanım. Bir İbrahim gittiyse geride bin İbrahim var. Beğen, beğen kullan.”

HÜRREM, PLANINI YÜRÜTÜYÖR

Hürrem, böyle bir fırsatı kaçıramazdı ve kaçırmadı. Kocasının koltuğu altına sokuldu, babaları oğulların değil, oğulları babaların yarattığını, ağaç yerinde durdukça çürük meyvelerin toprağa düşmesine kimsenin acımayacağını anlattı.

Osmanlı tahtına göz koyan adam, o tahtı kendi oğullarından birine vermek ülküsünü güden kadının entrikalarına kurban giderken ve tahtını korumak için yirmi yıllık nedimini, dostunu, kadehdaşını boğdurmak zorunda kalan Hünkâr, o kanlı olayı unutup çeşit çeşit iç buhranlarını gidermek kaygısıyla Hürrem'in kucağına atılırken; Türk gücü, kürenin dört yanında harikalar yaratıyor, tarihi büyütüp genişletiyordu.

Bu güç, bu ilâhî güç, parçalanmış ve bütün küreye yayılmış bir güneşe benzetilebilirdi. Her parçasından hemen her gün bir başka şafak doğuyor ve yeryüzünü ışık içinde bırakıyordu. Avrupa, zaten o güneşin nuru altında sosyal merkezini değiştirmekte ve şu millet bu milletin, şu devlet bu devletin gelgitine karışıp sürekli yenilenmekteydi.

Türkler, gerçekten mimar rolü oynuyorlardı ve çürük kurumları kaldırıp yeni binalar kuruyorlardı. Avrupa, onların faydalı yıkışları arasında yeni bir istikamet almış ve yeni bir hayata aday olmuştu. Fakat dayandığı ufka, içinde bulunduğu göğe sığmayan Türk güneşi, şimdi Afrika'nın büyük bir kısmını, Kızıldeniz'in sağını solunu, Hint yollarını ve bizzat Hindistan'ı da sarmış, Avrupa'da yaptığı değişiklikleri kürenin bu taraflarında da vücuda getirmeye koyulmuştu.

Hünkârın coşkun aşkı, Hürrem'in derece derece şahlanan ihtirasları, saray eğlenceleri ve entrikaları; Türk gücünün ülke ülke, kıta kıta dolaşıp yayılmasını bir dem bile engelleyemiyordu. Çünkü o, padişahlara kudret ve büyüklük sağlamakla berber padişahların idaresine bağlı bir varlık değildi; tarihten aldığı vazifeyi yine tarih hesabına görüp gidiyordu. Bu yaman yürüyüşe kılavuzluk edenlerin başında Barbaros Hayrettin

vardı. Tunus'u bir hamlede zapteden Şarlken gibi Orta ve Batı Avrupa'yı avucu içinde tutan bir adamla Afrika çöllerinde çarpışan büyük Amiral, İtalya topraklarının bir kısmını karaya çıkardığı gemicilerine çiğnettikten sonra, Venedikliler elinde bulunan Akdeniz adalarından birçoğunu zaptetti ve nihayet o ihtiyar denize Preveze destanını dinletti.

İşte Türk gücünün yarı küreyi denizden ve karadan böyle kucakladığı günlerde, Hürrem Sultan sessiz ve telâssız planını yürütüyor, büyük hedefine doğru emin adımlar atarak yol alıyordu. O, Şehzade Mustafa'nın başına bir çorap örebilmek için Rüstem'i sadrazam yaptırmak istiyordu. İbrahim'in öldürülmesinden biraz sonra, Padişah o zeki Hırvat'a vezirlik payesi vermiş ve kendisini Diyarbakır'a vali yapıp göndermişti. Hürrem, uzaklara giden adamını himaye için tek bir söz söylemedi. Çünkü kocasının bir imrahoru hemen sadrazam yapmaya yanaşmayacağını biliyordu. Böyle aykırı bir işi ömründe bir kere işlemiş ve İbrahim'i hasodabaşılıktan sadarete getirmiş olan Hünkâr, sık sık o hatadan pişmanlık duyuyordu ve bundan sonra kurallara uyacağını söyleyip duruyordu. Nitekim İbrahim'i boğdurur boğdurmaz yerine İkinci Vezir Ayaş Paşa'yı getirmişti.

Bu durumda Hürrem için yapılacak şey beklemek ve fırsat kollamaktı. Fakat Rüstem'i, çeşitli vesileler bulup Padişaha hatırlatmaktan geri kalmıyor, onun iyi bir sadrazam olacağını ara sıra hissettiriyordu. Yavaş yavaş serpilip büyüyen Prenses Mihrimah'ı Rüstem'e vermek azminde bulunduğununsa çoktan kocasına anlatmıştı.

Hünkâr, açık bir teklif ve hiss olunur bir telkin şeklinde olmadan kulağına konulan sözleri ilkin bilinçaltına atıyor ve sonra onların etkisi altına düşerek, Hürrem tarafından istenen şeyi sanki kendi düşüncesiyle hareket ediyormuş gibi umulmayan bir günde yapıveriyordu. Fattan kadın bu hakikati tamamiyle kavradığı, kocasının meşrebini lâıykıyla anladığı için sabırsızlanmıyor, hedefine telâssızca ulaşmayı tercih ediyordu.

Hadiseler de ona yardım ediyorlar gibiydi. Yeni sadrazam

Ayaş Paşa, Hünkârın ihtiyaçlarını tatmin eden bir hizmetkâr olamamıştı. Okuması yazması yoktu, güçlkle konuşuyordu ve yalnız savaş işleriyle kadından zevk alıyordu. Veziriazam olduğu sırada yüz iki çocuğu vardı ve evinde kırk beşik birden sallanıyordu.

Hünkâr, bu ayarda bir vezirle karşı karşıya geçip konuşamaz, ara sıra yazdığı gazelleri ona okuyamazdı. Bu sebeple boş zamanlarını tamamıyla Hürrem'e ayırıyor, hayatın zevkini onun bakışlarında ve gülüşlerinde buluyordu.

Aşka bağlılığın bu olgunluk devresinde, çocukların oynadığı rol de az değildi. Selim on iki yaşını bitirmiş, Beyazıt onunla ikiz sayılacak kadar gürbüzleşmiş, Cihangir hayli büyümüş, Mihrimah da serpilip gelişmişti. Hünkâr, Hürrem'i memnun etmek için dört çocuğunu her gün etrafına sıralayıp okşamaktan geri kalmamakla beraber Cihangir'le Mihrimah'ı öbürlerinden çok daha fazla seviyordu.

Cihangir, evvelce de söyledik, eğri büğrü bir mahlûktu. Büyüdükçe bu çarpıklık fazlalaşmış ve çocuk çifte kamburlu, vampiri ve yengeçvari yürür bir ucube olmuştu. Fakat görenleri âdeta iğrendiren bu hilkat garibesinde herkesi imrendirecek meziyetler vardı. Bir kere eşsiz denilecek kadar zekiydi. Bir bakışta kavramadığı mevzu yok gibiydi. Her sözün bir lâhza özüne intikal ediverirdi. Sonra şuhtu, maskaraydı. Çok güler ve herkesi de güldürürdü. Lâkin bu şuhlukta, bu maskaralıkta gözden kaçmasına imkân bulunmayan asil bir vakar saklıydı. Sultan Süleyman, işte bu meziyetlerden dolayı Cihangir'i bütün çocuklarına tercih eder, merhametle karışık bir muhabbetle onu sararak daima yanında bulundururdu.

Mihrimah'ı Selim'le Beyazıt'tan fazla sevmesi, onun biricik kız çocuğu olması yüzündendi. Bu prenses güzel değildi. Fakat zekâda, düzen düzmede, hırsta, kinde, faaliyette anasının ikinci bir nüshasıydı. Kardeşleriyle dilleşmeye, halayıklarla konuşup anlaşmaya başladığı günden beri çeşit çeşit hilelerle, dolaplarla sarayın altını üstüne getiriyor, herkese illallah dedirtiyordu. Fakat babasına karşı öksüz bir kedi yav-

rusu hâline bürünür, ayak altlarında sürünür, kızgınlığından dolayı üç kardeşi arasında hırpalanmakta olduğu düşüncesini uyandırarak kendisini acındırmak yollarını bulurdu.

Hürrem de bu anadan fettan doğmuş kızı Padişaha sevdirmek için her çareye baş vuruyordu. Çünkü bildiğimiz gibi büyük hedefine kendisini ulaştıracak olan Rüstem'i sadakat yolunda tutabilmek, bu kızını ona vermekle mümkün olacaktı. O sebeple Mihrimah'a büyük bir değer veriyor ve babasının yüreğinde kuvvetli bir yer alabilmesine aracılık etmekten geri kalmıyordu.

Hünkâr bu aile dekoru içinde mest ve mesut yaşayıp gidiyordu. Arada sırada savaşa çıkıyor, fakat İbrahim'le yaptığı son seferde olduğu gibi yolculuğun uzun sürmesine meydan vermeyerek çarçabuk başkente dönüyordu. Karısıyla çocuklarına kavuşuyordu. Hürrem, kendince veliaht saydığı Selim'i küçüklüğünde orduya sevdirmek, halka tanıtmak ve biraz da harp sıkıntılarına alıştırmak istediğinden onu Avlonya seferinde babasının yanında bulundurmuştu. Edirne ve Bursa'ya av maksadıyla yapılan gidişlerde de Selim, yine anasının zoruyla, Hünkâra arkadaşlık ediyordu.

Sultan Süleyman, Saruhan'da bulunan hakiki veliahtı kışkandıracak olan bu hareketleri ihtiyar ederken sağını solunu düşünmez değildi. Lâkin Hürrem'in ihramına ve Hürrem'e yüzce çok benzeyen Selim'in yalvarışlarına dayanamayarak onu şuraya buraya götürüyordu. Bununla beraber Şehzade Mustafa'yı da okşamaktan geri kalmıyordu. Selim'i ilkin beraberinde bulundurduğu yolculuktan dönüşte, veliahtının gelirini iki misline çıkarmış ve başka bir sefer de ona halayıklar, köleler göndermek suretiyle iltifatta bulunmuştu.

Hürrem, kocasının bu ihtiyatlı davranışlarına için için kızıyor, fakat hiddetini belli etmeyerek kendi planını yürütmeye çalışıyordu. Nihayet bir fırsat buldu, Hünkârın neşeli bir zamanında Mihrimah'ın artık evlenme çağına geldiğini fısıldayarak ona bir damat seçilmesini teklif etti. O, kocasına sokulup bu fikri ortaya atarken, Hünkârın önünde Diyarbakır'dan yol-

lanmış gerçekten şahane armağanlar duruyordu. Padişah, bir yandan karısını dinler görünüp bir yandan onlarla meşgul oluyordu.

Hürrem, zaten uygun bu durumdan da yararlanmayı ihmal etmeyerek sesini yükseltti.

“Şu Diyarbakır Valisi kulun gibi bir damat bulsak. Adamcağız canla başla kulluk gösteriyor. Tanrının her günü Aslanıma armağan sunuyor.”

Hünkâr, bu ihtar üzerine gözlerini yarı kapadı. Kölelikten silâhtarlığa, sonra baş imrahorluğa, daha sonra vezirliğe yükselttiği yakışıklı Hırvat dönmesine hayalinde yer verdi ve onun İbrahim’i öldürmek işindeki yararlığını hatırladı.

“Uygun,” dedi, “ben de beğendim. Damatlık bizim Rüstem’e biçilmiş kaftandır. Lâkin Sadrazamla, Kubbealtı Vezirleriyle görüşmeden de karar vermek doğru olmaz. Rüstem’in bizce bilinmeyen kusurları, densizlikleri olabilir. İyice incelemeden Mihrimah’ı nara yakmayalım.”

Padişah, ertesi gün, yine Hürrem’in ihtarıyla bu mevzu üzerinde çalıştı. Sadrazam Ayaş Paşa’yı çağırıp Rüstem’i damat edineceğini söyledi ve fikrini sordu.

Avlonya’da üç tane papaz kardeşi bulunan bu savaş eri ve kadın düşkünü vezir, efendisinin dilekleri üzerinde fikir yürütecek kimselerden olmadığı için kısa lehçesinin müsaadesi nispetinde heyecanlanarak hemen cevap verdi.

“Tanrı mübarek etsin. Sen ne dilersen hayır ondadır.”

Fakat İkinci Vezir Lütfi Paşa öyle davranmadı, Rüstem’i kıskandı. Onun damat olmasıyla beraber sadrazamlığa aday olacağını düşünerek sinirlendi, bir düzen çevirmek istedi ve şu yalanı söyledi:

“Diyarbakır Valisi için cüzamlıdır derler. Sahihse Sultan Hazretlerine gadrolur.”

Sultan Süleyman, Ayaş Paşa’dan çok İkinci Vezirini dinlemek zorundaydı. Çünkü bu adam âlimdi, fazıldı, düzineyle eser sahibiydi. Fazla olarak damattı, Hünkârın kız kardeşlerinden Şahihûba’nın kocasıydı. Bu sebeple sözü daima etkili

oluyordu ve şimdi de Padişahı endişeye, tereddüde düşürmüştü.

Fakat bu haberin doğru mu, yalan mı olduğu söz götürür bir meseleydi. Sultan Süleyman da, yüreğine düşen tiksintiye rağmen, sevgili Rüstem'ini damat yapmak emelinden hemen caymadı, cayamadı.

"Garip şey, Paşa," dedi. "Bu Hırvat oğlu yıllarca yanımda bulundu, gözümün önünde dolaştı, cüzamlı olduğunu sezdirmedi. Ne kaşıntısı vardı, ne sıkıntısı. Aslan gibiydi, yorulmak bilmezdi, boyuna çalışır, didinirdi. Sen nereden duydun bu illeti?"

"Şu, bu haber vermişlerdi, beni acındırmışlardı. Tanrı'ya şükür ki duymuşum, öğrenmişim. Eğer bu haber kulağıma değmeseydi Sultan Hazretlerine yazık olurdu."

"Peki, yerine git, sessiz ol, bu durumu asla dile getirme, bedbaht Rüstem'in sırrını açık etme."

Lâkin Hünkârın içinde inanmamak ihtiyacı vardı ve güzel Hürrem'in damatlığa lâıyk gördüğü bir adamı kuru bir haberle o saadetten uzaklaştırmak yüreğine üzüntü veriyordu. Ondan ötürü bir bahane buldu, Üçüncü Vezir Süleyman Paşa'yı çağırttı, derdini ona açtı.

"Bizim Mihrimah, artık büyüdü, gelin olmak çağına erdi. Vezirlerimi şöyle bir gözden geçirdim, Rüstem'i damatlığa elverişli buldum. Fakat adamcağızın cüzamlı olduğunu söylediler, canım sıkıldı. Sen gün görmüş, çok şeyler duyup bellemiş bir kocasın. Rüstem'de böyle bir illet bulunduğunu duydun mu, açık söyle."

Süleyman Paşa, Arabistan Fatihî şöhreti taşıyan doksanlık bir ihtiyardı. Hadımdı, bir asırlık ömür sahibiydi, kısıydı ve çok şişmandı, dört adamın yardımını olmazsa yerinden kalkamazdı ve değme at onu taşıyamazdı. Öyleyken, o devrin en cesur adamlarından biri sayılıyordu. Yemen'i alan, Aden'i zapteden, ilk Türk filosunu Hindistan kıyılarına götürüp orada şerefli savaşlar yapan bu adamdı. Fakat onun hayrete değer en büyük meziyeti şuhluğu, hazır cevaplığı, nüktedanlığıydı.

Pek kalın vücudunda çok ince bir ruh bulunduğunu her vesileyle belli eder, kendisiyle konuşanları hayretler içinde bırakırdı.

Şimdi de efendisinin karşısında o mizaca mağlup olmuş, nükteli bir cevap vermek istiyordu. Çünkü Rüstem'e haksızlık edildiğini sezdiği gibi Padişahın bu iftiradan dolayı üzül-müş olduğunu da apaçık görüyordu. O sebeple tüysüz ve kırışık yüzünü semiz bir tebessüme sardı.

"Cüzam," dedi, "Rüstem'de değil, bu haberi size verenlerin yüreğinde olsa gerek."

"İftiradır demek istiyorsun. Ben de öyle sanıyorum, ama haberin sahih olmasından korkuyorum."

"Sınaması kolay, Padişahım. Diyarbakır, beş on günlük yol. Sadık bir kulunu yollar, haberin doğru mu, eğri mi olduğunu anlarsın."

"Rüstem'e birini gönderip de, 'Sana cüzamlı diyorlar, aç tenini bakalım,' mı dedirteceğiz? Ayıp iş bu."

"İznin olursa yapılacak işi arz edeyim."

"Makulse söyle, değilse boş yere beni celallendirme."

Doksanlık vezir, Diyarbakır Valisi'nde haber verilen hastalığın var olup olmadığını anlamak için ne yapmak lâzım geldiğini söyleyince Hünkâr memnun oldu, uzun uzun güldü.

"Yahşi yahşi," dedi. "Beğendim, çok beğendim. Atalar, 'Çok yaşayan değil, çok gezen bilir,' derler. Senin yaştın da, gezip gördüğün yer de çok. İyi şeyler biliyorsun."

O gece Hürrem'le de görüştüktan sonra mükemmel bir bohça hazırlattı, Hekim Mahmut Ağa'ya vererek Diyarbakır'a yolladı. Bohça, malum olduğu üzere, eski devirlerde armağan olarak gönderilen kumaş, destimal vesaireye denilir.

Hünkâr, Diyarbakır'dan kendisine sunulan kıymetli hediyelerden mutlu olduğunu ve eski kölesini unutmayıp daima muhabbetle andığını göstermek için böyle bir tenez-zülde bulunuyor, hatırlı bir saray adamını o bohçayla Diyarbakır'a kadar göndermek lütufkârlığını gösteriyordu. Hâlbuki maksadı, Mihrimah Sultan'a koca yapmak istediği Rüstem'de

cüzam hastalığı bulunup bulunmadığını tahkik ettirmektir ve Diyarbakır'a giden Hekim, Süleyman Paşa'nın gösterdiği gibi hareket edip o sırrı açığa çıkarmaya memurdur.

Rüstem Paşa, bir hayli zaman önce Hürrem Sultan tarafından yapılan vaadin, İbrahim Paşa öldürüldüğü ve aradan birkaç yıl da geçtiği hâlde yerine getirilmemesinden dolayı üzüntü içindeydi. Gözden uzak olanların gönülden de ırak kalacağını düşünüp üzülen, vezir ve vali olarak Diyarbakır'da bulunmaktansa yine imrahorluğa dönüp Topkapı Sarayı'nda yaşamayı için için tercih edip duruyordu.

Bu vaziyette saraydan adı sanı belli ve hayli önemli bir ağa'nın ansızın çıkageldiğini görünce ve hele onun Padişah'tan selâm ve kıymetli bir bohça getirdiğini görünce sevinç delisi olayazdı, muhterem konukunu birçok defalar koşup kucakladı, en baş sedire oturttu, bohçayı da üç kere öpüp başına koyduktan sonra yüksek bir yere yerleştirdi.

"Eh," dedi, "hoş geldin, kapı yoldaşım, ne var ne yok İstanbul'da? Biz burada ulak atlarının nal sesine hasret çekip duruyoruz. O ses kulağımıza değecek ki ardından İstanbul kokusu alalım, biraz ferahlayalım. Siz, Tanrı'nın sevgili kullarısınız. İstanbul'da ve sarayda yaşıyorsunuz. Her gün Şevketli Hünkârın mübarek yüzünü görüyorsunuz, mübarek sesini işitiyorsunuz. Biz firak içindeyiz, hicran içindeyiz, perişanız."

Hekim Mahmut, gönülden kopup gelen bu sözlerle neza-ketle karşılık verdi. Hünkârın, Diyarbakır Valisi'ni unutmadığını anlattı ve şu bohçayı bir haremağasıyla, bir içoğlanıyla, hatta bir ulakla göndermek mümkünken kendisini, has hekimlerden birini bu işe memur etmesinin de o büyük ilgiden ileri geldiğini söyledi. Rüstem bahtiyardı ve bahtiyarlığını durumuyla, tutumuyla ispat etmekten geri kalmıyordu. Diyarbakır artık Hekim Mahmut Ağa demekti. Eşraf, ayan, tüccar ve herkes, Valinin emriyle o saray adamına bohça bohça ku-maşlar, düzinelerle atlar, kese kese akçeler, dizi dizi inciler sunuyorlar ve herifi ziyafetten ziyafete götürüp ilkin midesini, sonra koynunu, kesesini, hircunu, çuvalını yarış yaparcasına

doldurmaya koşuyorlardı.

Mahmut, bir yandan böyle hazineler düzmekle beraber, bir yandan da vazifesini görmeye çalışıyor, Rüstem Paşa'yı sıkı bir gözetim altında bulunduruyordu. Zeki Hırvat, bohçasını bıraktıktan, yapılan ikramları da görüp hazmettikten sonra güle güle yerine dönmesi icap eden saraylının ayak sürüyüp durmasından artık huylanmaya başlamıştı. Misafirin hakkı üç gün ağırlanmakken, Hekim Mahmut dönme lafı etmeden on beş günü güle güle geçirmişti. Acaba bu uzun boylu konukluktaki hikmet neydi?

Rüstem Paşa, için için tasalanarak şu garip bilmeceyi çözmeye savaşıırken; Mahmut, Hünkâr tarafından Diyarbakır mıntıkasında gezintiler yapmaya ve gördüklerini yazıp sunmaya da memur edildiğini ileri sürerek Valiye bir devir seyahati teklif etti. Padişahın emrine dayandırılan bu teklifi savsaklamaya imkân olmadığından hemen hazırlık yapıldı ve Mardin, Hatuniye, Kendili yoluyla Sencar Kalesi'ne kadar gidiildi. Hekim Mahmut, konak yerlerinde çadırlara kapanılıp yatılmasını istemiyor, köy kulübelerinde ve köylü yataklarında uyumasını tercih ediyordu. Rüstem Paşa, bakımsız kulübe-lerde su ve sabun yüzü görmemiş yataklarda uyumaktan zevk alan Hekim Mahmut'un bu tutumunu garip bulmakla beraber ses çıkarmıyordu. İçinden bin bir küfür savura savura onunla köy evlerinde yatıyordu.

Saraylı adam, Saçlı Dağı'nda da aynı şeyi yaptı, dağların birer kuyudan farksız olan yer altı kulübelerinde konakladı, Valiyi de beraberinde yatırıp kaldırdı. O devirde Saçlı Dağı'nda oturan Sencarlılar çok bakımsız kimselerdi; içine kapandıkları kuyuların çöplükten ayırt edilmesi mümkün değildi ve her yer bit, pire yuvası sanılacak kadar murdardı.

Rüstem Paşa, Diyarbakır'dan çıkalı beri kaşınıp dururken, Saçlı Dağı'nda durup oturamaz hâle geldi, uyuz olmuş gibi ısıtırap çekmeye başladı. Dağlılar, ölmüş köpekleri soğan suyuyla yıkayıp kefenledikleri, merasimle gömdükleri için, Vali o diyarda yıkanmaktan da çekiniyordu. Zaten örtülü bir yerde

dökünülecek iki üç kova sıcak sudan fayda görmek imkânı da yoktu. Üzerine oturulana veya içinde yatılan minderler, şilteler, suyun götüreceği haşaratın birkaç mislini yeni baştan vereceklerdi.

Hekim Mahmut da aynı acıyı çekip durduğu hâlde sesini çıkarmıyor, Saçlı Dağı'nda kudret helvası toplamakla vakit geçiriyordu. Rüstem Paşa, iki üç gün dişini sıktı, nihayet dayanamadı, Hekim Mahmut'u barındıkları kulübede yanı başında oturttu, mintanının yakasını açtı.

"Kerem et yoldaş, şu hâlde bak. Bit içinde kaldım."

Hekim Mahmut, son derece ciddi bir durum aldı, bir hasta muayene eder gibi Valinin açık göğsüne gözlerini dikti, uzun uzun araştırdı ve irice bir kehle yakalayınca sevinç içinde ayağa kalktı, haykırmaya koyuldu.

"Mübarek adam, devlet kuşu başına kondu, şu hayvancık sana şans getirdi, saadet getirdi. Senin için hüma bu bittir, simurg bu bittir, her şey bu bittir. Sen buna elmaştan bir kafes yapmalısın, bülbül beyniyle onu beslemelisin. Çünkü seni o yükseltiyor!"

Rüstem Paşa, Hekim Mahmut'un çıldırdığını sanarak acıya acıya herife bakıyor ve aynı zamanda hümalara, simurglara benzetilen, elmas kafeslere konup bülbül beyniyle beslenmesi teklif olunan pis mahlûku görmeye savaşıyordu. Hekim Mahmut, Diyarbakır Valisi'nin nasıl bir düşünceye kapıldığını sezmış ve iki parmağı arasında tuttuğu murdar nesneyi adamın dizi üstüne koyarak izaha girişmişti.

"Şevketli Hünkârla İsmetli Haseki Hazretleri seni damat edinmek isterler, biricik kızları Mihrimah Sultan'ı nikâhlamak dilerler. Fakat haset ehli boş durur mu hiç? Hünkârın, Haseki Sultan'ın düşüncesini sezince onlar da iftira tezgâhını işletmeye koyuldular, cenabını gözden düşürmek için çeşit çeşit yalanlar dokudular. Cenabın hakkında her şey, her şey söylendi, hatta cüzamlıdır denildi. Hünkâr keramet ehlidir, her sırrı keşfeder. Onun için dedikodulara kulak asmadı, kararından dönmedi, ama cüzamdan dolayı tasalandı, ben kulunu

araştırmaya yolladı. Şevketli Hünkâr nereden duymuşsa duymuş ve bellemiş ki cüzamlılarda bit olmaz. İşte ben, cenabını bu köylerde, bu kulübelerde o hakikate ulaşmak azmiyle dolaştırdım. Kaç gündür kendim haşarat yuvası kesildim, kaşınmaktan harap oldum. Cenabın dış sıkıp tahammül gösteriyordun. Bugün sabrım tükendi, sabrın tükendi, ağzın şikâyetle açıldı, bahtın da yüceldi. Şu bit bütün iftiralara cevaptır, bundan gayri endişeye mahal yoktur, sen damadı padişahsın. Mübarek olsun.”

Rüstem Paşa sevinçli bir hayret içinde bu garip sözleri dinliyor, verilecek cevap bulamadığı için de yutkunup duruyordu. Hürrem gibi bir dediği iki olmaz, herhangi bir sözü yerde kalmaz afetin yıllardan beri beslediği arzuya rağmen damatlık işinin aldığı şekil, zeki Hırvat'ı şaşırtmıştı. Bir iftiranın bu kadar etkili ve bir bitin ise o iftiraya hâkim oluşu gerçekten düşünülecek bir durumdu. Demek ki şans denen şey bazen bir bitin bir vücutta bulunup bulunmamasına bağlıydı! Temeli bu kadar çürük olan bahtiyarlıkların acaba kıymeti ne olabilirdi?

Fakat düşünmenin yeri değildi. Resmî bir lisanla müjdeleyen saadetin şükranını belirtmek lâzımdı. O sebeple kendini topladı, dizinde dolaşan uğurlu mahlûku incitmeden yere koyup ağzını açtı, dilinin dönebildiği kadar teşekkürler sıraladı ve sonunda yalvardı.

“Artık Diyarbakır’a dönelim, çünkü hüma deyip de kutladığımız bu hayvancıklar biraz daha buralarda kalırsak bizi gerçekten cüzamlı yapacak.”

Hekim Mahmut’un da vazifesi bitmiş demektir. Hızla İstanbul’a dönmesi ve Hünkâra müjde götürmesi gerekti. Ondan ötürü hemen hazırlandı, bir bit yüzünden parlak bir istikbale aday olan vezirle Diyarbakır’a geldi ve oradan iki menzili bir yaparak İstanbul’a uçtu.

Sultan Süleyman sabırsızlıkla onu bekliyordu ve kendisini ayağının tozuyla huzuruna getirtip olanları dinledikten sonra telaşla hareme koşup duyduklarını Hürrem’e anlatmıştı. Fetan kadın, hikâyenin heyecanı arasında da planını düşündü.

“Adamcağızı,” dedi, “hafakanlar basmıştır. Bir iyilik edip kendisini sevindirmek gerek.”

Adamcağızdan maksat, Rüstem’di. Hünkâr, kendi düşüncesine de uygun düştüğü için bu ihtara uysallık gösterdi ve sordu.

“Ona ne gibi ikramda bulunmamı istersin?”

“Aslanıma biraz yakın gelsin yeter.”

“Uygun.”

Bir iki saat sonra hümayun bir hat, Rüstem’in Anadolu Valiliği’ne naklolduğunu Sadrazama bildiriyor ve Hürrem tarafından yola çıkarılan bir ulak da onun Mihrimah Sultan’a nişan yollaması, yeni vazifesine başlamak üzere Kütahya’ya doğru yola çıkması tavsiyelerini içeren bir mektubu Diyarbakır’a götürüyordu.

Osmanlı Sarayı tarihinde eşsiz rol oynamış olan Rüstem’in hakiki faaliyeti işte bugünden başlar. O sebeple kendisini okuyucularımıza iyice tanıtmak isteriz. Yakışıklı, güçlü kuvvetli, çevik ve zekiydi. Sıkı bir nizam altında terbiye görüp yetiştği, eski Türk ananelerine göre ruh aşısı aldığı için cesurdu, iyi silâhşordu, savaş işlerinde anlayışlıydı. Saray terbiyesi, bir yandan ona askerî özellikler ve askerî meziyetler sağlamış olmakla beraber, bir yandan da karakterini geliştirmişti. Entrikacıydı, haristi ve bilhassa para canlıydı. Hürrem’le ilişki kurduktan, Padişahın gözüne girdikten sonra aç gözlülüğe hız vermiş, gizli ve açık yollara başvurarak servet toplamaya koyulmuştu. Osmanlı tarihinde hiçbir vezir onun kadar zengin olmadı. Dünyadan göçtüğü gün hükümet adamları tarafından tanzim olunan şu tereke defteri, onun otuz yıl içinde neler topladığı hakkında bir fikir verebilir:

815 çiftlik; 476 su değirmeni; 1700 köle; 2900 at; 1106 deve; 100 gümüşlü eyer; 500 elmaslı ve altınlı eyer; 2000 zırh; 1500 gümüş kaplı bıçak; 130 çift altın üzenği; 760 elmaslı kılıç; 1000 gümüşlü mızrak; 800 yaldızlı ve ağır ciltli Kuran; 5000 kitap; binlerce hilat, kürk ve yine binlerce top kumaş; 87 bin duka altını; on bir milyon yüz yirmi bin akçe kıymetinde 32 büyük

elmas; bin katırla taşınan yüz milyon çil akçe -iki milyon altın-nakit para!

Yerinde güzel söz söylemeyi pek iyi bilen bu adam, güzel söz dinlemekten hoşlanmaz ve hele şairlere hiç yüz vermezdi. Fakat İbrahim Paşa gibi şair öldürmekten de zevk almazdı. Nabza göre şerbet vermekte ustaydı, Padişaha ve Hürrem'e yaltaklanmada küçük bir müsamaha göstermezdi.

Lâkin başkalarına sert ve hatta hoyratça davranır, hele elçilere kan kustururdu. Saman altından su yürütmekte de yetenekli olduğundan canını, malını almak istediği kimselere düşüncesini asla sezdirmez ve ansızın gelen ölümler gibi davranıp kurbanını gafil yakalardı.

Hürrem Sultan, kendince tasarladığı büyük plan için icra memuru olarak işte bu ayarda bir adam seçmişti. Nişan töreni Rüstem'in gıyabında yapıldıktan sonra, damadını İstanbul'a getirtmek ve sadrazamlığa geçirmek için fırsat kollamaya ve daha doğrusu fırsat yaratmaya koyuldu. O sırada İstanbul yaman bir salgın içindeydi, her gün yüzlerce kurban veriyordu. Sadrazam Ayaş Paşa da gemi azıya almış olan vebadan yakasını kurtaramadı, bu kurbanlar arasına girdi, yüz iki çocuğunu yetim bırakarak öbür dünyaya göçüp gitti.

Hürrem bu fırsatı kaçırmadı, kocasına silsile yürüttürdü, Şahıhuban Sultan'ın kocası İkinci Vezir Lütfü Paşa'yı sadrazam yaptırdı, ihtiyar Hadım Süleyman'ı ikinci vezirliğe geçirtti ve onun yerine Rüstem'i üçüncü vezir tayin ettirerek İstanbul'a getirtti.

Zeki Hırvat, sadrazamlığa çıkan yolun dörtte üç buçuğunu artık atlamış, o uzun merdivenin en son basamağına yaklaşmış demektir. Hürrem'le el ele verince Lütfü ve Hadım Paşaları atlatmak ve son basamağa çıkmak onun için hiç de zor değildi. Fakat daha önce nikâhı ve düğünü yaparak vaziyetini tamamiyle sağlamlaştırmak lâzımdı. Hürrem bu lüzumu ondan daha fazla hissettiği için gereken telkinlere girişti, Ayaş Paşa'nın ölümünden üç ay sonra muhteşem bir düğün yaptırttı.

Sultan Süleyman, her vesileyle iktisat sever bir adam oldu-

ğunu göstermek istediği için Mihrimah'la Rüstem'i evlendirirken de tasarruf etmek istemiş ve onların düğününü Şehzade Beyazıt'la Cihangir'in sünnet düğünleriyle birlikte yapmıştı. Bu münasebetle yapılan şenlikler, dokuz sene önceki eğlenceler kadar sürekli olmadı, ancak on beş gün sürdü. Fakat yeni damat, düğünün tantanasını, debdebesini yüceltmek için hayli fedakârlıklara katlandı. Halka daha evvelki günlerde görülmeyen sahneler seyrettirdi; kendinin bulmuş olduğu düzinelele aslanı, kaplanı, parısı, vaşağı, kurdu, zürafayı Atmeydanı'nda dolaştırarak seyircilere heyecan verdirdi. Bu düğüne, yine ilk defa olarak, İstanbul Yahudileri de katılmışlar ve yedi başlı bir ejder yapıp onu ateşlemek suretiyle parlak bir numara göstermişlerdi.

Rüstem, düğünden sonra Kubbealtı'nda yer aldı ve devlet işlerinden ziyade kaynanasının kendine yüklediği büyük vazifeyle uğraşmaya koyuldu. Mihrimah, henüz körpe bir gelin bulunmasına rağmen, anasıyla yürek birliği yapmıştı. Kocasını sadrazamlığa, öz kardeşlerinden birini padişahlığa yükseltmek ülküsünde ona yoldaş olmuş, ateşli bir faaliyetle çalışıp duruyordu. Onun en önemli hizmeti, anasıyla kocası arasında yaptığı postacılıkta ortaya çıkıyordu. Hürrem, düşüncelerini kızına teslim edip Rüstem'e yolluyor, Rüstem de cevaplarını onun ağzına koyup kaynanasına sunuyordu.

Hürrem'le Rüstem kendi planlarına göre hamleler yapmaktan da geri kalmıyordu. Bu hamlelerin ilk kurbanı Sadrazam Lütfü Paşa oldu. Sultan Süleyman'ın eniştesi bulunan Lütfü, gerçekten âlim ve fazıl bir vezirdi. Güzel bir tarihi, birkaçı Arapça ve çoğu Türkçe yazılmış bir düzineye yakın eseri vardır. Fakat mizacı garipti; bizzat âlimken âlimleri sevmez, ilmi himaye etmezdi. Meselâ, dilimizde *Hümayunname* diye meşhur olan Hintçe *Kelile Dimne*'yi yirmi yıl çalışarak tercüme etmiş olan Salih oğlu Alâeddin, eserini ona sunduğu vakit yüzünü ekşitmiş, ahlâkî ve terbiye açısından kıymeti pek yüksek olan kitabı eline dahi almadan tercümanı şu şekilde azarla-

mıştı.

“Behey akılsız, işin gücün yoktu da hayvan ağzından düzülmüş masallarla mı uğraştın? Pabuca nasıl mes verilir, tememmüm nerede bozulur, orucu neler ifsat eder, bunları araştırıp bir risale yazsan olmaz mıydı? Al kitabını, yıkıl önümden. Karga ağzından hikmet dinlemek bana gerekmez.”

O sırada defter emini bulunan meşhur Nişancı Mehmet, âlim Vezirin cahilane denilebilecek olan bu yakışıksız hareketini duyunca üzüldü, Alâeddin’in eserini elli altına satın alarak Padişaha sundu, o da kendi eliyle bir iradename yazıp kıymetli çevirmene Bursa Kadılığı’nı hediye etti.

Lütfü Paşa’nın huy garipliği bundan ibaret değildi. O, kendinden önce sadrazam olan Ayaş Paşa’yla tam bir tezat teşkil etmek ister gibi kadınlara düşmanlık göstermekten zevk alırdı. Yanında kadından bahsedilmezdi. Celâllenirdi, köpürürdü.

Rüstem, onun bu hâinden yararlanmak istedi, ikide bir Kubbealtı’na kadın davaları getirmeye başladı. Maksudı, Havva kızlarına düşman olan Vezirin sinirlerini her gün bozmak ve onu makamına yakışmaz işler yapmaya zorlamaktı. Bu plan, nihayet verimli çıktı ve Lütfü Paşa bir gün, kendini kaybedecek derecede hiddetlenerek çirkin bir iş yaptı.

Hadise şudur: Bekâr bir delikanlı, dil döküp, yüz suyu ve akçe harcayıp elde ettiği yosma bir kadınla buluşur, baş başa verip konuşur. Asesler devrin zihniyeti icabı bu gönül alışverişini günah saydıklarından iş bir zabıta vakası hâline girer, baskın yapılır ve kadın kaçarsa da delikanlı yakalanır. Fakat cerbezeli yiğitlerden olduğu için kendine sorulanlara ters cevaplar verir, haktan ve hürriyetten dem vurur, her koyunun kendi bacağından asılacağını söyler, gönül hoşluğuyla yapılan işlere kimsenin karışamayacağını haykırır, karakolun altını üstüne getirir. Bu sebeple ağır bir cezaya çarptırılmasına gerek duyulur ve Divanı Hümayun’a sevk olunur.

Arada kadın adı, kadın kokusu var ya, Sadrazam Lütfü Paşa, o önemli işler ve işlerden daha önemli olan teşrifat gürültüsü arasında, vaziyete hemen ilgi gösterir. Hovarda

genci bizzat sorguya çeker, hadisenin detaylarını söyletip dinler ve sonunda şu emri verir:

“Hadım edin keratayı, bırakın sokağa. Anlasın zamparalığı, sürünsün!”

Padişahlar gibi sadrazamların da ağızlarından çıkan her söz o devirlerde kanun kuvvetindeydi. Bu sebeple gafil genç apar topar divandan çıkarıldı, bir köşeye sokuldu, hadım edildi ve baygın bir hâlde saraydan dışarı atıldı.

Hüküm çirkindi ve böyle bir ceza o güne kadar ne görül-müş, ne işitilmişti. Fakat Rüstem Paşa son derece memnundu. Çünkü bu işten kendi emeline uygun neticeler çıkaracağına emindi. Nitekim öyle de oldu ve kendisinin Hürrem’e, Hürrem’in de Şahıhuban Sultan’a yolladığı haber üzerine kızıl bir kıyamet koptu, Topkapı Sarayı’nda ve Lütü Paşa Konağı’nda feveranlı bir dedikodu başladı. Halayıklar, kâhya kadınlar, hazinedarlar, hasekiler, sultanlar hep bir ağızdan Sadrazama atıp tutuyor, genç bir erkeği hadımlaştıran zalime lanet okuyorlardı.

Lütü Paşa’nın saraylı kadınlar ağzında beliren kasırgalardan haberi yoktu. Divan işleri bittikten sonra huzur içinde konağına dönmüştü. Fakat harem dairesine girer girmez soğuk bir havayla karşılaştı, düşman bir muhite düşmüş gibi şaşırıp kaldı. Kendisini yerlerde sürünerek karşılamaya gelen köle ve halayık başları şimdi dimdikti ve o başlardaki gözler, garip bir öfkeyle parıldıyordu.

Kadın düşmanı Vezir, kendi evinde tatsız bir değişiklik yüz gösterdiğini sezmekle beraber kölelerini, halayıklarını söylet-meye tenezzül etmedi. Şahıhuban Sultan’la görüşerek bu sırrı çözmek istedi ve doğruca karısının yanına gitti.

Yavuz’un kızı yavuz bir kaplan halindeydi; saçlarını kabarta kabarta, şimşekleşmiş bakışlarla dolu gözlerini aç aç kocasını bekliyordu. Onu karşısında görür görmez iğrenç bir mahlûkla yüzleşmiş gibi açık bir istikrahla ellerini yüzüne kapadı, bağırmaı koyuldu.

“Git herif, seni gözüm görmesin, kulağım sesini duyma-

sın. Bundan geri erim değilsin, eşim değilsin.”

Lütfü Paşa, hangi suçtan dolayı böyle bir harekete hak kazandığını kestiremediğinden, ıstıraplı bir hayret geçiriyor ve kekeliyordu.

“Ne olmuş Sultanım, kusurum ne? Bilmezlikle elimden, dilimden bir kaza mı çıktı. Sabahleyin şendin, nazıktın. Şimdi ne oldu, aramızdan nasıl bir kara kedi geçti? Kerem et de söyle. Ben de günahımı bileyim, tövbe edeyim.”

Şahıhuban Sultan, kocasının nefisini zorlayarak söylediği sözlere kulak asmadı, haykırmakta devam etti.

“Daha ne yapacaksın, melun. Elin aslan gibi evlâdını hadım edersin, sokaklara attırırsın, sonra da bilmezlikten gelip karşıma dikilirsin. Çık şimdi, çık, hangi külhandan geldinse yine oraya git.”

Lütfü Paşa işin aslını anlayınca müthiş bir hiddete kapıldı, tepeden tırnağa kadar gazap kesildi. Karısının, hadım edilmiş bir erkeğe gösterdiği ilgi onun gururunu incitmiş, namus anlayışını şahlendirmiş ve aklını başından çıkarmıştı. Artık ne sultan tanıyordu, ne hakan. Yalnız çirkin bir mevzuya zihnini kaptıran bir kadının kocası gibi düşünüyordu ve yine o sıfatla hareket etmek istiyordu.

Bu sebeple, kan çanağına dönen gözlerini Şahıhuban Sultan'ın gözlerine dikti, elini hançerinin kabzasına koydu, gürül gürül gürledi.

“Ona acıdın ha? Seni de o ite eş edeyim de hovardalara uzaktan gönül vermek nice olur, gör!”

Niyeti gerçekten öyle davranmak, Kubbealtı'nda bir erkeğe yaptırttığı işin eşini Yavuz'un kızına yapmaktı. Hançerini çekmiş, kızgınlığı unutup korkuya kapılan, zangır zangır titremeye başlamış olan karısının üzerine yürüyordu. Fakat karı koca arasında bir dalaşma yüz göstereceğini evvelce sezerek kapı önüne yığılan haremağaları ve halayıklar, Sadrazamın bir cinayet daha işleyeceğini görür görmez içeri dolmuşlar, hiddetinden kuduran Vezirin üstüne çullanarak kendisini dövmeye koyulmuşlardı. İlk hamlede hançeri de

elinden alınınca vaziyeti çarçabuk kötüleşti, saç sakalı yolunmuş, eli ayağı tutmaz bir biçime girdi.

Şahıhuban Sultan, tehlikenin giderildiğini görünce aklını başına devşirdi, halayıklara kölelere emir verdi.

“Atın kepezeyi dışarı, kapayın kapıları. Ben şevketli kardeşime gidip durumu hikâye ederim, bu nanköre günün gösteririm.”

Biraz sonra âlim Sadrazamın yaralan bereleri selâmlıkta tedavi olunuyor, Sultan Süleyman da kız kardeşinden maceranın detaylarını dinliyordu. Hürrem, kocasının yanında bulunduğu için, damadıyla kendisinin eseri sayılması icap eden bu garip sahnenin büyük plana göre netice vermesine yardımcı olacak fikirler yürütmekten geri kalmıyordu.

Hünkâr, Kubbealtı’nda verilen mahut hükümden dolayı zaten Lütfü Paşa’ya kızgındı. Onun karısına da aynı cezayı vermeye kalkıştığını duyar duymaz gazabı ziyadeleşti. Hürrem’in telkinleriyse onu çileden çıkaracak hâlê getirdi ve sargılar içinde kalan Sadrazamı hemen huzuruna getirterek uzun boylu tekdirlerle, tahkirlerle bir iyi donattıktan sonra şu emri verdi:

“Hem mührü, hem çeyizi ver, kendin de yolculuğa hazırlan. Bir daha adını duymak, yüzünü görmek istemem!”

Mühür dediği, sadrazamlık alâmeti olarak padişahlar tarafından birinci vezirlere verilegelen mühürdü. Çeyizden maksat da Şahıhuban Sultan’ın nikâhıydı. Lütfü Paşa bu suretle sadarettten azlolunuyor ve karısını da boşamaya zorlanıyordu. O, kendisinin idamına emir verilmemesini bir nimet saydı, mührü hemen Padişaha sundu, konağına döner dönmeyiz de karısının boş kâğıdını ve yirmi bir altından ibaret olan çeyizini yolladı. Üç çavuş zaten konağa gelmiş, kendisini sürgün olarak Dimetoka’ya götürmek üzere hazırlanmasını bekliyorlardı.

Bu hadisenin sonu, Hadım Süleyman Paşa’nın sadrazamlığa, Rüstem’in de ikinci vezirliğe çıkmasına sebep oldu. Hürrem’le damadı ustaca davranarak işte bir merhale daha

aşmışlardı ve devlet idaresini büsbütün ellerine alabilmek için tek bir adımı yeterli görececek duruma gelmişlerdi.

Bu adım, atılmasa da olabilirdi. Çünkü Sultan Süleyman, bütün iradesini Rüstem'e terk etmiş gibiydi; her şeyi ondan bekliyor ve her şeyde ona müracaat ediyordu. Gerçi İbrahim'e gösterdiği kardeşçe tavrı Rüstem'e karşı da takınmış değildi, gecelerini beraber geçiniliyordu ve bütün temaslarında efendiliğini koruyarak Rüstem'i köle durumunda bulunduruyordu. Lâkin kalbini Hürrem'e vermişti. Hürrem onun gören gözü, duyan kulağı ve konuşan dili gibiydi. Bu hâl, Rüstem'i her şey yapmaya yeterdi. Çünkü Hürrem, yalnız Rüstem'i düşünüyordu.

Hünkârın damadına bağlı olmasında bir sebep daha vardı. Rüstem'in silik kalmakta ve görünüşün bütün şerefini Padişaha bırakmaktaki ustalığı! O, yapmamış görünerek yapıyor ve yapılan işlerde şeref hissesi aramamayı başarıyordu. İbrahim'in pervasızca saltanata ortak olmak isteyişini bir türlü unutamayan Hünkâr, zeki damadının bu durumundan da son derece mutlu oluyordu. Fakat hakikate saygı göstermiş olmak için hemen ilâve edelim ki Rüstem, devlet adamlığı bakımından efendisinin sevgisine, itimadına ve takdirine gerçekten lâ-yıktı.

İbrahim gibi o da son derece yetenekli bir vezirdi, ama onun gibi gurura ve hain hülyalara kapılmadığı için daha dürüst iş görüyordu. Hürrem'in iradesine iradesini ram etmemiş, bütün ömrünce sadrazam kalmak hırsına kendini kaptırmamış olsaydı Osmanlı tarihinde yegânelerden sayılabilirdi.

Onu baştan çıkaran Hürrem'di. Fakat şans yolunu ona açan da yine o kadındı. Bu sebeple ve genç karısının da zoruyla Şehzade Mustafa'nın başına bir felâket getirmek vazifesini aklına koymuş bulunuyordu. Lütfü Paşa'yı kündeden attıktan sonra ilk hedef olan sadrazamlığa yükselmek için, Hadım Süleyman aleyhinde de entrikalar çevirmeye başladı. Hürrem sabırsızlık gösteriyor ve ikide bir, "Şu uğursuz tüysüzü düşür!" emrini

veriyordu.

Rüstem kendi arzusuna ve ihtirasına da uygun düşen bu emri yerine getirmek için Dördüncü Vezir Hüsrev Paşa'dan faydalanmak istedi, onu hiç belli etmeden Sadrazam aleyhine kışkırtmaya girişti. Hüsrev, canlı bir hamaset tarihi demekti. Tam otuz yıl Bosna Valiliği yapmış, Mohaç'ta Bali Bey'le beraber Macar ordusunu çevirerek o büyük zafer destanının yaratıcılarından biri olmuş, elli yıldan beri doğuda ve batıda yapılan savaşların hepsinde zafer kılavuzu olarak tanınmış, adını Alman beşikleri önünde ninni diye söyletmiş bir adamdı. Entrika bilmez, riyadan hoşlanmaz, kimseden çekinmezdi. Olduğu gibi görünürdü ve görüldüğü gibi yaşardı. Yalnız Hadım Süleyman Paşa'yı sevmezdi. Çünkü onunla Mısır Valiliğinde halef ve selef olmuşlardı. Tüysüz Vezirin yerine kendisi Mısır Valisi olunca vergi toplamakta büyük bir gayret göstermiş ve Hadım'ın bir yılda İstanbul'a sekiz yüz bin duka altını yollamasına karşılık, o bir milyon iki yüz bin göndermek imkânını bulmuştu. Süleyman Paşa, kendi şöhretini tehlikeye düşürecek olan bu gayreti lekelemek yolunu buldu. Hüsrev'in Mısır'da halka zulmettiğini ve haksız vergi toplamak suretiyle göze girmeye çalıştığını Padişaha bildirdi. Hüsrev, bu iftirayı reddetmekte güçlük çekmedi. Tarlaları iyi sulattığını ve yağışın da yardımıyla bereketin çoğalmasa sayesinde hâsılâtın arttığını ispat eyleyerek ölümden kurtuldu. Ancak Hünkâr, fazladan gelen o dört yüz bin altının temizliğine tam bir kanaat hâsıl edemediğinden parayı hazineye sokturmadı, İstanbul su yollarının tamirine tahsis etti, Hüsrev'i de Mısır'dan kaldırarak yerine yine Hadım Süleyman'ı yolladı.

Hüsrev, aradan hayli yıllar geçmiş olmasına rağmen bu macerayı unutmuyor, Hadım Süleyman'a karşı kızgın bulunuyordu. Onun sadrazam ve kendinin dördüncü vezir olarak Kubbealtı'nda birleşmeleri, aralarında er ya da geç bir tatsızlık doğuracaktı. Rüstem işte bu istidadı körükledi, Hüsrev'i Sadrazam aleyhine tahrik etmeye başladı.

Rüstem'in kapalı üslupla söylediğine yahut başkalarına

ustalıkla söylettiğine göre Hadım Süleyman Paşa, ilk fırsatta Hüsrev Paşa'yı Kubbealtı'ndan atacak, işi ve iradı az bir yere vali yapıp gönderecekti. Hüsrev, onu Mısır Valiliği'nden azlettiren adamın bir darbe daha hazırlamasını gayet tabii buluyordu. Hâlbuki Süleyman Paşa'nın böyle bir maksadı yoktu. O, herkese olduğu gibi Hüsrev Paşa'ya da kardeşçe davranıyor, yine kardeşçe latifeler yapıp gönül eğlendiriyordu.

Bir gün, Hünkârın kafes ardından divan tartışmalarını dinlediği sırada yine şakalaşmak hevesine kapılmıştı. Hüsrev Paşa'ya doğru tüysüz yüzünü çevirdi.

"Paşa kardeş," dedi, "yaşın arttıkça süse hevesin çoğalıyor. Hançerini som elmasa boğmuşsun, oynuncağa çevirmişsin. Silâhı süslemekten ne çıkar, hüner bileği kuvvetlendirmekte. Elmasa vereceğin akçeyi macuna ver, biraz canlan."

Hüsrev Paşa, hakikatte yersiz de olan bu latifede kendini gösterişçilikle suçlayan bir anlam buldu ve birden celallenecek hançerini çekti, Sadrazama hücum eder gibi bir tavır aldı.

"Ben," dedi, "taşdığım silâhı kullanmayı da bilirim. Fakat senin gibi hadımlar ki silâh kıymetini bilmezler, eksik etekler gibi sade süslenir ve silâhsız yaşarlar."

Cevabın ağırlığı Sadrazamı da gazaba getirdiğinden münakaşa büyüdü, iki tarafın boğaz boğaza gelmesine ramak kaldı. Rüstem, kendi telkinlerinin eseri olan bu sahnede şimdi ara bulucu rolü oynuyordu. Bir yandan şişman Sadrazama dönüp, "Kerem et Devletli, sessiz ol," diyor ve bir yandan Hüsrev Paşa'nın eline sarılıp, "Padişah divanında hançer çekilmez, aklını başına devşir kardeş," sözleriyle onu ileri atılmaktan korumaya savaşıyordu.

Hünkâr, derece derece kendini temsil eden vezirlerin devlet divanında birbirlerine silâh çekecek kadar hafiflik göstermelerinden son derece üzülmüş ve hemen bir adam gönderip toplantıyı tatil ettirdiği gibi yersiz ve kaba bir latifeyle bu çirkin sahneye temel atan sadrazamı Malkara'ya sürmüş, Hüsrev Paşa'yı da vezirlikten çıkarmıştı.

Söylemeye gerek olmadığı üzere, sadrazamlık Rüstem Pa-

şa'nın iki kere hakkıydı. Bu hakkın biri ikinci vezir olmaktan ileri geliyordu. Padişahın İbrahim'i öldürdükten sonra uyduğu kanuna göre onun sadrazamlığa geçmesi tabiiydi. Sonra, o yüksek makamın boş kalmasına bizzat kendisi sebep olduğundan ektiği tohumun mahsulünü alacaktı.

Bu hadisenin bir de acıklı tarafı vardır: Hüsrev Paşa'nın akıbeti. Doğduğu günden beri şan içinde, şeref içinde yaşayan ihtiyar Vezir, hedef olduğu felâketin sertliğine tahammül edemedi, dünyayla ilgisini kesmek kararını vererek evine kapandı, kimseyle görüşmez oldu. Lâkin doğduğundan beri harekete alışkındı. Bir mahpus gibi yaşamaktan üç beş gün sonra sıkıldı, şehir içinde bir gezinti yapmak istedi, oda hizmetçisine at hazırlanması emrini verdi.

O devirde Hüsrev Paşa gibi vezirler ata binerken binek taşının yanında en azından yüz uşak bulunurdu. Sefer sırasındaysa önde, arkada ve yanlarda yürüyen seyislerin, kölelerin, çavuşların, kavasların sayısı bini geçerd.

O gün de, hiç yoktan, hedef olduğu haksızlığın acısını yalızlı, sırmalı ve gümüşlü, altınlı bir ihtişam içinde avutmak istiyordu. Fakat atın hazır olduğunun kendisine bildirilmesi üzerine saçını sakalını düzelterip, kılığına çeki düzen verip aşağı inince yıldırımla vurulmuşa döndü. Çünkü binek taşı önünde sade bir at ve miskin bir seyis vardı. Yıllardan beri kendisini bu durumda karşılamaya gelen altın kemerli iç oğlanlarından eser yoktu. Onu Kubbealtı'ndan bir emirle sürüp çıkaran hümayun kudret, bütün debdebesini ve saltanatını da silip süpürmüşe benziyordu.

Hüsrev Paşa, gökten yere yuvarlandığını bütün fecaatiyle işte o dakikada anladı, ayağını üzengiden çekti.

"Böyle ata binmekense yatağa girmek daha iyidir," diyerek odasına döndü.

Kapıyı ardından sürgüledi, ölüm getirecek bir oruca başladı. Yemiyor, içmiyor ve hareket etmiyordu. Henüz kendisini terk etmeyen bir iki uşak, sık sık kapı önüne gelip bir iki kaşık çorba olsun almasını ağlaya ağlaya rica ettikçe o, yattığı ya-

taktan cevap verirdi.

“Bana zehir mi içirmek istiyorsunuz? Zahmet etmeyin, ben kendi kendime ölmek yolunu bilirim.”

Bu garip oruç ancak sekiz gün sürdü. Hüsrev’in yaralı ruhuyla aç midesi ıstıraplarını birleştirdi ve ölümü getirdi. Böyle bir ölüm, bütün Osmanlı ve İslâm tarihlerinde yegânedir. Esasen Türkler, en ağır zorluk ve haksızlıklar önünde de tahammül etmeği erlik şanından sayar ve felâketten, hastalıktan ümitsizliğe düşüp ölüme keşkül açmayı cesaret değil, alçaklık tanırırlar.

Rüstem, böyle hazin bir olay da doğuran, entrikaları sonunda elde ettiği sadrazamlıkta parlak işler görüyordu. Padişahla birlikte sevk ve idare ettiği ordular, nizamın, intizamın numunesi sayılacak kadar mükemmeldi. Altmış, yetmiş ve hatta yüz gün durup dinlenmeden yürüyüş yapan, meyvelerle bezenmiş çeşit çeşit bağlar ve hayvan ağızlarını bile sulandıracak kadar olgun bahçeler, tarlalar yanından geçen bu ordular, tek bir meyve ve bir tutam ot koparmadan merhaleleri aşarlar, en küçük bir nizamsızlık ve sarkıntılık eseri göstermezlerdi.

Rüstem Paşa’nın siyâsî cephede kazandığı başarılarından biri de Şah Tahmasp’ın kardeşi Prens Elkas Mirza’yı mülteci olarak İstanbul’a getirmesidir. İran tahtını ele geçirmek için Türk gücüne el açan bu Prens, İstanbul’a geldiği vakit Sultan Süleyman, Edirne’de bulunuyordu. Dönüşünde mülteci Şehzade de onu karşılamaya çıktı, kendisine tahsis olunan bir yerden orduyla Hünkârın geçişini seyretti.

Fakat Rüstem, tarihlere güç sığan bu daimî hareket ve faaliyet arasında kaynanasının maksadını unutmuyor, omzuna yüklenen büyük vazifeyi yerine getirmek için tedbirler alıyor, kimseye sezdirmeden zekice ve haince hazırlanıyordu. Şehzade Selim Manisa’ya, Beyazıt’sa Karaman’a vali olarak gönderilmişlerdi. Veliâht Mustafa da Amasya’ya naklolunmuştu. İki bir anadan doğmuş olmakla beraber saltanat hırsıyla birbirlerini çekemeyen Selim’le Beyazıt, analarından ayrı ayrı al-

dıkları talimata göre hareket ederek ortak rakipleri olan büyük kardeşlerini sıkı bir gözetim altında bulunduruyorlar, çeşitli vasıtalarla onun bütün hareketlerini öğrenip Hürrem'e yazıyorlardı.

Sultan Süleyman, aile tarihinden aldığı dersle bu jurnalci-liği sinsi sinsi teşvik ediyordu. Saltanatın henüz kökleşmediği bir devirde Şehzade Saveci Bey'in yaptığı işler her padişah gibi Sultan Süleyman'ın da aklından çıkmıyordu. Aksak Timur'un yurduna dönüşünden sonra yüz gösteren Fetret Devri, yine her padişah gibi onun da kafasında yaşayan bir dersti. Beyazıt'la Cem'in harpleri unutulacak olaylardan değildi. Yavuz'u tahta çıkaran askerî ayaklanmaları ise bizzat görmüştü ve dedesi devrilirken kendisi o işi yapan babasının hesabına çalışı-yordu.

Oğullarının Anadolu'da birer vilâyet işgal ettikleri günden beri kendi amcaları Korkut'un, Ahmet'in, Şehinşah'ın vaktiyle aynı toprak üzerinde aldıkları silahlı vaziyeti babasının -yaş küçüklüğüne rağmen- yaptığı muzaffer hamleyi düşünerek için için rahatsız oluyordu. Tarihin verdiği örneklerle göre oğulları da rahat durmayacak ve birbirleriyle boğuşur gibi gör-nerek belki kendi aleyhine hücumlar düzenleyeceklerdi.

İlk isyanı, yaşça büyük olmak ve kardeşlerinin rekabetin-den kurtulmayı düşünmek sebepleriyle Şehzade Mustafa'nın çıkarması kuvvetle muhtemeldi. Hünkâr, en ziyade bu ihtimali göz önünde tutuyor, büyük oğlu hakkında söylenen her söze kulak veriyordu. Gerçi bu haberler arasında ciddiye alınacak bir şey yoktu. Mustafa'nın vaziyeti şüphe uyandıracak biçimde görünmüyordu. Fakat onun üvey kardeşlerinden daima küçümsemeyle bahsettiği ve yeniçeri ocağına da her fırsattan yararlanarak cemileler gösterdiği anlaşıyordu.

Bunlar da olmasa, o, Padişah için canlı bir tehlike sayılabilirdi. Çünkü yaşı otuza varmış, parlak tahsil görmüş, iyi bir silâhşor şöhreti kazanmış bulunuyordu. Hünkârsa, o sırada elli üç yaşındaydı, genç göstermemekle beraber oğluna nispetle hayli çökkün ve güçsüz görünüyordu. Yeniçeriler, yirmi yedi

yıl önce kendilerini Belgrad önüne götüren, Rodos'a ulaştıran, Mohaç'ta dolaştıran Hükümdarın zindeliğini, çevikliğini, yorulmazlığını Şehzade Mustafa'nın şahsında tazelenmiş bulmaktaydı ve vaktiyle Yavuz'u babasına tercih ettikleri gibi şimdi de onu Süleyman'dan üstün görmekte belki tereddüt etmeyeceklerdi.

İşte Hünkârı endişeye düşüren hep bu ihtimaldi ve ondan ötürü de ortada net bir şey yokken büyük oğlundan huylanıyordu, kuşkulanıyordu. Elkas Mirza'nın Osmanlı'ya sığınması bu iç durumuna yepyeni bir karışıklık verdi, Sultan Süleyman'ın kuruntusunu ziyadeleştirdi. İran tahtı etrafında uyanan ihtirasın Osmanlı tahtına da bulaşmasını, büyük oğlunun Elkas Mirza'yı taklide kalkışmasını mümkün görüp için için telâş ediyordu.

İşte Hürrem'le Rüstem bu vaziyetten yararlanıyorlar, Hünkârı yavaş yavaş zehirliyorlardı. Rus topraklarından gelme Osmanlı İmparatoriçesi, mülteci Mirza'ya, yabancı bir prence karşı o güne kadar hiçbir saray kadınının göstermediği iltifatlarda, ikramlarda bulunmuştu. Ona altın ve gümüşle dolu keseler, top top kumaşlar, deste deste şallar, katar katar katırlar, atlar, düzinelerle beyaz ve siyah köleler, halayıklar yolladığı gibi kendi eliyle işlenmiş mendiller, yine kendi tarafından dikilmiş gömlekler, önlükler yollamıştı.

Hürrem'in İran Prensi'ne karşı aldığı bu pek şefkatli ve pek muhabbetli vaziyetin sebepleri bir değil, birkaçı. İlkın, kocasını onunla sıkı bir biçimde ilişkilendirmek istiyordu. Bu ilgi İran aleyhine bir savaş açılmasına sebep olabilirdi. O vakit Padişah, İstanbul'a en yakın yerde bulunan Şehzade Selim'i saltanat naibi yaparak Rumeli yakasına göndermek mecburiyetinde kalacaktı. Bu, Padişahın sefer esnasında bir hastalığa tutulup veya bir kazaya uğrayıp ölmesi hâlinde Selim'in büyük kardeşinden önce İstanbul'a gelerek saraya, hazineye ve yeniçeri ocağına el koymasını kolaylaştıran bir vaziyet olacaktı. Sonra Padişah, İran yolculuğu sırasında büyük oğlunu gözüyle görecekt ve onun saltanat nöbetini uzun müddet

beklemeye mütehammil olmayacak derecede olgunlaştığını anlayıp telâşa düşecekti. Aynı karşılaşmada ordunun Veliaht lehinde gösteriler yaparak Padişahı büsbütün endişelendirmesi de muhtemeldi.

Fakat Hürrem'le Rüstem'i, ortak plan üzerinde hızlı yürümekten alıkoyan bir nokta vardı: Şehzade Selim'in uygunsuzluğu! Yüz ve boy pos bakımından anasına benzeyen bu Prens, vasattan da aşağı bir zekâ sahibiydi, zayıf iradeliydi, miskin denilecek kadar durgundu, harp ve darp ehli olmaktan çok uzak bir yaratılıştaydı, içki düşkünüydü. Onun küçüğü olan Beyazıt ise en büyük kardeşi Mustafa kadar değilse bile cevherli bir ruh sahibiydi. İyi okuyor, iyi yazıyor, güzel silâh kullanıyor, daimî faaliyet içinde bulunuyor, yüz ve vücut bakımından da babasına benziyordu.

Kaynanayla damat, iki kardeş arasındaki bu yaratılış farkını göz önüne getirerek onlardan hangisini tahta çıkarmanın doğru olacağını tayin etmekte tereddüt geçiriyorlardı. Selim yaşça büyük olduğu için, Veliahtın giderilmesi hâlinde, onun padişah yapılması lâzımdı. Hâlbuki kıymet ve ehliyet, küçük Şehzadeyi bu saadete lâyık gösteriyordu.

Prenses Mihrimah'ın Selim'i kayırması da Hürrem'i ve Rüstem'i düşündürüyordu. Kuvvet kendi ellerindeyse de Beyazıt'ın kayırılması hâlinde Mihrimah'ın Selim'i keyfiyetten haberdar etmesi ve hoş olmayan olayların meydana gelmesine sebep olması mümkündü. Ondan dolayı kaynanayla damat üçüz çalışmaktan bazen ayrılıp Mihrimah'ı açıkta bırakmak mecburiyetinde kalıyorlar, başka suretle temasa geçiyorlardı.

Onlar, plan üzerinde yürürken umulmaz bir engelle karşılaşmamak için her şeyi ve her ihtimali göz önünde tuttuklarından, Selim'le Beyazıt'ın hareketleri üzerinde de durmaya lüzum görmüşlerdi. Lâkin planın esası, büyük Şehzadenin giderilmesine dayanıyordu. Selim'le Beyazıt'tan birini tercih etmek ikinci bir meseleydi. Nitekim onlar da olumlu bir neticeye ermeyen uzun tartışmalardan sonra esasa dönmek kararını aldılar ve Mihrimah'la yine birleşip Şehzade

Mustafa'nın giderilmesi işini başarmak yolunda yürümeye koyuldular.

Bütün kararlar, Padişahın İran'a gitmesine ve gidip gelirken büyük oğlunu görüp bir iç buhranına tutulmasına dayanıyordu. İftiralar ve telkinler ancak böyle bir buhranın vücuda gelmesinden sonra etkili olabilirdi ve ihtiyarlaşılmaya başlayan baba, yine öyle bir vaziyette genç oğlu aleyhine kolaylıkla kıskırtılabilirdi.

Büyük planı yürütmek için çizilen bu plan da başarıyla uygulandı. Sultan Süleyman, eşiğine yüz koymuş olan Elkas Mirza'nın haklarını muhafaza ve Tebriz'i ansızın basıp ele geçiren Şah Tahmasp'ı terbiye etmek bahanesiyle kandırıldı, İran aleyhine yeni bir savaş açtırıldı.

Hünkâr, yirmi sekiz yıla varan saltanatı içinde on birinci defa olarak sefere çıkıyordu, bünyesindeki kuvvetli öz, henüz yıpranmamış olmakla beraber yorgun görünüyordu. Evvelki yıllara ve gençliğine göre çok daha vakurdu. Fakat bu vakar, çoğala çoğala bir dert, tatlı bir acı hâlini alan aşkın, sürekli sefa gecelerinin ve şarap bağımlılığının meydana getirdiği yorgunluğu gideremiyordu.

Bu, kuvvetli İmparatorun dışıydı. İçi, bu dıştan daha haraptı. Çünkü Hürrem'den ayrı düşmek yüreğini boyuna yakıyordu. Şehzadelerin şahıslarında kuruntuladığı tehlike de o yanık yüreğe başka bir acı aşılıyordu. Doğu seferlerinin böyle ikide bir tazelenmesinden de yorulmuştu. Nedimi, kadehdaşı İbrahim için suç saydığı işler arasında Tebriz'e kadar boş yere gidip geliş de vardı. Hâlbuki İbrahim'den daha sadık bir köle olarak tanıyıp güvendiği Rüstem de işte aynı işi kendine yaptırıyor, orduya bir Tebriz seferi daha açtırmış bulunuyordu.

Anlamsız bulduğu bu İran yolculuğu meselesinde bilhassa hayretini uyandıran Hürrem'in durumuydu. On yıl önce İbrahim'i Tebriz seferinden dolayı hararetle tenkit eden bu kadın şimdi İran aleyhine savaş açılmasının candan taraftarı kesilmişti. Hünkâr, karısında beliren bu düşünce değişikliğinin se-

bebini tespit edemiyordu.

Ancak Şehzade Selim'in Seyitgazi menzilinde alay gösterip elini öpmeye gelmesiyle ilkin babalık şefkatine mağlup oldu, yirmi dört yaşını bitiren oğlunu seve seve yanında oturttu, uzun uzun söyletip tatlı tatlı dinledi. Selim'in yüzünde Hürrem'den birçok izler vardı. Bu sebeple oğlunu seyrederken anasını hatırlıyor ve hayalen onunla koklaşıyordu.

İstanbul'da, yine Hürrem'in telkiniyle kararlaştırıldığı üzere, Selim'i kendine naip yaparak, Edirne'ye yollayacaktı. Bu kararı değiştirmede ve gereken emirleri verdi. Lâkin onun Fazlı, Şani, Ulvi, Rai, Ferkî, Mekalî, Merdümî, Nigârî, Bali Çelebi gibi birçok şairleri başına topladığını ve onlarla gece gündüz şarap içip pek laubali eğlenceler düzenlediğini duyunca biraz kızdı, İbrahim Paşa'dan miras olarak Rüstem'in daire-sine kapılanan meşhur şair İnce Hayalî'yi yanına getirtti.

"Selim'in yanında," dedi, "bir orta şair var. Bunlar onu galiba baştan çıkarıyorlar. Var git, herifleri gör. Kendilerine başarıları gerekse adımlarını ölçülü atsinlar, oğlumu rahatsız etmesinler. Yoksa babamın ruhuna yemin ediyorum, her birini yazdıkları şiirler gibi perişan ederim, diyar diyar süründürdükten sonra derilerine saman doldurturum. Şair dediğin senin gibi edip olur. Bunlar şairden çok ahlaksız, sefih gidiler!"

Hayalî, omzuna yüklenen vazifeyi yaptı, şairlere Padişahın emrini kelime kelime söyledi. Fakat Şehzade Selim'in de koltuğu altına girip fısıldamaktan geri kalmadı.

"Büyük kardeşiniz mümkün ki Şevketli Hünkâra sizin için bir şeyler yazmış olsun. Bundan geri basiret üzere olun. Zevki safa eylerseniz dahi koku ve ses çıkmamasına itina buyurun."

Ve ayak öpüp ayrılırken ilâve eyledi.

"Biz, bize düşen kulluk borcunu yapmaktan çekinmeyiz. Ne sezersek gelip size söylemeyi borç biliriz. Sultanımız da umarız ki sadık kullarını mübarek hatırlarından çıkarmazlar."

Hünkâr, veda sırasında kendi ağzıyla da bir iki kuvvetli öğüt verdikten sonra Şehzade Selim'i Edirne'ye yolladı, Konya

menzilinde küçük oğlu Beyazıt'la buluştu. O da yiğit bir genç olmuş, serpilip gelişmişti. Görünüşte şehlevent, durumda tutumda gerçekten mertti. Hünkâr, kendi gençliğini yüzünde ve sözünde canlandıran bu güçlü kuvvetli oğlundan son derecede hoşlanmış ve onu veliaht etmek düşüncesine kapılır gibi olmuştu. Bunda, bu düşüncede, saltanata biran evvel kavuşmak hırsını besler, bu hırsla sinsi düzenlere meyleder sandığı büyük oğlundan öç almak zevki de gizliydi. Padişahlığa yaş bakımından aday görünmeyen bir oğlunu veliaht yaparsa, kendi kendilerini o makama aday görerek babalarının ölümüne dua etmekten çekinmeyen Mustafalara, Selimlere iyi bir karşılık vermiş olacağını sanıyordu.

Fakat bu düşüncesini Beyazıt'a sezdirmedi, Rüstem'e açmadı, Hürrem'e yazmadı, tehlikeli bir sır olarak kalbinde sakladı ve en sevgili oğul mevkiine çıkardığı genç Şehzadeyi Karaman'a iade edip yolunda devam etti, Sivas'a ulaştı. Büyük oğlu Mustafa, Hittâ-i Rum Valisi adını taşıyarak Amasya'da hükümet sürüyordu, yıllardan beri yüzünü görmediği babasının Sivas'ta elini öperek bahtiyar olacaktı.

Bu yüzleşme, bu karşılaşma, programa göre meydana geldi. Yavaş yavaş çöken babayla olgunluk merhalesine henüz adım atmış olan genç ve dinç oğlu bir otağ içinde birleşti. Şafakla gurup kucaklaşırken birinde geleceğin derece derece gelişecek şevki, zevki ve güzelliği gülüyor; öbüründe mazi olmuş ve sönmeye yüz tutmuş bir kudretin gölgesi, zaafı ağlıyordu.

Sultan Süleyman, ömrünün en acı dakikalarını bu kucaklaşma sırasında yaşadı. Çünkü Mustafa ona, babasını tahtından indirmeyi hak ve vazife sayıp silâha sarılan Yavuz Sultan Selim'in zinde bir timsali gibi görünmüştü. Gerçi ağzında Yavuz'un isyankâr bağırışları, elinde kınından çıkmış kılıç yoktu, hücum etmiyordu; saygı ve itaat gösteriyordu. El ısırmıyordu, el öpüyordu. Lâkin yüksek endamında, canlı bakışlarında, sağlıklı ve gürbüz bedeninde, taç ve tahta ihtiyar bir hükümdardan çok daha lâıyk olduğunu sezdireni, belirtene açık bir

ifade vardı.

Hünkâr işte bu ifadeyi gördü, okudu ve babayiğit oğlunun yüzünde, bir ayna karşısındaymış gibi, kendi küçüklüğünü, yıpranmışlığını izleyerek ilğine kadar titredi. Bu genç ve dinç Şehzade, mahpus tuttuğu ihtirasları ansızın başıboş bırakıp da şu otağın önüne çıksa ve “Beni mi istersiniz, babamı mı?” diye haykırsa şu ordu, şüphe yok ki, geceyle gündüzden, hareketle ataletten, ölümle hayattan birini tercihe zorlanmış gibi tereddütsüz bir şevk içinde, “Seni, elbette seni!” cevabını verecekti.

Sultan Süleyman aklından bu kara düşünceleri geçirirken yavrusunu yuvadan atan bir leylek vahşiliğine kapılmak ihtiyacını duyuyor, yumruklarını sıkarak, dudaklarını ısırarak bu ihtiyacı yenmeye çalışıyordu.

Neden sonra kendisini topladı, el pençe divan durup iltifat bekleyen oğluna gamlı gamlı baktı.

“Ey,” dedi, “şiirle uğraşiyor musun?”

“Ara sıra velinimetim.”

“Kapında çok şair var mı?”

“Bir tek şairim var. Fakat bu bir, bin değerinde!”

“Kim o bahtiyar kul?”

“Sürurî!”

“Biri bin etme. Çokluk bazen kötülük doğurur. Nedim sözüne uyup delâlete de düşme. Hâline kanaat getir ve şakir ol. Haydi, çadırına çekil, dinlen.”

Ne işten söz açtı, ne başka bir bahse geçti. Onunla daha çok konuşursa sinirleneceğini, iç buhranına tutulacağını, kendini zaptedemeyerek yersiz ve yakışıksız işler yapacağını düşünüp korkuya kapılıyordu. Bu endişe içinden bir türlü çıkmadığı için veda sırasında da fazla konuşmadı.

“Allah’a ısmarladık, iyi görün, iyi ol!” demekle yetindi. Rüstem de, şair Hayalî Bey de öbür Şehzadelere ve hele Beyazıt’a gösterilen iltifatın yüzde birini görmeyen Velihtin, bu imsakten, bu gönül hasisliğinden son derecede üzüldüğünü, endişeye düştüğünü sezinlemişler ve baş başa verip fikir alışverişleri yapmışlardı. Rüstem, bu hadiseyi büyük bir müjde

olarak karısıyla kaynanasına da yazmış, “İşler yolunda gidiyor!” demişti.

Hayalî Bey, böyle gizli bir sohbetle yetinmedi. Sivas’tan ileriye doğru hareket sırasında Hünkârla konuşurken söz büyük Şehzadenin şairliğine gelince, şeytanî bir tebessümle İmparatorun yüzüne baktı.

“Şehzade Hazretleri,” dedi, “şairdirler, buna şüphe edilemez. Fakat büyük amcaları Sultan Korkut merhumun silâhı bırakıp şiire bel bağlaması yüzünden başına neler geldiğini bildikleri için cennetmekân pederinizi taklit etmek istiyorlar, kılıcı kaleminden üstün tutuyorlar.”

Hünkârın kaşları çatıldı ve dudaklarında bir kelime güreledi.

“Yani?”

“Yani kapılarında fazla şair beslemekten hoşlanmıyorlar, bol bol asker devşirip onları besliyorlar. Mübarek ayağınıza yüz sürmek için Sivas’a gelirken dahi yanlarında on bin çeri vardı; şairler bu silâh kalabalığında ne esinler? Şevketli Efendim bu kullarından elbette iyi bilirler ki ilham melekleri silah gürültüsünden korkarlar! Ondan ötürü kalemle kılıç güç bağdaşır.”

Sultan Süleyman bir nebze düşündü.

“Yanlış düşüncedir bunlar,” dedi, “Ben Mustafa’nın kalemle kılıçtan daha bağlı olduğunu görüyorum. Yalnız şu var. Oğlum Selim, bin şair doyuruyor, iyi bir şiir elde edemiyor. Mustafa bir şair besliyor, bin güzel şiir dinliyor.”

Bahsi kapadı ve bir daha bu konuya temas etmedi. Hayalî, sık sık vesileler yaratmaya, büyük Şehzadenin bir ordu kuracak kadar kuvvetli fırkalar beslediğinden söz açmaya çalıştığı hâlde o, sert bir bakışla sohbetin merkezini hemen değiştiriyordu. Ancak Mustafa’nın yeni bir Yavuz olabilmesi ihtimali kafasından ve onun öyle bir rol oynamaya tam kabiliyetli olduğunu hissettiren olgun gençliği de gözünden ayrılmıyordu. Van önlerinde, Aras kıyılarında, Tebriz etrafında savaşlar yapıpılup zaferler kazanılırken de o düşünce ve o hayal zihninden

silinmedi, Hünkârın yüzü belki bir gün dahi hakiki olarak gülmedi.

Ondaki şairlik hevesi de nüksetmişti; babası Yavuz ve büyük dedesi Fatih gibi hamasî şiirler yazmak istiyordu. Bundan maksadı henüz genç olduğunu, kılıç kadar kalemi de tasarruf ve tahakküm edebildiğini göstermek, daha doğrusu Şehzade Mustafa'dan heyecan ve hareket itibarıyla geri kalmayacağını ispat etmek, yar ve ağyara karşı genç görünmekti.

Oğlunu kıskanan İmparator, otağında yalnız kaldıkça hep içinde kabaran gelecek endişelerine kendini kaptırır, kırgınlıklar ve kızgınlıklar içinde kıvrılır, genci ihtiyar yapmaktan zevk alan tabiata karşı uzun uzun homurdanırdı.

Böyle buhranlı devirlerinde onu teselli kaynağı sayarak sığındığı tek bir varlık vardı. Hürrem'in hayali! Oğlunu düşünmekten harap olacak kadar ıstırap duydukça o hayalin eteğine kalbini açar ve dertlerini de yine oraya saçardı. Bu garip sığınışların sonunda bir gazel yazmayı ve hemen İstanbul'a yollamayı âdet edinmişti. Fakat Hürrem'i düşünerek, Hürrem için inleyerek yazdığı manzumelerde samimi olurdu ve kalbini söyletirdi. Şu gazelinde olduğu gibi:

*Gözlerimden ger nihan oldunsa ziba cemal
Sineden nakşî hayali gitmek olmuştur muhal
Ger yakarsın ateşi hicrana ey Hürrem beni
Aşkın ile can verem, dönmeğe yoktur ihtimal
Dür olalı gül yüzünden bülbülüm! Kan ağlarım
Ağlamaktan kalmamıştır bende bir zerre mecal
Lal-i ruhsarın hayal etse Muhibbi derdimend
Gözyaşından sine vü damam olur cümle âl.*

Bununla beraber o sabit fikir kafasından, o kıskançlık yüreğinden çıkmıyordu. Bütün dolaştığı yerlerde, bütün yapılan savaşlarda, hep büyük oğlunun taze bir şafağı andıran canlı endamıyla kendinin bükülmeye yüz tutan beli arasındaki farkı düşündü, biraz daha ihtiyarladı.

Bu acıların vücuda getirdiği sinir bozukluğuyla Elkas Mirza'ya da kızmaya başlamıştı. Kardeşine isyan ederek Mustafa'ya uğursuz bir örnek göstermiş olduğunu kuruntuluyor ve mülteci Prensten yavaş yavaş iğreniyordu. Hatta bir aralık onu cezalandırmak da istedi. Mirza, büyük bir Hıta halkını yuvalarından çıkartarak başka yerlere göçürtmek fikrinde ısrar ediyordu. Hünkâr bu düşünceден sinirlendi.

"Sen," dedi, "taht istiyorsun, kardeşin tahtı korumak istiyor. Ben zafer peşinde dolaşıyorum. Bu halkın aşure çorbasında kaşığı yok. Öyleyken eziliyor, bazen malından, bazen canından noluyor. Üstelik yurdundan da mı cüda düşsün! Böyle zulümleri yapmam da yaptırmam da."

Elkas Mirza, çok sert bir dille söylenen bu sözler üzerine, kardeşine sadık oldukları bahanesiyle tarumar ettirmek istediği on binlerce halkın yakasını bırakmak zorunda kalmakla beraber can kaygısına da düştü. Çünkü zulmün aleyhinde bulunan Sultan Süleyman'ın zalim görünen kimseleri kolayca affetmeyeceğini sezmışti.

Mirza'nın bu endişesi ve bu sezişi yerindeydi. Zira Hünkâr, kardeşini tahttan mahrum etmek kaygısı uğrunda süt emen çocukları beşiksiz, beşik sallayan anaları yavrusuz, hülya ve sevda çağında gençleri yuvasız, son nefeslerini yaşayan ihtiyarlar yurtsuz bırakmak isteyen Prensi ölüme mahkûm etmişti. İlk fırsatta onu ipe çekecekti. Bu kararı verirken zalimi cezalandırarak adalete saygı göstermeyi düşündüğü kadar, tahta karşı isyan eden ve haksız emellerini tatmin ettirmek yolunda yabancılardan yardım arayan şehzadelerin er geç felâkete uğrayacaklarına da bir örnek vererek oğullarını korkutmak fikrini güdüyordu.

Elkas Mirza zeki davrandı. İran içerilerine yaptığı bir akın sonunda umumî karargâha gelmesi için Padişah'tan aldığı emre itaat etmeyerek dağlara kaçtı. Fakat Şah Tahmasp'ın adamları tarafından baskına uğrayıp yakayı ele verdi, zincire vurularak zindana atıldı.

Sultan Süleyman büyük bir yükten kurtulmuş gibi sevinç

içindeydi. Elkas'ın içine atıldığı zindanı, Şehzade Mustafa'nın daima düşüneceğini tahmin ediyor ve mahpus Prens'in şu vaziyetinde kendi oğlunu uslu tutacak bir ibret dersi görerek mutlu oluyordu.

* * *

Sultan Süleyman son seferinin ve ardı arkası kesilmeyen iç buhranlarının yorgunluğunu çıkarmak için iyi bir meşgale buldu, kendi adını taşıyacak olan büyük caminin temelini attırdı. O, Türk sanat dehasının ve Türk haşmetinin bu mabette gösterilmesini istiyordu. Ölen oğullarından birinin, Mehmet Sultan'ın namına yaptırmış olduğu Şehzade camisi, bu emelin yerine getirilebileceğine parlak bir işaret oluşturunuyordu. Mimar Sinan, yarı küreyi kaplayan Türk gücünün sanatkârlık âleminde de parmak ısırtacak eserler yaratmaya kadir olduğunu ispat eden bir hüner verdi. İlhamını Türk'ün tarihine sığmayan azametinden alan bu büyük mimar, o azameti mermer bir kaside hâlinde asırların gözüne temaşa ettirmekte, hiç şüphe yok ki güçlük çekmeyecekti. O güne kadar vücuda getirdiği eserler böyle bir mimarî şiiri de yaratabileceğine kefalet edip duruyordu.

Hünkâr, büyük ve pek büyük sanatkârın yaptığı planla uzun uzun meşgul oldu. Temel atma töreninden sonra sık sık yapı yerine giderek Sinan'la, ustalarla, ırgatlarla sohbetler yaptı. İçini kemiren derdi avutmak için Allah yoluna açılan bir kapı olarak yaptırmak istediği bu mabetle boyuna oyalandı. Büyük oğlu yüzünden gelebilecek tehlikeleri unutmuş değildi, fakat Mustafa'yı eskisi gibi sabit bir fikir hâlinde düşünmüyordu.

Lâkin onu düşünenler, durmadan düşünenler vardı. Bedbaht Veliahtı ne Hürrem, ne de Rüstem hatırlarından çıkabiliyordu. Onu dillerinden düşürmüyorlardı. Şair İnce Hayalî de manalı beyitler okuyarak, imalı meseller söyleyerek, tarihten misaller seçerek o tehlikeli konuyla Padişahın temasını ko-

rumaya çalışıyordu. Süleymaniye, Türk sanatkârlığının eşsiz bir incisi sıfatını taşımak üzere yavaş yavaş belirirken, bu entrikalar da Osmanlı tarihinde kara ve kapkara kalacak bir sayfanın satırlarını hazırlıyordu. Bir yandan mabet, bir yandan cinayet... Bunların ikisi de Sultan Süleyman namına ve hesabına inşa oluyordu. O mabet gibi bu cinayet de onun adını taşıyacaktı. Fakat mabedi yapanlar Türklerdi, o şaheserin bütün azameti, bütün zarafeti ve bütün güzelliği Türklüğe nispetinden doğuyordu. O cinayeti hazırlayanlar ise Rus bir kadınla Hırvat bir erkekti. Sultan Süleyman onların elinde sadece bir alet oluyordu.

Fakat Hünkâr, her istediğini gerçekleştirdiği Hürrem'in büyük Şehzadeyi ölüme sürüklemek için çevirdiği entrikalara kolay kolay kapılmıyordu. Çünkü yapılan telkinler hep tahmine, hayale ve ihtimale dayanıyordu. Mustafa'nın şu veya bu yakışksız işi yaptığını söyleyen yoktu. Onun gençliği, halkça ve ocaklılarca sevilir oluşuysa zaten Hünkârı için için kudurtan bir durum olup, yalnız ona değer vererek Mustafa'yı ulu-orta gidermek, vicdanını henüz susturamamış olan İmparatorun elinden gelemiyordu.

Siyasî ve askerî işler de bu büyük işin ikinci plana bırakılmasını zarurîleştiriyordu. Ordular boyuna hareket halindeydi, kıtalar tarumar edilip ülkeler zapt olunuyordu. Avusturya Sarayı'nın Transilvanya işlerine parmak sokması Sultan Süleyman'ı sinirlendirmiş ve üst üste iki yıl Nemseliler aleyhine sefer açmasına sebep olmuştu.

Bu harpler, Osmanlı siyaseti bakımından pek önemli olmakla beraber, orduları vezirler kumanda ediyordu. Tahta çıktığı günden beri on bir savaş yolculuğu yapmış olan Hünkâr, yeni bir seferin sıkıntılarına tahammül edemeyecek kadar yorgun görünüyordu. O, belli etmeden kendi üzerinde büyük bir nüfuz kazanan Rüstem'i de yanında alıkoyarak, sefer üzüntülerinden uzak duruyordu.

Ordu bu vaziyetten memnun olmadı, Padişahın artık ata binip kılıç kuşanamayacak kadar ihtiyarladığına kanaat geti-

rerek dedikodu yapmaya başladı. Hürrem'le Rüstem, kendi ekmeklerine yağ sürüldüğünü sezerek bu vaziyetten memnun oluyorlardı. Lâkin yeniçerilerin ve sipahilerin Hünkâra karşı şimdilik gürültüsüzce belli etmeye başladıkları hoşnutsuzluk, iyi idare olunmadığı takdirde kendi planlarını da altüst edebilirdi.

O sebeple iki kafadar, Prenses Mihrimah'ın ve şair Haya-lî'nin de yardımıyla katî bir hamle hazırlamayı kararlaştırmışlar, Şehzade Mustafa işine nihayet vermeye hazırlanmışlardı. Bunlara bu işte bilmeye bilmeye yardım eden yine Şah Tahmasp'tı. Türk ve Acem milletleri arasında paylaşılacak tek bir koz bile yokken işgal ettikleri tahtta, milletlerini oyalayarak kalabilmek düşüncesiyle iki devleti uyuşmaz düşman vaziyetinde tutan Osmanlı oğulları ve Safevî çocukları, bu durumdan olumlu bir sonuç elde edemeyeceklerini kanlı tecrübelerle anlamışlardı. Ne Osmanlılar İran ülkesini işgal altında tutabilirler, ne de İranlılar Osmanlı kudretini zedelemeye muktedir olurlardı. Buna rağmen her iki devletin hükümdarları da boğuşmak için fırsat aramaktan geri kalmıyordu.

Nitekim Şah Tahmasp da Türk ordularının Avrupa'da meşgul olmalarını fırsat sayarak Erciş, Ahlât, Âdilcevas kalelerini kuşatmış, Erzurum'a kadar akıncılar yollamıştı. Hürrem'le Rüstem ise bu vaziyetten yararlanarak Padişahı kandırmışlar, İran aleyhine yeni bir sefer daha açtırmışlardı. Maksatları, dediğimiz gibi, Şehzade Mustafa işini kökünden halletmekti.

Kaynanayla damat, büyük hedefe ermek için evvela Padişahı yine atıl bırakmak lüzumunda birleşmişlerdi. Transilvanya ve Avusturya şehirlerinde birbirlerinden parlak düzinelerle zafer kazanan orduları vezirlerin idarelerine bırakmakta tereddüt etmeyen Hünkârın, İran seferini de bir kumandanın omzuna yükleteceğini tahmin ettiklerinden kendi kendilerine bayram yapıyorlardı. Çünkü Hünkârın Anadolu yoluyla yapılacak bir şark seferinde ordunun başında bulunmaması onların özellikle işlerine geliyordu. Lâkin işlerin iyi yürümesi için Rüstem'in kumandan yapılması lâzımdı. Hür-

rem bu lüzuma göre davranmayı kendi üzerine aldı. Elli yaşına yaklaşmış olmasına rağmen hâlâ yıkıcı kudretini bütün alevleriyle korumakta bulunan güzelliğini seferber ederek ve güzelliğinden de yaman bir sihir kaynağı olan zekâsını kullanarak kocasının koltuğu altına sokuldu, bin dereden su getirdi. Transilvanya ve Macaristan topraklarında başka vezirler boyuna zafer ve şöhrat kazanırlarken Rüstem'in İstanbul'da kalmasındaki yakışıksızlığı anlattı, damadın öbür paşalardan şerefçe aşağı görünmesinden üzüldüğünü söyledi.

"Kerem et Aslanım, ordunun başına bu sefer Rüstem'i geçir. Varsın o da sayende ün alıp yücelsin, kızıma lâayık bir er olsun."

Hünkâr, bu uzun yalvarışları, yıllardan beri alışkanlık edindiğı şekilde Hürrem'in saçlarını okşaya okşaya dinliyordu. Karısının sesi, her zaman olduğı gibi ona kalbi raksa kaldıran, ruhu şahlandıran, iradeyi sarhoş eden lahuti nağmeler gibi geliyordu. Her kelime, billur bir damla gibi içine düşüyor ve orada daire daire açılan bir zevk girdabı vücuda getiriyordu.

Gençliğinde bu sesi dinlerken uçmak, göklere ve göklerin ardındaki erişilmez âlemlere doğru yükselmek ihtiyacını duyardı. Aynı ses şimdi ona küçülmek, küçüle küçüle bir zerre his, bir damla ruh, bir damla nur hâline girip Hürrem'in dudaklarında kaybolmak arzusunu getiriyordu. O dudakta kızıl bir sema gibi açılan göz kamaştırıcı tebessümden bir parça olmak ve o kızıl sema içinde yaşamak hülyası âşik İmparatoru için için mest edip bırakıyordu.

İşte bu mestlik içinde ve parmakları yine karısının saçları arasında, cevap verdi.

"Dediğın olsun Hürrem, bu sefer o gitsin. Biz seninle böyle kalalım, felekten biraz daha kâm alalım."

Sonra gözlerini kapadı, otuz iki yıllık saltanatının rengin ve zengin safhalarına hızlı bir geçit yaptırdı. Bu geçit, parlak bir gökten boyuna yaldız döküyor gibi onun ruhuna yüksek bir heyecan veriyordu. O otuz iki yıl, otuz iki cihan, otuz iki

kâinat gibi bir şeydi ve onların birleşmesinden oluşan âlemin her yanı nurla doluydu. Bizzat idare ettiği on bir büyük harbin hatıraları o nuranî âlemde birer güneş oluşturuyor, emri ve iradesiyle yapılmış savaşları temsil eden sayısız yıldızlar o güneşlerin yanını yöresini süslüyordu.

Bu güneşlere ve bu yıldızlara hareket vermek, onları alay alay yürütmek içini aydınlatıyor, yüreğine gurur ve sevinç doluruyordu. Lâkin şu manzaranın hüznünlü bir cephesi de yine hayalinde açılıvermekten geri kalmadı. O, yerden göğe bakan ve gökten yere dökülen yıldızların akışını seyre dalan bir adam vaziyetinde olduğunu seziyordu. Hâlbuki beş yıl, on yıl ve hele yirmi yıl önce böyle hayallere giriştikçe kendini gökten yeri izlemeye dalan bir insan durumunda görürdü. Sezinlediği şu hissî değişiklik, onu gururundan ve sürurundan bir anda uzaklaştırdı, yüreğine üzüntü ve gözüne nem getirdi. İhtiyar olduğunu, bu yüzden hayal âleminde bile yükselemeyip yerde kaldığını ve ancak geçmiş günlerin hatıralarıyla beslenmek mecburiyetine düştüğünü apaçık anlamıştı.

İhtiyar? Bu kelimeyi ona yüreği söylüyor, sinirleri söylüyor, aklı söylüyor, irfanı söylüyordu. Onları, herhangi mucizevî bir vasıtayla sustursa bile vaziyetteki hakikati değiştirebilir miydi? İşte üç yıldır sefere çıkamıyordu, işte yeni açılacak seferden uzak kalmayı kolayca kabul ediyordu, işte gençlik hamlelerinden hiçbirini artık yapamıyordu.

İhtiyar, evet, ihtiyardı. Bunu candan ve cihandan aziz tuttuğu karısının yanında daha açık olarak anlıyordu. Evvelce onun yüzünü görür görmez sarsılır, aşka yenik düşerdi. Fakat bu hisler aynı zamanda derinlikler içinde yükseliş olurdu. Şimdi sakın bir arzusunun fırtınasız, dalgasız, girdapsız havası işte yorgun merhaleler yaşıyordu.

Bu hakikati hazmetmek ona güç geldi, nur arayan bir kör heyecanıyla karısının kollarına sarıldı.

“Hürrem,” dedi, “sana uydum, Rüstem’in sefere gitmesine rıza verdim ama içime hemen kurt düştü. Ocaklı beni ihtiyar sanmasın, seferden kaçınır diye işkillenmesin...”

"Aslanlar yaşlansalar da yine aslan kalırlar. Bunu ocaklı da bilir, ocaksız da. Boş yere tasalanma Aslanım."

"Ya sen beni nice görürsün? Kocadım mı, kocamadım mı?"

"Sana kocamış diyen dil kurur, Aslanım. Dün neysen bugün de osun, yarın yine öyle olacaksın."

"İnşallah Hürrem, inşallah."

Ve uzun uzun karısının yüzüne baktı. Bu yüz, düne ve evvelki güne göre sabit bir mehtap gibi görünüyordu. Ne hacminde eksiklik, ne nurunda noksan vardı. Ezel semasından bu âleme nasıl doğup düşmüşse yine öyle kalmıştı; pırıl pırıl parlıyor, al al yanıyordu.

Hünkâr, uzun yılların yıpratıcı geceleri, yorucu gündüzleri arasından küçük bir ziyan görmeksizin sıyrılıp çıkmış, tantanalı ışığını bütün kudretiyle muhafaza etmiş olan bu mehtabın nuru içinde kendi ruhunu yıkamakla ihtiyarlığa karşı bir iksir elde etmiş olacağına inandı ve olgun bir aşktan doğan bu imanın cazibesıyla parmaklarını yine Hürrem'in saçlarına daldırıp şen şen mırıldandı.

"Seven ihtiyarlamaz. Ben de ihtiyarlamayacağım, çünkü seni seviyorum."

Büyük planın en nazik tarafı da bu suretle yürüdü, yürütüldü ve Rüstem Paşa büyük bir ordunun başında Anadolu'ya geçti. Hünkâr, aşkın zamana da hâkim olduğuna ve sevenlerin daima genç kalacağına nefsinin inandırmak için Hürrem'le baş başa kalmıştı. Konuşan mehtabın koynunda geçmiş yılların hararetini arıyordu.

Rüstem ne harp edecekti, ne sulh. O, yaman bir oyun oynayacaktı. Lâkin oyunu ciddi göstermek ve maksadı elde etmek için işte böyle külfetlere katlanmak, orduları seferber etmek, milyonlar harcamak, âlemi velveleye vermek gerekti. Büyük oyunlar, büyük gürültülerle yapılagelmişti. Cihangirler vardır ki şöhretini duyduğu bir güzeli elde etmek için on binlerce askere kıtalar aştırmış ve bu aşk yolculuğunu tarihe zarrurî bir yürüyüş diye hazmettirmek istemiştir.

Rüstem de İran üzerine yürür gibi görünürken Şehzade

Mustafa'yı devirmek emelini güdüyordu. Lâkin alay alay yeniçeri, tabur tabur sipahi, küme küme topçu ve yığın yığın gönüllü onun bu emelini sezmiyor, harbe gidiliyor zannıyla haması heyecanlar ve hayaller geçiriyordu. Halk da her menzilde zafer duasına çıkıyordu.

Hırvat Vezir bu göz boyayıcı haşmetli dekor içinde Aksaray'a kadar yürüdü, orayı kışlak olarak seçip karargâhını kurdu. O sırada üçüncü vezir bulunan meşhur Sokullu Mehmet Paşa da, ilkbahar gelir gelmez Sadrazamla birleşmek üzere Tokat'ta karargâh kurarak canla başla seferberlik noksanlarını tamamlamaya savaşıyordu.

Rüstem, büyük ve korkunç planının Sokullu Vezir gibi gerçekten zeki adamlar tarafından da sezilmediğine kanaat getirdikten sonra son adımı attı, Sipahi Ağası Şemsî'yi bir gece otağına çağırdı, Şair Hayalî de hazır bulunduğu hâlde şöyle bir konuşma başlattı.

"Şevketli Hünkâra sadakatin var, değil mi Ağa?"

"Ne demek, Devletli Vezir! Canım uğrunda feda. Ben Padişahın kapısında bir kıtmirim, onun attığı kemikle yaşıyorum."

"Öyledir de kulağın neden sağır, gözüün niçin kör? Orduda dedikodu haddi aştı, fesat ihtimali hakikat eşliğine ulaştı. Sen sipahilerin ağası ve padişahın sadık kulu olduğun hâlde tınmıyorsun, gayrete gelmiyorsun, bizi duyup gördüklerinden haberdar etmiyorsun. Sadakat böyle mi olur?"

Fakat Şemsî Ağa, ihtiyatlı davranan Vezirin boş yere üzüldüğünü hissettirmekte gecikmedi, neşeli bir aceleyle açık ve olumlu bir cevap verdi.

"Sizin gözünüz en uzağı görür, kulağınız en gizli fiskosları işitir. Bize düşen, bildiğimizi, duyduğumuzu size söylemek değil, göstereceğiniz yoldan yürüyüp Şevketli Hünkâra karınca kaderince hizmet etmektir."

Rüstem, geniş bir nefes aldı.

"Berhudar ol," dedi, "senden de beklenen budur. O hâlde hazırlan, Çavuşbaşı Ali'yle İstanbul'a gideceksin, Şevketli Hünkâra raporunu sunup ne müşkül durumda kaldığımızı

anlatacağsın. Her iş senin ferasetine kalıyor, ona göre davran.”

Müşkül durum kelimeleriyle ifade etmek istediği kuyruklu yalanı da Hayalî'nin yardımıyla Ağaya uzun uzun anlattı, dini ve nikâhı üzerine yemin vererek kara yürekli asilzadenin bu işte ciddi davranmasını temin ettikten sonra ayrı bir ulakla Mihrimah Sultan'a mektup yolladı, Hürrem'in vaziyetten haberdar edilmesini bildirdi.

Üç dört gün sonra Şemsî Ağa, yanında Çavuşbaşı Ali olduğu hâlde İstanbul'daydı. Heyecan içinde huzura çıkarak Hünkâr Sadrazamın gayret mahrem ve o oranda acele olan raporunu sunuyordu. Sultan Süleyman, seferber ordudan Sipahiler Ağasıyla Çavuşbaşının geldiğini duyar duymaz telâşa düşmüş, onları yol kılığıyla, tozları ve kirleriyle yanına getirmişti. Çünkü Rüstem'in herhangi bir iş için Şemsî Ağa'yı İstanbul'a göndermesi hatıra gelmezdi. Onun ulak gibi kullanılması, üstelik Çavuşbaşının da yollanması önemli bir hadisenin yüz gösterdiğini ortaya koyuyordu.

Hünkâr kendisine gayet sadık bir adam olduğuna kanaat beslediği Şemsî'nin alı al, moru mor bir yüzle huzura girdiğini görür görmez, telâsını yenmeye ve soğukkanlı görünmeye çalıştı, tebessümlü bir sesle sordu.

“Hayrola Şemsî, nedir bu geliş?”

İsfendiyar oğlu yer öptü, koynundan Rüstem'in saray tabirince rapor denilen mektubunu çıkarıp verdi ve kekeledi.

“Hayır diyelim de hayır olsun, Padişahım. Olan biten bu kâğıtta yazılı.”

Hünkâr raporu bir anda okudu, kaşlarını çatı, düşünmeye koyuldu. Bir eliyle kâğıdı buruşturuyor, bir eliyle sakalını karıştırıyordu. Bu düşünce hayli uzun sürdü. Her geçen saniyenin onu biraz daha heyecanlandığı, yüzünde beliren beyazlığın derece derece artmasından anlaşıyordu.

Şemsî Ağa, göz ucuyla bile efendisinin yüzüne bakmıyor, başını göğsüne kapayarak heyecanını yatıştırmaya savaşıyordu. Hünkâr neden sonra elini sakalından çekti, raporu bir kere ve bir kere daha okudu. Rüstem, o devrin kelime oyun-

larıyla dolu üslubuyla şöyle yazıyordu.

“Yeniçeriler bir hayale kapılmış, olmayacak işler düşünmeye başlamıştır. Hemen her çadırdaki konuşulan mevzu, Şevketli Hünkârın niçin sefere çıkmadığıdır. Çeri, kudretli Efendimin güya yaşlanmış olduğu kanaatindedir. Bu sebeple Efendime istirahat ve feragat köşesine çekilmeyi tavsiye etmek ve Şehzade Mustafa Han hazretlerini tahta getirmek niyeti beslenmektedir. Bu ham hayale kapılan bedbahtların zannınca, Şehzadenin cülusuna ben kulundan gayri bir engel yoktur. Fakat benim başımı kesmek ve Şevketli Padişahı, Dimetoka Sarayı’na dinlenmeye göndermek de onlar için güç değildir. Yeniçerilerin pervasızca dile aldıkları bu niyetin önüne geçilmek üzere ne yapılacağını ancak Efendim bilir. Bununla beraber vaziyet naziktir, ihmalinde pişman olunabilir.”

Hünkâr, raporu üçüncü defa okuduktan sonra yüzünü Şemsî’ye çevirdi.

“Ey,” dedi, “sen dersin bu işe?”

“Vezirin sadakat gösterip doğruyu bildirmiştir. Hızlı davranıp sert tedbirler alınmazsa ocaklının ters bir iş işleyeceğine şüphe yoktur.”

“Demek ocaklı beni ihtiyar buluyor, Mustafa’yı padişah yapmak istiyor.”

“Tanrı o kara günü bize göstermesin Padişahım. Lâkin ocaklının fikri öyle.”

Topkapı Sarayı’ndan yeniçerilerin alaylı alkışlarıyla çıkılıp bir arabaya konulan ve Dimetoka yolunda arabadan tabuta geçirilen dedesi Beyazıt’ın yorgun yüzü, yıpranmış vücudu Sultan Süleyman’ın gözbebeklerinde canlandı, sinirlerine bir ateş yayıldı, biraz bükülen boyu bu ateşin zoruyla birden dikildi, bakışı korkunçlaştı, sesi çelikleşti.

“Ey,” dedi, “Rüstem ne istiyor?”

“Ordunun başına Efendimin geçmesini. Ocaklı o vakit susar, süt dökmüş kediye döner.”

Hünkâr, buruşmaktan okunmaz bir hâle gelen raporu bir yana attı, sert adımlarla odayı birkaç kere dolaştı, için için ho-

murdandı ve sonra Şemsî Ağa'nın karşısına dikildi.

"Ya Mustafa," dedi, "memnun mu? Onun durumunu incelemediniz mi?"

"Vebali söyleyenlerin boynuna olsun. Şehzade Hazretleri için fitneyi körükler diyorlar."

Sultan Süleyman'ın bu söze inanmamasına imkân yoktu, çünkü dedesini tahtından tabuta düşüren yeniçeri hareketini babası Yavuz'un nasıl idare ettiğini pek iyi biliyordu. O gün baba hakkı düşünülmeden yapılan bir işin bugün kendi oğlu tarafından tekrar edilmesi elbette mümkündü.

O, zihninde canlanan örneklerin zoruyla Rüstem'in ve Şemsî'nin doğru söylediklerine, oğlunun yeniçerileri kışkırtmak istediğine iman getirmekle beraber kendine has olan ihtiyatkârlığı, ağırdan almayı severliğini elden bırakmadı, içinde alevlene alevlene yüz gösteren telâşın sezilmesini de vakarına yakıştıramadı ve iradesine hâkim olmak isteyerek gamlı gamlı gülümsedi.

"Rüstem," dedi, "habbeyi kubbe yapmış, bir bardak sudan fırtına çıkar sanmış. Sen de vehme kapılmışsın. Bir iki bedbahtın gevezeliğini fitne sayıp beni rahatsız etmek gerekmez. Hâşâ ki oğlum Mustafa bu küstahlığa cüret ede. Onun kanı temiz, sütü temizdir. Haktan korkar, halktan utanır. Benim hayatımda böyle bir küstahlık yapmayı düşünmez, mümkün ki birkaç fesat, saltanatın Selim'e yahut Beyazıt'a geçmesi için ona iftira etsin. Vezire, size düşen vazife, yangına körükle gitmek, benimle oğlumun arasına soğukluk sokmamaktır. Sakın bu sözü bir kez bile dile getirmeyin, bu gibi şüphelere vücut vermeyin."

Fakat şüphe dediği şeye vücut veren kendi aklı, kendi vicdanıydı. Onun için ekledi.

"İmkân yok ya," dedi, "dumanın çıktığı yerde ateş de varsa ben yapacağımı bilirim, fitne yılanının başını bir hamlede ezerim. Siz sağır olun, telâşa düşmeyin, dedikoduları duymamış gibi davranın."

Ve sonra kalemi eline aldı, Rüstem'e kısa bir cevap yazdı. Yeniçerilere ve Şehzade Mustafa'ya taraftar olduklarından şüphe edilen birkaç alay sipahiye bütün kış için hemen izin verilmesini, sefere baharda başlanılacağıının ilân olunmasını, o zaman ordunun kendisi tarafından kumanda edileceğinin de ayrıca her tarafa ilân edilmesini bildirdi.

Mektubu yazarken genç, dinç, hareketli ve kudretli oğlunun yeniçeri alayları arasında dolaştığını, seville seville alkışlandığını ve kendisinin zorla bir arabaya sokulduğunu görür gibi oluyor, kelimelerin imlâsını şaşırıyordu. Bu hayaller, bu kara kuruntular içinde mektubu güçlkle bitirdi ve onu Şemsî'ye uzatırken şu emri verdi.

"Durmadan yola çık, Rüstem'e fermanımı ver, orduyu dağıtır dağıtmaz kendisinin de buraya gelmesini söyle."

Biraz sonra soğukkanlılığını tamamıyla kaybetmiş, Hürrem'in yanında köpüre köpüre içini döküyordu.

"Babamın dedeme yaptığını oğlum da bana yapmak istiyor. Bu, Allah'ın takdiri mi, kendi gafletimizin cezası mı, bilmem. Fakat ben Deli Beyazıt değilim, Mustafa da asla Yavuz Sultan Selim olamayacaktır. Kırarım, her şeyi kırarım. Beni düşürmek isteyenleri oğlum değil babam olsa mahvederim."

Hürrem, böyle bir fırsatı kaçıramazdı ve kaçırmadı. Kocasının koltuğu altına sokuldu, babaları oğulların değil, oğulları babaların yarattığını, ağaç yerinde durdukça çürük meyvelerin toprağa düşmesine kimsenin acımayacağını anlattı.

"Bana söylemek düşmez ama," dedi, "Aslanıma bile dil uzatan o densiz kadın ölünceye kadar oğlunu kim bilir nasıl doldurmuş, nasıl ağılamıştır."

"Mahidevran'ı anıyorsun! O öldü, Bursa'da gömüldü; bu fitnede zavallının parmağı olamaz ki."

"Akrep ölse de yılanı verdiği zehir yaşar, bugün Aslanımı tahttan indirmek isteyenler bu dersi ondan almışlardır."

"Öyleyse bu kadın ahrette de gülmeyecek demektir. Çünkü Mustafa'nın Allah dahi istese tahta çıkmasına imkân yok."

“Büyük söyleme Aslanım, temkinli ol. Bugüne bugün Pa-
dişahsın; karada da, denizde de emrin yürür, hükmün geçer.
Yedi düvel fermanına boyun eğer. Lâkin, ‘Mağrurlanma Padi-
şahım, senden büyük Allah var.’ Yıldızı güneş, güneşi toprak
yapmak onun elindedir. Hâşâ, sümme hâşâ Aslanıma akıl öğ-
retmek haddim değildir. Zaten saçı uzun, akli kısa bir cariyen-
im. Gel gelelim otuz yıldır leğenini ben tutuyorum, peşkirini
ben sunuyorum. Sana dört de evlât doğurdum. Onun için
böyle söyleniyorum.”

“Anladım Hürrem, bir şeyler söylemek istiyorsun. Fakat
konuşamıyorsun.”

“Demek istediğim şudur, Aslanım. Kendine güven, Tan-
rı’ya sığın. Bir yandan padişahlığını, bir yandan da kulluğunu
unutma. Böyle yaparsan Tanrı seninle olur, fitneler basılır, fitne
kuranlar kendi kazdıkları kuyuya düşüp boğulur.”

Sultan Süleyman, kararını çoktan vermişti. Yavuz Sultan
Selim’in yaptığı işi örnek tutmak isteyen Mustafa’yı artık
cezalandıracaktı. Lâkin Hürrem’in bu vaziyette ne dereceye
kadar haklı olduğunu anlamak ve onun vereceği hükümle vic-
danını susturmak istiyordu. Bu sebeple açık ve çok açık dav-
randı.

“Sen,” dedi, “Tanrı’ya sığınmayı bir yana koy. Bizim yüre-
ğimiz hep ona bağlıdır. Zaten o takdir eder, fitne patlak verir.
Biz, ancak bize düşen işi yaparız. Olan biten işlerin hikmetini
aramayız, arasak da bulamayız. Yalnız şu var ki taç ve tahtın
tadına doyum olmaz. Bu tat, evlâdı babaya düşman yapıyor,
kardeşi kardeşe saldırtıyor. Bu, dünya kuruldu kurulalı böy-
ledir. Dünya durdukça yine böyle olacaktır. O hâlde benim
bugün Mustafa’dan gördüğümü yarın Selim’den, öbür gün Be-
yazıt’tan göreceğime şüphe yok. İşte üzülüşümün sebebi
budur, evlâtlarımın hepsini bana karşı asi görüşümdür.”

“İsyan eden cezasını bulur.”

“İyi ama boyuna evlât öldürmek bir baba yüreğini ne hâlde
getirir?”

“Asi evlâdı öldürmeyip de kendin mi öleceksin? Böylesi iş hiçbir padişaha yakışmaz. Padişahlar padişahı olan Aslanı-maysa asla yakışık almaz.”

Hünkâr, konuşan mehtabın ruhunu görmek ister gibi bir hareket yaptı, Hürrem’in iki elini yakaladı, gözlerini onun göz-bebeklerine dikti.

“Düşüne düşün konuş, ulu orta söyleme. Yarın Selim’in yahut Beyazıt’ın bir fitne çıkarmak istediklerini duyunca da böyle davranacak mısın? ‘Öldür, durma öldür,’ diyecek misin?”

Hürrem iliklerine kadar titremekle beraber soğukkanlılığını muhafaza etti. Ancak şefkatinden o an için sıyrıldı, entrikacı bir kadın olarak cevap verdi.

“Senin, yalnız senin yaşamanı isterim. Bu uğurda, hele sen gerekli görürsen, Selim’i de, Beyazıt’ı da kendi elimle ağı verip öldürürüm.”

“Bu sözü unutma, oğullarının şeytana uyup bana karşı gelmemeleri için Tanrı’ya yalvarmaktan da geri kalma. Çünkü bugün Mustafa’nın yaptığını yarın onlar da yapacaklardır. Tahtın, tacın mayasında bu uğursuz efsun gizli.”

İşte 1553 senesinin ilkbaharı bu konuşmayla, daha doğrusu Rüstem-Hayalî-Şemsî üçgeninin Şehzade Mustafa hakkında resmî surette ortaya koyduğu iftirayla başlayan korkunç bir hazırlıkla geçti. Padişah, dedesi Sultan Beyazıt’ın uğradığı akıbeti kendisine tattırmak istediğine artık kanaat getirdiği büyük oğluna indireceği darbeyi düşünmekten başka hiçbir şeyle meşgul olmuyordu. Hürrem de, Rüstem de ettikleri tohumun mutlaka yeşerip başak vereceğine, kızıl kızıl taneler dökene kanaat besliyordu. Lâkin Hünkârın nasıl orak ve tırpan kullanacağını, harmanı ne biçimde yapacağını kestiremiyorlardı. Çünkü o, Hürrem’e bile düşüncesini açmıyor, tükenmez bir dalgınlık içinde kendi planını bizzat çiziyor, olumlu bir şekle doğru yürütmekle oyalanıyordu.

Mustafa ne yapıyordu? O, Hürrem’in Padişah üzerindeki nüfuzundan için için endişelenip duruyordu. Kendi anasına

onun oynadığı oyun ve zavallı kadına yıllarca çektirilen hicran da hatırından çıkmıyordu. Evvelce babasının Hakka saygı gösterip kendini Hürrem'e feda etmeyeceğine kanaat besliyordu. Sonraları Rus'un ona her dediğini yaptırır bir duruma yükseldiğini, İbrahim Paşa gibi Padişahın kalbinde yer etmiş bir veziri boğdurtmak, yerine geçenleri birer birer künden den attırarak sadrazamlığa damadını getirtmek derecelerinde nüfuz sahibi olduğunu görünce bu kanaati sarsıldı ve ciddi surette telâş göstermeye başladı. Üvey anasının her şeyi yapacağına ve kendisini de feda ettireceğine artık inanıyordu. Padişahın Selim'le Beyazıt'ı İstanbul'a yakın eyaletlerde bulundurmasını da anlamlı bulduğu için telâşı son yıllarda çoğalmış, veliahtlık haklarını korumaya çareler aramaya koyulmuştu.

Pek çok şey, hakikat severlik maskesine bürünüp onu kışkırtmaktan geri kalmıyorlardı. Onların arasında Padişahın ihtiyarlığını ileri sürenler ve iyi hazırlanmış bir darbeye saltanatı ele geçirmeye girişilmesini tavsiyeye kalkışanlar da vardı. Mustafa bu telkinlere uymaktan çekinmekle beraber o dostların ağızlarını da kapamıyordu. Çünkü sözler, kendi düşüncelerine ve hiç olmazsa endişelerine uygun geliyordu. Bütün güvenci halkın, askerinin ve bilhassa okumuş zümrenin kendine karşı beslediği sevgideydi.

Dedesinin babası Beyazıt'ın ihtiyarlık vaktinde, halkla ordunun Şehzade Ahmet'i, Şehzade Korkut'u bir yana atıp el ve dil birliğiyle Yavuz'un etrafında toplanışlarını düşünerek yerinde aynı yardımın kendi hakkında da esirgenmeyeceğini umuyor ve şimdilik şahsî girişimlere lüzum görmüyordu. Fakat kulağı kırısteydi, çeşitli vasıtalarla o da babasını, kardeşlerini gözetlettiyordu.

Lâkin kuvvetler arasında oran yoktu. Padişah, Rüstem ve Hürrem, rüzgârı casus, kuşları muhbir olarak kullanacak mevkide bulunuyorlardı ve bu kudretle Şehzade Mustafa'nın dairesinde eller elde etmişler, konuşulan şeyleri kelime kelime işitiyorlardı. Onun adamları ise ekseriya duvarların inatçı sü-

kûnetiyle karşılaşıyorlardı. İnanılacak mahiyette haberler çalmaya muvaffak olamıyorlardı. Zavallı Mustafa bu yüzden Rüstem'in raporunu da duymamış, Aksaray kışlağındaki ordunun birdenbire dağılmasını İran'la sulh müzakeresine girişilmek arzusunun hamletmek gafletini göstermişti.

Bu gaflet, bütün bir kış ve bütün bir bahar boyunca sürdü, yaz başlar başlamaz uyanıklığa döndü. Çünkü babası, İran üzerine açılan seferde büyük Şehzadesinin de hazır bulunmasını emretmiş ve ona Ereğli'ye doğru gelip orduya katılmasını bildirmişti.

Mustafa, bu emri alınca geçen sene savaştan vazgeçilmesindeki sebebi biraz anlar gibi oldu ve Padişahın ordu idaresini eline alarak sefere çıkmakla ihtiyarladığına dair yapılan dedikodulara cevap vermek istediğini sezdi. Lâkin korkmadı, şahsı için küçük bir şüpheye dahi düşmedi. Çünkü babasına karşı belirli bir suçu, bir günahı veya bir hareketi yoktu.

Bununla beraber neşesizdi, gün geçtikçe de neşesizliği ziyadeleşiyordu. Zira babasının, Yenişehir'e gelişinde, el öpmek üzere oraya gelmiş olan Şehzade Beyazıt'ı -İran seferi devam ettiği müddetçe- saltanat naibi sıfatıyla devlet işlerine bakmak için Edirne'ye yolladığını duymuştu. Birkaç yıl önce Beyazıt'ı Halep'e çağırıp tam altı ay yanında bulunduran Padişahın onu şimdi de saltanat naipliğine lâayık görmesi gerçekten manalı bir hareketti. Görünüşe bakılırsa Selim'in pabucu dama atılıyordu. Mustafa'nın çıkarı bu tutumdan bozulacaktı. Çünkü Selim'i veliaht yaptırmak isteyenler ondaki kötü huylar, kötü âdetler yüzünden emellerine kolaylıkla eremeyeceklerdi. Fakat Beyazıt, büyük kardeşi gibi değildi. İlme ve âlime gösterdiği saygıyla, iyi okumuş yazmış bir şehzade bulunmakla hayli sevgi kazanmıştı. Babası onu veliaht seçerse vaziyet hakkı veliaht aleyhine bir şekil alabilirdi.

Mustafa işte bu düşüncelerle neşesizlenerek babasını karşılamak üzere Konya'ya doğru yol alırken bir tatsız haber daha aldı ve Bolvadin'de el öpen Selim'in, Hünkâr tarafından verilen emir üzerine maiyeti halkıyla orduya katıldığını öğ-

rendi. Kendisi de İran sınırına gidilirken babasıyla birlikte bulunacağına göre, iki rakip uzun bir seyahat sırasında yan yana bulunacaklar demektir. Bu, rahmetli Mahidevran'la fetan Hürrem'in bir dam altında, bir oda içinde, bir minder üzerinde yaşamaları kadar tehlikeli bir durum teşkil edecekti.

Fakat yapılacak bir şey yoktu. Padişahın iradesine uyup yürümek, günahı kadar sevmediği Selim'le birkaç ay beraber yaşamak gerekiyordu. Mustafa, işte bu haberlerin yüreğine getirdiği neşesizlikle seyahatine devam ederken fesatlar yine fırsat bulup fısıldıyor, Hünkârın ata koltuklanmadan binemeyecek kadar bitkin olduğunu, ordunun bu harap olmuş vücudu baş tacı yapıp taşımaktan iğrendiğini, yeniçeri ve sipahi kodamanlarıyla gizlice anlaşıldığı takdirde tahtın pek kolaylıkla elde edileceğini söylüyorlardı.

Mustafa, ne evet, ne hayır diyordu. Söylenilen zehirli sözleri sadece dinliyordu. Evet dememesi babasına saygısından ve kendini suçlu düşürecek bir vaziyet ortaya çıkmasını istememesindendi. İhtiyarlığı tabiatıyla ölümün takip edeceğini de düşünerek sabırlı olmayı daha doğru buluyordu.

Münafıklara, fesatlara hayır deyip de bu tehlikeli bahsi kapatmaması da herhangi bir ihtiyaç zamanında kendine yâr olabilecek adamları gücendirmemek kaygısından ileri geliyordu. Lâkin onları gülerek değilse bile sıkılmayarak, kızmayarak dinlediğini günüyle, saatiyle, dakikasıyla kaydeden casuslar vardı ve bu adamlar duyup sezdiklerini hemen Hünkârâ bildiriyorlardı.

İşte bu vaziyette Sultan Süleyman bir yandan, Şehzade Mustafa diğer yandan yürüdüler, merhaleler aşı aşı Konya Ereğlisi'ne ulaştılar. Padişah, başında bulunduğu orduyla oğlundan daha önce o noktaya gelmişti. Aköyük mevkinde otağ kurduymuştu. Oğlunun bir konaklık yerde bulunduğunu biliyor ve onu, maskelenmiş bir heyecan içinde bekliyordu.

Rüstem, Hayalî ve Şemsî üçgeni telâş içindeydi. Boyuna adamlar koşturarak, köylü kıyafetine sokulmuş casuslar gezdirerek Şehzade Mustafa'nın nasıl bir alayla geldiğini anla-

maya çalışıyorlar ve elde ettikleri bilgiyi bire on katmak suretiyle Padişaha yetiştiriyorlardı. Onlar, babayla oğlun şu karşılaşmasından bir yaman hadise çıkacağını biliyorlardı. Lâkin Padişahın nasıl bir iş işleyeceğini ve Şehzadenin de nasıl bir tutumda bulunacağını kestiremiyorlardı. Hünkâr, Veliahtın gözlerine mil mi çektirecekti, yemeğine ağı katarak hayatını mı giderecekti, yoksa ayağına zincir vurup onu bir zindana mı attıracaktı? İhanet ve hıyanet üçgenini oluşturan kafadarlar bu önemli bilinmezi keşif için beyinlerini yorarken, Şehzadenin herhangi bir sebeple şüpheye düşerek ihtiyatlı davranmak istemesini, hayatını silâhla korumaya kalkışmasını da muhtemel görüp telâşa düşüyorlardı.

Hakları da yok değildi. Şehzade Mustafa, nefsinin müdafaa kaygısıyla silâha sanlırsa kopacak fırtına birçok hayatı mezara sürükleyebilirdi ve ocaklının onu iltizama, sahabete kalkışması hâlinde akıbetin ne olacağı kestirilemezdi.

Onun için Padişahı uyanık tutmaya, indirilecek darbenin ani olması hakkında imalı kelimeler, ustalıkla telmihlerle ona öğütler vermeye koyulmuşlardı.

Hünkâr bu fesat ve hain telkinlere karşı kayıtsız kalıyor, kulak asmıyor gibi görünüyordu. Hatta şen bir yüz taşımaktan, vakarının müsait olduğu derecede latifeler yapmaktan geri kalmıyordu. Bu kayıtsızlığını Aköyük'te otağ kurduğu günün gecesinde son hadde çıkardı, Rüstem'le Hayalî'yi yanına alarak saatlerce mehtap sefası sürdü. Ayla ilgili manzumlar sarf etti ve ettirdi.

Mehtap tam olgunlaşmış etmiş değildi. Şeker bayramı ayının on ikinci gecesine tesadüf ettiği cihetle bir tarafı silik bir daireyi andırıyordu. Fakat Hünkârın gözüne yine Hürrem kadar güzel geliyordu. O Hürrem ki ara sıra yüzünün bir yanını kâkülle yahut hotozunun danteliyle örter ve Aköyük'te şimdi parlayan on iki günlük aya benzerdi!

Nefsine bu kadar hâkim görünen Hünkâr, mehtap sefasından usanıp da otağına çekilince maskeyi attı, içinde yanan kara ateşi yüzüne kadar çıkardı. Simsiyah bir ıstırapla dolup

sabaha kadar uyumadan dolaştı, homur homur homurdandı. Onda, kurbanını bulamayarak sıkılan bir ecel hâli vardı; pençesinde taşıdığı ölümü kurbanının hayatına ilâştirmek için korkunç çırpınışlar içinde sabırsızlanıp duruyordu.

İstirap, verdiği kararı hızla yapamamaktan doğuyordu. Ne vicdanî muhakemelere girişiyor, ne insanî şefkat hislerine benliğinde yer veriyordu. Şuursuz denilecek bir vaziyette intikam sabahını bekliyordu. O, bu korkunç intizar saatleri içinde bir baba değildi, hatta insan değildi; tahtına tacına suikast yapılmak istenildiğinden dolayı gururu kırılmış, ihtirasları yaralanmış bir padişahı yalnızca.

Nihayet sabah oldu. Ilık bir eylül gününün ilk ışıkları otağa doldu. Doğan güneş, Hünkârı yatakta bulmuştu ve gündüzün nuru onun yüzüne yine kayıtsızlık maskesini geçiriyordu. İhtiyar adam, sahte tebessümüyle herkesi aldatıyor, "Oğlumdan ne haber?" diyerek etrafına şefkatli bir baba hasreti döküyordu.

Mustafa, bu hasreti gidermekte acele ediyormuş gibi karargâha erken geldi, babasının otağına yakın bir yerde otağ kurdurdu. Bütün ordu bu geliş alkışlamış, on binlerce baş onun önünde eğilmiş ve bütün çadırlar donatılmıştı. Eğilen başların başında Rüstem'in ki vardı ve onun daha bir gece önce ihanet nükteleri sıralayan dudakları herkesten önce Şehzade'nin eline buseler kondurmuştu.

Mustafa, kendi otağında dinlendikten ve üstünü değiştirdikten sonra babasının huzuruna çıkmak için hazırlandı. Hünkâr, koca bir ordunun yüreğinde taht kuran oğlunu beklediğini Rüstem'e bildirirken pek tantanalı merasim yapılmasını emrettiğinden vezirler, kazaskerler, çavuşlar, ordu erkân o devirde büyük üniforma sayılan kavukları başlarına, renk renk kürkleri sırtlarına geçirmişlerdi. Şehzadeyi, otağından alıp babasının yanına getirmişlerdi.

Mustafa heyecan içindeydi; şevketli ve kudretli babasının kendisini ne suretle kabul edeceğini kestiremeyerek için için telâş ediyordu. Fakat kendisine bir padişah gibi saygı göste-

ren, “Yaşa aslan, yaşı!” naralarıyla dört yanı velveleye veren asker safları arasından geçerken telâşını sezdirmemeye çalışıyor, vakur bir tebessümle bu samimi muhabbete teşekkürlerini sunuyordu.

O, Hünkâr otağının biraz ilerisinde attan indi, yine vezirler tarafından çevrili olduğu hâlde ilerledi. Son asker safını geçti, otağ kapısına ulaştı. Vezirler orada ondan ayrılacaklar, babayla oğlu yalnız bırakacaklardı.

Mustafa, teşrifat kaidesine göre zorunlu olan bu ayrılışın gerektirdiği muameleyi yaptı, secde edercesine eğilen Rüstem’le arkadaşlarını selâmladı, otağa girmeye hazırlandı ve ırkıldı. Orada dev cüsseli bir adam duruyor ve küfür eden bir gözle manzarayı seyrediyordu.

Mustafa, Sadrazam İbrahim Paşa’nın boğulmasında büyük rol oynayan ve İskender Çelebi’den miras olarak saraya gelen köle Mahmut’u tanımakta gecikmedi, iliğine kadar titredi. Babasının yanma gireceği sırada bu katil ejderi görmekte uğursuzluk sezmişti.

Bununla beraber vakarını bozmadan yürüdü, otağa girdi. Artık her şeyi unutmuştu; yalnız babasını düşünüyor ve birden coşuveren gönül arzularını, kudretli babasının elinden alacağı tek bir busede söndürmek ihtiyacına mağlup olarak ileri atılmak istiyordu.

Hayret, o koca otağda kimse yoktu. Babasının yeri boş, serili ihramlar boş ve her taraf boştu. Mustafa, derin bir boşluğa atılmış gibi sersem sersem dört yanına bakınırken gözüne otağı ikiye bölen atlas bir perde çarptı ve babasının bu perde arkasında bulunduğuna hükmederek oraya doğru iki adım attı. Lâkin hedefine varmadan perde kendiliğinden açıldı ve yedi dilsiz, ellerinde birer kement, karşısına dikildi.

Eli öpülecek babanın yerini katiller alıyor, içine atılmak istenilen sıcak baba kucağından ölüm kuşakları çıkıyordu.

Mustafa, bir saniyede hayretten dehşete geçmişti ve ihtiyarsız haykırmıştı.

“Baba, baba, beni öldürüyorlar, beni boğuyorlar!”

Ölüme mahkûm Şehzade, aralık duran perdenin içeriden sınıksı kapandığını görür gibi oldu, dehşet kelimesiyle de ifadesine imkân olmayan bir halet içinde kaldı. Lâkin feryadını tazelemedi, tazeleyemedi. Çünkü kementler, havada kucaklaşan bir yılan kümesi gibi ısıklar çalarak, birleşip ayrılarak başı ucunda dönüyor ve ölümün soğuk nefesi yüzünde dolaşıyordu.

Bu vaziyette uğraşmak, ölümle pençeleşmek ve ölüme kılavuzluk eden şu yedi dilsizi tepelemek lâzımdı. Yavuz’un torunu bu lüzumu mertçe kabul etti, katil babadan merhamet dilenmekten vazgeçti, kendi gücüne güvenerek cellâtlarla boğuşmaya girişti.

O, gerçekte aslan pençeli ve aslan yürekli bir adamdı. Bütün kuvvetleri, bütün cüretleri Padişahı mutlu etmek kaygısından ileri gelen pespaye dilsizlere kolay kolay yenilmezdi. Nitekim ilk hamlede kemendi koparıp atmış, dilsizlerin üçünü dördünü birer köşeye fırlatmış, geri kalanları da şaşkın bir korkuya düşürerek âdeta felce uğratmıştı.

Mustafa, cellâtları mağlup etmek, boğulmaktan kurtulmak için inanılmaz bir kuvvet sarf edip çırpınırken, çadır kapısına doğru da adım adım yaklaşmaya savaşıyordu. Oraya fırsat bulup erişse, sesini dışarıya duyurmak ve hele bere içinde kalmış yüzünü, darmadağın olmuş kılığını tek bir yeniçeriye, tek bir sipahiye göstermek imkânını bulsa felâketin saadete döneneğine, önünde açılmak üzere bulunan mezarın tahta çevrileceğine imanı vardı. Bu iman onu bir kat daha bahadırlaştırıyor, ele avuca sığmaz, kementlerle tutulmaz bir alev hâline koyuyordu.

Mücadele pek kısa sürmüş olmakla beraber dilsizler mağlup vaziyete düşmüşlerdi. İlk dakikalarda ısıklar çala çala havada uçuşan yılanlara benzeyen yağlı kementler, şimdi sarıldıkları ellerde hareketsizliğe mahkûm birer ıslak ipe dönmüştü. Kendilerinden beklenen işi yapamayacaklarını bariz bir takatsizlik içinde hissettirip duruyorlardı.

Mustafa işte bu durumdan yararlanmak istedi, boynuna geçmek üzere bulunan bir kemendi de çekip köşeye fırlattıktan ve onu kullanan dilsizin otuz iki dişini boğazına dolduran yaman bir yumruk savurduktan sonra kapıya doğru koştu. Ecel geride ve çok geride kalmış, kurtuluş yolu sonunda taç ve tahtı da belirte belirte görünmeye başlamış gibiydi. Kavuşu bir yana düşen, kaftanı paralanan, yüzü gözü yaralanan, kanlı terlere bulaşan Şehzade artık kurtuluyordu.

Fakat bir ses, ecelden de kuvvetli bir ses onu bulunduğu yerde mıhladı. Babası, atlas perdeyi açarak çıkmıştı.

“Dur!” diyordu.

Mustafa, ölü olarak mezarda olsa dahi kendini ayağa kaldırarak kadar nafiz olan bu sesin cazibesine kapıldı, şuursuz bir boyun eğişle duraladı. Aynı zamanda merhamet dilenen bir bakışla gözlerini kudretli adama çevirdi ve onun kalbini bulup kucaklamak ister gibi kollarını açtı. Lâkin Hünkâr ne o bakışa baktı, ne o kollara kalbini yolladı. Yine atlas perdenin dar açıklığı içinde kalarak gözlerini ilkin kamçılanmış köpek yavrularını andıran dilsizlere çevirdi, sonra yaşından umulmaz bir gürleyişle seslendi.

“Bre Mahmut gel, tiz buraya gel!”

Cehennemlerden yeryüzüne zebani çağırın bu sese, köle Mahmut’un korkunç cüssesi cevap verdi ve o ejder kılıklı herif otağ kapısında boy gösterdi. Hünkâr, yere düşmüş bir kâğıt parçasının kaldırılmasını, direğe sarılmış bir örümcek ağının giderilmesini emreder gibi bir tavırla ona Mustafa’yı işaret etti.

“Boğ, aman verme!”

Ve sonra dilsizlere döndü.

“Haydi, itler, Mahmut’a yardım edin!”

Mücadele, Şehzadenin tamamıyla aleyhine olarak tazelenmişti. Mahmut, bir fidanı sarmak için ayaklanan tabiata aykırı müthişlikte bir boa yılanı gibi Mustafa’nın üzerine atılırken, dilsizler de yeni bir cüret ve kuvvetle Şehzadenin koluna, bacağına, beline sarılmışlar, kendisini yıkmaya çalışıyorlardı. Şehzade, Mahmut’un cellâtlar mangasına getirdiği müthiş

kuvvete karşı da müdafaadan belki geri kalmayacaktı, can havliyle belki bir şeyler yapacaktı. Lâkin babasının kendine “Öl!” berikilere “Öldür!” diyen bakışları kuvvetini kırmış, bileğine felç getirmişti. Onu kurbanlık bir koyun gibi cellâtların önünde diz çökmüştü.

İşi Mahmut görüyor, yere yıkılan Şehzadenin boynu, onun kalın ve demir pençesi içinde morarıyordu. Mustafa, nefesinin kesilmek, ömrünün sona ermek üzere bulunduğunu görünce, yuvalarından dışarı çıkan gözlerini babasına dikti, dudaklarının haykıramadığı kelimeleri gamlı bakışlarının acıklı belâgatine bıraktı ve öylece öldü. Hünkâr, gözlerini kapamadan bu bakışlara tahammül etmiş, onların ifade etmek istediği lanete kulaklarını açık tutmuştu.

Mahmut, vazifesini muvaffakiyetle bitirip de ayağa kalkınca ve “Tanrı sana ömürler versin, oğlun öldü,” deyince, zalimin gözleri mazlumun üstünden çevrildi, dudaklarında yeni bir emir titredi.

“Bedbahtı azdıranları da kesin, İmrahoruyla ve Venedikli ağası onların başıdır. Melunların başları şimdi yere düşmelidir.”

Ceset yerde dururken Mahmut dışarı fırladı, emredilen yeni cinayetleri işlemeye koştı. Dilsizler kementlerini toplayıp yerlerine çekildi, Hünkâr da perdeyi kapadı, otağın öbür yanında dinlenmeye gitti. Yapılan işin doğuracağı gürültüye karşı nefsinin hazırlamak, etkili tedbirler tasarlamak istiyordu. Fakat başını geriye çevirir çevirmez irkildi, orada bulunan ve kendisinin sert ihtarları üzerine bir köşeye büzülmüş olan Kambur Şehzade Cihangir, sara krizi geçiriyor ve kanlı köpükler kusa kusa, “Kardeşim, kardeşim!” diye inliyordu.

Hünkâr, kollarını göğsüne kavuşturarak uzun bir süre ona baktı, sonra dışarı çıkıp el çırpı ve ilk gelen uşağa emir verdi.

“Rüstem’i çağırın!”

Şehzade Mustafa’nın naaşı bir tabuta konulup, cenaze namazı kılındıktan sonra Bursa’ya götürülmek üzere Ereğli’ye yollandığı; İmrahoruyla İtalyan dönmesi Baş Ağasının kesilen

başları bir çukura atıldığı; Kambur Cihangir de tedavi edilmek için hekimlerin eline bırakıldığı sırada bütün ordu korkunç bir heyecan geçiriyordu.

Ordu, yekpare bir gazap hâlinde dalgalanıyor, “Katillere lanet!” avazları ayyuka çıkıyordu. Selim’le Beyazıt’tan başka ortada tahta lââyık bir şehzade bulunsa, bu genel isyan arasında mutlaka padişah ilân olunur ve Sultan Süleyman mahpusa konulurdu. Fakat asker, Hürrem’den doğan o iki prensten birini tahta çıkarmakla Rus kadının ekmeğine yağ sürülmüş ve Mustafa’yı babasına öldürtmekle varılmak istenilen maksada hizmet edilmiş olacağını düşünerek onlar lehine bir eğilim göstermiyordu. Aynı zamanda Hünkâr, karısının büyüüne ve Rüstem’in hilelerine mağlup görülerek mazur tutuluyor, bütün hınçlar Sadrazama gönderiliyordu.

Bununla beraber gürültü yamandı, koca karargâh korkunç bir kasırgaya tutulmuş gibi velveleli bir sarsıntı içindeydi. Hünkâr, ilkin bu gürültüye pabuç bırakmamak istedi, kendi bildiğinden şaşmadı, Defterdarını yollayıp Mustafa’nın hazinelerini ele geçirtti. Maktulun karısını ve henüz çocukluk çağını aşmayan oğlunu Bursa’ya götürmek üzere Amasya’ya memurlar gönderdi ve onun yanında çalışıp da kendisine casusluk eden kimselere tımarlar, zeametler dağıttı.

O, bir ölü için koparılan yaygaranın matemli bir vaveyla olmaktan daha ileriye gidemeyeceğine kanaat besliyor, vakarını ve soğukkanlılığını koruyordu. Hatta ordunun tutumuyla alay etmekten bile çekinmedi, baş katil köle Mahmut’a “Zâl” lâkabını verdi, memuriyetini yükseltti ve herifin ileride vezir olmasına yol açtı.

Zâl, malum olduğu üzere, *Şehname* kahramanlarından. Meşhur Rüstem’in babasıdır. Tuslu dâhi şairin hikâyesine göre doğduğunda saçları bembeyazdır ve bu renk uğursuz sayılarak kendisi bir dağa atılmıştır. Simurg adı verilen efsanevî kuş, Zâl’i besleyip büyütür ve o, akla sığmaz işler başaran bir pehlivan olur. Bir de Rüstem gibi, hurafeler tarihinden Herkül’ü dahi gölgede bırakacak kadar yüksek yer sağlayan oğul yetiş-

tirir. Zâl, Fars dilince kocakarı demektir ve bu ismin o kahramana verilmesi saçlarının beyazlığındandır.

Sultan Süleyman, kendi gözü önünde oğlunu yere yıkıp boğan Mahmut'a bu lâkabı vermekle onun bileğindeki kuvvete hayranlığını göstermek ve yapılan işi kahramanlık saydığını hissettirmek istiyordu.

Yeniçeriler, cezalandırılmasını istedikleri katillerin rahat içinde yaşadıklarını, Hünkârdan iltifata mazhar olduklarını görünce büsbütün sinirlenmişlerdi. On bir büyük harpte kendilerine kılavuzluk yapmış ve ihtiyarlığına rağmen on ikinci defa olarak aynı vazifeyi omzuna alınmış olan Hünkâra göstermek istedikleri müsamahadan da vazgeçme yoluna gidiyorlardı.

Şair bir yeniçeri olan Göreceli Yahya'nın mağdur Şehzade için yazdığı mersiye, bu feveranı tam bir isyan ve haykırış hâline getirdi. Hemen her çadırda bu mersiye yüksek sesle okunuyor ve sonunda, "Katillere lanet!" diye korkunç naralar savruluyordu.

Şiir de gerçekten hazin bir feryattı ve candan yazılmış olup şu şekilde yanık parçalar ihtiva ediyordu:

*Medet, medet bu cihanın yıkıldı bir yanı
Ecel celâlileri aldı Mustafa Hanı
Dolundu mihri cemali, bozuldu erkânı
Vebale koydular âl ile Âli Osmanı
Geçerler idi geçende o merdi meydanı
Felek o canibe döndürdü Şah-i devranı
Yalancının kuru bühtanı, buğzu pünhanı
Akıttı yaşımızı, yaktı narı hicranı
Nolaydı görmeye idi bu macerayı gözüüm
Yazıklar ana reva görmedi burayı gözüüm
Göründü halka direktili şükûfedare dönüp
Yürüdü kulları yakınca lâlezare dönüp
Dururdu sahi cihan hiddet ile nâr'e dönüp
Otağ kaymeleri karlı kühsare dönüp*

Müzeyyen idi bedenlerle Akhisar 'e dönüp
 El öpmeğe yürüdü mihri bıkare dönüp
 Dolundu gelmedi çün kim o mâhpare dönüp
 Görneler ağladılar ebr-i nevbahare dönüp
 Bir ejderhayı düşerdir bu hayme-i dünyâ
 Dekanına düşen olur hemişe napeyda
 Getirdi arkasını yere Zâl-i devrizeman
 Vücutuna sitemi Rüstem ile irdi ziyan
 Döküldü gözyaşı yıldızları çoğaldı figan
 Demi mematı kıyamet gününden oldu nişan
 Giriv ü nâle vü zâr ile doldu kevn ü mekân
 Akar su gibî müdam ağlamakta pir ü civan
 Vücut elîne akın saldı, aktı eski revan
 Eya seriri saadette serveri ezman
 O canı âdemiyan oldu hâk ile yeksan
 Diri kala ne revadır fesad eden şeytan?

Şair Yahya, mersiyesinin bir yerinde, “O mahi ince haya-liyle ettiler madum,” diyerek şair Hayalî’nin oynadığı rolü hatırlattığı gibi, “Bunun gibi işi kim gördü, kim işitti acep -Ki oğluna kıya bir serveri Ömer meşrep” beyitiyle de Padişahın eşsiz bir cinayet işlediğini açık ediyordu.

Asker işte bu mersiyeyle diline dolayarak gürültüyü çoğaltmış ve Hünkâra açıkça atıp tutmaya başlamıştı. Süleyman, kuru gürültü sanıp da pabuç bırakmamak istediği haletin taht ve tacı devirecek bir fırtına şeklini almaya başladığını görünce durumunu değiştirdi, idarî bir oyun tasarladı, Rüstem’i Sadrazamlıktan azletti, yerine İkinci Vezir Ahmet’i geçirdi.

Ahmet, Tamışvar Fatihi diye meşhur olmuş, zeki ve cesur bir adamdı. Hünkârın askeri hoşnut etmek istediği için Rüstem’i şimdilik feda ettiğini anlıyordu ve ileride kendisinin ona feda edebileceğini düşünerek sadrazamlığı kabule yanaşmıyordu. Sultan Süleyman, hakikate tamamıyla uygun olan bu düşünceyi Ahmet’in kafasından çıkarabilmek için yemin etmek zorunda kaldı.

“Tasalanma,” dedi, “tehlike yok. Sen sağ oldukça veziriazam kalacaksın, azil yüzü görmeyeceksin. Babamın ruhuna yemin ediyorum. Bu, böyledir!”

Ahmet, efendisinin yeminine itimat ederek mührü kabul etti, Rüstem de pııyı pırtıyı toplayıp bir gece yarısı İstanbul’a savuştu. Yeniçeriler ve sipahiler, Hünkârın yaptığı bu değişiklikte kendilerini hoşnut etmek isteyen bir emel sezinleyerek susmuşlar, ihtiyar Padişahı daha fazla sıkıştırmaktan vazgeçmişlerdi. Zaten seferber bulunuyorlar, doğu hududunda çarpışmaya gidiyorlardı. Sonu belirsiz bir iş üzerinde ısrar etmeyi böyle bir sırada kendilerine yakıştıramıyorlardı.

Fakat bu sükût o velveleden daha etkiliydi. Hünkâr, susan dudaklarda hazmedilmek istenen bir kırgınlığın, bir hıncın sesini duyarak endişeleniyordu. Umulmayan bir yerde ocaklıının öç almaya kalkışmasından korkuyordu. Bu sebeple açık bir konuşma yapmak, gönüllerde saklanan hıncı gidermek için fırsat arıyordu. O, derin bir ihtiyaçla aradığı fırsatı matemli bir hadisede, kendine orduyu acındıracak bir olayda buldu.

Bu, küçük Şehzade Kambur Cihangir’in ölümüdür. Çok zeki ve çok neşeli bir genç olan Cihangir, büyük kardeşinin boğulması sahnesinde seyirci bulunmak felâketine tahammül edememiş, babasının zalim davranışı karşısında o ağır cinayet işlenirken saramsı krizlere uğrayarak döşeğe düşmüştü. Yeniçerilerle sipahiler o günden beri Kamburun da vaziyetini dedikodu mevzusu yapıyor, bir sürü hikâyeler söyleyip duruyorlardı. Onların arasında dönüp duran rivayetlere göre Cihangir, dilsizler elinde çırpınan kardeşinin imdadına koşmak istemiş, fakat babası tarafından sert bir surette karşılık görmüş olduğundan kendini hançerlemişti. Hastalığı işte bu yüzdendi, yaralı bulunmasındandı.

Bu mihvere dayanan dedikodunun birçok da dalı budağı vardı ve Cihangir’in ölmesi hâlinde Hünkârla büyücü Hürrem’in manevî bir cezaya çarpılmış olacaklarına hüküm oluyordu. Herkes, en büyük oğlunun kanıyla elini lekelemiş olan Padişahın şefkat bilmez bir baba olmasına rağmen Ci-

hangir'i candan sevdiğini görüyordu. Ondan ötürü bu Kamburcağızın ölüme mahkûm bulunuşunda ilâhi bir adalet seziyorlardı.

Beklenen âdil ceza nihayet meydana geldi. Aköyük karar-gâhında Halep'e hasta olarak götürülen şen Kambur, şahit olduğu korkunç sahnenin fecaatini sayıklaya sayıklaya, "Kardeşim, zavallı kardeşim!" feryadıyla inleye inleye öldü. Bütün ordunun katılımıyla cenaze namazı kılındıktan sonra, cesedi İstanbul'a taşınarak Şehzade Camisi içindeki türbeye gömüldü.

Aslan gibi bir oğlu, kendi gözü önünde cellâtlar tarafından boğulurken kılı titremeyen Hünkâr, Kambur Şehzade'nin naaşına sarılarak hümgür hümgür ağlamış ve onun adını ebedîleş-tirmek için Mimar Sinan'a haber göndererek muhteşem bir cami yapılmasını istemişti. İstanbul'da ve Tophane'nin üst yanında yükselen Cihangir Mahallesi işte bu emir üzerinde yapıldı. Dâhi mimarın en nefis eserlerinden birisi olan bu mabet, tarih bilir kimselere Cihangir'den ziyade Mustafa'nın kanlı macerasını hatırlatır!

Hünkâr, kambur oğluna inen bu darbenin ocaklıları mahzun ettiğini ve aynı zamanda kendisine de merhamet uyardırdığını sezince matemini yendi, vaziyetten faydalanmak istedi. Büyük bir divan kurdu, vezirlerle kazaskerleri, defterdarları, nişancıları, ocak ağalarını, kethüdaları, yaya başıları, bölük başıları, vekilharçları, ihtiyar yeniçerileri ve sipahileri çağırdı.

"Ben," dedi, "huzurumu, rahatımı bıraktım. Devletin saadeti için şu ihtiyar hâlimde sefer zahmetine katlandım, yola çıktım. Maksadım saltanat namusunu korumaktır, erlik meydanında can verip şan almaktır. Uğrumda kan döküp, kanlarını döktürüp mertlik gösterenlere dirlik vermek borcumdur. Bu borcu ödemekte kusur etmedim, etmem de. Lâkin aranızda dedikodu yapanlar var. Onlar hadlerini bilmiyorlar, kulluk vazifesini yapmakta kusur ediyorlar. Böyleleriyle düşman karşısına gitmek istemem. Er olan içini saklamaz, açığa vurur.

Yüreği başka, dili başka olanlar mert sayılmaz, o gibilerle yoldaşlık yapılmaz. İşte adalet divanında bulunuyorsunuz. Açık söyleyin. İran çöllerine benimle bile gitmeyi, seve seve gitmeyi istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Belgrad'da, Rodos'ta, Mohaç'ta, Beç önünde olduğu gibi uğrumda can vermeye hazır mısınız, değil misiniz?"

Gamlı görünüyordu, yanık konuşuyordu. Divanda toplanan ocak ağaları ve ihtiyarları, iki ay içinde birini kendi öldürterek, birini kazaya kurban vererek iki evlât kaybeden bu ihtiyar adamın şu hâline acıyorlardı. O, büyüğü karısının elinde bir oyuncaktı. O, Rüstem gibi dönme vezirlere sakalını kaptırmıştı. O, evlât katiliydi. Lâkin o, tam on bir seferde yorulmaz bir kılavuz gibi önlerine düşerek kendilerini zaferden zafere, şereften şerefe götüren bir adamdı. O, taht üzerinde doğmuş, taht üzerinde yaşamış olmasına rağmen yerinde cesur bir nefer, yiğit bir sipahi gibi savaşmayı biliyordu. İşte altmışını çoktan aşmış olduğu hâlde yine seraplar gibi tutulması zor görünen zafer kuşunu yakalamak için susuz çöllere gitmek zahmetine katlanıyordu.

Ağalar ve ihtiyarlar bu düşünceyle heyecana kapılmışlardı. Cihangir'in ölümüyle kısmen cezalandırılmış saydıkları Aköyük cinayetini atfetmişler ve ağlaya ağlaya Padişahın elini öperken haykırmışlardı.

"Biz Hint'e, Sind'e değil, Kafdağı'na kadar senin ardından gelmeye hazırız. Uğrumda canımız kurban, kanımız revan olsun!"

Hünkâr en büyük tehlikeyi savuşturduğuna kanaat getirerek için için sevindi, orduya hareket emrini verdi. Artık harp meydanlarında yeni yeni zaferler kazanarak evlât katili olmak lekesini silecek ve o kara hatırayı nurlu işlerle hafızalardan giderecekti.

Fakat mukadderat onun iradesine göre yürümüyor, onun alınına yapışmış lekenin silinmesi değil koyulaşması ve hatta çoğalması lâzım geliyordu. Halkın büyüğü adını verdiği Hürrem de o korkunç mukadderatı yürütmeye memurdu. Nite-

kim kocasının orduyla uyduğu, matemli kalbine kuvvetli bir ferahlık verdiği sırada yolladığı bir mektupla o uğursuz vazifesini yaptı, yeni bir cinayet sahnesinin canlanmasına sebep oldu.

Hadiseyi Busbecq'in mektuplarından okuyalım. "Hürrem, Mustafa'nın yok edilmesinden tamamıyla memnun olmuş değildi. Çünkü onun henüz reşit sayılamayacak kadar küçük bir oğlu vardı. Ve bu çocuk, canlı bir tehlike olduğu için mutlaka giderilmeliydi. Fakat maksadına ermek için uygun bir vesile arıyordu. Kocasına, Mustafa'nın oğlu ve kendisinin torunu olan çocuk Bursa'ya getirilince, o memleket halkının sürü sürü onu ziyarete gitmiş olduklarını bildirdi. Hepsi çocuğa saadetler temenni etmişler ve babasından çok ömürlü olması için dualar eylemişlerdi. Bu ise, Hürrem'in fikrinde, onu tahta çıkarmak, Mustafa'nın intikamını almak arzusunu ifade ederdi."

Yeniçerilerin o tarafı iltizam edecekleri şüphesizdi ve bundan büyük facialar doğabilirdi. Hâlbuki şu babasız çocuğu muhafaza etmek için hiçbir sebep yoktu. Fakat hayatta kalmasına göz yumulacak olurlarsa bir fırkanın başına geçerek babasının intikamını almaya kalkışması muhtemeldi.

Hürrem'in bu biçimde yaptığı telkin üzerine Süleyman, torununun katline rıza gösterdi, paşalarından İbrahim'i bedbaht yetimi öldürmek üzere Bursa'ya gönderdi. Paşa, oraya varır varmaz maksadını saklamaya çalıştı, çocuğun anasından hain vazifesini gizledi. Çünkü, tahminine göre, o çocuğu anasının gözü önünde öldürmek pek vahşice bir hareket olacaktı. Halkın böyle bir zulme karşı silâhlanarak isyan etmesinden de korkuyordu. Onun için bir tilki gibi davrandı, zekâsını anayı aldatmaya sarf etti. Süleyman tarafından kendisine ve çocuğuna hizmet için gönderildiğini ve Hünkârın bu suretle lütufkâr bir cemile göstermek istediğini söyledi. Sultan, onun iddiasına bakılırsa, oğlunu öldürtmekle hata ettiğini anlamış, iş işten geçtikten sonra pişman olmuştu. Oğluna karşı yaptığı zulmü, torununa karşı göstereceği şefkatle unutturmak isti-

yordu.

İbrahim, buna benzer daha birçok lafla saf kadını kendine inandırdı. Rüstem'in iş başından atılmış olması da kadının bu gibi sözlere inanmasını kolaylaştırdı. Paşa, takındığı ikiyüzlülüğü tamamlamak için kadına birçok hediyeler verdi. Bu hâl birkaç gün böyle sürdü. Sonra şehirden çıkarak biraz hava almak lâkırdıları başladı.

İbrahim, akağalarındandı, hadımdı. Bu sebeple kadını Bursa'nın dışında kendisiyle gezintiye çıkmak için kandırmakta güçlük çekmedi. O, arabasında bulunacak, paşa da çocukla beraber at üzerinde refakat edecekti. Bu işte şüphe uyandıracak bir şey görünmüyordu. Bundan dolayı kadın da razı oldu. Kendisi için bir araba hazırlandı. Fakat arabanın dingili o suretle yapılmıştı ki biraz şiddetlice sarsılacak olursa kırılacaktı.

Bu hazırlıktan sonra kadın, uğursuz bir dakikada şehir haricindeki gezintiye çıktı. Çocukla İbrahim, tatlı tatlı konuşarak biraz önden gidiyorlardı. Anne, arkadan onlara yetişmek için mümkün olduğu kadar acele ediyordu. Fakat araba, evvelce belirlenen bozuk yere geldiği zaman tekerlek bir kayaya hızla çarptı ve dingili kırıldı. Kadın bunu uğursuz bir alâmet gibi saydı ve hemen arabayı terk ederek yanında birkaç hizmetçi kız olduğu hâlde oğlunun arkasından yayan koşmaya başladı.

Heyhat! Geç kalmıştı. Çünkü İbrahim, kararlaştırdığı cinayeti işlemek üzere seçmiş olduğu bir köy evine ulaşmış ve vakit geçirmeden yetim çocuğa dedesinin korkunç fermanını göstermiş bulunuyordu. Ölümüne mahkûm yetim, bu emrin dedesinden değil Allah'tan olduğunu söylemekten başka bir şey yapmadı, boynunu kemende uzattı.

İşte masum ve yüreği ümitler dolu çocuk böyle öldü. Hadım İbrahim bu iğrenç işi yaptıktan sonra oradan ayrıldı, hızla uzaklaştı. Anne, bir tuzağa düşürülmüş olmak şüphesiyle içi yana yana cinayetin işlendiği yere gelince kapıyı kapalı buldu, telâşla çaldı ve bu kapı içeride bulunanlar tarafından uygun görüldüğü vakit açıldı.

Ölü, hemen eşiğin önünde upuzun yatıyordu. Kadın delirecek gibi oldu. Fakat elinden ne gelirdi? İster istemez Bursa'ya dönecekti. O da bunu yaptı, haykırışlar içinde evine geldi. Saçlarını yoluyor, elbisesini parçalıyor, bütün şehri yanık feryatlarıyla ayağa kaldırıyordu.

Bursalılar, erkek ve kadın, çoluk çocuk onun yanına koşmuşlardı ve cinayetin ona verdiği büyük ıstıraba katılarak ağlaşıyorlardı. İçlerinden birçoğu, “Şu hadım nerede, şu hadım nerede?” diye haykırıp katil veziri arıyorlardı. Niyetleri onu parçalamaktı. Fakat herif, başına gelecek işi tahmin ettiği için savuşmuştu!

Sultan Süleyman, yine Hürrem'in telkiniyle bu cinayetin de vebalini yüklenirken, ordu Nahcivan, Erivan, Karabağ ülkelerinde dolaşüyor, zaferler avlayıp şerefler devşiriyordu. Hünkârın ara sıra yaptırdığı geçit resimleri asırlardan asırlara, nesillerden nesillere devrolunacak birer haşmet hatırası hâlinde yüreklerde yer alıyordu. Sokullu Mehmet Paşa bütün bu alaylarda birinci numarayı alıyor ve yarının en kudretli adamı olacağını herkese teslim ettiriyordu. O, hiçbir seferde eşi görülmeyen bir şekilde koca bir fırka oluşturmuş ve vücuda getirdiği yenilikle büyük takdirler kazanmıştı. Kumanda ettiği askerin hepsi kaplan postlu, kurt taçlı, çekirdek mahmuzlu, tekne kalkanlı, gök demire sarılı olup ak ve kızıl bayrak taşıyorlardı.

Bununla beraber savaş olumlu bir netice vermedi. Daha evvel yapılan ve bundan sonra yapılacak olan doğu seferleri gibi yorucu, yıpratıcı bir gezinti mahiyetinde kaldı. Kıtalar dolaşılıyor, ülkeler aşıyor, kaleler yıkılıyor, fakat sabit bir hâkimiyet kurulamıyordu.

İki taraf da bu boş yere boğuşmanın manasızlığını nihayet anlamışlar, barışma eğilimleri göstermeye başlamışlardı. Hünkâr ise İstanbul'a dönmek arzusuna bütün kalbiyle kapılmış bulunuyordu.

Bu sebeple Amasya'da bir barış antlaşması yapıp imzalandı ve İstanbul'a dönüldü. Hünkâr, 28 Ağustos 1553'te başken-

tini terk etmiş ve ancak 1 Ağustos 1555'te Sarayburnu'na ayak basmış olduğuna göre tam iki yıl Hürrem'den uzak kalmış demektir. O, ne Karabağ'da, ne Erivan'da, ne Erzurum'da, ne Van'da bir dakika bile hatırandan çıkardığı, yar-ı can ve canan deyip tapındığı karısını yine eskisi gibi güzel, eskisi gibi cilve-kâr buldu. İki yıllık hicranın acılarını unutmak için o solmaz mehtabın kucağına atıldı. Öldürttüğü oğul, öldürttüğü torun belki hatırına gelmiyordu. Bütün cihanı, bağrında fitne kaynakları gizlenen o mehtaptan ibaret görüyordu.

HÜRREM'İN SON GÜNLERİ

Süleyman, kendi ömrünün bir kısmını şefkatli öpücüklerle sararak ona devredemediği için nefesine sitemler ederek, bahtına lanetler okuyarak uzun bir süre çırpındıktan sonra gözlerini Hürrem'in cesedine çevirdi ve irkildi. Tam otuz beş yıl değişmez, bozulmaz ve sönmez bir mehtap gibi görerek kalbini, ruhunu, fikrini ondan aldığı ışıkla yıkaya geldiği bu kadın, bu güzellik numunesi sandığı canan, ne kadar bozulmuş, ne renksiz ve pörsük bir çiçek olmuştu.

Ölüm, hayatı söndürse de hatıraları mahvedemez. Mustafa'nın da bütün ülkede yarattığı sevgi, ölümüne rağmen, yaşıyordu. Geleceğe dair ümitlerini ona bağlamış birçok insan, Hünkârın işlediği cinayette kendi hülyalarını da boğan bir etki hissedince sönmez bir kinle harekete geçmiş ve öldürülen Şehzadenin hatıralarına gösterilen saygıdan yararlanarak intikam almak ülküsüne bağlanmışlardı.

Küçük Şehzade Beyazıt, bu hınç besler zümreyi el altından desteklemeye koyuldu. Çünkü babasının ona karşı duyduğu büyük sevgiye rağmen veliahtlığı Selim'e bırakma eğilimi göstermeye başladığını sezmişti. Daha doğrusu annesi, oğul ve torun katili olmaktan doğma bir vicdan azabı içindeki kocasının bir haksızlık yapmaktan çekindiğini anlamış ve Beyazıt'ı, babasına hoş görünecek bir işe yönlendirmişti. O da Mustafa'nın öcünü almak isteyenleri, adını belli etmeden, kışkırtmaya girişmiş bulunuyordu.

Hürrem'in küçük oğlunu büyüğüne tercih etmesindeki sebepler daha önce açıklanmıştı. Beyazıt, yüz ve boy pos bakımından babasına benzediği gibi şiiire yeteneği, silâhşorluk kudreti, çevikliği ve atılganlığı bakımından da beğenilecek bir kıratıydı. Selim ise sarhoştı, gevşekti, sefihti. Hürrem bundan dolayı küçük oğlunun veliaht ilân olunmasını istiyordu. Hünkâr da önceleri bu fikirdeydi. Lâkin Allah'ın takdir ettiği saltanat sırasını bir kere daha bozmaktan son günlerde çekinmeye ve Selim'e veliaht muamelesi yapmaya başlamıştı.

Anayla oğul işte bu vaziyette düşüncelerini birleştirdiler, ortak bir planla harekete geçtiler. Cesur bir maceraperest bu-lararak onu ölen Şehzade Mustafa olmak iddiasıyla ayaklandı-

ran, yani durumdan rahatsız olanları gizlice korumaya koyuldular. Beyazıt, biraz da kendi eseri olan bu isyanın bastırılmasında kuvvetli rol oynamak suretiyle babası nezdinde değer bulmak ve kendini Selim'e tercih ettirmek emeline hizmet ediyor, anası da aynı emeli takip ediyordu.

Öldürülen Şehzadeye bir şekilde bağlı olan kimseler yine bir şekilde okşanmış olsa bu ayaklanma meydana gelmezdi. Fakat Hünkâr, boğdurttuğu oğlunun suçlu olduğuna hem kendini, hem halkı inandırmak için onun adamlarından çoğunu da işlerinden çıkarmış, dirliklerinden mahrum etmiş ve çeşit çeşit hakaretlerle canlarından bezdirerek durumdan rahatsız bir kitlenin oluşmasına zemin hazırlamıştı.

Osmanlı tarihinde üçüncü olarak meydana çıkan bu Düzmece Mustafa'nın başına on bin kişi toplanmıştı. Velihtın sanıldığı gibi öldürülmüş olmayıp cellâtlar elinden kurtulduğuna iddia ediyorlar ve bu zavallı Şehzadenin Padişah tanınmasını silâh kuvvetiyle halktan istiyorlardı.

Beyazıt, ikiyüzlü politikasını başarıyla yürüttü, saltanat naibi sıfatıyla işgal etmekte olduğu Edirne Sarayı'ndan babasına isyan hakkında abartılı haberler uçurdu ve asilerin, kendince uygun görülecek bir günde, tepelenebilmelerini sağladı.

Hünkâr, yeniçerilerin asilere katılmaları ihtimalini düşünererek telâşa düşmüş ve Üçüncü Vezir Sokullu'yu seçme bir fırka askerle Düzmece Mustafa'nın hükümet kurduğu Selanik mıntikasına yollamıştı. Fakat Beyazıt, isyanı bastırmak şerefini babasının vezirine bırakmadı, kendi planına alet olarak kullandığı kimseler yoluyla isyan çıkaran elebaşını yakalattı.

Macera âşığı serseri, Toğca adlı birini vezir, medreseli iki yobazı da kazasker yapmıştı. Beyazıt, işte bu uydurma vezirle uyuşup Düzmece Mustafa'yı tuzağa düşürdü, eli kolu bağlı olarak Sokullu'ya teslim etti, asılmasını mümkün kıldı.

Hünkâr dal budak salacak gibi görünen bu işin bu yolla kapanmasından memnun olmuş ve Beyazıt'ı aferinlerle ödüllendirmişti. Fakat ona umduğu nimeti vereceğini yine hissettirmiyor, veliahtlık meselesine Selim'i feda etmek suretiyle

temas etmekten uzak kalıyordu.

Hâlbuki Hürrem, azminden dönen bir kadın değildi. Beyazıt'ı hükümdar yapmayı bir kere zihnine koyduktan sonra kocasından ürkerek bu arzudan dönmek hatırına gelemezdi. Onun için sevgili oğlunu gizlice teselli etti, vali sıfatıyla gideceği Karaman'da sessizce oturup olacakları beklemesini yazdı. Sonra entrikalar çevirmeye koyuldu.

Onun düşüncesine göre veliahtlık işini kendi dilediğince halledebilecek tek bir adam vardı. Rüstem! İbrahimleri, Lüt-füleri, Hadım Süleymanları birer birer deviren ve nihayet Şeh-zade Mustafa'yı mezara düşüren bu zeki Vezir için Beyazıt'ı veliaht yaptırmak elbette kolay bir işti. Lâkin o, yeniçerilerin hatırı hoş olsun diye sarayında mahpus tutuluyor, devlet işle-rine karıştırılmıyordu. Bu işse lafla değil, bizzat alınacak ön-lemlerle yürütülebilirdi ve bundan ötürü de Rüstem'in sadrazamlığa getirilmesi gerekiyordu. Fakat Hünkârın altın mührünü koynunda taşıyan Ahmet, kolay kolay kündeden atı-lamazdı. Çünkü ölünceye kadar sadrazamlıkta kalmak için Pa-dişahla yemine dayalı bir sözleşmesi vardı ve hükümet işleriyle ilgili olan herkes bunu biliyordu.

Hürrem, ortada belirip duran bu güçlüğü rağmen fikrinde ısrar etti, Ahmet'i devirip yerine Rüstem'i geçirmek içi çalış-maya koyuldu. Prenses Mihrimah kendisine yardım ediyor ve kocasıyla onun arasında mekik dokuyarak fikir götürüp geti-riyordu.

Fettan Rus, Düzmece Mustafa hadisesinde Sadrazam Ahmet Paşa'nın parmağı olduğunu, kendine has olan zehirle-yici şive ve işveyle kocasına fısıldamaktan başlayarak entrika-sını çevirmeye girişti. Hünkâr, bu telkinlerden nasıl bir netice çıkacağını anladığından Ahmet'i müdafaa yolunu tuttu ve bir gece karısıyla tartışma külfetine katlandı.

"Yanlış düşünüyorsun," dedi, "Ahmet gerçekten mert bir adamdır. Gerçi dağdan indi, eşkiyayken hizmetime girdi. Ama her işte yüz aklığı gösterdi. Hiçbir zaman bana ihanet etmez, eşkiya elebaşılığıyla sadrazamlık arasındaki farkı olsun düşü-

nür ve bu devlete benim sayemde erdiğini unutmaz. Onun için vebale girme, adamcağıza iftira atma.”

Hürrem’in cevabı sert ve yaman oldu.

“İyi ama Aslanım, onu vezir eden sen değilsin, ocaklıdır. Gerçi koynunda senin mührün var, senin divanında hüküm sürüyor. Fakat işin böyle olması adamcağızın ocak kazanını sırtında taşımasına, yeniçeri kışlasında divan kurmasına imkân bulmamasındadır.”

Ve kocasının gözünden yüreğine inmek istiyor gibi bütün inceliklerini süzgün bakışlarında toplayarak, o sarhoş edici ama fesat sesiyle en kuvvetli ağuyu verdi.

“Seni tahttan indirmek isteyenleri de ocaklı seviyordu. Bunu unutma, Aslanım.”

Sultan Süleyman her tartışma sonunda olduğu gibi şimdi de mağlup oluyor, Hürrem’e hak vermek üzere bulunuyordu. Hain oğul diye andığı Mustafa’nın cenazesi başında ağlayan, yaygara koparan ocaklılar, o hainin suçunu ortaya koyduğu için Rüstem’e düşmanlık beslediklerine ve Ahmet’in sadrazamlığını alkışladıklarına göre karısının fikirleri doğru, Ahmet’in Mustafa sevgisi taşıması tabiiydi.

Fakat onu, ağır suçlarından dolayı bile görevden alamaz, yeminini ayakaltına alıp dostta, düşmana karşı rezil olamazdı. O hâlde ne yapmalıydı? Hünkâr, kesin bir karar vermek için değil de bir fikir edinmek emeliyle anlamak istiyormuş gibi davrandı.

“Nazik bir iş,” dedi, “hem de çok nazik. Ahmet’e ilişmek kolay değil, çünkü yeminliyim. Senin de yeminimden haberin var.”

“Hainler görevden alınmaz, katledilir!”

Hünkâr sustu, derin derin düşünmeye daldı. Ocaklının zoruyla ve âdeta hain oğlunun ruhunu şad etmek maksadıyla sadrazamlığa getirdiği Ahmet’ten şimdi iğreniyordu ve onda Mustafa’yı hatırlatan alaycı bir şahsiyet bularak sinirleniyordu. Karısının ortaya attığı hüküm, içine biraz ferahlık vermekle beraber iki yıl önce içtiği andı uluorta çiğnemekten yine

de çekiniyordu. Hain oğlunun hatırasına saygı göstermek için ocaklının sadrazam yaptırdığı bu adamdan kurtulmaya karar vermişti. Fakat onu kendilerinin malı ve adamı sayan ocak halkını yapılacak cinayete razı edebilmek için kuvvetli sebepler bulmak gerekti.

Sultan Süleyman böyle düşünürken hatırına Mısır'dan gönderilen son hazine geldi. Ahmet'in iltimasıyla oraya vali yapılmış olan Dukakin Mehmet Paşa, kendinden önceki Valinin göndere geldiği yıllık hazineden yüz elli bin altın fazla toplamış bulunuyordu. Süleyman işte bu işi ele almak ve Mısır Valisi'nin zulme sapıp da kanun dışında para topladığı sabit olursa, Sadrazamı onu koruduğu bahanesiyle sorguya çekip şüphe altına düşürmek fikrine kapılmıştı.

Adalet endişesini cinayet kaygısına bağlamak, iyi düşünür görünüp kötülük işlemek, zulme adaleti alet etmek çok çirkin bir şeydi. Fakat Hünkâr, karısının verdiği fetvaya göre davranmak, görevden alamayacağı bir veziri katledebilmek için bu çirkinliği de kabul etmek küçüklüğünü gösterdi. O gecenin sabahında eski Mısır Valisi Semiz Ali Paşa'yı huzuruna getirterek, her yıl yüz elli bin altın eksik gönderilmesindeki sebebi sordu.

Sadrazam, bu soruyla hangi hedefe varılmak istenildiğini çarçabuk anladı, koruması altında Mısır Valiliği yapan Dukakin Mehmet Paşa'nın değil, bizzat kendisinin sorumlu edilmeye çalışıldığını kavradı. Fakat korkmadı; Hünkârın, kadın sözüne uyarak böyle bir fikre kapılmış olsa bile, yeminini ayakaltına alamayacağını düşünerek telâş göstermedi, bilmiyormuş gibi yaptı. Ancak eski Mısır Valisi'ni mahvetmek için de plan hazırlamaktan geri kalmadı. Çünkü Padişaha onun jurnal sunduğunu zannediyordu.

Semiz Ali Paşa da, ansızın meydana gelen şu soru işinden şevke gelerek kendini Mısır Valiliği'nden almış olan Sadrazamı zor duruma düşürecek işler yapmayı tasarlamıştı. Çünkü Hünkârın halktan fazla vergi alınmasına ve hele Mısır'da böyle bir haksızlığa yer verilmesine rıza göstermediğini bili-

yor, yapılan incelemeler sonunda onun sinirleneceğini anlıyordu. Zaten ortada unutulmaz bir örnek de vardı. Hünkâr, yirmi yıl önce Mısır'dan İstanbul'a dört yüz bin lira fazla para gönderen Hüsrev Paşa'yı da şiddetle sıkıştırarak halkın incitilip incitilmediğini araştırmış ve haksız vergi alındığı sabit olmamasına rağmen o fazla parayı hazineye sokmayarak suyollarının tamirinde kullanmıştı. Yaşı ilerledikçe bu gibi işlerde titizliği artan, evlât ve torun öldürmekte pervasız görüldüğü hâlde halkla ilgili meselelerde mutlaka adil tanınmayı isteyen Hünkârın bu Mısır vergisi konusunu da bir adalet davası hâline koyması muhtemeldi.

Ali Paşa bu düşünceyle Sadrazamı şüphe altına düşürecek bir dil kullandı.

"Ben," dedi, "Şevketli Hünkârın hazinesine haram para yollamayla düşünemezdim. Kanun ne alınmasını emrediyorsa halktan onu topladım. Fakat yerime giden devletli, Kubbealtı'nda kendini tutacak eller bulunduğu için olacak, zulme girdi, bir akçe verecek köylüden iki akçe aldı. Bunun vebalini bana mı yükletmek isterler? Haktan korkup halkı incitmeyen benim, Mısır'ı soyup soğana çeviren Dukakin Mehmet Paşa'dır. Beni değil onu sorguya çekmek lâzım."

Hünkâr, yüksek sesle konuşan Semiz Ali Paşa'nın kendi dileğine uygun bir dil kullandığını görünce Sadrazamı çağırdı.

"Eski Mısır Valisi'ni," dedi, "hoş tut, incitme. Mısır'a da adam yolla, üstüne toz kondurmak istemediğin Dukakin oğlunu sorguya çektir, muhasebeden geçir. Sonunu bana haber ver."

Ve Ahmet Paşa çıkarken ilâve etti.

"Adamını kayırayım, gerçeği yalan yapayım, yalanı gerçek yerine koyayım deme, pişman olursun."

Ahmet Paşa, her cahil cesurun yapacağı işi yaptı, Semiz Ali Paşa'yı mahvetmek için en basit yolda yürüdü. Mısır Valisine bir mektup yazdı ve bu yıl dahi İstanbul'a fazla para yollamasını söyledi. Kahire'ye gidecek memurları bol bahşişle kandı- rıp, eski Valinin az para göndermesine irattan bir kısmını

zimmetine geçirmesinin sebep olduğuna dair rapor yazdırtmaya çalışmasını tembih etti.

Mektubu kendi adamlarından biri götürecekti. Bu postacı, efendisinin Semiz Ali Paşa'yı mahvetmeye karar verdiğini bilemezdi, ortada dönen entrikaların da farkında değildi, bu sebeple Kahire yolunu tutmadan Semiz Ali Paşa'nın konağına gitti.

"Mısır'a gidiyorum, Efendimin orada görülecek işi varsa ben kuluna emretsin!" dedi.

Boşboğazlık etti ve söz arasında Sadrazamdan Dukakin Mehmet Paşa'ya mektup götürmekte olduğunu söylemekten de geri kalmadı. Semiz Ali bunun ne olduğunu anladığından hemen harekete geçti, gafil postacının Konya yolunda önüne üç beş silâhşor adam çıkardı, Mısır'a gidecek mektubu aldırdı, mühürü bozmadan padişaha sundu.

O, Sadrazamın ihanetini meydana koyacak bir vesika elde edeceğini Rüstem'e söylemişti. Kendini yeniden iktidara getirmek için çevrilmekte olan entrikayı tamamlamak isteyen Hirvat vezir de ayrı bir hamle yaptı, adamlarından bir saray çavuşunu ele aldı, onun aracılığıyla bir Mısırlı buldu, Semiz Ali Paşa'nın zulmünden şikâyetleri içeren bir dilekçeyle cuma selâmlığı sırasında onu Padişahın önüne çıkarttı.

Hünkâr, dilekçeyi anlamlı buldu, Mısırlıyı huzuruna getirtip sordu.

"Padişahlara yalan söylenmez, kellen sana gerekliyse doğru söyle. Bu arzuhalî sana kim yazdırdı?"

O haşmet, o azamet ve o yücelik, Mısırlının aklını zaten başından almıştı. Kellesinin tehlikede olduğunu bizzat Padişahın ağzından duyunca büsbütün şuursuzlaştı ve hakikati söyledi.

"Çavuş Bekir Ağa!"

"Peki, git. Bir daha şunun bunun talimiyle dilekçe sunma. Başın gider."

Hünkâr, Çavuşu da yine kendi sorguya çekti, kimin emriyle bu Mısırlıya dilekçe yazdırdığını araştırdı. Herif, Rüs-

tem'den aldığı yürek pekliğiyle hiç korkmadı, kararlaştırılan yalanı söyledi.

"Memur mazurdur, Sultanım. Sadrazam Ahmet Paşa emretti, ben de başımdan korkup bu halı işledim. Boynum kıldan incedir, öldürürsen adalet işlersin. Kuşça canımı bağışlarsan merhamet etmiş olursun. Kul senin, ferman senin!"

Hünkâr, uzun bir süre Çavuşun yüzüne baktı, tek bir kelime söylemeden eliyle işaret edip herifi yanından uzaklaştırdı ve saraya dönerek Hürrem'e olanları anlattı. Fettan kadın, zaten bilinen bir şeyi dinliyormuş gibi davranıyor, kayıtsız görünüyordu. Hünkâr onun bu durumuna şaşıtı.

"Garip," dedi, "Hain deyip de öldürülmesini istediğin bir adamın hıyaneti sabit oluyor da tınmıyorsun. Yoksa fikrini değiştirip herifi iyi görmeye mi başladın?"

Fettan kadın, kocasını zıvanadan çıkarmak istediği demlerdeki tavrını takındı, alt dudağını belli belirsiz bir tebessüme çevirip sarkıttı, iki parça yakuta sarılı bir dizi nefis inciye benzeyen dişlerini parlattı.

"Sözüme inanmak için," dedi, "şahit arıyorsun, hüccet arıyorsun. Ben sana yalan söyler miyim? Neden böyle yapıp yüreğime ateş veriyorsun, bilmem ki."

Hünkâr tek teli ağarmayan ipek saçlara elini daldırarak mırıldandı.

"Ağır hakikatlere güç inanılır, Hürrem. Ben de Ahmet'i feda etmek için düşünmeye mecburdum. Şimdi yüreğim rahatlaştı. Günah işlemediğimi bilerek onu cezalandıracağım."

Öyle de yaptı. Sakin bir uykudan uyanır uyanmaz Kubbealtı'ndaki kafes ardına geçti, ölüme mahkûm Vezirinin başkanlığı altında kurulan divan görüşmelerini dinledi. İşler bitince arz odasına gitti, dairesinde huzuruna çıkarak devlet işleri hakkında konuşmalar yapma usulü olan Sadrazamı beklemeye koyuldu.

Ahmet Paşa, tatsız bir durumda bulunduğunu bilmekle beraber, Padişahın yeminine güvenmekten doğan bir kalp emniyeti içinde arz odasının önüne geldi. Fakat kapıda, sarayda

niçin bulundurulduklarını pek iyi bildiği cellâtlar tarafından karşılandı, ağzını açmaya zaman bulamadan yere çöktü, bir hamlede boynu uçurularak öldürüldü. Kelle yere düşerken, bir el başsız cesedin koynuna dalıp hümayun mührü çıkarıyordu ve bu mühür, Rüstem Paşa'ya verilmek üzere yine orada başka bir ele teslim olunuyordu.

Hürrem, o günün sabahı kızına haber göndererek damadına müjde verilmesini ısmarladığında Rüstem Paşa heyecan içinde mührü bekliyordu. Müjdenin doğruluğu ortaya çıkar çıkmaz resmî kavuğunu giydi, saraya koştu, efendisinin ayağına kapandı, şükranlarını sundu ve işe başladı. Semiz Ali Paşa'yı ikinci vezirliğe getirmiş ve yapılan cinayetten ona düşen hissenin bedelini hemen ödemişti.

Sultan Süleyman, bütün işleri yine Rüstem'in eline bırakarak nefisini Hürrem'ine vakfetmiş bulunuyordu. Vücutça, fikirce ve ruhça bitkinliği çoğalmaktaydı. Ne hekimlerin ilâcından, ne Bursa kaplıcalarında yıkanmaktan bir fayda elde edemiyordu. Nikris yüzünden el ve ayak parmakları şişiyor ve bu şişler ona dayanılmaz acılar veriyordu. Artık saltanat-tan daha büyük nimetler olduğunu anlıyordu. Artık,

*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmıya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
Saltanat dedikleri ancak cihan kavgasıdır
Olmıya baht ü saadet nimet-i vahdet gibi
Olsa kumlar sağışınca ömrüne hadd ü aded
Gelmeye bu şişe-i çarh içre bir saat gibi
Ger huzur etmek dilersen ey Muhibbi! Fariğ ol
Olmıya vahdet makamı küşe-i uzlet gibi,*

tarzında şiirler yazıyordu.

Ara sıra, boğdurttuğu kadehdaşı İbrahim, oğlu Mustafa ve onun adsız çocuğu hatırına gelir, vicdanında yanırlar belirirdi.

Böyle vicdan azabı çektiği zamanlarda yanık yanık şiirler yazar, günahkâr ruhunun pişmanlıklarını kâğıt üzerinde sıra-

lardı. Şu manzumeyi de böyle bir buhran dakikasında yazmıştı:

*Aşk ile sahralara düştüm, yürür avareyim
Çaresiz derde sataştım, ah bir biçareyim
Cürm ü isyanım başımdan aştı, yüzü kareyim
Padişahım sen dururken ben kime yalvarayım
Nefs elinden âh kim can ü dilim şermendedir
En büyük suçlar cihan içinde cümle bendedir
Lütfü ihsan ü sena, cud ü kerem hep sendedir
Padişahım sen dururken ben kime yalvarayım
Gösterip dünyayı dünya etmesin minnet bana
Anın ile sanmasın kim erişir rahat bana
Senden özge kimse yoktur eyleye rahmet bana
Padişahım sen dururken ben kime yalvarayım
Bir nice gün geçti güldü yüzüme dünya benim
Bilmedim halimi en son ne olur ferda benim
Bu hararetle büküldü haddim oldu ya, benim
Padişahım sen dururken ben kime yalvarayım.*

Fakat hakiki tesellişi şiirde değil, karısının gözünde ve sözünde bulurdu. Hürrem onun acılarını tatlı bir bakışla dindirir, vicdan azaplarını bir tebessümle söndürür ve bütün buhranlarını cilveli bir kucaklamayla eritip giderirdi. Hürrem, her şeydi. Şifa onda, sefa onda ve hayat ifade eden her anlam ondaydı.

Nikrisli Hünkâr, bu her şey olan zeki, hassas ve civelek kadının yanında cinayetlerini unutmakla kalmaz, yeni yeni cinayetler yapmaktan çekinmeyecek bir şevk duyardı. Hatta gençleşir, dinçleşir enikonu bahadırlaşırdı.

Hürrem, iradesini kendi güzelliğine bağlayan âşık adamın bu esir durumunu kuvvetlendirmek için gözlerini yorar, dudaklarını yorar, kollarını yorar, fakat zekâsını en küçük bir yorgunluğa düşürmeden emellerini tatmin etmekte kullanırdı. Damadını sadrazam yaptırır yaptırmaz arzusunu yürütmek

için onu sıkıştırmaya, küçük oğlunu veliaht yapacak tedbirlerin alınmasında sabırsızlık göstermeye başlamıştı. Çünkü kocasının ansızın ölmesinden ve Selim'in Büyük Şehzade sıfatıyla tahta geçmesinden korkuyordu. Gerçi o da kendinin yavrusuydu. Ama değersiz bir erkek olduğu için, padişah olması hâlinde hükmün, nüfuzun başka ellere geçmesi, hükümdarlık şerefının küçülmesi muhtemeldi ve Hürrem böyle bir ihtimalden sinirleniyordu.

Fakat Rüstem hiç acele etmiyor, yavaş yavaş düsturuna uymuş görünüyordu. Zeki Vezir, kaynanasıyla aynı düşüncede bulunmasına rağmen Beyazıt'ı açıkça övmekten son derece çekiniyordu. Çünkü bu işte küçük bir falso yaptığı takdirde ocaklının elinden kurtulamayacağını ve ikinci bir suçu onlara kolay kolay affettiremeyeceğini biliyordu. Aynı zamanda karısı Mihrimah Sultan, büyük kardeşi Selim'in veliaht ilân olunmasını istiyordu. Hürrem'le Rüstem, Beyazıt lehinde yapılacak girişimleri bu haris kadından saklamak zorundaydı.

Yeni ve kudretli Sadrazamın zaten kişisel emelleri, kinleri de vardı. Bir kere, hazineyi yeni baştan tıka basa doldurmak ve paraya çok kıymet veren Hünkârın gözünü doyurmak istiyordu. Bu işi yaparken kendi milyonlarına da milyonlar ilâve etmeyi unutmayacaktı. Nitekim az bir zaman içinde bu emeline erdi. Yalnız devlet hazinelerini değil, Hünkârın özel para sandıklarını ve Yedikule'deki hazineyi de bir altın tufanına boğdu. Hünkâr, kısa denilecek bir zaman içinde ve küçük bir haksızlık bile sezdirmeden yapılan bu işten son derece memnun olmuş, kasa dairelerinden birinin üstüne, "Rüstem'in himmetiyle toplanan hazine" ibaresini içeren bir kitabe koydurmuştu.

Dediğimiz gibi, Sadrazamın tatmin olunacak kinleri de vardı. Aköyük cinayeti üzerine sadrazamlıktan atılmasına sebep olanları ve bunlar içinde en büyük rol oynayan Şair Yahya'yı unutmuyordu. Yeniden iktidar mevkisine geçtikten, para işlerinde büyük yararlıklar gösterip Hünkârın sevgisini kuv-

vetlendirdikten sonra, yüreğindeki sönmez hıncı dindirmek yolunu tuttu, cesur şairi ele aldı, öldürmeye çalıştı.

Rüstem, kendi izni olmadan Padişahın masrafa girişmesini de hoş görmezdi. Öldürülen İbrahim'in müsrifliği Hünkârın nasıl sinirine dokunuyorduydu, Rüstem'in bu cimriliği de ak-sine onun çok hoşuna gidiyordu. Şu garip olay, efendiyle kö-lenin para işlerinde uygun düşen yaradılışlarıyla, Rüstem'in idare zihniyetini ortaya koyması bakımından kayda değer.

Hünkâr, bir ilkbahar günü Halkalıdere'de av yapıyordu. Birdenbire hava karardı, bulutlar birbirini kovalamaya başladı. Müthiş bir boranın kopmak üzere bulunduğu anlaşılıyordu. Hünkâr telâş etti, Yeşilköy'e doğru savuştu, İskender Çelebi Bahçesi'ne sığındı. Fakat bora, geçici bir fırtına olarak değil, sonsuz bir kıyamet gibi koptu, yer ve gök birbirine karıştı, denizler havaya çekilip de tekrar yere dökülüyormuş sanılacak kadar korkunç bir yağmur başladı. Dereler çay, çaylar nehir oldu, yüzlerce insan ve hayvan bu müthiş tufana kapıldı. Sel-ler, Padişahın sığındığı bahçe köşkünü de sardı.

Hünkâr, ömrünün en tehlikeli dakikalarını yaşıyordu. Mahzeni ve birinci katı dolduran su, şimşeklerin sönüp açılan ışığını kılavuz yaparak orta kata da yükselmişti. Hayret ve acı içinde harekete başlayan Hünkâr, çevresini kucaklayan ıslak karanlık içinde boyuna parlayan şimşekleri, oğul ve torun ka-tilini suda göstermeye çalışan cehennemi birer parmak sanı-yor ve kabara kabara yükselen suyu da ilâhî bir efsunla dalga haline bürünmüş ecel gibi görerek iliğine kadar titriyordu.

Faniliğin aczini, miskinliğini bu afet kadar ona hissettiren hiçbir sahne olmamıştı. Bir küçük işaretiyle yarı küreyi secde-lere kapandıracağına iman beslerken, şimdi muhteşem bir köş-kün içinde cılız bir tavuk gibi boğulmaya mahkûmdu. Ne hazine, ne de ordu onu çırpına çırpına boğulmaktan kurtara-bilirdi. Şu dinmeyen yağmur, şu ardı arası kesilmeyen velvele, şu durmadan yükselen su arasında o, bir ölüm mahkûmuydu. Aczini haykıra haykıra boğulacaktı.

Boğulmak! Bu akıbeti, köpüre köpüre ayaklarını yalamaya

başlayan yayvan endamlı kara suyun alaycı kabarışlarında apaçık görürken, oğlu Mustafa'nın boğuluşu gözünün önüne geliyordu. O da, boğazını yakalamaya çalışan hain kementleri belki bu şimşekler gibi korkunç görmüştü. O da, boynu Zal Mahmut'un sert pençesi altında sıkılırken belki dalgalara atıldığını sanmıştı.

Hünkâr, suyun dizkapaklarına kadar yükselmesi üzerine şuurunu kaybedecek hale geldi, oğlunun ve torununun ölümlerini de unutarak gözlerini bulutların yarattığı geceye dikti, yıldırımları saymaya başladı. Her gök gürültüsünü bir, iki, üç diye sayıyordu ve bu sersem hareket, o ölüme yaklaşma dakikalarında anlamsız bir tespih çekişi andırıyordu.

Yıldırımların sayısı yetmiş dördü bulduğu sırada suyun seviyesi de Hünkârın oturduğu sediri aşmak üzere bulunuyordu. Bütün uşaklar bir hazan yaprağı gibi sallanıp duran ağaçların tepelerine çıkmışlar, yıldırımlardan sağırlaşan kulaklarıyla kendi heyecanlarını dinliyorlardı. Sarayda tek başına kalan efendilerini unutmuş gibiydiler.

Tek bir adam bu dehşet içinde talihini sınamak istedi, dalgardan saadet yakalamak tecrübesine girişti. Bu iri yapılı ve çok kuvvetli bir uşaktı. Tepesinde oturduğu ağacın suya dayanamayarak, ya da yıldırıma uğrayarak yıkılması ihtimalini ve o hâlde sele kapılıp denize sürükleneceğini düşünmüştü. Böyle pisipisine ölmektense Padişahı kurtarmaya çalışmak ona isabetli bir hareket gibi görünüyordu. Bu uğurda ölürse zaten mukadder görünen bir akıbete kavuşmuş olacaktı. Yapmak istediği hamle verimli olur da Padişahı kurtarırsa uşaklıktan vezirliğe yükselmek imkânını elde edecekti.

İşte tehlike önünde çıkar sayıklayan bu düşünce o uşağı cesaretlendirdi ve herif ağaçtan suya atılarak ecelle pençeleşe pençeleşe köşke girdi, Padişahın yanına kadar erişti.

Hünkâr, ölüm kucağından hayatın doğuşunu görüyor, sular arasından kendine doğru gelen kölesinde bu fevkalâdeliği seziyordu. Uşak da, yarı beline kadar su içinde kalan Hünkârın şahsında yarının saadetini güler bularak şevke gelmişti.

Efendisini sırtlayıp köşkün musandırasına, en yüksek yerine çıkarıyordu.

Sultan Süleyman, bu umulmaz yardım sayesinde boğulmaktan kurtuldu, su da musandıraya kadar yükselmeyerek ancak orta kat odalarının üstüne vardı ve yirmi dört saat sonra çekilmeye başladı.

Bu afet daha önce yapılmış olan su kemerlerini yıkmış, Eyüp'ü göle çevirmiş, bütün köprüleri sürüp denize dökmüş, birkaç bin evle bir hayli köşk çökertmiş, bin üç yüz insan ve on bin hayvan öldürmüştü.

Hünkâr, uzun güçlüklerden sonra yakasını tufandan kurtarıp sarayına gelince, bir sürü kurban kesti, birçok sadaka dağıttı ve sele giden İstanbul'un susuz kalmaması için kemerlerin hemen yapılmasını emretti. Kendisi de her gün Kâğıthane tarafına gidiyor, başkentine eskisinden daha bol su getirme çarelerini araştırıyordu.

Bu gidişler sırasında bir gün, Yanko adlı bir su yolcu fırsat buldu, Hünkârın yanına sokuldu ve onun suyunca giderek su işleri hakkında bir takım fikirler sundu. Sultan Süleyman, bu işlerden anladığını gördüğü bu adamdan hoşlanmış, hemen her gün kendisini bularak o konu üzerine konuşmaya başlamıştı.

Rüstem bu işi haber alır almaz birkaç kavas gönderdi, Yanko'yu yakalattı, zindana attırdı. Padişah, dost edindiği su yolcunun hapsolunduğunu işitince gazaba geldi, vezirini çağırttı, köpüre köpüre sordu.

"Benim iltifat ettiğim bir adamı hapsedmek senin ne had-din!"

Rüstem, saygıyla eğildi ve sakince cevap verdi.

"Benim haberim yokken huzurunuzda çıkıp hazineye masraf yolları göstermek bir suçtur. Herif doğru mu söylüyor, eğri mi, bilinmez. Efendimin ona inanıp vereceği emre de karşı gelinmez. Onun için hızlı davranmak, masrafın önüne geçmek lâzım geldi, su yolcu zindana kondu. Onu su işinden anlayan-

larla yüzleştiririz, sözlerini mihenge vururuz, makul bir karar verip size arz ederiz.”

Ve Padişahın ne diyeceğini beklemeden şu idarî fikri ileri sürdü.

“İstanbul’u bol suya kavuşturmak hayırlı bir iş olur, fakat bu güzel şehir, dünya üzerinde eşi olmayan bir yere kurulmuştur. Buraya gelmek, burada yerleşmek isteyen insanların haddi hesabı yok; hâlbuki İstanbul beş yüz binden fazla nüfusu besleyemez. Yakın yerlerden buraya ancak o kadar adamı besleyecek su ve yiyecek gelebilir, zaten İstanbul’da toplanan kalabalık iki kısım olup birisi kendi geliriyle geçirir, öbürü de devletten ulufe alarak karnını doyurur. Demek ki bütün halk hazır yiyici takımındandır. Onlara sebze ve yemiş yetiştiren civardaki köylerin halkıdır. Bunların tarlalardan, bostanlardan çıkarabilecekleri mahsulse ancak beş altı yüz bin nüfusa yetişir. şimdi şehrin eskiden beri belirli olan yüz on lüle suyunu iki yüze, üç yüze çıkarırsak birçok yabancınn buraya üşüşmesine meydan vermiş oluruz. Onlar, su iyi, hava iyi diye heybelerini, dağarcıklarını omuzlayıp İstanbul’a gelirler, yerleşirler. Ancak sade suyla, havayla karın doymaz, ekmek de ister. Onlar ekmeği bulamayınca hazineye yük olurlar. Devlet, şunun bunun aılıktan ölmemesi için hazinenin musluğunu açarsa kötü bir örnek olur, yeni yeni göçler yapılmasına fırsat verir, şehrin yabancıları gittikçe çoğalır, hazine de o oranda boşalır. Gerçi bu devirde o kalabalığın hazineye yükleteceği külfet pek duyulmaz. Velinimetimin şevketi, kudreti ve serveti büyüktür. Lâkin birkaç devir sonra iş değişir, İstanbul’a toplanıp da midelerini devlet hazinesine bağlayan on binlerce adamın beslenmesine güç yetiştirilemez. Onun için su işinde ifrata gidilmemek gerektir. Dün neyse yarın da öyle olmalıdır. İstanbul’u kalabalıklaştırmaktan uzak kalınmalıdır.”

Hünkâr bu fikir yürütmeyi beğenmiş, eski kemerlerin tamiiriyle yetinilmesini emretmiş ve suyolcu Yanko’yu unutmuştu. Rüstem de, öldürülen İbrahim Paşa’yı hatırlatacak bir kudretle devlet makinesini çevirip gidiyordu. Fakat Hürrem,

damadını sıkıştırmaktan geri kalmıyordu. Rüstem, üzerindeki baskı gün geçtikçe çoğaldığından ve artık tatlı dille, yalan dolanla kaynanasını oyalayamayacağına kanaat getirdiğinden, Beyazıt'ı veliaht yapmak emeline uygun tedbirleri candan düşünmek zorunda kaldı.

Rüstem'in, bu önemli işi, kendine toz kondurmadan ve ocaklıyı kuşkulandırmadan yürütmek için düşündüğü ilk çare, Lala Mustafa adlı birini Beyazıt'ın yanından alıp Selim'in yanına vermekten ibaretti. Bu iş, görünüşte gayet basitti. Fakat insanların ruhunu çok iyi kavramış olan Rüstem'in hesabına göre, büyük hedefe varabilmek için bundan daha kuvvetli bir tedbir alınamazdı.

Açıklayalım. Lala Mustafa, Kubbealtı'nda Hadım Süleyman'la kavga ederek görevden alındığı daha önce anlatılan Hüsrev Paşa'nın kardeşiydi. Çok zeki bir adamdı. İbrahim Paşa'nın boğulmasıyla başlayarak sadrazamların birer birer düşürüldüğünü, o meyanda kardeşinin de kendine kıymasına sebep verildiğini görünce derin derin düşünmüş ve bu işlerin Rüstem'i sadrazam yaptırmak maksadıyla Hürrem Sultan tarafından idare olunduğunu anlamıştı. Kardeşinin ölümü içine sönmez bir keder doldurduğundan şurada burada Rüstem aleyhine dedikodu yapıyordu. Rüstem'se, entrikalar yürüyüp de dileğine erince ve hümayun mührü ele geçirince, yapılacak ilk işler arasına Mustafa'yı da ezmeyi koydu. O sırada ikinci imrahor bulunan bu zeki düşmanını baş çeşnicilik hizmetine aldırdı. Saray mertebelerine göre bu, attan inip eşeğe binmek gibi bir şey oluyor, Mustafa'yı küçültüyordu.

Rüstem, bu suretle aldığı öcü sonraları yeterli bulmadı, daha doğrusu düşmanının baş çeşnici sıfatıyla da olsa sarayda ve Padişahın gözü önünde bulunmasını tehlikeli gördü, herifi Suriye'nin verimsiz bir sancağına vali yaptı, saraydan sürüp çıkardı.

Şehzade Mustafa boğulurken, eski İmrahor ve Çeşnici Mustafa da Suriye çöllerinde dolaşıyordu. Rüstem o cinayet yüzünden görevden alınıp da Tamişvar Fatih Ahmet sadra-

zamlığa geçince, sürgün Mustafa'nın bahtı değişti, Ahmet'in emriyle Suriye'den İstanbul'a getirildi ve lala sıfatıyla Şehzade Beyazıt'ın sarayına gönderildi.

Nihayet, Ahmet'in, Hürrem ve Rüstem tarafından çevrilen entrikalara mağlup olarak cellât satırı önünde can vermesi üzerine Lala Mustafa endişeye düşmüş, başına bir felâket geleceğini düşünmeye koyulmuştu. Fakat şehzade hizmetinde bulunan bir adama, herhangi bir sadrazamın uluorta fenalık etmesine imkân yoktu. Rüstem de bundan dolayı uzunca bir müddet dişini sıkı, sonra Beyazıt'ı veliaht yapmak emeli uğrunda Lala Mustafa'yı kurban vermeyi düşündü. Mustafa'nın idare işlerinde bulunmuş, saray terbiyesi almış olduğu için büyük Şehzadenin yanında bulunmasının daha iyi olacağını öne sürerek Padişahı da kandırıp onu Selim'e lala verdirdi.

Rüstem'in düşüncesine göre Lala Mustafa, bir iki yıldır yanında bulunduğu Beyazıt'a candan bağlıydı ve fırsat elverdiği takdirde onun padişah olmasına çalışmaktan bir an geri durmayacaktı. Hâlbuki yerinin değiştirilmesiyle, Beyazıt'tan gelmesini umduğu mutluluğu kaybedecek ve tabiatıyla sinirlenecekti. Selim de rakip saydığı küçük kardeşinin yanından gelen bir adama güvensizlik göstereceğinden, bu sinirlenme, yine tabiatıyla çoğalıp Lala Mustafa'yı bir şeyler yapmak zorunda bırakacaktı.

Rüstem, cesur bir adam olan Lala Mustafa'nın Şehzade Beyazıt lehine çevireceği entrikalardan Selim'in zarar göreceğini ve bu şekilde işin kendine ziyan vermeden müsait bir şekil alacağını umuyordu. Yüz gösterecek kargaşalıklar sonunda Beyazıt'ı veliaht yapmak ve Lala Mustafa'yı da suçlu gösterip öldürtmek kendince son derece olasıydı.

Bu plan Hürrem'e de hoş göründü, Lala Mustafa, Beyazıt'ın yanından alınıp Selim'in sarayına gönderildi. Lâkin iş, hiç de onların umduğu gibi olmadı. Çünkü Lala Mustafa, Rüstem'den daha zeki idi. Kendine nasıl bir tuzak kurulduğunu anlamakta gecikmeyerek Vezirin planlarını temelinden bozacak bir yol tuttu, eski efendisi Beyazıt'ı unuttu, yeni efendisine

candan hizmet etmeye koyuldu. Cesur Lala şimdi, Hürrem'le Rüstem'in emellerini suya düşürmek için Beyazıt'ı mahvedecek ve Selim'i saltanat yolunda rakipsiz bırakacak tedbirler alıyordu.

Zekâca basit, huyca sefiş olan Selim, yeni Lalasının nüfuzu altına girmekten kendini alamamış, onun mantığa uygun sözlerine hemen kapılmış ve Beyazıt'ı ortadan kaldırmak için ancak bu cesur adamdan yardım göreceğine iman getirerek iradesini onun iradesine bağlamıştı.

Rüstem'le Hürrem, entrikada kendilerinden çok üstün bir adamla karşılaştıklarını hatırlarına bile getirmiyor, Lala Mustafa'nın yaratacağını umdukları dağdağlı vaziyetten nasıl faydalanacaklarını ve Beyazıt'ı ne şekilde veliaht ilân ettireceklerini kararlaştırmakla ilgileniyorlardı. Bir yandan da imparatorluğun haşmetinden, saltanat nimetlerinden bol bol hisse alıp çok bahtiyar bir ömür geçiliyorlardı.

Süleymaniye Camisi'nin yapı işi bu sırada bitti ve bu olay Hürrem'in hayatında yeni bir dönem oluşturdu. Rüstem, sevdâ esiri efendisine savaş dönüşlerinde yapılagelen alaylardan daha muhteşem bir zafer gösterisi seyrettirmek, onun düşman yene yene ve ülkeler ala ala galip olmak zevkini kanıksamış ruhunu bambaşka bir zaferin heyecanı ile mutlu etmek için mabedin açılış törenini çok tantanalı bir şekilde yaptırdı, bütün İstanbul'u ayağa kaldırdı.

Süleymaniye'nin yapılıp bitmesi, Hürrem'in devlet siyaseti üzerindeki gücüne yabancıların nasıl güven beslediklerini ve onu alkışlamak için nasıl fırsat beklediklerini de göstermeye araç olmuştur. Fakat Hürrem, doğu ve batı saraylarında adının saygıyla anılmasına, imparatorlar tarafından kendisine her fırsatta övgü yağdırılmasına, hatta Sultan Süleyman'ın bir esir gibi önünde eğilip kalkmasına kanaat etmiyor, küçük oğlunu padişah yaparak kocasından sonra da kudretini korumak istiyordu.

Rüstem de onun emeline hizmet etmeyi hem borç, hem kazanç tanıyordu ve tepeden tırnağa kadar göz ve kulak kesile-

rek Lala Mustafa'nın harekete geçmesini bekliyordu. Lâkin Selim'i künededen atacağına kanaat besledikleri ve sonunda kendisini künededen atmak istedikleri laladan bir ses çıkmıyordu.

Bu vaziyette bir buçuk yıl geçti, Hürrem'in sabırsızlığı son haddi buldu. Fattan kadın, bu uzun günlerin içine verdiği sıkıntıları, Mihrimah'la Selim arasındaki düşünce birliğini bozmak ve kızın sevgisini Beyazıt üzerine çevirmek uğrunda kafa yormakla giderdi. Mihrimah, büyük kardeşi Selim'in saltanatına taraftar olması yüzünden Rüstem'le ikisinin endişesiz münakaşa yürütmelerini zorlaştırıyordu. Hürrem, işin fazla uzamasında bu vaziyetin de etkili olduğunu göz önünde tutarak kızını kandırmaya çalıştı. Onun bütün sözleri şu esasa dayanıyordu.

"Selim ak, Beyazıt da karaciğerimdir. Sen yüreğimsin. Üçünüzden, Tanrı göstermesin, birine zarar gelse ben yaşamam, çöküp giderim. Fakat bizim ömrümüz bu devlete bağlı. Devlet elden giderse imamesiz tespihe döneriz, darmadağın olup yerlerde sürünürüz. Allah benim ömrümü alsın, kendi ömrüne katsın. Baban biraz yaşlandı. Yarın aklına eser, saltanatı Selim'e bırakmak ister, hâlbuki Selim, zevkine düşkün bir yiğit! Gülüp eğlenmekten hoşlanır. Ne at sever, ne kılıç. Eğer padişah olursa sarayı köçekle dolduracak, savaş kapısını kapayacaktır. O vakit, hazinemiz suyu kesilmiş değirmene döner. Öyle ya, savaş olmazsa ganimet olmaz, ganimet olmayınca hazine olmaz, hazine olmayınca da saltanat olmaz. İşte ben bunu düşündüm. Yarın senin kölesiz, benim halayıksız kalacağımızı hesapladım. Babanın gönlünü yapıp kardeşin Beyazıt'ı veliaht seçtirmeyi kafama koydum. Bu sırrı kimseye açmadım, kolay kolay açmam da. Zaten kendim bile bu işe yüreğimi ısındırmış değilim. Bir iyi düşünüp de hayır bundadır dersem damadımla konuşacağım, lâkin ondan önce senin düşünceni anlamak istedim. Eğer sen de sarayın tadı, düzeni bozulmasın diye benimle dil birliği yaparsan bir besmele çekip işe girişelim, babanı yola getirmeye çalışalım, kocana da sırrımızı açalım."

Ata binmekten, kılıç kullanmaktan hoşlanmaz bir padişah tipi, Mihrimah'ın da aklını incitiyordu. Hele onun, o gevşek padişahın gece gündüz köçeklerle oyalanmasını, içki sofrasından baş kaldırmamasını bir hayal olarak dahi düşünmekten üzülmüyordu ve bu sebeple anasına hak veriyordu. Fakat Selim'i, öbür kardeşinden çok sevdiği için saltanat nöbetini ondan alıp berikine vermeye bir türlü razı olmuyordu. O, mantıktan çok hissine kıymet veriyor ve ikide bir anasına şu sözü söylüyordu.

"Selim Sultan kardeşim sana benziyor anne. Bir elmanın yarısı sen, yarısı o. Nasıl kıyarsın kendi yarına!"

Hürrem'in cevabı da susturucuydu.

"Beyazıt da babana benzer kızım. O benzeyişe can feda!"

Zeki kadın en sonunda muradına erdi, Mihrimah'ı da Beyazıt lehine çalışmaya razı etti. Bu, işin yürümesini başlı başına sağlayacak bir başarı değildi, yalnız Hürrem'in Rüstem üzerinde yapageldiği baskının çoğalmasına hizmet ediyordu. Fakat kader, eğlenmekten hoşlanır ve mükemmel sanılan planları genellikle suya düşürür. Türkler bu gibi cilveleri, 'Umulmayan taş, baş yarar' vecizesiyle ifade etmişler ve olur olmaz tesadüflere karşı korunmak, işlerde hesabı ince tutmak lüzumuna işaret eylemişlerdir.

Hürrem, şimdiye kadar birbirinden önemli başarılar elde etmiş ve derin bir gurura kapılmıştı. En kuvvetli rakibi Mahidevran'ı kocasına unutturmuş, devletin idaresi gibi Hünkârın iradesini de elinde tutan İbrahim'i boğdurtmuş, birkaç sadrazam devirtmek suretiyle halkın gözbebeği sayılan Veliahtı öldürmüş, isyana benzer gürültülerle yerinden edilen Rüstem'i o gürültüler sonunda sadrazamlığa geçirilen bir veziri idam ettirerek yeniden iktidara çıkartmış ve en önemlisi de kendi üstüne bir daha gül koklatmamıştı. Ne dilerse yapacağını, hangi işe el vurursa mutlaka başarılı olacağını umuyordu ve bahtına beslediği bu güven yüzünden kader ve şans denilen kuvveti hiç hesaba katmıyordu. Bununla beraber damadının kurduğu plana yavaş yavaş hoşnutsuzluk göstermeye başla-

mıştı. Rüstem'i gördükçe alnını kırıştırıyor, sitemler ediyor ve kızıyla da hemen her gün haberler göndererek işin bitirilmemesini söylüyordu. Zihninde Rüstem'in yardımını reddetme eğilimleri ve zehirli bir gömlek göndererek Selim'i öldürme düşünceleri bile vardı. Sinirleri derece derece bozulduğundan karışık hülyalara kapılıyor, çok yaman hamleler yapmak arzusuna düşüp için için kıvranıyordu.

İşte bu sırada bir gece uykusu kaçtı, taşıdığı sabit fikrin ruhunu kamçılamaıyla yatakta ter dökmeye başladı. Kocasını yanındaydı, tebessümlü bir huzur içinde uyuyordu. Hırs delisi, cinayet delisi kadın, bu sebeple erinip gerinmiyor, sağına soluna dönüp terden ıslanmış tenine rahat bir vaziyet veremiyordu. Kocasını üzerinde yürüttüğü sınırsız zorbalığa rağmen, onu uyandırmak elinden gelemezdi. Saraylı bir kadın, Hürrem gibi o sarayın temeli ve ışığı sayılacak kadar muhterem de olsa, yanında yattığı padişahın uykusuna saygı göstermek mecburiyetindeydi. Bu erkeklere yalan söylenebilirdi, hatta fırsat elverirse ihanet de edilebilirdi. Ancak onların uykusu incitilmez, rahatları herhangi bir sebeple bozulamazdı. Çünkü bu imparatorlar yalnız rahat etmek için dünyaya gelmişlerdi. Herkesi rahatsız etmek karşılığında da olsa bu haklarından elden geldiğince yararlanırlardı.

Hürrem de kocasını uyandırmamak için son derece tedbirli davranıyor, sıkıntıdan çatlayacak ve terden bunalacak bir vaziyete gelmiş olduğu hâlde yana dahi dönemiyordu. Nihayet tahammülü tükendi ve üzüntüsüyle eğlenir gibi upuzun yatan kırçıl sakallı, yorgun çehreli, durgun bedenli kocasının durumundan büsbütün sinirlenerek yavaşça doğruldu, beyaz bir gölge gibi yataktan sıyrıldı, halının üzerine düştü.

Hünkâr, dudağındaki tebessümün kaynağını oluşturan mehtabın koynundan ayrıldığını duymamış, uykusuna devam ediyordu. Hürrem, kısa bir süre izlediği eşinin hissizliğine kanaat getirdikten sonra kalktı, serinlemek için bir köşe, bir gölge aramaya koyuldu.

Yatak odasının pencereleri tavana yakındı. Onlardan her-

hangi birine yaklaşmak imkânsız olup, şu veya bu biçimde onlara yaklaşılsa bile camlar çerçeveli olmadığı, açılıp kapanmadığı için bir zerre serinlik almak yine mümkün olmayacaktı. Hâlbuki Hürrem'in beyni yanıyor, kalbi yanıyor, ruhu yanıyordu. O, tepeden tırnağa kadar ateşti ve bu ateş kendi kendini yakıyordu.

Acı, yavaş yavaş şuurunu kemirmeye başlamıştı. Odanın bir köşesinde yanan mum, alevden dilini çıkararak kendisiyle eğlenen gümüş bedenli bir peri gibi canını sıkıyordu ve bu perinin alaycı dilinden karanlığa dökülen beyaz gölgeleri yayvan birer büyü dalgasına benzeterek, tenine temas etmelerinden kaçınmaya çalışıyordu.

Fakat nereye kaçacağını bilmiyor, bilemiyordu. Her duvar bin parça çiniyle örtülüydü ve her çini parçası, ümit kapayan bir pençe gibi sertti, haşindi, hissizdi. Pencerele açılmazdı. Kapı önünde nöbetçiler bulunduğu için, hele de o kılık kıyafetle, dışarı da çıkılamazdı. Terini kurutmak, ateşini söndürmek için yine çıktığı yere dönmekten başka çare yoktu. Ama o, küre üzerinde yaşayan kadınlardan çoğunun, içinde bir gece geçirmek için bütün bir ömür feda etmekten belki de çekinmeyecekleri bu yatağa üzgün hislerle dönmek istemiyordu. Muhteşem yatak şimdi bir mezar gibi kendini üşütüyordu. O saçak saçak sirmalar bir yığın yosun gibi gözüne üzüntü veriyordu. İncili yorganda soluk kan pıhtılarıyla bezenmiş bir kefen soğukluğu sezerek yeni baştan terlemeye başlıyordu. Kocası, o kudretli erkek, bu incili kefen, bu yığın yığın yosun ve bu muhteşem mezar içinde ancak bir ölüydü. Hürrem, o ölünün koynuna girmekten korkuyordu.

Bundan ötürü tepeden tırnağa kadar su kesile kesile odada dolaştı ve ömründe ilk defa olarak bir zerre temiz hava için benliğinde sönmez bir ihtiyaç hissetti, sarayı anlamsız, saltanatı anlamsız ve kocasını anlamsız buldu.

Neden sonra bir değişim yaşadı, acısının yerini rahatlama aldı, gözlerindeki nem silindi. Uyku, sürekli bir susuzluktan sonra ele geçen bir buzlu şerbet gibi onu mağlup ediyor, ya-

tağa doğru sürüklüyordu. Kadın, küle çevrilmiş ateş vaziyetindeydi, kenarına yığılıvermişti.

Muhteşem yatağın içinde değil, dışındaydı. Baş kocaşının ayaklarına yakın bir yere ilişik, vücudu halının üstündeydi. Uykudan çok baygınlığı andıran bir vaziyette deminki acıların yorgunluğunu çıkarıyordu. Ancak temeli ihtirasa, tahammül tanımaz dileklerin kudurganlığına dayanan o acı, şimdi rüya hâlinde devam ederek fettan kadını bu derin uyku içinde de kıvrandırıyor.

Evet, yaman bir rüya başlamıştı. Selim, Beyazıt, Süleyman ve küme küme asker, halk, o rüya içinde kaynaşıyorlar, boğuşuyorlardı. Hürrem, bir kısmını yakından tanıdığı ve birçoğunu hiç tanımadığı bu adamların bazen atlı, bazen yaya koşmalarını, boğaz boğaza gelmelerini izledi, çırpınmalara düştü, saramsı buhranlara uğradı ve haykırarak haykırarak uyandı. Bir yandan, “Aslanım, Aslanım!” diye bağırıyor, bir yandan kocasının kollarına sarılıp var kuvvetiyle onu sarsıyordu.

Hünkâr, bir suikasta uğramış olmak korkusuyla yatağın dan heyecanla sıçradı ve karısını perişan bir durumda görünce şaşalayıp kekeleydi.

“Ne oluyor Hürrem? Sarayda yangın mı var?”

Kadının cevabı bir hıçkırıktan ibaret oldu. Sarsıla sarsıla ağlıyor, ağlaya ağlaya sarsılıyordu. Hünkâr, mehtaptan inci döküldüğünü hayretle görüyordu. Fakat bu inciler, birer kıvılcım olarak kendi yüreğine düştüğü için üzülmüyordu. O sebeple suikast korkusundan kendini çabuk kurtardı, karısının ellerini tuttu.

“Ne o,” dedi, “kötü bir düş mü gördün? Öyleyse ağlamak ayıp, çırpınmak ayıp... Düş dediğin gelip geçer. İşte bak, senin de gördüklerin uçup gitti.”

Hürrem, çırpınmalarından yavaş yavaş sıyrılmakla beraber iliğine kadar işleyen korkudan kurtulamadı, yaşlı gözlerini kocasının göğsüne kapayarak inledi.

“Düş değil bu, düş değil.”

“Ya nedir Hürrem?”

“Ceza, yaman bir ceza!”

“Ne cezası, hangi suçun cezası?”

“Suçumuzu Allah bilir. Benim bildiğim cezaya çarpılışımızdır.”

“Ben de mi?”

“Ölen oğlundur, en sevgili oğlundur. Demek ki sen de benimle ceza görüyorsun.”

“Ya, demek ki düşte oğullarımızdan birinin öldüğünü gördün. Hangisi bu?”

“Beyazıt!”

“O Karaman’da mışıl mışıl uyuyor yavrum. Sen boş yere telaş ediyorsun.”

Fakat kendisi de merak ettiği için sormaktan geri kalmadı.

“Hele ağlamayı bırak da şu düşü anlat. Ben de tabirini yapayım, hem kendim güleyim, hem seni güldüreyim.”

Hürrem, bir hakikat anlatıyormuş gibi heyecan içindeydi, samimi ve inanan bir dille anlattı.

“Üst tarafı lâzım değil, Aslanım. Düşümün üzüntülü tarafı şu... Seninle Selim el birliği, dil birliği yapıyorsunuz, Beyazıt’ı çukurdan çukura atıyorsunuz. Zavallı bir elini sana, bir elini kardeşine uzatıyor. Siz yüz vermiyorsunuz, onu yine hırpalıyorsunuz, sonunda o çöllere düşüyor. Susuz kalıyor, ekmeksiz kalıyor, günlerce düşe kalka kaçıyor, bir yabancı yere ulaşıyor. İşte orada onun sakalını kesiyorlar, saçlarını kesiyorlar, başına pis bir sarık, beline kötü bir kuşak sarıyorlar, sırtına yeşil bir ferace atıyorlar, boğazına kement geçiriyorlar ve onu boğuyorlar. Yavrumuz, ‘Ana,ana!’ diye çırpına çırpına can verirken cellâtlar ciğerparemin ciğerparelerini de boğuyorlar.”

Ve çılgın bir hamleyle kocasına sarıldı, titreye titreye hikâyesine devam etti.

“Cellâtları da tanıdım. Biri senin kapıcıbaşın Sinan’dı, biri Selim’in çavuşbaşı Ali’ydi. Demek ki düşüm doğru. Yavrumun eceli yakın. Ben bunu anlar da nasıl ağlamam, nasıl ölmem?”

Sultan Süleyman, bitkin karısının gözlerini sildi, saçlarını okşaya okşaya mırıldandı.

“Deli!”

Fakat bir yıl sonra, Hürrem’in gördüğü rüya safha safha gerçekleşti, canlı ve kanlı bir olay olarak tarihe geçti.

Pek hilekâr bir adam olan Lala Mustafa, yeni konumundan faydalanmayı başardı, eski efendisi Şehzade Beyazıt’a hıyanet ederek Hürremlerin, Rüstemlerin planını hükümsüz bıraktı.

Lala, Şehzade Selim’e kendini beğendirip sevdirdikten sonra anlattı ki, Rüstem Paşa engel olmazsa, Padişahın büyük oğlu sıfatıyla kendinin tahta çıkması kesindir. Fakat Rüstem, saltanatı Beyazıt’a verdirmek için Hünkâra kendisini sefih, sarhoş ve hovarda olarak tasvir etmekte, hükümete iktidarsızlığını kabul ettirmek için hiçbir fırsatı kaçırmamaktadır. Bununla beraber ona mutlak surette izin verilir ve serbest bırakılırsa Rüstem’le mücadele etmek, Beyazıt’ı geride bırakmak ve hakkı çiğnenmekten kurtarmak kendisi için mümkündür.

Selim, ustaca yapılan ve bu esasa dayanan telkinler üzerine Lala Mustafa’ya büyük bir izin verdi, girişeceği işte başarılı olduğu takdirde onu sadrazam yapacağını da ima eyledi.

Cesur Lala bu izni alır almaz işe girişti, ilkin Şehzade Beyazıt’a bir mektup yolladı. Mektubunda, pek eski ve daima taze olan sadakatinden bahsetti, saltanatın kendisi için Allah tarafından biçilmiş bir kaftan olduğunu anlattı, o kaftanı sırtına geçirmek günlerinin yaklaştığını ileri sürdü, sonra yanıp yakılmaya başlayarak Selim’i kötölemeye koyuldu ve ortada bu sarhoş olmasa herkesin dört gözle beklediği büyük bayram gününün doğmasına hiçbir engel bulunmadığını bildirdi.

Az, fakat özlü yazıyor, Şehzade Beyazıt’ı hırslandırarak kardeşi aleyhine hamle yapmaya yüreklendiriyordu. Selim, fettan Mustafa’nın mektubunu okudu. Onu ustalıkla yazılmış buldu ve kardeşine gönderilmesine izin verdi.

Babasının Selim’i kendisine tercih eder görünmesinden dolayı zaten üzgün olan Beyazıt, eski Lalasının sözlerine pek çabuk kandı, onun çevireceği düzenle Selim’i ortadan kaldırabileceğine inandı ve kardeşi aleyhine bir hamle yapmak için hazır olduğunu bildiren ateşli bir cevap yolladı. Mustafa, Kon-

ya'dan gelen mektubu açmadan Selim'e verdi, Beyazıt'a da davranın er meydanına girebilmesi için kardeşini acı hakaretlerle savaşa davet etmesini teklif etti.

Beyazıt bu kötü öğüde uydu, Selim'e her türlü hakareti içeren bir mektup gönderdi. Üstelik ona bir kadın entarisi, bir hotoz, bir de öreke yolladı. Selim, Lalasına uyararak mektubu cevapsız bıraktı, ancak o eşyayı babasına sunup acı acı şikâyetinde bulundu. Padişah, kendi sağlığına yüz gösterecek bir post kavgasından yine kendi yorganının elden çıkacağını düşünerek gazaba geldi, büyük kardeşine gösterdiği saygısızlığı öne sürerek Beyazıt'a sert bir mektup yazdı, edebe ve terbiyeye uymasını ve bir daha böyle münasebetsizlik yaparsa ağır surette cezalandırılacağını bildirdi.

Hünkârın mektubu bir çavuşla Konya'ya gidiyordu. Lala Mustafa yol üzerine pusu kurdurdu, çavuşu öldürttü. Selim, bu olayı Beyazıt'a yükledi, babasını bir derece daha gazaba getirdi. O sırada Beyazıt, Suriye Valiliği'ni istemekteydi. Hünkâr, kardeşini savaşa çağıran küçük oğlunun bu hareketiyle o dileği arasında tehlikeli bir ilişki sezdi, Beyazıt'ın Suriye'yi ele geçirdikten sonra Mısır'ı da bir baskınla zaptetmek ve bu yolla büyük fitneler çıkarmak istediğini düşündü, ciddi önlemler alma yolunu tuttu. Fakat Beyazıt'ı hâlâ seviyor, ele güne karşı onu küçük düşürmek istemiyordu. Bundan dolayı kendisini Suriye ve Mısır yoluna hâkim olan Konya'dan Amasya'ya nakletmekle beraber bu davranışın ona özgü olmadığını ortaya koymak için Selim'i de Saruhan'dan Kütahya'ya kaldırdı. İki kardeşin bir kırgınlık ve kızgınlık gösteren şu davranıştan ürkererek münakaşayı, mücadeleyi bırakacaklarını umuyordu.

Selim, Lala Mustafa'nın verdiği öğüt üzerine Kütahya'ya gitti, Beyazıt ise yine o fettan adamın telkiniyle Konya'da kaldı ve Amasya'ya gitmekte mazur olduğunu yazmak cesaretini gösterdi.

Hünkâr, tıpkı babası Yavuz gibi davranan Beyazıt'a son bir müsamaha daha göstermekten geri kalmadı, dördüncü vezir Pertev Paşa'yı Konya'ya gönderdi. Fakat Beyazıt'ın bu elçiye

hakaret etmesinden ve vaziyeti büsbütün güçleştirmesinden ürktüğü için Üçüncü Vezir Sokullu Mehmet Paşa'yı da Selim'in yanına yolladı. Maksudı iki kardeşten birine suçlu ötekine masum muamelesi etmediğini belirtmek ve Beyazıt'ı gücendirmemektir. Lâkin Lala Mustafa'nın kandırıcı mektupları Beyazıt'a yürek kuvveti veriyor, onu kardeşini mutlaka ezip mahvedeceğine ve Laladan bu yolda büyük yardım göreceğine inandırıyordu. O sebeple babasını dinlemedi, Pertev Paşa'ya yüz vermedi, Türkmenlerden ve Suriyelilerden yirmi bin kadar asker topladı, savaşa hazırlandı.

Hünkâr, okun yaydan çıktığını, Beyazıt'ın yeni bir Yavuz olmayı tasarladığını artık açıkça görmüş ve kardeşinden sonra kendisini de ortadan kaldırmak isteyeceğine kanaat getirdiği bu asi oğlunu şiddetle cezalandırmayı gerekli bulmuştu. Beyazıt, belki bir Yavuz olabilirdi. Lâkin Süleyman, hiçbir zaman dedesinin vaziyetine düşecek adamlardan değildi. Bu sebeple Konya istikametine fırkalar çıkarıldı, Sokullu da üç bin yeniçeri, bir alay sipahi ve kırk topla hareket etti. Lala Mustafa'nın istediği ve Rüstem'in ummadığı savaş başladı.

Beyazıt'ın ordusu derme çatmaydı; Avrupa'nın en büyük askerî kuvvetlerini tarumar etmeye alışık olan yeniçerilere, sipahilere karşı duramazdı. Padişah, bu muharebenin iki kardeş arasında bir çarpışma değil, belki babaya silâh çeken hain bir oğulla babası arasında bir dövüş olduğunu ilân ettiğinden, yeniçerilerle sipahiler ihtiyar hükümdarı hoşnut etmek zaruretini duymuş ve canla başla savaşa girişmişlerdi. Selim'i istemiyorlardı, Beyazıt'ı öldürmek de arzu etmedikleri bir şeydi. Yalnız taht üzerinde vakitsiz bir değişiklik meydana gelmesine razı olmadıklarını ortaya koymak için Beyazıt'ın ordusunu dağıtmaya çalışıyorlardı.

Yeniçerilerle sipahiler böyle isteyince Beyazıt'ın zafer kazanmasına imkân yoktu. Bu sebeple iki gün süren kanlı bir savaştan sonra gafil Şehzade tamamıyla yenildi, oğlu Orhan'la beraber Amasya'ya doğru kaçtı.

O, mağlup olmaktan çok Lala Mustafa'nın düzenine kapıl-

dığını anladığından dolayı hayal kırıklığına uğramıştı. Selim'le değil bizzat babasıyla savaşa sürüklendiğini artık kavramış ve bu ihaneti de Lalanın yaptığını anlamış bulunuyordu.

Bu vaziyette yapılacak tek bir iş vardı. Beyazıt da o biricik işe el vurdu, babasına acıklı bir mektup yazdı, işlediği büyük suçtan samimi şekilde pişmanlık gösterdi, kendisi ve dört oğlu için af diledi.

Babasının bu yanık mektuba karşı kayıtsız kalamayacağını umuyor, İstanbul'dan bir müjde gelmesini bekliyordu. Hâl-buki şurada burada bulundurduğu adamlarından aldığı haberler, Padişahın kendisini kovalatmak ve yakalatmak için tedbirler almakta olduğunu, hatta Üsküdar'a otağ kurdurup icabında bizzat harekete hazırlandığını gösteriyordu.

Beyazıt hayret içindeydi. Babasının bu kadar zalim davranmasındaki sebebi kavrayamıyordu. Selim'e karşı silâh kullanışını büyük bir suç saydığına şüphe yoktu. Fakat huzuruna sunulan o yanık mektuptan sonra bu düşüncenin değişmesi, günahın bağışlanması gerekmez miydi? Hünkâr, asi dahi olsa, tepeden tırnağa kadar kendine benzeyen, halk ve ocaklı tarafından gözbebeği sayılan oğlunu Selim gibi sarhoş, sefih ve gevşek bir adama feda mı edecekti?

Olup biten işlerden haberi olmadığı için gafil Beyazıt, böyle şaşkın düşünceler geçiriyordu. Babasına yolladığı son mektubun da Lala Mustafa tarafından yolda yakalattırılıp yakıldığını bilse, şüphe yok ki hayret içinde bocalamaz, daha emin yollara başvurarak babasına derdini yanmaya çalışırdı.

O, nasıl bir tuzağa düşürüldüğünü takdir edemediğinden ve babasının kendini affetmeyeceğine kanaat getirdiğinden yeni bir suç daha işledi, on iki bin kişilik bir fırka teşkil ederek başına geçti, dört oğlunu yanına aldı, İran hududuna doğru yola çıktı. Maksudı Şah Tahmasp'a sığınmak, babası ölünceye kadar Safeviler Sarayı'nda kalmak ve fırsat çıkar çıkmaz geri dönüp kardeşiyle boy ölçüşmekti. Babası öldükten sonra Selim'in ocaklıdan yardım görmeyeceğini umuyordu.

Halk ve hatta bir kısım hükümet memurları ona candan

yardım ediyorlardı. Sivas Valisi ödünç diye ona otuz bin altın verdiği gibi o mıntika halkı da Şehzade Vergisi adıyla istenen on sekiz bin lirayı seve seve ödemiş ve ona ayrıca otuz bir deve, altmış at, yirmi katır vermişlerdi. Fakat Padişah, suçunu bağışlatmak için bir pusula dahi göndermeye tenezzül etmeyen asi oğlunu mutlaka yakalatmak istiyor, Sivas'a doğru kuvvetli fırkalar yolluyordu. Bunlardan bir kısmı Saatçukuru denilen yerde Şehzadeye yetiştiği hâlde o, kurtulmak imkânını buldu ve Erzurum Valisi'nden atları için birkaç yük nal ve mih alarak İran sınırına ulaştı.

Şah Tahmasp için bu sığınma mutluluk demekti. Bir kere kendi kardeşi Elkas Mirza'nın vaktiyle Sultan Süleyman'a sığınması hatırasının utancından kurtulmuş oluyor, sonra bu kıymetli konuğunu alet yaparak siyasî kazançlar elde edeceğini umuyordu. Ondan dolayı birkaç vezirini mihmandar tayin ederek Beyazıt'ı sınırda karşılatı, kendisi de başkentten Tebriz'e gelerek orada misafirini karşılamaya hazırlandı.

Gafil Şehzadenin Tebriz'e girişi bir olay oldu. Binlerce ve on binlerce insan, Tebriz'e Osmanlı bayrağını ilk diken Yavuz'un torununu, aynı bayrağı orada iki kere dalgalandıran Sultan Süleyman'ın oğlunu görmek için köylerini boşaltmışlar, yollara dökülmüşlerdi. Tahmasp, Yavuz'la Süleyman'ın kılıç ucuyla açtıkları Tebriz Sarayı kapısında, yine onların kanını taşıyan Beyazıt'ı sığınmacı olarak karşılıyordu. O eski hatıralarla yeni vaziyet arasındaki acıklı farkı pırıltılı bir yağmurun ışığı içinde eritmek ister gibi, Şehzadenin başına tabak tabak altın, inci, elmas ve firuze döktü, sonra kucağını açarak asil sığıntıyı kucakladı, öptü, tahtının yanına oturttu, babaca iltifat etti, teselli verdi, giderken de ona kıymetli eyerler vurulu dokuz at armağan etti.

Beyazıt kadar onun yanında bulunan Türkmen atlıları da dikkat ve hayret uyandırıyor. Hele Kuduz Ferhat adlı bir süvarinin gösterdiği binicilik hünerleri ve silâhşorluk marifetleri Şah'a da, ahaliye de parmak ısırtmıştı. Ferhat, bir aralık Türkmenlere hücum manevraları, çevirme ve düşman dev-

şirme hareketleri yaptırdı. İki alaya ayırdığı Türkmenler, savaş alanında Türk atlısının ne harikalar yaratabileceklerini gösteriyor gibiydi.

Ferhat, halkın ve saray adamlarının hayret ettiklerini sezince Şehzadenin yanına koşmuştu.

“Sultanım,” demişti, “emir verirken şakayı gerçek yapalım. Buradaki askerin silâhlarını ellerinden, şahın da tacını başından alalım, seni İran ülkesine Hünkâr yapalım. Bu benim için su içmek kadar kolay. Varsın baban, kendi tahtı için dövünsün!”

Beyazıt’ın cevabı sert ve susturucu oldu.

“Bir daha bunu dile alırsan kelleni kucağında bulursun.”

Fakat Şah, için için telâş etmekten geri kalmadı, biri bin değer şu atlıların diledikleri gün bir facia yaratabileceklerini düşündü, Beyazıt’ı kuşkulandırmadan tedbir almaya girişti. İlk yaptığı iş, Şehzadeyi masraftan korumak bahanesiyle Türkmen atlılarını hanlara, sultanlara dağıtmak ve efendilerinden uzaklaştırmak oldu.

Zeki Tahmasp şimdi, kendiliğinden saraya konan şu devlet kuşunu, onu elden kaçırmış olanlara nasıl satabileceğini düşünüyordu. Zaten Süleyman’la Selim, Şehzadenin İran’a savuştuğunu duyar duymaz elçiler ve mektuplar yollayarak kaçak asinin teslimini istemişler ve bir pazarlık kapısı açmışlardı.

Onlardan gelen mektuplar, birinin oğul ötekinin de kardeş kanına candan susamış olduğunu, Şahın cevapları da misafirinin hayatını güle güle satmaya hazır bulunduğunu göstermektedir.

Padişahla Şahın ilk mektupları yolda karşılaştı. Süleyman, İran Hükümdarı’na, oğlu Beyazıt’ın isyanını ihbar ve Konya Savaşı’nı tasvir ediyordu. Tahmasp da Şehzade için af dileğinde bulunuyordu. İstanbul’un ikinci mektubunu Tebriz’e Sinan Bey getirdi. Beyazıt’ın ancak bir cani, bir hain olduğu ve eli kolu bağlı olarak geri gönderilmesi lüzumunu bildiren bu

kâğıdın sonunda asi evladın affolunmayacağı bildirilmekteydi.

Şehzade Selim'in İmrahor Ağa'ya verip gönderdiği mektup, Beyazıt hakkında birçok tahrikleri içermekle kalmayıp, onun vaktiyle İran kervanlarını yağma ettirmiş bir eşkıya olarak Şahın korumasına lâıyk olamayacağını, bu yüzden de kovulmasını bildiriyordu.

Bu suretle başlayan savaş birçok safhalar geçirdi ve yavaş yavaş pazarlık sahasına geçildi. Tahmasp, ilkin ağır davranıyor, elindeki kuşu pahalıya satmak ve hatta Bağdat'ı, Van'ı almak istiyordu. Fakat asinin diri veya ölü olarak teslimine yanaşmadığı takdirde bir Osmanlı ordusunun onu sığındığı saraydan çekip çıkarmakta güçlük çekmeyeceği ihtar olununca Şahın vaziyeti değişti, ne koparabilirse onunla yetinmek zorunda kaldı, açık bir dille pazarlığı tamamlamak yolunu tuttu.

Şah, işi bitirmek için şöyle bir teklifte bulunuyordu. Beyazıt'ı babasına teslim etmeyeceğine yemin etmiştir. Lâkin onu kardeşine teslim edebilir. Çünkü bunu da yapmayacağına yemini yoktu. O hâlde mülteci Şehzadeyi almak için Selim'in adamlar göndermesi lâzımdır.

Sultan Süleyman'la Selim, bu teklifi şükranla kabul etmişler ve hemen İran'a çifte çifte cellâtlar yollamışlardı. Gafil Beyazıt'ın ise aylarca süren bu savaş sırasında vaziyeti derece derece ağırlaşmaktaydı. Şah, zaten üç bine indirilmiş olan Şehzade askerinden bir takımını Esterâbad'a göndereceği fırkaya yardımcı istemek suretiyle onu korucusuz bırakmış gibiydi. Bununla beraber sık sık verdiği ziyafetlerle kendisini oyalamaya devam ediyordu. Bu ziyafetlerin birinde, Şah ve Şehzade, babayla oğul durumunda yan yana gezinirlerken Beyazıt'ın adamlarından Arap Mehmet adlı bir hain, تنها düşürdüm zannıyla Şahın yanına yaklaştı, fısıldadı.

"Babasına, büyük kardeşine isyan eden adama inanmayın. O, iki kölesine emir vermiştir, sizi öldürtecektir."

Tahmasp bu ihbar ve ihtardan son derece telâşa düştü, karın ağrısına tutulduğunu söyleyerek ziyafet yerinden ay-

rıldı. Beyazıt, dönen dolabın farkında değildi. Şah namına kendini karşılayan vezirler arasında saraya girmişti. Nedimlerinden biri, Arap Mehmet'in Şah'a neler söylediğini sezmiş olduğundan efendisiyle yalnız kalır kalmaz durumu haber verdi. Beyazıt da gazaba gelerek Arap Mehmet'in kafasını kestirtti.

Fakat bahtı bozuk bir Şehzadeye hizmettense Şaha yaranmayı daha kazançlı gören Arap Mehmet'in, Aksak Seyfettin ve Miralay Mestan gibi birkaç fikir ortağı vardı. Onlar, hainin akıbetine kendilerinin de uğrayacaklarını düşünerek Şaha iltica ettiler, Şehzadeyi suikast niyetinden döndürmeye çalıştığı için Arap Mehmet'in öldürüldüğünü söylediler. Bu haber Şahın telâşını arttırdı ve onun telâşı saray dışına da sirayet ettiğinden ertesi gün birkaç bin Şahseven tarafından Şehzadenin sarayına hücum meydana geldi.

Kuduz Ferhat, az bir kuvvetle sarayı ve efendisini savunmaktan geri kalmadı. Kalabalığı adım adım püskürttü. Şah, İstanbul'dan umduğu ödülü herhangi bir kazayla kaybedebileceğini nihayet anladığından yine ikiyüzlülüğe hız verdi, asker gönderip kalabalığı dağıttı, Şehzadeye tatlılar, yemişler gönderip ondan özürler diledi, iki gün sonra da bir ziyafet çekti.

Beyazıt, fena fikirlerden uzak ve yürekçe temiz olduğunu göstermiş olmak, aynı zamanda korkmadığını da anlatmak için bu ziyafete gitti, fakat saraya girer girmez bir sürü korucunun hücumuna uğradı, adamlarından çoğu öldürüldü, kendisiyle oğulları hapsedildi. Şuraya buraya dağıtılmış olan Türkmenlerden de binden fazlası o sırada idam edilmiş bulunuyordu.

Tahmasp kendine sığınmış Şehzadeye bu muameleyi reva görürken dilbazlığı da elden bırakmıyor, cinayetlerini mazur göstermek için safsata yürütüyordu. O, aklı başından gitmiş, hayret ve dehşet kesilmiş olan Beyazıt'a şöyle diyordu.

"Halkın hücumundan sizi korumak için bu işleri yaptık. Gerçi sizinle görüşüldükten sonra yapmalıydı, kusur edip

acele eyledik. Bundan dolayı bizi mazur görünüz, böyle davranmamızın bir sebebi daha var. Malumunuzdur ki pederinize gönderilen elçimiz, ‘Şehzade yaptığı işe pişman oldu. Sebep olanları bizim reyimizle öldürdü. İsyan ihtimali kalmaması için kendisi de mahpustur,’ demişti. Beni yalancı çıkarmayı elbette istemezsiniz. Yeminimizin yerine gelmesi için de beş on kişi öldürmemizi doğru bulursunuz. Lâkin bunların sonu mutlaka hayır olacaktır!”

İşte bu sırada Sultan Süleyman tarafından son elçi olarak gönderilen Van Valisi Hüsrev Paşa’yla Kapıcıbaşı Sinan Ağa Tebriz’e geldi. Şehzade Selim de hem elçi, hem cellât olarak Çavuşbaşı Ali’yi onlara yoldaş yapmıştı.

Elçilerle Şahın teması dostça oldu ve son pazarlık yapıldı. Safevî sülâlesinin bu ünlü unsuru, bu taçlı bezirgân, kendi sarayına sığınan Şehzadeyi teslim etmek için Padişah’tan üç yüz bin Selim’den de yüz bin altın istiyordu. Elçiler, paraya değil işe değer verdiklerinden sözü uzatmaya lüzum görmemişler ve “Peki,” demişlerdi. Bunun üzerine Tahmasp, Kapıcıbaşı Sinan’a yüzünü çevirip sordu.

“Şehzade Beyazıt Hazretlerini tanır mısınız?”

O, düşünce düşünce cevap verdi.

“Gençliklerinde kendilerini görmüştüm. Aradan hayli zaman geçti. Bununla beraber kaşlarından, gözlerinden tanınmaları mümkündür.”

Bu cevap ölüme mahkûm Beyazıt’ın son hayat deminde yeni bir hakaret görmesine sebep oldu, Şahın emriyle zavallının sakalı ve saçları kestirildi, elçilerin önüne o suretle getirildi.

Kıyafeti de pek perişandı. Şah, Osmanlı İmparatoru’na isyan eden bir adamın -prens dahi olsa- temiz bir kılık içerisinde gezmesine kendi tarafından müsaade edilemeyeceğini göstermek için onun başına kirli bir sarık, beline yırtık bir kuşak sardırması, arkasına yeşil renkli bir ferace attırmıştı.

Sultan Süleyman’ın elçileri, Şahın yemininde sadık kalmasını da istediklerinden teslim işine karışmamışlar, yanlarından

çıkarılan perişan kıyafetli şahsın Beyazıt olduğunu tespit ettikten sonra onu Selim'in adamı Ali Ağa'ya bırakmışlardı. O, Padişahla Selim tarafından kararlaştırılan akıbeti Beyazıt'a sunmakta tereddüt etmedi, kendisini çalyaka edip Tebriz Sarayı'nın bir köşesine götürdü, kementle boğdu ve nefes almadan maktulun dört oğlunu da birer birer öldürdü.

O gün muharrem ayının on beşiydi ve bütün İran'da Kerbela şehitleri için matem ayinleri yapılıyordu. Yine o gün Bursa'ya gönderilen başka bir cellât, Beyazıt'ın henüz süt emen beşinci ve sonuncu oğlunu da anasının kucağından alıp hayattan uzaklaştırıyordu.

* * *

Hürrem, bu kanlı olayları görmedi, fakat görmüş kadar üzüntü duydu. Çünkü rüyasında aynı olayları sahne sahne seyretmiş ve rüyasının tam bir hakikat temsil ettiğine inandığı için de yaman bir acıya kapılmıştı.

Beyazıt'ı saltanata kavuşturmak ülküsüne bütün ruhuyla bağlı olmak, o ülküyü gerçekleştirmek yolunda esaslı işlere girişmek ve gece gündüz aynı konuyu düşünmek bu rüyayı ona ilham etmiş olabilir. Hadiselerin rüyaya tamamıyla uygun çıkmasıysa muhakkak ki bir tesadüftür. Lâkin Hürrem, padişah yapmak istediği aziz oğlunun Karaman Valiliği'nde güle güle yaşayıp durmasına rağmen kafasındaki zincirleme felaket sahnelerini bir türlü atıp çıkaramadı. O rüya gecesinin sabahı müthiş bir sinir buhranına tutuldu, baygınlıklar geçirdi, yatağa düştü.

Korkunç rüya şimdi bitip tükenmez bir yanılsamaya dönüşmüştü. Zeki ve cesur kadın, şuursuz ve korkak bir mahlûka dönerek boyuna savaşlar, çarpışmalar, kaçıp kovalamalar, düşüp kalkmalar, yaralanmalar ve boğulmalar görüyor; bağıra çağıra yatağında tepiniyor, durmadan, dinlenmeden Beyazıt'ı sayıklıyordu.

Yirmi dört saat sonra bu ruhî buhrana fiziksel acı da ka-

rıştı, yaman bir baş ağrısı ve şiddetli titremeler yüz gösterdi. Yanılsama şimdi zatürreeyle birleşmişti. Mayası ateşten sanılacak kadar kızgın bir hayat geçiren Hürrem, bu yüzden bir külçe kor hâline girerek alevler içinde kıvranıyordu.

Sultan Süleyman, karısından on kat fazla acı çekiyordu. Bir tımarcı köle gibi hastanın başucunda vakit geçiriyordu. İlk endişeli değildi; karısının kuruntuya kapıldığını sanarak tessellilerle, nasihatlerle, okşamalarla işin önüne geçeceğini umuyordu. Hastanın baygınlıklarına da o kadar önem vermiyordu, çünkü sarayda sinir buhranı geçirmeyen kadın yok gibiydi. Bol refah içinde esir hayatı yaşayan o kanlı canlı kızcağızların çoğu histeriye tutulduklarından, Hünkâr için hemen her gün bir çırpınma sahnesine şahit olmak yahut öyle bir sahnenin tekrar ettiğini duymak imkânı vardı.

Fakat zatürree başlayınca Padişahın yüreğini endişe kapladı, duaları ve üfürükleri bırakarak hekimlere başvurdu. Karısının cayır cayır yanışı ihtiyar âşığın da benliğini ateşe veriyor, uykusunu yakıyor, rahatını tarumar ediyordu. Eğer, hasta bir güneşe dönen mehtabın bu kızıl renkten, bu ateşlerden kurtulacağını bilse birçok şeyleri seve seve feda etmekten çekinmeyecekti. Ne çare ki on binlerce esiri azat etmek, çulsuzlara ülkeler bağışlamak, yeryüzünü mabetlerle doldurmak şu hasta güneşin neşeli bir mehtap hâline dönmesini sağlayamayacak gibi görünüyordu.

Hünkârın kalbi yana yana, ruhu yaralana yaralana sahip olduğu bu kanaat, üç dört gün içinde doğru çıktı. Hürrem gitgide fenalaştı ve can çekişir vaziyete düştü. Ölüyor ama ölmek için çırpınıyordu. Babasını, anasını, içinde doğduğu köyü, eşğinde dilendiği basit kiliseyi hatırına getirmiyor; başucunda sessizce ağlayan kocasını görmüyordu. Yalnız sevgili oğlunun dört yavrusuyla birlikte boğulduğunu bitmez bir acı sahnesi hâlinde seyrederek kıvranıyor, boğuk boğuk inliyordu.

Bu feci can çekişme bir hayli sürdü ve Hürrem kocasına boğdurttuğu İbrahim'le Şehzade Mustafa'nın ve başını kestirttiği Sadrazam Ahmet'in ölüm deminde çektikleri acının

belki topunu birden hissederek bir değil, on kere ölmüş gibi eziyet çekti. Bir yıl sonra meydana gelecek Beyazıt faciasının da bütün üzüntüsünü sanki o sahnenin içinde bulunuyormuş gibi uzun uzun hissetti. Ve nihayet, boynuna kementler sarıldığını, ciğerlerine hançerler sokulduğunu sanarak inim inim inledi, inleye inleye öldü.

Hünkâr, kendi ömrünün bir bölümünü şefkatli öpücüklerle sarıp karısına devredemediği için nefesine sitemler ederek, bahtına lanetler okuyarak uzun bir süre çırpındıktan sonra gözlerini Hürrem'in cesedine çevirdi ve irkildi. Tam otuz beş yıl değişmez, bozulmaz ve sönmez bir mehtap gibi görerek kalbini, ruhunu, fikrini ondan aldığı ışıkla yıkayageldiği bu kadın, bu güzellik numunesi sandığı canan ne kadar bozulmuş, ne renksiz ve pörsük bir çiçek olmuştu. Eski berrak ve kıvrak mehtabın yerinde şimdi soluk bir et parçası yatıyordu. Bakılmasına doyulmaz küme küme güzelliklerin yerini şimdi göz inciten bir harabe almış bulunuyordu.

Sultan Süleyman, acının tahrip ettiği ve ölümün büsbütün değiştirdiği mehtabının yıkık hâlini daha fazla izlemeye tahammül etmedi.

*Mülkü dünya kimseye kalmaz sonu berbad olur,
Ey Muhibbi! Şöyle farz et kim Süleyman olmuşuz.*

Beytini terennüm ede ede cenaze odasından uzaklaştı. Bir zamanlar meleklere bile emanet etmekten çekindiği karısını ölü yıkayıcıların eline bırakıp kendi odasına kapandı. Hürrem'den yadigâr olarak yanında dört mendil vardı, onların üzerlerine işlenen karanfilleri dudaklarına sürerek, bu mendillerin artık toprağa düşen sahibinin kokusunu ve tadını arıyordu.

KİTAPTA GEÇEN OSMANLICA SÖZCÜKLER:

Zerdeva: Diğer adı ağaç sansarı olan hayvan. Kürkü değerlidir.

Halayık: Kadın köle, cariye.

Bostancı: Sarayda görev alan, yeniçeri ocağına mensup çavuşlar. Bir tür yakın korumalık yaparlardı.

Lala: Osmanlı'da şehzadeleri yetiştirmekle görevli öğretmen.

İhtiyat: Önlem.

Hasodabaşı: Osmanlı Sarayı'nda padişah dairelerinin (has odalar) kâhyası, hasodalara bakan hizmetçilerden sorumlu kişi.

Nedim: Padişahın eğlence ve sohbet arkadaşı olan kimse.

Halvet: Yalnızlık, yalnız kalma. Bir kadının bir erkekle odaya kapanması anlamına da gelir.

Dem: Zaman, an.

Riya: İkiyüzlülük.

Menzil: Durak, bir günde alınabilecek yol.

Merhale: Bir konaklık mesafe.

Murdar: Kirli, pis.

Otağ: Süslü çadır.

İrlamak: Şarkı söylemek.

İstihkâm: Savaşlarda düşman saldırısını durdurmak için yapılmış yer.

Metris: Siper.

Yatağan: Süvari kılıcı.

Nahl: Dilek ağacı. Törenlerde kullanılan ağaç şeklindeki süsler.

Mütebessim: Tebessüm eden, gülen.

Mevki: Yer, konum.

İşvebaz: İşveli, nazlı.

İhsan etmek: Hediye etmek.

Haseki: Cariyeler arasından seçilen padişah gözdesi.

Meşrep: Mizaç, huy.

Akıbet: Son.

Nüfuz: Güç.

İmrahor: Padişahın ahır görevlisi.

Sefih: Sefahat, zevk düşkünü.

Ferace: Osmanlı'ya özgü manto benzeri bir tür giysi.

Safha: Evre, mertebe.

Cülus: Şehzadelerin tahta geçmeleri sırasında yapılan tören.

Mihmandar: Konukları karşılamak ve onlara rehberlik etmekle görevli kimse.

Teftiş: Denetleme.

Fevri: Ansızın, birdenbire.

Defterdar: Maliye bakanının Osmanlı dönemindeki adı.

Lağım: Osmanlı Devleti'nde, kuşatmalarda surları çökertmek ya da gedik açmak amacıyla kazılan tünellere verilen ad.

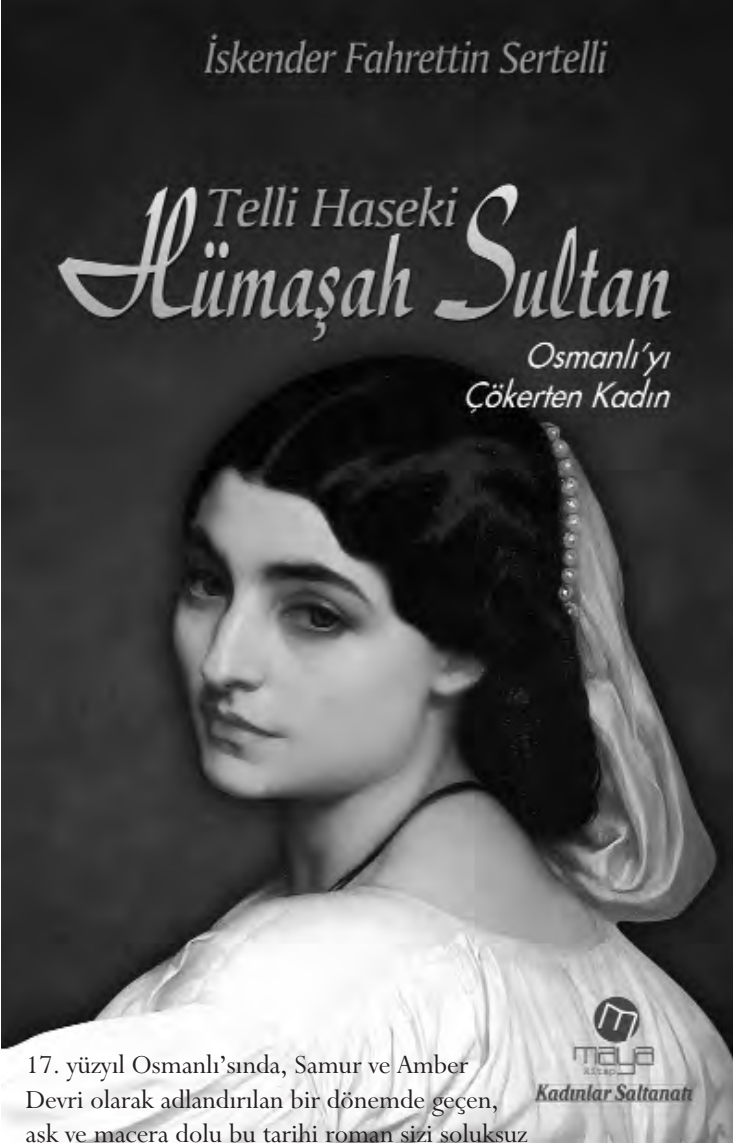
Azamet: Büyüklük, yücelik.

Osmanlı'da Kadınlar Saltanatı
I. KİTAP

İskender Fahrettin Sertelli

Telli Haseki
Hümaşah Sultan

*Osmanlı'yı
Çökerten Kadın*

17. yüzyıl Osmanlı'sında, Samur ve Amber Devri olarak adlandırılan bir dönemde geçen, aşk ve macera dolu bu tarihi roman sizi soluksuz bırakacak. İmparatorluğu çökerten entrikalara, saray içi gizli hesaplaşmalara ve celladın gölgesindeki hayatlara tanık olun.

